

PRÄSTESTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL

PÅ RIKSDAGENS UPPDRAG
UTGIVNA AV

RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

GENOM

OLOF HOLM

15

1760–1762

2

30 september 1761–22 juni 1762, bilagor, register

STOCKHOLM 2019

Prästeståndets riksdagsprotokoll 15:2
Tryckeri: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2019

ISBN 978-91-7915-005-1 (hela volym 15)
ISBN 978-91-7915-004-4 (volym 15:2)

År 1761 den 30 Septemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 22 och 25 Septemb.

Wid 11 § af det förstnämde, anförde h:r öfwerhofpredikanten magister Grunnerus, att öfwersten baron Fredrich Horn har af sielfwa konungen i Frankrike fullmagt att wara tjenstgörande öfwerste wid franska arméen.

H:r biskopen doctor Filenius instämde uti det samma om de öfrige öfwerstar och upwiste en fullmagt in originali, samt aflämnade tillika generallieutenantens och nu warande landtmarschalken gref Fersens intygande, att sådane med kongl. fullmagter försedde colonels en second eller à la svite niuta den deras fullmagter tillhörige rättighet, att icke allenast uti rang och hedersbetygelser, utan ock uti öfwerstetjenstgöring i arméen, samt uti avancement till generalspersoner och brigadiers, roullera efter fullmagters data, med de öfwerstar som därjemte hafwa regementen att commendera.

Ståndet förblef wid dess beslut hwad desse öfwerstars fullmagter angår, ehuru ståndet tillika finner, det de wid ansökningar här hemma böra niuta deras tjensteår till godo.

2 §. Erhindrades, att en ledamot felar uti fiskeriedeputation efter h:r probsten Åkerman, som af electorene kommer att utnännas.

3 §. Kyrkoherden doctor Celsius anförde,⁹⁸⁴ huruledes riksens herrar råd, på samma sätt som andre embetsmän, äro underkastade det beswär, att tjena första halfwa året med deras förra lön; att detta ej grundar sig på något särskilt förordnande, utan har Kongl. Maj:ts förklaring⁹⁸⁵ af d:n 24 Novemb. 1724 öfwer 1723 års nådårsförordning⁹⁸⁶ af kongl. statscontoiret äfwen emot dem blifwit utöfwad. H:r doctorn trodde för sin del och underställte äfwen ståndets bepröfwande, om icke herrar riksens råd härifrån böra befrias, och det af de skäl: 1:o att riksens råd i all annan måtto äro ifrån andre embetsmän åtskilde, men i synnerhet däruti, att de detta höga

---

⁹⁸⁴ Diktamen i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 82.

⁹⁸⁵ Tryckt förordning 24 november 1724: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring Öfwer Förordningen angående Nåd-Åhr af den 16. Octobr. 1723.*

⁹⁸⁶ Tryckt förordning 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Nåd-åren.*

kall icke sielfwe begära, eller kunna begära, och äro således icke därtill wällande, att de sina förra embeten måste lämna. Det äfwen kunde hända, att riksens ständers förtroende någon gång föllo på en sådan man, som förut icke innehade något embete, hwaraf fölgde, att en sådan herre måste någon tid tjena aldeles utan lön, hwilket wore så mycket oskäligare, som: 2:o förutan den dageliga kostnad, som ett deras stånd likmätigt lefnadssätt kräfwet, är det första året och just då afdragningen sker, för dem det aldrakostsammaste, dels igenom de dryga utgifter som kallelsebrefwet åtfölja, dels ock för att sätta sig i det stånd, som wärdigheten af rådsemetet fordrar och dem i synnerhet åligger, och att till riksdagens slut med anständig equipage och dylikt försedde wara. Om nu därtill kommer: 3:o att kallelse brefwet någon tid för Januarii eller Julii månad expedieras, blifwer detta onus så mycket känbarare, som det halfwa året, om hwilket nu är frågan, eij plägar räknas, utan ifrån entera af dessa månader, ehuru mycken tid förut kan wara förfluten. Och i anseende härtill, såsom ock hwad ytterligare härwid kunde anföras, hemställer h:r doctor Celsius, om icke ståndet funno billigt wara, det herrar riksens råd straxt niuta full lön, då däremot hälften af deras förut innehafwande lön, om de något sådant embete beklädt, till något understöd wid statsverket kunde i det stället blifwa indragen.

Ståndet fant uti denna proposition mycken billighet, men uppsköt dess afgjörande till nästa gång.

4 §. Ytterligare lät sig ståndet till afgjörande secreta utskottets extractum protocoll⁹⁸⁷ angående pension för riksrådet gref Tessin; och efter någon öfwerläggning instämde ståndet med borgareståndet, att i händelse h:r riksrådet skulle nyttja omförmälte förskott, som secreta utskottet efter omständigheterna öfwerlämnas att determinera, och hans excellence med döden afgingo, innan det samma genom pension hunno att ersättas, bör på den händelsen ingen efterräkning giöras eller ersättning fordras af dess enkegrefwinna.

---

⁹⁸⁷ Präteståndets arkiv, vol. R 909, nr 69. Jfr prot. ovan 14 och 17 sept.

5 §. Företogs å nyo secrete utskottets extractum protocolli angående pension för riksrådet gref Stromberg,⁹⁸⁸ och blef wäl detta, i anseende till de härwid warande omständigheter, af ståndet bifallit, dock i anledning af probsten Manquers erindran fant ståndet tillika angelägit att tillse, det ej staten för mycket därigenom graveras, att riksens råd taga afsked och undfå sedermera pensioner. Warandes i sin rätta ordning, att de, som af⁹⁸⁹ ålder ej äro för mycket medtagne, förblifwa wid deras embeten, emedan riket ej kan oblikeras att gifwa pension åt så många, och må den som till tjenstgörande ej will låta sig öfwertalas, låta sig nöija utan pension.

6 §. Uplästes å nyo bondeståndets extractum protocolli af d:n 4 Septemb. angående kammarherren baron Löwenhielm.⁹⁹⁰

Ståndet gjorde härwid den reflection, att baron Löwenhielm icke egenteligen och allena haft dess sysla wid håfwet, utan har efter först inhämtade studier, wid militairen tjent sig up till capitain, ehuru han sedermera med kammarherrefullmagt blifwit benådad; så att uppå honom ej egenteligen kan lämpas, hwad ständerne wid förflutne riksdag om håfbetjeningens tour förordnat; ståndet biföll sålunda detta extractum protocolli, men med den tilläggnig, att detta ej må tjena till præjudicat för andre af håfbetjeningen.

7 §. Föredrogs å nyo secreta deputationens betänkande⁹⁹¹ öfwer secreterarens wid Götha håfrätt Elias Wettrings beswär, hwilket betänkande bifölls på det sätt att secreteraren Wettring erhåller tour näst efter de assessorer, om hwilkas tour ståndet tillförene resolverat.

8 §. Företogs äfwen å nyo bondeståndets extractum protocolli af d:n 4 Septemb. angående capitainen Otto Ernst Boije,⁹⁹² som bifölls, dock utan att capitain erhåller krigsrådstur.

---

⁹⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 70. Enligt påskrift hade protokollsutdraget upplästs i prästeståndet den 25 sept.

⁹⁸⁹ Upprepat i prot.

⁹⁹⁰ Tryckt i *BdP* 8, bil. 47. Även 25 september 1761.

⁹⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 96. Jfr prot. ovan 22 september.

⁹⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 95. Jfr prot. ovan 22 september.

9 §. Deputerade från bondeståndet aflämnade extractum protocolli, angående augmentshemmans skattekiöp, och recommenderade ännu ytterligare denna angelägenhet.

Sedan deputerade tagit afträde, erhindrades, att ståndet allaredan öfwer detta ärendet sig på det sättet utlåtit, att ehuruwäl den wid 1756 års riksdag giorda förklaring⁹⁹³ öfwer 1723 års skattekiöpsförordning⁹⁹⁴ till dess wäsenteliga grund bör blifwa beständandes, så torde dock åtskilliga omständigheter, de där uti tillämpningen blifwit olika explicerade, behöfwa att närmare utredas, hwaribland i synnerhet förekommer, huru det miltalet bör räknas, inom hwilket de augmentshemman skola wara belägna, som af rusthållare få till skatte inlösas; såsom ock huru wida de augmentsåboer böra wid skattekiöpet bibehållas, som behörigen deponerat skattekiöpskillingen innan 1756 års förordnande utkom, ehuru skattebrefwen för mellan komna förhinder ej blifwit utfärdade. Och på det detta må närmare blifwa utredt, så må det till kammar-, oeconomie- och commercedeputation remitteras. Hwilket genom utdrag af protocollet med de öfriga stånden skulke communiceras.⁹⁹⁵

10 §. Föredrogs borgareståndets extractum protocolli af d:n 25 Sept.⁹⁹⁶ angående borgmästaren Sven Biörkman, hwaruti hemställes, om icke Biörkman, som niutit borgerskapets förtroende medelst förslag till justitiæborgmästare må förordnas till politiebörgmästare i Norrkiöping uti Hökerstedts ställe, som nu nyligen af Kongl. Maj:tt till justitiæborgmästare blifwit utnämnd.

Då nu detta togs uti öfwerwägande, anfördes å ena sidan af h:r kyrkoherden doctor Celsius, h:r probsten Bolmstedt och flere, att detta förslag strider emot menighetens eller borgerskapets laglikmätiga walfrihet hwarom likwäl ståndet wid alla tillfällen, då quæstion warit om borgmästaresyslor, warit angeläget. Och woro detta så mycket betänkeligare, som wäg

---

⁹⁹³ Tryckt förordning 22 september 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer 1723. års Skatte-Kiöps Förordning.*

⁹⁹⁴ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Huru med de Hemman och Cronolägenheter, som til Skatte försäljas, förhållas skal.*

⁹⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 88 (med bilaga).

⁹⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 136.

härigenom öppnas att försöka dylikt wid prestesyslors besättjande. Ty om en borgmästare sysla kan förgifwas utan förslag, och utan att höra dem som enligt förordningarne hafwa frihet att upsätta förslag, hwad hindrar, det ju äfwen kyrkoherdesyslor, utan förslag och utan församlingarnes omröstning, kunna besättas.

Å andra sidan anfördes af h:r biskopen doctor Halenius samt h.h:rar probstarne Palmerus, Meurling, Lindblom och Hiortsberg med flere, att borgerskapet nogsamnt utmärkt dess förtroende till borgmästaren Biörkman, i det de icke allenast 2:ne gånger satt honom på borgmästareförslag, utan ock waldt honom till riksdagsman, och wore sålunda walfriheten å borgerskapets sida nogsamnt conserverad. Icke heller synes häraf något wara att befrukta wid prestesyslors besättjande, så wida till hwarje sådan sysla förslag af wederbörande consistorier kommer att upsättas. Utom dess skedde nu här icke mer, än hwad ordinairt sker wid ständers recommendationer, nämligen, att en på förslag ensam upføres. Och sedan Kongl. Maj:ttts nådige wilja för Hökerstedt nu gådt i fullbordan, så gifwes Kongl:e Maj:tt äfwen tillfälle, att wisa nåd för Biörkman, som tillika med Hökerstedt har borgerskapets förtroende.

Efter ytterligare discourser å ömse sidor, giordes af högwördigste herr archibiskopen proposition, om ståndet bifaller borgareståndets extractum protocoll; och som därtill Ja och Nej swarades, så deciderades genom votering, då 34 röster woro för Ja och 17 för Nej.

11 §. Föredrogs å nyo borgareståndets extractum protocoll af d:n 17 Augusti, rörande vice häradshöfdingen Leopolds befordran till borgmästare i Wasa.

H:r probsten Mathesius förmälte huruledes wid denna sak åtskilliga omständigheter förefalla. Här woro klagomål anförde öfwer förslaget och ännu oafgiorde. Här talades om accord emellan Zollin och Leopold, men något efter sedan Zollin begärt afsked, lägger han åter in att få sin sysla igen eller ock att få anmäla sig till någon annan sysla. Det woro fuller ömt om Leopold, som säges hafwa utgifwit accordsumman till Zollin; men det wore äfwen ömt om andra som woro mera förtjente.

H:r superintendenten doctor Körning höllt före, att Leopold synes hafwa så mycket närmare rätt, som han genom sin öfwerenskommelse med Zollin giordt ledighet. Och i sådan händelse plägar man ej så noga afmäta de

sökandes förtjenster, ehuru Leopold är ock så förtjent, att han står primo loco på förslaget, hwarmed h.h:rar kyrkoherdarne Laihiander och Kloth äfwen instämde.

Anmärktes däremot af h.h:rar kyrkoherdarne Wikman och Hofgardt, att accorder äro ej låfliga, och om de allena skulle komma till syslor, som kunna gifwa penningar, så lærer skickelighet och förtjenst som oftast blifwa lidande.

Ändteligen biföll ståndet borgareståndets extractum protocollii på det sätt, att den Kongl. Maj:tt i nåder behagar utnämna till borgmästare ärsätter afträdeswilkoren till Zollin.

12 §. Ståndet tog äfwen under någon öfwerläggning borgareståndets protocollsutdrag, om rådman Renhorn, hwarwid h:r comministern Diurman upläste dess skrifteligen författade dictamen,⁹⁹⁷ såsom ock af flere ståndets ledamöter anmärktes, att detta strider emot borgerskapets walrättighet, och upsköts detta ärende till vidare.

13 §. Uplästes håfrättsrådet Strokirks och bancocommissarien Silfwerstedts memorial,⁹⁹⁸ angående uphäfbandet af ett fideicomisse disposition, som afledne håfrättsrådet Silfwerstedt låtit författa; hwilket ståndet biföll.

14 §. Uplästes secreta deputations betänkande⁹⁹⁹ öfwer de af häradshöfdingen Ignatius anförda beswär, samt borgareståndets extractum protocollii af d:n ¹⁰⁰⁰ angående tillökning af ledamöter uti Åbo håfrätt, som blef upskutit till en annan gång, och ståndet åtskildes.

---

⁹⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 83.

⁹⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 393.

⁹⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 76. Även 2 oktober.

¹⁰⁰⁰ Tomrum lämnat i prot.

År 1761 den 2 Octob.

1 §. Justerades påskrifter på löparena uti de sidsta plenum afgjorda mål; hwarwid h:r probsten Bolmstedt och h:r kyrkoherden Wikman förklarade sig wara af den tankan, att accordsumman kunde utsättas för borgmästaren Solin, och därtill determineras till 12 000 d:r kopparmynt.

2 §. Igenom en deputation, anförd af rådman Hanquist, öfwerlämnades ifrån wällofl. borgareståndet ett extractum protocollii under detta datum, rörande nya stapelstäders inrättande i Öster- och Wästerbottn samt Wästernorrland, och tillika androgs, att som borgareståndet funnit, det detta nödwändigt skulle medföra de skadeligaste fölgder, så för wederbörande landsorter särskilt, som för riket i gemen, så hade ståndet sedt sig föranlåtitt, att utom de considerationer, som redan blifwit för riksens ständer å daga lagde, äfwen genom detta protocollsutdrag föra dem till sinnes de olägenheter, som igenom en sådan författning skulle förorsakas, under förmodan, att till deras förekommande ännu någon utväg torde kunna påfinnas. Och ehuru staden Kongelf icke härutinnan blifwit nämnd; dock som angående den samma en quæstion upkommit af lika beskaffenhet, wille borgareståndet hafwa den härjemte recommenderad, jemte förbehåll, att däröfwer med det första sig särskilt utlåta.

3 §. I anledning af h:r doctor Celsii sidsta plenum giorda hemställande, bifölls nu ett extractum protocollii till de öfrige stånden, angående wisse herrar riksens råds lön; hwaruppå h:r biskop Filenius afgick med en deputation att communicera de öfrige stånden detta ståndets godtfinnande, och tillika recommendera den sak som följande § innehåller, berättande denna deputation wid återkomsten att den endast kunnat besöka borgare- och bondestånden, emedan ridderskapet och adelen warit begrepne i votering.

4 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocollii af d:n 15 Sept.¹⁰⁰¹ angående superintendentens på Gottland lön, att den må niutas efter förwandling uti räntepersedlar; hwilket ståndet fant skäligt att bifalla.

---

¹⁰⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 73.

5 §. Föredrogs bondeståndets extractum protocoll af d:n 4 Sept.¹⁰⁰² angående att lagmannen Carl Hallenborg må, när han tröttnar, få afstå dess embete till någon wärdig, ärfaren och förtjent domare.

I anseende till det allmänna låford, hwarmed lagmannen af alla ståndets ledamöter nämdes, bifölls med nöije den förman, som för honom blifwit projecterad; ärindrades allenast, att om och när han afgår ifrån lagmanssyslan, den tillökning i lönen af 2 öre s:mt matlaget, som honom personligen blifwit tillagd, äfwen må cessa.

6 §. Likaledes lämnade ståndet sitt bifall till nyssnämde stånd extractum protocoll af dylikt innehåll för lagmannen och häradshöfdingen Anders Daniel Stiernclou Liljenberg.¹⁰⁰³

7 §. Företogs till afgörande secreta deputations betänkande¹⁰⁰⁴ angående häradshöfdingen Ignatii beswär, hwarjemte äfwen uplästes bondeståndets extractum protocoll af d:n 4 Septemb.¹⁰⁰⁵ Däruti bewiljas håfrättsrådet i Åbo håfrätt Nils Magnus Cedermarck, att få afstå sin assessorssysla till auditeuren wid artilleriet Nils Hasselbom, som åter till någon competent sökande sin sysla må få cedere; borgareståndets extract. protocoll af d:n 20 Aug.¹⁰⁰⁶ att borgmästaren Henric Pipping må blifwa extraordinarie assessor och håfrättsnotarien Joachim von Glahn advocatfiscal efter Idman; samt ändteligen ett annat protocollsutdrag ifrån bemälte stånd af d:n 29 Augusti,¹⁰⁰⁷ att politieborgmästaren Anders Ignatius må succedera Pipping och rådman Nils Burtz, Ignatius.

Häröfwer yttrade h:r kyrkoherden Laihiander, att, ehuru han finner både nödwändighet och billighet uti det, som secreta deputations betänkande innehåller, så wida dymedelst undwikes att hindra häradshöfdingar ifrån deras egenteliga embetessyslor, genom adjunction till håfrätten, och en hwar då kommer att giöra tjenst för den character han innehafwer; kunde dock h:r kyrkoherden icke undgå att gifwa wid handen en uplysning, som

---

¹⁰⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 94.

¹⁰⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 102.

¹⁰⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 76. Jfr prot. ovan 30 september.

¹⁰⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 98.

¹⁰⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 105.

¹⁰⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 112.

till äwentyrs secreta deputation icke haft sig bekant, men hwarom h:r kyrkoherden haft tillfälle att med säkerhet blifwa underrättad, och hwaraf följer, att protonotarien von Törne icke bör äga tour framför advocatfiscalen Idman af den grund, att han äger äldre fullmagt, i thy, att då von Törne till protonotariesyslan befordrades, hade Idman som däremot protesterade, begifwit sig på det sätt, att von Törne skrifteligen afsagt sig tour framför Idman, i fall han finge syslan. Icke desto mindre wille h:r kyrkoherden icke wara mot, att de erhålla den tour som secreta deputation föreslagit. Men hwad angår borgmästaren Pipping kan h:r kyrkoherden icke förena sig med borgareståndet: 1:o emedan h. kyrkoherden sedt bref ifrån honom, hwaruti han förklarar sig icke wara belåten med denna befordran, såsom icke medförande större än 300 d. s:mts lön, då han däremot som härads-höfdinge niuter 4 à 5 000 d:r s:mt. 2:o skulle därigenom secreta deputations betänkande rubbas, så wida häradshöfdingen Ignatius, som beswärat sig öfwer lidande, och i anseende därtill bör få assessorat med 600 d:r silf:mt, skulle komma att undergå ett nytt lidande, om hälften af denna lilla lönen skulle tilldelas en annan, 3:o hade ståndet redan tillagt häradshöfdingen Ehrenmalm tour näst efter de 3, som deputations betänkande angår, hwarföre Pipping icke, enligt borgareståndets tanka bör blifwa den 4:de för honom. Hwad notarien Glan beträffar, fant h:r kyrkoherden så mycket mera billighet i dess utnämmande till succession efter Idman, som han är en man af 40 års ålder, hwilken både länge tjent wid håfrätten och länge mognat sig i studier wid academien, innan han trädde där in. Härmed instämde h.h:rar probstarne Palmerus, Alin och Bolmstedt samt h:r kongl. öfwerhåfpredikanten Grunnerus.

Å andra sidan anfördes af h:r kyrkoherden Kloth och h:r superintendenten Lütkekan, att som Hans Kongl. Maj:tt i nåder förklarar Pipping berättigad till förslag framför Ignatius; wore det nog skäl för ståndet, att wid denna tillökning af håfrättsledamöter, åtminstone äfwen ärbiuda honom ett rum, ehuru han såsom frånwarande och okunnig om tillfället, icke giordt därom ansökning; blifwande det sedermera hans sak, om han denna ynnest will emottaga eller icke.

H:r superintendenten doctor Körning conformerade sig härmed.

H:r kyrkoherden Werander likaledes tilläggande att han 1751 haft tillfälle att lära känna borgmästaren Pipping, såsom en hederlig riksdagsman.

Uppå skedd proposition biföll ståndet så wäl secreta deputations betänkande för Ignatius, Idman och von Törne, som ock borgareståndets extractum protocollii för Pipping och Glan, samt bondeståndets för Hasselbom.

8 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,¹⁰⁰⁸ angående grufwebetjeningen wid Stora Kopparberget.

9 §. Uplästes justitiædeputations betänkande¹⁰⁰⁹ öfwer riksdagsmannens för Tabergs bergslag Jöns Månssons, å egne och flere bergsmäns wägnar gjorda ansökning om ändring i Kongl. Majj:tts nådiga utslag angående förfluten tids återställande; hwilken ansökning bondeståndet bifallit genom extractum protocollii af d:n 27¹⁰¹⁰ Augusti,¹⁰¹¹ och hwaruti Jöns Månsson vidare afgifwit ett memorial,¹⁰¹² som ock nu uplästes.

H:r biskop Benzelstierna hemställte till ståndets eftersinnande, hwad mycken betänkelighet det med sig förer, i afseende på allmänna säkerheten som grundar sig på laga kraft wundne domar, att lämna præjudicat på resning i fatalier; men medgaf dock, att omständigheterna på andra sidan äfwen äro öma.

H:r probsten Mathesius: Som det fattiga folcket, hwilka här äro sökande, tydeligen befinnas wara lidande, och de fullgjordt i anseende till deposition hwad lagen kräfwet, så snart de inhämtat ärforderliga underrättelser; altså och i betraktande af de bewekande omständigheter, som justitiædeputation wid handen gifwit, finner h:r probsten skäligt att them må wilfaras, och frihet lämnas, att vidare fullfölja sin rätt.

Härmed conformerade sig h:r probsten Almquist, äfwen som hela ståndet sluteligen förenade sig med bondeståndet i dess extracto protocollii.

För öfrigit anmärktes härwid af högwördigste herr archibiskopen att justitiædeputation sluteligen hemställt till riksens ständer, huruwida de andragna bewekande omständigheter för bergsmännerna, må kunna verka någon ändring i Kongl. Majj:tts utslag, utan att deputation öfwer sådant sig tydeligen yttrat, hwilket dock riksens ständers plena med icke mindre fog

---

¹⁰⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 1.

¹⁰⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 39.

¹⁰¹⁰ Läs: 17.

¹⁰¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 71.

¹⁰¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 280.

kunna förwänta af sina deputationer, än Kongl. Maj:tt af consistorier och collegier, hwilka äro befallte, att uti sina betänkanden tydeligen antingen till- eller afstyrka saken.

10 §. Uplästes så wäl borgareståndets i dag aflämnade extractum protocollii af detta datum om stapelstäder, som det tillföre i samma ämne aflämnade af d:n 20 Julii,¹⁰¹³ samt ett annat af d:n 10 Augusti¹⁰¹⁴ angående stapelrättighet för Kongelf.

H:r superintendenten Körning, h:r probsten Bolmstedt, h:r kyrkoherden Wikman, h:r probsten Meurling, h:r kyrkoherden Hofgardt, h:r kyrkoherden Kloth, h:r probsten Mathesius och h:r doctor Celsius stämde alla därutinnan öfwerens, att denna saken, såsom redan här i ståndet afgjord och 2:ne gånger fastställd, icke vidare kan komma under någon ventilation, så framt säkerhet någonsin skall åtfölja ståndets beslut; warande i detta sidsta extracto protocollii, så wida wid upläsningen kunnat fattas, inga sådane nya skäl andragne, som kunna verka ändring i hwad ståndet redan resolverat, hwilket enligt 17 § i riksdagsordningen bör äga bestånd, utan att det ståndet, som varit af skiljaktig mening, på något sätt må sätta sig däremot, hälst det icke kan sägas, att något stånds privilegium härutinnan rördt blifwit när man i akt tager den skillnad som grundlagarne göra emellan ståndens och städernas privilegier, hwilka sednare, likmätigt 51 § i regeeringsformen, kunna af riksens ständer efter tidernas omständigheter lämpas; tilläggande i synnerhet h:r probsten Mathesius, att ett stånds unanimité men aldrig pluralité skulle kunna göra ändring i dess beslut; samt h:r doctor Celsius, att om än något menniskeligt skulle häfta wid ett sådant beslut, woro dock mindre fara wid dess bibehållande, än af præjudicat, att det samma genom ett annat stånds uprepade föreställningar skulle kunna uprifwas.

Å andra sidan anfördes af h:r probsten Hiortsberg, h:r probsten Palmerus, h:r biskop Filenius, h:r probsten Troilius och h:r biskop Halenius, att ehuru quæstion i den redan afgjorda hufwudsaken nu icke mera kan upkomma; dock som en billig aktning för ett annat stånd ju fordrar, att ståndet utlåter sig öfwer dess extractum protocollii, hwilket i en så wigtig sak

---

¹⁰¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 71.

¹⁰¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 83.

som denna, bör ske med all möjlig mognad och eftertanka; så ock på det missnöije stånden emellan i giörligaste måtto må afböijas, och i stället jämkning och förening till wäga bringas; begärades, att detta tills vidare måtte hwila.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, att som ingen proposition kan däröfwer giöras, om ståndet blifwer wid sitt beslut i hufwudsaken, utan frågan nu allenast är om påskriften på löparen af borgareståndets i dag inkomna extractum protocollii; altså och emedan åtskillige ståndets ledamöter begärt däröfwer få betänketid; det äfwen will wara nödigt, om saken skall kunna passera expedition, att borgareståndet förut öfwerlygas, det i detta mål icke är grund, att emot de öfriga ståndens beslut reclamera dess förmenta privilegier; ty skulle angående påskriften nästa plenum decideras, och ståndet nu åtskiljas, hälst kläckan war innemot 2.

År 1761 den 5 Octob.

1 §. Justerades föregående protocoll af d:n 2 hujus.

2 §. Afgick h:r biskop Filenius med en deputation, att så wäl hos ridderskapet och adelen aflämna ståndets extractum protocollii angående wissa herrar riksens råds lön, samt recommendera saken angående superintendentslönen på Gottland, som ock hos samtelige stånden gifwa tillkänna huruledes presteståndet för sin del beslutat, att icke uppå en månads tid räknat ifrån detta dato, låta sig föredragas något af de inkomna befordringsmålen.

3 §. Justerades ståndet extractum protocollii angående augmentsböndernes skattekiöp.

4 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollii af d:n 27 Julii¹⁰¹⁵ angående, att bokhållaren Claes Borres sak med Wachtmeisterska arfwingarne om ett dess hemman, måtte till justitiædeputation remitteras, och därwid denna riksdag skärskådas de beswär, som Borre kan hafwa att andraga

---

¹⁰¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 73 (med bilagor).

öfwer Kongl. M:ttts nådiga utslag i detta mål. Hwilket ståndet fant skäligt att bifalla.

5 §. Upwiste notarien ett af honom författadt utdrag af handlingarne angående läder och skin, som äfwen uplästes. Men som tiden nu war inne, till hwilken rådselectorerne blifwit sammankallade, att presentera Hans Kongl. Maj:tt riksrådsförslaget, så företogs emedlertid.

6 §. Secrete utskottets extractum protocolli af d:n 2 Sept.¹⁰¹⁶ angående landtmätarens Frisii ansökning om tractamente emellan förrättningarne wid finska gräntsecommission; och biföll ståndet secrete utskottets tanka, som afstyrkt, att sådant måtte bewiljas.

7 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande¹⁰¹⁷ angående inskränkning af the under namn af sedlar till sedelhafwaren löpande förskrifningar.

8 §. Uplästes håfjunkaren Carl Estenbergs memorial¹⁰¹⁸ angående advocatfiscaler och domarembeten, som remitterades till justitiædeputation.

9 §. Återkommo rådselectorerne och gåfwo tillkänna, att Hans Kongl. Maj:tt icke förr än eftermiddagen hit till staden införväntades.

10 §. Begärade h:r probsten Alin att ståndet wille wara omtänkt på någon författning, hwarigenom protocollsdeputation med mera eftertryck kunde fullgjöra dess skyldighet, så att dess anmärkningar icke måtte efter godtycko kunna lämnas obeswarade, och således deputationen för riksens ständer blifwa onyttig; hwilket ståndet wid annat tillfälle wille uti öfwerwägande taga.

11 §. Föredrogs remiss ifrån rådkammaren af d:n 29 Julii¹⁰¹⁹ angående håfsecreteraren Otto Friedr. Engelcrantz ansökning för dess 4 omyndiga

---

¹⁰¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 68.

¹⁰¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 12.

¹⁰¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 107.

¹⁰¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 53, med bilaga.

syskon, att huggas med samma pension som dess afledna moder tillagd varit. Remitterades till secreta utskottet.

12 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om indelt lön för härads höfdingen på Åland.¹⁰²⁰

13 §. Till följe af den discours, som sidsta plenum blifwit påbegynt, angående nya stapelstäders inrättande i Öster- och Wästerbottn samt Wäster-norrland, förestälte högwördigste herr archibiskopen, hurudan öfwerläggningen nu mera uti saken borde blifwa, och att frågan nu endast wore, om löparen af bondeståndets extractum protocoll¹⁰²¹ borde nu genast affärdas med påskrift af ståndets redan tagna beslut, eller om den tillika bör beledsagas med något särskilt yttrande af ståndet, till swar uppå borgareståndets sidsta extractum protocoll.

Samteliga ståndets ledamöter, som uti saken talade, kommo likaledes däruti öfwerens, att ståndets beslut i sielfwa hufwudsaken nu icke vidare tål någon ändring; men widkommande det af h:r archibiskopen till deliberation upgifna ämnet, trodde h:r superintendenten Lütke man det wara mäst öfwerensstämmande med den wänlighet, som det ena ståndet bör wisa det andra, att tillse, huruwida ståndets beslut i detta mål kan jämkas efter den anledning, som borgareståndet kunnat gifwa, samt beswara dess extractum protocoll på ett sätt som kan verka enighet och wänskap stånden emellan.

H:r kyrkoherden Wikman och h. probsten Bolmstedt förmente det utmärka äfwen så stor wänlighet, att icke beswara detta document, så wida ett sådant swar icke annat kunde innebära, än en grundelig refutation, hwilken torde förefalla mindre behagelig att emottaga. Det bästa swar wore fördenskull att säga, det ståndet icke kan gå ifrån dess redan tagna beslut.

H:r probsten Hiortsberg ansåg, med all wördnad för ståndets beslut, det samma såsom ännu arbetande med ofullkomlighet i många delar. Stapelrättighet hade blifwit tillagd 5 städer; men icke tillika utstakadt, om en sådan rättighet skall wara owilkorlig, eller i annor händelse, hwilka städer den samma skola åtniuta, hwilka waror skola af dem exporterat, till hwilka

---

¹⁰²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 34.

¹⁰²¹ Daterat 9 mars 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 17.

orter det bör ske, med mera sådant, som fordrar nya öfwerläggningar, att rikets bästa därigenom måtte främjas, och hwaröfwer fördenskull h:r probsten förbehåller sig att äfwen sig få yttra.

H:r biskop Halenius beklagade, att presteståndet kommit igenom sitt beslut att förorsaka borgareståndet missnöije uti en sak, hwilken de med så mycken ömhet taga sig an och hwaruti de å sin sida äfwen tyckas hafwa åtskilliga skäl, som förtjäna att öfwerwägas. H:r biskopen tager för afgjordt, att rikets bästa är gemensamma ändamålet af alt hwad hos riksens ständer talas och skrifwes, ehuru icke alla uti öfwertygelse om medlen kunna stämma öfwerens. H:r biskopen tror fördenskull, att utan rubbning af ståndets beslut, saken ännu står att hielpas genom någon limitation och medelwäg, som aldrabäst torde träffas, om Hans Kongl. Maj:tt i underdånighet anmodas. H:r biskopen finner sielfwa saken så aldeles förtjena med en sådan foglighet handteras, att h:r biskopen därtill icke behöfwer hämta skiäl af den owilja, hwaruti ståndet i widrig händelse skulle kasta sig hos ett annat stånd, och hwilket för presteståndet i synnerhet torde finnas högst betänkeligit.

H:r probsten Mathesius förklarade sig icke kunna anse ståndets beslut för ofullkomligt. Fast mera kan det å daga läggas, att hwad emot det samma blifwit anfördt, är mera upfyllt med ofullkomlighet, än att mycken insigt fordras i handels- och hushåldswettenskaperne till att blifwa sådant warse. Att häröfwer libellera med borgareståndet, wore att bringa stånden mot hwarannan uti harnesk; men största försiktigheten, som härwid kunde brukas, wore att icke låta saken längre på tiden utdraga, utan bringa den samma till sådant slut, som ståndet redan fattat, på det icke genom ett widare handelens twång, folcket må blifwa nödsakade att flytta utur riket.

Härmed conformerade sig h:r probsten Brunnus.

H:r biskop Benzelstierna önskade det ännu wore öppet, att yttra sig i hufwudsaken, emedan h:r biskopen ser skäl mot och med, som bägge är af mycken influence på rikets wälfärd. Och ehuruwäl ståndet redan tagit sitt slut; wore dock en och annan hufwudsakelig omständighet, som ännu torde tåla någon öfwerläggning, på det utrönas måtte, af hwad grund det är som föregifwes, att Stockholms handel skulle genom denna författning för mycket komma att lida, samt att till dess uprätthållande sådan tillförsel ifrån de norrländska städerna är outhärlig, som hitintills varit wanlig, öfwer hwilket allt h:r biskopen önskar ärhålla närmare uplysning.

H:r biskop Filenius förmodade det wara så mycket mindre att undra, om han wid denna saken nu finner betänkeligheter, som han warit af särskilta tankar, då det fattade sitt beslut, och det dessutom icke kan aflöpa så lätt, att decidera en sak, som för 150 år tillbaka warit entamerad, och hwaruti allmänna principier i handel och hushållning icke äro tillräckeliga, utan det gäller att känna och jämföra provinciernes interessen både sins emellan och med hufwudstadens. Som fördenskull hela rikets och icke allenast Stockholms borgerskaps förmån härwid bör blifwa ögnamärke, och det wisseligen skulle wara ett owänligt steg, att afskicka löparen utan swar till borgareståndet; projecterade h:r biskopen, antingen att de i nyssnämde stånds extracto protocoll andragne omständigheter öfwerlämnas till Hans Kongl. Maj:ts högtuplysta bepröfwande, eller att ståndet fördröjer med dess expedition till dess ridderskapet och adelen samt bondeståndet sig utlåt.

Härmed instämde äfwen h:r biskop Osander.

H:r doctor Wahlborg: Det är bekant, att ett stånds beslut böra hållas heliga och icke utan högststrängande orsaker uprifwas; men så är dock tillika med all lag öfwerensstämmande, att inkommande nya skäl skärskådas och granskas. Hwad de af borgareståndet sidst andragna skäl beträffar uti förewarande ämne, håller h:r doctorn rådeligit, att de noga betraktas, innan expedition afgår, på det intet ofullkomligt må komma ifrån ståndet. Detta fordrar wänskapen och förtroendet stånden emellan, hela rikets härunder beroende wälfärd, och ett stånds tillständiga wärdighet.

H:r kongl. öfwerhåfpredikanten Grunnerus hölt dessa borgareståndets skäl icke så påliteliga, som de i början kunna synas. När till exempel öfwerwägas, hwad quantitet af bräder Österbottn lefwererar; finner man omöijeligheten, att altsammans af inwånarena skulle till utlänningen kunna exporteras; utan blifwa inrikes handelsplatser äfwen icke oförsedde. Men det blifwer en så säker som skälig winning för norrlänningen, att Stockholms handlande icke få sätta hwad pris de behaga på dess waror.

H:r kyrkoherden Kloth formerade till statu controversiæ den frågan: hwad influence borgareståndets sidsta extractum protocoll kan hafwa uppå detta ståndets beslut? Häröfwer förbehölt sig h. kyrkoherden, att fritt och utan ansvar så säga sin tanka, och utan att det af borgareståndet blifwer till misstycke tagit, på sätt som h:r kyrkoherden förnummit, att en ledamot på riddarehuset för sitt yttrande häröfwer blifwit ansedd. H:r kyr-

koherden har uti borgareståndets utfärdade protocollsutdrag funnit något, som icke hos honom kunnat hafwa werkan, men ock tillika considerationer utaf mera kraft. Således anser icke h:r kyrkoherden denna författning såsom stridande mot städernas privilegier; ty de kunna jämkas efter tidernas omskiften och conjuncturer. H:r kyrkoherden medgifwer icke norrlänningarnes oskickelighet till så widsträckta handelsspeculationer, ty de äro förnuftiga menniskior och hafwa samma utvägar att blifwa skickeliga och försiktiga som andra. H:r kyrkoherden ser icke eller, huru Stockholm mera sedan än förr skall råka i mistning af victualiepersedlar, ty deras utförssel ur riket är förbuden. Men h:r kyrkoherden befarar något för svenska handelen i gemen, om en sådan ny stapelfrihet blifwer oinskränkt. Få till exempel Stockholms handlande ej tillräckeligit quantum bräder, till fyllnad i sina järnlastade skepp, så kan järnpriset i anseende till frakten icke så modereras, att det hos utlänningen kan finna afsättning. Att icke utsätta, på hwad orter denna nya utrikeshandelen bör drifwas, torde gifwa anledning för dess idkare, att icke sträcka den samma utom Östersjön, såsom för dem beqwämligast, och hwarwid de wäl skulle kunna profitera men riket i gemen förlora, så wida hansestäderna åter dymedelst skulle komma sig före, att igenom sig leda Sweriges handel. H:r kyrkoherden höllt fördenskuil angelägit, att denna stapelrättighet icke bewiljas, utan med wilkor, att de som den samma wilja nyttja, afsättja sina waror i sidsta och hämta utländska utur första handen. Slutet af h:r kyrkoherdens mening war fördenskuil det, att quæstio an må anses wara afgjord, men quomodo lämnas till Kongl. Maj:tt att efter inhämtat utlåtande af commercecollegium, därom till rikets bästa föranstalta.

H:r kyrkoherden Hofgardt conformerade sig i förra delen af detta ytt-rande med h:r kyrkoherden Kloth, men icke i den sednare. H:r kyrkoherden finner fast mera, att Stockholm icke blefwe utan bräder, skönt denna stapelfrihet bewiljades, emedan de små fartyg, som de norrländska städerna utreda, häldre skulle afsätta sina waror i Stockholm än i Lissabon, om de på förenämde ställe skäligen blefwo betalte. Frågan wore nu om en stor del af riket skal sakna hielp och upkomst, för Stockholms stads enskildta nytta skull; och som detta torde komma under en nog långsam ventilation hos riksens ständer, trodde h:r kyrkoherden, att expedition i hufwudsaken icke därigenom borde hindras, utan på löparen skrifwas att ståndet blifwer wid sitt redan tagna beslut, och den samma genast affärdas.

H:r probsten Meurling önskade, att denna frågan nu icke vidare måtte wälla någon ventilation, så wida h:r probsten icke finner någon betänkelighet för ståndet, att simpliciter blifwa wid sitt beslut. Finland är ett land, hwarest finnes tillgång, icke allenast på bräder, utan äfwen på tjära och järn, hwarföre ett skepp äfwen i de hamnarna kan till sin laddning så blifwa sorterat, att det kan gå och utur första handen hämta nödiga retourwaror. Stockholm skulle därför icke blifwa utan; ty omöjneligen kunna stapelstäderna i Finland, hwilka, med dem som nu skulle inrättas, dock blifwa få, mägta att uphandla för utländsk räkning hela det landets förråd af bräder, utan finge de smärre städerna alltid därjemte så mycket som behöfdes att afsätta i Stockholm. Ingen fara wore, att victualiewarorna skulle gå utur riket; ty de betala sig här bättre än utom lands, och farten på Stockholm lærer härmed icke öfvergifwas. Hwarföre och emedan det öfriga landet icke kan sägas härwid komma till att lida; men i Finland skulle blifwa bättre köp, och intrång icke sker i privilegier, som för städerna tåla jämkning; ty bör ståndets beslut fastställas, och fölghden lämnas till efterkommande ständer, som kunna ändra hwad som icke finnes medföra önskelig werkan.

H:r superintendenten Körning åberopade hwad sidsta plenum blifwit anfördt och förmodade sig nu icke behöfwa gå in i merita af en sak, som warit före sedan Martii månad, hwaruti skrifter mot och med både blifwit tryckta och utdelte, och hwaröfwer ståndet stadnat i sitt wissa slut. Herr superintendenten hölt likaledes onödigt att inlåta sig i wederläggning af de betänkeligheter, som borgareståndet föregifwit, och hwilka h:r superintendenten anser för mindre betydande om icke aldeles omöjneliga. Det är, till exempel omöjneligit, att 12 à 15 000 tolfter bräder, som ifrån Hernösand allena utgå, och wid pass ett lika quantum ifrån hwar och en af de öfriga norrländska siöstäderna skulle allena kunna utföras genom de där i orten utredda fartyg, utan måste större delen däraf komma andra inrikes städer till godo, när man betänker, att det ringa partie af järn som norrländska bruken kunna fournera och därifrån kunde directe gå till utländska hamnar, icke medtaga så mycket bräder till en nödig skrymande last. Intention af denna ansökning är ingen annan, än att skaffa inbyggarena utan omwäg och twång, hwad de nödwändigt behöfwa, såsom hampa och salt. Andra retourwaror skulle icke kunna debiteras i ett land, hwars inwånare är kända

för indragna behof¹⁰²² och ett tarfligit lefnadssätt. Skulle åter annorlunda än man nu kan föreställa sig, wederbörande handlande wara så obetänksamma och så förgätna af sin undersäteliga trohetsplikt emot fäderneslandet, att de widtaga några egennyttiga och andra, sina medborgare tryckande, handelsprinciper; skulle äfwen deras magistrater wara nog efterlåtna, att icke hindra sådant och sätta handelen i en för det allmänna fördelaktig rörelse, så kan missbruket, af Hans Kongl. Maj:tt wisligen afwärijas, och ständerne en annan riksdag hämma, hwad de se, icke böra äga bestånd; men h:r superintendenten försäkrade, att intet sådant skall stå att befara. Ingen dumhet hindrar folcket att lära och begripa hwad som fordras utaf dem, att på bästa sätt kunna nyttja den frihet de åstunda. Bönderne underlåta därföre icke att föra sina afsalur på de orter de blifwit wane, och de böra befrias ifrån den swårigheten de nu måste widkännas, att för 6 tolfter bräder tillhandla sig en tunna salt, och dock wara utsatte för en sträng wräkning och mångfaldig kåstnad, hwilket twång icke aflöper utan högst-beklageliga fölgder, om det längre continuerar. Däremot lär efterwerlden finna hugneliga wedermälen af denna författnings stora nytta, om den winner framgång, i det landets upodling kan sträcka sig långt in åt, förmedelst den communication, som igenom de många och stora strömmarna med medelmåttigt arbete skulle kunna öppnas. Och hwad utrikes handelen beträffar, så kunna både skin- och andre waror till lägre pris afsättas, om de immediate kommo i utländska händer, än om de först skulle föras hit; hwilket gifwit de norrska och i synnerhet ryska tillfälle, att mycket slå under sig denna handel.

H:r kyrkoherden Wikman: Om quæstio quomodo af regeringen skall granskas; så kan altsammans stadna uti inactivité. De olägenheter som härwid befaras, äro i sig sielfwa mindre än de synas. I Norrland tillwerkas litet järn och i Österbottn ännu mindre. Som därföre till utskeppning därutaf ett mindre quantum bräder är tillräckeligit, så får det öfriga, så hädanefter som hittills, sin afsättning på Stockholm och andra inrikes orter. Mycken förtjenst skulle jämwäl kunna dragas af frakter emellan utländska hamnar, under de 8 månader som Norrlandsfartygen eljest måste ligga inne, hwilka dessutom äro lättare utrustade, än de som komma från Stockholm. Saltet torde i rättan tid kunna ärhållas till fiskeriernes förnödenhet, och bristen

---

¹⁰²² behöf i prot.

förekommars, så att icke helsingar, som nu sker, nödgades ligga flere veckor i Stockholm och wänta på att dyrt få köpa denna oundärliga wara. Victualiewaror skulle falla i priset genom det att inrikes rörelse främjas och bringas i jämn gång. Icke heller skulle folckbrist på något sätt härwid wara hinderlig, så wida norrlänningen äfwen kan leta sig fram till aflägsnare utrikes orter, och lika snart hinna till Sundet som Stockholmsboen, så att mindre antal af folck skulle wid en sådan seglation komma att syslösättas än nu då aflastning sker i Stockholm; och hwad siötullsbetjeningen beträffar, behöfde de endast med några få personer förstärkas.

H:r doctor Celsius fant intet skäl för detta ståndet, att nu mera tala om förewarande stapelrättighet, utan så wida det tjenade, att befästa ståndet i dess redan tagna slut. Norrländska städerna hafwa arbetat häruppå sedan 1618,¹⁰²³ och böra så mycket mera nu bibehållas wid det dem redan af ståndet blifwit tillagt, som det för riket blifwer gagneligit. H. doctorn håller nödigt, att ståndet tydeligen marquerar, huruledes det icke anser privilegier härwid ligga i wägen, på det ingen oreda i expedition må därigenom wällas. Den af borgareståndet befarade otålighet werkar hos h:r doctorn intet, så wida det allmännas wäl bör gälla fram för allt, och borgareståndet icke lærer kunna wägra preteståndet biträde uti allt hwad i rättwisa grundas. H:r doctorn finner nu, i anledning af borgareståndets sidst inlämnade extractum protocoll, considerationer upkomma wid utöfningen af den i ståndet deciderade stapelrättigheten, hwilken wisseligen så bör inrättas, som rikets behof det kräfwer, och att jämkning därwid äger rum, därå har Götheborg nyligen gifwit exempel. H:r doctorn will tro, att de norrländska handlande icke till rikets skada lära uprätta nederlag på de närmare handelsplatser; men det twång hwaruti de hittills af Stockholms handlande blifwit hållne, wisar noggsamt, huru köpmän, som i sina speculationer styras af sin profit, lätteligen kunna söka den samma i en annan ordning, än med det allmänna bästa kan förenas, samt huru litet det är att lita uppå, det sådant icke hända kan, ehuru för det närwarande intet spår därtill sig wisar. Att updraga Kongl. Maj:tt och commercecollegium denna stapelrättighets formerande, torde nu mera icke äga rum, sedan riksens ständer sielfwa lagt handen wid saken; därför bör äfwen en sådan determination af

---

¹⁰²³ Jfr tryckt förordning 12 oktober 1617: *Ordinantie, Huruledes Köphandelen, aff Rijkens Inbyggjare, så wäl som Fremmande drifwas skal* (= PRF 5 nr 128).

riksens ständer sielfwa giöras, och det nu straxt i början innan missbruk existera, hwilka till äwentyrs för¹⁰²⁴ sent skulle motas när de kommit i gång och igenom köpmäns influencer förswarades. De öfriga betänkeligheter håller h:r doctorn för mindre betydande, och tror, att saken nu till slut skulle kunna jämkas och det ena med det andra regleras, hwartill h:r doctorn föreslog, antingen deputerade ifrån wederbörande landsorter eller ock secrete handels- och manufacturdeputation.

H:r kyrkoherden Stenius conformerade sig med h:r doctor Celsius, tilläggande allenast, att Stockholmsboerne kunde hädanefter interessera i de nya stapelstädernas handel, på samma sätt, som de hittills tagit del i Stockholms handlandes rörelse.

H:r probsten Tiburtius instämde med h:r doctor Celsius och h:r kyrkoherden Kloth, att reglor och skrankor böra straxt i början sättas för den nya handelen, så mycket mera, som hwarje stads särskilda omständigheter fordra för dess handel särskilt modification. H:r probsten wille hit applicera det bekanta ordspråket *principiis obsta, sero medicina paratur*. Skeppen böra gå med järn; och om retourwarorna skola hämtas utur andra handen, så är Stockholm närmast.

H:r probsten Hiortzberg förklarade, det han ifrån första början aldrig förstätt, att någon oinskränkt stapelfrihet skulle bewiljas; därför bör en sådan inskränkning¹⁰²⁵ nu företagas, att icke rikets städer må arbeta mot hwarandras interessen, och i handelen hwarannan underminera.

H:r probsten Troilius anmärkte, att discourserna nu wändt sig ifrån egenteliga ämnet, som i h:r archibiskopens proposition blifwit upgifwit. H:r probsten, som fördenskull öfwer det samma sig nu wille yttra, trodde ståndet handla försiktigast, till förekommande att differenta tänkesätt icke må wända sig i kallsinnighet, om ståndet beskedeligen förlägger, hwad borgareståndet anfördt. H:r probsten anser för en bedröfwelig olycka, om det ena ståndet skulle börja med passion emot det andra. Och som h. probsten fruktar, att ännu icke nog fast systeme i rikets hushållning blifwit tagen, så wore nödigt, att äfwen denna saken i hela sin widd noga öfwerwägades, emedan *quod statuendum semel, deliberandum est dici*; willjan-

---

¹⁰²⁴ Upprepat i prot.

¹⁰²⁵ *inskränning* i prot.

des h:r probsten i widrig händelse icke för fölgderna wara ansvarig, och återopade sig hwad i saken mot och med blifwit discourerat.

H:r probsten Manquer förde ståndet till eftersinnande, hurusom både Finland i gemen och Österbottn i synnerhet, så wäl i anseende till det lidande, hwarunder det sig altid befunnit, som till dess stora naturliga förmaner, förtjenar att dess upodling med allware upmuntras. Dess makalösa skogar kunna icke med fördel åtkommas i brist af tillräckelig rörelse. Durchfarter hafwa där blifwit projecterade; men kunna icke verkställas, förr än åtskilliga hinder blifwit ur vägen röjda. Hemmanen kunna icke klyfwas, ty landtmannen får icke skäl för sina waror, och utflytningar hindra folcknummerns tillväxt. Skinhandelen drages till Ryssland och Archangel, emedan landets handlande icke äro i stånd, att den samma sköta. Skeppsbyggerierne kunna där med största fördel anläggas, om skeppen allenast kunde få nyttjas. Med ett ord: landet är härligit och skönt, men kan icke upodlas i brist af folck och inrättningar. H:r probsten tror, att sådana olägenheter aldrig afhielpas eller landet någonsin bringas i tillbörligit skick, om icke stapelstäder inrättas. De stapelstäder, som redan därstädes i södra provincerne och det nog tätt tillsammans befinnas, wittna nogsamt, att bräders och andra landsproducters införsel till Stockholm icke därföré utur akt låtes; och öfwer Lovisa, som sidst fick stapelfrihet, har intet klagomål förspordts. Det tyckes därföré också wara tid, att tänka på Österbottn och låta denna provinsen, hwarest dessutom inga marknadsplatsar gifwas, röna den goda werkan till landets upkomst, som stapelstäder och fri handel med sig föra. Hwad den omtalta modification i handelens utöfning beträffar, så må den af riksens ständer sedermera göras om den så nödig pröfwat. Angående Wästerbottn och Wästernorrland, sparar h:r probsten sitt yttrande i detta mål, i anseende till det, som af h:r superintendenten Körning tillräckeligen blifwit anfördt.

H:r probsten Mathesius betygade sin fågnad däröfwer, att han förmärkte ståndets ledamöter i sina discourser inclinera därhän, att rikets norra och finska provinser icke längre borde blifwa skattdragare under Stockholm. Till bestyrkande hwaraf h:r probsten ärinrade, att dessa landskaper bebos af sådant folck, som ifrån deras lyckeliga förening med Sweriges krona, wågat lif och blod till dess förswar, och, utan att oroa regeringen med några missnöijen, altid wisat sig trogna undersåtare. Emedan nu ståndet redan med ömhet ansedt allt detta; så anhöllt h:r probsten, att ståndets be-

slut med det första måtte uppå löparen befordras till expedition. För öfrigt som h. probsten medgaf, att i anseende till förfallet financewerk och handelns swaga belägenhet i allmänhet, någon utstakning behöfwes om sättet för alla stapelstäder, att utöfwa deras handelsrättighet; så kunde med de öfrige stånden communiceras, att ståndet pröfwat nödigt, det en sådan reglering må företagas. H:r kyrkoherden Kloth anmärkte, att de små Norrlandsfartygen äro tjenligast till segelfart på Östersjön och Lybeck; att här icke wore frågan om någon reglering af den inrikes handeln, så wida h:r kyrkoherden medgifwer, att icke allt hwad som finnes af bräder och annan slags stufning på järnlast går till utländningen; utan här frågas allenast, om icke det wore betänkeligit, att lämna den utrikes handeln oinskränkt; att det äfwen så litet låter sig giöra föra ut järn utan bräder, som bräder utan järn; att den så kallade stufningen är orsaken, hwarföre holländarena kunna sälja vårt järn bättre än wi sielfwa; att wanpris på tjäran icke hielpes genom utrikes handel; att den projecterade regleringen icke kan ske i secreta handels- och manufacturdeputation, emedan ståndet förut afslagit att denna saken dit skulle remitteras; att fördenskull, som det icke är möjjeligit att immediate in pleno verkställa den samma, det icke kan blifwa något annat ställe därtill än regeringen och commercecollegium, som omöjeligen kunna öfwer ända kasta riksens ständers beslut rörande quæstio an; och änteligen, att påskriften på löparen borde blifwa, att ståndet förblifwer wid sitt beslut, men beträffande utöfningen af stapelrättigheten, hänskiutes den till Hans Kongl. Maj:tt att till rikets bästa reglera den utrikes handeln.

H:r biskop Benzeltierna instämde till slut med h:r doctor Celsius och h:r kyrkoherden Kloth; aktande regleringen nu i början nödig, på hwilketdera stället den bäst kan låta sig giöra.

H:r doctor Celsius förbehöllt, att manufacturcontoiret äfwen därwid måtte höras.

Sedan högwördigste herr archibiskopen under discourserna fört ståndet till eftersinnande, huru swårt det blifwer, att afhielpa de härwid befarade missbruk, sedan de en gång inkommit, hwilken sedermera tillgiörande ändring i synnerhet blefwe äwentyrlig för de norrländska handlande sielfwa, i anseende till den kostnad de då förgäfwes skulle hafwa användt. Propo-nerade nu herr archibiskopen, om ståndet i denna sak förblifwer wid sitt förra beslut, på det sätt, att wissa deputerade af hwart stånd, och ifrån we-

derbörande städer och orter utses, som taga i öfwerwägande, huru den nya utrikes handelen till rikets bästa fördelaktigast må inrättas, och sedan kongl. commercocollegium samt manufacturcontoiret härutinnan blifwit hörda, till riksens ständer med deras betänkande inkomma. Hwilket ståndet enhälligt biföll, samt att ett extractum protocollii däröfwer skulle utfärdas,¹⁰²⁶ som i påskriften på löparen kunde åberopas, sedan däruppå blifwit tecknat, att ståndet förblifwer wid sitt förra beslut.

14 §. Mellan föregående discourser notificerades genom en deputation, att ärbara bondeståndet bifallit prästeståndets extractum protocollii angående wisse herrar riksens råds lön; och tillika öfwerlämnades ett memorial,¹⁰²⁷ underskrifwit af riksdagsfullmäktigen Henric Henricsson Mojonen, angående att augmentböndernes från Finland sak måtte hos ridderskapet och adelen samt borgareståndet till afgjörande recommenderas.

15 §. Uplästes och bifölls landt- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande angående inventarier ifrån adeliga sterbhus wid ammiralitetet.¹⁰²⁸

I anledning härutaf påminte h:r kyrkoherden Hofgardt, att den afgift af prestesterbhus till håfrätterna, som ståndet wid 1751 års riksdag sig åtog, war wilkorlig, och icke borde sträcka sig längre än till sidstledne riksdag.

16 §. Uplästes så wäl kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande¹⁰²⁹ angående befrielse af rotering för presterskapets præbendehemman, som bondeståndets däröfwer afgifna extractum protocollii af d:n 7 Augusti.¹⁰³⁰ Och fant ståndet godt att bifalla sielfwa betänkandet, hwarom jämwäl borgareståndet wid tillfälle skulle anmodas.

17 §. Uplästes och bifölls nyssnämde deputations betänkande om prestestomars befrielse för skiutsfärder.¹⁰³¹

---

¹⁰²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 86, bilaga.

¹⁰²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 278.

¹⁰²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 2.

¹⁰²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 29.

¹⁰³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 59.

¹⁰³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 35.

18 §. Uplästes ryttmästaren Hans Ramels memorial,¹⁰³² angående landtbrukets upmuntran, som remitterades till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen, hwarest enligt ledamöternes berättelse, denna saken nu som mäst är under arbete.

19 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 22 Septemb.¹⁰³³ angående fältwäblarne Ekman och Granfeldt. Resolwerades: ståndet förblifwer wid dess d:n 3 Aug. nästledne i denna sak tagna slut, hwarmedelst bifall blifwit lämnat till secreta deputations betänkande.

20 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,¹⁰³⁴ angående medel till Hellestads och Wånga bergslagers uphielpande.

21 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående wiss afgift af dubbla nådår till barnhusinrättningar i landsorterna.¹⁰³⁵

22 §. Uplästes och bifölls samma deputations betänkande angående revisorns Carl Magnus Bromells särskilta revisionsarbete i kongl. kammarrevision.¹⁰³⁶

23 §. Uplästes och bifölls landt- och siömilitæoeconomiedeputations betänkande angående samling af alla kongl. förordningar rörande rusttjensten och oeconomien wid regementerna.¹⁰³⁷

24 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående exportationsproemier för ett till tripolitaniske sändebudet försålt partie levantiska kläden.¹⁰³⁸

Ståndet åtskildes.

---

¹⁰³² Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 330.

¹⁰³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 27.

¹⁰³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 4.

¹⁰³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 24.

¹⁰³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 20.

¹⁰³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 4.

¹⁰³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 47.

År 1761 d:n 7 Octob.

1 §. Sedan herrar talemän blifwit underrättade, att Hans Kongl. Maj:tt nu ankommit till staden och hade lägligit att emottaga rådsförslaget, sammanträdde ståndet kl. 12 och rådselectorerne afgingo att præsentera rådsförslaget.

Emedlertid lät ståndet sig föredraga de ifrån allmänna beswärsdeputation ankomne project till resolution öfwer ståndets allmänna beswär, och bifölls bemälte resolutioner öfwer 2, 3, 8, 10, 12, 15, 18, 19 och 20 §§.

2 §. Likaledes lät ståndet sig föredragas första delen af bondeståndets allmänna beswär,¹⁰³⁹ innehållandes 6, 10, 12, 15, 17, 18, 23, 50, 55, 64, 67, 90, 99, 100, 107 och 109 §§.

Alla de öfriga §§ fant ståndet för godt att bifalla, men hwad angår den uti 50 § giorda ansökning, att kyrkoinspectorerne må sielfwa låta afhämta den dem af hwarje kyrka i lön anslagne tunne spannemål, i fall de den samma ej på stället föryttra wilja; så hölt ståndet billigt wara det härwid förblifwer efter privilegier och förra wanligheten, emedan denna spannemål är af samma natur som annan kronotionde, och kyrkoinspectorerne, i stöd af presteprivilegiernes 16 § på samma sätt som andra indelningshafware, äga rättighet att anordna sin spannemål på sätt som förordningarne föreskrifwa.

3 §. Twänne af rådselectorerne företrädde och gåfwo tillkänna, att Kongl. Maj:tt i nåder utnämt, öfwersten af Nylands infanterieregemente och ridaren af kongl. Swärdsorden, Gustaf Adolph Hierne till riksråd.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁰³⁹ Tryckta i *BdP* 8, s. 792–887.

År 1761 den 12 Octob.

1 §. Justerades protocollet af d:n 30 Septemb. samt d:n 5 och 7 Octob.

2 §. Discourerades något om secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående läder och papp,¹⁰⁴⁰ men uppskötts med dess afgjörande till dess löparen kommer.

3 §. Företogs å nyo saken angående stapelstäderna, och anhöلت h:r probsten Mathesius, det expedition uti den saken må ske på ett sådant sätt, att det af ståndet medelst bifall till stapelstäders inrättande påsyftade ändamål måtte aldrasäkrast winnas. Hwarföre ock herr probsten föreslog, det må löparen med behörigt bifall nu straxt afsändas. Men som h:r probsten ej wille neka, det ju hwarjehanda torde behöfwa närmare reglering hwad som angår handelen och stapelfriheten i gemen, så höلت h:r probsten före, att sådant kunde närmare utredas af den projecterade deputation, utan att det med sielfwa quæstio an om stapelfriheten borde sammanbindas.

Härmed instämde h:r superintendenten doctor Körning, samt uplästes hwad bemälte h:r doctor till expedition i denna sak projecterat, såsom ock det protocolsutdrag af notarien blifwit upsatt.

H.h:rar kyrkoherdarne Wikman och Hoffgardt instämde uti det, att expedition angående bifall till stapelstädernas inrättande, må ske särskilt och efter h:r superintendentens doctor Körnings project, emedan annars ståndets beslut och afsigt med stapelstädernas inrättande alt för långt på tiden utdrages, eller ock aldeles hindras, om det därwid sammanbindes, hwad om modificationerne wid utöfningen kan wara projecterat.

H:r probsten Hiortsberg yrkade, att ehuruwäl ståndet icke ändrar dess förra bifall om stapelfriheten, och sådant äfwen tydeligen uti expedition gifwes tillkänna, så måste dock uti samma expedition tillika nämnas, hwad ståndet resolverat angående det, som wid utöfningen af denna stapelfrihet bör i akt tagas, emedan ståndets beslut i annor händelse ej kan sägas wara fullkomligen expedierat.

H:r kyrkoherden doctor Celsius höلت före, att om här wore någon fara, det quæstio an på något sätt skulle infringeras därigenom, att ståndets beslut in extenso på en gång expedierades, så skulle det synas säkrare att sär-

---

¹⁰⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 50. Behandlas 16 oktober.

skilt expediera det förr; men aldenstund ståndet uttryckeligen gifwer tillkänna, att det förblifwer wid dess gifna bifall till stapelstäders inrättning, såsom h:r doctorn äfwen af discourserna förmärkt, det ståndet lærer wid detta bifall ständigt förblifwa, så synes ingen fara wara, att det i den del som på ståndet ankommer, medförer någon ändring uti sielfwa quæstio an. Utom dess fordrar sakens natur, at som ståndets beslut icke är aldeles owilkorligt, det samma wilkor uti expedition inflyter och kommer till de öfrige ståndens tidiga kundskap. Annars blifwer det swårt, så wäl för expeditionsdeputation, som för Kongl. Majj:tt att expediera saken, så framt det icke på en gång blifwer anfördt, hwad ständer finna nödigt att wid den samma förordna.

Härmed instämde biskoparne h:r doctor Halenius och h:r doctor Benzelstierna samt flere ståndets ledamöter.

H:r kyrkoherden Kloth tillade huru det på wist sätt skulle medföra contradiction, att först simpliciter bifalla, och sedan komma efter med tilläggning angående modificationerne. En sådan särskilt expedition om quæstio an skulle äfwen wara fruktlös, så wida man har anledning att tro, det borgareståndet, som i denna sak wisat så mycken upmärksamhet, nog behåller löparen hos sig, till dess riksens ständer äfwen sig yttra öfwer sielfwa modificationerne. H:r kyrkoherden yrkade ock ytterligare hwad af h:r doctor Celsius blifwit anmärkt, att om expedition om stapelstäders inrättande först skulle komma till Kongl. Majj:tt, så måste ständerne antingen tillika begära det Kongl. Majj:tt wille innehålla med utfärdandet af privilegium öfwer stapelfrihet, till dess riksens ständer sig ytterligare utlåtit om det som wid utöfningen bör i akt tagas, eller ock skulle Kongl. Majj:tt först utfärda oinskränkta privilegier, men sedermera, i anledning af ständernes sednare författning förordna hwad därwid bör i akt tagas. Och hölt förden skull h:r kyrkoherden före, att rätta sättet till expedition blifwer, att löparen påskrifwes med bifall, men tillika åberopas det extractum protocoll, som ståndet angående deputerade funnit för godt att fastställa.

H:r probsten Meurling hölt före, att saken angående quæstio an först afgår, emedan ståndet därigenom låter se dess alfwar med stapelstadsinrättningen, samt att sollicitationer att få ståndet från dess beslut äro onödiga. Icke heller låge det efter h:r probstens tanka i wägen, att borgareståndet kunde förhålla expedition, emedan bemälte stånd måste utlåta sig sedan de 3:ne öfrige ständer gifwit deras bifall. H:r probsten befarade äfwen, det

hela saken afstadnar, om quæstio an och quomodo sammanbindas, hålst man ser att denna sak allaredan öfwer ett halft år blifwit utdragen, och ståndet nu med alt alfwar börjar tala om riksdagens slut.

H:r probsten magister Manquer erhindrade, att när staden Lovisa fick stapelrätt, så skedde sådant utan någon inskränkning, och såge h:r probsten ingen orsak, hwarföre dessa städer skulle mera inskränkas än andra, utan att få åtniuta allt det hwad enligt förordningarne stapelfriheten åtföljer.

H:r probsten magister Mathesius anförde åter, det samma anledning wore att sätta skrankor för andra städer wid stapelfriheten, som för desse, emedan det torde befinnas, att handeln är nog förfallen ifrån dess rätta art och nu består uti skinneri på medbröder, hwilket altsammans blefwe ämne för den projecterade deputation att närmare reglera efter omständigheter och som för riket nyttigt befinnes. Men emedlertid må saken angående stapelstädernas inrättande expedieras, hwaröfwer h:r probsten begärte votering.

H:r probsten doctor Serenius hölt äfwen före, att ståndets beslut om stapelstädernas inrättande blifwer onyttigt, om det icke särskilt expedieras. Det kunde gå med detta som med lazaretsdeputation, hwilken för 3 månader sedan blifwit förordnad, men ej förr än nu nyligen kommit i activitet.

H:r doctor Celsius erhindrade åter, att som det å ena sidan föregifs wara till befarandes, att quæstio quomodo, eller det som wid utöfningen bör anföras, skulle på något sätt hindra expedition af quæstio an, så wore på andra sidan till befarandes, att expedition af en oinskränkt stapelfrihet skulle medföra skada wid rikets inwärtas hushållning och utrikes handel; och wid jemförelsen af dessa considerationer, trodde herr doctorn sig böra förklara, att det sednare öfwerwäger det förra, och af den orsak höllt h:r doctorn före, det expeditionerne ingalunda böra skiljas åt. Och sedan h:r probsten doctor Serenius påmint, det äfwen åtskilliga andre städer såsom Calmar och Westerwik, de där torde missbruka deras stapelfrihet, böra inhiberas, till dess det ena med det andra blifwer närmare reglerat, så tillade h. doctor Celsius, att alt detta utmärker fast mer nödwändigheten däraf att ej lämna stapelfrihet åt några städer, förrän tillika blifwer förordnat, huru de den samma skola bruka.

H:r superintendenten doctor Lütkekan och kongl. öfwerhåfpredikanten h:r doctor Schröder förklarade äfwen att expedition måtte på en gång ske

öfwer hela saken, till undwikande af missbruk och andra obehageliga påföljder, som sedermera ej så lätteligen stå att förekomma.

Kongl:e öfwerhåfpredikanten h. magister Grunnerus höllt före, att quæstio an är af ståndet afgjord och kan icke limiteras. Expedition bör äfwen därom gå till Kongl. Maj:tt; men innan saken expedieras från konungen, så bör ett reglemente författas, hwarefter denna stapelfrihet bör utöfwas.

Högwördigste herr archibiskopen erhindrade, att sedan ståndet, under d:n 5 i denna månad som protocollet utwisar, hwilket ock nu är behörigen justerat, sig tydeligen yttrat så wäl öfwer sielfwa saken, som ock sättet till expedition, så kan nu mera ej någon proposition eller votering däröfwer göras eller tillåtas, utan wore nu allenast frågan, om ståndet will låta saken i dag expedieras, eller låta därmed hafwa anstånd till nästa session, då notarien emedlertid anbefalles, att i anledning af det justerade protocollet upsätta ett protocollsutdrag, som innefattar ståndets utlåtande öfwer denna sak.

H:r biskopen doctor Benzelstierna upläste å nyo protocollet af d:n 5 Octob. och anförde, huruledes ståndet först yttrat sig angående stapelstäders inrättande, för det andra att ett protocollsutdrag skall afgå om en deputation som skall reglera hwad wid utöfningen af stapelfriheten finnes nödigt, och för det tredje, att bemälte extractum protocolli uti påskriften å löparen skulle åberopas, så att följakteligen nu ej annat återstode, än att exsequera detta af ståndet tagna beslut.

H:r superintendenten doctor Lütkekan tillade, att så liten anledning ståndet lærer finna att gå ifrån dess gifna bifall om stapelstäders inrättande, så liten anledning finner äfwen ståndet, att rygga dess beslut om quæstio quomodo och sättet till expedition.

Högwördigste herr archibiskopen hemställte fördenskull å nyo, om ståndet i anseende därtill att tiden nu blifwit något medtagen, och åtskilliga från ridderskapet och adelen ankomna mål borde afgöras, will låta denna sak hafwa anstånd till nästa session, eller ock nu i dag dess expedierande sig företaga.

H:r probsten Mathesius yrkade det sednare; och aldenstund, då denna proposition sedermera giordes, Ja och Nej swarades, så urskildes¹⁰⁴¹ uppå

---

¹⁰⁴¹ *urskildess* i prot.

begäran genom votering, då 27 röster befunnos för Ja, eller att expedition af denna sak uppskiutes till nästa plenum och notarien emedlertid upsätter ett protocollsutdrag i anledning af det justerade protocollet, och 26 röster för Nej.

4 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocollis af d:n 12 Octob.¹⁰⁴² hwaruti ridderskapet och adelen både gifwer dess bifall till ståndets protocollsutdrag af d:n 2 Octob. angående lönernas beräkning för de fem herrar rikens råd, som wid denna riksdag till rådsebetet blifwit kallade, som ock hemställer, om icke h:r riksrådet Hiärne, som rådsebetet nu nyligen tillträd, må niuta lika förmån, hwilket blef af ståndet bifallit.

5 §. Uplästes borgareståndets protocollsutdrag af detta datum,¹⁰⁴³ angående lörens beräkning för riksrådet friherre Scheffer, som blef hwilande till en annan gång.

6 §. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande om öfwercommissarien Malmströms besvär.¹⁰⁴⁴

7 §. Uplästes cornetten Bruncronas memorial¹⁰⁴⁵ innehållande några anmärkningar wid secreta deputations betänkande öfwer underofficerarne Ekmans och Granfeldts besvär. Och anmärktes wäl af en del ståndets ledamöter, det Bruncrona, som på ett lagligt sätt blifwit befordrad, synes blifwa lidande därigenom, att Ekman och Granfeldt för honom få tour; men alldenstund desse underofficerare länge och wäl tjent, ehuru de icke haft den lyckan att blifwa af cheffen till officerare föreslagne, så förblef ståndet wid dess till secreta deputations betänkande¹⁰⁴⁶ gifna bifall, hälst ock denna resolution allaredan blifwit expedierad.

---

¹⁰⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 28.

¹⁰⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 145.

¹⁰⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 95.

¹⁰⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 52.

¹⁰⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 66.

År 1761 den 16 Octob.

1 §. Justerades protoccollet af d:n 12 Octob.

2 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁰⁴⁷ angående fabriqueuren Engwalls ansökning att få införskrifwa logart fårskinn.

3 §. Uplästes och bifölls sidstnämde deputations betänkande öfwer constapeln Liljemarcks ansökning om penningeunderstöd till dess solfiädermakeri.

4 §. Företog sig åter ståndet saken angående stapelstäderna, och uplästes det protocollsutdrag som blifwit projecterat.

H:r probsten magister Mathesius yrkade ännu ytterligare, att den af h:r superintendenten doctor Körning projecterade expedition wore närmare öfwerensstämmande med de discourser, som i denna sak förefallit, samt att fördenskuil detta mål på det sättet må expedieras.

H:r probsten doctor Serenius ingaf följande skrifteliga dictamen:

När jag bifallit de nya Bottniska stapelstäder, och tillika blifwer sagt på andra sidan af frågan, att den saken kan wara riket till skada, så finner iag nödigt, att gifwa sådane skäl till mitt bifall, som öfwertyga, att iag icke will mitt fäderneslands skada utan dess nytta och gagn, såsom iag efter yttersta wett och samwete begriper, och för Gud och efterwärlden will förswara. Det inkast, att Stockholm och Mälaren kan lida nöd på bräder och byggningswirke, bör icke oroa någon, ty att exportera 100 000 tolfter bräder, som Bottniska wiken kan årligen utskeppa, thertill behöfwes 200 skepp af 100 läster hwardera. Dem kan Öster- och Wästerbottn samt Hernösand på 100 år icke præstera årligen, ty de hafwa ingen annan retourwara, än salt, och 40 à 50 000 tunnor däraf, kunna icke många skepp syselsätta i hwardera af dessa stapelstäder. Hwart skola de då sända resten af sina bräder annars än till Stockholm, som är deras enda marknad med victualier, dem ingen af de utländska orter söker eller så dyrt betalar som Stockholm? Att alt det är en skada för riket som skadar Stockholm, är en sats, som icke håller stick längre än när det blir obewisligt att Stockholms ska-

---

¹⁰⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 7.

da tillskyndar ingen winning på något annat ställe i riket. Om Stockholms hamn wore obese glad, och alla seglade på Slita hamn på Gottland, så wore riket icke skadat, så länge Gottland ej hörer Sören Norby till, utan Sweriges krona. Residencet i ett land bör aldrig uppsättas så högt i öfwerwælde, att alla andra städer blifwa där af förtryckte. På andra sidan är lätt att bewisa, det Stockholms winning är en skada för hela riket, när det förer i wissa grenar en tryckande handel, som man nu finner med förundran opåtalt. Stockholm drager 1 dal. kopp:mt på hwar tunna salt under namn af jämt och drägeligt pris på waran, och ändå har aldrig större brist och dyrhet varit på salt än nu. Stockholm har sin båtnad med hela rikets skada, som måste känna en så stor tunga uti dess fiskerier, victualier och alla de minsta rörelser. Det aktar Stockholms redare intet, utan om han finner en bättre frakt för sina skepp i Medelhafwet, så låter han saltfrakten fara och hela riket lida nöd. Den dag som i dag är wisar sanningen af detta, då norrlänningen måste fara hem utan salt och många andra nödortfter, hwarigenom fiskerierne blifwa öde och lappska handelen drages ifrån riket till Norrige och Ryssland. Sannerligen om iag finge dela emellan Stockholms och riket i detta mål, skulle Stockholm i år och dag mista sin stapelrätt för så landtfördärfweliga handelsmaximer. Att göra detta ännu klarare, lät oss examinera, hwilken handel kan wara ett rike nyttig eller skadelig efter de allmännaste handelsreglor? Den handel är nyttigast för riket, då köpmannen köper sin exportwara för bästa köp, förer henne för lindrigaste frakt och bringar henne till den ort, där hon mäst galler. När wi nu examinera norrlänningen och Stockholmsboen efter dessa regler, lærer det snart yppas hwilkendera är i stånd att handla med rikets bästa förmån. Den ena hugger stocken på egen skog, sågar på egen såggworn, och förer brädet i ett skiepp, som han sielf timrat af egit wirke, och tjärat med egen tjära, den ena redarn är repslagare, den andra brygger och bakar matsäcken, redarn sielf är styrman, skieppare eller båtsman, hans son är cajutpoike, och de lefwa alla hela resan igenom på en ganska hård kost. Den andra däremot måste köpa sitt skeppswirke af norrlänningen eller finnen, men af konungen i Preussen, om han will hafwat af ek. Exportwahan måste han också köpa af norrlänningen och betala frakten med alla ut- och ingående omgälder i Stockholm. Hans son går icke för cajutpoike, ej eller han sielf för masten, utan han måste betala höga månadshyor och hålla ganska god kost, om icke hans folck skall förlöpa, som ändå skier, och förlora Stockholms rederier årligen mycket

folck för riket, som de norrländska aldrig kunna, efter de äro bofaste i landet. Här af är lätt att döma hwilkendera handlar mäst till gagn för riket, ty ehuru det bör medgifwas, att differencen i inkiöp, frakt och omgiälder, som den ena har emot den andra, icke går ur riket, utan blir qwar, så måste det dock bekännas, att norrlänningen kan præstera sitt salt för 50 procent bättre köp i det aldraminsta, hwilket är en stor winning för all den öfriga del af riket, som af hans fiskerier och victualier dependerar, ty efter han förtjenar mer på sin exportwara i Lisabon, så kan han præstera sin retourwara i samma mohn för bättre kiöp, då Stockholmsboen däremot förtjenar mindre och måste taga skadan igen på retourwaran, då han fölgakteligen måste hålla saltet i högt pris. Exempler uti andra nationer uplysa denna sak ännu mera. När unionen skedde mellan England och Skottland, stod frågan nästan på lika sätt som här. Börsen i London ropade med hög ton emot de skottska städer, att de aldrig borde släppas in i seglationen på colonierna efter de kunde utsegla London och skada hela engelska siöfarten. Där trycktes skrifter på ömse sidor och bewistes, att skotten lefwer så uselt, att ingen kan följa honom efter. Han äter inälfwor och säljer kiöttet, han lägger icke ren duk på bordet oftare än han kommer i ny hamn, han far med mindre manskap och hans hund är hans cajutpoike. Men parlamentet förstod saken bättre och fann det en nationell winning, att engelsmannen wandes att segla med sparsamhet. Seglation på colonierna blef för Skottland ett wilkor af unionen, och just därigenom att dessa nationer täflar med hwarandra om profiten, äro de westindiska waror wordne ymnogare och till långt bättre kiöp. Bägge nationerna hafwa blifwit rika och allt sedan den tiden trifwits ganska wäl med hwarandra. På lika sätt skall den bottniske handeln blifwa för Sverige en nyttig handel. De exporter som nu gå till Ryssland och Norrige med rikets skada, skola då gå till sin rätta marknad i Wästersjön och Medelhafwet. Lax och strömming skola blifwa till bättre kiöp hemma i landet, städerna folckrika och förmögna att förlägga landet, och kronones ingälder af städer och land ansenligen förökas.

H:r kyrkoherden magister Wikman och h:r probsten Meurling instämde med h:r doctor Serenius, hwarjemte h:r probsten magister Brunnus anförde hwarjehanda som utmärkte nödwändigheten af stapelstäder i Norrland, hwilket ock sedermera af h:r probsten Mathésius lämpades på Österbottn och af h:r kyrkoherden Wikman på Helsingland.

H:r kyrkoherden Kloth erhindrade, att ehuru han med nöije hördt hwad af h:r doctor Serenius och flere ståndets ledamöter in meritis wore anført, hwilka handelsprinciper h:r kyrkoherden äfwen sielf påtänkt, samt är förwissad hafwa hos ståndet kommit i consideration, då ståndet aldräförst gaf dess bifall till de nya stapelstäders inrättande, så wore dock detta nu icke egenteligen in quæstione, såsom icke heller det hörde till denna öfwerläggning, att tala om de missbruk, som den nya handeln till rikets skada kunde blifwa underkastad, hwilket blifwer ämne för den deputation, som efter ståndets allaredan fattade beslut kommer att förordnas. Utan wore efter h:r kyrkoherdens tanka nu allenast till giörandes, att formera det protocollutdrag som skall exprimera ståndets utlåtande i denna sak, och uti en så formerad statu controversiæ kunde h:r kyrkoherden ej annat än förklara, att den af h:r superintendenten doctor Körning projecterade expedition ej kommer öfwerens med det justerade protocollet, efter hwilket expedition nu oumgängeligen måste ske. Och ehuru det af notarien projecterade protocollutdrag är något widlöftigt, så innehåller det dock icke något som är emot berörde protocollet stridande. Hwarjemte h:r kyrkoherden hemställte, om icke de discourser som förefallit uti protocollet och äro i utdraget införde angående ledamöterna uti denna deputation, må något närmare jemkas, emedan det synes mindre tjenligt, att ståndet föreskrifwer de öfrige stånden, hurudana ledamöter de skola wälja till denna deputation, och utom dess torde andra som äro uti saken mindre interesserade, med någon mera kallsinnighet urskilja det ena och det andra.

H:r biskopen doctor Benzelstierna yrkade äfwen, att expedition ej kan bli annorlunda än protocollet innehåller, så framt annars ståndet ej will ändra dess resolutioner, hwilket h:r biskopen ansåge högst betänkeligit.

Härmed instämde biskoparne h:r doctor Filenius och h:r doctor Halenius, samt h:r rar probstarne Palmerus, Tiburtius, Hiortsberg och flere.

5 §. Under dess ankom deputation från ridderskapet och adelen som gaf tillkänna, att ridderskapet och adelen sig yttrat öfwer justitiædeputations betänkande, uti saken emellan capitain Armfelt och lieutenant Wulfcrona, såsom ock öfwer secreta handels- och manufactur- samt tulldeputationernes betänkande angående afgiften på säcker och tobak, hwaröfwer utdrager med första skola ankomma. Deputerade påminte äfwen om ridderskapet och adelens extractum protocolli angående lykthållningen här i stad-

en;¹⁰⁴⁸ och swarades af högwördigste herr archibiskopen, att denna sak redan wore afgjord och till borgareståndet afsänd. Ytterst anmälte deputerade, huruledes ridderskapet och adelen förnummit, att saken angående herrar riksråden gref Bondes och gref Bielkes återkallande till rådsebetet ännu låge uti borgareståndet oafgjord. Och aldenstund ridderskapet och adelen för sin del önskade såsom ock trodde de öfriga ståndens önskan wara, att en sak af sådan beskaffenhet, som af 3:ne stånd blifwit bifallen, samt genom deputation communicerad, må ju förr dess häldre genom expedition komma till verkställighet, så anhöllo deputerade å ridderskapets och adelens wagnar, det presteståndet genom en gemensam deputation wille hos borgareståndet härom giöra en wänlig påminnelse.

Sedan adelens deputerade tagit afträde och stadnat uti kyrkan, tog ståndet detta uti öfwerwägande. Och anfördes å enda sidan, så wäl af högwördigste herr archibiskopen, som biskoparne h:r doctor Filenius, h:r doctor Benzelstierna, superintendenten h:r doctor Lutkeman och flere, huruledes sådane gemensamma deputationer äro af en besynnerlig beskaffenhet, samt att ståndet fördenskull alltid wid dem haft betänkande. Att ändamålet ändock torde winnas, ja, som troligit synes, med mera lätthet, om ståndet nu straxt, sedan adelens deputerade afgjort deras beskickning, hos borgareståndet genom en särskilt deputation giör påminnelse; och nämdes härwid den gemensamma deputation som under förledne riksdag till ståndet ankommit.

H:r kyrkoherden doctor Celsius, h:r probsten doctor Serenius, samt h:r kyrkoherden magister Wikman höllo före, att ehuru gemensamma deputationer kunna wara betänkeliga, och därföre äfwen sparsamt och ej utan tillräckelig orsak böra bewiljas, så wore dock den nu förewarande sak af så mycken betydelse, att en gemensam deputation kunde hafwa rum, hälst man tillföre wid denna riksdag uti ett angelägit ärende haft en sådan deputation, och äfwen ståndet allaredan genom en särskilt deputation giordt om denna sak påminnelse, men samma påminnelse blifwit utan werkan, och wore det otwifwelaktigt, att en gemensam deputation skulle härwid wara kraftigare.

H:r probsten magister Manquer hölt före, det man äfwen denna gången kunde försöka med en särskilt deputation, men för öfrigit trodde h:r probs-

---

¹⁰⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 23. Jfr prot. ovan 25 september.

ten wara nödigt, att widtaga någon författning, hwarigenom ett stånd blefwe satt utur förmögenhet att kunna uppehålla eller hindra wärkställigheten af det beslut, som de 3:ne öfrige stånden hafwa fattadt, hwaraf h:r probsten äfwen anförde exempel. H:r probsten trodde tillika, att om med denna särskilta deputation nu ej något uträttas, så kunde ståndet sedermera om en gemensam deputation hos adelen och bondeståndet göra proposition.

Uti detta sidsta instämde h:r biskopen Benzeltierna med flere, dock så att denna resolution för åtskilliga orsaker skull ej blir utom ståndet bekant, men utom dess trodde h:r biskopen att herrar talemännen öfwer den andra af h:r probsten Manquer omrörda omständigheten kunna sins emellan rådgöra och upgifwa något förslag.

Under dess gaf h:r probsten Lindblom wid handen, att adelens deputerade woro till borgareståndet afgångne. Och fant ståndet fördenskull för godt att straxt låta en deputation afgå, anford af biskopen h:r doctor Benzeltierna, som uti pressante termer skulle förklara ståndets önskan det denna sak med det första och det hälst i dag må af borgareståndet afgöras, och anmodades deputerade, att hos adelen och bondeståndet om denna beskickning till borgareståndet lämna underrättelse. Hwarjemte deputerade anmodades, att hos borgareståndet påminna om expedition angående saltet.

6 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocollis af d:n 15 Septemb.¹⁰⁴⁹ angående tillökning i underhållet för lotsarne uppå Signilskär wid Eckerö.

7 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocollis af d:n 23 Septemb.¹⁰⁵⁰ angående de wid Anclams öfwergång fångne officerares tour till befordran wid förefallande vacancer.

8 §. Uplästes härads höfdingen baron Wrangells memorial,¹⁰⁵¹ angående tjenstehionsförordningens tidigare öfwerseende. Ståndet instämde med ridderskapet och adelen, som resolverat, det kammar-, oeconomie- och commercedeputation med dess betänkande i detta mål skyndesammeligen har att inkomma.

---

¹⁰⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 77.

¹⁰⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 74.

¹⁰⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 464.

9 §. Föredrogs justitiædeputations betänkande¹⁰⁵² öfwer Stora Kopparbergs-lagets i Fahlun giorda ansökning, angående befrielse från bewillningsaf-giften för arrendesumman af Afvestad för åren 1742, 44, 45, 46 och 47, som likaledes blef af ståndet bifallit.

10 §. Deputerade från bondeståndet aflämnade och recommenderade extractum protocoll, angående ett contract om ekewirkes anskaffande wid Carlsrona.

11 §. H:r probsten magister Ziebet företrädde och gaf wid handen, det ståndets deputerade hos ridderskapet och adelen fådt förnimma, det adelens deputerade warit hos borgareståndet uti något annat ärende, än att påminna om saken angående herrar riksråden gref Bielke och gref Bonde, samt att ståndets deputerade fördenskull hos ståndet wille sig förfråga, om de icke desto mindre skulle fullfölja deras ärende till borgareståndet, hwartill ståndet gaf dess samtycke.

12 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁰⁵³ angående franska handskemakarens Laurents och Mangerts¹⁰⁵⁴ sökta frihet, att få införskrifwa hwita beredde killingskinn.

13 §. Uplästes sidstnämde deputations betänkande om understöd för urmakarne Fani¹⁰⁵⁵ och Ekerot.¹⁰⁵⁶

H:r probsten magister Mathesius hölt före, att sedan urmakarne här i Swerige börja beflita sig om att giöra goda ur, så synes äfwen billigt wara, det de på något sätt understödjas; hwarwid af h:r kyrkoherden doctor Celsius erhindrades, att desse urmakare af manufacturcontoiret äfwen haft understöd. Och aldenstund manufacturfonden till andra nödwändiga behof måste emploieras, så lærer ej blifwa tillgång till ytterligare understöd, och biföll sålunda ståndet deputations betänkande.

---

¹⁰⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 42.

¹⁰⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 24.

¹⁰⁵⁴ Rättat efter konc.; i prot.: *Mangerts*.

¹⁰⁵⁵ Läs: *Fazi*.

¹⁰⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 27.

14 §. Ståndets deputerade återkommo och gåfwo wid handen, att borgareståndets taleman swarade det han ej skulle underlåta, att föredraga saken hos ståndet, och twiflade han icke heller, det ståndet med det första skulle den samma afgiöra. Hwad expedition angående saltet widkommer, så hade borgareståndet däröfwer utfärdat ett protocolsutdrag och wäntade förden-skull berörde stånd de öfrige ståndens utlåttande däröfwer.

Notarien anbefaltes förden-skull att till nästa plenum giöra sig därom närmare underrättad och hafwa detta protocolsutdrag till hands.

15 §. Företogs åter saken angående stapelstäderna, och sedan åtskilligt häröfwer blifwit discourerat, förenade sig ståndet ändteligen om extractum protocoll: ut in actis.¹⁰⁵⁷

16 §. Uplästes utdrag af protocollet, hållit i kongl. rådkammaren d:n 22 Septemb. sidstledne¹⁰⁵⁸ hwaruti förmäles huruledes Hans Kongl. Maj:tt behagat lämna dess nådiga bifall till präsidenten Arnells underdåniga ansökning, att få afstå dess präsidentssysla till präsidenten och landshöfdingen Lilljenberg, med mera, hwilket ärende till riksens ständer war remitterat.

Ståndet biföll denna Kongl. Maj:tts nådiga wilja om denna befordran och den upgifna succession.

17 §. Föredrogs ett af för detta regementspredikanten magister Holmquist ingifwit och från urskillningsdeputation till riksens ständer remitterat memorial,¹⁰⁵⁹ hwaruti bemälte prestman som af dess infallande siukdom, då han med regementet till Pommern commenderades, blifwit föranlåten att begära afsked från dess sysla, på ett bewekligit sätt om hielp och understöd anhåller.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte att denne prestman wore i yttersta nöd lidande, hwarjemte äfwen samtelige ståndets ledamöter förklarade för honom all medömkan, men uppsköt till en annan gång att öfwerlägga på hwad sätt han må kunna hielpas.

---

¹⁰⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 86.

¹⁰⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 34.

¹⁰⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, besvär öfver urskillningen, nr 11, med bilagor. Behandlas äfwen 19 oktober.

18 §. Ytterst föredrogs saken angående läder och papp, hwarwid ståndet stadnade i det slut, att ståndet bifaller secreta handels- och manufacturdeputations betänkande¹⁰⁶⁰ i så måtto, att utländskt sål- och öfwerläder samt papp blifwer fritt till införsel och betalar i ett för allt till manufacturfonden 15 procent och 10 procent i tull efter det i tulltaxan åsatte värde. Men att inländskt läder må wara fritt för lilla tullen, då det föres städer emellan, det kan ståndet icke bifalla. Och hwad förbud på utländskt läder framdeles angår, så finner ståndet bäst wara, att riksens ständer wid nästa riksdag efter då befundne inländska fabriquers förkofring, taga behöriga mått och utwägar. Hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden skulle communiceras.¹⁰⁶¹

19 §. Anmältes, det eftermiddagen wid en militairisk begrafning efter wanligheten något manskap kommer tillsammans att skiuta.

---

¹⁰⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 50. Jfr prot. ovan 18 och 25 september.

¹⁰⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 89.

År 1761 den 19 Octob.

1 §. Justerades protocollet af d:n 16 October.

Wid 9 § erhindrades, att så wida justitiædeputation allenast hemställt, om Bergslagen i anseende till anförda omständigheter, för de ådömde 1 280 d:r s:mt må niuta förskoning, det sådant uti ståndets resolution tydeligen bifalles.

Wid 14 § gaf notarien tillkänna att borgareståndet, i anledning af fiskeriedeputations betänkande utfärdat ett extractum protocoll, af d:n [17 Augusti]¹⁰⁶² angående staden Kongelfs stapelrätt, som ännu icke förewarit, och fant ståndet för godt, att samma protocollsutdrag föredrages, så snart löparen från ridderskapet och adelen ankommer.

2 §. Företogs åter saken angående prestmannen magister Holmquist, och efter någon öfwerläggning stadnade ståndet i det slut, att denna sak må remitteras till secreta deputation, som med det första till riksens ständer inkommer med förslag till denna nödlidande prestmannens hielp och uprättelse. Hwilket genom protocollsutdrag hos de öfrige ständer skulle recommenderas.¹⁰⁶³

3 §. Wid justeringen af protocollsutdraget angående stapelstäderna erhindrade h:r superintendenten doct. Körning, samt probstare h:r doctor Serenius och h:r magister Mathesius, det ståndets bifall må sättas mera positivt och utan sammanbindelse med sättet af utöfningen, emedan samma bifall wore af ståndet gifwit utan någon limitation. Men anfördes af h:r biskopen doctor Benzelstierna, att projectet wore aldeles öfwerensstämmande med protocollet. Och tillades af h:r kyrkoherden doctor Celsius, att sedan ståndet nu giordt den sidsta tillägningen angående sakens expedierande i händelse deputation innom den föreskrefne tiden icke skulle med dess yttrande inkomma, så är quæstio an till fullo sauverad.

H:r kyrkoherden Kloth hölt före, att den för deputation föreskrefna tiden wore nog kortt, hälst någon omgång wore nödig innan commercercollegium och manufacturcontoiret kunde blifwa hörde; men ståndet förblef äfwen uti den omständigheten wid dess förra yttrande.

---

¹⁰⁶² Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 91.

¹⁰⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 87.

4 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁰⁶⁴ om öfverstlieutenanterne Berg von Lindes och Glanzenstiernas besvär, och blef detta betänkande på det sätt bifallit, att bemälte öfverstlieutanter bibehållas wid deras ärhållna tour; men hwad angår den belöning, hwarmed öfverstlieutenanten von Blessing för dess distingverade tjenstgörande i Pommern må hugnas, så remitteras den omständigheten tillbakars till deputation att sig däröfwer närmare utlåta.

5 §. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande¹⁰⁶⁵ om kammarrevisions ansökning, att de 2:ne äldste assessorer därstädes må hugnas med kammarrevisionsråds namn och heder jemte tour ifrån d:n 14 Decemb. 1756.

6 §. Föredrogs utdrag af protocollet hållit i bondeståndet d:n 16 Octob. angående ekewerkes uphandlande till flottan i Carlsrona,¹⁰⁶⁶ hwilket uppå fleras begäran blef hwilande.

7 §. Ankommo 12 deputerade från adelen och 6 af bondeståndet med begäran, det wille presteståndet genom en gemensam deputation hos borgareståndet ytterligare påminna om saken angående herrar riksråden gref Bonde och gref Bielke. Ståndet gaf härtill dess befall, och afgingo 6 deputerade, anförde af biskopen h:r doctor Menander.

8 §. Uplästes ridderskapet och adelens extractum protocolli af d:n 12 Octob.¹⁰⁶⁷ angående saken emellan capitain Armfeldt och lieutenant Wulfcrona, och förblef ståndet wid dess under d:n 12 Junii tagne beslut.

9 §. Uplästes ett annat extractum protocolli hållit hos ridderskapet och adelen,¹⁰⁶⁸ angående 35 soldaters lön wid Wessmanlands regemente och Bergs compagnie. Och förblef ståndet likaledes wid dess under d:n 25

---

¹⁰⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 42.

¹⁰⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 82.

¹⁰⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 121. Även 29 oktober.

¹⁰⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 30.

¹⁰⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 31.

Septemb. till bondeståndets protocollsutdrag angående denna sak gifna bifall.

10 §. Genom protocollsutdrag af d:n [12 i denna månad]¹⁰⁶⁹ som uplästes, anförer ridderskapet och adelen några erhindringar wid tulldeputations betänkande om afgiften för inrikes tillverkat såcker och tobak, som uppskötts till en annan gång.

11 §. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande öfwer capellmästaren Ferdinand Zellbells besvär.¹⁰⁷⁰

12 §. Föredrogs sidstnämde deputations betänkande öfwer protonotariens i Swea håfrätt Olof Aspmans besvär,¹⁰⁷¹ som bifölls på det sätt, att Aspman erhåller tour näst efter assessor von Post.

13 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående den af capitain Granatenhielm sökta ärsättning för giord omkostnad wid kamullspinneriers inrättande uti Jönkiöpings län.¹⁰⁷²

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte härwid, att ehuru det ej kan nekas, att capitain Granatenhielm wisat flit wid spinneriernes befordran, så hade han ock af manufacturcontoiret blifwit med understöd soulagerad. Och om han nu skulle få någon ytterligare ärsättning, så borde äfwen alla de öfrige, som wisat lika sorgfällighet wid spinnerierne, få anledning att begära det samma, hwilket för manufacturfonden blefwe för drygt, och i anseende härtill, såsom ock att denna art af fabrique medfördt tillräckelig utkomst för dess idkare, höllt h:r doctorn före, det denna ansökning må afslås.

H:r probsten Meurling förmälte sig hafwa så mycket säkrare kundskap om dessa capitain Granatenhielms spinnerier, som de woro anlagde uti h:r probstens och omkringliggande församlingar; anförande hwarjehanda om den besynnerliga flit kostnad och omtanka, som bemälte capitain, framför

---

¹⁰⁶⁹ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 29. Behandlas även 5 november.

¹⁰⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 105.

¹⁰⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 78.

¹⁰⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 4.

alla andra, uppå dessa fabriquer användt, och trodde h:r probsten, det han giordt sig förtjent till någon belöning, eller rättare ärsättning för sin härwid giorda kostnad.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Lamberg och H:r probsten magister Manquer.

H:r doctor Celsius yrkade å nyo, det Granatenhielm blifwit af manufacturcontoiret till fullo både understödd och belönt för dess flit wid dessa spinneriers fortplantande, hwilket årligen stiger till wackra summor; att sielfwa spinneriet så lönar sig, att han däråf ej annat kan än hafwa hederlig utkomst, hwaröfwer h:r doctorn äfwen anförde någon calcul.

Ändteligen och efter giord proposition afslog ståndet deputations betänkande.

Ståndet åtskildes.

År 1761 d:n 24 Octob.

1 §. Justerades protocollet af d:n 19 Octob.

Wid 13 § föreföll någon ytterligare discours om capitain Granatenhielm; men ståndet förblef wid dess häröfwer tagna beslut.

I anledning af denna sak som angår penningar af manufacturfonden, hemställte h:r probsten doct. Serenius, om icke ståndet finner för godt, anmoda högwördigste herr archibiskopen att neka dess underskrift wid de expeditioner, som angå penningars utdelande, antingen af statsmedlen eller andra fonder, då sådane saker ej warit uti ståndens plenis anmälte, på det ståndet må wara så mycket säkrare om i akt tagande af det, som instructionerne för secreta utskottet samt secreta handels- och manufacturdeputationerne i denna del föreskrifwa.

H:r kyrkoherden doctor Celsius samt h:r kyrkoherden magister Wikman instämde uti det, att ståndens plena böra på allt sätt giöra sig förwissade om det, att deras beslut i alla måtto blifwa i akt tagne; och torde ett sådant förslag wara så mycket oskyldigare, som det å andra sidan blifwer icke allenast obehageligt, utan ock nästan äwentyrligit, att upgifwa någon casus specialis, hwarwid detta blefwe mindre i akt tagit.

Herrar kyrkoherdarne Laihiander och Kloth förklarade, att hwad angår secreta handels- och manufacturdeputation, så hade den altid, enligit dess instruction låtit dess betänkande uti de från urskillningsdeputation remitte-

rade penningesaker afgå till plena. Uti de ärender som blifwit ifrån secrete utskottet remitterade, hade deputation afgifwit dess yttrande till bemälte utskott, i den wissa tanka, att secrete utskottet därmed förfar efter dess instruction. Men hwad angår de ärender, som ständerne sielfwa tydeligen resolverat, och endast ankomma på verkställighet, så har deputation på behörigt sätt därwid lagt handen, utan att vidare referera sådant till plena.

Högwördigste herr archibiskopen samt åtskillige ledamöter af secrete utskottet förklarade likaledes, att bemälte utskott med all nogenhet i denna del i agt tager dess instruction, så att hwad som angår penningar eller ock andre mål, som enligit instruction bör komma an på plenorum fastställande, blifwer understält deras skärskådande. Men emedlertid och på det härutinnan¹⁰⁷³ all ordentlighet må i akt tagas, trodde ståndet bäst wara, att ståndets ledamöter af secrete utskottet och secreta handels- och manufacturdeputation äfwen af denna discours taga anledning, att på alt sätt observera plenorum rätt wid förekommande tillfällen.

2 §. Föredrogs secrete utskottets extractum protocolli af d:n [15 Octob]¹⁰⁷⁴ angående h:r riksrådets friherre Höpkens afsked, jemte dess hos Kongl. Maj:tt däröfwer i underdånighet gjorda ansökning, samt protocollsutdrag från kongl. rådkammaren.

Högwördigste herr archibiskopen anförde härwid, att secrete utskottet, så wäl i anledning af det förtroende, som riksens ständer låtit förmärka för riksrådet Höpken, som ock hwad brukeligit warit med flere riksens råd som begärt afsked, haft under öfwerläggning, att ännu ytterligare förmå h:r riksrådet förblifwa wid dess embete. Men aldenstund h:r riksrådet, så wäl för herr archibiskopen, som flere secrete utskottets ledamöter, de där uti sådant ärende honom besökt, förklarar, det han wore föranlåten att förblifwa wid dess resolution, och därför så mycket häldre undanbådo sig en sådan beskickning, som han ej igenom nytt afslag wille misshaga riksens ständer, hwartill ock det kommo, att h:r riksrådet nu icke wore i staden närwarande, så hade secrete utskottet hållit en sådan beskickning wara onödig.

Uppå fleras begäran blef denna sak liggande på bordet.

---

¹⁰⁷³ *hårtinnan* i prot.

¹⁰⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 81, med bilagor.

3 §. H:r probsten doctor Serenius hemstälte, om icke ståndet, sedan nu be-
willningsdeputation är färdig med dess arbete, wille utsätta någon wiss dag
till riksdagens slut.

H:r kyrkoherden magister Wikman höllt före, att detta är så mycket nö-
digare, på det de långwäga ledamöter af riksens ständer må i tid få weta
huru de skola ställa till med deras afresa härifrån.

Ståndet uppsköt till sessions slut att härom ytterligare öfwerlägga.

4 §. Uplästes å nyo borgareståndets extractum protocoll¹⁰⁷⁵ angående riks-
rådets friherre Scheffers lön.

H:r kyrkoherden magister Wikman förklarade sig wäl wara benägen att
bifalla detta, men trodde, att det ej så beqwämligen kunde stå tillsammans,
samt skulle i publiquen åstadkomma upmärksamhet, att h:r riksrådet skulle
niuta lön under den tid han hade förlorat ständers förtroende.

Härmed instämde h:r probsten Hellstadius och h:r kyrkoherden Hof-
gardt.

H:r probsten doctor Serenius förklarade sig både wägra detta, såsom
ock, att han icke gifwit sitt bifall till något hwad de öfrige riksens råd
undfådt utöfwer det, som dem i staten bestås.

H:r biskopen doctor Halenius anförde, att ehuruwäl det wore billigt, att
riksrådet Scheffer mistade sin lön, då han förlorade ständernes förtroende
hwad rådsemetet angår, så trodde h:r biskopen tillika, att sedan riksens
ständer återgifwit samma förtroende, samt kallat herr riksrådet till dess
förra embete, så wore det med riksens ständers ädelmod närmast öfwer-
ensstämmande, att äfwen i denna delen låta h:r riksrådet wälwilja wederfa-
ras, på det han må glömma det framfarna, och med så mycket större nöije
upfylla de skyldigheter, som riksens ständer af dess mogna insigt samt
sinnes och kropps styrka sig förwänta.

H:r biskopen doctor Benzelstierna medgaf, att staten ej tål onödiga de-
penser; men hölt tillika före, att detta ej utgiör någon betydande summa,
hälst det icke är någon perpetuelle pension, utan allenast den lön, som
swarar emot den tid h:r riksrådet warit från dess embete licentierad.

---

¹⁰⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 145. Jfr prot. ovan 12 oktober.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Osander, h:r doctor Hydrén, samt herrar probstarne Humbla och Hiortsberg.

H:r doctor Gadolin tillade, att ehuruwäl detta in capite juris icke kunde bewiljas, så wore det dock billigt, och med ståndets ädelmod öfwerensstämmande, att sedan riksens ständer återgifwit h:r riksrådet deras förtroende, så må äfwen ständerne wisa deras wälwilja uti denna omständighet, hwilket ock allaredan wore af 2:ne stånd bifallit och kan skie äfwen nu af det tredie.

H:r probsten Meurling förklarade sig äfwen wilja samtycka härtill, i anseende till den högaktning han har för h:r riksrådet Scheffer, men anförde tillika, huru många rikets behof äro, och hwad bekymmer ledamöterna uti bewillningsdeputation hafwa att förse samma behof. Här wore äfwen många fattiga, som suckade efter understöd.

5 §. Härwid ankom en deputation från ridderskapet och adelen, anförd af kammarherren baron Reuterholm, som aflämnade och uti öma utlåtelse recommenderade ridderskapets och adelens extractum protocollii angående de hos riksens ständer förewarande befordringsmål.¹⁰⁷⁶

6 §. Sedan denna deputation tagit afträde, continuerades med discourserna om riksrådet Scheffers lön.

Därwid förmälte h:r kyrkoherden doctor Celsius, det han för sin del will härtill samtycka, dock icke på grund att altsammans må förgätas som förut skedt. H:r doctorn trodde, att allt hwad sig tilldragit med herrar riksens råd i relation till krigets tillstyrkande wore rättwist. H:r doctorn wille, att riksens råd må ständigt komma i hog, så wäl detta, som ock med hwad ädelmod ständerne tillika handterat saken, och af bägge delarne förbindas till så mycket större nit och trohet emot riket; och uppå den grund lämnar h:r doctorn sitt samtycke till proposition om lönen.

H:r superintendenten doctor Körning anförde åtskilligt om h:r riksrådets personliga egenskaper och förtjenster, samt hölt före, att detta wore en billig svite af ständers tillförene för h:r riksrådet förklarade wälwilja, hwarmed äfwen h:r superintendenten doctor Lütkekan instämde.

---

¹⁰⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 32. Behandlas 12 och 19 november 1761 och 20 mars 1762. Se även prot. 7 juni 1762.

H:r probsten magister Mathesius hemställte, huruledes man will jämka med herrar riksråden gref Bondes och gref Bielkes löner, när de komma in i rådet, om detta bifalles och man will hålla lika proportion.

H:r öfwerhåfpredikanten magister Grunnerus trodde att h:r riksrådet Scheffer ej skulle giöra så mycken reflection på detta; han har det icke heller begärt och wore owist om han toge det emot.

Ändteligen giordes af högwördigste herr archibiskopen proposition, om ståndet bifaller borgareståndets extractum protocollii angående riksrådet friherre Scheffers lön, hwaruppå Ja och Nej swarades, och som ståndet ej annorlunda härom kunde förenas, urskildes genom votering då 28 röster woro för Ja och 22 för Nej.

7 §. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande om kammarrevisionsrådet Wahlgrens tour ifrån d:n 14 Decemb. 1756.¹⁰⁷⁷

8 §. Uplästes justitiædeputations betänkande¹⁰⁷⁸ om de emot kyrkoherden doctor Rutström af en del Hedvig Eleonoræ församlings ledamöter anförde klagomål, hwilken act war nog widlöftig, och som tiden emedlertid blef förliden och skriftermåls gudstjensten i kyrkan börjades, åtskildes ståndet, och uppsköts med upläsandet af det öfriga till nästa gång.

---

¹⁰⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 83.

¹⁰⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 50. Även 26 oktober.

År 1761 den 26 Octob.

1 §. Justerades protocollet af d:n 24 Octob.

2 §. Föredrogs utdrag af protocollet, hållit i kongl. rådkammaren d:n 8 i denna månad,¹⁰⁷⁹ angående bohyslänске skärgårdsboernas ansökning, om frihet wid försälgningen af wissa fiskeslag, som remitterades till fiskerideputation.

3 §. Föredrogs ett annat protocollutdrag från kongl. rådkammaren,¹⁰⁸⁰ angående tillökning uti rangen för första expeditionssecreteraren wid hwarje expedition i Kongl. Maj:ts cancellie. Ridderskapet och adelen hade remitterat detta mål till secreta deputation, som äfwen om någon förbättring i rang för présidentssecreteraren i cancelliet har att inkomma. Ståndet instämde med ridderskapet och adelen uti det, som rör expeditionssecreterarne; men hwad présidentssecreteraren angår, fant ståndet icke nödigt att widröra.

4 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående trompetaren Meijers sökta understöd till förbättring af violsträngar.¹⁰⁸¹

5 §. Uplästes bergsdeputations betänkande,¹⁰⁸² angående kronotijondetackjärns försälgning, som uppå fleras begäran blef hwilande till en annan gång.

6 §. Sedan ståndets deputerade öfwer ecclesiastique ärender, af gifwen anledning, funnit nödwändigheten däraf, att en historia ecclesiastica Sveogothica blefwe sammanskrifwen och af trycket utgifwen; och uppå enhällig anmodan professorn och kyrkoherden wid S:t Jacobi och Johannis församlingar här i Stockholm h:r doctor Olof Celsius detta arbete sig åtagit,

---

¹⁰⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 36.

¹⁰⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 35.

¹⁰⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 17.

¹⁰⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 12. Se prot. nedan 18 maj och 16 juni 1762.

på det sätt, att något anslås till arfwode för en amanuensis, samt frihet att nyttja Stockholms stads consistorii fribrefsbok uti den härwid ärforderliga correspondance; så anmälte nu högwördigste herr archibiskopen detta ärende uti ståndet, med hemställande tillika, om icke de öfrige stånden genom protocollsutdrag må härom underrättas,¹⁰⁸³ samt anmodas om bifall uti det, som angår amanuensens arfwode och fri påst.

Ståndet biföll detta enhälligt med tacksäjelse för det h:r doctorn åtog sig denna angelägenhet.¹⁰⁸⁴

H:r kyrkoherden doctor Celsius förklarade sin wördsamma erkänsla för den heder och förtroende som honom härutinnan wisades, samt försäkrade sig härwid wilja använda all flit, utan att hafwa afseende på någon belöning, hwarmed han skulle falla riksens ständer beswärlig.

H:r doctorn utbad sig tillika den förmån att blifwa biträdd af respective consistorierne så wäl som stiftens presterskap, medelst benägen communication af de handlingar som härtill höra, emot full försäkran att samma handlingar med all tacksamhet skola återställas, såsom ock att efter riksdagens slut hafwa fritt tillträde till ståndets handlingar.

Ståndet gaf härtill dess bifall, och komma fördenskull uti riksdagscircularet consistorierne härom att anmodas, såsom ock samtelige præsidens försäkrade sig wilja sådant uti stiftens recommendera. Och hwad debiten angår, sedan werket blifwit färdigt, så lærer icke heller ståndet underlåta, att på alt sätt därtill bidraga.

7 §. Företogs åter saken angående kyrkoherden doctor Rutström, och uplästes fyra ifrån deputation ankomne särskilta meningar.¹⁰⁸⁵

Då nu denna sak skulle komma under öfwerläggning, förklarade högwördigste herr archibiskopen dess önskan, att ståndet, sine contentione animorum och med inbördes enighet wille afgiöra detta ärende, som med Guds ära, wår evangeliska religions renhet, och den christeliga församlingens lugn har så mycken gemenskap.

---

¹⁰⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 90.

¹⁰⁸⁴ Se bilaga 12.

¹⁰⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 50 med bilagor. Jfr prot. ovan 24 oktober.

H:r professorn doctor Gadolin, h. probsten Hiortsberg, och h:r kyrkoherden Lenngren begärte häröfwer någon betänketid, hwarmed ock h:r kyrkoherden Klot sig förenade.

Högwördigste herr archibiskopen föreställte, huruledes denna sak woro af yttersta wigt i anseende till de redan anförda omständigheter, och wore publiquen nog upmärksam, om ståndet med dess afgjörande skulle dröija. Utom dess torde den uti andra stånd blifwa företagen, samt annorlunda än ståndet önskar, afgjord, och hemställte fördenskull, om icke de ledamöter, som begärt betänketid, wille därifrån afstå; hwarutinnan äfwen åtskillige ståndets ledamöter med herr archibiskopen instämde.

H:r kyrkoherden magister Wikman hölt före, det ytterligare betänketid i stöd af riksdagsordningen nu ej kunde begäras, emedan sielfwa betänkandet wid förra session wore upläst, och saken sålunda allaredan warit hwilande. Detta emotsades dock af andre, så wida vota dissentientia ej mindre höra till sielfwa saken, än betänkandet, och altsammans ej förr än nu är upläst.

H:r biskopen doctor Benzelstierna anförde, att om saken skulle hwila, det dock h:r biskopen i anseende till de anförda omständigheter ej will tillstyrka, så må en deputation straxt afgå och anmoda de öfrige stånden att innehålla med deras utlåtande öfwer denna sak, till dess ståndet hunnit sig däröfwer yttra.

H:r professorn doctor Gadolin förklarade, det han uti ingen annan afsigt begärt betänketid, än att giöra sig om saken närmare underrättad och att kunna öfwer altsammans fälla så mycket mognare omdöme. H:r doctorn trodde härwid icke sig sielf. H:r doctorn påminner sig hwad sidsta riksdag förelöpp uti quæstion, som i wist afseende löper in med denna, samt huru ståndet ej utan aigreur kunde afhöra de andre ståndens utlåtande. Här handlades ej allenast om en ledamot af rikskroppen, utan förekomme äfwen sådana quæstioner, som wore för ståndet nog interessente. Här frågas om religionsmål skola gå till Kongl. M:tt eller till håfrätterne. Här citeras förordningar pro et contra. Här är angelägit att sins emellan jämföra samma förordningar, och fatta ett sådant beslut, som är grundat, och hwarwid ståndet kan erhålla de öfrige ståndens bifall.

H:r doctor Celsius hölt före wara så mycket angelägnare, det ståndet ju förr dess häldre afgjör denna sak så i anseende till andra och redan anförda considerationer, som ock för den orsaken skull, att doctor Rutströms sak

eller person börjat blifwa lika såsom en barometre, med hwilken de här i Stockholm hernhutiskt sinnades mod antingen stiger eller faller, hwaraf icke allenast uti private tillfällen, utan ock uti stadsens consistorio hafwa gifwits nog tydeliga wedermälen; ty när rykte utkommit, det med Rutströms sak icke stodo så illa, hafwa en del presters mod wuxit till impertinence; men när det åter welat förliudas, det Rutström skulle bli näpst, så hafwa de giordt deprecationer och förklarar sig wilja taga sig till wara för alt hwad som wore oordenteligit.

H:r superintendenten doctor Körning tillade, att ledamöterna af justitiædeputation, som så noga nagelfarit denna sak, kunna nogsamt gifwa uplysning uti hwarje omständighet,¹⁰⁸⁶ och utom dess kunna alla de åberopade förordningar utaf ståndet påses och saken med all mogenhet granskas.

Då nu saken till afgjörande företogs, förmälte h:r probsten Meurling, det han med all upmärksamhet afhört deputations betänkande, samt de särskilta vota; men ej utan största horreur kunnat afhöra de grofwa tillmälen, som blifwit doctor Rutström giorda. H:r probsten wille icke döma, om Rutström wore skyldig eller oskyldig; men aldenstund här wore en sak af yttersta wigt, så borde den noga skärskådas och med alla dess omständigheter sättas i full dag, hwarwid h:r probsten förmodade, att herrar biskopar såsom fäder och stolpar uti vår christeliga församling ej lära underlåta, att wisa deras nit för Guds ära och vår religions bibehållande wid dess fulla renhet. Och aldenstund enligt 1731 års bref denna sak icke immediate hos Hans Kongl. Maj:tt bordt uptagas utan kongl. håfrätten är det ställe, hwarrest sådane religionsmål böra uptagas, ransakas och afdömas; och aldenstund det tillika är lag likmätigt, det hwarje ordenteliga påbegynt sak må ordenteligen fullföljas och genom laga dom afslutas, så biföll h:r probsten för sin del de 2:ne särskilta vota, som styrka till det, att undersökning om denna sak må uti kongl. håfrätten continueras. Om då doctor Rutström befinnes oskyldig, så må hela riket det se; om han är skyldig, så må han behörigen straffas.

H:r kyrkoherden Klot anmälte, först orsaken hwarföre han begärt det saken måtte hwila, hwilket han ock trodde wara med riksdagsordningen öfwerensstämmande, näml. att i synnerhet få besinna sig öfwer quæstion

---

¹⁰⁸⁶ *omständighet* i prot.

om forum, hwarom h. kyrkoherden förmärkt wara någon skiljaktighet emellan deputations ledamöter. Men alldenstund ståndet nu förehafwer saken till afgjörande, så wille h:r kyrkoherden anhålla, att betänkandet, jemte det särskilta votum blefwe åtminstone i den delen som forum angår, å nyo upläst, på det man om sakens sammanhang må närmare blifwa underrättad.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte, att hela detta mål fördelar sig i 2:ne hufwudfrågor, först om religionsmål, eller saker som angå prestmäns embeten uti lärande och gudstjenstens förrättande, må af Kongl. Maj:tt immediate uptagas, eller ock till kongl. hofrätterne förwisas, sedan wederbörande consistorier enligt förordningarne och på behörigt sätt därwid lagt handen. Det andra huruwida doctor Rutströms uti kongl. håfrätten påbegynta action bordt innehållas, och om den icke ännu ytterligare bör fortsättas, eller ock saken förblifwa wid det af Kongl. Maj:tt i nåder fällta utslag, och föreställte sålunda högwördigste herr archibiskopen till ståndets afgjörande först den förra frågan.

Härwid uplästes å nyo deputations betänkande från pag. 51 till pag. 59 samt hwad uti voto dissentiente n:o 4 ifrån pag. 1 till och med pag. 6 här om är anfördt, och upslogos tillika alla de ställen, som uti kongl. kyrkolagen,¹⁰⁸⁷ kongl. förordningen om rättegång uti domcapitlen af år 1687¹⁰⁸⁸ och kongl. brefwen af år 1731, 1735, 1742 och 1751 finnas in actis wara åberopade. Härwid anmärktes, att orsaken till skiljaktighet emellan deputations betänkande och votum dissentiens leder sig därifrån, att det sednare explicerar förordnandet af år 1731 om lekmän allena, och förmenar, att prester skola därifrån wara undantagne, men deputation explicerar samma förordnande, om alla i gemen, både prester och andre.

Och alldenstund ståndet sedan det ena med det andra blifwit närmare utredt, fant deputations förklaring wara med rätta meningen af berörde kongl:e bref närmast öfwerensstämmande, samt att det sålunda hwad processen angår uti religionsmål, genom förberörde kongl. förordnande af d:n 8 Maji 1731 och flera sednare kongl. bref och rescripter finnes wara ändrat

---

¹⁰⁸⁷ *Kyrkio-lag och ordning, som then stormächtigste konung och herre, herr Carl then elofte, Sweriges, Göthes och Wändes konung, &c. åhr 1686. hafwer låtit författa, och åhr 1687. af trycket utgå och publicera. Jemte ther til hörige stadgar.*

¹⁰⁸⁸ Förordning 11 februari 1687, tryckt som bilaga i kyrkolagen (se föreg. not), s. 215–229.

hwad så wäl kongl. kyrkolagens 24 capitel 14 § som 1687 års förordnings 22 och 24 §§ tillförene stadgat, då äfwen consistorierne uti så wäl religions- som andra mål innehade domrättighet. Altså fant ståndet för rättwist, att uppå giord proposition bifalla, hwad så wäl uti deputations betänkande, som särskilte voto num. 2 angående fori behörighet är anfördt.

Under discourserne anmärktes wäl, att deputation pag. 54 nog inskränkt talar om consistoriernes embetes åtgärd, medelst peremtoriska stämningar, parters förhör och mera sådant; men aldenstund detta egenteligen bör förstås om sådan slags rättegång, som 1687 års förordnande omrörer, och de sednare kongl. förordningar, som utstaka consistoriernes giöromål, lämnas i deras fulla kraft, så fant ståndet icke nödigt, att fullfölja samma anmärkning.

H:r biskopen doctor Halenius nämde något om den skillnad, som kan wara emellan dogmata och facta; men i synnerhet förmälte h:r kyrkoherden magister Laihiander, att ehuru det enligt 1731 års bref bör remitteras till kongl. håfrätten, då undersökning behöfwes huruwida en prestman kan wara skyldig eller icke till några utlåtelse som utan controverse äro kätterska eller till wilfarelser ledande, såsom till exempel de nu mot Rutström angifna tillmälen, dem han sielf förkastar såsom orimliga, men nekar sig hafwa haft sådane utlåtelse; så wore det dock annan beskaffenhet, när frågan är om sielfwa veritate eller falsitate dogmatum och någon prestman med något consistorium kommer däröfwer uti stridande tankar och påstående. H:r kyrkoherden trodde för sin del wara äfwentyrligt att lämna sådane så kallade quæstiones juris under håfrättens skärskådande, utan borde för prestmän uti en sådan casu wara något forum privilegiatum, och wille h:r kyrkoherden likaledes tro, att 24 § af 1687 års förordning om rättegång uti domcapitlen i denna del icke wore uphäfwen.

Ståndet fant denna sednare quæstion icke så egenteligen höra till närwarande ämne, så wida in caussa Rutströmiana föreföll allenast quæstiones facti, eller huruwida han wore skyldig till det, som emot honom är angifwit; och hwad quæstio juris angår, så kan ståndet, om så nödigt pröfwat, ibland dess ecclesiastica därom öfwerlägga.

Då nu af högwördigste herr archibiskopen den sednare frågan förestältes, uplästes å nyo deputations betänkande ifrån pag. 59 till slut, såsom ock hwad vota dissentientia därom förmäla.

H:r kyrkoherden doctor Celsius lämnade härwid till uplysning, att kyrkorådet tillika med de öfriga, som afgifwit vittnesbörd till doctor Rutströms fördel, hade allenast yttrat sig uti generelle termer, utan att säija, det de hade varit i kyrkan de dagar, som de angifna utlåtelserna skola blifwit fälde; att de wäl tala om symboliska böckerna, ehuru största delen af dem ej wet hwad symboliska böckerna innehålla; att en prestman som skrifwit under samma vittnesbörd, sedermera i consistorio explicerat huru hans underskrift skulle wara att förstå; att justitiædeputation af säkert ställe inhämtat, det ibland de skäl hwarföre Kongl. Maj:tt ej tillåtit att Rutström skulle gå ed uti quæstion om Christophilus woro äfwen den, att hernhuterne hafwa ett oriktigt begrep om edgång; att ehuru grofwa de nu angifna tillmälen synas wara, så träffa de dock till största delen in med innehållet af skriften Christophilus, till hwilken skrift Rutström wid kämnersrätten blef dömd att wara auctor, i hwilken sak kongl. håfrätten pålade Rutström wärjemålsed, ehuru han sedermera genom Kongl. Maj:ts höga utslag blef därifrån frikallad.

Högwördigste herr archibiskopen hemstälte nu till ståndets godtfinnande, uti hwad slut hufwudsaken må stadna, och om icke kyrkoherden Rutström må förklaras owärdig den doctorstitul, som han till äfwentyras nog oförtjent fådt.

H:r kyrkoherden Hofgardt, h.h:rar probstarne Bolmstedt, Troilius och Hellberg, h:r kyrkoherden Wikman och flere instämde uti det att angifwelserna äro nog grufweliga, att hela publiquen är upmärksam på denna sak; att ståndet måste härwid bruka all alfwarsamhet, med mera, och att förden-skull undersökningen må uti kongl. håfrätten fortsättas.

H:r probsten magister Mathesius tillade, att uti publiquen talas mycket om denne mannen och dess odieusa processer, hwarföre synes wara nödigt att kongl. håfrätten cognoscerar alt sådant och afgifwer sitt utlåtande, huruwida en sådan man bör blifwa wid presteembetet eller icke.

H:r probsten magister Forssenius höllt äfwen före, det ransakningen må fullföljas, samt att Rutström emedlertid afhåller sig ifrån consistorium, såsom ock mister doctorshatten, aldenstund han wid examen befunnits wara så okunnig uti grundspråken.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förklarade, att det fuller wore den rättaste och med lag enligaste wägen, att saken till vidare undersökning remitterades till håfrätten tillbakars, hälst angifwelserna kunna anses wara

owissa så länge Rutström icke är tillwunnen, och man sålunda ej kan komma honom när. Men som ståndet uti denna sak will något uträtta, så lærer blifwa nödigt, att taga en sådan wäg, som kan winnas.

Det blefwe långt ledsammare, om ståndet toge denna alfwarsamma wägen, och de öfrige stånden gå in partes och Rutström sålunda ecclipserar. Wore man säker att winna detta, så wore det rättast. Men när man har orsak att befara, det altsammans förswinner, så tyckes det wara rådeligare, att taga en lindrig wäg, som deputations betänkande utstakar. Och ehuru det synes, som straff icke skulle hafwa rum, så länge han ännu icke är tillwunnen, så är det nog att han giordt sig äfwen i ständers ögon mycket misstänkt, och ständer kunna fördenskull med allt skiäl säija, det han bör stå under consistorii besynnerliga inseende, hwilket upseende icke kan så verkställas, så länge han är ledamot uti consistorio, och att han fördenskull till winnande därpå må ifrån consistorii sessioner afhållas. Men om saken förwises till ny undersökning, så förblifwer ändock Rutström underdess pastor, consistorialis och doctor. Om detta sidsta har stadsens consistorium risquerat att skrifwa till konungen, samt gifwa wid handen, det sanningswägar icke så aldeles äro därwid brukade; men hwarken har Kongl. Maj:tt sig i nåder däröfwer yttrat, eller har Rutström sielf wågat sig gifwa consistorium därutinnan någon dementi. Försigtigast torde fördenskull efter h:r doctors tanka wara, att bifalla deputations betänkande. H:r probsten doctor Serenius styrkte till undersökningens fortsättande, så wida det är efter lag. Och blifwer det en uppenbar scandal, om ståndet härwid brukar något addoucement, utan är det rättast, att ståndet går förut och wisar de öfrige stånden rättaste wägen.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förklarade sig wara nog twehogse, hwilketdera wore säkrast att widtaga. H:r biskopen biföll, att de ledamöter, som styrkt till undersökningens fortsättande, aldeles hade rätt; men att de af h:r doctor Celsius anförda considerationer woro af mycken betydelse.

Præses consistorii h:r doctor Schröder tackade ståndet, som behagat gilla consistorii giöromål wid denna bekymmersamma sak; förklarande bäst wara, att saken komme till håfrätten tillbakars.

H:r superintendenten doctor Körning höllt före, att ståndet gör säkrast, när det går den lagliga wägen. De andre stånden måge stadna i det slut som dem godt synes. Men hwad angår doctorhatten och suspension, så har

därom icke varit någon fråga, och lärer observation däröfwer kunna göras uti secreta deputation.

H:r biskopen doctor Benzelstierna och h:r kyrkoherden Klot tillade, att det strider emot privilegierna, det någon skal straffas innan han blifwit lagliga dömd.

Ändteligen giordes af högwördigste herr archibiskopen proposition, om ståndet bifaller de 2:ne vota dissentientia, som styrka till det, att denna sak remitteras tillbakars till kongl. håfrätten att sluteligen undersökas, hwartill enhälligt Ja swarades, med den tillägning, att saken, om möjligit är, under ständers härwaro må afgöras.¹⁰⁸⁹

Herr archibiskopen proponerade vidare, om ståndet bifaller, det Rutström må förlora dess doctorsnamn och under ransakningen afhålla sig ifrån consistorium; hwartill Nej swarades.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁰⁸⁹ Protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 92. Jfr protokollet nedan 29 oktober § 1 och 5 november § 1.

År 1761 den 29 Octob.

1 §. Justerades protocollet af d:n 26 hujus; hwarwid h:r probsten Manquer erhindrade, huruledes det will wara nödigt, att ståndet innom sig sielf sig förbehåller, att i fall de öfrige stånden skulle stadna uti olika resolutioner öfwer doctor Rutströms sak, ståndet då må så jemka sitt beslut, att ändamålet på något sätt måtte winnas, och riksens ständers åtgärd wid saken icke aldeles blifwa utan werkan.

2 §. Androgs af h:r kyrkoherden Wikman, att uti förteckningen uppå de till införsel frigifna waror, sirap kommit att uteslutas ehuru den finnes uptagen ibland de wahror, som med manufacturfond blifwit belagde, och h:r doctorn tror att den både i detta och de öfrige stånden blifwit till införsel lösgifwen.

H:r doctor Celsius förde i anledning härutaf ståndet till eftersinnande, huru angelägit det är i den nu warande dyra tiden, då brist på victualiewahror i synnerhet är känbar för den fattige, att sirap får införas.

Och skulle fördenskull h:r kyrkoherden Wikman till nästa plenum ifrån expeditionsdeputation skaffa härom fullständig uplysning.

3 §. Afgingo 12 ståndets ledamöter, af hwilka h:r biskop Benzelstierna förde ordet, att notificera de öfrige stånden det beslut,¹⁰⁹⁰ hwaruti ståndet stadnat angående doctor Rutström. Wid återkomsten berättade denna deputationen, att samtelige ståndens talemän låfwat föredraga denna saken, och försäkrat, att den med all ömhet skall handteras.

4 §. Föredrogs å nyo landt- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkan- de wid 1751 års riksdag, angående brukspatron Wengrens ansökning, om trumslagarebostället Södra Torrskog.

H:r kyrkoherden Wikman yttrade häröfwer hwad sielfwa saken beträffar, att som indelningsverket bör för byte och allt hwad ändring heter hållas fredat, så anser h:r kyrkoherden det för äfwentyligigt, att bifalla denna ansökning, i anseende till det prejudicat, som många andra torde därutaf wilja draga. Widkommande åter den härwid brukade processen, så emedan

---

¹⁰⁹⁰ *besut* i prot.

saken werkeligen blifwit afgjord wid 1752 års riksdag, i det 2 stånd stadnat emot 2; är icke skiäl, att den samma åter nu företaga.

H:r probsten Hellberg anmärkte, att deputation icke tagit rent decisum att tillstyrka ansökningen, utan efter anförande af skäl mot och med, hemställt altsammans till plena.

I anseende hwartill, och sedan flere ståndets ledamöter yrkat de betänkeligheter, som föreföllo mot ansökningen; förenade sig sluteligen ståndet, att den samma afslå.

5 §. Föredrogs å nyo bergsdeputations betänkande,¹⁰⁹¹ angående tillökning i smidet wid Kihlafors och Fogelfors bruk, samt en stångjärnshammars anläggande på Kammarboda ägor i Östergötland.

H:r kyrkoherden Wikman anförde härwid först i allmänhet, att h:r kyrkoherden icke anser det wara nyttigt för riket, att järnsmidet ökas. Hwad förevarande casus beträffar, så känner h:r kyrkoherden icke omständigheterna wid Fogelfors och Kammarboda; men som Kihlafors bruk i Helsingland, icke är öfwer 30 år gammalt, ligger icke så långt ifrån andra verk på en mindre skogrik ort, och måste hämta sina kål af samma allmoge, som förut warit lagd till gewärsfactoriet i Söderhamn, hwarigenom följakteligen andra blifwit betungade med tillförsel till detta sednare; altså och emedan boskapsskötseln och linplanteringen i Helsingland skulle komma att lida, om inwånarens tid och arbete mera än redan sker till brukens förmån skall medtagas; finner h:r kyrkoherden, att den för Kihlafors bruk sökta tillökning i smidet skulle blifwa skadelig för landet. Föreställande sig därhos, att bergsdeputation torde funnit mera betänkeligit att den samma tillstyrka, om den förut hördt fullmäktige ifrån orten som bäst hafwa sig bekant dess omständigheter. Och kan dessutom den af deputation projecterade undersökningen i orten, icke beqwämligen äga rum, så wida verkställigheten af riksens ständers resolution då skulle ankomma på domares bepröfwande.

H:r probsten doctor Schröder anförde: Hwad Fogelfors bruk beträffar, att det har ymnog tillgång på skog, hwarest mycken wed efter swedjande rutnar, så wida den icke hinner nyttjas. Och som bruket nu har 2:ne ma-

---

¹⁰⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 16.

sugnar, samt tackjärnstillwårkningen således ökats; finner h:r doctorn mycken grund att bifalla det hamarskatten äfwen måtte förhöjas.

H:r superintendenten Lutkeman hölt i allmänhet före, att riksens ständer med mycken ömhet och warsamhet böra sköta en sådan hammarskattens tillökning. H:r superintendenten känner wäl icke omständigheterna af de werk, för hwilka den nu blifwit sökt; men om egen skog därtill förslår, är bättre, att den på allt möjligit sätt blifwer nyttjad, än att den lämnas till förrutnelse. Och som för öfrigit kongl. bergscollegium icke funnit betänkande wid, att tillstyrka denna ansökning, den äfwen icke kan dragas till præjudicat för större tillökningar, i anseende till den ringa quantité, hwar till denna sig bestiger; bifaller h:r superintendenten så mycket mera bergsdeputations betänkande, som det förmår, att laga undersökning skall för sig gå, innan ett sådant bifall får till godo niutas.

H:r probsten Tiburtius förklarade sig färdig att bifalla ansökningarne för Fogelfors och Kammarboda, emedan det icke är utur vägen, att recognitionsskogarne äfwen, där så behöfwes, af sådane werks innehafware må åtkommas. H. probsten anmärkte för öfrigit, att det icke är nog grund för en deputation, att då den tror sig genom wanliga wägar hafwa fådt nog uplysning, äfwen höra fullmägtige från orterna, samt att med den af deputation föreslagna undersökningen, riksens ständers beslut icke underkastas embetsmäns åtgärd, emedan de allenast komma att utröna beskaffenheten af de wilkor, under hwilka deputation gifwit sitt tillstyrkande.

H:r probsten Manquer erhindrade, att egna frälseskogar få, enligt ridderskapets och adelens privilegier, nyttjas efter ägarens godtfinnande. Och tryggade sig i öfrigit h:r probsten wid den syn i orterna, som deputation tillstyrkt, anmärkte jämwäl, att äfwen som i de närmare till Stockholm belägna landsorter, många werk råkat i öde af brist på tillräckelig skog, så kunde däremot utan rikets skada tillökning annorstädes bewiljas, där bättre tillgång finnes till wed och kål; hwartill äfwen recognitionsskogarne skulle kunna nyttjas.

H:r probsten Bolmstedt hölt i allmänhet för nyttigt, att hammarsmidet mera minskas än ökas. Skogen är i vårt ruda climat angelägen att conservera. Præjudicater som strida däremot äro farliga. Och blifwer bättre tillfälle för riksens ständer, att yttra sig öfwer de nu förewarande ansökningar, sedan undersökning i orten för sig gådt.

H:r kyrkoherden Kloth ansåg de wid jernwerk förekommande omständigheter mycket granlaga, så wida den winst de kasta af sig, på 2:ne sidor kan betraktas, i anseende till idkaren sielf, och i anseende till hela riket. Är skogen tillräckelig; så blir ock i förra afseendet tillökningen i smidet fördelaktig. Men i afseende på det allmänna står den regeln fast, att ju mera smide, ju större wanpris på järnet. Utskeppningen och följakteligen tillverkningen borde fördenskull, till mer och mindre ymnighet rätta sig efter behofwet i handelen, till att hålla järnet uti ett wisst pris; och det ena bruket borde för samma orsak icke få öka sitt smide vidare, än i samma mån som ett annat däruti lider minskning eller aldeles går under.

H:r biskop Filenius förklarade sig wara öfvertygad, att hammarskattens minskning, i allmänhet att tala, är för riket nyttig. Men för närwarande ansökning strida ridderskapets och adelens privilegier, tillgången till recognitionsskogar, den till anställande laga undersökningen, den förhöjning i järnpriset, som, långt ifrån att hindras genom tillverkningens ökande, werkeligen därigenom befrämjas, då järnet till större godhet kan præsteras; skogarnes tillstånd omkring dessa bruk, som eljest måste rutna bortt åtminstone blifwa till ingen nytta; samt ändteligen, om ståndet skulle wilja låta förspörja någon faveur, att fru Camenschöld och revisionssecreteraren Hegardt bägge äro af presterlig härkomst.

H:r kyrkoherden Wikman påstod ytterligare, att det icke innebär någon orimlighet, att en deputation hörer riksdagsfullmäktige ifrån de orter som saken angår; så wida ingen uplysning kan wara öfwerflödig, aldraminst den, som kommer ifrån kännare; och sådant wid denna riksdag äfwen warit practicabelt. H:r kyrkoherden finner icke af ridderskapet och adelens privilegier, att de äga nyttja skogar efter egen godtycko. Och hwad Helsingland beträffar, äro där skattehemman och icke säterier eller frälse. Brakens tillwäxt skulle giöra, att flere bönder blefwe under dem lagda; och recognitionsskogarne, som äro den endaste tillgång för landets inwånare sedan deras egna skogar åtgådt, böra med sparsamhet tillgripas.

H:r biskop Benzeltierna åberopade sig, hwad han tillförene yttrat uti ett dylikt ämne, då saken war före angående Furudals bruk.

H:r probsten Meurling sade sig icke känna omständigheterna i Helsingland,¹⁰⁹² som h:r kyrkoherden Wikman omordat; men angående Östergöt-

---

¹⁰⁹² *Helsinglang* i prot.

land och Småland omkring Fogelfors och Kammarboda, hade h:r probsten ofta önskat, att de många 1 000 lass wed, som i skogarne uprutnat, måtte till någon nytta användas, landet till upkomst och de arbetande till näringsfång. Hwilket h:r probsten hoppas kunna ske genom bewiljandet af den sökta tillökningen i smidet.

H:r doctor Celsius lade wissa allmänna principer till grund för sitt omdöme i detta mål. Den 1:sta war, att bruk rikta brukspatroner och draga penningar in i landet, men göra fattig allmoge och wanhäfdad jord. Den sednare delen af denna proposition förklarade herr doctorn med den skuld, som allmogen gemenligen häftar före wid bruken, och de hinder som dem göras i jordbrukets idkesamma wårdande genom körsslorna till bruken. H:r doctorn ansåg 2:o bruk att wara utaf högsta importance, hwilka böra hållas wid magt, och i anseende till hwad nyss anfördes, så inrättas, att ej jordbruket därutaf lider. H:r doctorn antog 3:o att bruk föröda skog; följakteligen böra de icke anläggas på skoglösa platser; och äfwen som deras tillwärdning bör förminskas, som finnas så anlagde; så tåla åter de förökning, som på skogrika ställen äro belägna. Till följe af dessa principer böra ej heller de orter beläggas med bruk, som hafwa bärande jordmån; emedan det som en tacksam jord utaf sig kastar, ju är så ädelt att wårda och emottaga, som bergens fördolda skatter, att upleta och förädla. Att nu härutaf göra tillämpning till förewarande casus, ansåg h:r doctorn för mindre tillräckeliga skäl, hwad som blifwit anfördt, att mycken skog ligger fäld, utan att till någon nytta användas, emedan det möjjeligen icke kan utgiöra mera, än hwad på några år kan åtgå genom anläggning af mera smide wid ett bruk; hwarefter de till annat behof nödiga skogarne dy-medelst kommo att frätas. Däruppå kommer det därföre an, om orten med skäl kan bära namn af skogrik. Och som till utrönande därpå en laga syn och undersökning är nödig. H:r doctorn äfwen håller före, att Helsinglands hushållningssätt bör med mycken ömhet widröras, såsom hwaruppå substencen i Stockholm mycket beror; ty är, i h:r doctorns tanka, säkrast, att afslå ansökningarne för alla 3 dessa werken.

H:r probsten Mathésius försäkrade sig så mycket känna Helsingland, såsom sin upfostransort, att han med säkerhet kunde betyga, det landet icke tål någon mera brukshandtering, än där redan är i gång. All den skog som bruken skola tillita är skatte: och att kunna den samma allt mer och mer åtkomma, brukas allahanda utvägar skattemännen till betryck. Exem-

pel gifwes hurusom när skattebrefwen på något sätt förkommit, formeras mot dem widt utseende och mattande rättegångar, och när hemmanen kommit under bruken, twingas åboerne att ärlägga sina utskylder i kål, landtbruket till ögonskenligt förfång, hwarifrån dock detta landets inbyggare så mycket mera böra förskonas, som hwar bonde därstädes så till sägande är fabriqueur, sysselsättande sig med så nyttiga arbeten, att han däriifrån icke genom brukskorslor borde afhållas. Dessutom är nu mera i det landet icke större öfverflöd på nödwändig skog än annorstädes. Hwilka alla omständigheter äfwen af h:r kyrkoherden Wikman widkändes.

H:r doctor Gadolin argumenterade: Om järntillverkningar äro fördelaktiga för riket, så måste äfwen en liten tillökning däruti icke vara onyttig. Ärfarenheten har wisat, att en sådan tillökning i dessa tider är nyttig; ty brukspatroner som tillföre hade knapt sin utläggning, få nu sitt järn wäl betalt. Är skogen tillräckelig, så är en sådan tillökning skälilig. Men så snart man ponerar att skogen tryter, så händer, att bruket af sig sielft går ut och folcket användas till sådant arbete som kan bära sig; följakteligen kunna bruken icke sägas vara i vägen för linplantering och boskapsskötsel. Att så tillgår, provocerade h:r doctorn till de omväxlingar, som åtskilliga näringsfång i Österbottn undergådt, i det t. e. tiärnbrännerierne hafwa af sig sielfwe stadnat, när de drifwits så högt, att skogen icke längre kunnat förslå, och deras idkare hafwa då i stället blifwit åkermän. Hwarföre och som bergsdeputation försiktigt precaverat undersökningar, bifaller h:r doctorn dess betänkande med tillägning, att wederbörande brukspatroner må blifwa betaget, i anledning af den tillökning i hammarskatten de såmedelst komma att winna, lägga flera hemman under sina werk, än redan dit kunna höra.

H:r probsten Hellberg: Ehuru, i afseende på Sweriges grannar, styrkan i järntillverkningen bör vara hos oss; så bör dock proportion däruti observeras emellan orterna och inwånarena i riket. Icke kan det sägas, att folcket därigenom blifwer fattigt, men det är troligit att brukshandteringen på många ställen skadat andra näringar; och att, efter orternas beskaffenhet kunna determinera, antingen minskning eller ökning bör äga rum, därtill är nödigt, att undersökning går förut.

H:r probsten Hiortzberg medgaf, att många wigtiga considerationer förekomma wid allmänna rikshushållningen, i afseende på hwilka, jämkning allestädes äger rum emellan bruksägare och sädesmannen. Hwad förewa-

rande mål beträffar tyckes icke wara skiäl att neka den sökta tillökningen i smidet, när bruksägarena åtnöija sig med de tillhörigheter, som de för sina bruk redan innehafwa, och i öfrigit underkasta sig laga undersökning.

H:r probsten Alin underställte, om icke ståndet borde hafwa mästa afseendet uppå hwad dess ledamöter hwar och en om sin landsort, kunna hafwa att anföra; och conformerade sig i öfrigit med h:r probsten Mathesius.

H:r doctor Celsius gjorde reflexion wid den skilnad som är emellan den kundskap om en orts beskaffenhet, som grundar sig på ordentelig syn och den, som en privat inwånare kan komma att inhämta af egna eller andras ungefärliga observationer. H:r doctorn förklarade sig vidare beredwillig att samtycka deputations betänkande om det kan tagas för afgjordt, att all tillökning i smide är riket nyttig. Men så tror dock h:r doctorn, att järn mindre felas, än en rätt hushållning med järn. Dessutom bör på järnets godhet äfwen hafwas afseende. Alla tillverkningar, till exempel, af Danmorajärn kunna med säker fördel för riket ökas; och om någotdera af de nu sökande bruken hämtar sitt järn eller malm ifrån Danmora, så må det winna tillökning i sitt smide. Däremot kunna sådana tillökningar icke så lätteligen bewiljas för de verk som arbeta järn af mindre godhet. Änteligen och i owissheten om allt detta, förblef h:r doctorn wid dess förr yttrade tanka, att afslå alla trenne ansökningar.

H:r doctor Lindegren uprepade i kortthet den grund, som bergsdeputation tagit att tillstyrka förhöjningen för Furudals bruk, och gaf wid handen, att kongl. bergscollegium förnämligast blifwit hördt i twänne puncter,¹⁰⁹³ 1:o angående tillräckeligheten af skog, och om bruken quæstionis äro så belägna, att andra bruk genom den sökta tillökningen icke skulle komma att lida. 2:o till utrönande af principen i allmänhet, om och huruvida en sådan tillökning skulle hafwa någon skadelig werkan i handelen. Och har kongl. collegium till detta sednare swarat, att när belägenheten medgifwer hammarskattens tillökning, handelen intet hafwer därutaf att befara. Och lærer fördenskull den projecterade undersökningen säkrast kunna decidera, om wid dessa bruk bör tålas någon tillökning.

H:r kyrkoherden Wikman tillade till hwad förut blifwit anfördt, om bruksägares maximer, att gripa omkring sig uti ägendor och utarma

---

¹⁰⁹³ *punter* i prot.

allmogen, att skogarne med äfwen så stor nytta för det allmänna kunde emploijeras till bräder, som till kål för bruken.

H:r probsten Lindblom betygade sig hafwa all anledning att tro, det hammarskatt har rum uppå grefwe Rosens ägendom i anseende till den ymnighet af skog, som därtill hörer; tilläggande h:r probsten, att detta skulle gifwa bönderna anledning till ett nytt näringsfång, och följakteligen mera wälmåga förmedelst kålafättning af den skog hwaraf de nu ingen fördel kunna draga.

H:r probsten Mathesius tillstyrkte ståndet att mera lita på de underrättelser, som ledamöter ifrån orterna kunna lämna, än hwad något publikt werk härstädes kan upgifwa. H:r probsten ömade, att jordens upodling på många ställen i riket nog sent blifwit påtänkt, där den likwäl framför brukshanteringen bör äga företrädet. Sochnallmänningar hafwa legat den samma mycket i vägen och gifwit anledning till skogen sköfling; nu när storskiften börja att införas, blir äfwen tid att tänka på skogens besparing, och således icke genom smidesförökande den samma vidare medtaga.

H:r doctor Serenius yttrade sig icke wilja wara emot denna tillökningen, om och så wida 1:o egna frälseskogar kunna därtill förslå; 2:o en med denna tillökning lika stor minskning på skoglösare orter kan ske; 3:o ingen allmoge blifwer därigenom lagd under bruken. Recognitionsskogarne anser h:r doctorn för ett regale som bör bättre wårdas än hittills skedt, och icke för en alt för ringa penning till privata uplåtas.

H:r superintendenten Körning: Här är icke egenteligen¹⁰⁹⁴ frågan om owilkorlig tillåtelse att öka hammarskatt, utan om så mycken dispensation af riksens ständers förbud theremot, att undersökning, enligit bergsdeputations betänkande må kunna anställas, om hwars riktighet alla som i saken sig interessera, äga tillfälle att sig förwissa.

Sedan således discourserna för hwar och en talande woro till slut förda, upkom i anledning därutaf någon ventilation, huruwida målen för alla tre de sökande werken skulle uti en och samma proposition combineras. Påstående h.h:r rar probstarne Mathesius och Bolmstedt, h:r kyrkoherden Wikman, med flere, att öfwer dessa trenne ansökningar, både särskilta betänkanden ifrån bergsdeputation bort författas, och ståndet åtminstone nu sig särskilt måtte få utlåta, alldenstund af discourserna kunnat förmärkas, att

---

¹⁰⁹⁴ *engenteligen* i prot.

wissa ledamöter finna skäligt bifalla tillökning för det ena, men icke för det andra werket.

Häremot erhindrade wäl högwördigste herr archibiskopen, tillika med åtskillige ståndets ledamöter, att utaf ett och samma betänkande som ståndet till utlåtande blifwit föredragit, flera mål icke kunna formeras att särskilt blifwa afgjorda, men som dock af en del ledamöter ytterligare yrkades, att målen måtte fördelas; skedde däröfwer proposition, och då därtill swarades Ja och Nej, ordentelig votering, hwarigenom utröntes, att 29 röster bejakade det betänkandet indivisim skulle afgjöras, och 24 woro för Nej, eller att sigillatim yttra sig öfwer hwardera ansökningen.

Till följe häraf proponerade vidare högwördigste herr archibiskopen, om ståndet bifaller bergsdeputations betänkande; hwilket genom votering bejakades med 31 röster emot 22.

6 §. Ankommo deputerade ifrån bondeståndet, som gåfwo tillkänna att samma stånd förehaft secreta utskottets extractum protocollum om husare-recruterings på svensk botten; och som ståndet redan förut uti denna saken resolverat, en tryckande folckbrist äfwen icke synes kunna tillåta, att en sådan recruterings här hemma anställes, har ståndet enligt sitt förra beslut icke därtill kunnat samtycka. För öfrigit recommendades bondeståndets extractum protocollum angående lewerants af wircke till flottans behof.

7 §. Talades något om termins utsättande till riksdagens slut, med hwilket ärendes afgörande ståndet sig förenade att öppna nästa plenum, så att det äfwen skulle föregå protocollens justering; och gjorde emedlertid högwördigste herr archibiskopen ståndet föreställning om angelägenheten, att till winnande af ett snart slut på riksdagen, widlöftighet undwikes uti discourserna öfwer hwarje sak, så att i stället flera mål måtte hinna afgjöras.

8 §. Förehades å nyo nyssnämde bondeståndets extractum protocollum af d:n 16 Octob. angående handelsman Brödersens lefwerants till ammiralitet.¹⁰⁹⁵

---

¹⁰⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 121, med bilaga. Tryckt i *BdP* 8, s. 932 ff. Jfr prot. ovan 19 oktober.

H:r biskop Benzelstierna betygade härwid, att han med glädje mottager all möjlig uplysning uti en sak af så mycken consequence som denna är. H:r biskopen samtycker därför att den må gå till secreta utskottet som så lärer laga, att örlogsflottan tjenar riket, och de accorder i akt tagas, som för kronan kunna finnas fördelaktigast. Men med all wörndnad för riksens ständers plena, kunde h:r biskopen icke förena med 18 § i riksdagsordningen, det de af secreta utskottet härutinnan till tagande författningar, skola till plena upgifwas.

H:r doctor Celsius förklarade sig färdig bifalla, att det med Bröderssen å bane warande contract må winna kraft, och, när tid blifwer, gå uti fullbordan; allenast att han ingår de wilkor, som bondeståndets extractum protocolli innehåller. Det är möjligt att andra kunna söka tränga honom däri-från, men utom det, att han har största billigheten på sin sida, är det icke ur wägen, att låta honom till någon sin förmån få röna riksens ständers owäldighet och rättwisa, när han tillförene uti en annan sak wid denna riksdag, till sin olägenhet den samma ärfarit. H:r doctorns tanka är fördenskull, att secreta utskottet må skärskåda saken, men därhos uttryckligen antydas, att till plena sig däröfwer utlåta, hwarigenom h:r doctorn icke finner, att hwarken myndighet eller rätt secreta utskottet i något måtto afgår.

Härmed conformerade sig h.h:rar probstarne Mathesius och Bolmstedt samt h:r kyrkoherden Wikman.

Sedan något vidare härutinnan blifwit discourerat, och i synnerhet i öfwerwälgande kommit, huru wida secreta utskottet bör bibehålla Bröderssen wid contractet; ärindrades af högwördigste herr archibiskopen, att res i det målet war integra, om och när secreta utskottets betänkande i saken till plena inkommer. Hwarefter sluteligen resolverades, att ståndet bifaller bondeståndets extractum protocolli, och remitterar det samma till secreta utskottet, som däröfwer har att med sitt betänkande inkomma till riksens ständers plena. Dock förblef h:r biskop Benzelstierna wid dess yttrade tanka; hwarmed h:r superintendenten Lütkehan och h:r doctor Lidius sig äfwen förenade.

9 §. Höglöfl. ridderskapet och adelen lät genom en deputation öfwerlämna till ståndet 2:ne extracta protocolli; det ena rörande nya stapelstäders inrättande, hwarwid uppå tillfrågan munteligen gafs tillkänna, att äfwen preste-ståndets sidsta extractum protocolli uppå riddarhuset förewarit, och det

andra angående förelupen duell emellan 2:ne ridderskapet och adelens ledamöter friherre Flemming och fändrich Sass,¹⁰⁹⁶ hwilken sak äfwen uti bewekliga termer hos ståndet recommenderades.

10 §. Företogs till sluteligit afgjörande saken angående hans excellence herr riksrådet friherre von Höpken,¹⁰⁹⁷ som undanbedt sig det honom updragne rådsemetet.

H:r probsten Manquer förklarade sin önskan, att hans excellence wille uppå anmodan låta sig persvaderas, åtminstone så länge förblifwa i rådet, till dess fredswerket hunne bringas till slut, på det riket af dess diupa insigter uti detta ämne kunde hämta någon förmån.

H:r doctor Celsius trodde äfwen det icke skulle wara oangenämt för hans excellence, att ståndet igenom högwördigste herr archibiskopen discourerade med hans excellence, innan det tager sitt slut.

Men som herr archibiskopen gaf tillkänna, att hans excellence för honom undanbedt sig någon anmodan, på det han måtte undwika det missnöijet att den samma refusera; hans excellence dessutom nu wore wistande i Upsala, och saken i de öfrige stånden afgjord, ty lämnade ock ståndet, uppå skedd proposition, sitt enhälliga bifall till secrete utskottets häröfwer afgifna extractum protocoll.¹⁰⁹⁸

---

¹⁰⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 40. Behandlas 12 november.

¹⁰⁹⁷ Jfr prot. ovan 24 oktober.

¹⁰⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 81.

År 1761 den 2 Novemb.

1 §. Enligt ståndets beslut i förra session, proponerades af högwördigste herr archibiskopen till afgjörande angående riksdagens slut.

Härwid förmälte först biskopen h:r doctor Halenius, att om afseendet wore på egen beqwämlighet, så lärer hwar och en önska, att med det första komma härifrån. Men när h:r biskopen besinnade det han kommit hit såsom en rikets embetsman och deltagande uti de allmänna ärender, som angå rikets wälfärd, och dessa ärender ännu icke kommit till den stadga, så finner h:r biskopen anledning att tänka, det riksdagen icke så hastigt kan afbrytas, utan att sådant sker med rikets skada. Herr biskopen nämde åtskilliga betydande arbeten, som ännu lågo uti behöriga deputationer, men i synnerhet wore det ännu för ständer nog swårt, att lämna swar på Kongl. Majj:ts secreta propositioner. Sakerne stodo ännu uti någon gäsning, men med Guds hielp torde det innan kortt klarna upp, och något sådant perspectiv gifwas, hwarefter ständer kunna afmäta sina steg. Det wore mindre rådeligit att lämna Kongl. Majj:tt och rådet utan behörig instruction; och skulle man hafwa orsak att wänta, det rådet, som af det framfarna är något intimiderat, blefwo föranlåtne att innan kortt kalla ständerne tillsammans, hwilket blefwe beswärligit och för landet känbart. I anseende till alt detta hölt h:r biskopen före vara bättre, att ännu öfwer helgen med riksdagsarbetet continuera, ehuru det går nog långt ut på tiden; och om ståndet skulle finna för godt, att styrka till någre eller kortta ferier öfwer juhlehögtiden, så wille h:r biskopen icke heller vara däremot.

H:r kyrkoherden magister Wikman anförde däremot, att riksdagen nu stådt nog länge, så att det wore hög tid att sluta; att committenterne ej längre uthärda med riksdagsunderhållet; att sådant blifwer ännu odrägeligare när den dryga bewillningen kommer därtill; att riksdagsmännen sielfwe af denna dyra tiden hafwa mycken känning och måste sätta till af sitt eget.

Hwad det angår, att rådet är intimiderat, så behöfwa riksens råd icke frukta när de följa lagen och de af ständer gifna anordningar. Om ständerne skulle taga ferier, så wore det detsamma som att sluta och åter komma hit igen. Hwad angår de secreta målen, så har secrete utskottet nu under fem fjerdedels år nog haft tid, att om dem öfwerlägga, och om detta warit lagligt uppehåll, så skulle riksdagen kunna utdragas 3 à 4 år. Bewillningsverket är nu färdigt, som är det angelägnaste, så wida det fournerar

riket med nervies rerum gerendarum. Allmäna beswären jemte andra angelägna ärender kunna på den tid som ännu återstår afgiöras.

H:r biskopen doctor Benzelstierna instämde uti det, som af h. biskop Halenius war anfördt, tilläggande, att ehuru bewillningen uti deputation wore utstakad, så skulle dock som förra wanligheten bestyrkte, mycken tid gå förbi, innan sådant in plenis blifwer jämkat och kommer till expedition. Om man nu slutar riksdagen innan sakerne äro till fullo afgiorde, hwilket sednare efter h:r biskopens tanka omöjeligen kan hinnas, och ständerne innan kortt åter skulle sammankallas, så är först owist, om de så snart kunna komma som nödwändigheten fordrar, och utom dess skulle mycken tid gå förbi med de wanliga formaliteter och præparationer, innan de kunde komma i fullt arbete, hwilket för de hemmawarande blefwe kostsammare, än om riksdagen nu continueras till dess åtminstone det angelägnaste kan blifwa afgiorde. Är ock bekant, att nog liten del af de allmäna beswären är ännu afgiorde. Och hwad angår ferier öfwer juhlhelgen, så ankommer sådant på ständerne sielfwa att förordna efter förra wanligheten.

H:r probsten Meurling instämde med h:r kyrkoherden Wikman och tillade, att hwad det angår, att det skulle wara skadeligit för riket om riksdagen nu skulle slutas, så förklarade h:r probsten, det meningens icke lærer wara, att så hastigt eller tout d'un coup afbryta altsammans, utan trodde h:r probsten, att om den till juhlhelgen ännu återstående tiden wäl användes, så skal det angelägnaste kunna afgiöras. Här säges att sakerne börja något upklarna; om så är, det h:r probsten dock icke har kundskap om, så blir det för secreta utskottet så mycket lättare att utlåta sig öfwer de secreta propositionerne. Men emedlertid kan h:r probsten ej annat än öma wid commitenternes dryga utgifter; hwartill ock det kommer, att riket behöfwer penningar, men bewillningen kan ej verkställas förr än efter riksdagens slut, så wida det förra bewillningsplacatet sådant innehåller. I samma mån fördenskull, som riksdagens slut uppskiutes, så uppskiutes äfwen bewillningens verkställande. H:r probsten trodde äfwen, att om en wiss dag utsattes till riksdagens slut, så blefwo äfwen det ett compelle intrare som skulle påskynda sakernas afgiörande. H:r probsten tillade sluteligen, att om meningens är det ständerne skola wara tillsammans till dess frid blir, så kunde sådant alt för långt på tiden utdragas, hälst fridsapparancerne äro ännu ganska ringa, om icke aldeles förswundne. Men i det stället, och om mera

liknelse blir till frid och ständers sammanwaro pröfwat nödig, så kunna ständerne på någon kortt tid komma tillsammans. Och hölt sålunda h:r probsten före, det en wiss dag innan juhlhelgen må utsättas till riksdagens slut, och med de öfrige ständen communiceras.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte, att när det å ena sidan medgifwes wara godt om riksdagen kunde slutas, men sådant nekas, så måste skäl upgifwas, hwarföre han icke kan slutas. Här förebäres, att alla riksdagsmålen icke hinna afgöras. Desse mål äro af twänne slag, antingen sådane som röra oeconomien eller justicen i landet och komma ifrån wederbörande deputationer, hwarest de äro utarbetade, eller ock sådane som höra till ministern och rikets relation med utrikes magter och handteras af secreta utskottet. Hwad de förra målen angå, så äro de till en del redan afgiorde och kunna de angelägnaste äfwen snart afgöras, om tiden med flit nyttjas. Om ock något skulle återstå, eller alla private saker icke komma före, så lærer dock sådant hwarken blifwa wädeligt för riket, eller kunna upwäga de många swårigheter, som riksdagens utdrägt har med sig. Hwad åter de ministerielle ärender angå, så lærer det wara secreta utskottets både önskan och skyldighet att dem med det första utarbete och så styrka ständerne till riksdagens slutande. Hwad kriget och friden angår, så är det alltid beswärligt för ständer, att wara tillsammans under brinnande krig. När ständer hafwa fournerat riket med penningetillgångar, och utstakat den generelle plan, hwarefter sakerne skola föras, så är det bäst, att konung och råd besörja den specielle detaill. Icke heller kan meningen wara den, att ständerne skola wara tillsammans, till dess frid kan ärhållas, ty som de krigande magter torde finna resourcer till krigets fortsättjande, så blefwo för ständer nog långt och torde gå ut på flere åren att afbida krigets slut. Och under dess skulle inwånarena belastas med dubbel utgift, så wäl nämligen de dryga contributioner, som kriget utprässa, såsom ock riksdagsmännernes underhåll. Men i det stället, då någon säker förhoppning gifwes om frid, kunna ständerne, om så nödigt pröfwat, med glädje och på en kortt tid allena komma tillsammans. Och om det wore fara för riket att sluta riksdagen nu för juhl, så skulle samma fara existera efter juhl och framdeles, i händelse de allmänna krigsöroligheterna skulle wara i samma stånd som nu. H:r doctorn yrkade äfwen det af h:r probsten Meurling anförde skäl, att om kriget skall continueras, så behöfwes penningar. Till dessa är ingen annan tillgång än bewillningen. Denna åter, kan icke nyttjas

förr än efter riksdagens slut, såframt icke det förra riksdagsbeslutet eller bewillningsplacatet skal uphäfwas och landet belastas med dubbel contribution, hwilket skulle åstadkomma större tunga och missnöje än man sig törs föreställa. Och i anseende till alt detta hölt h:r doctorn före wara nödigt att utsätta en wiss dag till riksdagens slutande innan helgen, och sådant med de öfrige stånden communicera.

Med denna h:r doctor Celsii tanka conformerade sig äfwen h.h:rar probstarne Hellstadius, Bolmstedt, Ziebet, Mathesius och Brunnus. Biskopen h:r doctor Filenius, superintendenten h:r doctor Lutkeman, h:r probsten Hiortsberg och h:r doctor Gadolin anförde hwarjehanda som styrkte till det att riksdagen ännu måste continuera, att näml. den som åtagit sig riksdagsfullmäktigskap, är skyldig det samma utföra och icke stadna utaf mitt under sakernas lopp, hwilket sednare med hwar och en ledamotsfullmagt samt talemanseden wore stridande. Att sakerna gådt nog långsamt, men det komme till största delen däraf, att nation welat vindicera sin rätt, och i consequence däraf har sedermera åtskilligt existerat som medtagit tiden. Att nu synes en sådan ställning wara ibland ständer hwaraf man kan wänta en god werkan. Att många wigtiga mål äro ibland ständer nämde, som ännu icke blifwit till fullo afgiorde och äfwen fordra tid till afgiorande, såsom om de emellan riksdagarne utkomna kongl. förordningars öfwerseende. Om den landtfrätande wäxelcoursen, om landshöfdinginstruction, om educationsverket jemte scholordningen, och mera sådant, hwartill äfwen ståndets ecclesiastica kunna läggas. Att committenterne wäl känna tunga af utgifter, men denna tyngden skulle blifwa ännu större, om riksdagen mitt i sakernas lopp skulle slutas, och sedan åter igen börjas. Att man icke desto mindre med all flit må arbeta, och ståndet därutinnan föregå de andra stånden med godt exempel. Att ståndet tillföre 2:ne gånger påmint om riksdagens slut, och har bondeståndet därpå swarat, att sakerne skola sluta riksdagen. Att riksdagens continuerande icke hindrar, det ju bewillningen må med nästa år taga sin början, ty sådant kan utsättas uti bewillningsplacatet, på samma sätt som det skedde 1743. Och hwad ferier angå öfwer helgedagarne, så wille desse ledamöter icke wara däremot, om stånden wilja sig därom förena, ehuru en del i anseende till hemwisternas aflägsenhet ej kunna sig af dem betiena.

H:r probsten doctor Serenius anförde,¹⁰⁹⁹ att hwad det inkast angår emot riksdagens slut, att riksens ständer ej kunna ännu lämna rådet instruction i anseende till kriget, så kan det icke bekymra någon, som wet, att Sverige förr haft krig i Tyskland, och ändå kunnat, innan fred blifwit, skiljas ifrån hwarandra. Under 30-åra kriget woro åtminstone 10 riksdagar, och det war icke mer än en som drog något långt ut. Ständerne roade sig icke wid riksdagen den gången mer än förr, utan det war Adler Salvii intriguer som bekymrade dem. Men wi ha fått ett bekymmer, som de intet wiste af. Tiensters tillsättande som giör vår riksdag oändelig och bekymrar hela riket. Lät oss återwända därmed och hugna våra medbröder med de tidningar i vår riksdagsavisa, att wi sköta rikets wälfärd och icke sätta till tjenster. Togo wi oss rätta riksdagssaker före, så äro de intet flera än wi på 6 weckors dag kunna wara färdige med, som blifwer icke omöjligare nu, än det warit alla riksdagar tillföre. Hwad fredswerket angår, så är ingen som icke begriper, att om wi wore i det anseende med våra wapn, att wi kunde sielfwa säga våra wilckor och giöra dem gällande, så kunde ständernes samwaro gifwa fredswerket styrka, men emedan så icke är, utan wi lära få wara nöjde med sådane wilkor, som våra allierade kunna komma till wäga för oss och sig sielfwa, så kan hwar man finna, att riksdagen därföre icke behöfwet uppehållas, ty det skulle komma an på år och dag ännu, om ständerne skulle därföre qwarblifwa, utan lærer ministären och regeringen bäst komma till rätta med den saken, när riksens ständer lämna henne under Guds styrelse och nu i Herrans namn skiljas åt med detta årets slut.

H:r öfwerhåfpredikanten magister Grunnerus instämde äfwen uti det, att riksdagen till juhl kan slutas, men hwad ferier angå, så är det en ny quæstion, den h:r öfwerhåfpredikanten nu icke wille gå in uti.

H:r kyrkoherden Hofgardt hölt före, att af riksdagsordningen ej kan tagas någon grund till ferier. En del af ståndets ledamöter, ja twåtedjedelar, som woro långwäga, kunde icke nyttja samma ferier, och antingen skulle man uppehålla sig här på egen bekostnad, eller ock skulle committenterne äfwen kännas wid den kostnaden, ehuru deras fullmäktige ej giordt något.

H:r probsten Mathesius och h:r kyrkoherden Wikman begärte, att den quæstion om ferier må hwila.

---

¹⁰⁹⁹ Ett skrivet anförande ligger löst i konceptprotokollet.

H:r probsten magister Hellberg anförde, att när skiälen å ömse sidor öfwerwägas, synas de wara kraftigare som styrka till riksdagens slut för helgen. Regeringsformen och riksdagsordningen gifwa därtill anledning, och torde de angelägnaste saker kunna inom den tiden afgjöras, om tiden wäl användes. De omständigheter som skulle förordsaka en tidig ständernas sammankomst å nyo, weta wi ännu icke utaf och kunna räknas ibland sådane futurabilia, för hwilka man aldrig får göra sig säker, men dock aldrig kunna determinera sakerna förr än de actu existera.

H:r kyrkoherden doctor Celsius yttrade sig, att hwad ferier angår, så är det ett annat ämne, som med förewarande quæstion icke kan eller bör sammanblandas, ehuru af en eller annan ledamot under discourserne därom blifwit talt. Hwarwid h:r doctor Serenius tillade, att då ståndet uti sidsta pleno resolverade, det quæstion om riksdagens slut skulle företagas och afgjöras, så nämdes ej det minsta om ferier.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förmälte, att ehuru quæstion om ferier aldeles förswinner, i händelse ståndet skulle finna för godt att sluta riksdagen innan juhl, så är på andra sidan onekeligit, att i händelse riksdagen öfwer juhlehögtiden skall continueras, så blifwer tillika fråga om ferierne, och att följakteligen denna sednare fråga med den förra är i det närmaste förknippad, men kommo att determineras till terminus a quo och ad quem.

H:r probsten doctor Serenius erindrade sig hafwa hördt bland andra skiäl anföras, att riksdagen behöfwer förlängas för penningar skull, men däruppå blifwer icke mera tillgång om han stode ett år ännu, utan twärt om många tunnor guld mindre, ty hela bewillningsdeputation har gjort det förbehåll, att om riksdagen skulle stå nästa år, kunde man icke gå längre än 1756 års bewillning, efter herredagspenningarne då blefwo en utlaga drygare än sielfwa bewillningen.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förmälte härwid, det han icke haft tillfälle att så jämt wara närwarande uti bewillningsdeputation och har sig icke detta förbehåll bekant, men om så är som nu berättas, så förklarar h:r biskopen sig wara ifrån den meningens skiljaktig. Och ehuruwäl alt hwad deputation föreslår kommer att bepröfwat af ståndens plenis, så hade dock h:r biskopen i hwarjehanda afseende önskat, det deputation icke gjort ett sådant förbehåll.

H:r superintendenten doctor Lütkeман hölt före, att sedan h:r doctor Serenius justerat sin utlåtelse, så kan, om så nödigt pröfwat, deputationis yttrande genom extractum protocollii infordras.

H:r kyrkoherden Kloth förmälte, det bewillningsdeputation sig härutinnan icke förgådt, ty de synas hafwa passat bewillningen efter behofwen, hwilka behof variera om riksdagen slutas.

H:r probsten magister Manquer förklarade sig böra i många afseende önska, att riksdagen kunde slutas innan juhl, men önskade tillika, att något kunde blifwa tillgiordt wid de angelägna ärender, i synnerhet wäxelcoursen, som så grufweligen trycker hela allmänheten, ehuru h:r probsten hade orsak att frukta, att det hoppet äfwen woro fåfångt, sedan nu så lång tid gådt förbi, utan att något därwid blifwit tillgiordt.

Efter ytterligare discourser och sedan åtskillige ståndets ledamöter begärt proposition, förestälte högwördigste herr archibiskopen, om ståndet finner rikets angelägenhet och riksdagsärendernas nu warande belägenhet fordra, det riksdagen må ännu längre och öfwer juhlhögtiden continuera, hwarpå Ja och Nej swarades, och begärtes votering.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade åter med ståndets bifall, att om Ja winner, så kommer riksdagen att continueras, men om Nej winner, så kommer den att slutas för juhl.

Wid sedlarnes öppnande befunnos 28 röster för Ja och 25 för Nej.

2 §. Deputerade från bondeståndet recommenderade saken om Löwingske skattekiöpet, samt aflämnade extractum protocollii angående finska translatorn Sahlin.

3 §. Ståndet lät äfwen genom en deputation hos de öfrige stånden gifwa dess conclusum tillkänna, angående riksdagens slut. Och anmodades tillika deputerade, att hos ridderskapet och adelen till afgörande recommendera saken angående chemiæ profession i Lund.

4 §. Uplästes inspectoren Jonas Lexells¹¹⁰⁰ memorial,¹¹⁰¹ angående Bergshamns lotsplats, som remitterades till landt- och siömilitiædeputation.

---

¹¹⁰⁰ Rättat efter konc.; i prot.: *Lenells*.

¹¹⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 241.

5 §. Uplästes secreta deputationens betänkande öfver de af bergsrådet och riddaren Daniel Tilas hos rikens ständer anförda besvär.¹¹⁰²

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde hwarjehanda om bergsrådet Tilases både besynnerliga lidande, såsom ock utmärkta förtjenster. Men som tiden nu war förfluten uppskötts denna sak till nästa gång.

6 §. Ståndets deputerade ankommo tillbaka, under det att förenämde act om bergsrådet Tilas uplästes, och berättade ordföranden, att de öfrige ståndens talemän swarat sig skola föredraga samma ärende och gifwa sitt utlåtande därefter tillkänna.

Ståndet åtskildes.

---

¹¹⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 111. Även 5 november.

År 1761 den 5 Nov.

1 §. Justerades protocollet af d:n 29 Octob. sidstledne.

I anledning af 1 § fant ståndet för godt att låta dess utslag uti saken angående kyrkoherden doctor Rutström genom protocolsutdrag communiceras, som straxt upsattes och expedierades.

Wid 5 § angående smidet wid de omförmälta bruk, kommer att tilläggas, det bruksägarna ej blifwer tillåtit att lägga flere krono eller skattehemman under dessa bruk än fordom dit höra.

2 §. H:r kyrkoherden magister Wikman erhindrade, att ibland andra wahror, som i anseende till deras nödwändighet, synnerligen för fattigt folck, böra hållas uti lågt pris och wara fria till införsel utifrån, är brun sirap, och woro sålunda nödigt, att någon författning därom giöres.

Ståndet fant bäst wara, att ledamöterna af secreta handels- och manufacturdeputation giöra sig underrättade, hwad författning är förut om denna wahra widtagen och kan sedermera, antingen deputation något däröfwer projectera, eller ock will ståndet, om så nödigt pröfwat, därom anstalta.

3 §. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande angående bergsrådet Tilas.¹¹⁰³

H:r probsten doctor Serenius åberopade, hwad wid förra session af h:r kyrkoherden doctor Celsius woro anfördt, och hölt före, att hwad deputation föreslagit ej till fullo swarade emot Tilases förtienster och den uprättelse han för dess lidande syntes böra åtniuta, samt att bergsrådet Tilas woro så mycket mer ett ämne för riksens ständers ynnest och rättwisa, som han, i anseende till sin widsträckta kundskap i bergswettenskapen, äfwen af främmande nationer hade anbud; hwarutinnan äfwen flere ståndets ledamöter instämde.

Efter någon öfwerläggning och i anseende till bemälte bergsråds besynnerliga lidande, samt flere härwid förekommande omständigheter, fant ståndet för godt att bifalla deputations betänkande, med en tillägning, att bergsrådet Tilas hugnas med landshöfdingefullmagt och tour näst efter landshöfdingen Silfwerschöld. Och på det han så mycket mer må förbindas, att i det längsta, som år och krafter medgifwa, till fäderneslandets

---

¹¹⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 111. Jfr prot. ovan 2 november.

tjenst uppoffra sin tid och lefnad wid bergsstaten, så förbättras dess lön på det sättet, att han hädanefter, bergsrådslönen inberäknat, nu straxt oafkorttat niuter 4 000 d:r silf:mt årligen. Hwilket genom protocollsutdrag med de öfrige stånden skulle communiceras.¹¹⁰⁴

4 §. Företogs och uplästes å nyo ridderskapets och adelens extractum protocoll;¹¹⁰⁵ angående afgift på inrikes spunnen tobak och tillverkat toppsocker.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde härwid, att ehuru ståndet torde förblifwa wid dess öfwer denna sak tagna beslut, så trodde ändock h:r doctorn, att de af ridderskapet och adelen anförda considerationer äro af ganska mycken betydelse. Herr doctorn nämde i synnerhet, att tobak och socker äro genom specielle resolutioner för landttullen befriade, men att samma persedlar nu skola anses tullbare, följer icke däraf att de äro uti tulltaxan upförde, ty med samma skiäl skulle äfwen alla andra persedlar, som stå i taxan men annars äro tullfria, med tull beläggas, änskönt därom ej blifwit förordnat. Då skulle mycken frihet lämnas till tullarrendesocieteten, och antingen rikets undersåtare med mindre rättmätig utgift betungas eller ock kronan förlora af dess tillständiga inkomst. Och aldenstund desse artiklar socker och tobak, utgjöra en considerable summa, som uti närvarande statsbrist skulle komma wäl till måtta för riket, så wille h:r doctorn önska, att någon jämkning härutinnan kunde erhållas.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förmälte sig hafwa med yttersta sorgfällighet granskat denna sak, och kan ej annat finna, än att societeten har skäl på sin sida. Här wore ett contract med kronan afslutat, som borde hållas. Samma contract grundade sig på den tulltaxa, som år 1756 skulle utkomma,¹¹⁰⁶ och denna taxa omrörer de persedlar, socker och tobak som nu äro uti quæstione. Hwad andra wahrer angår, såsom ylle- och linnepersedlar, samt en del fiskewahrer som äro tullfrie änskönt de i taxan äro uptagne, så är om dem särskilt förordnat, och hafwa samma persedlar under wissa conditioner och omständigheter, än warit tullbare, än för tullafgift befriade. H:r biskopen kan sålunda ej annat se, än att societeten har rättighet till tull för desse wahrer, och det så mycket mer, som detta arren-

---

¹¹⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 93.

¹¹⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 29. Jfr prot. ovna 19 oktober.

¹¹⁰⁶ Tryckt taxa 17 december 1756: *Kongl. Maj:ts Taxa På Inrikes Land-Tullen.*

decontract är inemot 3 tunnor guld drygare än det förra, och utom dess woro denna sak redan afgjord, och wille h:r biskopen icke, att man statue-
rade præjudicater till att ändra det som woro en gång uti ståndet beslutat.

5 §. Härwid ankom en deputation från borgareståndet, som gaf tillkänna, att berörde stånd i anledning af presteståndets utlåtande om riksdagens slut, förehaft samma ärende, och likaledes befunnit, det i anseende till de ännu oafgjorda ärendernas myckenhet och andra considerationer, will falla omöijeligt att utsätta riksdagens slut till juhl, eller att ännu nämna någon wiss tid till dess slutande. Deputerade anhöllo äfwen å borgareståndets wägnar, det presteståndet wille innehålla med dess utlåtande öfwer kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om barnhusen och hospitalerne i riket, till dess borgareståndet fådt tillfälle att föredraga samma sak, och därwid giöra nödiga erhindringar. Sluteligen recommenderade deputation borgareståndets extractum protocolli angående Schenninge och Schöfde städers angelägenhet.

6 §. Något därefter ankommo deputerade från bondeståndet, som gåfwo tillkänna det bemälte stånd instämt med presteståndet angående riksdagens slut, samt recommenderade till företagande kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om Härmesta och Härnesta utjordar.¹¹⁰⁷

7 §. Då nu ståndet fortfor med öfwerläggning om saken angående säcker och tobak, erhindrades af h:r kyrkoherden magister Wikman, det något memorial skall wara till ståndet inkommit angående tullverket, och som någon uplysning torde däraf kunna hämtas uti närwarande sak, begärte h:r kyrkoherden, att detta memorial måtte upläsas, i hwilken begäran flere ståndets ledamöter instämde.

H:r kyrkoherden doctor Celsius tillade, att om någre ledamöter af ståndet weta sig hafwa del uti generaltullarrendesocieteten, så lära de sielfwe finna sig wid att afhålla sig från denna öfwerläggning.

Ståndet lät sig fördenskull föreläsas detta memorial, som är ingifwit af en borgareståndets ledamot, rådmannen Abraham Hilphert,¹¹⁰⁸ och i anse-

---

¹¹⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 46, rörande ”den förmente Hernestad eller Hörnestad utjord”.

¹¹⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 203.

ende till anförda skiäl styrker till det, att småtullarne i riket måge afskaffas.

Ståndet fant att detta wara en annan quæstion, som icke hörde till närwarande ämne, och blef upskutit till en annan gång.

Hwad saken angingo om tullafgift för socker och tobak, förmälte h:r superintendenten doctor Körning att som han icke warit närwarande då saken förra gången uti ståndet förehades, så wille han nu däröfwer säija sin tancka.

Herr superintendenten kunde ej annat än giöra anmärkning wid det, att en del städer skola wara fria för sådan afgift, de nämligen, som sielfwe hafwa socker- och tobaksfabriquer, men andre städer tillika med landets inwånare nödgas köpa dessa wahrer dyrare, så wida de med tull blifwit belagde. H:r superintendenten hade sig bekant, att åtskillige handlande ifrån Norrland, som reste till Stockholm med det landets producter, hade, utom salt, nästan ingen annan retourwaha än tobak, wid hwilken wahras försäljande de omöijeligen kunna hålla pris med dem som directe den samma afhämta, då tullumgälder lades uppå wahan. Och som desse wahrer ej woro öfwerflöds-, utan inrikes fabriqueswahrer, och samteliga rikets inwånare synas därwid hafwa lika förmån, så önskade h:r superintendenten, att någon jämkning därwid kunde erhållas, samt att saken i sådan afsigt å nyo till deputationerne måtte remitteras.

H:r kyrkoherden Klot anförde, det han såsom ledamot af deputation, noga examinerat detta ärende, samt finner, att alla de skäl, som af ridderskapet och adelen nu anföras, hafwa äfwen af deputationerne blifwit bepröfwade, och har man ändock ej kunnat stadna uti annat slut, så wida contractet är tydeligit och bör på alla sidor hållas. När contractet giordes, begåfwo sig generaltullarrendesocietetens fullmäktige till det, att den tull-taxa, som då tillika war under utarbetning, skulle blifwa den lag, hwarpå contractet skulle sig grunda. När nu taxan tydeligen utsätter de persedlar som nu omtwistas, så synes saken wara deciderad. Ridderskapet och adelen inwänder, att tobaksblader då icke woro tullbare, det är ock sant, men de blefwo sedermera genom taxan med tull belagde, och det är uti contractet reserverat. Ytterligare och hwad socker angår, så stadgar 1739 års

manufacturförordning,¹¹⁰⁹ att alla waror, som utifrån inkomma och då äro tullfria, skola förtullas när de sedermera inrikes fabriceras och föras städer emellan. Och om saken skulle remitteras, så utdrages därigenom tiden och deputationerne kunna ändock sig icke annorlunda utlåta, så wida enahanda grunder subsistera.

H:r probsten magister Mathesius instämde med h:r doctor Körnings yttrande och förklarade för öfrigt, att ehuru det wore sensibelt att ändra hwad ståndet en gång beslutat; och ehuruwäl h:r probsten uti den delen wil bifalla betänkandet, att tull må läggas på socker och tobak, så wille h:r probsten dock att denna afgift ej må tillflyta tullarrendesocieteten, utan kronan, hwilken inkomst blefwe denna tiden ganska god att kännas wid för kronan under dess många behof. Men i synnerhet kunde h:r probsten ej medgifwa det tulltaxan i detta mål skulle åberopas. H:r probsten hade under förflutna riksdag, såsom ledamot uti tulldeputation varit en ibland dem, som på det flitigaste lagt handen wid denna taxa, och kunde med tryggaste samwete och med all ärlighet försäkra, att denna taxa ingalunda blef upsatt såsom en lag, hwarefter skulle decideras om wahrors tullfrihet eller beläggande med tull, utan såsom en lag, hwarefter tullafgiften skulle mätas, när genom andra förordningar woro afgjordt, att wahran quæstionis borde förtullas. Hwarföre äfwen så wäl landtutskottet af tulldeputation, hwarest denna taxa aldraförst projecterades, såsom ock sedermera sielfwa deputation uptog och efter behörig uträkning af 32:dra penningen samt fierdepartsförhöjningen, i taxan införde alla de persedlar som någonsin kunde uptänkas, på det samma taxa måtte blifwa så mycket mera komplett, och blifwa en ständig lag till tullafgiften för alla tider, hwad förändring persedlarne annars kunde undergå, i anseende till förlänt tullfrihet eller icke. Och woro tullcontractet uppå denna taxa grundat, icke i den mening, som skulle tull upbäras för alla de persedlar, som i taxan finnas, men andre, som i taxan icke finnas, wara tullfrie, utan i den mening, att tullen för de waror som komma att förtullas skulle efter taxan upbäras. H:r probsten förklarade ytterligare, huru det ömar honom att denna rikets inkomst skal upbäras med så mycken tunga för inwånarne, och på det sätt, att så många personer blifwa onyttiga lemmar i lekamlig och andelig

---

¹¹⁰⁹ Tryckt förordning 29 maj 1739: Kongl. *Maj:ts Förnyade Allmänna Manufactur- och Handtwärkeri Privilegier.*

måtto. Hela tullinkomsten stiger dock icke till den summa, som staden Riga ensam gaf. Och när ständer eller regeringen finner för godt att befria någon wara för tull, så skall det straxt komma an på afskrifning.

H:r probsten magister Manquer anförde widlöftigt, huruledes han ifrån flere riksdagar tillbakars sökt skaffa sig kundskap om det som tullverket angår; att h:r probsten äfwen warit af den tanka, att sedan nu societeten satt saken i ordning och på goda fötter, så wore för riket nyttigare, att låta denna inkomst komma under kronobewakning, hwarom h:r probsten flere gånger giordt påminnelser och kan sig dem åberopa. Men sedan ständerne funnit för godt att prolongera arrendet, så måste wäl ock det contract hållas, som emellan kronan och societeten är uprättat. Hwad förewarande quæstion angår, så hade h:r probsten äfwen noga examinerat det ena med det andra, och ehuru h:r probsten gerna önskar, att kronans inkomster skola förbättras, hwilket wisseligen denna tiden wore högstnödwändigt, så måste h:r probsten dock medgifwa, att societeten i följe af contractet har rätt till dess påstående. Uti 1 cap. 4 §. af 1756 års tull- och accisordning,¹¹¹⁰ hwilken § gaf Kongl. Maj:tt anledning att afslå societeten dess underdåniga ansökning, så nämnes wäl socker såsom fritt till införsel utan tull, men nämnes tillika ock tydeligen: rådt socker; och aldenstund nu frågan icke är om sådant rådt socker, utan om inrikes tillverkat toppsocker, så kan af det lagsens rum icke tagas något skiäl till tullfrihet för detta sednare, i synnerhet som uti det följande 5 momentet tydeligen förordnas, att för alla utrikes ifrån förbudna men inrikes tillräckeligen fabricerade wahrer skall ärläggas landtull, som för socker bestiger sig till 30 öre lispundet. Det inwändes wäl, att en del wahrer stå i tulltaxan, för hwilka dock ej tull betalas, och will däraf slutas, att med socker och tobak skall likaledes förhållas; men efter h:r probstens tanka bör här noga märkas, att samma wahrer, genom särskilt och uttryckeligit förordnande, äro ifrån tullafgift frikallade, hwilket h:r probsten angående smide samt sill- och yllewahrer ytterligare utförde. Och som socker icke är frikallat genom ett sådant särskilt förordnande, så will däraf tydeligen följa, att det bör förtullas. Utom dess woro det en betydande omständighet, att riksens ständer genom förordningen af d:n 13 April 1752 förklarar, att alla angående tulltägten till-

---

¹¹¹⁰ Tryckt förordning 17 december 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Land-Tulls Och Accis-Ordning*.

förene utkomne och till flere volumer sig bestigande förordningar och resolutioner skola allesammans likasom dödas och till deras värkan uphöra, så snart tillförväntade nya tullordningen utkommo, hwilket yttrande uti ingressen af den nya tullagen äfwen finnes wara intagit.

Hwad tobak angår, så har den altifrån 1739 warit med tull belagd, hwarföre äfwen tydeligen står utsatt, att inrikes växte tobaksblader skola ärlägga den tull, hwarmed de kunna blifwa belagde. Men societeten har ej så noga räknat på denna afgift förr än den inrikes tobaksplanteringen begynte att tilltaga och 1756 års tulltaxa utkom, hwilken taxa äfwen är grund till det då slutna contract och blifwer i det samma tydeligen åberopad. H:r probsten förklarade sluteligen, det han har ingen del uti arrendesocieteten, men kan i följe af alt hwad nu blifwit anfördt, ej wara af annan tanka, hälst ock den summan icke woro så stor, som för socker och tobak sig årligen belöper. Hwad angår projectet om landttullarnes afskaffande, så woro den saken icke ny, utan allaredan 1747 påtänkt, men därwid woro betydande considerationer förknippade, om lurenträgeriers hämmande, husvisitationers återinförande och mera sådant. Det torde kan ske mera löna mödan att tänka uppå, huru de många confiscationsmålen må kunna blifwa afgiorde, hwarigenom kronan kunde tillflyta en inkomst af 4 à 5 tunnor guld.

H:r probsten doctor Serenius anförde, att det nu mera icke kan blifwa frågan om tullsocieteten har rätt till landttull af socker och tobak. Det är af collegierne så tydeligen utredt, och af konungen så moget resolverat däremot, att det widlöftigaste tal ej kan någon därutinnan confundera. Alt hwad societeten upbär emot sitt contract är en tyngd på undersåtare, och en stor obillighet dessutom, att den ena staden i riket för en och samma wahra skall betala mer än den andra, därför att den icke har sockerbruk. Det bär emot samwete att taga ifrån ett fattigt rike, och gifwa en mächtig societet, som ändock betingat sig förmåner nog med allas wår tunga. H:r probstens tanka woro därför, att societeten bör återbära alt hwad den emot contractet upburit, och undersåtare här efter wara frie för den landtullen. H:r probsten insisterade och däruppå, att hwar och en som wet sig wara interessent uti societeten, måtte på heder och ära mana sig sielf ifrån denna ventilation, ty det torde icke accommodera honom, om det efteråt spörjes, att han är intresserad uti en sak, den han sielf öfwerwarit.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte, att frågan nu egenteligen är, om socker och tobak warit med tull belagde innan 1756 års tulltaxa utkom

eller icke, och i den sednare händelsen, om dessa persedlar kunna säjjas i följe af tulltaxan böra förtullas. Att förenämde persedlar för 1756 varit tullfria, trodde h:r doctorn kunna wisas af många skiäl och aldratydeligast däraf, att icke allenast uti sielfwa contractet heter: den accis med mera, hwarmed NB *kunna* blifwa belagde, utan ock, att då för tiden ej upbars någon tull af sådane persedlar; ty i och med det samma som det heter, att någon wara kan framdeles blifwa med tull belagd, så säjjes tydeligen, att samma wahra då och för det närwarande är tullfri. Att återigen desse wahror icke kunna sägas hafwa blifwit med tull belagde genom den tulltaxa, som år 1756 utkom, trodde h:r doctorn wara af h. probsten Mathesius tydeligen bestyrkt, hwaraf h:r doctorn uprepade, att man icke får döma om en wahra är tullbar eller icke, däraf, att för samma wahra uti tulltaxan står en större eller mindre ziffra, utan rätta urskillningen bör ske efter det kongl. bref som därom förordnar. I taxan står, huru mycket skall tullas, när tull upbäras, men ej om tull bör upbäras eller icke. Här inwändes, att sådane wahror, som inrikes till öfwerflöd fabriceras, böra med tull beläggas. Därpå swaras, att sådane raisonementer kunna anstå deputation och sedermera underställas ständers bepröfwande. Men icke will sådant anstå societeten, som har sitt contract att lefwa efter, och ej blanda sig uti rikshushållningen. Societeten kunde på det sättet komma med åtskilliga förslager, som syftade på deras förmåner. Altså hölt h:r doctorn före, att ehuru ståndet icke ännu ändrar dess förra beslut, hwad tullens erläggande angår för socker och tobak, så må det till deputation åter remitteras, på det riksens ständer med wisshet må weta, om de giöra riket rätt eller icke.

Härmed förenade sig h:r kyrkoherden magister Wikman samt h.h:r rar probstarne Meurling och Hellberg, som tillade, att om societeten finner wilkoren för swåra, så kan frihet lämnas till contractets upsägande, då riksens ständer innan de nu skiljas åt, kunna därmed taga en annan författning.

H:r kongl. öfwerhåfpredikanten magister Grunnerus förmälte sig hafwa noga examinerat de af ridderskapet och adelen anförda skiäl, men finner inga andra än sådane, som äfwen af deputationerne blifwit bepröfwade, och hwaruppå h:r öfwerhåfpredikanten åtskilligt till swar anförde.

H:r kyrkoherden Kloth tillade äfwen något som bestyrkte deputationernes utlåtande.

H:r superintendenten doctor Lutkeman och h:r probsten Hiortsberg instämde med de ledamöter som trodde, att societeten i följe af contractet och 1756 års förordnande har rättighet till denna tullafgift, och yrkade tillika, det saken woro förut afgjord, samt att ståndet tillförerne funnit betänkeligheter, att gå ifrån dess en gång tagna beslut.

Ändteligen och sedan discourserna nog länge warat, giordes af högwördigste herr archibiskopen uppå fleras begäran och med ståndets bifall proposition, om ståndet bifaller, det ståndets öfwer denna sak för detta tagna beslut, nu straxt skrifwes på löparen. Häruppå swarades skiljaktigt och begärtes votering som ock blef anstald sedan förut war öfwerenskommit, att om Ja winner, bifalles förenämde proposition, men om Nej winner, remitteras saken å nyo till deputationerne.

Efter sluten votering befunnos 21 röster för Ja, och 30 för Nej.

8 §. Under denna öfwerläggning ankommo deputerade från ridderskapet och adelen, som aflämnade extractum protocolli angående capitain Giertas beswär samt 2:ne memorialer ingifna af capitainerne Lilljehök och Gyllenram,¹¹¹¹ och recommenderade tillika ridderskapets och adelens extractum protocolli om duellsmålet.¹¹¹²

Ståndet åtskildes.

---

¹¹¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 474, 476. Se prot. nedan 18 maj 1762.

¹¹¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 40.

År 1761 den 9 Novemb.

1 §. Justerades protocollet af d. 2 Novemb.

2 §. I anledning af h:r probsten Bolmstedts erindran fant ståndet för godt att uti kongl. kammarcollegio begära, det syslomanssyslan uti Christianstad må blifwa obesatt, till dess riksens ständer, i anledning af kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹¹¹³ angående barnhusen och hospitalerne fådt sig utlåta.

3 §. I anledning af deputerades betänkande öfwer någon ändring uti krigsbönen, samt swenska psalmbokens öfwerseende, fant ståndet för godt, att låta om dessa ärender 2:ne extracta protocolli afgå, som nu justerades.¹¹¹⁴

Därjemte beslöts, det ståndet lämnar de öfrige stånden underrättelse om det som wid nya bibelversion kan wara tillgiort, och än ytterligare bör verkställas,¹¹¹⁵ hwarom äfwen riksrådet h:r grefwe Bonde genom memorial¹¹¹⁶ giordt påminnelse.

4 §. Uplästes fiskerideputations betänkande om proemiers fördelning¹¹¹⁷ som upsköts till en annan gång, och emedlertid författas därpå ett kortt utdrag.

5 §. Föredrogs utdrag af protocollet uti kongl. rådkammaren d:n 28 Septemb.¹¹¹⁸ angående generalen Stiernros ansökning om afsked med accord och pension, samt generallönens behållande, som remitterades till secreta utskottet.

6 §. Till secreta deputation remitterades protocollutdrag från kongl. rådkammaren af d:n 15 Octob.¹¹¹⁹ angående major von Vicens ansökning om

---

¹¹¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 50. Behandlas 25 feb. och 17 maj 1762.

¹¹¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 94–95 (konc.), 152 (med bilaga); bil. 14.

¹¹¹⁵ Bilaga 13.

¹¹¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 37.

¹¹¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 8.

¹¹¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 33, med bilagor.

¹¹¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 37.

majorstour från den tid han blef förordnad till öfweradjutant hos commenderande generalen i Pomern.

7 §. Till bemälte deputation remitterades äfwen ryttmästaren baron Sparres memorial om majorstour.¹¹²⁰

8 §. Föredrogs och bifölls bergsdeputations betänkande,¹¹²¹ angående bergmästaren Ekvalls manufacturwerk uti Byeälfwen i Wärmeland.

9 §. Likaledes uplästes och bifölls assessoren Reinholt Antonssons memorial¹¹²² angående en wäderqwarns och sågs inrättande här i Stockholm.

10 §. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande öfwer de af vice häradshöfdingen Eric Unæus anförda beswär.¹¹²³

11 §. Föredrogs bemälte deputations betänkande öfwer de af secondmajoren Gustaf Adolph Snolski anförda beswär.¹¹²⁴

Wid denna öfwerläggning yppades någon skiljaktighet emellan ståndets ledamöter, i det en del påstodo, det betänkandet må bifallas som tillägger Snolski öfwerstlieutenantsfullmagt, med den inskränkning, att sådant wid framdeles skeende befordran, icke må lända mera förtjente, eller de som hafwa tour för honom, till förfång; andre åter yrkade, det må Snolski, enligt bondeståndets utdrag af protocollet,¹¹²⁵ som äfwen uplästes och befants wara af borgareståndet bifallit, niuta öfwerstlieutenantsfullmagt af samma dato med öfwerstlieutenanten Carnal, och det i synnerhet af den orsak, som h:r kyrkoherden Alm berättade wara att inhämta af acterne uti secreta deputation, att major Snolski uti affairen wid Fehrbelin, och då Carnal werkeligen war repousserad, genom sin mandom bidragit till det, att saken blef reablerad och till slut å svenska sidan aldeles wunnen.

---

¹¹²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 401.

¹¹²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 17.

¹¹²² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 10.

¹¹²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 104.

¹¹²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 116.

¹¹²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 254.

Och häröfwer ej kunde ske förening, urskildes genom votering, då deputations betänkande bifölls genom 27 röster emot 25.

12 §. H:r probsten doctor Serenius hölt före, att någon ändring måtte ske med den afgift, som af hwarje tunna salt är anslagen till saltcompagniet; men som det berättades, att detta uti de allmänna beswären woro incaminerat, så lät ståndet därmed¹¹²⁶ hafwa anstånd.

13 §. Föredrogs secreta deputations betänkande¹¹²⁷ angående capitain Lohms beswär öfwer præjudice, såsom ock 2:ne af bemälte capitain ingifna memorialer,¹¹²⁸ hwaruti han anhåller om öfwerstlieutenantscharacter, samt att få taga afsked med majorsaccord och -pension.

Ståndet förklarade wäl mycken wälwilja för denna officerare som så länge och wäl tjent, ehuru med någon widrig lycka; och wille bifalla dess begäran, men aldenstund majorsaccord och -pension ej lærer kunna tilläggas honom som ej har mer än capitains indelning, så upsköts detta ärende till närmare öfwerläggning.

14 §. Uplästes bondeståndets extractum protocoll af d:n 13 Aug.¹¹²⁹ angående någon tillökning i lönen för finska translatorn wid kongl. cancelliet, Sahlin, som blef bifallit.

15 §. Uplästes bewillningsdeputations betänkande,¹¹³⁰ angående eftergift för innewarande års husbehofsbrännings bewillning, hwarwid äfwen föredrogs borgareståndets extractum protocoll,¹¹³¹ hwaruti styrkes till det, att all husbehofsbränning må uti städerne Stockholm, Götheborg och Carls-crona nu genast uphöra, samt tillika all införssel af brännewin i samma städer förbiudas.

Wid öfwerwägandet häraf biföll ståndet, i anseende till de af deputation anförde skiäl berörde betänkande. Likaledes fant äfwen ståndet billigt

---

¹¹²⁶ *darmed* i prot.

¹¹²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 47. Även 25 februari 1762.

¹¹²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 265.

¹¹²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 132.

¹¹³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 4.

¹¹³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 155.

wara, det husbehofsbränningen må därstädes nämligen uti de omrörde 3:ne städer förbiudas, men hwad angår förbudet emot bränwins införsel i dessa städer, så anfördes wäl däremot, af h:r kyrkoherden Laihiander, h:r probs-ten Mathesius och h:r kyrkoherden Wikman någre considerationer, som synas styrka till det att landtmannen må äga frihet att förädla och försälja sin wahra på det sätt, som honom godt synes; dock i anseende till det att bryggare- och bagaresocieteterne ärbudit sig att ärlägga en anseelig afgift om dem tillåtes bränna bränwin, med flere anförde omständigheter, biföll äfwen ståndet detta extractum protocollii, dock med det wilkor, att bemälta societeter med nästkommande års början åtaga sig den afgift, som af bewillningsdeputation kan blifwa projecterad och af ståndet fastställd.¹¹³²

16 §. Uplästes borgareståndets protocollsutdrag af d:n 16 Apr.¹¹³³ angående remitterandet af ett memorial och någre beswär ifrån urskillnings- till kammar-, oeconomie- och commercedeputation rörande borgmästaren Fineri qwarbyggnad i Nykiöpings ström.

Häröfwer discourerades något, men som ståndet fant nödigt, att af de från urskillningsdeputation inkomne handlingar giöra sig härom närmare underrättadt, så uppsköts detta ärende till en annan gång.

17 §. Föredrogs protocollsutdrag från urskillningsdeputation¹¹³⁴ angående håfrättsrådet von Strokirks kallelse från riksdagen, och fant ståndet, efter någon öfwerläggning för godt, att bifalla detta extractum protocollii, hwad håfrättsrådet Strokirks qwarblifwande angår, och hwad angår håfrättens härwid brukade besynnerliga förfarande, så öfwerlämnas det till justitiæcancelleren, att låta sådant efter beskaffenheten behörigen beifra.

18 §. Ytterst föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående en oeconomie lectors tillförordnande wid gymnasium uti Lindköping,¹¹³⁵ som uppå fleres begäran blef hwilande till en annan gång.

Ståndet åtskildes.

---

¹¹³² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 97.

¹¹³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 33.

¹¹³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, urskillningsdeputationens akter, nr 12.

¹¹³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 62. Behandlas 16 november.

År 1761 den 12 Novemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 5 Novemb.

Wid 7 § tillade h:r kyrkoherden doctor Celsius, att sedan denna sak till stånden från deputation återkommit, så må äfwen collegiernes utlåtande till Kongl. Maj:tt inforas, hwaraf twifwelsutan mycken uplysning kan ärhållas.

Justerades ock protocollet af d:n 9 Novemb.

Wid 15 § fant ståndet för godt, att låta dess resolution öfwer husbehofsbränningens indragande uti de 3:ne städer, genom ett extractum protocollii utfärdas.

2 §. Uplästes öfwersten baron Gustaf Adolph Horns memorial, hwaruti han anhåller att få blifwa här i Stockholm och slippa commenderingen till Pommern till dess en sak, som han har hos ständerne anhängig, kan blifwa afgjord, hwartill ståndet gaf dess bifall.

3 §. Företogs å nyo fiskerideputations betänkande om proemiers fördelning,¹¹³⁶ och uplästes det därutur författade extract eller specification öfwer proemierna.

H:r kyrkoherden Wikman, h.h:rar probstane Meurling, Bolmstedt och Mathesius samt h:r kyrkoherden Hoffgardt anförde hwarjehanda betänkeligheter wid dessa proemier, i synnerhet för hwaldfiskefångsten under Grönland. H:r probsten doctor Serenius tillade, att ehuru detta fiskeri är nyttigt, så är det tillika så kostsam och äfwentyligt, att nu för tiden åtminstone, det ej må påtänkas, förr än riket efter några års frid kommer till någon styrka. Engelsmännen kåstade stora penningar på ett walfiskcompagnie, som dock efter 3:ne års tid gick öfwer ända. Nu hafwa de åter börjat tänka därpå, med hwad utgång är owist. Synes sålunda wara bättre och säkrare, att använda vår styrka på sill- och cabeillaufångsten.

Å andra sidan anfördes af h:r biskopen doctor Benzelstierna, h:r kyrkoherden doctor Celsius, h:r kyrkoherden Kloth och flere, att walfisket är för riket nyttigt; att man därwid ej gjort större anstalt, än riket kan tåla; att ständerne redan bewiljat fond till fiskerierne, hwilken af deputation så är

---

¹¹³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 8. Jfr prot. ovan 9 november.

fördelad, att hwar och en fiskegren får dess nödwändiga understöd. I synnerhet har man att wänta mera flit och genom Guds wälsignelse större framgång wid fiskerierne, då proemierne mera än förr delas åt dem som därwid skola arbeta och lägga handen, så att belöningen ej stadnar hos contoir, compagnier eller handlande.

H:r kyrkoherden magister Laihiander instämde äfwen uti det, att proemierne böra wara proportionerade efter fångsten, ty det kan ej annat än öka flit och åhoga wid arbetet. Dock wille h:r kyrkoherden, att 2:ne förbehåll skulle därwid giöras; det ena, att fiskeriefonden är till alla dessa föreslagna proemier tillräckelig, så att ingen balance år ifrån år existerar, och icke antingen riket med större afgifter blifwa betungat, eller ständer med ansökningar beswärade. Det andra, att fiskerierne i Bothniska wiken och Östersjön äfwen understödjas.

Till uplysning wid detta sednare anförde h:r superintendenten doctor Lutkeman, att wid en ö, kallad Sandö, som ligger mitt emellan Stockholm och Gottland, är godt skiälfiske, hwilket nu idkas af Fåhröboerne, men ej med den styrka som ske kunde, om de på något sätt blefwo understödde.

H:r probsten doctor Wahlborg förmälte sig allenast wilja erhindra, att när det talas om behörigen utredt skepp, må tilläggas: efter siöreglementerne, till förekommande däraf, att ej odugeliga skepp och mindre tjenlig besättning till sådane resor må nyttjas.

Efter ytterligare öfwerläggning biföll ståndet deputations betänkande, dock med det wilkor: 1:o att dessa proemier proportioneras efter fondens tillräckelighet, så att ej någon skuld för kronan år från år upstiger. 2:o. Att fisket uti Bothniska wiken och Östersjön äfwen på något sätt understödjes. Efter orden 1:o att hwar skepp som utredes på tillbörligit sätt, tillägges: efter siöreglementerne. Efter orden: hwarunder den så kallade blekingska, tillägges: och skånska.

4 §. Uplästes extractum protocollis af d:n 24 Octob.¹¹³⁷ hwaruti ridderskapet och adelen, i anseende till anförda omständigheter, styrker till det, att duellspacatet¹¹³⁸ och flera därtill hörande förordningar ej må ligga Kongl. Maj:tt i vägen, att efter föregången ransakning och framdeles förekom-

---

¹¹³⁷ Ridderskapets och adelns protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 40.

¹¹³⁸ Tryckt förordning 26 januari 1738: *Kongl. Maj:tz Förnyade Duels-Placat.*

mande omständigheter låta kongl. nåd wederfaras lieutenanten friherre Flemming och fendrich Sasse, som genom duell sig förbrutit.

Hwarjemte uplästes ett af assessoren von Nackrei öfwer detta ärende ingifwit memorial.¹¹³⁹

Då ståndet tog detta uti öfwerwägande, anfördes icke allenast i gemen, huru swåre och den borgeliga sammanlefnaden förstörande dessa brott äro, hwarföre ock lagstiftaren funnit nödigt dem med swårt straff belägga, utan ock i synnerhet, på hwad mordiskt sätt dessa personer trädt tillsammans, så att utgången ej kunde blifwa någon annan än att enthera af dem, eller ock bägge skulle blifwa på platsen, så framt icke genom en besynnerlig den Högstes skickelse den blesserade åtminstone fådt någon tid till besinnande; warandes ännu owist, om han blir wid lif. Och alldenstund det aldraminst will anstå preteståndet, att styrka till nåd för så grofwa brott, de där samka blodskulder öfwer landet, så kunde ej ståndet bifalla detta extractum protocolli, utan må ransakning i det nogaste öfwer detta duellsmål anställas, på det alla de, som härtill i någor måtto warit wållande och retande, må blifwa behörigen ansedde.

Af denna anledning kom ytterligare hos ståndet uti öfwerwägande, hurusom oftast händer, att åtskillige och nog besynnerliga omständigheter inblanda sig uti sådane duellsmål och nog mycket bidraga till deras werkelige existerande och de därmed förknippade bedröfweliga påfölgder. Ståndet wille wäl framför alt önska, att wördnad för Gud och den högstnödiga omsorg, som hwar och en bör hafwa för dess egen, men därjemte för andras andeliga och lekamliga wälfärd, jemte det i lagen utsatte straff, kunde förekomma sådane i mångfaldigt afseende swåra brott. Men en bedröfwelig erfarenhet wisar, att denna önskan ej alltid står att erhållas. Ståndet måste beklaga, att under det förakt för religion och det ringa bekymmer, som hos en stor del förspörjes om alfwarsamma saker, winna menniskeliga passioner friare lopp, så att andras oförrättande anses för ingen ting, men däremot blir revange och hämdgirighet, äfwen i saker af mindre värde ansedd wara nödwändig. Men när det äfwen kommer därtill, att andra på ett oförståndigt sätt blanda sig däruti, och genom målning af en falsk ära, samt flere retande förestälningar bära wed på elden, så händer, att ett uti christendomen och rättskaffens moral mindre stadgat sinne lika såsom

---

¹¹³⁹ Präteståndets arkiv, vol. R 911, nr 285.

förwillas, och öfwerlämnar sig under sina passioners otyglade wälde. Ståndet är fördenskull af den tanka, att jemte det Gudsfruktan och rättskaffens tankar om ära inplantas, så böra äfwen sådane tillfällen och anledningar utur vägen rödjas, på det de swagare ej må blottställas för sådane försök och frestelser, som de swårigen kunna uthärda. I sådan afsigt håller preteståndet före, det riksens ständers justitiædeputation kunde updragas att taga detta under närmare öfwerwägande, och till riksens ständer upgifwa förslag till ett sådant förordnande, hwarigenom dylika bedröfweliga tillfälligheter i det möjligaste må förekommas, och den borgeliga sammanlefnaden uti gudaktighet och ärlighet blifwa fridsam.

Hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden skulle comuniceras.

5 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande¹¹⁴⁰ angående Enköpings stads ansökning, om tillstånd, att därstädes anlägga tegelbruk.

6 §. Likaledes bifölls bemälte deputations betänkande, angående cancellieskrifwarens lön uti Nylands och Tavastehus län.¹¹⁴¹

7 §. Föredrogs och bifölls secrete utskottets extractum protocolli af d:n 13 Octob.¹¹⁴² angående kammarherren och ministern baron Christ. Horn.

8 §. Uplästes 2:ne från riddarhuset ankomna memorialer, ingifne af Jacob Finkenberg och Carl Gustaf Toll,¹¹⁴³ angående någon belöning för generalmajoren friherre Bernt Otto Stakelberg, som remitterades till secrete utskottet.

9 §. Föredrogs secreta deputations betänkande¹¹⁴⁴ angående de beswär, som notarierne Ehrenhof och Eklund öfwer præjudice anfördt, hwilket betänkande i anseende till Ehrenhoff bifölls, med den tillägning, att han be-

---

¹¹⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 21.

¹¹⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 17.

¹¹⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 82. Se även prot. nedan 19 juni 1762.

¹¹⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 111; R 911, nr 428.

¹¹⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 75.

håller den lön för hwilken han nu gör tjenst, till dess assessorslön kan blifwa ledig, sedan de förut warande assessorer kommit till åtniutande af full assessorslön.

10 §. Föredrogs 2:ne från ridderskapet och adelen ankomne memorialer ingifne af Brummer och Sparschöld,¹¹⁴⁵ angående tillökning i pension för capitainerne Utters och friherre Roos enkor. Ståndet remitterade dessa ansökningar till secreta utskottet, men gjorde anmärkning wid det att pension begäres till åtniutande äfwen om enkorne skulle blifwa gifte, hwilket lærer observeras antingen af secreta utskottet, eller ock när målen sedermera komma till plena tillbakars.

11 §. Föredrogs utdrag af protocollet under d:n 17 Martii ifrån secreta deputation, angående wiss tid till kronoräkenskapernas reviderande, som med bifall remitterades till justitiædeputation samt kammar-, oeconomic- och commerce[deputation].

12 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollis af d:n 22 Septemb.¹¹⁴⁶ angående expedition till Kongl. Majj:tt uti Biuggrenske saken, såsom ock bemälte stånds ytterligare protocollsutdrag af d:n 16 Octob.¹¹⁴⁷ hwaruti någon vidare förklaring öfwer expedition hålles onödig, sedan Biuggren hos Kongl. Majj:tt afgifwit dess underdåniga utlåtande, men föreslås, att assessorerne Sandel och Biuggren, af de under bergscollegii disposition stående medel, må undfå fyllnad i assessorslönerne, till dess ordinarie löner kunna blifwa ledige.

Härwid uplästes äfwen assessorns i bergscollegio Pehr Adlerheims memorial,¹¹⁴⁸ hwaruti han anhåller om en lika tillökning uti dess assessorslön med Sandel och Biuggren.

Ytterst uplästes secreterarens och bergmästarens Joh. Urlanders memorial,¹¹⁴⁹ hwaruti han anförer, huruledes han därigenom blifwit förfördelad, att Biuggrenska saken blifwit annorlunda expedierad till Kongl. Majj:tt, än

---

¹¹⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 50; R 911, nr 400.

¹¹⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 139.

¹¹⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 148.

¹¹⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 2.

¹¹⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 439.

presteståndets protocolsutdrag af d:n 30 Junii innehöllo, hwilket utdrag af de öfrige stånden blifwit bifallit. Och aldenstund Urlander icke allenast är 13 års äldre tjenstgörande wid bergsstaten än Biuggren, utan ock ägde en uti riksens ständers egit förordnande utstakad rättighet till befordran för Biuggren, hwilken rättighet äfwen wid denna riksdag, icke allenast af secreta deputation, utan ock af riksens ständer sielfwa blifwit gillad och fastställd; ty anhåller Urlander, det han äfwen må erhålla assessorsfullmagt, på det han wid framdeles existerande befordran ej må blifwa af Biuggren än ytterligare præjudicerad.

Ståndet tog altsammans detta uti öfwerwägande, och hwad först angår den begärta förklaringen öfwer ståndets extractum protocolli af d:n 30 Junii, så är ståndets utlåtande tydeligit, och hafwa utom dess de flesta stånden nu mera hållit en sådan förklaring onödig.

Hwad ytterligare angår tillökningen uti lönen för assessorerne Sandel, Adlerheim¹¹⁵⁰ och Biuggren, så fant ståndet nu därtill ingen anledning, så wida om de 2:ne förra förut ingen fråga existerat, och Biuggren för dess lidande fädt tillräckelig uprättelse, utan kunna de hwar i sin tour afbida ordinarie assessorsledigheter, utan att medtaga bergscollegii medel, som till andra behof kunna användas.

Beträffande ytterst secreteraren och bergmästaren Urlanders ansökning, så finner wäl ståndet, att han är berättigad till företräde framför Biuggren, hwarföre ock ståndet allaredan bifallit, det han år 1757 för Biuggren till bergmästare blifwit förordnad, såsom ock uti ofwannämde extracto protocolli af d:n 30 Junii tydeligen förklarar, det Biuggrens tour räknas näst efter bergmästaren Urlander från d:n 21 Junii 1758, så att Urlander, då han blifwer till assessor befordrad, erhåller lön framför Biuggren, men att Urlander nu straxt skall undfå assessorsfullmagt, kan ståndet icke bifalla.

13 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 19 Octob. angående tjensters förgifwande af ständer,¹¹⁵¹ som uppå fleras begäran blef liggande på bordet.

---

¹¹⁵⁰ *Adelhielm* i prot.

¹¹⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 32. Behandlas 19 november 1761 och 20 mars 1762. Se även prot. 7 juni 1762.

14 §. Ytterst uplästes biskopens h:r doctor Beronii memorial¹¹⁵² om saken angående lectorn Stagnell uti Calmar, samt inlämnades consistorii Calmarensis swar till riksens ständers protocolsdeputation rörande samma sak. Hwarjemte åtskillige ledamöter förmälte sig hafwa hördt säijas, det lector Stagnell hos Kongl:e Maj:tt afgifwit åtskilliga påminnelser wid ståndets underdåniga skrifwelse, angående assessores consistoriorum, som ej äro prester. Och aldenstund dessa acter woro nog widlöftiga, fant ståndet bäst wara, att nämna 3:ne deputerade, nämligen biskopen h:r doctor Celsius och kyrkoherden h:r magister Wikman, som anmodades, att genomläsa acterne, och upgifwa något förslag till ståndets handläggande wid denna sak. Ståndet åtskildes.

---

¹¹⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 22.

År 1761 den 16 Nov.

1 §. Justerades protocollet af d:n 12 Novemb.

I anledning af 12 § kom hos ståndet ytterligare i öfverwägande om bergmästaren Urlander; och aldenstund bemälte bergmästare uti 28 års tid tjent wid bergsstaten, och sålunda äger rättighet till befordran framför assessor Biuggren, hwilket företråde honom äfwen af riksens ständer blifwit tillerkänt, men Urlander ofelbart skulle sättas efter Biuggren, om denne sednare får assessorstour ifrån dess fullmagts datum, utan att den förra sättes i lika wärdighet, med flere här wid warande considerationer. Altså resolverades, det må bergmästaren Urlander undfå assessorsfullmagt af samma dato med assessor Biuggren och förblifwa wid dess innehafwande bergmästaresysla och -lön till dess ordinarie assessorsrum och -lön uti kongl. bergscollegio, efter dess tour och utan äldre assessorerers præjudice blifwer för honom ledig att tillträda. Hwilket med de öfrige respective stånden, genom protocolsutdrag skulle communiceras.¹¹⁵³

2 §. Sedan ståndet af öfwerdirecteuren wid stora siötullen låtit sig med wisshet underrätta, det sirap är till införsel förbuden, samt hwad afgifter för den samma böra ärläggas, då den till införsel frigifwes, fant ståndet för godt, att låta genom ett extractum protocolli hos de öfrige stånden anmäla, det må denna så nödwändiga wara, och hwarpå nu werkeligen brist befinnes, till införsel frigifwas. Och ehuruwäl manufacturfondsafgiften för denna wara, genom kongl. förordningen af d:n 21 Septemb. sidstledne blifwit modererad till halfparten emot hwad tillförene blifwit erlagt, så trodde dock ståndet, att afgifterne wid införslen, till de fattigas lindring wid priset ännu mera kunde förminskas. Och resolverades fördenskull, det må bemälte wara, emot den afgift, som i taxan är utsatt, åter få införas; kunnandes tullarrendesocieteten så mycket mindre härwid fordra afskrifning, som denna wara wid contractets slutande war till införsel förbuden; såsom icke heller sockerbruksinteressenterne härwid skiäligen kunna något påminna, då brist på waran befinnes, och de fattigas angelägenhet fordrar både tillgång på en så nödig hushållswara, såsom ock, att den må

---

¹¹⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 156.

erhållas för lindrigt pris. Hvilket med de öfrige respective stånden genom utdrag af protocollat skulle communiceras.¹¹⁵⁴

3 §. I anledning af 13 § uti föregående protocoll, gaf herr biskopen doctor Benzelstierna wid handen, att deputerade genomsedt acterne wid Stagnellska saken, och för sin del funnit, hwilket ock nu ståndets bepröfwande understältes, att hwad först angår de påminnelser, som lector Stagnell hos Kongl. Maj:tt skall hafwa afgifwit wid ståndets underdåniga skrifwelse, så kunde wäl därwid någon anmärkning göras, af hwad anledning Stagnell kunnat få del af samma skrifwelse, som honom enskilt icke angick, men rörde allenast en sak, som ståndet för dess del fant nödig hos Kongl. Maj:tt i underdånighet remonstrera. Hwarföre man ock närmare kan efterfråga, om och huru en sådan communication kommit att ske, men för öfrigit will det ej anstå ståndet att libellera med Stagnell, utan lärer wäl Kongl. Maj:tt wid sakens afgjörande behörigen anse Stagnell, om han, såsom det will förliudas, på något i anseende till ståndet förgripeligit sätt sig utlåtit. Hwad vidare angår sielfwa ansökningen, att ej andre måge wara assessores consistorii ecclesiastici, än de som äro prester, så ankommer det på Kongl. Maj:tts nådiga utslag; men tillika torde ståndet finna nödigt att protocollsdeputation, i anledning af hwad uti protocollerne kan förekomma, begära sammanträde med justitiædeputation, att författa häröfwer något förordnande, som kan af ständerne blifwa fastställt. Därjemte kunna ståndets ledamöter uti protocollsdeputation draga försorg, att bemälte deputation med det första till riksens ständer afgifwer dess utlåtande och anmärkningar öfwer Stagnellska saken, i synnerhet i anledning af det, som uti Calmare consistorio är förelupit, och så wäl af consistorii protocoller, som consistorii sedermera afgifna utlåtande, är att inhämta.

Ståndet tog altsammans detta uti öfwerwägande, och gillade de af deputerade upgifna förslager.

5 §. Föredrogs bergsdeputations betänkande¹¹⁵⁵ öfwer brukspatron Krapps ansökning, angående smide wid Wästanå bruk i södra Ångermanland, som blef af ståndet bifallit.

---

¹¹⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 98.

¹¹⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 18.

6 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående inrättningshielp till en ordentelig linnefabriques iståndsättande i Tavastehus.¹¹⁵⁶

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde, att wid upmuntringars utsättande för fabriquer är nödigt att efterse, hwad skilnad emellan fabriquer kan wara, och huru olika de sig sielfwa recommendera. En del fabriquer hafwa att sysla med sådane wahrors förfärdigande, som äfwen af en stor del hushållare utan mycken kostnad och swårighet kunna tillwerkas, hwaribland äfwen linnewäfnader kunna räknas. Därigenom händer, att sådane fabriquer med möda komma sig före, emedan de likasom måste streta och täfla med huswäfnaden, hwilken på flere orter lyckligen börjar drifwas, och hwartill Flors och Keftestad linnefabrique kan tjena till exempel, af hwilka den förra sig med mycken möda souténererar, men den sednare näppeligen upkommer. Andre fabriquer återigen äro så beskaffade, att de fordra större och kostsammare præparationer, samt kunna följakteligen af hwarje hushållare icke så lätteligen idkas, såsom, till exempel: klädestillwärdning. H. doctorn trodde fördenskull wara bäst, att spinnerier och linnewäfnaden upmuntrades på det sätt, som det will naturligast falla, och på den sidan, som sådana fabriquer sig sielfwa recommendera, då äfwen upmuntringarne kunna ske med mindre bekostnad. Hwad dock närwarande sak angår, så wille h:r doctorn ej wara däremot, emedan det syftar på en ort, hwarest ej förut äro fabriquer, men kunna med nytta inrättas, och i synnerhet, om denna inrättning ej så mycket blir en basis för wäfnad, som fast mer en schola, hwarifrån sedermera spinneri- och wäfnadslusten ibland ortens inwånare må kunna fortplantas.

H:r kyrkoherden magister Wikman instämde uti detta h:r doctor Celsii yttrande, men erhindrade, att här ej finnes utsatt hwad slags linne wid denna fabrique skall tillwerkas, och plägar gemenligen hända, att sådane fabriquer sysselsätta sig med annat façonerat linne, men negligera lärftswäfnaden till lakan och dylikt.

H:r kyrkoherden magister Laihiander förklarade, att den principe, som af h:r doctor Celsius blifwit omrörd, har sin goda grund och blifwit af deputation äfwen observerad. Hwad denna sak angår, så har deputation haft afseende, dels på ortens beskaffenhet, hwilken ort af riksens ständer fådt

---

¹¹⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 64.

löfte om understöd till fabriquers inrättande, dels ock på det att här må bli en spinnschola, och ortens inwånare wägledas till detta nyttiga arbete. Deputation har hållit onödigt att nämna hwad wäfnad wid denna fabrique skall tillverkas, emedan sådant uti det af kongl. commercecollegio allaredan undfångne privilegio finnes utsatt, och woro, som h:r kyrkoherden wil sig påminna, damast-dräll och lärofter. Utan woro allenast frågan om understöd till fabriquens inrättande, hwilket understöd äfwen wore af deputation i det knappaste tilltagit, emot många andra som tillika fådt dylika upmuntringar. Uppå giord proposition, bifölls sålunda deputations betänkande.

6 §. Deputerade ankommo från bondeståndet och gåfwo wid handen, att sedan ståndet tillika med preste- och borgarestånden funnit, det riksdagen ej kunde slutas till juhl, så hade i anledning af största delen bondeståndets ledamöters åstundan, bemälte stånd funnit för godt, det riksens ständer, efter förra wanligheten, öfwer juhlhögtiden togo ferier, så att plenorum och deputationernes sammanträden kunde uphöra från d:n 7 Decemb. till d:n 15 Febr. nästkommande, hwaröfwer protocollsutdrag aflämnades. Widare anhöllo deputerade, det kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om barnhusen och hospitalerne i riket må hwila, till dess bondeståndet därwid fådt giöra några tillämnade anmärkningar. Ytterst recommenderades bondeståndets extractum protocoll af d:n ¹¹⁵⁷ angående beneficiehemmans skattelösen i Österbottn.

7 §. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande öfwer de besvär som ryttmästaren Tornerhielm anfördt.¹¹⁵⁸

8 §. Likaledes bifölls bemälte deputations betänkande, angående öfwerstlieutenanten Johan August Mannerheim.¹¹⁵⁹

9 §. Dito uplästes och bifölls samma deputations betänkande, angående capitain Carl Ridderhierta.¹¹⁶⁰

---

¹¹⁵⁷ Tomrum i prot.

¹¹⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 114. Även 28 maj 1762.

¹¹⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 60.

¹¹⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 112.

10 §. Justerades protocollutdraget angående duellsbrott, och fant ståndet för godt, att genom en deputation straxt gifwa de öfrige stånden tillkänna uti hwad slut ståndet stadnat angående duellsmålet emellan Flemming och Sass, såsom ock hwad ståndet om sådane brott i allmänhet sig yttrat, öfwer hwilket sednare protocollutdrager skola till hwarje stånd aflämnas så snart de hinna renskrifwas.

12 §. Företogs å nyo secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om en oeconomic lectors tillförordnande wid gymnasium i Lindköping.¹¹⁶¹

Kyrkoherden h:r doctor Celsius anförde, att hwad angår magister Nyréns person, så hade h:r doctorn hört mycket godt talas om honom, och wille h:r doctorn önska, att han efter dess skickelighet och förtjenst må blifwa emplojerad, men att en sådan lection, som här föreslås, må wid gymnasium inrättas kan h. doctorn icke samtycka. Ty först skulle sådant hindra literaturen; det woro bekant, att om en ungdom skall anföras till lyckliga framsteg uti solide studier, så bör den ifrån början wänjas wid flit och arbetsamhet uti de wettenskaper, hwarigenom studier kunna erhållas, eller ock hwaruppå de sig grunda. Däraf läses en god del wid gymnasierna, såsom latin, grækiska, hebræiska, theologie, moral, med mera. Det är ock bekant, att dessa stycken fordra tid samt flit, så hos disciplar som præceptorer. Det är bekant, att det gifwes många avocamenter nog, hwari-genom hos en flyktig ungdom förorsakas försummelse och tröghet, men om det skulle komma därtill, att gymnasiungdomen likasåsom blefwe anordnad att sysselsätta sig med plantager och springa med botanizerande, så skulle dessa öfningar, som så mycket flatera ungdomens ostadiga sinne, så förminska lusten för andra lectioner, som äro mera nödiga men mindre smakeliga, att oaktadt hwad möda och flit præceptorerne skulle använda, så blefwo de dock trögt handterade, om icke aldeles å sido satte. Herr doctorn wille icke bestrida, att botanique, historia naturalis och sådant mer kan hafwa sin nytta. H:r doctorn wille icke heller widlöftigt omröra, hwad andre studier kunna wid academierna hafwa lidit, sedan nu på en tid dessa wettenskaper blifwit så högt ansedde; men åtminstone håller h:r doctorn

---

¹¹⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 62. Jfr prot. ovan 9 november.

före, att gymnasiungdomen må handledas till solidare studier, och ej hinder därwid läggas i vägen. Ungdomen kan ändock, genom den anstalt som förut är giord, underrättas om elementerna uti dessa saker, och sedan wid academien hafwa tillfälle till ytterligare förkofran däruti, utan att tid och lust skall medtagas till detta ena, och det öfriga försummas. Hwad vidare angår plantagerverket, så är det nyttigt, och bifaller h:r doctorn gierna, att till dess uphielpande något af manufacturfonden anslås, samt att den som därmed har att sysla, må få namn af directeur, eller annat sådant, men att den samma skall få namn af lector och blifwa incorporerad wid gymnasium, trodde h:r doctorn gifwa anledning till charge och med tiden wid andra gymnasier påtänkas.

Till exempel uppå det som af h:r doctor Celsius woro anfördt, nämde h:r kyrkoherden Hoffgardt att Christianstads schola blifwit förfallen sedan rector därstädes blef plantagedirecteur.

Biskopen h:r doctor Beronius tillade, att då eloquentiæ och moralium lection uti Calmar war ledig, så war det å bane, att äfwen något dylikt därstädes skulle inrättas, men uppå consistorii underdåniga föreställning hos Kongl. Maj:tt blef sådant förekommit.

Biskoparne h:r doctor Halenius och h:r doctor Benzelstierna, superintendenterna¹¹⁶² h:r doctor Lagerlöf och h. doctor Körning, h:r professorn doctor Hydrén och h. kyrkoherden Wikman instämde med h:r doctor Celsius och anförde hwar för sig åtskilliga betänkeligheter härwid.

H:r kyrkoherden magister Laihiander ärkände äfwen, att de af h:r doctor Celsius anförda considerationer äro af mycken betydelse, men trodde tillika, att dessa påfölgder uti denna casu mindre hafwa rum, emedan magister Nyrén woro en solid man uti studier, hwilken så mycket mindre skulle föra ungdomen ifrån andra nödiga studier, som han snarare skulle därtill gifwa all upmuntran. Men emedlertid så wore det en för riket angelägen och nyttig sak, att kundskapen om plantager och dylikt blir inwånarne bibragt, och skulle det i synnerhet wara nyttigt, om ungdomen wid lediga stunder får därom kundskap, som sedermera kan utöfwas i hwad lefnadsstånd hwar ock en må komma. Icke heller skulle detta på något sätt röra ephori rättighet eller ståndets privilegier, emedan wid existerande ledighet af andre

---

¹¹⁶² *superintenderne* i prot.

lectioner, biskopen och consistorium är obetagit att med besättjandet efter de wanliga författningar förfara.

Biskopen h:r doctor Filenius förklarade sig ingalunda wilja styrka till något som i någor måtto kunde medföra skada och hinder uti literaturen. När Kongl. Maj:ts befallning ankom, att naturalhistorien skulle läsas wid gymnasierne, så hade h:r biskopen blifwit bekymrad, och det af de skiäl som nu af h:r doctor Celsius äro anförde, men det måste verkställas, och blef med en annan lection combinerat. Man har icke heller uti Lindköping märkt, att det giort något hinder för de andre lectionerne, att en del af lectorerne gifwit ungdomen principia historiæ naturalis. Denne mannen försedd med hederliga witesbörder om dess besynnerliga qwickhet och grundeliga kundskap uti åtskilliga lärdomsdelar, hade för h. biskopen öpnat sin tanka, då h:r biskopen sagt honom swårigheterna och gifwit honom ringa hopp om willfarighet. Men Nyrén hade då inwändt, att han känner landet, samt att det wore skada om det icke skulle på ett för riket nyttigt sätt användas. Hans tanka woro ingalunda att intränga sig eller borttaga lön för någon annan lection, hwarom han ock ytterligare uti ett till ståndet ingifwit memorial skall hafwa afgifwit sin förklaring, men om han på något annat sätt skulle kunna erhålla understöd, så wille Nyrén förmoda, att h:r biskopen ej skulle wara honom emot.

H:r probsten doctor Serenius hölt före, det ståndet borde nyttja detta tillfälle, att få något understöd för en literat man, då deputation är i så godt humeur och styrker därtill. Icke kan detta hindra literaturen, emedan konungens bref innehåller att sådane saker skola föredragas ungdomen wid lediga stunder, och icke de timar, som till andra lectioner böra användas. Utom dess är det så godt att anslå något af manufacturfonden till detta behof, som till adelsmän och fabriqueurer, som lefwa stort, eller ock sådane som suttit på Marstrand.

Efter flera discourser förenade sig ståndet om den resolution, att ståndet bifaller, det Nyrén må förordnas till oeconomie directeur med den projecterade lönen, dock utan att som lector hafwa något att sysla wid gymnasium; och åligger det honom, att till riksens ständers manufacturcontoir årligen afgifwa berättelse om dess förrättning, såsom ock bemälte contoir kommer att gifwa riksens ständer wid handen hwad nytta denna inrättning kan åstadkomma, och huru länge den samma må existera.

Under discourserne gafs äfwen det tillkänna, att som Nyrén berättas wara en wäl studerad och skickelig man, så lærer wederbörande, ehuru han nu får denna sysla, om så godt synes honom wid existerande lectors ledighet ihogkomma.¹¹⁶³

14 §.¹¹⁶⁴ Uplästes ett hos ridderskapet och adelen ingifwit samt med dess påskrift till ståndet ankommit memorial, hwaruti afledne advocaten Åkerhielms enka, Dahlberg anhåller, det må henne skaffas någon afsättning på den svenska lagboken, som hennes man i svensk vers författat.

H:r kyrkoherden doctor Celsius gaf wid handen åtskillige omständigheter, som utmärkte desse personers mindre goda frägd; och som detta arbete tillika ansågs wara af föga värde, resolverades, att ståndet kan sig därmed icke befatta.

15 §. Uplästes borgareståndets extractum protocoll,¹¹⁶⁵ innehållande swar uppå ridderskapets och adelens utlåtande om tjenstesaker, som uppsköts till en annan gång.

16 §. Ytterst begärte h:r probsten Meurling, det ståndet wille taga uti närmare öfwerwägande någon proposition, som han funnit sig föranlåten att giöra, nämligen: att som riksdagen nu warat öfwer året, men ändock nog få ärender af de allmänna och rikswårdande blifwit afgjorda, det äfwen nu börjar talas om juhlferier, så wille h:r probsten tillstyrka, det åtminstone 3:ne plenidagar må utsättas i hwarje wecka till juhl, och uti de samma allenast företagas och afgjöras wigtiga och angelägna mål, på det, innan året slutas, man af riksdagstidningen må kunna se, det riksens ständer haft något reelt för sig. H:r probsten nämde äfwen åtskilligt, som under samma tid synes böra komma under öfwerwägande, såsom: 1:o angående wäxelkursen och bancolånen, hälst landet suckar under den dyra tiden och likasåsom räcker darrande händer efter hielp. 2:o att saltbristen må på något sätt afhjelpas, hwilken börjar nu blifwa så stor, att han icke kan wara större under det starkaste krig. 3:o att landsculturen må understödjas, äfwen som

---

¹¹⁶³ Protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 99 (med Nyréns memorial bilagt).

¹¹⁶⁴ Någon § 13 finns varken i konceptprotokollet eller i renskriften.

¹¹⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 156.

fabriquer och andra inrättningar blifwa af riksens ständer upmuntrade. 4:o att någon bot skaffas för folckbristen. 5:o att det kommo till något slut med den nya tjenstehionsförordningen. 6:o att allmänna beswären inkallas och afgiöras, innan de upstiga till ett oräkneligt antal. 7:o att någon författning widtages angående tullwäsendet, i synnerhet att de mindre tullar wid marknadsplatser må afskaffas. H:r probsten trodde att åtskilligt af detta, om icke alt, skulle kunna afgiöras, och om juhlferier sedan blifwa utsatte, så kunna de som resa hem hafwa den förnöijelse, att de åtminstone hafwa giordt något.

Högwördigste herr archibiskopen tackade h:r probsten för denna dess wälmening, och anmodade h:r probsten att gifwa sina tankar däröfwer skrifteligen, hwilket äfwen h:r probsten Meurling låfwade.

Ståndet åtskildes.

År 1761 den 19 Novemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 16 Novemb.

I anledning af 3 § gåfwo ståndets ledamöter i protocolsdeputation tillkänna, det bemälte deputation allaredan resolverat till sammanträde med justitiædeputation, i den förhoppning, det sidstnämde deputation uppå skedd requisition lärer sådant bifalla, hwartill ståndets ledamöter uti justitiædeputation låfwade bidra.

Discourerades äfwen något om den inhibition, som i anledning af pastor Holmquists beswär skedt wid Nora pastorats förgifwande, och trodde en del ledamöter, att samma inhibition, i anseende till åtskilligt, kunde relaxeras. Men aldenstund förslaget till Nora ännu icke woro inkommit, och secreta deputation torde emedlertid kunna afgiöra Holmquists beswär, så hafwes därmed anstånd tills vidare.

Wid 12 § fant ståndet för godt att låta dess utslag angående oeconomic lection wid Lindköpings gymnasium, genom extractum protocoll, med de öfriga stånden communiceras.

2 §. Föredrogs ridderskapets och adelens extractum protocoll af d:n 12¹¹⁶⁶ Octob.¹¹⁶⁷ angående nedläggandet af de hos ständerne anhängiga och hitin-

---

¹¹⁶⁶ Läs: 19.

tills oexpedierade befordringsmål, såsom ock hwad borgareståndet, genom protocollsutdrag af d:n 16 Novemb.¹¹⁶⁸ till swar anfördt uppå denna proposition.

Wid öfwerläggningen härom förmälte h:r kyrkoherden doctor Celsius, det han noga eftersinnat denna sak, och för sin del stadnat uti den tanka, det må detta ärende till afgjörande uppskiutas, till dess ståndet efter juhlhelgen återkommer tillsammans, och framdeles någon beqwäm tid därtill kan utfinnas. H:r doctorn woro härtill föranlåten af följande skiäl: 1:o wisar erfarenheten, att upskof med en del sakers afgjörande gifwa tranquillité, åtminstone har man sedt att ståndet icke warit oroat med tjensteansökningar, sedan det beslutet togs, att de under någon tid skulle hwila. Om denna sak nu skulle blifwa afgjord efter de sökandes önskan, så skulle ståndets ledamöter icke allenast fatigueras af dem, som redan hafwa deras befordringsmål hos ständer anhängige, utan ock af andra sollicitanter blifwa oroad. 2:o. I händelse de 2:ne ständens tankar som projecterat juhlferier, skulle winna bifall, så blefwo de hemreste ledamöter blottställda för åtskilliga de hemmawarandes obehageliga anmärkningar öfwer tjenstesaker, i det ställe de annars kunna swara, att den saken är ännu icke afgjord. 3:o: Om i dag decideras efter de sökandes önskan, så skola de hemresande få fickorna fulla med sig tillbakars af memorialer och suppliquer, så att ett nytt tjenstewerk wore efter helgen till befruktandes. Men så länge det är owist om de winna framgång, som redan äro anhängige, så blir twifwelsutan tilltagsenheten mindre att med sådane ansökningar framkomma. 4:o är nödigt, att den kortta tiden som ännu innan helgen återstår, till allmänna och rikswårdande mål användes, hwilket ingalunda kan ske, om tjenstewerket begynner att å nyo roullera. Men i det ställe, och sedan ständerne satisfierat publiquen med angelägna riksdagsärenders afgjörande, så torde medel kunna upfinnas huru ett hwar af de anmälda befordringsmålen må med allas nöije i det möjligaste kunna afhielpas.

H:r probsten doctor Serenius hemstälte, om det icke woro hederligare för presteståndet att något dröija med denna sak, ty om ståndets swar skulle falla ut emot adelens, så kunde det gifwa anledning till den obehageliga reflexion i publiquen, att presteståndet haft mer brått om att borttgifwa

---

¹¹⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 32. Se även 20 mars och 7 juni 1762.

¹¹⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 156. Jfr prot. ovan 16 november.

tjenster än bönderne, som ännu hålla inne med sitt swar i detta mål. Utom dess intresserar icke saken vårt stånd, utan en hop unga adelsmän och borgmästare, och efter wi se att de just äro angelagne därom, så kunde vårt uppskof göras ganska nyttigt, att wrida ur deras händer resolution öfwer våra religionsmål och allmänna beswär, som eljest kunna blifwa länge uppehållne.

Så har ståndet nyttjat slika tillfällen de förra riksdagar, och förmälte h:r probsten ytterligare sig hafwa det förtroende till högwördigste herr archibiskopen och taleman, att han icke låter ståndets fördelar gå utur händerne, utan häldre bidrager till uppskof, än att skynda med en sak, som är mindre behagelig i hela nation, och i det ställe företager rikswårdande mål, som till en stor myckenhet ligga orörde.

Med detta h:r doctor Celsii och h:r doctor Serenii yttrande conformerade sig h:r superintenden[ten] doctor Lagerlöf, h.h:rar probstarne Meurling, Ziebet, Bolmstedt och Mathesius samt h:r kyrkoherden Wikman.

H:r biskopen doctor Benzelsierna förmälte, att denna quæstion kan fördelas uti 2:ne omständigheter, den förra angående ståndets yttrande öfwer den af ridderskapet och adelen giorda proposition; den sednare angående tjenstemålens afgjörande i händelse de åter skulle komma att företagas. Hwad den förra omständigheten angår, så woro h:r biskopen af den tanka, att det må straxt afgjöras aldenstund saken är af yttersta wigt, ridderskapet och adelen begärt skyndesamt swar, och ett stånd sig allaredan utlåtut. Hwad bondeståndet angår, så är det icke owanligt och plägar äfwen preteståndet räkna sig heder, att bondeståndet, i saker af mycken betydelse will afbida preteståndets utlåtande, hwarföre ock sidstnämde stånd icke för länge må dröija därmed. Men hwad det sednare angår, så woro h:r biskopen aldeles af den tankan, att alla befordringsmål icke desto mindre må uppskiutas och efter h:r probsten Meurlings förslag allmänna ärender företagas, då ock h:r biskopen will wara försäkrad, att ståndets ledamöter för tjensteansökningar skola wara befredade, och de öfriga olägenheter som anförde äro, förfalla.

H:r biskopen doctor Halenius förklarade sig hafwa med mycken upmärksamhet afhördt de skäl, som synas styrka till uppskof uti denna sak, och will icke neka, att de hafwa åtskilligt att innebära, men när h:r biskopen å andra sidan eftersinnar, hwad upmärksamhet denna sak åstadkommit och ännu väcker uti publiquen; att ridderskapets och adelens extractum

protocolli gifwer anledning till åtskilliga öma considerationer, såsom till exempel, om ständers rättighet wid befordringsmål; om de 3:ne ståndens åtgärd, som bifallit en del sådane ärender, samt huruwida 3 ståndes beslut bör gå i verkställighet, eller genom det fierde ståndets föreställning inhi-beras, med mera sådant, som ej annat kan än wara af yttersta betydelse; så att följakteligen här upkommer en quæstion juris, den publiquen önskar att med det första se afgjord och öfwer hwilken discourserne för de hemre-sande ledamöter skulle falla nog beswärliga; så föränlätas h:r biskopen wara af den tanka, det må denna quæstion ju förr dess häldre afgöras, samt ett sådant swar lämnas på ridderskapets och adelens proposition, som ståndet finner wara lämpeligast. Men hwad de particulaire ansökningar angå, så må de gärna upskiutas.

Härutinnan instämde herrar probstarne Wahlborg, Alin, Arfvidson och Lidius.

Superintendenten h:r doctor Lütkekan och h:r probsten Hiortsberg tillade, det ståndet så wäl nu som tillförene kan taga det beslut, att icke några befordringsmål på en wiss utsatt tid komma att företagas.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde åter, att hwad det angår att tjenstemålen skola upskiutas i händelse ståndet ej skulle ingå med ridderskapet och adelen, så är det ett särskilt ärende, som fordrar särskilt öfwerläggning och särskilt utslag, samt är ganska owist, huru samma utslag blir. Det wet man, att så snart ståndet gifwit swar på adelens proposition, till att icke ingå i den samma, så emploijerar hela flocken af tjenstsökande sin hela styrka eller alla sina liaisoner med ståndets ledamöter, och kan utslaget bli sådant, att samma ärender skola straxt företagas. Säkraste wägen är fördenskull att upskiuta med swaret, på det ståndet må så mycket mera obehindrat kunna fortfara i dess angelägnare öfwerläggningar.

Flere af ståndets ledamöter hade sig anmält att säija sina tankar, men begåfwo sig efter öfwerenskommelse därifrån och begärte proposition, som äfwen giordes af högwördigste herr archibiskopen, om nämligen ståndet finner för godt, att denna sak må nu i dag afgöras? Hwaruppå skiljaktigt swarades, och begärtes votering, då den som skrifwer Ja bifaller denna proposition, men den som skrifwer Nej, will att med sakens afgörande hafwes anstånd till efter helgen.

Wid sluten votering befunnos 22 röster för Ja, och 32 för Nej.

3 §. H:r kyrkoherden doctor Celsius hemstälte om icke ståndet till afgjörande äfwen wille sig företaga hwad uti sidsta pleno af h:r probsten Meurling blifwit anmält och under föregående öfwerläggning påmint, om nämligen 3:ne plenidagar i weckan.

Och som af andre ståndets ledamöter påmintes, det ståndet äfwen wille företaga angående juhlferier, hwarom borgare- och bondestånden genom deputationer aflämnat deras utlåtande, anförde åter h:r doctor Celsius, att hwad ferierne angår, så woro det en särskilt fråga, hwilken h:r doctorn begärte må hwila till en annan gång, och det så mycket mer, som åtskillige considerationer därwid förekomma, nämligen, att dessa ferier blefwo nog långa och skulle endast tjena till riksdagens prolongation; att en del ledamöter ej kunde i anseende till aflägsnare hemwist sig af dem betjena; att tillika hända kunde, det en del ledamöter, antingen af menföre eller annat emellankommande skulle hindras, att på sagdan dag komma tillbakars och sålunda emot sin wilja och utan sitt förwällande stängas ifrån wissa sakers öfwerläggning; och ändteligen, att det blefwo en bekymmersam öfwerläggning, om secrete utskottsmålen under warande ferier, hälst h:r doctorn såsom en fri svensk man funno många betänkeligheter wid det att secrete utskottet skulle sitta under warande ferier, eller åtminstone behöfde man något betänka sig därpå.

Likaledes yrkade h:r probsten doctor Serenius och h:r probsten magister Mathesius, det saken angående ferier må hwila till en annan gång, hälst bondeståndets extractum protocoll¹¹⁶⁹ ännu icke blifwit upläst, utan saken allenast genom deputation anmält.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förklarade sig wara af den tanka, att dessa saker kunde gemensamt afgjöras. Ty hwad ferier angå, så tyckes någor hwar af ståndets ledamöter inclinera till deras bewiljande, ehuru man sig närmare förenar ifrån och till hwad tid de måge räknas. Synes äfwen angelägit, att man sig däröfwer straxt utlåter, på det de som tänka resa hem, kunna därefter göra sina dispositioner. Hwad angår proposition om 3:ne plenidagar i weckan under den ännu återstående tiden till juhl, så trodde äfwen h:r biskopen, att däröfwer icke skall existera mycken skiljaktighet, på det några angelägna mål må kunna afgjöras. Och hwad ändteligen angår secrete utskottet, så lærer det förstås af sig sielft, att secrete ut-

---

¹¹⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 134.

skottet under dessa ferier, icke befattar sig med sådane mål, som ankomma på plenorum skiärskådande, ehuru det tillika lærer blifwa för secrete utskottet oumgäneligit att träda tillsammans, när någre angelägna ärender från Kongl. Maj:tt blifwa communicerade, som angå utrikes ärender, arméens underhåll eller annat dylikt, hwarwid drögs mål icke får wara.

Härwid erhindrades åter af h:r doctor Celsius (dock utan att wilja hindra det saken må hwila), att ehuru han ingalunda misstror secrete utskottets ledamöter, så ålågo det dock honom såsom en ledamot af riksens ständer, att afböija sådane præjudicater, som kunna i framtiden missbrukas. Secrete utskottet sitter med ampel instruction, men skulle blifwa en ännu reputablare corps, om den äfwen under det ständer skildts åt skulle hafwa sina sammanträden. Plena balancera secrete utskottets magt; den balancen skulle uphöra, och blifwa en basis för secrete utskottet, att en annan gång giöra likaledes. Det torde ock å andra sidan säijas wara nödigt att secrete utskottet sitter, men uti hwilka ärender och mera sådant, kan man närmare tänka på.

H:r probsten doctor Serenius förbehölt sig, det må ståndet, om ferier bewiljas, genom circular till consistorierne determinera, huru det skall blifwa med riksdagspenningarne under samma ferier, hwaruti äfwen h:r kyrkoherden Wikman instämde.

H:r probsten magister Mathesius anförde åtskilliga betänkeligheter wid feriars bewiljande, att nämligen ingen anledning woro därtill af grundlagarne; att ständer under denna riksdag förut haft ferier; att riksdagen committenterne till tunga därigenom utdrages; att ganska många mål fordra skyndsamhet, och må man sålunda icke söka egen beqwämlighet, utan arbete om det ock woro 3:die dag juhl. Dock wille h:r probsten begifwa sig ifrån dess begäran om uppskof, om det tillika afgjöres, huruwida secrete utskottet under ferierne skal wara tillsammans eller icke.

H:r probsten Ziebet, h:r probsten Brunnus, h:r kyrkoherden Wikman, h:r probsten Hellstadius och h:r probsten doctor Serenius conformerade sig med h:r probsten Mathesius.

Efter flere å en och annan sida anförde discourser och ytterligare öfverläggning, förenade sig ändteligen ståndet om denna resolution, att ståndet bifaller de projecterade ferier ifrån d:n 7 Decemb. till d:n 15 Febr. eller ock till d:n 1 Martii om de öfrige stånden detta sednare bifalla; men att under den till juhl ännu återstående tiden 3:ne plenidagar hållas i weckan, då

allmänna angelägna mål i synnerhet förehafwas; och hwad angår secreta utskottsmålen under ferierne, så will ståndet med första sig närmare utlåta, huru därmed skall förhållas. Hwarefter äfwen ståndet fant för godt, att genom en deputation hos de öfrige stånden detta dess beslut tillkänna gifwa.

4 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande öfwer presterättigheter i Åbo och Borgo stift, af torpare, inhysingar och gångande ämbetsmän på landet.¹¹⁷⁰

5 §. Likaledes bifölls bemälte deputations betänkande, angående qwicktionens utgörande uti förenämde stift.¹¹⁷¹

Ståndet gjorde härwid den anmärkning, att om detta förordnande winner bifall hos de öfrige stånden, så kan ståndet giöra ansökning därom att samma förordnande sträcker sig äfwen till de öfriga stift.

6 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande om prestewal i städerna.¹¹⁷²

7 §. Föredrogs ett memorial ingifwit af Gyllenswärd,¹¹⁷³ angående bränwinstillwerkning, som remitterades till bewillningsdeputation.

8 §. Föredrogs 3:ne extracta protocoll från borgareståndet, angående understöd för Carlstad, Schenninge och Schöfde städer, som genom eldswåda blifwit förolyckade,¹¹⁷⁴ hwilka ansökningar remitterades till bewillningsdeputation.

9 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående medel till hämmande af oskälighet i priset å handtwärkeriwahror.¹¹⁷⁵

---

¹¹⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 64.

¹¹⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 65.

¹¹⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 36.

¹¹⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 156.

¹¹⁷⁴ Ang. Carlstad resp. Skövde: Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 37, 79.

¹¹⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 63.

10 §. Ankommo deputerade, som gåfwo tillkänna att ridderskapet och adelen instämt med presteståndet angående 3:ne plenidagar i weckan till juhl, men hwad ferier angår, så hade ridderskapet och adelen icke ännu hunnit sig däröfwer yttra.

Ståndet åtskildes.

År 1761 den 21 Novemb.

1 §. H:r kyrkoherden doctor Celsius gaf wid handen, det hos honom blifwit anmält, att kongl. brefwet som ankommit till Upsala academie angående den af riksens ständer nyligen inrättade juris publici profession, skall innehålla, det sidstnämde professor, jemte andra stycker skall läsa rikshistorien, hwilket h:r doctorn trodde icke hafwa warit ståndets tanka när denna profession af ståndet projecterades, emedan denna profession då skulle sammanblandas med historiarum profession, eller ock borttaga en stor och betydande del som enligit academiens constitutioner tillhörer historiarum professor.

Ståndet anmärkte härwid, att ehuru juris publici professorn, på samma sätt, som Schytianus samt ethices och politices professor, kan hafwa nödigt att uti rikshistorien anföra wissa passager till exempel och uplysning uti förewarande ämnen, såsom det äfwen kan tillhöra dem förstnämde, att läsa historien öfwer grundlagarne, och de därwid förekommande omständigheter, så tillkommer det dock ingendera af desse att ex professo läsa rikshistorien, hwilket är historiarum professor ålagt. Fördenskull fant ock ståndet nödigt att rätta, om någon oredighet wid expedition förelupit, samt befaltes notarien att till nästa session infordra acterne.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte tillika, att en instruction för denna professor kommer att upsättas, hwaruti dess giöromål blifwa närmare utstakade, hwarwid af åtskillige ledamöter giordes förbehåll, det consistorium academicum förut må höras.

2 §. Uplästes öfwerstens baron Wredes memorial,¹¹⁷⁶ hwaruti han i anseende till det, att generalmajoren Biörnberg, som har förtjenster framför Wrede, sig anmält till öfwerstesyslan wid Nylands infanterieregemente,

---

¹¹⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 466.

afsäjjer sig den af borgare- och bondeståndet för honom projecterade befordran till förenämde sysla. Ståndet ansåg detta såsom ett bewis till baron Wredes modestie och omtanka, men blef uppå h:r kyrkoherden Wikmans och h:r probsten Mathesii begäran hwilande till en annan gång.

3 §. Af den anledning, att denna sysla, såsom ock majorssyslan wid Södermanlands regemente, hwarom likaledes hos riksens ständer öfwerläggning warit, blifwit till besättjande inhiberade, hemställte en del ståndets ledamöter, om icke sådane inhibitioner, enligt hwad ståndet förut under d:n 17 Augusti däröfwer resolverat, böra af herrar talemännen uti stånden anmälas, innan därmed skrides till verkställighet.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte härwid, att då en sådan inhibition, uti talemäns sammanträde, för första gången blef begärd, så hade herr archibiskopen i anledning af ståndets beslut yrkat detta samma, wid hwilket tillfälle, såsom ock en gång sedermera, ståndens påskrifter och den i anledning däraf till Kongl. M:tt afgångne expedition blifwit af talemännen requireerad, samt i det nogaste examinerad. Och alldenstund det befunnits, att borgare- och bondeståndet i denna del simpliciter bifallit ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 7 Aug. utan att gå in uti den af presteståndet gjorda tilläggnings angående anmälandet uti stånden, så hafwa talemannen funnit sig föränlätne, att simpliciter följa det i förberörde extracto protocolli utstakade och af ståndens pluralitet fastställte sätt.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig hafwa wid ett tillfälle warit närwarande uti talemännens sammanträde, då detta ärende förehades, samt will sig påminna, att det så förewetter, men trodde, att de öfrige stånden skulle mera gå in uti denna idé, om de blifwa därom påminte, i synnerhet will h:r doctorn tro, det ridderskapet och adelen skulle härtill samtycka.

Efter någon öfwerläggning, fant äfwen ståndet för godt, det må hos de öfrige stånden härom göras påminnelse, och föreslogs, att en deputation kunde därom afgå. Men ståndet anmodade sedermera herr archibiskopen, att uti nästa talemännernes sammanträde anmäla denna ståndets önskan, samt anmoda de öfrige talemän, att hwar i sitt stånd detta ärende å nyo förredraga.

4 §. I anledning af det att plenum i dag är anslagit till klåckan 11, förklarade en del ledamöter deras önskan, att ståndet må församlas tidigare, på det flere ärender må kunna afgiöras.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte härwid, det h:r grefwen och landtmarschalken i går kallat talemännen tillsammans och förklarar ridder-skapets och adelens åstundan, det plenum må i dag hållas, samt begärt, det de öfrige talemännen wille däruti instämma. Häruppå hade herr archibiskopen sig utlåtitt, att ehuruwål allenast 2:ne stånd ännu sig yttrat öfwer det nyligen upgifna project om 3:ne plenidagar i weckan, så att följakteligen där af ej något stöd kan tagas till plenorum förökande öfwer wanligheten, så hade dock herr archibiskopen straxt därtill samtyckt, hälst h:r archibiskopen trodde sig giöra ståndet därigenom till wiljes, men så wäl talemän som närwarande ledamöter af borgare- och bondeståndet, hafwa å sine stånds wägnar däremot hwarjehanda anfördt, dock omsider af h:r landtmarschalken och h:r archibiskopen därtill sig låtit öfwertalas, dock på det sätt, att anslaget skulle ske till klockan¹¹⁷⁷ 11, men detta hindrar icke, förmälte h:r archibiskopen vidare, att ståndet om tidigare anslag hädanefters kan sig förena, och hos de öfrige stånden äfwen därom påminna.

Efter ytterligare öfwerläggning förenade sig fördenskull ståndet om det, att hädanefters klockan 8 om mårgonen sammanträda.

Ståndet beslöt likaledes, att genom en deputation gifwa sådant hos de öfrige stånden tillkänna, samt uprepa ståndets önskan, att allmänna och angelägna ärender nu till juhl må i synnerhet företagas, hwarföre ock deputerade anmodades, att hos de öfrige stånden å nyo recommendera saken angående h:r kyrkoherden doctor Rutström, såsom ett wigtigt religionsmål.

5 §. Efter öfwerenskommelse, innan deputation afgick, uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d:n 23 Sept.¹¹⁷⁸ angående åtskillige författningar wid bancolån, som tillika med åtskillige memorialer hwilka rörde samma sak, blefwo hwilande till en annan gång.

Likaledes uplästes någon del af kammar-, oeconomie- och commerce-samt secreta handels- och manufacturdeputationernes betänkande¹¹⁷⁹ an-

---

¹¹⁷⁷ *klockan* i prot.

¹¹⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 76.

¹¹⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 52. Även 24 november.

gående flere apothequers inrättande här i Stockholm och kommer det öfriga att upläsas uti nästa pleno, samt bägge dessa saker då att afgiöras.

Härwid yrkade äfwen h:r superintendenten doctor Körning, samt h:r probsten Mathesius, det må saken angående stapelstäders inrättande i Finland nu utan alt wilkor expedieras, emedan den tiden är förfluten, som ståndet förelagt, och innom hwilken deputerade med dess utlåtande skulle inkomma.

6 §. Deputerade ankommo som gåfwo tillkänna, det bondeståndet bifallit, att juhlferien må vara till d:n 1 Martii, men hwad angår 3:ne plenidagar i weckan, så har ståndet det ännu icke afgjordt, men will däröfwer med första lämna ytterligare swar.

7 §. Högwördigste herr archibiskopen föreställte nu till ståndets ytterligare öfwerläggning och afgiörande, huru med secrete utskottsmålen skall förhållas under instundande ferier.

H:r kyrkoherden doctor Celsius åberopade, hwad han till någon del uti detta ämne under förliden session sig yttrat, och tillade nu ytterligare, att ju mer han tänkt på denna sak, ju betänkeligare har det honom förekommit, att secrete utskottet, utan att ständer äro tillsammans, skall sitta under en tid af nästan 3:ne månader, hwilken tid är just den samma som riksdagsordningen för riksdagar utsätter. Man må erhindra sig, hwad uti främmande nationer kan hafwa sig tilldragit. Det är bekant, att uti England, som närmast liknar Sverige uti riksconstitution och med lika sorgfällighet förswarar och befäster sin frihet, sattes ett mindre parlament, af hwilket den efterföljande tiden fant mycken swårighet. Det må vara, att sådant icke är till befruktande för närwarande tid, men här kommer nu att stadgas en principe för tillkommande tider och får man icke undra på, att inwånare som äro öma om sin frihet, finna betänkeligit, att låta ett secrete utskott sitta under det ständer äro åtskilde. Härtill kommer äfwen det, att secrete utskottets ledamöter ej mera än andre kunna förbindas, att under förenämde ferier wara syslosatte; om en del af dem resa bortt, så komma angelägna ärender att handteras af få personer, och kanske under största paucité af presteståndets ledamöter. Det will icke heller förslå, att gifwa secrete utskottet någon särskilt och så kallad interimsinstruction, så wida sakerne handteras under tysthet, så framt icke riksens ständer tillika skulle

hos Kongl. Maj:tt sådant tillkänna gifwa, och lika såsom lämna i Kongl. Maj:tts magt, att däröfwer föra controll, hwilket sednare med riksens ständers rätta magtägande wärdighet har altid blifwit med skiäl ansedt, såsom mindre öfwerensstämmande. Skulle anledningar till frid existera, kan dock sådant icke utan plenorum åtgärd afgiöras. Icke heller kan secrete utskottet utan plenorum samtycke skicka ut mera krigsfolck; och hwad angår de utewarandes underhållande, så kan secrete utskottet, innan ferierne börjas, därom draga försorg, och må sedermera öfwerlämnas till Kongl. Maj:tt, att med råds råde bestyra de ärender, som under det ständerne äro åtskilde, kunna i en eller annan måtto förefalla.

Med detta h:r doctor Celsii yttrande conformerade sig h:h:rar probstarne Meurling, Hellstadius, Bolmstedt och Brunnius, samt h:h:rar kyrkoherdarne Wikman och Hoffgardt.

H:r biskopen doctor Benzelstierna anförde, att denna fråga är af mycken betydelse och laggranhet. Herr biskopen förklarade sig, i anseende till de af h:r doctor Celsius anförda skiäl, wilja önska, det secrete utskottet under dessa ferier kunde äfwen uphöra, men h:r biskopen funne därwid icke allenast betänkeligheter, utan ock veritable hinder att kunna sådant bifalla. H:r biskopen wille allenast nämna 2:ne omständigheter, som med rikets wälfärd och uprätthållande på det aldranärmaste äro förknippade, näml:n frids- och financewerket. Hwad det förra angår, medgifwer h:r biskopen, att secrete utskottet icke kan ingå uti fullkomlig fridsafhandling utom plenorum wettskap och samtycke, hwilket icke heller lærer wara eller blifwa secrete utskottets tanka; icke heller är det till giörandes för secrete utskottet, att utan ständernes bifall utsända något mera manskap, eller att verkställa något det minsta af det, hwartill enligit författningarne, plenorum tydeliga bifall bör gifwas. Men utom alt detta komma propositioner nästan dageligen från Kongl. Maj:tt, hwarpå swar nödwändigt bör aflämnas. Det är just under denna tiden, som fridsunderhandlingen efter alt utseende, som aldramäst kommer att gå för sig, och är det omöijeligit, för Kongl. Maj:tt och rådet, att wid alt detta taga behöriga mått, hälst Kongl. Maj:tt ännu icke fådt, ej heller kunnat få swar uppå des secreta proposition, utan måste secrete utskottet, efter sakernas skick och förefallande lopp, wid hwarje betydande omständighet afgifwa dess yttrande. Härtill kan ock det läggas, att hos främmande skulle det werka en besynnerlig

upmärksamhet, att under warande riksdag (ty ehuru ferier gifwas, kan dock icke nekas, att riksdagen continuerar) högsta magten skulle uphöra.

Hwad financeverket angår, så kan h:r biskopen såsom ledamot af statsdeputation, ej annat än högeligen betyga, att den betarfwar en beständig wård, hwarwid h:r biskopen sig åberopar de öfrige ståndets ledamöter uti bemälte deputation, så framt icke regeringen skall komma uti yttersta förlägenhet. Den utewarande arméen skall förses med dess förplägning; regeringen wet ingen tillgång på medel, och är det tillika för secrete utskottet omöijeligt, att på en gång fournera dessa behof, utan måste man efter hand därmed procedera, alt efter som resourcer kunna upfinnas, och hwilket sidsta fordrar en beständig omsorg. På det fördenskull saken i det möjligaste till alla delar må hielpas, så hölt h:r biskopen före, det må secrete utskottet under ferierne sitta, men allenast sysselsätta sig med de pressante ärender, som höra till åfwannämde 2:ne artiklar, men ej företaga sig det minsta af andra ärender.

H:r biskopen doctor Halenius instämde aldeles med detta h. biskop Benzeltiernas yttrande och anförde ett och annat, som utmärkte nödwändigheten däraf att secrete utskottet måste träda tillsammans att gifwa Kongl. Maj:tt swar uti förenämde 2:ne ärender.

H:r superintendenten doctor Körning tillade, att riksdagen continuerar fastän ferier nu bewiljas, hwilket ock tillförne skiedt, så wid denna som förra riksdagen, ehuru på kortare tid; secrete utskottet har sina wissa giöromål, som äro skilde ifrån plena. Uti det samma komma dageliga förfrågningar genom extracta protocolli från kongl. rådkammaren, som böra beswaras, och det stundom med den skyndsamhet, att till undgående, af widlöftighet med skrifwande, statssecreteraren nedsändes med papperen. Om secreta utskottet skulle uphöra, kan ej swar gifwas, sakerne råka uti stagnation och riket lider.

H:r biskopen doctor Beronius förmälte, det han haft betänkande wid att bifalla de projecterade ferier och ibland annat äfwen däraf, att h:r biskopen wille föreställa sig den quæstion som nu förehafwes. Det kunde frågas, om secrete utskottet will taga på sig att gifwa swar, utan att rådfråga sig med plenis i händelse något novum emergens skulle existera, som woro af granlaga beskaffenhet. Secrete utskottets ledamöter behöfwa äfwen ferier, och hwad händer om de allesammans resa hem? Den utstakning af wissa saker, som under ferierne skulle afgiöras, torde äfwen blifwa beswärlig.

H:r probsten magister Mathesius förmälte, att när man ser på regeringsformen, så kan och bör riket ej wårdas af någon annan magt, än konung och ständer. Det tredie gifwes icke. Hwar och en riksdagsman har med ed förbundet sig att förswara regeringssättet enligt regeringsformen; följakteligen kan icke utan edsbrott, regeringen anförtros någon annan under ständers frånwaro än Kongl. Maj:tt. Här nämns en särskilt eller interimsinstruction för secrete utskottet, men dess granskande skulle syslosätta plena så att det icke skulle blifwa något af med de angelägna sakers afgjörande, som wi oss föresatt.

Det säges, att secrete utskottet kan göra hwad Kongl. Maj:tt med råds råde ej kan göra. Jag nästan ryser wid att höra sådant. Jag har icke misstroende till ledamöterna i secrete utskottet. Kongl. Maj:tt må icke misstycka att iag i det yttersta står emot frihetens förlust, men efter min tanka går det aldeles icke an, att en wiss deputation, utan ständers uppsigt och sammanwaro skal göra det Kongl. Maj:tt icke kan göra.

H:r superintendenten doctor Lutkeman: Här talas om ferier, men icke att riksdagen skall uphäfwas, hwilket sednare är stridande emot allas våra tankar. Jag wille gå in uti det, att secrete utskottet under ferierne äfwen må uphöra, om riket ej därigenom blefwo lidande. Wi hafwa en armée i Pommern som behöfwer underhåll. De äro våra medbröder, men skulle swälta ihjäl, om wi ej förse deras nödwändiga behof. Äro wi om dem måna, så måste wi ock widtaga medel till deras räddande då det angår deras lif och wälfärd. Ibland dessa medel måste nödwändigt det räknas, att secrete utskottet honorerar de requisitioner, som af Kongl. Maj:tt göras. I nu warande rikets belägenhet kan sådant ej skie utan ständig omsorg. Med andre mål som tåla upskof eller höra till plena, må secrete utskottet sig under denna tiden icke befatta.

H:r kyrkoherden doctor Celsius erhindrade åter, att hwad stropher man nu må anföra, och med sådane färgor af medbröders lif och wälfärd röra sinnen, så wil dock sådant alt icke förslå, när det balanceras emot säkerhet nu och i framtiden för borgelig frihet. Denna sednare bör ligga förwarad hos ständer, men icke hos något secrete utskott, som skall sitta under det ständer äro åtskilda. Jag war icke orsaken till det att ferier blefwo bewiljade, utan gjorde därwid erhindringar. Om detta kommit att omröras när ferier bewiljades, så hade man därom fådt öfwerlägga, men sedan ferier nu äro faststälte, så måste man tillika säija, att secrete utskottet ej kan sitta

under de samma. Det talas om subsistence till rikets armée. Secrete utskottet har haft tillräckelig tid att besörja den samma; och hwad som icke skedt kan ske ännu, innan ständer skiljas åt. Secrete utskottet kan sig äfwen uti andra saker som kallas pressante, något utlåta om icke i alt. Det öfriga kan besörjas af Kongl. Maj:tt med utredningscommissions tillhielp. Det kunde med mycket skiäl frågas, huru så få personer, som förmodeligen blifwa qwar under ferierne, skola kunna taga kraftigare conclusa än konungen med råds råde. Det är wisseliga för mycket, att lägga så mycken magt uti så få personers händer.

H:r kyrkoherden Klot instämde uti det som af h:r kyrkoherden doct. Celsius uti denna sak wore anfördt och anmärkte tillika, att det woro contradiction det secrete utskottet skulle sitta under det ständerne tagit sig ferier, emedan secrete utskottet äfwen hörer till ständerne. Secrete utskottets ledamöter hafwa ju äfwen både samtyckt samt fådt bifall till deras hemresa, huru kan då saken komma under ny ventilation, eller de förbindas att blifwa här qwar. Widare skulle de hemresande öfriga ledamöter med mycket skiäl af sina committenter få tillwitelse af lättja eller mindre flit, när secrete utskottets ledamöter beständigt arbeta, och våra samweten samt skåpet i hwilket acterne ligga, wittna det wi hafwa många saker oafgiorda. Och ändteligen: hwarföre skall secrete utskottet sitta? Det är ju medgifwit, att dess wanliga magt skall inskränkas, och att det kan få instruction; Kongl. Maj:tt kan ju få det samma och göra det samma som secrete utskottet. Hwad penningar angå till armeen, så kan det updragas riksens råd, att hos handlande söka tillgång till det som under denna tiden kan behöfwas.

H:r probsten doctor Serenius: Jag bekänner att iag i första påseende icke hållit olikt, att secrete utskottet kunde sitta qwar under ständernas frånwaro, med wissa instructioner, men sedan iag hördt hwad h:r doctor Celsius med flere i ståndet sagt och deras stora farhåga för den saken, så måste iag tillika bekänna, det iag icke har mera courage än de. Jag är rädd att se en hufwudlös kropp. Secrete utskottet utan ständer är en kropp utan hufwud, och utan fot att stå på i regeringsformen. Ingen enda artikel är i riksdagsordningen, som gifwer secrete utskottet activité utan ständer. Det weta utländningar rätt så wäl som wi, ty regeringsformen är öfwersatt på flera främmande språk. Hwad credit kan då ett sådant secrete utskott wänta utomlands i sina operationer om penningar, om fred, med mera? Hwad är

det som kong och råd icke skola kunna bestyra så wäl som en corps af 20 à 30 personer här qwarblifwande? Jag ponerar kongen i Preusen skulle wisa oss Hinterpomern för vårt krig, monne intet regeringen skulle kunna taga det emot så wäl som de? Men det är en annan sak som fallit mig in emedan iag tänkt härpå. Det är dispariteten emellan herredagsmän wid en och samma riksdag. De som blifwa här qwar, sitta under protection af riksdagsordningen, men wi som äro bortta ifrån den ort där riksdag hålles äro icke på samma wilkor. Wi weta att secrete utskottet wid förra riksdagar warit icke granlaga att taga folck i arrest, och att jemwäl herredagsmän blifwit anfäktade på angifwelser, som efteråt funnits af intet wärde. Det samma kan hända ännu. Wi sitta hwar och en i wår oskyldighet, och en bof kan dikta falska rykten, insända anonyme bref och beskylla den ärligaste man i riket. Secrete utskottet exercerar sin myndighet, och ingen herredagsman kan wara säker om sin person. Sådane och flere considerationer giöra att iag ingalunda kan conciliera secrete utskottets qwarsittande med allmänna säkerheten, regeringsformen och riksdagsordningen, utan förklarar mig innerligen däremot.

H:r professorn doctor Gadolin: Jag håller före, att denna sak med all rätt är under öfwerläggning och ingen contradiction; ty när ståndet biföll de projecterade ferier, så förbehölt ståndet sig, att om secrete utskottsmålen sig vidare utlåta, och är det en nog subtil argumentation, att ifrån qualificerandet sluta till annihilande. Det säges att regeringssättet igenom detta præjudicat sättes på någon för friheten farlig fot. Det fruktar iag icke mera nu än förr. Secrete utskottet har dess instruction som föreskrifwer hwad utom plenorum wettskap och bifall icke får verkställas, om penningar, gratificationer, tjenster och mera sådant. Uti brottmålsaker kunna falska rykten existera, men en del berättelser hafwa ock sin goda grund, af hwilket sednare man har bedröfweliga exempel, och försiktigheten lærer fordra att sådant behörigen urskilja. Jag wet icke att secrete utskottet sig härutinnan förgådt; det har ock därutinnan instruction. Hwad angår ledamöterna, så går det där till som uti andre deputationer; är saken af större wigt, så skiutes den up till dess flere komma tillsammans. Hwad ständerne nu giöra binder icke händerna på tillkommande ständer, äfwen som nu warande giöra hwad dem bäst synes och aldenstund härwid icke är någon fara, men åtskillige och af andre ledamöter anförde considerationer styrka till det, att

secrete utskottet på sätt som sagt är, under ferierne må sitta, så bifaller ock iag samma tanka.

Med ståndets bifall giordes nu af högwördigste herr archibiskopen proposition, om ståndet bifaller, det må secrete utskottet, under ferierne, fortfara med dess sammanträde, uti ärender som angå ministeren och arméens underhållande? Hwarpå olika swarades, och afgiordes wid votering genom 30 röster emot 2:ne, det secrete utskottet under ferierne kommer att uphöra, sedan dock h:r probsten Arfvidson förklarar sin önskan, det ståndet utan votering wille förena sig uti denna sak, som woro så nära förknippad med rikets wälfärd.¹¹⁸⁰

Ståndet åtskildes.

---

¹¹⁸⁰ Protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 101.

År 1761 den 24 Novemb.

1 §. Justerades protocollat af d:n 19 och någon del af d:n 21 Novemb.

2 §. Påmintes af h:r probsten doctor Serenius angående någon avis från ståndet till consistorierne om riksdagsferierne och fullmäktiges underhåll, men ståndet upsköt att framdeles härom ytterligare öfwerlägga, sedan man fått se, huru det angående ferierne med wisshet aflöper.

3 §. Högwördigste herr archibiskopen gaf wid handen, att han uppå ståndets anmodan, uti talemännens sammanträde anmält ståndets önskan, det wille de hwar i sitt stånd föredraga, det talemännen förut i stånden gifwa tillkänna när någon inhibition skall ske wid lediga syslors besättande. Sedan talemän å nyo förehaft den af riksens ständer i detta mål författade expedition, och än ytterligare blifwit styrkte, att den af talemännen hitintills wid sådane inhibitioner brukade methode, med ständer förordnande warit enligt, så förmälte h:r grefwen och landtmarschalken, hwaruti äfwen borgare- och bondeståndens talemän instämde, att ett sådant föredragande skulle icke allenast blifwa mindre beqwämligit, utan ock genom existerande discourser borttaga mycken tid in plenis, utan woro det bäst, att om preteståndet insisterar uti någon ändring härwid, det må sådant genom extractum protocollis hos de öfrige stånden anmälas.

Ståndet öfwerlade något härom, och stadnade omsider i det slut, att sedan öfwerste Wrede afsagt sig befordran till Nylands infanterieregemente, och saken angående öfwerstelieutenant Carnals transport till Södermanlands regemente blifwer afgjord, så lära ej flere inhibitioner behöfwes, och må därför med ändring uti inhibitionsmetoden hafwas anstånd.

4 §. Ståndet lät sig fördenskull straxt föredrags borgareståndets extractum protocollis af d:n 19 i denna månad,¹¹⁸¹ hwaruti i anseende till anförda skiäl tillstyrkes, det må öfwerstelieutenanten Carl Constantin de Carnal benådas med den ledige majorssyslan wid Södermanlands regemente; och som härwid anmältes, det riksens ständer uti deras expedition angående öfwersten baron Carl Funck sig yttrat, det må den efter honom existerande lön wara till regementets förmon, hwilket ståndet ej annorlunda kan explicera,

---

¹¹⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 159.

än att succession bör ske inom regementet, så resolverades: det ståndet sig härmed nu icke kan befatta, utan må bemälte majorssysla besättas efter författningarne.

5 §. Uplästes bewillningsdeputations betänkande,¹¹⁸² angående afgift för bränwinstillverkningen uti de 3:ne städer, samt tillstånd för deputation att få föreslå någon personail afgift för tillkommande år.

H:r biskopen doctor Benzelstierna styrkte till det att denna sak må snart afgöras, emedan tiden nu lider till årets slut, och det will wara nödigt, att deputation, till statsbristens lättande får utarbete sitt project för än ständerna innan helgen skiljas åt. Men som den sednare delen är af mycken betydelse, blef på åtskilliga ledamöters begäran detta mål hwilande.

6 §. Uppå giord erhindran, det en deputation skulle afgå till de öfrige stånden, att låta weta ståndets uti sidsta pleno tagna beslut angående secreta utskottsmålen under instundande juhlferier, förenade sig ståndet om samma deputation, men upkom någon fråga, antingen den skulle gå straxt, eller ock därmed hafwas anstånd till dess ståndet tillika kan aflämna dess extractum protocollii om denna sak.

Å ena sidan anfördes af kyrkoherden h:r doctor Celsius, h:r probsten doct. Serenius och flere, att ståndet allaredan wid dess förra deputation om ferier låfwat de öfrige stånden sig wilja taga uti ytterligare öfwerwägande angående secreta utskottsmålen, och är det sålunda bäst, att sådant så snart det är afgjordt, äfwen blir kungjordt. Att ehuru de öfrige stånden hafwa all frihet wid deras decision, så torde dock ståndets utlåtande åtminstone hos någotthera af them något verka, och är sålunda angeläget, att ståndets utslag blir snart bekant, och innan saken uti de öfrige stånden torde förekomma; att det hos samtelige stånden icke är owanligit utan brukas nog ofta, att de genom deputation notificera sitt beslut, samt då saken fordrar extractum protocollii, låfwa att det skall komma så snart det blifwer färdigt, hwilket ock denna gången kan skie.

Å andra sidan anfördes af h:r biskopen doctor Benzelstierna, h:r biskopen Filenius och h:r superintendenten Lutkeman samt flere, att ståndets beslut är allaredan uti de öfriga stånden nogsam bekant; att ju wigtigare

---

¹¹⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 5.

denna sak är, ju angelägnare är det ock att ståndets beslut, straxt det kundgiöres, är beledsagat med de skiäl som både styrkt ståndet till samma beslut, såsom ock kan styrka de öfriga stånden till samma tankar, hwilket ej beqwämligen annorlunda än genom protocollsutdrag ske kan, hwartill ock 16 § af riksdagsordningen gifwer anledning.

Ändteligen beslöts genom votering af 27 röster emot 24 det deputation skulle straxt afgå, och anmodades ordföranden h:r biskopen Benzeltierna, att kortteligen nämna, det ståndet stadnat wid detta beslut i anledning af förekommande mycket wigtiga skiäl, som genom extractum protocoll med första skola blifwa communicerade.

7 §. Föredrogos 2:ne memorialer,¹¹⁸³ ingifna af ryttmästarne Gustaf Ad. Schmitterlo och Philip Bonde, angående deras tour wid militairen, som remitterades till secreta deputation.

8 §. Företog sig ståndet till afgiörande kammar-, oeconomie- och commerce-samt secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående flere apothequers inrättande i Stockholm,¹¹⁸⁴ och uplästes 3:ne vota jemte ett annat votum,¹¹⁸⁵ som instämde med deputations yttrande, såsom ock bondeståndets extractum protocoll angående denna sak.¹¹⁸⁶

När acterne woro till ända läste förklarade sig h:r probsten doctor Serenius, det han i anseende till någon nära slägtskap med en af de nya apothequare, wille afhålla sig ifrån denna deliberation.

Hwad sielfwa saken anginge, förklarade h:r kyrkoherden Wikman, att den woro så wäl uti de från deputation komne acter, som uti åtskilliga tryckta skrifter utförd, så att widlöftiga deliberationer kunde undgås, och att h:r kyrkoherden biföllo det votum som sidst uplästes och ifrån deputations utlåtande icke woro skiljaktigt.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte, att skiälen äro på bägge sidor med mycken styrka framsatte, men så torde det dock låta höra sig, hwad å de gamla apothequens sida anföres. Att de hafwa privilegier kan ingen neka; att samma privilegier äro exclusive lærer så mycket mindre kunna

---

¹¹⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 38; R 911, nr 397.

¹¹⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 52. Jfr prot. 21 november ovan.

¹¹⁸⁵ Bilagor till föregående.

¹¹⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 139.

nekas, som få verk lära finnas hwilka hafwa sina privilegier uti så bindande termer exclusive, som apothequaresocieteten i Stockholm. Rätta frågan blir sålunda, om dessa privilegier skola uphäfwas? Därwid kan den anmärkning först giöras, att om privilegier skola inskränkas, så lærer wäl sådant otwifwelaktigt tillhöra den högsta magten, så att ej regeringen emellan riksdagarne må sig därmed befatta, och ej skäl sedermera tagas därpå till ändringens bibehållande. Men när ock ständer skola företaga en sådan ändring, så bör det icke ske utan skiäl, och då nödwändigheten sådant fordrar. Sådane skiäl, eller en sådan nödwändighet finnes här icke. Snarare finnas skiäl som styrka till det, att ej flere apothequer må inrättas; ty utom det förnämsta skiälet, att securitas publica fordrar ordhållighet, så kan man ock säija, det ju flere apothequer ju flere fuskare, hwilket är så mycket farligare, som det angår menniskians lif och hälsa, och i synnerhet i Stockholm, som kan anses såsom en officin, hwarifrån pharmaceutica och medicinaria till andra apothequer och orter blifwa requireerade. En del skulle allenast syselsätta sig med att tillreda spiritus vini eller andra mindre betydande pharmaceutica.¹¹⁸⁷ i synnerhet skulle det på Kongsholmen tillämnade apothequer icke kunna subsistera, så framt det icke blefwo desto mera lysande och renomeradt, så att medicamenter skulle af stadsboer hämtas, emedan inwånarne äro få, och den officine som är wid lazarettet tillämnad, kan därstädes till fullo fournera behofwen. Som förden skull fides publica äfwen uti det som privilegia exclusiva angår, bör conserveras, och stadsens behof ändock blir uppfyllt, så förklarade h:r doctorn sig bifalla, det må de gamla apothequen wid sina privilegier conserveras, men derjämte de yngre på något sätt för sina omkostningar indemnizeras; och må det framdeles ankomma på riksens ständer att pröfwa, huruwida flere apothequer kunna wara nödiga.

H:r biskopen doctor Halenius förklarade sig hafwa mycken medömkan med dessa nya apothequen, i synnerhet som de uppå erhållit tillstånd af regeringen anlagt sina verk, men detta måste ändock efter h:r biskopens tanka wika för den allmänna nyttan. Om flere apothequer skola inrättas, så lider publiquen, först i det afseende att avancien skal delas ibland flere, då medicamenterne blifwa dyrare. Dessutom ju flere apothequer ju mindre afsättning på hwart och ett, och ju mer blifwa medicamenterne förlegade.

---

¹¹⁸⁷ *pharmaceutica* i prot.

Om privilegiers helgd är redan talat. Det wil inwändas, att dessa privilegier äro oeconomiska, som efter tidernas omständigheter kunna förändras. Men hwad privilegier äro som icke på något sätt hafwa afseende på oeconomie? Och under det namnet skulle man kunna bryta hwad för privilegier det hälst woro.

Kongl. öfwerhofpredikanten h:r magister Grunnerus instämde med h:r doctor Celsius, och tillade, att folkmängden kan icke wisas wara större nu än 1725, då collegium medicum afstyrkte flere apothequers inrättande, ehuru quæstion då allena war om ett. Här är icke bewist wara någon brist på medicamenter, samt mindre tillräckelig betjening. Kronoapotheket betjenar lazaretet, till dess det får sin egen officine, altså skulle den tillämnade apothequaren på Kongsholmen swälta ihiel; där är icke heller någon medicinæ doctor och kan man gå till apotheket med det samma man går till doctorn.

Till uplysning i det som uti de särskilta votis åberopas, anförde h:r kyrkoherden Klot, att uti 1752 års bref talas endast om de orter, hwarest allenast ett enda apothequo woro, och kan sålunda icke lämpas till Stockholm, där 9 apothequo äro, och hwad angår tilläggnigen uti privilegio för apothequaren på Ladugårdslandet, så heter det: när orten, Ladugårdslandet näml:n, så tilltager, och de sielfwe sådant begiära. Men detta kan icke lämpas på de nu omtwistade nyare apothequer.

H:r professorn doctor Gadolin: Det kan icke nekas att privilegia exclusiva hafwa mycken helgd. Att apothequaresocieteten här i Stockholm har sådana privilegier lærer icke kunna nekas, så wida sådant uti de särskilta votis anføres. Härwid har dock händt, att en och samma konung som gifwit dessa privilegier, har sielf sedermera ändrat dem. Annars kan wäl i allmänhet säijas, att perpetuelle privilegia exclusiva uti oeconomiska mål äro skadeliga, så wida händerna wilja därigenom bindas på magtägande att widtaga sådane författningar som kunna pröfwat nyttiga för det allmänna. Och woro det bättre för de efterkommande, som anlägga nya inrättningar, om de afstodo ifrån sådane privilegier, hälst de på få ställen med nytta brukas. Det allmänna præjudiceras och som nu är händt, oroliga twister upkomma. Exempel torde ock finnas, att sådane privilegier aldrig bordt gifwas, ehuru wederbörande funnit utwäg åt sig dem förskaffa. Så mycket kan man säija, att om de äro af ständer gifne, så borde de icke af regeringen uphäfwas. Men desse äro gifne af konungen, och kunna därföre äfwen,

när omständigheterna så fordra, af konungen limiteras, utan att den allmänna säkerheten kan säjas periclitera. Ehuru det kan wara ömt i anseende till dem som kiöpt ett sådant privilegium, och man wille önska att denna quæstion icke upkommit; så synes det dock wara billigast, att de nya wid sina af Kongl. Maj:tt undfångna privilegier bibehållas. Ty huru skola de indemnizeras? Om de än få betalning för sina wahror, så blifwa de ändock lidande till sina personer, så wida de icke kunna gå tillbakars att blifwa provisorer hos andra apothequare, och icke heller kunna flytta till andra orter, som äro förut upfylta. Uti Åbo stad war en dylik strid. Ändteligen fick man en till under namn af academieapothequare. Bägge må nu wäl, och det samma woro äfwen här att förmoda.

H:r biskopen doctor Benzelstierna anförde, att alla oeconomiska författningar och privilegier böra wara inrättade alt efter som det allmänna bästa fordrar. Hwad som för 100:de år efter en methode blef fastställt, kan man nu med mera nytta för det allmänna sätta på en annan. Här är förut sagt att konung Gustaf Adolph sielf ändrade dessa privilegier, som i början woro lika exclusive som de nu äro. Wid 1752 och 1756 års riksdagar hafwa ständerne gjordt det samma. Frågan blir fördenskull allenast nu: om sedan den tiden då privilegierne säjas wara confirmerade, omständigheter hafwa sig så ändrat, att privilegierne behöfwa undergå någon jemkning? Man wet att efter en wiss periode af tid, blefwo apothequen förökade från 6 till 9. Under den sedermera förloopna perioden hafwa wisseligen rörelserna tilltagit, lazaret och fattighus blifwit inrättade, fabriquer anlagde samt medicamenter långt mera kommit i bruk, såsom ock både doctorers antal sig förökad, samt chirurgi likaledes med medicinen sig befatta. Man wet äfwen, att uti sielfwa staden äro 5 apothequer som alla hafwa sin näring; monne icke Malmarne som äro så peuplerade jemte Kongsholmen och Ladugårdslandet kan fordra betjening af de öfriga 7.

H:r superintendenten doctor Körning instämde uti det som af h:r biskop Benzelstierna och h:r doctor Gadolin war anfördt, och förmälte tillika hwad swårighet existerade uti Norrland, så länge Gefle stad nyttjade ett dylikt så kallat privilegium exclusivum. Wägen war lång att skicka efter medicamenter. Siukdomarne fingo alt mer och mer öfwerhanden när folcket begynte dö. Ändteligen blef ett apothequer inrättat i Hernösand af en habil man som feck förlag, samlade örter och fournerade sitt apothequer till landets stora förmån.

H:r superintendenten doctor Lütkeман tillade, att utom det folckmängden under sednare tider i Stockholm sig ökat, så gå äfwen en stor del medicamenter till arméen i Pomern, emedan fältkistorne blifwa härstädes præparerade. I första början blefwo dessa privilegier exclusive för de tyskas skull, som blefwo införskrifne att härstädes inrätta apothecue. Men sedan nu landets egne barn kunna giöra sig skickeliga i denna profession, så skulle desse alt för mycket decourageras, om för dem wägen tillslöts att blifwa deras egna. Och så litet det klagades öfwer inbrott i privilegierne när nummern ökades först till 6 och sedan till 9 då samma privilegier existerade som nu, så litet kan det ock nu klagas.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde åter, att ständerne hafwa äfwen tillföre med mycken ömhet handterat apothecueprivilegier. Wid sidsta riksdag war quæstion om apothecues inrättande uti någon stad, där förut apothecue icke war, sådant blef tillåtit, men på det sätt att apothecuearen uti nästgränsande stad, som hade privilegium exclusivum skulle först där öfwer höras. Detta uplyses äfwen af en annan sak. Ständerne funno olägenheten af den levantiska handeln och wille hafwa den samma uphäfwen. De trodde sig dock icke böra sådant verkställa, utan att fönöija dem som på samma handel hade privilegium. Samma ädelmod lära och ständer nu wisa, näml:n att ej uphäfwa ett wälfångit privilegium utan att ägaren däröfwer blifwer hörd och förnögd. Utom dess om apothecueen ej blifwa bibehållne wid deras exclusiva privilegier, så kunna apothecueen förökas utan mått. Det är sagt, att regeringen kan ändra hwad en konung giordt, men det är till märkandes, att den tidens högsta magt har gifwit privilegierne, hwilka fördenskull på en annan tid ej kunna ändras utan af den som då innehafwer högsta magten.

Ändteligen giordes af högwördigste herr archibiskopen och taleman proposition: om ståndet bifaller de 3:ne särskilta vota samt bondeståndets extractum protocolli? Hwarpå olika swarades och anstältes votering, hwarwid 27 röster biföllo denna proposition, emot 25.

9 §. Under föregående öfwerläggning, ankommo deputerade från borgareståndet, som gifwo tillkänna, det hos bemälte stånd, innan deputation ankom ifrån presteståndet, den frågan upkommit, huruwida secrete utskottet, under de projecterade ferier skulle hwila; och hade borgareståndet efter ömsint öfwerwägande af alla härwid förekommande omständigheter, stad-

nat i det slut, att under warande belägenhet woro det ganska betänkeligit och för riket skadeligit, om secrete utskottet skulle med dess öfwerläggningar uphöra angående det som rörer de utrikes ärender, samt den del af stats- och defensionsverket, som därmed gemenskap har. Men ang. andre ärender, som antingen höra till plena eller kunna tåla uppskof, må secrete utskottet under ferierne sig därmed icke befatta. Häröfwer aflämnade deputation extractum protocollii, med anhållan det presteståndet behagade taga detta uti ett närmare öfwerwägande då borgareståndet gör sig försäkrat, det presteståndet, som ej mindre än de öfrige stånden med yttersta sorgfällighet wårda rikets wälfärd, lärer häruti instämma. I widrig händelse föränlåtes borgareståndet att ändra dess beslut angående ferierne, och gärna upoffra egen beqwämlighet för den angelägenheten att blifwa qwar och wårda riket.

År 1761 den 26 Novemb.

1 §. Justerades slutet af protocollet under d:n 21 Novemb.

2 §. Uplästes wällofl. borgare- och ärbara bondeståndets extracta protocollii angående chemiæ professions inrättande i Lund; warande presteståndets häröfwer utfärdade extractum protocollii bifallit, med tilläggning angående lönen, att doctor Wollin undfår den först lediga philosophiæ professors-lönen, och den yngsta professorn i den faculteten hwar efter annan tjenar utan lön, till dess någon sådan genom vacance kan honom tillfalla; dock så att philosophiæ experimentalis-lönen härifrån undantages, hwilken enligt förr giord författning, bör wid existerande ledighet, blifwa oeconomiæ professionen tillagd.

Uppå h:r superintendenten Lutkemans begäran blef detta till en annan gång hwilande.

3 §. Uplästes höglofl. ridderskapets och adelens samt ärbara bondeståndets extracta protocollii angående nya stapelstäder i Öster- och Wästerbottn samt Wästernorrland, hwartill ridderskapet och adelen enligt förr tagna beslut samtyckt, men bondeståndet hänskutit till Hans Kongl. Maj:tt.

Häröfwer upkom i ståndet någon discours, i det h:r probsten Hiortsberg begärade, att nyssnämde extracta protocollii, såsom första gången uti stån-

det uplästa och innehållande nya anledningar att eftertänka åtskilligt i denna laggranna saken, måtte ligga på bordet.

Hwaremot h:r superintendenten Körning, h:r doctor Celsius, h.h:rar probstarne Mathesius, Manquer, Meurling med flere ledamöter förmente, att denna saken, som förut i ståndet åstadkommit så mycken ventilation, nu mera icke borde borttaga någon tid, utan anses så fullkommeligen afgjord, att löparen nu straxt enligt ståndets beslut kunde påskrifwas, hälst i de nu föredragna extracta protocoll inga andra skiäl anföras, än dem ståndet förut i öfwerwägande tagit. Och förbehölt sig i synnerhet h:r superintendenten Körning, att i fall denna sak nu åter skall uprifwas, då på lika sätt med alla andra ståndets beslut, af hwarje ny anledning må förfaras.

H:r probsten Hiortzberg åberopade riksdagsmannarätt, och begärade i början, i fall betänketid honom skulle wägras, att med extractum protocoll däröfwer få wända sig till de öfrige respective stånden, men uppå föreställning, att därigenom icke resa den quæstio legis, huru wida en sådan process kan wara en ledamot af något stånd tillständig, åtnöijde sig därmed, att saken i ståndets protocoll må blifwa antecknad.

H:r doctor Wahlborg ärindrade, att som ståndet icke wet, huru wida borgareståndet yttrat sig öfwer detta ståndets sidsta extractum protocoll i saken, så woro skiäl för ståndet att icke hasta med löparens expedierande.

Ståndet fant icke desto mindre onödigt, att widare hos sig uppehålla löparen; och sedan angående påskriften något blifwit discourerat, resolverades: att sedan ståndet angående dessa nya stapelstäders inrättande, under d:n 16 Octob. sidstledne sig utlåtit på sätt som dess extractum protocoll af samma dato utwisar, och den tid af 5 weckor, som då blef utsatt, nu är förfluten, så förblifwer ståndet wid dess under d. 30 Martii och d:n 25 Maji till dessa stapelstäders inrättande gifna bifall hwilken resolution påskrefs och expedierades.

4 §. Uplästes en under bref till h:r probsten Ziebet ankommen berättelse ifrån Stralsund, angående catholiquernes stora tilltagsenhet därstädes, hwilken ståndet ej utan häpenhet och bestörtning kunde åhöra, samt beslöt, på det ett kraftigt steg däremot måtte kunna tagas, att under behörigt vehiculum denna berättelse till secrete utskottet öfwerlämna, hwarmed tillika

skulle följa hwad consistorium i Stockholm finner sig befogat att påminna emot catholiquernes upförande härstädes.¹¹⁸⁸

5 §. Uplästes justitiædeputations betänkande¹¹⁸⁹ uti arfs- och testaments-twisten emellan lagman Juslen och wälbördiga jungfru Apelgren, jemte thet i saken medföljande särskilta votum; hwilken act uppå h:r kyrkoherden Kollinii, h:r probsten Hellbergs och fleras begäran blef liggande på bordet.

6 §. Uplästes extractum protocollu ifrån justitiædeputation,¹¹⁹⁰ angående tjenstefrihet i Maji och Junii månader alla år för håfrättsråden baron Carl Ridderstolpe och Christopher Rappe, när the sådant för sig nödigt finna och hos håfrätterne anmäla, hwartill ståndet fant skiäligt dess samtycke lämna.

7 §. Justerades det extractum protocollu som till de öfrige stånden kommer att afgå, angående secreta utskottet under ferierna. Och som utom det som af notarien magister Stenbeck enligit ståndets befallning war till denna ändan projecterat, h:r doctor Celsius äfwen upsatt ett sådant document, lät ståndet sig föreläsas bägge concepter. Hwarefter i öfwerwägande togs, hwilketdera för ståndets räkning skulle utfärdas.

Å ena sidan anmärktes i allmänhet, att då icke någon ledamot committeras, att i ståndets namn föra pennan, sådant allena tillkommer notarien, hwars skyldighet är, att, likmätigt protocollet författa expeditionerna och som sådant både säkrast och beqwämligast kan åstadkomma, då han af det förda protocollet har bästa tillfälle att känna saken, sådan som den i protocollet ligger warande för ståndet ingen anledning, att gå ifrån dess expeditionprojecter, när ståndet uti dem finner dess tanka wara träffad. Och äfwen som å andra sidan en ledamot icke kan betagas, att ej mindre skriftän munteligen, äfwen wid justeringen yttra sina tankar, så blifwer det ock i ståndets skön, huru det finner för godt att nyttja dessa tankar, och om de för ståndets egna antagas, antingen låta dem i form af expedition utgå, el-

---

¹¹⁸⁸ Protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 100 (men dat. 21 november).

¹¹⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 46. Även 28 november.

¹¹⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 54.

ler, om så nödigt pröfwat, sammanjämka dem med hwad notarien kan hafwa upsatt, hälst det ofta är af nöden, att en sak med flera skäl och omständigheter utföres i expedition än protocollet kan innehålla. Hwartill kommer att ett stånd som för sina skrifter icke är redogörande, kan därom efter godtycko och annorlunda än wid fora wanligt är, så disponera, som det finner med ändamålet och ståndets wärdighet bäst wara öfwerensstämmande.

Hwad förewarande casus egenteligen beträffar, ärkändes så af högwördigste herr archibiskopen som flera ledamöter, att notariens project war med ståndets i protocollet liggande conclusum närmast öfwerensstämmande, och förmentes, att ståndet nu så mycket mera borde därwid förblifwa, som notarien fädt uttryckelig befallning, att lägga hand wid expeditionen; hwartill h:r biskop Filenius lade, att som ståndets ledamöter i denna sak warit af skiljaktiga tankar, så woro ock bägge delarne i detta project uptagne. Hwilket åter h:r probsten Manquer ansåg på det sättet wara skedt, att skiälen mot ståndets beslut nästan synas prevalera för dem som tala för det samma, och som dessa sednare förtjena att i sin styrka läggas å daga; äfwen som ock i ståndet blifwit omtalt, att ett i den afsigt utförligit extractum protocolli skulle utarbetas, så approberade både h:r probsten och flere ledamöter h:r doctor Celsii project, såsom ställt att äfwen utom riksens ständer, hwarthän det förmodeligen kommer att emanera, wisa grunderna till ståndets beslut i detta fall och hwad däremot skulle kunna sägas.

H:r biskop Halenius biföll notariens project, allenast att därifrån utelämnas, utländningars befarade twifwelsmål om secreta utskottets myndighet.

H:r biskop Benzeltierna och h:r superintendenten Lütkekan åberopade sig hwad de tillföre i saken yttrat, samt gillade notariens project.

H:r doctor Celsius förklarade, att med å sido sättande af egen kärlek, och utan att bestrida notariens arbete dess thy tillständiga wärde, han håller före detta document, som han tror sig haft rättighet till ståndet inlämna, wara så författat, att ståndets beslut därutinnan blifwit hänledt ifrån sielfwa constitution af vår regering. Hwarföre, och som därigenom wisseligen lägges största wigt och fastaste grund till detta beslut; ty kan h:r doctor, då han i stöd af dess riksdagsmannarätt skall deltaga i den nu för händer warande justering, icke wara af annan tanka, än att detta, ehuru af h:r doc-

torn sielft upsatt, bör från ståndet expedieras. Till hwilken ända h:r doctorn fogade sig till jämkning af ett och annat, hwarwid swårighet giordes, såsom: att ferier må bewiljas, i stället för: att riksdagen i dess activitet må uphöra; att såsom anledning till detta ståndets beslut, utsättes den fråga som upkommit, huru med secrete utskottsmålen under ferierne skall förhållas: att hwad som blifwit nämnt om penningelånet, obligationerne, de ministeriela målen, beqwämligheten för regeringen att sköta sakerna och säkerheten för vår regeringis fria constitution, går ut.

Efter den i så måtto skiedda ändringen yttrade dock h:r biskop Halenius, det han i anseende till consequencerna höllt nog betänkeligit, att om riksens ständers plena bruka den utlåtelsen: secrete utskottets principaler. H:r biskopen kunde icke heller finna sig wid den fruktan som här tyckes marqueras för påföljderna af secrete utskottets sittande under ferier; äfwen som ock herr archibiskopen påminte, att detta skiälet icke så mycket bör yrkas, att därigenom någon last faller uppå hwad tillföre hos riksens ständer i dylika mål passerat.

H:r probsten Troilius underställte, om icke bägge dessa upsatte project kunde sammanjemkas till en kort expedition, som torde hafwa mera werkan, än en widlöftig; anförde för öfrigit wid h:r doctor Celsii, att secrete utskottet häldre kunde sägas taga sin magt och gällande anseende af lagen, än af riksens ständers plena, sedan ledamöterne där blifwit walde och plena dem compromitterat.

H:r biskop Filenius förklarade det han icke kunde taga någon del i hwad h:r doctor Celsius nu projecterat.

Ändteligen gjorde högwördigste herr archibiskopen proposition om ståndet bifaller det af notarien projecterade extractum protocolli sedan det undergådt någon jämkning; hwarwid Nej i swaret skulle beteckna bifall till h:r doctor Celsii uplästa och nu ändrade project.

Som ståndet sig härtill skiljaktigt munteligen yttrade; utröntes genom votering, att 22 röster woro för Ja, men 31 för Nej; hwarföre conceptet lämnades till notarien, att däråf till nästa plenum renskrifwa nödiga exemplar.

Emedan klockan nu redan hade slagit 2; åtskildes ståndet.

År 1761 den 28 Novemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 24 Novemb.

Wid 8 § yttrade sig ståndet, att ehuruwäl denna passage nu justeras och ingen ändring skier i hufwudsaken, så förbehålles dock, det ståndet må närmare tänka på huruledes de 3:ne nya apothequare må på något sätt indemnizeras.

Justerades äfwen protocollet af d:n 26 Novemb.

2 §. Notarien gaf tillkänna, att då han efter undfängen befallning renskrifwit behöriga exemplar af ståndets extractum protocollii angående secreta utskottmålen under ferierne, så hade hos honom twifwelsmål upkommit angående de orden: sina principaler, samt ordet: allena; wiljandes notarien sig erindra, hwarutinnan äfwen notarien Brander som den dagen förde protocollet instämt, det ståndet wid justeringen af dessa passager gjort någon anmärkning, ehuru uti det justerade conceptet ingen förändring finnes; och hade fördenskull notarien, sedan han så wäl hos högwördigste herr archibiskopen som h:r doctor Celsius sådant anmält, uti de renskrefne exemplaren för äfwannämde ord lämnat charta blanche.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte härwid, att ehuruwäl en eller annan ledamot wid desse orden gjorde påminnelse och h. doctorn sielf, wid en sådan påminnelse föreslog, att i stället för sina principaler kunde sättas riksens ständer, och bäst öfwerensstämmande, i stället för allena öfwerensstämmande; så motsades dock sådant af andre, och stadnade ståndet i det slut, att dessa ord skulle behållas, hwarföre ock, sedan conceptet uti wissa delar blifwit jämkat, och det sedermera till slut helt och hållit uplästes sådant som det då war och nu befinnes; så gjordes därwid icke den minsta påminnelse.

Häruti instämde h:r kyrkoherden Klot, h:r probsten Meurling och flere ledamöter.

Högwördigste herr archibiskopen tillika med h.h:rar biskoparne Filenius, Halenius och Benzelstierna förklarade sig ej annat kunna minnas, samt hafwa wid saken den sluteliga tanka, att förenämde ord blefwo ändrade. H:r professor Gadolin instämde häruti samt tillade, det han sedermera eller wid öfwerläggningen om samma sak uti secreta utskottet, tillfälleswis sagt åt h:r probsten Troilius, att det till förekommande af led-

samma och mindre nödiga quæstioner ibland ständer, war wäl, att dessa orden blefwo ändrade.

H:r doctor Celsius erhindrade åter, att dessa orden: sina principaler, lära så mycket mindre wara farliga som secrete utskottet ej lærer kunna neka, det riksens ständer äro dess principaler, så wida ständernes plena kunna gifwa befallningar till secrete utskottet, såsom ock i wissa delar ändra, hwad secrete utskottet giordt, så att fördenskull den med skäl obehageliga idee, som är fästad wid den annars bekanta principalatsquæstion, icke kan lämpas till förewarande ämne.

H:r doctor Serenius tillade, det man icke på något sätt må afpruta det minsta på plenorum rättighet, ty de äro rätta magtägande, och böra sålunda dessa orden stå qwar.

H:r probsten Meurling anförde, att ständerne böra så mycket mer kallas principaler för secrete utskottet, som den med alt skiäl är principal, som gifwer en sak dess existere, samt föreskrifwer giöromålen, och åter kan säija, det samma sak skall uphöra, hwilket aldeles till plena och secrete utskottet är lämpeligit, i synnerhet som ståndet genom dess tagna beslut, har sagt, att secrete utskottet under ferierne skall uphöra.

H:r doctor Gadolin anförde åter att denna sak kan på hwarjehanda sätt disputeras och torde stadna så som åtskilligt annat uti finare distinctioner, hwarmed dock ståndet icke nu må sig uppehålla, utan woro det bäst, att man snart kommer ifrån denna discours och får komma till afgjörande af andra saker.

Biskopen h:r doctor Halenius förklarade, att om denna sak nu skulle ventileras, hwilket h:r biskopen dock håller onödigt, så kunde man säija, att riksens ständer i wiss måtto äro principaler, näml:n att de sätta secrete utskott och kunna äfwen gifwa wissa befallningar tillderas secrete utskott, samt kunna antingen gilla eller ogilla hwad af secrete utskottet blifwer plenorum skierskådande understält, såsom äfwen secrete utskottet med alt skiäl lærer tro sig gå tryggast, när det får i det möjligaste underställa sina beslut plenorum ompröfwande. Men så lærer man tillika kunna säija, om en del ärender, som uti riksdagsordningen specificeras, att secrete utskottet, sedan det af plena blifwit förordnat, i kraft af samma lag, är lika såsom fullmyndigt att däröfwer gifwa till Kongl. Maj:tt dess utlåtande, med mera som härwid kunde anföras.

Erhindrades härwid åter, att desse secrete utskottets giöromål blifwa dock af ständerne uti riksdagsbeslutet confirmerade.

H:r probsten Manquer anförde, att nu icke är rätta tiden till denna quæstion, emedan den synes antingen wid riksdagens början och förr än secrete utskottet är satt eller ock wid riksdagens slut, där så nödigt pröfwat, kunna moveras. Men hwad den frågan angår, som nu egenteligen förehafwes, så will h:r probsten sig påminna, att en del giorde anmärkning wid dessa ord, och påstodo, att de måtte ändras; andre yrkade att de måtte stå qwar, och lærer wäl af protocollet kunna inhämtas, uti hwad slut ståndet stadnade.

H:r probsten Hiortsberg hölt före, att de orden: sina principaler kunna stå qwar, emedan extractum protocolli innehåller något som virtualiter är det samma, ehuru h. probsten icke är af samma tanka.

Ändteligen uppå högwördigste herr archibiskopens proposition, förenade sig ståndet om det, att oftanämde ord: sina principaler, och ordet: allena, blir ståendes.

3 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d:n 27 i denna månad,¹¹⁹¹ hwaruti riksens ständer styrkas till det, att utan annat uppehåld, än hwad helgedagarne nödwändigt fordra, uti deras öfwerläggningar fortfara.

H:r probsten Mathesius begärte att få öfwer detta ärende sig besinna, hwaruti äfwen h:r kyrkoherden Wikman med flere instämde.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, att denna sak i anseende till de härwid förelupna omständigheter, woro af yttersta wigt, och skulle herr archibiskopen, såsom ock samtelige secrete utskottets ledamöter högeligen önska, att med dess afgjörande skyndades.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte, att man härwid behöfwer så mycket mera betänka sig, som här styrkes till något, hwaröfwer ståndet allaredan resolverat, ehuru det icke kan wägras upskof då sådant begäres.

H:r probsten doctor Serenius jemte flere yrkade äfwen, att denna sak må hwila, som blef af ståndet bifallit.

4 §. Sedermera upkom fråga, om ståndets extractum protocolli angående secrete utskottets hwilande under ferierne, skulle nu straxt afsändas, eller

---

¹¹⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 94.

därmed hafwas anstånd till dess ståndet tillika fådt yttra sig öfwer det som nu af secrete utskottet woro föreställt.

H:r kyrkoherden doctor Celsius och h:r kyrkoherden magister Wikman tillika med flere ståndets ledamöter förmälte å ena sidan, att hwad secrete utskottet nu anförer angående ferier i allmänhet, det kan icke angå ståndets beslut angående secrete utskottsmålen, i händelse de projecterade ferierne skulle blifwa bestående, hwilket beslut nu mera icke kan undergå någon ändring; att ståndet allaredan för 2:ne plenidagar genom deputation låfwat, det de mycket wigtiga skiäl, som föranlåt it ståndet till dess beslut angående secrete utskottets hwilande under ferierne skola med det första genom extractum protocollii med de öfrige stånden communiceras; att om därmed längre dröijes, så skulle det synas, som antingen ståndet woro betänkt på någon ändring, eller ock att ståndet skulle hafwa betänkande wid att framlägga samma skiäl; att de öfrige stånden, då de nu skola deliberera öfwer secrete utskottets extractum protocollii, må med det samma få se alla de skiäl, som styrka till det, att secrete utskottet icke må sammanträda under ferierne; ty annars skulle det kunna hända, att ferierne blifwa bestående, och att secrete utskottet äfwen kommer att fortsätta sina öfwerläggningar, hwilket är emot ståndets önskan och beslut; att om man dröijer med afsändandet, så får publiquen anledning att tänka, det secrete utskottets föreställning haft sådan influence, och lærer det tillika få det utseende, som skulle ståndet icke nog moget hafwa eftersinnat saken, förr än det af secrete utskottet feck uplysning, och hwarwid sålunda ståndets heder kommer att periclitera; och ändteligen, att ståndet uti sidsta pleno beslöt, det behöriga exemplar skulle tills i dag skrifwas och nu afsändas.

Å andra sidan anfördes af biskopen h:r doctor Benzelstierna, superintendenten h:r doctor Lütkekan och flere, att ståndet wäl låfwat communicera skiälen till det tagna beslutet, men icke precise sagt tiden, huru snart det skulle skie; att meningen icke är till att ändra beslutet, i händelse ferierne skulle blifwa bestående eller att aldeles hindra det extractum protocollii skall afgå, utan att det allenast må hwila, till dess ståndet öfwer secrete utskottets föreställning sig utlåt it, hwilket ej torde länge dröija; att om oftanämde protocollsutdrag nu straxt afsändes, sedan likwäl secrete utskottets föreställning blifwit upläsen, så ser det så ut, som hade ståndet icke giordt den minsta attention wid de af secrete utskottet anförda skiäl,

och warder så ansedt, som skulle ståndet aldeles förblifwa wid dess tagne beslut angående ferierne.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade sig äfwen wilja råda till det, att ståndet först utlåter sig öfwer det secrete utskottet nu upgifwit, och sedermera lämnar de öfriga stånden på behörigt sätt del både af det ena och det andra.

En del trodde, att häröfwer kan nu mera ingen deliberation hafwa rum, eller någon proposition göras, emedan saken är allaredan afgjord, i synnerhet erhindrade h:r probsten Manquer att det med riksdagsordningen och alla riksdagars praxis är öfwerensstämmande, att då en sak är uti ett stånd afgjord, och det will säijas, att nya omständigheter sig förete, som synas verka ändring, så böra samma skiäl så tydeligen utredas, att ståndets ledamöter kunna sig enhälligt förena att taga saken å nyo under öfwerwägande till någon ändring, hwilket h:r probsten till närwarande fråga på det sättet lämpade, att antingen må man enhälligt komma öfwerens, att extractum protocolli skall hwila, eller ock bör det straxt afgå.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förmälte, att ehuru han icke heller haft någon annan tanka, än att det oftanämde extractum protocolli skulle i dag afgå, till hwilken ända äfwen notarien fick befallning om dess renskrifwande, så har dock sedermera ett novum emergens existerat, som gifwer anledning till öfwerläggning, om det skal straxt afsändas eller icke. Det är fuller nödigt och ståndet wärdigt att mainténera sina beslut, men det är lika angeläget och wärdigt, att skicka sig wisliga efter som omständigheterna sig förändra.

H:r professorn doctor Gadolin tillade, att här woro wisseliga ett novum emergens; ty ståndets beslut angående secrete utskottets uphörande under ferierne grundar sig ibland annat uppå det, eller præsупponerar åtminstone, att Kongl. Maj:tt med råds råde kan under ferierne bestyra alt det, som annars af Kongl. Maj:tt med secrete utskottets tillhielp eller underdåniga utlåtande uti angelägna ärender skulle bestyras, men när nu riksens råd af secrete utskottet här öfwer blifwit hörde, så hafwa de enhälligt förklarat, att de icke kunna sig sådant åtaga, ja, som det säges, uppå sitt samwete och rådsed, med tårar i ögonen betygat, att de icke annat se, än att sådant kunde förefalla, som föranlåta riksens råd, att efter en månads förlopp åter kalla ständerne tillsammans; om det sig så förhåller, som det ock måste sig förhålla, så wida det upgifwes af dem, som aldranärmast

kunna det weta, så synes det blifwa någon collision emellan det hwarom ståndet welat sig försäkra, och det som wederbörande nu sielfwa förklara. Altså ehuruwäl ståndet relative till de öfrige stånden blir wid sitt beslut både om ferier och secrete utskottets uphörande under ferierne, så synes dock detta novum emergens förtjena mycken attention, och synes wara bäst, att extractum protocollii hwilar, till dess man får ömsint öfwerwäga, huru det ena med det andra kan jämkas tillsammans.

Med detta h:r doctor Gadolins yttrande conformerade sig h.h:rar biskoparne Halenius och Benzelstierna, h.h:rar superintendenterne doctor Körning och doctor Lutkeman, h.h:rar probstarne Tiburtius, Troilius, Gagner, Lidius, Arfvidson och Lagerlöf, samt h:r kyrkoherden Alm.

H:r doctor Celsius förmälte åter, det han ej röres af tårar, ty han har ej sedt dem, och om han dem än sedt, så skulle de allenast röra den swagare delen, men icke det reella, ty till detta sednare fordras skiäl. Ståndets protocoll wisar, att ståndet med alfwar och sorgfällighet tänkt däruppå, och skiälen äro uti utdraget anförda, hwarföre ock h:r doctorn yrkade, att samma utdrag nu straxt måtte afsändas.

Sedan sålunda häröfwer blifwit discourerat, giordes af högwördigste herr archibiskopen proposition, om ståndet bifaller, det ståndets extractum protocollii angående secrete utskottets uphörande under ferierne skall nu straxt afsändas, hwaruppå tydeligen med Ja och Nej swarades.

Herr archibiskopen förestälte åter, att som ståndet sig häröfwer ej annars kan förena, så måste däröfwer voteras, då den som skrifwer Ja, bifaller denna proposition, men den som skrifwer Nej, han will, att protocollsutdraget skall innehållas till dess ståndet öfwer secrete utskottets extractum protocollii sig utlåtit.

Voteringen blef ock bewiljad, men h:r probsten doctor Serenius anmälte till protocollat, att det går ståndet för när att votera öfwer en sak som är förut genom votering afgjord.

Wid sedlarnas öppnande och rösternes sammanräknande, befunnos 25 röster för Ja; 27 för Nej.

5 §. Föredrogs bondeståndets extractum protocollii angående öfwerstlieutenanten de Carnals hos riksens ständer anförda beswär, samt bemälte stånds yttrande öfwer de Carnals befordran till majorssyslan wid Södermanlands regemente, och resolverades: att sedan ståndet under d:n 24 Novemb.

sidstl:ne afgjort, det ståndet kan sig med majorssyslans besättande wid Södermanlands regemente icke befatta, utan må därmed efter författningarne förfaras. Så bifaller ståndet detta extractum protocoll den del som rör successions förblifwande innom förenämde regemente efter öfwersten baron Funks befordran.

6 §. Föredrogs å nyo justitiædeputations betänkande om twisten emellan lagman Juslén och jungfru Apelgren.¹¹⁹²

Kyrkoherden h:r magister Laihiander förmälte, att ehuru deputations betänkande synes wara wäl utfördt, så äro dock uti det särskilta voto sådane grunder upgifne, som icke så lätteligen kunna förläggas. Den första är den, att ägendomen som här blifwit testamenterad, icke war af sådan beskaffenhet, att den kunde testamenteras, ty det war arfwejord. För det andra, att person som testamenterade, icke hade magt därtill. För det tredie, att den som feck testamentet icke därwid observerade hwad enligt lag bör observeras, näml:n att på behörigt sätt kundgiöra testamentet för den som wederbör. H:r kyrkoherden gjorde ytterligare tillämpning af detta uppå närwarande sak, och att när 1728 års testamente i så måtto förfaller, så är lätt att döma om det öfriga, eller att arftagaren är berättigad till Ludgonäs gård, framför testamentarien; dock så, att gälden först bör gäldas, och jungfru Apelgren, i stöd af det sednare testamentet, undfå hwad henne tillkommer, då ock den möda hon haft wid dessa jungfruers betjening, blir till fullo belönt.

H:r probsten magister Hellberg anförde först, att så alla saker i gemen, som i synnerhet uti justitiæmål de där angå meum et tuum, och igenom laga beswär kommit under högsta instancen eller riksens ständers skärskådande, bör hwar och en ledamot af riksens ständer på det aldranärmaste både giöra om saken underrättad, såsom ock efter bästa öfwertygelse och samwete enligt lag decidera. Af sådan orsak hade h:r probsten begärt, att denna sak måtte hwila, och måste h:r probsten bekänna, att han icke kan wara ense med deputations utlåtande, utan bifaller det särskilta votum. H:r probsten anförde ytterligare, att som wid denna sak åtskilligt förelupit under särskilta tider, så bör det ock afdömas efter den särskilta lag, som under desse särskilta tider warit antagen. Hwad som förelupit för 1736,

---

¹¹⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 46. Jfr prot. ovan 26 november.

kommer att skärskådas efter gamla lagen, men det sednare efter den nya. Det hufwudsakeligaste hwarom twisten varit, är efter h. probstens tanka 1728 års testamente, ty af dess laglighet eller olaglighet dependerar sedermera allt det öfriga, till bewis hwaraf h:r probsten kortteligen uprepade historien af det, som wid denna sak förelupit. Betraktar man förenämde testamente, så befinnes det wara olagligt, så wäl i anseende till testator, eller som det i denna casu må heta, testatrix som det testamenterade. Testatrix war ommyndig, som wäl kunde få borttgifwa, hwad hon sielf kunnat förwärfwa, men icke mer. Det testamenterade war arfwejord, som nullo nomine får testamenteras. De öfrige actus ex post liminio blifwa likaledes olagliga, när sielfwa grunden är olaglig. Ty den yngre systren Gyllencrantz kunde hwarken gilla ett af dess äldre syster olagliga giordt testamente, eller sielf emot lag något testamentera. Altså kortteligen till säjande, hwad som är olagligt återgånge, men lagligt stånde, det är: testamentet må gälla i de delar det är lagligt, men efter lag rättas i det olagliga.

H:r kyrkoherden magister Wikman hölt före, att deputations betänkande har sin goda grund, samt att dessa dubia äro där tydeligen resolverade; ty hwad det angår, att Ludgonäs gård war arfwejord, så hafwa jungfrurna Gyllencrantz betalt så mycken gäld, att den i deras hand kan anses som aflinge. Testamenten hafwa äfwen i naturens lag ett jus eminens, då däremot fiärmare arfwinge har allenast ett jus fictitium så länge närmaste arfwinge är till. Testamente är den afgångnas declaration om dess ägendom, hwilken den skall tillhöra, men när en sådan declaration icke är giord, så substitueras arfsrättigheten i stället för testamente. Jungfru Apelgren har uti många år giordt dessa systrar tienst, som de sielfwa tillstå, och är det billigt, att hon därför niuter någon belöning; warandes altför ömt att sådant neka.

Härmed instämde h:r probsten Bolmstedt och h:r kyrkoherden Hoffgardt.

H:r kyrkoherden Linderot anförde till uplysning härwid, att Ludgonäs ej kan kallas arfwejord, så wida systrarna Gyllencrants det ifrån gäld infriat; att den yngre systren Anna Helena¹¹⁹³ såsom närmaste arfwinge äfwen sedan hon blef myndig confirmerat sin äldre systers år 1728 giorda testamente, med mera, som uti deputations betänkande finnes anfördt. Flere

---

¹¹⁹³ Läs: *Helena Maria*.

hade sig anmält att tala uti denna sak, men afstodo därmed och begärte proposition.

H:r kyrkoherden Laihiander erhindrade allenast å nyo, att Ludgonäs gård så mycket säkrare är arfwejord, som bägge parterne under sielfwa twisten begifwit sig därtill. Icke heller kan det bewisas, att den undergådt någon förwandling genom gälds betalning; om ock någon gäld blifwit betald, så har sådant skedt af lösören eller andre fastigheter.

Den yngre systren har på wist sätt allena approberat 1728 års testamente, men sådant hörde henne till; om testamentet blifwit kundgiordt rätter man, det är den omyndigas curator, så hade saken fådt annat utseende.

Uppå giord proposition biföll ståndet deputations betänkande.¹¹⁹⁴

7 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande¹¹⁹⁵ öfwer de af öfwerstlieutenanten Carl Hierta anförda beswär.

8 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹¹⁹⁶ om capitain baron Ulfsparrs beswär, samt bondeståndets extractum protocolli af d:n 21 i denna månad,¹¹⁹⁷ som styrker till det, att denna sak till deputation åter må remitteras, hwilket af ståndet blef bifallit.

9 §. Företogs å nyo saken angående chemiæ profession i Lund, och uplästes hwad borgareståndet angående lönen sig utlåt. ¹¹⁹⁸

Ståndet anmärkte först i allmänhet, huru nödigt det will wara, hwarom ståndet äfwen warit sorgfälligt, det må lönerne wid academieerne ej dragas ifrån de professioner till hwilka de äro anslagne. Wid detta anmärktes ock det, att ehuru physices experimentalis-löner, då den blifwer ledig, är oeconomic professorn förbehållen, så synes dock sidstnämde professor blifwa lidande, i händelse någon annan profession innom filosofiska faculteten skulle blifwa ledig. Dock som ridderskapet och adelen samt bondeståndet

---

¹¹⁹⁴ Protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 136.

¹¹⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 89.

¹¹⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 113.

¹¹⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 138.

¹¹⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 157.

allaredan bifallit borgareståndets tilläggning angående lönen,¹¹⁹⁹ och samma förordnande äfwen skedt wid Åbo academie i anseende till professor Gadd; så hölt ståndet onödigt, att häröfwer giöra någon remonstration, utan resolverades, att ståndet förblifwer wid dess genom extractum protocolli af d:n 7 Augusti yttrade tanka om professions inrättande. Men hwad lönen angår, kan sig ståndet därmed icke befatta.

10 §. Uplästes secreta deputationens betänkande,¹²⁰⁰ angående öfwerstlieutenanten och riddaren And. Rudolph Durietz samt borgareståndets extractum protocolli,¹²⁰¹ hwilket sednare blef af ståndet bifallit.

11 §. Föredrogs extractum protocolli från kongl. rådkammaren, angående uphäfwande af den wid sidstl. riksdag för utifrån inkommande hwete ålagde afgift, samt ridderskapets och adelens häröfwer aflämnade extractum protocolli,¹²⁰² med hwilket sednare ståndet instämde.

12 §. Uppå giord erhindran, om sakens afgjörande angående bancolånen och det som därmed har gemenskap, gaf högwördigste herr archibiskopen tillkänna, att sedan ståndet afgjordt secreta utskottets extractum protocolli om ferierne, samt bewillningssaken, så kommer detta ärende att företagas.

---

¹¹⁹⁹ Bondeståndets protokollsutdrag härom i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 135.

¹²⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 129.

¹²⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 162.

¹²⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 37, med bilaga.

År 1761 den 30 Novemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 28 nyssförflutne.

2 §. Högwördigste herr archibiskopen anmälte nu till företagande secrete utskottets extractum protocolli angående julferierne och secrete utskottsmålen under samma ferier.¹²⁰³

H:r kyrkoherden doctor Celsius trodde sig icke, utan att blifwa lastbar, kunna styrka till det, att ståndets tagne beslut skola ändras. Det woro äfwen åtskilligt wid detta extractum protocolli, som h. doctorn ej kunde tillräckeligen utreda. Först förekommer den erindran, att någon af ständernes deputationer kan säija sig weta af ständers beslut, innan sådant genom expeditions deputation blifwit communicerat. Det säges att secrete utskottet kommit härom uti erfarenhet, men alt sådant bör anses för owist, och af secrete utskottet ignoreras, till dess det med något document blifwit bestyrkt. Det torde säijas att secrete utskottet fådt denna underrättelse af dess ledamöter, som äfwen äro ledamöter uti stånden, men detta är jemwäl något confunderande, emedan samtelige ledamöterne i stånden bifallit ferier, och blir sålunda frågan, uppå hwad grund secrete utskottets ledamöter kunnat styrka därifrån. Widare förefaller nog besynnerligit, att ifrån en ständers deputation skall komma föreställning till ständerna, som intenderar ändring uti något af ständerne tagit beslut. Det är icke owanligit, att det ena ståndet som är lika magtägande med de öfrige, kan på tjenligit sätt uti någon sak giöra påminnelse, då äfwen sådane påminnelser kunna gifwa anledning till ny öfwerläggning, men att sådane föreställningar skola komma ifrån deputationer, kan ej annat än besynnerligit förekomma, i synnerhet när det tillika wil påstås, det något stånd fattat sitt beslut på ett med lagen mindre öfwerensstämmande sätt, samt att man ej så eftersinnat, hwad som kan wara riket gagneligit eller icke. Sådant kan ej annat än hafwa farliga påföljder i tiden, och lærer presteståndet icke taga på sig att det giordt emot lag, eller wårdat riket med mindre sorgfällighet. H:r doctorn förklarade fördenskull sluteligen, det han ej kan styrka till annat, än att ståndet förblifwer wid dess om det ena och det andra tagne beslut.

H:r biskopen doctor Halenius förmälte sig hafwa all tillbörlig aktning för de beslut, som blifwa af ståndet tagne, hälst h:r biskopen är försäkrad,

---

¹²⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 94. Jfr prot. ovan 28 nov.

att de alltid byggas på grunder; dock trodde h:r biskopen, att man med all sådan aktning för det förra beslutet, kunde och borde taga det under något närmare öfwerwägande. H:r biskopen uprepade, huruledes ståndet då ferierne bewiljades, förklarade sig wilja taga uti ytterligare öfwerwägande huru med secrete utskottsmålen under ferierne skulle förhållas. H:r biskopens tanka, såsom ock tör hända fleres, hade därwid warit den, att secrete utskottet på något sätt skulle qualificeras, det är, af ständerne förklaras, hwilka ärender af secrete utskottet må under ferierne företagas, men ej annihileras. När nu sedermera, genom det sednare ståndets beslut, hwilket h:r biskopen äfwen wördar, blef afgjordt, att secrete utskottet under ferierne skulle aldeles uphöra, så önskade h:r biskopen äfwen för sin del, att den förra quæstion måtte åter påtänkas. Och wille h:r biskopen hafwa förmodat, att om det först blifwit deciderat om secrete utskottets totale uphörande, så torde man angående ferierne sig närmare betänkt. Utom alt detta hade ännu något härwid förelupit, som woro efter h:r biskopens tanka af mycken betydelse. Presteståndet hade under dess deliberation och beslut welat sig försäkra, det de ärender som annars höra under secrete utskottets öfwerwägande, skola under ferierne af Kongl. Majj:tt med råds råde kunna besörjas, och uti en sådan supposition har ståndet fattat dess beslut angående secrete utskottets uphörande under ferierne. Secrete utskottet har icke kunnat eller bordt ignorera hwad öfwerläggning hos ständerne härom förewarit. Och så litet det anstår secrete utskottet, att lägga sig uti eller hindra ständernes beslut, så litet har det ock kunnat anstå secrete utskottet att aldeles lämna en sak orörd, som med dess skyldighet och giöromål, samt rikets wälfärd har så nära förbindelse. Secrete utskottet har därwid ej kunnat taga innocentare steg, än att öka sin egen kundskap om sakernas närwarande belägenhet, med uplysning af regeringen; och när riksens råd, af de skiäl som uti secrete utskottets extracto protocolli finnas anförde, enhälligt nekat sig kunna åtaga sig bestridandet af alt det som kunde existera, samt förklarat sin önskan, det riksens ständer utan annat uppehåld, än hwad julhögtiden nödwändigt fordrar, behagade fortfara uti dess öfwerläggningar, så blifwer efter h:r doctorns och biskopens tanka, ett sådant novum emergens, hwilket icke allenast gifwer anledning att taga det förra beslutet under närmare öfwerwägande utan ock torde däruti förordsaka någon ändring, utan att man kan säija, det ständers beslut blifwa i någon måtto mindre ömt wårdade. Och aldenstund ett af twänne ting här kommer

att wäljas, såsom äfwen secrete utskottet upgifwit twänne alternativer, så wil h:r biskopen för sin del styrka till det, att ferierne må inskränkas, hälst h:r biskopen icke will hafwa någon skuld i den fara, som riket annars kunde råka uti.

Herr probsten doctor Serenius:¹²⁰⁴ Den upläsna secrete utskottets föreställning om rikets wådeliga belägenhet, är så faselig och surprenant, att om intet bättre står till, än bokstafwen lyder, så wet iag ingen annan råd, än lysa ut en bönedag och kasta oss i Herrans hand allena, efter fahran är så stor, att kong och råd icke tilltro sig att hålla riket ihop i 3 månader, fast mindre i 3 år, utan att hafwa ett ständigt secrete utskott wid sidan. Om alla dessa farligheter och warningar för riksens ständer, gå ut på intet annat än det, att giöra secrete utskottet necessairt under ständernes frånwaro, så måste iag bekänna, att det är tagit ur en nog sträng och owanlig ton. Ty där måste ju ha kunnat sökas ihop lindrigare motiver därtill, än sådana, som sätta hela riket i ängslan för en total undergång. Riken och republikuer kunna ju intet siunka i hast, som ett skiepp i siön och en menniskia dör knall och fall af ett slag, utan där måste wissa symtomer wisa sig långt förut för statsmannens ögon. Har secrete utskottet sedt sådane förut, så wore det oförlåteligit af dem i 14 månaders dag, att tiga stilla därmed, och intet yppa det ringaste för sina principaler. Hafwa de intet sedt dem förut, utan olyckan kommer nu som en flod öfwer oss på en gång, så är det icke därmed giordt att faran utropas, utan här borde sägas, hwaruti hon består, att wi måtte weta, hwarest och huru wi skola taga henne emot. Men att ingen långwägad fara warit på färde, tyckes iag däraf wilja sluta, att secrete utskottet nu i 9 månaders tid lämnat riksens ständer utan swar på deras remisser af memorialer om fred, att de icke klagat sig öfwer brist på credit eller penningar; att de continuerat kriget den ena campagnen efter den andra; att de ökat armeen med 4 000 man, utan att fråga ständerne om låf eller penningar därtill, som alt wisar mig att med financeverket måtte stå wäl till, och att ifrån det quarteret intet är att befara. Att ingen wåda nu i dessa dagar öfwerkommit riket will iag däraf sluta, att secrete utskottet med mycken tranquillitet hört det ena ståndet efter det andra besluta 3 månaders ferier, och intet warnat dem för faran däraf. Wåra ledamöter af secrete utskottet hafwa warit med i detta beslut i ståndets pleno, äfwen

---

¹²⁰⁴ Ett skrivet anförande ligger löst i konceptprotokollet.

som borgareståndets, men ingendera har sagt ett ord därom, utan då först, när frågan blifwit om de skulle få sitta qwar och hålla riksdag medan wi woro bortta, och ståndets plenum sagt Nej därtill, då komma de fram med wådeliga belägenheter, då kalla de till sig riksens råd att öfwerlägga därom, och påbördä riksens ständer alla onda fölger däraf. När iag lägger ihop alt detta, kan iag icke finna mig däruti, utan altsammans så besynnerligt, att iag för min del wille hafwa denna föreställning remitterad till secrete utskottet tillbaka, att rent ut säga oss, hwaruti dessa pericula reipublicæ bestå, på det wi måtte kunna concurrera med dem att rädda det kära fäderneslandet, och icke bära den swåra beskyllning att wetandes förslösa rikets wälfärd.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förklarade, att hwad som discoureras reducerar sig hufwudsakeligen till fyra omständigheter: 1:o om det är secrete utskottet tillståndigt, att upgifwa sina erindringar till riksens ständers plena, 2:o om här existerat något novum emergens, som gifwer anledning för ständerne, att taga deras beslut om ferier uti ytterligare ömsint öfwerwägande, 3:o om någon wåda är till befarande för riket, och 4:o om ytterligare remiss till secrete utskottet, att wid det tredie momentum närmare upgifwa omständigheterna.

Hwad det första angår, så nekas icke det riksens ständer böra wara ostörde i sina öfwerläggningar, men det är tillika angeläget, att secrete utskottet, som aldrämst kan hafwa kundskap om huru rikets wälfärd skal wårdas, för riksens ständer upgifwer rätta beskaffenheten af sakerna. Detta är secrete utskottets skyldighet, och kan utan ansvar inför Gud och efterkommande icke underlåtas; och är h:r biskopen för sin enskilda del glad, att sådant nu skedt. Secrete utskottet har nu giort sin skyldighet, och må nu ständerne så förordna, som de med deras wanliga nit om rikets wälfärd, bäst finna öfwerensstämmande. För det andra är här wisseligen ett novum emergens. Det är redan af h:r biskop Halenius påmint att ståndets beslut om secrete utskottets uphörande under ferierne, grundar sig uppå den supposition att kong och råd under dess skulle kunna besörja förekommande ärender. Nu hafwa riksens råd, då de däröfwer blifwit hörde, uppå deras rådsed enhälligt förklarad, att de icke wåga åtaga sig den tyngden. Saken får sålunda ett annat skick; denna farhåga syntes äfwen till någon del utmärkas, när ståndet uti sidsta pleno resolverade, det må ståndets extractum protocollii hwila till dess man öfwer secrete utskottets föreställning fådt sig

utlåta. Uti den tredie omständigheten talas om fara för riket. Det bör så förstås, att ehuruwål vår station icke är af de fördelaktigaste, så är dock, Gudi lof! för det närwarande tillståndet icke swårare, än att det med Guds wälsignelse, igenom ständers förenade rådslag och biträde kan hielpas. Men här talas i synnerhet om en tillkommande fara för riket, som skulle kunna existera i händelse riksens ständer på så lång tid skulle skiljas åt, och sakerne på wist sätt råka i stagnation. Secrete utskottet har troliga upgifwit sin fruktan häröfwer, och beledsagat samma upgifwande med så många omständigheter som kunna omröras, så att alt vidare remitterande förblifwer aldeles onödigt. Det woro wissierligen tillönskandes, att härwid woro ingen fara och icke heller någon existerade, men det blifwer emedlertid det säkraste, att taga sig till wara för det, som är möjijeligit och kan existera, hälst det gäller riket och dess wälfärd.

Härmed instämde h:r biskopen Filenius, h:r probsten Tiburtius och flere.

H:r probsten magister Troilius tillade, det wi kommit hit till att befrämja Guds ära, wårda religion och sköta rikets wälfärd; sådant föreskrifwa riksdagsfullmagterne. Och när nu icke allenast secrete utskottet, utan ock riksens råd förklara, det riket löper fara, om ständer på så lång tid skiljas åt, så må wi lämna egen beqwämlichkeit, ja äfwen den tillsyn som våra församlingar under vårt hemmawistande kunnat behöfwa, och blifwa här qwar, samt såsom ärliga swenska män befordra rikets oumgängeliga wälfärd.

Kyrkoherden h:r doctor Celsius anförde åter, att altsammans reducerar sig till principen af regeringssättet, samt att inga föreställningar, ifrån hwad ställe det ock wara må, få anföras till ändring uti riksens ständers beslut. Sedan det af 2:ne stånd är resolverat, att det har fara med sig, det secrete utskottet under ferierne skall sitta, samt att riksens råd kunna bestyra hwad som under dessa ferier förelöper, så har det mycken fara med sig att sådant ändra. Ty om ständerne nu skulle finna, att rådet ej kan sådant uträtta, så undangräfwes grunden till det förra beslutet. Man wil sig icke heller föreställa, att ledamöterna i secrete utskottet skola hafwa till ferier samtyckt, om faran warit så stor som den nu wil föregifwas. Hwad angår rådets hörande af secrete utskottet, så lærer wäl därpå ej så starkt kunna argumenteras; ty det lærer altid blifwa angenämt för rådet, att uti critiska conjuncturer se ständerne närwarande, emedan de under den tiden slippa ansvar, och hafwa allenast att verkställa ständers beslut. Det skulle icke

heller låta särdeles wäl, om herrar riksens råd skulle annorlunda utlåta sig, när de blifwa af riksens ständer på sådant sätt tillsporde. Det blifwer ändock en riksens råd åliggande skyldighet att sådant besörja, när riksens ständer det åstunda. Icke heller må man så mycket bedröfwa sig öfwer den fara som riket under denna tiden skulle löpa; ty ehuruwäl riksens råd ännu icke fådt så formailt swar på den secreta proposition, så känna de ändock hwad ministeren angår, rikets ställning och förbindelser, samt kunna äfwen af det, som secrete utskottet, i rapport till fridscongressen, redan sig yttrat, sluta till det som på denna tiden kan förefalla. Med penningar till armeens förnödenhet kan det falla bekymmersamt, men hwem skulle tänka att secrete utskottet under förflutna tid icke besörjt det behofwet, eller att secrete utskottets omsorg skulle wara bornerad innom tima från time. Altså är faran icke så stor. Långt större fara hafwer det med sig om ny wäg öppnas att öfwerända kasta ständers beslut, och ju mera h:r doctorn tänker på detta sednare, ju mera fortifieras han att blifwa wid det förra beslutet.

H:r kyrkoherden magister Wikman anförde, att när ståndet biföll ferierne, så taltes ej om att qualificera secrete utskottet, hwilket præsupponeerar dess existence, utan huru med secrete utskottsmålen skulle förhållas. Secrete utskottets ledamöter förklarade sig äfwen wilja nyttja ferierne, och huru skulle wäl secrete utskottet då kunna sammanträda? Här kan icke sägas, att nova emergentia äro tillkomna, ty rådet har tillföre under flere år funnit utwäg till krigets förande, hwarföre ock icke nu på denna kortta tiden och i synnerhet sedan det af ständerne blifwit auctorizerat? Idéen om frid är så långt borta, så att ännu må man icke tänka därpå. Att ferier skola wara stridande emot regeringslagarne, lærer wäl ingen drista sig att säija, sedan alla fyra stånden bewiljat ferier, ehuru iag war däremot. Det säges, att rådet bör icke under riksdagen hafwa sådane giöromål för händer. Qua jus subsisterar riksdagen äfwen under ferierne, qua effectum, när ständerne werkeligen äro tillsammans; hwilket kan synas af presteståndets extractum protocollii, såsom ock därutaf, att wid regeringsformens upsättjande, tänktes icke på ferier. Hwad den förestående faran angår, så måtte sådant wara en veritas modifica, hwilken man äfwen skulle, på hwarjehanda annat sätt kunna sig föreställa. H:r kyrkoherden förklarade sluteligen, det han har så ömt hierta för fäderneslandet, som någon annan, så att han icke will slösa med rikets wälfärd, men om någon fara är, så må man bedja Gud om dess

afwändande, samt när man kommer hem, till en lika ifrig bön upmuntra de hemmawarande.

H:r probsten magister Bolmstedt förmälte, att secreta utskottets extractum protocollii innehåller åtskilliga omständigheter, som icke kunna concilieras, helst de gå ut på att ändra de af ståndet tagna beslut. Men det är altsammans beswarat af h:r doctor Celsius och h:r doctor Serenius, hwilket h:r probsten därför sig åberopar. Besluten böra wara heliga, annars wet man icke hwad man har giordt, om det skall undergå ändring.

H:r superintendenten doctor Lutkeman åberopade hwad af biskoparne Halenius och Benzelstierna war anfördt och tillade, att han icke wil wara skuld till det om någon olycka framdeles häraf skulle existera, hwaruti äfwen h:r biskopen Filenius, h:r biskop Lamberg, h:r doctor Hydren, samt h.h.:rar probstarne Werander, Hygrell, Alin, Lidius och Arfvidson instämde.

H:r probsten magister Manquer: Uti the 2:ne af secreta utskottet upgifna quæstioner är redan af ståndet resolverat, ware långt ifrån mig att något anföra, som skulle syfta på ändring uti det som tillföre fastställt är; ty sådant leder till missnöje hos medborgare och till obestånd för vårt regeringssätt. Dock utber mig frihet få yttra mig såsom tillföre, att det kunde hända nova emergentia skulle råda understundom till någon förändring, men de skiäl måste wara så evidenta och solklara att the böra åstadkomma en unanimitet.

1:o. Beträffande quæstion om ferier, har iag för min del så wäl sidstledne juhlhålg som pingst och midsommars helg aldrig funnit för mig skiäl att them bifalla, the göra tillsammans snart 8 weckor; twiflar icke att wåre committenter icke heller funnit sig wäl därwid att the måst lämna underhåll på then tid wi ej lagt handen wid någon sysla, och till att upriktigt bekänna, har iag warit i förundran öfwer mig sielf, att iag ej kunnat anse denna saken således som andre, hwilka så begärligen åstundat ferier, och äfwenwäl sådant conclusum högeligen berömt. Angående the nu warande ferier, se wi den ledsamhet, näml:n att the födt ett foster af sig, eller satt en quæstion på stapelen, som iag knapt tror wara under wår 40:åra regering widrörd, men mera ledande till oro än ro, mera till misstroende än förtroende. Frågan är den, om det woro nyttigt och enligt grundlagarne att riksens ständer lämna regeringsmålen under 3:ne månaders ferier uti secreta utskottets händer, att under plenorum frånwaro wårdas? Uti detta

ämnet, när det war för händer uti ståndet, har iag ej yttrat mina tankar, men haft därwid några reflectioner, som iag anhåller få erhindra. När man går tillbaka till vår regerings början, och noga genomögnar våra regeringslagar, så finna wi liusligen the författningar som äro giorda för riksens råd. Desse warda på ett betydande och märkeligit sätt walde, och utaf sådane män, som förwaltat the wigtigaste embeten i riket, äro walde af sådane män, som fram för alla andre äro lysande af dygd och rättwisa, samt äga förfarenhet i de mål som höra till rikets styrsel, desse aflägga ock sin ed, hafwa ock regeringslagarne till sin föreskrift etc. Man skulle wid första anseende tycka med all säkerhet lämna jemte konungen rikssyslorna i the-ras skiöte utan farhoga, men icke desto mindre hafwa riksfäderne icke funnit rådeligit att lämna riksens råd ett oinskränkt förtroende, utan förbundet them att hålla öpen bok samt redogiörande, twiflar om något misstroende haft rum till the wärda herrar då warande riksens råd, men tankarne woro stälta på en tillkommande framtid, på det som mensklighet följer, neml. taga miste och föras på sida, men i synnerhet på begär till sielfrådighet, som hos den dygdigaste menniskia ofta plägar yppa sig, och aldrahälst hos dem, som försynen mycken qwickhet och sinnesstyrka beskiärt. När man sätter detta i parallel emot ett sittjande utskott, så är icke swårt att finna sig därwid. Så länge ständer äro tillsammans, så är tydeligen lagt för ögonen den makt och myndighet, som så wäl riksens ständer som secrete utskottet tillkommer, som ock ej af någon redlig swensk man kan tadlas eller dragas i twifwelsmål. Men när riksens ständer äro åtskilde i synnerhet på så lång tid eller snart 3:ne månader, finner iag för min del mindre wara nyttigt, att lämna en oinskränkt myndighet, iag hwarken kan eller bör then ringaste teckn till misstanka lämna på de nu wärda herrar ledamöter i utskottet, så mycket mindre, som iag känner hwars och ens ömhet och hierteliga nit för fäderneslandets wäl, men tiderne hafwa lärt oss att icke giöra præjudicat den ena tiden, skiönt i bästa wälmening, som en annan tid af andra mindre wälsinnade kunde till rikets och frihetens största förtryck nyttjas, emedan ock samma ständer som kunna utställa och afskiära en riksdag på 3 månader, kunna ock på lika grund uppskiuta den på 6 månader, ja ock på år. Ho ser icke att påfölgden blefwo af för mycken betydighet för sielfwa friheten. Om nu regeringslagarne welat hafwa förtroende till någon sådan makt emellan riksdagarne och under ständers frånwaro, som ej woro till redogiörelse förbunden såsom secrete utskottet

werkeligen är, så hade riksens ständer äfwen så wäl kunnat i grundlagarne stadga ett sådant oinskränkt förtroende till 16 rådsherrar som till 100 medborgare, af hwilka dock en ganska stor del under ferierne skulle saknas.

H:r kyrkoherden Kloth anförde, att besluten böra wara oryggeliga, och när det uti riksdagsordningens 17 § stadgas, att icke ett stånd må sätta sig emot hwad de öfrige stånden besluta, så må fast mindre någon deputation eller ledamot uti stånden sätta sig däremot. Här talas om några nova emergentia, såsom att ferier äro emot lagen; att konungens riksdagskallelserättighet inskränkes; att committenterne ej få wälja; att kong och råd säija sig ej kunna bestyra hwad som behöfwes. Detta är icke nytt, utan har man noga öfwerwägat altsammans när ferier bewiljades. Det enda som man då icke kunde tänka på war det, att om secrete utskottets uphörande skulle blifwa någon quæstion, ty man trodde att sådant skulle följa utaf sig sielft; att regeringslagen icke är emot ferier ses däraf att man annars skulle arbeta helg- och söchnedagar, och skulle tillika följa, att ständer giordt emot lagen, när de förut bewiljat ferier. Konungens riksdagskallelserättighet inskränkes icke, ty så länge ständerne ej slutat riksdagen, så existerar icke en sådan rättighet, det samma kan ock säijas om committenternes wahlrättighet. Har Kongl. Maj:tt med råds råde uti fyra år utan ständers biträde kunnat föra krig, hwarföre då icke under dessa 3:ne månader, och sedermera enligt 7 § af regeringsformen gifwa ständerne wid handen hwad uti en eller annan måtto förelupit. Sluteligen hölt h:r kyrkoherden före, att öfwer denna sak som förut är afgjord, bör icke vidare ventileras eller ske någon proposition.

H:r superintendenten doctor Körning uprepade förloppet af saken angående ferierne, och yrkade i synnerhet det, att när ferier bewiljades, så hade, åtminstone hos honom, icke någon annan tanka warit, än att secrete utskottet under samma ferier skulle blifwa sittande, eftersom det ock alltid tillförne warit wanligit, ehuru med någon modification, hwilken ståndet sig förbehölt att närmare utstaka. Men när ståndet sedermera fattat det beslut, att secrete utskottet skal aldeles under ferierne uphöra, och riksens råd afgifwit sådan förklaring, som secrete utskottets extractum protocollii innehåller, och saken sålunda, enligt hwad uti förre pleno af h:r doctor Gadolin, och nu i dag af flere ledamöter blifwit anført, kommit uti en annan ställning, så hölt h:r superintendenten säkrast wara, att man wid den förre quæstion angående ferierne sig närmare betänkte.

H:r probsten Hiortsberg instämde uti detta yttrande och tillade, att om riksens ständer flitigt arbeta till den tid, som ferierne nu äro utsatte, så kunde man hafwa hopp att snart komma hem samt nyttja våren och sommaren.

H:r kongl. öfwerhofpredikanten Grunnerus anförde, att medborgares säkerhet beror uppå det, att ständers beslut blifwa oryggeliga. Om frids proposition under dessa ferier skulle existera, så kan Kongl. Maj:tt därom præliminariter correspondera, till dess riksens ständer åter komma tillsammans. Krigsplanen kan icke blifwa widsträcktare än vår lilla armée kan åstadkomma. Hwad penningar angå, så säges det man ännu icke fådt utrikes lån; altså måste subsistencen skaffas inrikes, och det kan rätt så wäl ske genom regeringen som genom secrete utskottet. Hwad angår rådets ansvar, så kunna ju ständerne innan de nu skiljas åt, säija hwad författningar skola widtagas. Och altså är det bäst att förblifwa wid de tagne beslut.

H:r probsten Meurling conformerade sig med det, som af h:r doctor Celsius, h:r doctor Serenius, samt h:r kyrkoherden Wikman och Klot war anfördt, och frågade därjemte, huru riksens råd skulle sig betedt, om riksdagen blifwit sluten till juhl, eller om icke regeringen kan så wäl nu instrueras, som det i den förra händelsen kunnat skie?

H:r biskop Benzeltierna swarade, det just det bland annat warit orsaken, att riksdagen ej kunde slutas till jul, att Kongl. M:tt ej så snart kunde få svar uppå eller riksens råd instrueras om det, som de wid sina rådslag hade att ställa sig till efterrättelse.

H:r doctor Celsius erhindrade, att riksens råd kunnat börja krig, utan att rådfråga ständer; de hafwa häröfwer haft skiljaktiga tankar, men dock funnit på resourcer till krigets utförande genom lotterier, bancolåner och sådant mer. Detta utwisar hwad de förstå och kunna giöra. Om ferier icke bewiljas, så kan det icke tillåtas någor enda ledamot att resa bortt. Men att afhielpa både den ena och den andra swårigheten, så är det bäst, att ståndet blir wid dess förra beslut.

H:r professorn doctor Gadolin hölt före, att rätta quæstion nu icke woro om ferier absolute, utan om icke de förut bewiljade ferier kunde något inskränkas, så att det essentielle af ståndets beslut blir ståndandes, men det accidentelle eller feriernes längd blifwer något närmare jämkad.

H:r probsten Bolmstedt erhindrade, att om ferierne minskas, så kunna de aflägsne icke betiena sig af dem, såsom ock h:r kyrkoherden Wikman sig förbehölt, att hwarken terminus a quo eller ad quem måtte ändras, utan att sådant genom unanimité afgjöres, i widrig händelse förbehölt sig h:r kyrkoherden tillika med h.h:rar probstarne Mathesius, Bolmstedt och Hoffgardt, att få draga andra afgjordade saker under ny ventilation. Häruti instämde h:r doctor Serenius med tilläggning att det icke går an att afpruta ferierne till jul, emedan åtskillige ledamöter i anledning af ständernes beslut redan uppsagt sina rum, och giordt andra anstalter till deras hemresa.

H:r doctor Celsius förbehölt sig, att ehwad jemkning ståndet må göra angående ferierne, det sådant icke må influera på ståndets beslut angående secreta utskottets uphörande under ferierne.

3 §. Härwid ankom en deputation som gaf tillkänna, det ridderskapet och adelen förenat sig med presteståndet uti det, att wid instundande ferier komma secreta utskottets giöromål tillika med ständernes att uphöra, men hwad feriernes förkortande angår, så wil ridderskapet och adelen sig däröfwer närmare utlåta.

4 §. Sedan deputerade tagit afträde continuerades föregående öfwerläggning, och förmälte h:r biskopen doctor Benzelstierna att det woro wäl, om ståndet öfwer denna sak sig kunde förena, ehuru det annars, efter h:r biskopens tanka ej annorlunde än genom proposition och votering kan afslutas. Till att winna det förra, föreslog h:r biskopen, om icke ferierne på något sätt kunde förkortas, hwilket äfwen ridderskapet och adelen synes påsyfta.

Hwarjehanda blef härwid projecterat, och efter ytterligare öfwerläggning, stadnade ståndet uti det slut, att ferierne må börjas efter d:n 12 Decemb. och räcka till d:n 25 Januarii, men herr probsten Mathesius samt herrar kyrkoherdarne Wikman och Hofgardt förklarade sig förblifwa wid ståndets förra beslut.

Ståndet resolverade äfwen, att genom en deputation gifwa detta hos de öfrige stånden tillkänna, samt aflämna ståndets extractum protocollii angående secreta utskottet, men som det berättades, att de andre stånden woro åtskilde, så uppsköts därmed till nästa gång.

5 §. Högwördigste herr archibiskopen anmälte, att twänne memorialer äro i dag aflämnade, det ena af generalmajoren Biörnberg, angående öfwersteindelning,¹²⁰⁵ det andra af öfwerste Ramsai, angående inhibition wid Nylands regementes öfwerstesyslas förgifwande, till dess bemälte öfwerstes hos riksens ständer anförda beswär blifwa afgiorde,¹²⁰⁶ hwilket sednare bifölls.

---

¹²⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 36.

¹²⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 328.

År 1761 den 3 Decemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 30 Novemb., hwarwid högwördigste herr archibiskopen hemställte till ståndets eftersinnande, om icke, i afseende på Hans Kongl. Höghets Kronprintsens d:n 24 Januarii infallande födelsedag, riksens ständer skulle behöfwa då wara samlade, på det Hans Kongl. Höghet af herrar talemän må kunna upwaktas med den tillämnade medaillen, och föreslog herr archibiskopen d:n 22 Januarii till samlingsdag, dock så, att plena icke förr än d:n 25 träda tillsammans.

Ståndet fant skiäligt att bifalla detta; och afgick en deputation anford af h:r doctor Celsius, att hos de öfrige respective stånden notificera preteståndets nu tagna resolution angående feriernes början och slut, samt tillika öfwerlämna ståndets extractum protocollum om secreta utskottets uphörande under desse ferier. Denna deputation berättade wid återkomsten, att den på alla ställen blifwit wänligen bemött; och som dessutan i bondeståndet taleman erhindrat, det måtte ytterligare påminnelse ske angående doctor Rutströms sak, hade h:r doctor Celsius, uppå en sådan gifwen anledning, ehuru icke uttryckeligen denna gången af ståndet därom committerad, itererat ståndets begäran, att denna saken måtte innan ferierne börjas blifwa afgjord.

2 §. Föredrogs borgareståndets extractum protocollum af d:n 30 Novemb. angående att ryttmästaren och riddaren Ahlberg, som till underdånigt följe af Kongl. Maj:tts nådiga ordres till öfwersten Barnekou, nu bör infinna sig wid arméen i Pommern, må äga frihet här i Swerige qwarblifwa, så länge och till dess hans hos riksens ständer under öfwerläggning warande angelägenhet kan blifwa afgjord.

I anseende till förekommande öma omständigheter, samt att öfwersten Horn uppå dylik grund wid denna riksdag ärhållit permission, lämnade ståndet därtill sitt bifall. Dock förmälte h:r biskop Benzelstierna det wara rådeligit för ståndet, att nogare balancera dess bifall, därest flere officerare skulle wilja nyttja denna utwäg att winna ändring uti undfångne ordres.

3 §. Anmäntes af h:r probsten Bolmstedt, huruledes uti allmänna beswärsdeputation så mycken swårighet möter wid resolutions formerande uppå den § ibland ståndets beswär, som rörer roterings flyttande ifrån capelansborden, på wissa utjordar och torp, i anseende till dessa ägors olika na-

tur i olika orter, att h:r probsten, till undwikande af mindre behageligt och för påfölgden skull skadeligit afslag, trodde sig med mycken grund kunna styrka ståndet till punctens återtagande.

Sedan ståndet härom något öfwerlagt, begaf sig ståndet ifrån, att vidare fullfölja denna ansökning; hwilket i allmänna beswärsdeputation skulle anmälas.

4 §. Företogs andra delen af allmänna beswärs-deputations projecter till resolutioner uppå allmogens allmänna beswär;¹²⁰⁷ hwarutaf nu uplästes och bifölls 11, 22, 91, 108, 121, 127 och 140; 111 och 42 §§ skulle hwila till närmare påtanka; 57 § afslogs, enligt ståndets däröfwer utfärdade extractum protocollii.

5 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹²⁰⁸ angående rusthållarnes wid lifdragoneregementet påstådda ersättning för hwad de lidit uti priset wid ett gewärscontract, som år 1752 blifwit slutat af framledne generallieutenanten Robert Muhl. Likaledes uplästes deputations extractum protocollii af d:n 15 Octob. angående någon belöning för riddarhusfiscalen Swedenstierna, som warit actor i thenna sak. Hwilket till en annan gång skulle blifwa hwilande.

6 §. Uplästes å nyo bewillningsdeputations hemställande,¹²⁰⁹ angående sätet af bewillningens utgiörande för nästkommande år 1762; hwarjemte äfwen uplästes bondeståndets häröfwer ankomna extractum protocollii,¹²¹⁰ som förmår, att nyssnämde stånd pröfwar betänkeligit wara, för år 1762 tillåta någon annan bewilning eller personlig afgift, än 1756 års bewillningsplacat¹²¹¹ innehåller, men i öfrigit bifaller deputations hemställande.

---

¹²⁰⁷ Tryckta i *BdP* 8, s. 792–887.

¹²⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 51. Även 18 maj 1762.

¹²⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 5. Jfr prot. ovan 24 november.

¹²¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 149.

¹²¹¹ Tryckt bevillningsbeslut 21 oktober 1756: *Sweriges rikets ständers bewilning för år 1757. och the påföljande åren, til och med thet årets slut, tå nästa riksdag kommer at uphöra.*

I anledning af detta sednare document, gaf h:r biskop Benzelstierna¹²¹² wid handen att bondeståndets taleman warit uppe i bewillningsdeputation, och, i anseende till de bewekande omständigheter, som han funnit tala för denna saken, låfwat till sitt stånds ytterligare eftersinnande den samma förredraga.

H:r kyrkoherden Wikman sade sig finna i detta bewillningsdeputations hemställande 2:ne delar. Hwad först det beträffar, som angående bränwinet där föreslås, wil h:r kyrkoherden för sin del straxt gå in uti; men wid den projecterade personliga afgiften kunde h:r kyrkoherden sig icke finna, utan såg sig föränlåten att förblifwa wid de påminnelser h:r kyrkoherden giordt, då saken sidst war före i ståndet, och det för följande orsaker. Alla rikets inbyggare hafwa uti sidsta riksdags bewillningsplacat fått konung och ständers löfte, att icke betungas med någon annan bewillning, innan nästa eller denna riksdag skridit till slut. Därwid tyckas de med så mycket större skiäl sig ännu trygga, som för riksdagens långwarighet skull, riksdagspenningarne till slut utgiöra en dryg extraordinaire contribution, och dessutom kriget så hårdt trycker landet, att mången redan för den orsaken måst gådt ifrån sin ägendom. Det trängande behof, hwaruti riket nu förnimmes wara stadt, kunde fast mera lättas genom det af ständerne redan bewiljande penningelånet, till hwars afbetalande man äfwen sedermera¹²¹³ måste wara beredd på ny gravation. En kopfskatt medförer flera olägenheter, än en ordentelig bewillning; ty som hwar person icke kan taxeras under flera än en titel, så skulle mången som dock innehafwer flera icke, i proportion efter sin och andras förmögenhet, på detta sättet kunna med utlagor åtkommas; hwarå till exempel anfördes en landshöfdinge som tillika är brukspatron och possessionatus. H:r kyrkoherden åstundade förden skull, att bewillningsdeputation måtte inkomma med utarbetat project till ny bewillning, som efter riksdagens slut kunde gå i verkställighet, och penningar emedlertid anskaffas genom negotiationer. Att få weta rikets skuld, hwartill den nu tillämnade dryga contribution skall användas, räknade jemwäl h:r kyrkoherden för nödigt, innan han sig däröfwer kan utlåta; men hölt nu i synnerhet betänkeligit för presteståndet, att gå in i detta, då bondeståndet wägrat sådant, enligt dess protocolsutdrag, hwarwid h:r

---

¹²¹² *Benzelstier* i prot.

¹²¹³ *sedermemera* i prot.

kyrkoherden sig endast hålla kan. H:r kyrkoherden kunde ändteligen icke swara för flera än sina committenter, hwilkas ruin woro i dess tanka en nog säker påfölgd af en sådan dryg taxering.

H:r doctor Celsius: Långt ifrån att undandraga mig, hwad af en redelig undersåte kan wäntas till sitt fäderneslands understöd, will iag icke finnas difficile, att accommodera mig till hwad nu blifwit projecterat. Betraktanswärda¹²¹⁴ considerationer hafwa wäl härwid blifwit anförda; men då riket är i swår belägenhet, bör dess hielp gälla framför alt. Dock blir nödigt 1:o att bewillningsdeputation endast får låf gifwa up sitt project, utan att ståndet sig förut determinerar, hwarken i quæstion an eller quomodo, 2:o att wid determination af quæstio an bruka mycken försiktighet, på det att om flere stånd än bondeståndet wägra sig gå in däruti, presteståndet allena icke måtte wara bundit till en afgift, som icke annorlunda kan anses, än en godwillig gratification. Hwarföre, och i fall ståndet skulle till slut wilja åtaga sig den samma, sådant bör ske under den uttryckeliga reservation, att alla fyra stånden däruti deltaga.

H:r probsten Bolmstedt war af den tankan, att 1756 års bewilning äfwen borde gälla för år 1762 kopfskatt kunde h:r probsten icke samtycka, förnämligast i anseende till den dryga känning af kriget, som nu trycker alla rikets inbyggare; utan kunde bewillningsdeputation så skynda med dess bewillningsproject, att det kan wara färdigt, då riksens ständer efter julferierna, will Gud, åter mötas.

H:r biskop Benzeltierna åberopade de skiäl, som bewillningsdeputation anført, och rikets trängande behof af penningar. Om nu contribution för år 1762 icke blifwer mera än ordinair, så måste den komma så mycket drygare efter för 1763 och de följande åren; hwarföre det för framtiden lättar undersåtarena, att nu straxt taga wid en börda, som eljest skulle trycka hårdare, om den på en gång blefwe ålagd. När fördenskull bewillningsdeputation icke åstundat mera än låf, att gifwa up dess project, och ståndet sedan äger sin fulla frihet, att det antaga eller icke, hwilket förra dessutan skulle ske under supposition, att de öfrige stånden göra det samma; så ser h:r biskopen ingen betänkelighet för ståndet att samtycka detta deputationens hemställande.

---

¹²¹⁴ *Betraktanswär* i prot.

H:r probsten Mathesius förklarade sig beredwillig, att så nu, som wid alla andra tillfällen, gripa det allmänna under armarna, men trodde tillika all försiktighet wara nödig, att i sielfwa lindan qwäfwä ett project till contribution, hwarwid den ofullkomligheten skulle lysa allom i ögonen, att det icke woro lämpat efter hwars och ens förmögenhet. Sådant skulle blifwa odrägeligit för dem som uppå en liten jordtorfwä redan släppt till det mästa af sin ägendom i dessa swåra tider. Ingen anledning bör därför gifwas, att komma up med andra utlagor, än sådane, som i det närmaste kunna wara proportionerade efter hwad hwar och en förmår att bära. För öfrigit bör ändring i bewillningar under sielfwa riksdagarne undwikas, och häldre på annat sätt nödtorftiga medel upnegotieras, än upmärksamhet wäckas med det, att riksens ständer gå ifrån hwad wanligit warit. Man har hört wid riksdagens början, att en wiss man erbudit sig till en sådan negotiation. Torde hända, att samma utwäg ännu står öppen till att nyttjas.

H:r superintendenten Lutkeman biföll så mycket mera deputationens hemställande, som ståndet sedermera har öppet tillfälle, att öfwer deputationens project efter godtfinnande sig utlåta; och som härmed påsyftas en allmännelig tunga, hwaruti alla ständen äro lika nära att deltaga, kan intet stånd befara, att därmed mera än de andre blifwa belastadt. Afgiften bör dessutom icke heta kopfskatt, utan under ett behageligare namn af allmänheten kännas.

H:r superintendenten Körning anmärkte likaledes, att namnet så kunde inrättas att det icke revolverar. Och som rikets behof är mera pressant, än att rådrum kan gifwas till nödiga öfwerläggningar om jämkningen af en ordentelig bewillning; så bifaller h:r superintendenten, att deputation må inkomma med dess nu anmälda project.

H:r probsten Meurling anförde, huruledes han i bewillningsdeputation icke utan största ömhet handterat denna saken, hwilken ömhet härrördt, dels af de bedröfweliga påföljder man nogsam kan se att detta med sig förer, dels af de betraktelser man härunder fått tillfälle att göra öfwer fäderneslandets iråkade beklageliga tillstånd. Som nu deputation icke kan hinna utarbete någon egentelig så kallad bewillning för år 1762; så har h. probsten stadnat i mycken willrådighet, huru 53 tunnor guld måtte kunna för det året anskaffas, när med 1756 års bewillning endast 11 1/2 tunna kunna till wäga bringas. H:r probsten har härtill icke kunnat finna annan utwäg än den, som deputation nu erbiuder sig att ståndets bepröfwande

underställa. Men som å andra sidan kriget prässar, riksdagen är långvarig och allmänheten dock skulle anse denna contribution som en kopfskatt, ehwad namn den eljest finge; så önskar h:r probsten att riksens ständer måtte därwid giöra en sådan modification, som 1762 års omständigheter för rikets inbyggare kunna fordra, så att all möjlig lindring i akt tages, och bågen icke spännes alt för högt. Under sådant förbehåll will h:r probsten för sin del gå in häruti.

Härwid anmärkte h:r doctor Celsius, att om ståndet inlåter sig i någon modification, supponeras redan quæstio an vara bejakad.

H:r biskop Beronius hölt rådeligit, att quæstionerna i sin ordning afgöras och quæstio an i sinom tid noga öfwerwägas, på det hwad som sker, med mogenhet må beslutas. Å enas sidan weta wi rikets trångmål; men å den andra, måste wi ock tänka på våra hemmawarande medbröder, och qua fronte wi en gång må dem kunna råka. H:r biskopen kan af egen förlust uppå spannemål i detta år, nogsamst föreställa sig huru swår en kopfskatt skulle mången förekomma.

Sedan högwördigste herr archibiskopen påmint, att hwad till en billig modification kan uptänkas, må i bewillningsdeputation först och främst nyttjas, om projectet där kommer att formeras; och dessutom inhämtat ståndets enhälliga samtycke till hwad deputation angående bränwinsafgift hemställt. Giordes proposition, om ståndet bifaller, att bewillningsdeputation får inkomma med dess project till personlig afgift för år 1762, då ståndet först will yttra sig ej mindre om quæstio an, än quomodo? Hwilket med Ja beswarades.

7 §. Föregående öfwerläggning uphörde någon stund, medan deputerade ifrån bondeståndet gåfwo tillkänna, att deras stånd i dag till afgjörande förhaft, den ifrån justitiædeputation inkomna sak, rörande kyrkoherden doctor Anders Carl Rutström; uti hwilken sak, såsom nära rörande religionen, bondeståndet haft för ögonen 1 § i regeringsformen, och efter noga öfwerwägande, till alla delar stadnat i samma slut som presteståndet. Därjemte recommenderades till afgjörande, några bondeståndet rörande mål, af hwilka nämdes Löfvingska skattekiöpet och nybyggen på Öland. Sedan deputerade afträdt, anmäldes i ståndet, att h:r generallieutenant Roxendorff såsom landshöfdinge i orten, är sinnad inkomma med några

påminnelser i den sidstnämnda saken; hwilka fördenskull ståndet till nästa måndag wille afbida.

8 §. Föredrogs borgareståndets extractum protocollis af d:n 21 Novemb.¹²¹⁵ hwarmedelst stadsnotariens i Stockholm Peter Lejels och primarie kämnärens wid norra förstads kämnärsrätt Johan Schenks beswär öfwer préjudice wid ett rådmansförslag, för anförda omständigheters skull anses sådana, att de denna riksdag må uptagas och förwisas till secreta deputation.

Efter någon discours häröfwer, och uppå skedd proposition, biföll ståndet detta protocollsutdrag.

9 §. Ifrån höglofl. ridderskapet och adelen ankommo deputerade, som gåfwo tillkänna, att uppå riddarhuset samma beslut angående ferier blifwit tagit, som hos presteståndet. Och på det de af riksens ständers ledamöter, hwilka under den tiden tänka resa hem, men hafwa lång wäg, måtte i det giörligaste kunna skynda med sin resa; ty har ridderskapet och adelen beslutit, thet må hos Hans Kongl. Maj:tt, igenom herrar talemäns besörjande, i underdånighet anhållas, om nödiga ordres till dess befallningshafwande, att genom wederbörande kronobjente foga anstallt, det de resande icke på gästgifwaregårdarne blifwa uppehållne, utan med skiuts prompt betjente. Ytterligare och som i secreta utskottet med de därunder hörande deputationer, angelägna mål äro under händer, som, innan ferierna börjas, behöfwa utarbetas; har ridderskapet och adelen funnit för godt, att nästkommande wecka, icke mera än 2:ne plenidagar må hållas, och det uppå mån- och lördagen.

Sedan deputerade häruppå afträdt, tog ståndet i öfwerwägande de 2:ne sidsta ridderskapets och adelens tilläggningar, angående anstalt för de resande, och 2:ne plenidagar nästa wecka, samt fant skäligt att sig därmed förena. Hwilket hos de öfrige respective stånden straxt anmältes genom en deputation, anförd af h:r biskop Filenius.

10 §. Uplästes bondeståndets protocollsutdrag af d:n 26 Octob.¹²¹⁶ hwarmedelst kammarskrifwaren wid Wadstena krigsmanshuscontoir uti kongl.

---

¹²¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 165.

¹²¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 133. Även 5 december.

krigscollegio, Carl Henric Brockman, i anseende till andragna bewekande skiäl, tillägges dubbel lön ifrån innewarande års början.

H:r kyrkoherden Alm yttrade härwid, att om ej denne Brockmans kamerat i samma contoir, kammarskrifwaren Norberg, som dessutom mera än Brockman synes wara förtjent, wederfares lika ynnest med honom, begär h:r kyrkoherden, att saken måtte hwila.

H:r biskop Benzeltierna befarade, att på detta sätt dören öppnas hos riksens ständer att gifwa bortt löner, lika som förut skedt med tjenster; ärandrande för öfrigit om det beslut som i början af riksdagen blifwit tagit, att riksens ständer icke skulle disponera om någon lön, innan secreta utskottet däröfwer blifwit hört.

H.h:rar probstarne Meurling och Ziebeth anmärkte, att hwad nu för Brockman blifwit af bondeståndet resolverat, så mycket mindre graverar kronan, som det kommer att tagas af observationsmedel, hwilka genom hans flit och upmärksamhet tillfallit krigsmanshuset.

Ändteligen och uppå fleras begäran blef denna sak liggande på bordet.

11 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹²¹⁷ angående majorens wid fortificationsstaten, Fredrich Jacob Nordencreutzes ansökning om tourens återwinnande för majorerne Cronstedt, Hoppe och Råberg, tillika med någre herrar riksens råds yttrande i saken. Och som tiden nu icke tillät att afgjöra den samma, uppskiöts tills vidare med upläsandet af de öfriga hit hörande acter.

12 §. Ankom en gemensam deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen samt ärbara bondeståndet, anförd af h:r grefwe Frölich, som begärade, att presteståndet wille förena sig med dem, att hos wällofl. borgareståndet giöra wänlig påminnelse om afgjörandet af saken rörande deras excellencer grefwar Bondes och Bielkes inträde i rådet; blifwande expedition af riksens ständers beslut i denna saken nu så mycket angelägnare, som, i anseende till instundande ferier hos riksens ständer och 2:ne herrar riksens råds siuklighet, rådet genom denna förstärkning behöfwer completeras.

Ståndet tog detta uti öfwerwägande, sedan deputerade stigit ut i kyrkan; och yttrade i synnerhet h:r doctor Celsius, att, ehuru han önskat, det rid-

---

¹²¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 37. Även 13 februari 1762.

derskapet och adelen först gifwit ståndet sitt upsåt tillkänna, innan deputation blifwit afsänd. Dock som 2:ne stånd redan i detta mål sammanfogat sina deputerade, biföll h:r doctorn, att presteståndet måtte med dem giöra ett, till att i kraftigaste måtto föreställa borgareståndet, angelägenheten, att till dess egen heder, bibehållande af kärlig enighet, och undwikande af obehageliga påföljder, icke längre uppehålla 3:ne stånds beslut i en så vigtig sak.

Sedan h:r biskop Benzelstierna nu som tillförene betygart sin önskan, att hos riksens ständer alla anledningar måtte undwikas till gemensamma deputationer, fant ståndet godt att till denna beskickning äfwen utnämna 6 deputerade, och däribland såsom anförande h:r biskop Lamberg, hwilka afgingo; men kortt därefter återkommo, med berättelse, att borgareståndet wäl redan warit i begrep att skiljas; men som taleman ännu warit qwar jemte några ledamöter; hade ärendet blifwit föredragit, och till svar lämnat, att saken nästa plenum skulle till afgjörande företagas.

13 §. Uppå h:r probsten Meurlings påminnelse blef öfwerenskommit, att nästa plenidags mårgon afgiöra om påskriften på löparen i sysslomannen Wahlbergs sak, sedan ett därutinnan ifrån borgareståndet ankommit protocolsutdrag blifwit upläst. Och utsattes för öfrigit nästa plenum, att företaga saken angående bancolån.

Ståndet åtskildes.

År 1761 den 5 Decemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 3 nyssförflutne.

Wid 10 § inlämnade kyrkoherden h. magister Alm ett memorial,¹²¹⁸ hwaruti han tillstyrker den projecterade tillökning i lönen för Brockman, men anhåller, att kammarskrifwaren wid Wadstena krigsmanshus revisionscon-toir, Åke Norberg, i anseende till anförda skiäl, må huggas med samma förmån.

Ståndet gjorde sig underrättadt, att denna förbättring i lönen ej graverar kronans stat, så wida den kommer att tagas af de observationsmedel, som wid detta revisionscon-toir indrifwas. Men på det man må wara så mycket säkrare, att ej andre medel härigenom tillgripas, så biföll ståndet bondeståndets extractum protocolli angående Brockman,¹²¹⁹ med det wilkor, att kammarskrifwaren Norberg huggas med samma förmån, och så framt de observationsmedel som årligen indrifwas, äro härtill tillräckeliga. Hwilket genom protocollsutdrag med de öfrige respective stånden hörsam-, tjenst- och wänligen skulle communiceras.¹²²⁰

2 §. Uplästes extractum protocolli ifrån ridderskapet och adelen angående lieutenanten, nu mera capitain Enschild's tour, och biföll ståndet det sednare af ridderskapet och adelen upgifna alternative, det må capitain Ehrenmalm få tour ifrån samma datum med capitain Enschild.

3 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extracta protocolli,¹²²¹ angående förbättring i lönerna för informatörerne wid Björneborgs och Tavastehus scholar.

4 §. Uplästes fiskerideputations betänkande,¹²²² angående Carlscrona och Carlshamns städers ansökning, att niuta de till deras upmuntran wid sidstledne riksdag utsatte proemier, jemte uprättelse och ersättning för den skada och förlust dem då för deras lidande blifwit tillsagd.

---

¹²¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 6.

¹²¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 133.

¹²²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 182.

¹²²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 95.

¹²²² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 7.

H:r kyrkoherden Hoffgardt anförde härwid något twifwelsmål, men uppå h:r doctor Celsii erindran, att detta ej woro annat, än upfylla hwad ständer tillförene förordnat, biföll ståndet berörde betänkande. Högwördigste herr archibiskopen anmälte, det han kommit i erfarenhet, att bondeståndet, genom ett extractum protocoll¹²²³ hwilket äfwen berättas hafwa blifwit uti borgareståndet bifallit, föreslagit, det en oeconomiaë practicaë adjunctur wid Upsala academie måtte inrättas, och hwartill magister Emanuel Ekman skall blifwit föreslagen, och hemstälte herr archibiskopen, om icke ståndet torde finna nödigt att tillse, det academiens privilegier icke på något sätt blifwa inskränkte, eller andre oordentligheter härigenom wäckte, hälst herr archibiskopen har sig bekant, det professor Lostbom förklarar sig icke behöfwå någon adjunct, och om någon skulle behöfwå, hwaröfwer samtelige wederbörande först böra höras; så kan denna sysla med chemiaë adjuncturen sammanbindas och af en annan bestridas.

Theologiaë professoren h:r doctor Hydrén upläste dess memorial,¹²²⁴ hwaruti han anförde åtskilliga betänkeligheter wid detta förslag, och anhölt på academiens wägnar, det ståndet wille hos de öfrige stånden giöra häröfwer någon föreställning.

Uppå tillfrågan gaf notarien wid handen, att detta protocollsutdrag icke till ståndet ankommit, hwaröfwer ståndet gjorde anmärkning, och anmodade högwördigste herr archibiskopen, att uti talemännens sammanträde därom giöra påminnelse.

Hwad sielfwa saken angingo, biföll ståndet, det må extractum protocoll¹²²⁵ till de öfrige stånden häröfwer utfärdas. Och på det icke saken emedertid må hos ridderskapet och adelen afgiöras, fant ståndet nödigt, att straxt genom en deputation detta anmäla, och anmodades h:r doctor Celsius, som anförde deputation att äfwen recommendera secrete utskottets extractum protocoll¹²²⁵ om Biörneborgs och Tavastehus scholar, samt hos bondeståndet om indelt lön för superintendenten på Gottland.

6 §. H:r kyrkoherden magister Laihiander anmälte, att sedan saken angående tullafgift för socker och tobak, nu kommit till expeditionsdeputation, så befinnas respective ståndens påskrifter wara så skiljaktige, att deputa-

¹²²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 169.

¹²²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 105.

¹²²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 105, bilaga.

tion däröfwer sättes uti någon willrådighet. H:r kyrkoherden berättade sammanhanget häraf wara sådant, att sedan de 3:ne ofrälse stånden bifallit deputationernes betänkande och ridderskapet och adelen uti dess extracto protocollu upgifwit 2:ne alternativer, att antingen saken må blifwa wid Kongl. Maj:ts nådiga utslag, eller ock till deputationerne åter remitteras; så hade presteståndet bifallit det sednare alternativet, men borgare- och bondestånden förklarar sig förblifwa wid deras till deputationernes betänkande gifne bifall. H:r kyrkoherden wille wäl se förut, det deputationen torde falla på de tankar, att expediera saken efter de 2:ne ståndens beslut, som woro aldeles eniga, så wida riddarhuset och presteståndet synas till någon del hafwa gådt in partes, men så hade dock h:r kyrkoherden funnit nödigt, att sig först häröfwer uti ståndet förfråga.

H:r probsten doctor Serenius påminte, att expeditionsdeputation måtte skrifteligen upgifwa sammanhanget af denna sak, emedan det omöijeligen kan i hast begripas af muntelig berättelse hwaruti quæstion består, hwilket till nästa plenum borde bättre utredas; men erhindrades därwid att sielfwa acten, som ock nu af h:r kyrkoherden Laihiander framwistes, tydeligen utmärker sammanhanget wara sådant, som det af h:r kyrkoherden blifwit berättadt.

Som fördenskull saken nu mera icke kan remitteras, och deputationernes ledamöter förklarade sig ej kunna stadna i annat slut, än skedt är, så förblef ståndet wid dess under d:n 14 Septemb. till deputationernes betänkande gifna bifall; dock förklarade h:r kyrkoherden Wikman sig icke wara af den tanka.

7 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollu af d:n 3 i denna månad,¹²²⁶ hwaruti bemälte stånd föreställer nödwändigheten däraf, att hwad riksens ständer förordnat om saltbristens och dyrhetens afhielpande, må warda expedierat, men gör det förbehåll, att hwad i samma betänkande rörer Kongelfs stapelrätt, må komma under närmare granskning och öfwerwägande.

Ståndet erhindrade sig härwid, att borgareståndet under d:n 5 Octob. sidstledne utfärdat ett protocollutdrag i detta samma ämne, och blef för-

---

¹²²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 163.

dens skull det upläst, men altsammans hwilande till nästa plenum, at då tagas i närmare öfwerwägande.

8 §. Anmältes det löparen ankommit af justitiædeputations betänkande¹²²⁷ angående Liung och Flista pastorats besättjande, och uplästes borgareståndets extractum protocollii af d:n [6 Augusti]¹²²⁸ hwaruti något projecteras till syslomannen Wahlbergs förmån; och ehuruwäl ståndet förklarade ömhet för denne prestman, samt därför hos h:r biskopen doctor Filenius honom recommenderade, så kunde dock ståndet icke bifalla detta protocolls utdrag, utan förblef wid dess under d:n 27 Augusti till deputations betänkande gifna bifall.

9 §. Företog sig ståndet åter saken angående de förändringar wid bancolån, som secrete utskottet genom extractum protocollii af d:n 23 Septemb. till riksens ständer upgifwit. Och uplästes å nyo berörde extractum protocollii, såsom ock åtskilliga ifrån ridderskapet och adelen i denna sak ankomne memorialer, nemligen häradshöfdingen baron Wrangels,¹²²⁹ kammarherren Hasenkamphs,¹²³⁰ commercerådet Nordencrantzes,¹²³¹ och häradshöfdingen baron Reuterholms,¹²³² men som tiden under des blef förfluten, resolverades, att de öfriga memorialer wid början af nästa plenum komma att upläsas och saken då afgöras.

10 §. Under dess ankom en deputation från borgareståndet, som gaf tillkänna, att bemälte stånd instämt med presteståndet angående juhlferier ifrån d:n 12 i denna månad till d:n 22 Januarii nästkommande, samt att alla deputationer emedlertid uphöra. Deputerade anmälte tillika, att borgareståndet funnit sig föranlåtitt, att hos presteståndet giöra någon ytterligare wänlig föreställning uti den så kallade stapelstadssaken, hwarom ordföranden wid deputation, assessor Antonsson upläste borgareståndets extractum protocollii af detta datum.

---

¹²²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 35. Jfr prot. ovan 27 juli.

¹²²⁸ Tomrum i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 88.

¹²²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 465.

¹²³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 173.

¹²³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 286.

¹²³² Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 343.

Högwördigste herr archibiskopen befallte notarien att lägga detta till Kongelfssaken.

11 §. Deputerade ankommo äfwen från ridderskapet och adelen, som anhöllo, det må saken angående saltet blifwa expedierad innan ferierne infalla.

12 §. Likaledes gaf bondeståndet genom en deputation dess bifall tillkänna, angående de af presteståndet projecterade ferier, samt att secreta utskottet jemte deputationerne må under dess uphöra.

13 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹²³³ angående fortificationsstatens tour, såsom ock borgareståndets extractum protocoll angående öfwersten baron Wrede, som uppå herr superintendenten doctor Körnings och herr kyrkoherden Wikmans begäran blef hwilande till nästa plenum att då afgöras.

14 §. Biskopen herr doctor Beronius och herr probsten Troilius påminte om secreta deputationens betänkande, angående åtskilligas accord efter pensionsstatens reglemente, som likaledes med första kommer att afgöras.

Ståndet åtskildes.

---

¹²³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 71.

År 1761 den 7 Decemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 5 Decemb. nyssledne.

2 §. Högwördigste herr archibiskopen och taleman gaf wid handen, det han uppå ståndets anmodan, uti herrar talemäns sammanträde, anfördt den af ståndet gjorda anmärkning öfwer det att ståndet ej fådt del af bondeståndets extractum protocolli angående oeconomie adjuncturens inrättande i Upsala, hwarwid bondeståndets secreterare förklarar, det han på en gång underskrifwit och afsändt behöriga exemplar till alla de öfrige, men, som man nu efteråt fådt höra, så hade genom betjentens försummelse twänne exemplar kommit att stadna hos borgareståndet, hwarifrån dock det ena till preteståndet nu blifwit afhämtat.

Herr archibiskopen hade äfwen giordt behörig föreställning öfwer den § af bondeståndets allmänna besvär, som handlar om consistorii fullmäktig wid existerande twister,¹²³⁴ och hade bondeståndets taleman ändteligen funnit sig därwid, allenast den anstalt giöres, att domaren requirerar hos consistorium en sådan fullmäktig, så att allmogen ej må beswäras med ansökning därom och tids utdrägt hos landshöfdingen i orten. Ytterligare gaf högwördigste herr archibiskopen wid handen, att som bewillningsdeputation förmodeligen hinner upgifwa project till den personliga afgift, som hos ständerne blifwit omrörd, så hade uti talemännens sammanträde blifwit projecterat, samt talemännen sig åtagit, att i stånden föredraga, det plenum må hållas om torsdag på en tima, då bewillningsdeputations betänkande kan upläsas, och sedermera nästkommande lördag uti ståndet afgiöras.

H:r kyrkoherden magister Wikman hölt före, att denna sak, som woro af så mycken betydelse, ej gärna om lördagen kan afgiöras, emedan en del af ståndets ledamöter torde då allaredan wara hemreste.

Kyrkoherden h:r doctor Celsius instämde uti det, att samtelige ståndets ledamöter böra wara tillstädes, wid en sak af så mycken betydelse, men medgaf tillika, det rikets angelägenhet fordrar, att denna sak blir afgjord, innan ständerne för helgen skiljas åt. Dock så, att man uti lördags pleno icke uptager dubieuse eller förut afgjorda mål.

H:r probsten magister Hellberg anförde, att många, i synnerhet af bondeståndet äro allaredan borttreste, samt att det icke gagnar, om en del af

---

¹²³⁴ § 57 i allmogens besvär, se *BdP* 8, s. 820.

bewillningen för helgen afgjöres, och en del blifwer oafgiord, emedan anstalt till upbörd af altsammans skall ske på en gång, hwilken upbörd efter wanligheten ej plägar skie förr än uti Maji månad.

Högwördigste herr archibiskopen erhindrade, att det är nödigt det ständerne, innan de nu skiljas åt, widtaga någon författning till nödiga utgifter wid armeen och andre behof. Detta är så mycket nödigare, som någon tid efter ferierne torde gå förbi innan denna bewillningssaken kan blifwa först hos ständerne reglerad och sedan i werket stäld, hwarigenom en stor del af nästkommande år så medtages, att man för det samma icke har någon bewillning att förwänta.

Härmed instämde herr biskopen doctor Filenius och flere.

H:r superintendenten doctor Körning tillade, att den ena bewillningen har icke förbindelse med den andra. Ty hwad som nu är in quæstione till afgjörande, är allenast den så kallade personelle bewillningen för år 1762, hwarjemte den ordinarie och år 1756 förordnade bewillning ändock subsisterar. Men hwad angår bewillningen för 1763 och de följande år till nästa riksdag, så kommer den af bewillningsdeputation ytterligare att regleras och af ständerne stadfästas.

H:r kyrkoherden Linderot tillade äfwen, att om någor ledamot skulle innan lördagen resa bortt, så kan han dock åtnöijas med det de närwarande afsluta.

Högwördigste herr archibiskopen anmälte vidare, att öfwersten baron Horn hos talemännen, uti sidsta sammanträde anhållit, det må inhibition uti öfwerstesyslans förgifwande wid Nylands infanterieregemente nu mera relaxeras, sedan öfwersten baron Wrede afsagt sig detta regemente, och öfwerste Horn trodde sig hafwa rättighet att blifwa till denna öfwerstesysla, i underdånighet ensam föreslagen; och ehuruwäl de öfrige talemännen förklarar sig benägne för denna öfwerste Horns begäran, så hade dock herr archibiskopen ej kunnat därtill samtycka aldenstund ståndet under d:n 30 Novemb. sidstl. i anledning af öfwerste Ramsais memorial, denna inhibition förnyat.

Ståndet erhindrade sig, att öfwerste Ramsai begärt, det med denna syslas förgifwande skulle hafwas anstånd till dess riksens ständer sig yttrat öfwer de af Ramsai anförde beswär; och aldenstund det gafs wid handen, det secreta deputations betänkande öfwer samma beswär woro till ståndet

inkommit,¹²³⁵ så uplästes det samma tillika med 2:ne af öfwerste Horn samt ett af öfwerste Ramsai ingifwit memorial.¹²³⁶

Då nu ståndet företog sig detta till afgjörande, inlämnade och upläste domprobsten h:r doctor Fortelius dess skriftliga dictamen, hwaruti han af anförda skiäl tillstyrker, det må öfwerste Ramsai hugnas med den nu lediga öfwerstesysla wid förenämde regemente.

Kyrkoherden h:r doctor Celsius anförde, att många skiäl tala för öfwerste Ramsai, ty först har öfwerste Horn werkeligen stådt under Ramsais commando, ehuru Horn sedermera, genom den förhögte rangen wid amiralitetet, kommit att stiga honom på wist sätt förbi; att Ramsai har 2:ne gånger blifwit præjudicerad, wittnar deputations betänkande och wäntar han sig sålunda af ständers wanliga rättwisa reparation för dess lidande, hälst när ock därtill kommer det, att han i åtskillig annor måtto warit lidande. Öfwerste Ramsai förstår språket och oeconomien i Finland, och synes sålunda regementet wara med honom bäst betjent. Och som detta regemente woro allaredan en gång besatt utan accord, samt denna gången ren vacance efter riksrådet Hiærne, så woro det den bästa utwäg till öfwerste Ramsais uprättelse, att han fingo detta regemente.

Härmed conformerade sig h.h:rar probstarna Meurling, Hellstadius, Bolmstedt, Ziebet, Mathesius och Brunnius.

H:r professoren doctor Gadolin tillade, hwaruti äfwen h:r kyrkoherden Wikman instämde, att ståndet tillförene förklarar dess benägenhet för öfwerste Ramsai, medelst förslag till det regemente som han söker, när nu därtill kommer, att han befinnes på åtskilligt sätt lidande, så synes den nu föreslagne reparation wara billig.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förklarade sig finna, det öfwerste Ramsai warit lidande, så wäl wid husaregementets upsättande, som ock wid landshöfdingesyslans förgifwande uti Lovisa, samt att han därföre bör repareras. Men att gifwa reparation på ett sådant sätt, att en annan därigenom blefwo lidande, höllo h:r biskopen före betänkeligit. Att Ramsai ej blifwit eller kan blifwa lidande genom baron Horns befordran, är af secreta deputation tydeligen utredt. När nu därtill det lägges, att baron Horn, som äfwen söker detta regemente, trenne gånger förut stådt på öfwersteförslag,

---

¹²³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 131.

¹²³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 201, 202; R 911, nr 327.

samt blifwit af yngre præjudicerad, så följer enligt de af riksens ständer sielfwe widtagne författningar, att han bör sättas ensam på förslag fierde gången.

Härmed instämde h:r superintendenten doctor Lutkeman och tillade, att öfwerste Wrede wäl i anseende till generalmajoren Biörnberg begifwit sig ifrån ansökningen om Nylands regemente, men ej i anseende till öfwerste Ramsai eller andre och begärte fördenskull h:r superintendenten, att denna sak må hwila, så framt det icke tillika afgjöres för öfwersten baron Wrede.

H:r doctor Celsius trodde ej något hinder wara, att ju baron Wredes sak äfwen kunde afgöras; men att baron Wrede ej förtryter, det öfwerste Ramsai får Nylands regemente, kunde h:r doctorn så mycket säkrare intyga, som h:r doctorn hört sådant af baron Wrede sielf.

Uppå giord proposition biföll sålunda ståndet secreta deputations betänkande på det sätt, att öfwersten och riddaren Ramsai, i anseende till de af deputation anförde och ståndet eljest bekanta omständigheter, till uprättelse för dess lidande hognas med den efter h:r riksrådet Hiärne nu ledige öfwerstesysla wid Nylands infanterieregemente, utan att därwid graveras med någon accordsumma, hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden straxt blef communicerat.¹²³⁷

I följe häraf kommer det att hafwas anstånd med syslans förgifwande wid berörde regemente.

3 §. Uppå giord proposition biföll äfwen ståndet borgareståndets extractum protocoll, angående öfwersten baron Wrede, öfwer hwilket ärende likaledes bondeståndet aflämnat utdrag af dess protocoll.¹²³⁸

4 §. Föredrogs å nyo samt bifölls secreta utskottets extractum protocoll angående fortificationsstatens tour i armeen.¹²³⁹

5 §. Föredrogs secreta utskottets extractum protocoll af d:n 17 Nov. angående understöd för Fahlu stad,¹²⁴⁰ som igenom eldswåda twänne gånger blifwit förolyckad.

---

¹²³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 104.

¹²³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 155.

¹²³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 71. Jfr prot. ovan 5 december.

¹²⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 92.

H:r kyrkoherden magister Wikman anförde, att detta blifwer för landtmannen en altför känbar utgift. Anmärkte tillika, att när landtmän råka i sådan olycka, så måste de hielpa hwar annan så godt de kunna, utan att blifwa af stadsboerne understödde. Men stadsboerne ligga wid sådane tillfällen icke desto mindre landtman på händerna, hwilken sednare utom dess har utgifter nog. I synnerhet trodde h:r kyrkoherden, att på denna tid, då allmänna bewillningar beredas, borde landet för denna enskilda förskonas.

H:r probsten magister Bolmstedt war af samma tanka.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig wäl icke wilja neka, att landtman har många utgifter, men att dock denna stadens olyckeliga öde så mycket mera borde behiortas, som Bergslagens uphielpande däruppå beror, hwilket i anseende till kopparhandteringen är en för riket så nödig artikel. H:r kyrkoherden hölt tillika före, det utdelningen af detta understöd icke må ankomma på magistraten allena, icke heller på landshöfdingen, utan någon sådan anstalt widtagas, att de mäst nödlidande blifwa i synnerhet under armarne fattade.

H:r probsten magister Troilius tillade, att Fahlun är icke att blott anse såsom en stad, utan såsom en bergslag, som är för riket ganska nödwändig.

H:r probsten doctor Serenius erhindrade, att en classe kan ännu i städerna utsättas af de minst förmögne, till 2 öre silf:mt. Äfwen som ock af h:r kyrkoherden Laihiander anmärktes, att i anseende så wäl till pastoraternas olikhet och kappellanernes knappa wilkor, kunde i den delen någon närmare proposition utsättas.

Högwördigste herr archibiskopen gjorde häröfwer proposition, som skiljaktigt beswarades, och afgjordes genom votering af 30 röster emot 25, det secreta utskottets extractum protocollis bifalles med den förändring, att de af presteståndet, som innehafwa mindre pastorater, betala fyra öre, men capellaner och de öfrige af mindre betjeningen två öre silf:mt, samt de minst förmögne i städerna två öre. Hwarjemte ståndet håller före, det må med utdelningen af dessa medel så tillgå, att landshöfdingen i orten jemte biskopen och några deputerade af hwart stånd, till Kongl. Majj:tt i underdånighet afgifwa dess betänkande om hwars och ens behof, då Kongl. Majj:tt i nåder tackes öfwer distribution sig utlåta.

6 §. Deputerade ankommo från bondeståndet som anhöllo, det presteståndet wille innehålla med dess yttrande öfwer assessor Wettrings skattekiöp, till dess bondeståndet fådt tillfälle att därwid giöra dess anmärkningar.

7 §. Likaledes ankommo deputerade från borgareståndet, som gåfwo tillkänna, det bemälte stånd innehållit med dess yttrande angående herrar riksrådens gref Bondes och gref Bielkes inträde uti kongl. rådkammaren, aldenstund riksdagsordningen ej gifwer anledning till större antal ledamöter i rådkammaren; men sedan ett rum nu är ledigt efter cancelliepresidenten h. baron Höpken, så har borgareståndet förenat sig med de öfriga stånden, det må denna ledighet nu straxt besättas. Deputerade aflämnade tillika borgareståndets extractum protocollii angående ferier öfwer juhlhelgen.

8 §. Företogs åter saken angående bancolånen, och uplästes åtskilligas i detta ämne ingifna memorialer, neml. af ryttmästaren Jennings,¹²⁴¹ secreteraren Schönberg,¹²⁴² baron Horn,¹²⁴³ handelsman Finlaj¹²⁴⁴ och bergsrådet Örschöld.

Härwid förmälte först superintendenten h:r doctor Körning, att det så wäl enligt grundlagarne som de förra riksdagars praxis hörer secrete utskottet till, att widtaga sådane författningar, som med banquens och rikets gemensamma förmån synes wara närmast öfwerensstämmande. Orsaken till ett sådant förordnande woro twifwelsutan det, att ingen kan angående ett werk giöra hälsosamma författningar, som icke noga känner samma werk till dess hushållning och inwärtens constitution; hwaraf wil följa, att aldenstund secrete utskottet allena har tillfälle att känna bancowerket, så kan icke heller någon annan om bancowerket disponera på sätt som för samma werk är nyttigt. H:r superintendenten woro således af den tanka, att detta hörer secrete utskottet till; men i händelse ståndet skulle finna anorlunda, så wil h:r superintendenten öfwer sielfwa caussæ sig utlåta.

H:r probsten Meurling hölt före, att denna sak icke så egenteligen kan säijas allena höra secrete utskottet till, emedan först, ridderskapet och adelen uti dess pleno har däröfwer haft åtskilliga öfwerläggningar, och som

---

¹²⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 210. Tryckt i *RAP* 22, bil. 57.

¹²⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 375. Tryckt i *RAP* 22, bil. 59.

¹²⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 198. Tryckt i *RAP* 22, bil. 53.

¹²⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 112. Tryckt i *RAP* 22, bil. 54.

det wil förliudas, till någon del ändrat secrete utskottets betänkande. För det andra woro här nu icke quæstion om banquens inwärtens hushållning till dess debet och credit, utan om utlåningar, som ske af banquen, om de skola tillåtas, samt hwad ränta därför skall gifwas, med mera sådant, som löper in uti rikets allmänna hushållning, hwilket så mycket mera kommer under ständernes skärskådande, som ständerne äro guaranter för banquen; men hwad de särskilta ämnen angå som innehållas uti secrete utskottets extractum protocoll, så will h. probsten öfwer dem sig särskilt utlåta.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig hafwa wäntat denna præliminaire quæstion, om nämligen det som angår bancolån är secrete utskottets giöromål, så att plena må sig därmed icke befatta. H:r doctorn trodde att detta till fullo uplyses af riksdagsordningens 18 § som utstakar, hwilka ärender egenteligen höra till secrete utskottets afgjörande, nämligen sådane som böra hållas tysta; men samma § förmäler tillika, att hwad som rörer riksens allmänna styrelse, oeconomien i landet och det som allmänt kunnogt wara kan, skall hos stånden in plenis föredragas. När man nu lämpar detta förordnande till förewarande ämne, så lærer det först befinnas, att här fordras icke någon tysthet; ty författningarne, som widtagas, måste ändock till allmänhetens underrättelse kundgiöras. För det andra rörer det icke allenast oeconomien i allmänhet, så wida dessa bancolån genom sedelstockens myckenhet influera på wäxelkursen, utan och hwars och ens enskilta rätt, som i någor måtto har med banquen till att sysla, då quæstion är, antingen man skall få låna eller icke; huru mycket man får låna; hwad säkerhet därför skall sättas; hwad interesse skal gifwas; huru stora afbetalningar skola skie, och mera sådant. I följe af hwilket alt h:r doctorn förklarade sig wara af den tanka, att plena kunna häröfwer decidera.

H:r biskopen doctor Benzelstierna yttrade sig, det han hitintils trodt, att detta hörde secrete utskottet till, samt att de widtagne författningar woro plenis upgifne ad notitiam. Men aldenstund quæstion nu däröfwer move-ras, så wille ock h:r biskopen säija sina tankar. H:r biskopen satte det förut såsom medgifwit, att riksens ständer äro magtägande så i det ena som det andra, hwad rörer dem och riket. Desse magtägande ständer hafwa updragit en del ärender till deras secrete utskott, en del hafwa de förbehållit sig sielfwe att afgjöra. Hwilka ärender kunna och böra föras till det förra slaget, kan man icke allenast af praxi, utan ock af sielfwa lagen sluta, uppå hwilken denna praxis sig stödjer. Efter h:r biskopens tanka woro här en ty-

delig lag, nämligen riksdagsordningens 18 §, jemförd med den instruction, som riksens ständer för secrete utskottet låtit författa. Riksdagsordningen upräknar uti nyssnämde § de ärender som höra secrete utskottet till, samt däribland uti fierde rummet bancowerket. Om dessa ärender heter det, att secrete utskottets egenteliga sysla är, dem utarbete och afsluta. Hwad som med de orden bancowerket förstås, är uti secrete utskottets instruction närmare förklarad, och är 4 § af samma instruction så fullständig och tydelig, att det synes som han endast för denna fråga woro upsatt. Där talas icke allenast om den wård som secrete utskottet bör hafwa om bancowerket, utan säges tillika, det secrete utskottet äger magt att därom göra sådane författningar, som efter tidernas skiften och omständigheterna, för allmänna rörelsen, till rikets och banquens säkerhet bäst pröfwes nödige. Så lyder lagen och i stöd af denna lag bör saken decideras. Här talas om författningar till banquens och rikets säkerhet. Hwem kan göra författning till banquens säkerhet, utan den som har sig banquens oeconomie bekant, och wet huruwida en större eller mindre utlåning kan för den samma wara nyttig eller skadelig? Hwem har rikets säkerhet och hwad därtill hörer sig bättre bekant än secrete utskottet, som har tillfälle att känna alla inre tillgångar? Det inwändes, att författningarna blifwa ändock bekante, och fordra sålunda icke någon tysthet, eller höra icke till secrete utskottets afgörande; men hwem finner icke tillika att det är allenast conclusum som blifwer bekant? Rationes decidende eller de skiften och omständigheter som gifwa anledning till sielfwa conclusum, och utom hwilkas nogare bepröfwande ej något säkert conclusum kan widtagas, äro och blifwa under tysthet förwarade. H:r biskopen förklarade sluteligen sig såsom ledamot af secrete utskottet ej wilja tillskantsa bemälte utskott större magt än som wederbör, men såsom riksdagsman böra bibehålla secrete utskottet wid den magt, som riksdagsordningen och den af riksens ständer föreskrefna instruction det samma så tydeligen tillägger.

Härmed conformerade sig herrar biskoparne doctor Filenius, och doctor Halenius, samt h.h:rar probstarne Tiburtius, Hygrell, Lidius och Arfvidson.

H:r superintendenten doctor Lütkekan förklarade, att sedan det så tydeligen blifwit bewist, det icke allenast instruction i dess 4 §, utan ock riksdagsordningen updragit dessa ärender till secrete utskottet, så lærer

man nu sig därmed icke in pleno kunna befatta, så framt icke riksdagsordningen och instruction för secreta utskottet förut skola ändras.

H:r probsten Hiortsberg sade sig aldrig hafwa förstått saken annorlunda, än att banquen är ett arcanum regni, hwarwid disposition och hushållningen, i anseende till dess nära beskaffenhet, likaledes blifwer ett arcanum. Men om altsammans detta skall komma till plena så blir det icke längre något arcanum; och att plena skola giöra författningar om bancowerket, utan att känna dess inra beskaffenhet, synes wara det samma, som döma öfwer en sak, den man icke har noga bepröfwat. Riksdagsordningen är af samtelige riksens ständer beswuren; altså kan den icke rubbas, utan att ständerne gemensamt finna, att den bör i någon del förbättras. Secrete utskottets ledamöter hafwa genom ed bundit sig wid den instruction, som är dem gifwen. De skola först frikallas från den eden och instruction ryckas dem utur händerna, innan man kan förmena dem besörja det, som riksdagsordning och instruction dem ålägger. Riksens ständer hafwa så tillför-ene warit, som de ännu äro guaranter¹²⁴⁵ för banquen, men de hafwa icke desto mindre updragit secreta utskottet, att giöra författningar angående bancowerket. Det är sagt att 18 § af riksdagsordningen föreskrifwer, att hwad som rörer oeconomien i landet, skall hos stånden in plenis föredragas. Men att bancowerket därunder icke begripes, ses tydeligen däraf, att bemälte verk sedermera uti ett särskilt momento särskilt nämnes, såsom tillhörande secreta utskottet, likasom stats- och försvarswerket; dels tillägges att sådant må komma till plena som allmänt kunnogt wara kan.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte, att ehuru wid förra riksdagar secreta utskottet altid haft att besörja det som hörer till bancowerket, hwilket ock nu blifwit bewist wara med riksdagsordningen och secreta utskottets instruction öfwerensstämmande, så torde dock ståndet, sedan quæstion därom upkommit, sig närmare däröfwer förena, och giorde fördenskul, uppå flere ledamöters begiäran, proposition, om ståndet finner för godt, att dessa ärender, som röra bancowerket, höra till secreta utskottet, så att ståndet sig därmed icke vidare befattar; hwartill skiljaktigt swarades, och afgjordes genom votering af 33 röster emot 20, att ståndet skall sig öfwer dessa ärender utlåta.

---

¹²⁴⁵ *guaranter* i prot.

H:r kyrkoherden doctor Celsius [förmälte], att sedan ståndet nu afgjordt, det dessa ärender, som röra bancowerket, såsom publique och oeconomiske saker böra in plenis afgiöras, och tiden genom andre ärender blifwit nog medtagen, owist äfwen är, om detta angelägna ärende uti alla stånden innan juhlhelgen kan afgiöras, så torde wara nödigt, att låta ett interimsförbud emot lånen till banquen afgå, emedan under denna tiden de starkaste uplåningar annars kunna ske, hwarigenom det ändamål hindras, som ständerne medelst bancolånens indragande synas påsyfta, och begärte h:r doctorn häröfwer proposition, hwarutinnan äfwen h:r kyrkoherden Wikman och h:r probsten Bolmstedt instämde.

H:r biskopen doctor Benzeltierna anförde härwid, att ståndet har resolverat, det saken angående bancolånen skall företagas; men i hwad slut ståndet däröfwer stadnar, är ännu owist och ännu owissare uti hwad slut de öfrige stånden stadna. Att förut begära någon inhibition går efter h:r biskopens tanka icke an. Denna quæstion woro ock ny, hwaröfwer h:r biskopen begärte få sig betänka. Hwarmed h.h.rar probstane Hiortsberg, Troilius och Gagner sig conformerade.

H:r kyrkoherden Wikman hölt före, att denna quæstion icke kunde kallas ny, emedan den är en partial idé af det som är under öfwerläggning, och följer naturligt wis däraf. Utom dess är det ståndets sak att decidera om quæstion är ny eller icke.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, att så framt ståndet nu will continuera med dess öfwerläggning, ehuru det ock woro tid att sluta session emedan middagstiden nu är inne, så blifwer wäl secrete utskottets extractum protocollis angående bancolånen, det rätta öfwerläggningsämnet, och hwaröfwer herr archibiskopen ej will underlåta att i rättan tid göra proposition. Men hwad den projecterade inhibition angår, så är det wiserliga icke allenast en ny idé, utan ock af en i mångahanda afscenden besynnerlig och öm beskaffenhet, och hwaröfwer herr archibiskopen ej tror sig med skiäl kunna göra någon proposition, så wida åtskillige ståndets ledamöter begärt sig däröfwer betänka.

H:r kyrkoherden Klot anförde, det han i anledning af det som blifwit talt och skrifwit om wäxelkursen, nog mycket tänkt på den saken, och hwarom h:r kyrkoherden en gång tillföre i ståndet sig yttrat. Emedlertid tror man sig med skiäl kunna säija, det secrete utskottet äfwen medgifwer att sedelstocken är för mycken. Och aldenstund de öfwerflödiga bancolå-

nen äro skulden härtill, så hölt herr kyrkoherden före bäst wara, att denna dören aldeles tillstängdes, eller att bancolånen blefwo aldeles hädanefter förbudne, samt att med de redan uptagne lån må blifwa efter 1756 års författning.¹²⁴⁶

H:r kyrkoherden doctor Celsius förklarade sig jemwäl snart skola wara färdig att gå in uti samma tanka, såsom ock h:r kyrkoherden magister Kollinius.

Högwördigste herr archibiskopen gaf härwid tillkänna, att ridderskapet och adelen genom ett extractum protocolli, som under öfwerläggningen ankommit, communicerat sina tankar med de öfrige stånden öfwer denna sak.

Sedan detta extractum protocolli blifwit upläst,¹²⁴⁷ anförde h:r superintendenten doctor Körning, att när man något går tillbakars och befinner bancowerkets beskaffenhet, det sedlar icke upkommit på en gång utan successive, dels genom naturlig gång, dels genom besynnerliga tillfälligheter. Det woro bekant, att uti konung Carl den XI:tes sednare tid, då riket någorlunda hade frid, kom banquen till mycken stadga. Men wid detta seculi början och under krigen som då fördes, blef banquens penningestäck ganska mycket medtagen genom stora utlåningar. År 1709 blef banquen tillsluten, och måste man köpa alt hwad behöfdes utifrån, intill och med de grofwaste kläden, ända till 1727. Som rikets egna producter ej swarade häremot, så kunde ej annat ske, än att riket år ifrån år råkade i skuld hos utländningen. Crediten war så liten och mistroendet geck så långt, att de främmande expediter som woro här i Stockholm, nästan wecka från wecka infordrade betalning af de handlande hwart efter som de kunde få in några penningar. De handlandes contoir uplånade penningar till 3 à 4 procent utomlands och togo 8 igen om icke mera af egna landsmän. Härigenom utgingo årligen stora penningesummor till Lübeck, Holland och England; och när penningar ej räckte till, så öktes ränta på ränta, till dess bruken pantsattes och riket alt mer och mer förswagades. Ändteligen och sedan man af så mycken skada blifwit något wisare, så öppnades banquen, och ansågs detta såsom den enda utwäg att frälsa undersåtarena undan de främmandes odrägeliga ok. Därigenom hände, att bruksägare

---

¹²⁴⁶ Tryckt förordning 10 december 1756: *Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning, Angående Ytterligare säkerhet för Lån i Riksens Ständers Banque.*

¹²⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 41.

fingo förlager inom riket emot drägelig ränta. Arfwingar som annars hade måst gå ifrån sina förfäders ägendom, fingo låna penningar och infria ägendomen, till dess de igenom flit och sparsam hushållning kunde arbeta sig ut. Rikets undersåtare begynte att tänka på åtskilliga näringar, hwartill förlagerne höllos genom publique anstalter. Härutaf feck banquen alt mer och mer styrko, så att den kunnat sedermera bispringa kronan wid dess nödiga behof. Utländningar blefwo alt mer och mer dispenserade ifrån deltagande uti inrikes rörelsen, och den så kallade handelsbalancen begynte äfwen å Sweriges sida att upwäga utländningar. Uppå alt detta har man en bewislig erfarenhet, och anföres det till den ändan, att man wid det ämne som nu förehafwes, må se sig wisliga före, så att man icke i stället för att hielpa riket på ena sidan, skadar det på en annan, och kastar undersåtarna å nyo under de främmandes wåld, hwilket lätteliga kan ske, om man icke nyttjar banquen till det ändamål som han kan tjena, och hwartill han är inrättad.

H:r probsten magister Bolmstedt: Penningeståcken är större i sedlar än den behöfwes, och upjagar wäxelkursen. Sedlarne ökas genom lånen. Altså blir det ett nödwändigt medel till wäxelkursens dämpande att aldeles förbiuda bancolånen.

H:r probsten Meurling: Jag har tillförene yttrat mig, om denna sak hörer till secrete utskottet allena, eller om plena skola däröfwer decidera. Nu om sielfwa saken. Och då det frågas om bancolån widare böra tillåtas, så swarar iag för min del därtill Neij. Ty ingen lærer kunna neka, att sedelstocken är större än den bör wara; däraf har händt, att svenske bancosedlar icke allenast hos utländningen, utan ock här hemma kommit uti wanpris så att man uti orterne måst gifwa 16 öre för att så wäxla en plåt. Om man continuerar med bancolån, så ökas sedlarne ännu mera, ty det som uti interesse återbetalas eller indrages till banquen, går åter ut genom de nyare lånen. Ju mer wäxelkursen stiger, ju dyrare blifwa alla wahror. Specie mynt kan man icke wänta, och ehuru dageligen en myckenhet slantar slås, så förswinna de dock straxt, att man icke allenast i orterne, utan ock här i Stockholm har ondt efter dem.

H:r biskopen doctor Benzeltierna: Det är angelägit, att man wid denna sak går i ordning. Det torde blifwa en alt för wåldsam operation, att aldeles förbiuda alla bancolån. Desse äro af åtskilliga slag; somliga på stads-, somliga på landt-ägendomar, hwilka sednare åter äro af åtskillig slag.

Secrete utskottet har öfwer altsammans sig särskilt utlåtit; ridderskapet och adelen likaledes. Altså bör ock ståndet öfwer hwart och ett sigillatim sig utlåta.

H:r kyrkoherden Klot: Ridderskapet och adelens extractum protocollii må hwila tills vidare. Man må först utlåta sig, om bancolån må vidare tillåtas eller icke; sedermera, och i händelse de skulle till någon del tillåtas, kan man taga hwarje punct särskilt.

H:r kyrkoherden doctor Celsius: Jag har med mycken upmärksamhet hört, det superintendenten h:r doctor Körning behagat anföra. Det wisar af hwad anledning ständerne bewiljat bancolån, nämligen på en tid då desse lån icke allenast intet missbrukades, utan woro för riket och dess inwånare högst nödwändiga. Men som tider och omständigheter sedermera blifwit förändrade, så bör ock en efter närwarande tid närmare lämpad författning nu widtagas. Uti den belägenhet man tillförene war med handel, bruksför-lager och mera sådant, war banquens biträde godt, och har riket genom så-dane anstalter synbart tiltagit. Nu hafwa bruksidkare pantsatt sina ägen-domar, och lära de wara få som icke nyttjat detta tillfälle. När desse lån subsistera och allenast därför betalats den ränta som är utsatt, så äro alla dessa hulpne och behöfwa icke se utländningarne i händer. Men jemte detta nyttiga ändamålet, så har antingen tillfälligt wis eller ock genom missbruk händt, att bancolånen blifwit öfwer behofwet förökade, hwilket icke allenast influerar på wäxelkursen, utan ock haft andra obehageliga påföljder. De lån, som i början woro tillåtna bruksägare till nödigt under-stöd, hafwa sedermera icke allenast af handlande, utan torde hända äfwen af utländningar blifwit nyttjade, att slå under sig stora bruksägendomar, hwarwid de icke såsom bruksägare, utan såsom handlande på ett för sig fördelaktigt sätt med deras waror umgå. I synnerhet besticker sig mycket missbruk wid lån på exportable waror. Och alldenstund banquen igenom alla desse låner fådt en oändelig hop sedlar utelöpande, hwarigenom ock dessa sedlar, åtminstone i jemförelse emot redbart mynt, kommit uti wan-pris, så är det nu tid på och länder äfwen till bibehållande af banquens cre-dit, att sedlarne indragas, hwilket eij kan ske, utan att lånen inskränkas. Man kan giöra i detta på samma sätt som en handlande den där har många sedlar utelöpande, man förelägger wiss tid innom hwilken de till inlösen skola præsenteras. Det woro ock till detta ändamål det säkraste medel, att alla bancolån blefwo hädanefter förbudne; men om den operation synes

wåldsam, så kunde man taga en medelwäg, på samma sätt som ridderskapet och adelen, dock med någon tilläggning, först att bancolån icke få lämnas på generaltullarrendesocietetens lottsedlar. Det torde säijjas, att sådant följer af sig sielft, när det icke är låfgifwit att pantsätta kronoobligationer; men det skadar icke att sådant säijes uttryckeligen. För det andra böra äfwen lån förbudas på rudimaterier som här hemma förädlas. Man har hitintills fådt låna på sådan underpant, fabriqueerne till understöd; men har funnit huruledes den operation blifwit missbrukad, så att det har ländt köpmannen till godo, men fabriqueuren till betryck, hwilken sednare har måst betala waran så mycket dyrare som den förra genom bancolån kunnat låta henne ligga och sålunda hålla henne uti högt pris, såsom med silke i synnerhet, hwilket genom tidens utdrägt blir dyrbarare.

H:r superintendenten doctor Lagerlöf förmälte härwid, det han, som är en ålderstigen man, nu icke förmår längre bewista session, sedan den dragits ut långt öfwer middagen, utan nödgades taga afträde. Och som h:r superintendenten woro sinnad att resa hem, och af Hans Kongl. Maj:tt uppå underdånig ansökning erhållit nådigt tillstånd att få blifwa hemma under den återstående delen af riksdagen, så tog ock h:r superintendenten nu afskied utaf ståndet, med tacksäijelse för den sig bewista ynnest och wänskap samt all wälsignelses anönskan till alla öfwerläggningar. Högwördigste herr archibiskopen, å ståndets wägnar, tackade h:r superintendenten tillbakars för allt biträde under denna riksdag, samt tillönskade honom en lyckelig hemresa och en beständig wälmåga.

Då nu discourserne continuerades, begärte h:r kyrkoherden Klot proposition, att antingen aldeles afslå alla bancolån, eller ock bifalla ridderskapets och adelens utlåtande med den af h. doctor Celsius projecterade tilläggning.

H:r biskopen doctor Halenius hölt före, att proposition ej kunde så göras på en gång öfwer altsammans, utan som secreta utskottets extractum protocoll¹²⁴⁸ woro materia substrata, och det samma innehöllo åtskillige särskilta omständigheter, så borde man ock öfwer hwarje mål särskilt sig utlåta, såsom äfwen ridderskapet och adelen sig utlåt. it.

---

¹²⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 76. Jfr prot. ovan 21 nov.

H:r biskopen doctor Benzelstierna protesterade äfwen emot en sådan proposition, förklarande sig ej kunna satisfiera sin öfwertygelse, utan att hafwa åtminstone till protocollet sagt sin tanka om hwarje särskilt mål.

Härmed instämde probsten herr magister Troilius, och tillade för öfrigt: Det är ingen som nekar, att wäxelkursen är hög, ty wi hafwa däraf be-
dröfweliga prof i händerna. Det nekas icke heller att banquens utelöpande sedelstäck, den må influera mer eller mindre på wäxelkursen, är större än den bör wara, så att man fördenskull kommer öfwerens om det, att sedelstäckten bör reduceras till sitt rätta och lagliga quantum. Men här är allenast frågan i hwad mån eller grad en sådan sedelstäckens förminskning skal ske. Secrete utskottet, som har sig närmast bekant, icke allenast banquens tillstånd, utan ock alla andra härwid inlöpande considerationer, har upgifwit ett förslag till en sådan sedelstockens förminskning, bestående dels däruti, att hädanefter skall ej så mycket få lånas som förr, dels att uppå de redan giorda lån skola ske starkare afbetalningar än förr är utsatt. Såsom ledamot af bancodeputation hwarest detta förslag aldräförst är utarbetadt, kan iag betyga, att man härwid har följt påliteliga calculer, samt att genom detta förslag winnes det man söker, neml:n: en laglig och emot ändamålet swarande sedelstockens förminskning, och det inom kortt tid nog. Men nu yrka en del af ståndets wärda ledamöter en ännu starkare sedelstockens förminskning, samt att till den ändan bancolån skola hädanefter aldeles förbudas. Detta håller iag före wara ganska betänkeligit, ty utom det att ändamålet ändock winnes utan denna häftiga operation, som, ehuru den gagnar på ett sätt, kan skada på ett annat; så är det äfwen en slags obillighet uti det, att då den ena undersåtaren fådt låna, skall en annan därifrån hindras, hwarjemte äfwen detta skulle gifwa anledning till widrigt omdöme om banquen, såsom skulle den icke kunna præstera några låner. Altså må man icke aldeles afslå bancolåner; men om de af secrete utskottet upgifna förslager på något sätt behöfwa jemkning kan komma under ytterligare öfwerwägande.

H:r probsten Manquer: Bäst är att man afgjør hwar punct för sig. Hwad lån på landtägendorar angår, så befinnes någon skillnad emellan secrete utskottets och adelens utlåtande. Det gifwes och skiäl på ömse sidor; men sedan räntan blifwit utsatt, så bör fides publica hållas och den fördenskull blifwa wid 1756 års förordnande. Hus i staden kunna till någon del anses för öfwerflödighetswahror, emedan inwånarne kunna wara betjente med

mindre palais än som nu byggas och bebos. Folk drages härigenom in uti städerna ifrån landet, hwarest de bättre behöfwas och kunna giöra bättre gagn. Altså må man wäl utsätta 5 procent afbetalning på de gamla låner, utom den årliga räntan, samt att lånsursumman hädanefter blir inskränkt. Bruksägendomarne böra nu bära sig och betala 5 procent. Den mäst critiska artikeln lærer blifwa huruwida lån hädanefter må aflåtas på exportable waror eller icke. Desse slags lån äro egenteligen de som tros hafwa närmaste werkan på wäxelcoursen. Man har trodt att bruksägarne skulle betala den ena daler kopp:mt, som erlægges för hwarje skeppund järn till järncontoiret, men will nu påstås det omständigheterne sig så ändrat, att köpmannen som antingen sielf är bruksägare eller¹²⁴⁹ ock handlat till sig järnet, erlägger denna afgift och i öfrigit så nyttjar contoiret samt bancolånen, att priset stegras och kursen hålles i sin högd. Det kan icke nekas, att järncontoiret blef uti en god afsigt inrättat, nämligen: att hålla vårt järn uti någorlunda pris i anseende till utländningen, samt att hålla bruksägarne under armarne, så att de igenom främmande förlag eij för mycket måtte twingas. Man wil ock tro, det contoiret giordt nytta med bägge dessa ändamål, men om det så är att contoiret nyttjar sina penningar till järns upköpande till myckenhet, hwilket järn sedermera i banquen pantsättes emot en ringa ränta, och penningarne användas till att hålla järnet uti ett owanligt högt pris här hemma med mera sådant, så lærer wäl dylika missbruk böra hämmas, hwilket bäst synes ske, om sådane bancolån aldeles förbudas. Det kan ej annat än falla en och hwar besynnerligit, att järn såsom en inrikes tillwerkad wahra, skall här hemma wara så dyrt; men skadeliga sammansättningar hafwa sådane påföljder, lika såsom om någon på en monopolisk fot skulle få inrätta spanmålscontoir, hwilket af publique fond skulle understödjas, så skulle innan kortt en tunna säd kunna upbringas till 100 d:r kopp:mt, och woro detta en contribution på landet, som föllo uti wissa personers händer. Man kan wara säker om det, att om ständerne sedt alla dessa missbruk förut, så hade de behörigen præcaverat de samma. Altså då man nu blir dem warse, så böra de afhielpas.

Biskopen h:r doctor Halenius: Saken är så mycket angelägnare och bör med ömhet påtänkas, som rikets wälfärd häraf dependerar. Financiers födas en i hwart seculo, och är det icke så lätt att uplösa alla knutar, utan att

---

¹²⁴⁹ *el* i prot.

skada sielfwa saken. En del wilja häfwa upp alla lån hädanefter; en del allenast minska dem. Det förra är altför betänkeligit, ty sätt den händelsen: twänne lika goda ägendorar ligga bredewid hwarandra, den ena ägaren har giordt lån i banquen ej allenast till gårdens nödwändiga behof, utan ock till slöseri, den andra ägaren har med knapp hushållning hulpit sig fram, men har nu nödigt att giöra lån till ägendomens nödwändiga förbättring. Om sådant wägras, är den sednare lidande framför den förra och dess ägendom mindre wärd. Att järncontoiret haft sin stora nytta tillstår commercerådet Nordencrants sielf. Det är möjligt att goda ting kunna missbrukas; men abusus non tollit usum; nec exponendus infans cum secundinis. Lät oss se efter hwaruti missbruket med wisshet består, och söka bot för det samma. Uti saker af så mycken wigt är det icke rådeligit att bygga på gissningar eller suppositioner. Wäxelcoursen har giordt järnet dyrt men icke har järnpriset opererat på kursen. Järnet måste med konst sättas up, så framt icke utländningen under en så hög cours skulle få det nästan såsom för intet. Saken blir sålunda hulpen, när wissa afbetalningar ske på de förra lånen, och att lån hädanefter förminskas.

Biskopen h:r doctor Benzelstierna: Banquen är rikets clenod, och har riket att tacka banquen för dess wälfärd. När banquen cassetas eller anstalten blir sådan, att man icke får gagna sig af banquen, så blir det icke heller särdeles bewändt med riket. Jag har redan sagt, att secrete utskottet som känner banquens omständigheter, kan aldrabäst inse, hwad i anseende till rikets gemenskap med banquen och banquens egen hushållning kan finnas wara nyttigast. Secrete utskottet har upgifwit den idéen att förminska sedelstocken, hwilken har kommit att förökas, ej allena genom lån uppå panter, utan ock genom andra bekanta tillfälligheter. Secrete utskottet har anställt behörig calcul, så wäl öfwer de utewarande sedlar, som ock öfwer det quantum som bör wara. Bemälte utskott har äfwen i anledning därpå, och sålunda så wäl i anseende till banquens egen hushållning, som rikets därmed förknippade nytta, upgifwit ett project till sedelstockens förminskning. Man må upgifwa hwad project som man hälst wil, så är det efter all min öfwertygelse icke nyttigt, hwarken för banquen eller riket, så framt det icke är bygt på ofwannämde grunder. Ty om man icke proportionerar det ena efter det andra, så kan man förgå sig genom det, att man antingen tager för mycket eller för litet. Här projecteras att aldeles afslå alla bancolån. Det woro wist en sådan operation, hwarigenom man botade det onda

med hälften wärre. Banquen är inrättad för rikets skuld, och hwad för olikhet skulle icke blifwa emellan inwånare, att en har fådt låna, en annan får icke, men hafwa bägge enahanda säkerhet. En slösare som redan giordt lån, skulle hafwa förmån framför en hushållare, som i det längsta welat agta sig för låna, men har dock omsider sådant nödigt om han will behålla sig wid sin ägendom. Man wil förwägra lån på exportable wahror såsom järn eller dylikt. Man talar om missbruk wid sådane låner. De samma missbruken böra upgifwas med deras rätta namn och afhielpas, men icke de lofliga och för riket nödiga lån afslås för missbrukets skuld. Det säges, att lån uppå sådane waror äro skulden till den höga wäxelkursen. Detta säges och repeteras ofta, men har ännu icke blifwit bewist. Artificielle operationer wid wäxelkursen kunna allenast på en kortt tid wisa någon werkan, men sakernes rätta belägenhet och de grundställningar som naturligit wis continuera, äro de som hålla uti längden. Det är efter min tanka lättare till att bewisa, det wäxelkursen skulle stiga ännu högre, om man icke har tillgång till lån uti banquen. Ty man må föregifwa hwad orsaker man hälst will till kursens stigande, och tracenter eller remitterter må bruka hwad konster de hälst wilja, så resolverar sig ändock hufwudsakeligen kursens fallande eller stigande efter det behof af penningar, som inwånare utom lands behöfwa. Detta behof blir mer eller mindre, alt efter som rikets exporter förhålla sig till deras quantum och pris emot det, som riket behöfwer utifrån. Ibland de redbaraste rikets producter kunna wi med skiäl räkna vårt järn, hwarföre äfwen utländningen altid ansedt och anser ännu denna handelsgrenen med ett afwundsukt öga, och söker på hwad sätt han kan att inblanda sig uti denna handteringen. Om nu brukspatronerne ej hade tillfälle att få låna penningar, så skulle de antingen twingas att sälja sitt järn i otid och för ett sådant pris, som köparen will utsätta, eller ock skulle de nödgas se främmande i händer efter förlag, som ock innan kortt skulle lära dem dansa efter sin pipa. Och härigenom skedde, att rikets producter minskades till deras både quantum och värde, och bruksägarne kommo under ett ok, som de nu på en tid med glädje hafwa sluppit. Ju mera exporterne minskades, ju mera ökades underbalancen i handel, och ju mera måste wäxelkursen stiga. Det inwändes, att det woro någorlunda drägeligit om bruksägaren uptogo dessa lån af banquen, men han har allenast namnet därföre, och wissa handlande köpa järnet af bruksägaren, samt betala 1 d:r kopp:mt för hwarje skeppund till contoiret och pantsätta

järnet i banquen. Härpå frågas tillbakars, hwad är det wäl som föränlåter brukspatron att aflåta sitt järn till köpmannen? Kunde han icke sielf behålla järnet, sielf betala afgiften till contoiret, sielf giöra lån däruppå i banquen? Och om det skedde, så torde man mindre tala däruppå. Men som iag förstår saken, så lærer bruksägaren icke bry sig om, att hafwa beswär för alla desse omgångar, utan när han får sitt järn skäligen betalt, så giör det honom lika mycket, om en utländsk eller inländsk handlande köper det samma. Ja det sednare faller honom beqwämligare, ty han undgår då den widlöftiga correspondencen, som annars skulle erfordras, och har till att giöra med bekant folck; ja han torde dock till slut få lita köpmannen till i brist på adresse och dylikt, och må han därföre så gerna giöra det straxt. Monne det nu är någon skilnad emellan det, att köpmannen lånar på järnet och att bruksägaren lånar. Jag ser ingen skillnad, ty saken är allenast den, att man sätter sig i positur emot utländningen, att han icke efter sitt behof får commendera wår exportwara. Och om än köpman genom denna operation skulle hafwa någon avance framför sielfwa brukspatron, så lærer sådant wara billigt, och giör uti systematisk relation ej det minsta till saken, om den ena medborgaren skulle något winna af den andra; ty när det talas om wäxelcoursen, så kommer det an på huru det ena riket förhåller sig till det andra. Utom dess lærer man så litet kunna förwägra köpmannen att handla med järn som med bräder, tiära och andre exportable effecter. Om nu lån på järn aldeles förbiudes, hwad sker wäl därigenom? Jo, därigenom händer, att köpmannen antingen skall låta bli järnhandelen, emedan han omöijeligen af sig sielf kan præstera så stort förlag som behöfwes, eller måste han låna penningar utomlands emot interesse, eller ock måste han straxt sälja järnet samt få därföre hwad han kan. I de twänne sidsta händelser råkar han uti utländningens händer till egen och rikets skada. I den första händelsen råkar bruksägaren uti samma olägenhet. Icke heller kan man wänta, det järncontoiret skal kunna tillräckeligen understödja bruksidkarne med förlager, utan bancolån. Ty den ena dalern kopp:mt som för hwarje skeppund betalas till contoiret, kan ej utgiöra någon särdeles fond, utan har contoiret därigenom fådt styrka, att det järn, som hos contoiret blifwit lefwererat, har emot en lindrig ränta fådt i banquen pantsättas. Att contoiret för egen räkning köper upp järn, hwilket anses för en skadelig sammansättning, är mig icke säkert bekant. Men om så woro, så går dock saken på ett ut. Ty efter min tanka är det lika mycket om contoiret för-

sträcker bruksägaren penningar uppå dess järn och lånar penningar i banquen på järnet, till dess det med fördel kan blifwa till utländningen försåldt, så att contoiret härwid agerar lika som commissionair för bruksägarens räkning, eller ock, om contoiret betalar bruksägaren dess järn och sedermera emplojerar det kiöpta järnet på bästa sätt som ske kan. Detta kan, säger iag, wara lika mycket, allenast hufwudändamålen winnas, nämligen, att balancera utländningen, och att bruksidkaren har sin skälige betalning. Och i anseende till allt detta kan iag ej annat än tillstyrka, det må bancolån äfwen hädanefter tillåtas uppå exportable wahrer, och bifaller tillika hwad secrete utskottet till sedelstockens förminskning projecterat.

H:r probsten Hiortsberg: Det är icke sagt, att secrete utskottets extractum protocollii skall aldeles förkastas, ty det är rätta materia substrata till öfwerläggningen. Dock att därmed kan jemföras hwad af ridderskapet och adelen blifwit påmint, då man sigillatim öfwer hwarje omständighet får sig utlåta. Hwad lån angår på exportable effecter, så ser iag ej annat, än att riket lider och kastas under det gamla oket hos utländningen om sådane lån förbudas, och conformerar mig fördenskull med det, som af h:r biskopen Benzelstierna är anfördt.

Superintendenten h:r doctor Körning instämde likaledes, ty om lån förbudas på järn, så flyttas stapelen åter utom riket och utländningar få tillfälle att blifwa brukspatroner i Sverige. Handelen lider och wäxelcoursen rasar alt mer och mer.

H:r probsten Meurling: Jag har förr yttrat mig om rätta forum för denna sak; nu får iag lägga till uti meritis. Det wil påstås, att wäxelcoursen skulle stiga högre om man icke fingo giöra lån uppå järn, men det förefaller mig obegripeligt. Ty om järnet fördes straxt ut till utländningen, så hade köpman straxt något att assignera på, och genom det att han ej fådt låna penningar i banquen, så blifwer han twungen att trassera då följakteligen wäxelcoursen faller, men när köpmannen får järnet uti sina händer, och får därpå taga lån i banquen, dels till att betala, dels till att förlägga bruksägaren, så bryr han sig icke om att trassera, utan wäntar till dess coursen i brist af wäxlar stiger, och då drar han på det järn, som han sedan utskeppar. Den procent som han emedlertid skall gifwa utländningen bryr han sig icke om, ty han har sin skada igen af den höga wäxelcoursen.

H:r doctor Celsius: Järncontoiret är inrättadt till bruksägarnes understöd. Samma contoir häfwes icke öfwerända därigenom, att man i banquen ej får

giöra lån uppå järn. Och om någon anstalt skulle pröfwas nödig till contoires förmån, så har secreta handels- och manufacturdeputation, dit den saken blifwit remitterad, tillfälle att sådant bepröfwa. Många cassor gifwas äfwen, hwarest man kan få låna penningar emot billig ränta. Men de lån som nu anses skadeliga, röra icke bruksägare, utan de handlande, hvilka sednare hafwa borttvändt den rätta afsigten med järncontoiret. Och emedlertid har järnet blifwit dyrt, och är det besynnerligt nog, att en inrikes wahra kostar dubbelt här hemma emot det, som utländningen därföre betalar.

H:r probsten Manquer tillade: Det wil säijas, att en liten del allenast, nämligen 3 à 4 tunnor guld, upgår årligen till bancolån uppå järn; altså måste antingen järncontoiret, sedan det nu kommit sig ansenligen före, kunna åstadkomma en sådan summa, eller ock, i händelse bruken med en så liten summa icke kunnat wara hulpne, så hafwa de lånt annorstädes, och kan ske äfwen utländningen haft del uti bruken, som sedermera till sin fördel nyttjat lån utaf banquen. Men emedlertid så har icke allenast contoiret under denna tiden wunnit styrka, utan ock sielfwa bruksägarna, emedan man har exempel på det, att en som för få år nog köpt ett bruk till 3 à 400 000 d:r, hwaruppå han fådt ansenligt bancolån, har allaredan afbetalt mer än halfparten.

H:r kyrkoherden Wikman begärte proposition, emedan nu woro nog discourerat i saken.

Professoren h:r doctor Gadolin: Här är redan mycket sagt; jag wil allenast lägga något till, som efter min tanka är likasom fons resolutionum. Rikets mynt är rätta basis till quæstion. Myntet har sitt inwärtas värde, och prägeln är allenast ett intygande om sielfwa värdet. Om ett sådant mynt förfalskas, så att regenten låter slå en större prägel än som swarar emot värdet, så blir folcket till en tid bedragit, ehuru sielfwa priset ännu icke faller. Men om någon tillfälles wis kommer att smälta upp myntet, eller ock förfalskningen på annat sätt blir rögd, så finna inwånarna sig wara bedragne i den grad som förfalskningen skedt. Om myntfoten åter igen ändras, så bedragas de ännu mer och så vidare. Sådane förfalskningar kunna wäl icke ske hos oss, ty det är præcaverat i grundlagarna. Men osäkerheten kan icke desto mindre komma ifrån en annan sida. Man wil icke tadla de anstalter som blifwit giorde; men önskar äfwen banquens credit på allt sätt. Dock måste man säija huru det förhåller sig, om siukdomen skal

blifwa botad. Myntordningarne föreskrifwa huru mycken koppar hwar 6 och 9 d:rs plåt skall innehålla. Stämpeln är ett bewis, att de innehålla så mycken koppar. Bancozedlarne, som skulle gå i stället för redbart mynt, woro i början i full egalité med plåtar. Det försäkrades, att allmänheten skulle hos banquen hafwa sin säkerhet uti plåtar för hwar sedel, och sålunda gälde sedlar det samma som plåtar. Men sedan oeconomien blef stäld på en annan fot, så att man icke fådt plåtar för sedlar, och dessa sednare blifwit så många, att allmänheten finner, det valuta i plåtar därför icke kan gifwas, så har det händt, att sedlarne förlorat sig icke allenast i anseende till speciemynt, utan ock i anseende till plåtar, med hwilka de annars borde wara af lika värde. Secrete utskottet har sagt, att sedelstocken är förmycken. Wi weta äfwen, att proportion bör wara emellan penningmängden och rörelsen. I synnerhet bör ett repräsentativt mynt hafwa sin fulla säkerhet och rätta värde. Här är altså ej annat till giörandes, än att banquens sedlar få deras rätta värde, hwilket sker då de dragas in i den mon, att banquen för de utelöpande har full säkerhet uti redbart mynt, samt att proportion blir uti penningrörelsen. Smärre considerationer kunna wäl häremot anföras. Torde hända, att någon rörelses gren härigenom kommer att lida. Men det är icke att räkna på emot det stora ämnet, att reducera banquens sedlar till deras tillbörliga värde. Det är en wärdig sak för riksens ständer och styrker banquens credit. Härmed conformerade sig probsten h:r magister Humbla.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte, att om saken woro nu nog widlöftigt discourerat, samt proposition af åtskillige begärd; hwilken proposition, i anledning af discourserne ej kunde blifwa annan än denna: Om ståndet bifaller ridderskapet och adelens extractum protocolli med den tilläggning, att bancolån ej få giöras uppå rudimaterier, generaltullarrendesocietetens lottsedlar, eller om ståndet wil sig särskilt öfwer hwarje punct utlåta? Den som swarar Ja, åstundar det förra; den som säger Nej, wil det sednare.

Ståndet förenade sig om denna proposition, men beswarades skiljaktigt, och voterades, då 34 röster woro för Ja; 15 för Nej.

9 §. Högwördigste herr archibiskopen gaf tillkänna, att ståndet kommer tillsammans om torsdag klockan 12 att höra bewillningssaken sig föreläsas, hwartill ståndet gaf dess bifall.

Kyrkoherden h:r doctor Celsius yrkade tillika, att som en del ledamöter torde resa bortt och ej kunna biwista de twänne plenidagar, som hållas innan juhl, det må ej någon sak uptagas och afgjöras, hwaruti ståndets ledamöter kunna på något sätt interessera.

Ståndet åtskildes klockan 4 eftermiddagen.

År 1761 den 10 Decemb.

1 §. Under det ståndet klockan 12 samlades, anmäldes, att en deputation ankommo från borgareståndet.

Superintendenten h:r doctor Lutkeman gaf tillkänna, det han fädt höra, att hos borgareståndet woro någon anmälan skedd, angående det besynnerliga giftermål, som i dessa dagar skall hafwa skedd emellan lieutenant Sabelhierta och handelsmannens här i staden Grevesmuhls dotter, i det Sabelhierta, emot Grevesmuhls wilja och wettskap, i hemlighet borttfordt dess dotter, och låtit sig med henne sammanwigas, utan föregången lysning, som det wil förliudas; och hemställte h:r superintendenten, om icke presteståndet, i anseende till de åtskillige härwid warande omständigheter, skulle finna för godt att härwid lägga handen, innan något annat stånd därmed giordt början. Ståndet upsköt med detta ärendets afgjörande till en annan gång, men i händelse deputation nu kommo i detta ärende, så skulle swar gifwas, det ståndet allaredan haft denna sak under någon öfwerläggning.

Deputerade företrädde och anhöllo på borgareståndets wägnar, det wille presteståndet, om möjligit woro i dag, eller åtminstone innan ferierne börjas, lämna swar på borgareståndets sidsta extractum protocollis angående stapelstäderna.

2 §. Uplästes extractum protocollis från bewillningsdeputation jemte project till en personell afgift för år 1762,¹²⁵⁰ som blef hwilande att afgjöras nästkommande lördag.

3 §. Högwördigste herr archibiskopen förestälte, det secreta utskottets utlåtande angående Jönkiöpings gewärsfactorie sak,¹²⁵¹ woro nu till plena in-

---

¹²⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 6 med bilaga.

¹²⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 93, med bilaga.

kommet, och angelägenheten fordrade, att samma sak med första blefwo afgjord.

H:r kyrkoherden Hofgardt förmälte, att denna sak woro af mycken betydelse i anseende till det lidande hwaröfwer handtwärkarne wid factoriet sig beklaga. Och som ståndet lærer härwid wilja med all granlagenhet gå till wäga, och man innan kortt har att wänta någon betydande uplysning uti denna sak, så woro det ock nödigt, att något dröija med dess afgjörande.

H:r probsten magister Bolmstedt och h:r kyrkoherden Kloth instämde häruti och anförde, att handtwärkarnes lidande är så mycket större, som de icke fädt niuta contractet eller sina privilegier till godo, utan äro handterade såsom trälar; och woro det icke så nödigt att just nu skynda med denna sak, som annars har legat hela året hos ständerne, utan att man talt om dess stora angelägenhet.

H:r probsten doctor Serenius tillade, att de äro förde med handklöfwar, och så med dem förfarit som woro det ingen lag, rätt, eller frihet till.

Högwördigste herr archibiskopen anförde åter, att öfwer altsammans detta och denna saks egenteliga sammanhang får man fullständig underrättelse af det document, som nu kommer att föredragas. Men herr archibiskopen förklarade tillika, att som denna sak är af yttersta angelägenhet i anseende till den motwilja, som förspörjes hos handtwerkarnes, hwarigenom arbetet wid factoriet afstadnar, och gewärtillverkningen för arméen likaledes kommer att studsas, så hafwa talemännen i det sidsta sammanträdet, kommit öfwerens att företaga denna sak. I följe därpå hade h:r archibiskopen nu den samma till företagande anmält, och wille ej hafwa någon del uti det, att den för arméen så nödiga och nu anbefalte gewärstillverkningen skulle härigenom hindras.

Herrar biskoparne doctor Filenius, doctor Halenius, doctor Benzelstierna och Osander, h.h.rar superintendenterna doctor Körning och doctor Lutkeman, samt h.h.rar probstarne Tiburtius, Troilius, Hiortsberg, Arfwidson och flere, instämde med högwördigste herr archibiskopen uti det, att arméens nödwändighet fordrade, det må denna sak med första afgjöras.

H:r kyrkoherden magister Laihiander anförde, att urskillningsdeputation äfwen ansedt denna sak wara af sådan beskaffenhet som nu är anförd, hwarföre ock bemälte deputation både särskilt trädtt tillsammans, och utom ordningen företagit den samma. Och hwad det angår, att den icke förr blifwit afgjord hos ständerne, så är bekant, att beswär anfördes öfwer ur-

skillningens remiss, och innan ständerne fingo sig däröfwer utlåta, gick en lång tid förbi, då saken emedlertid ej kunde widröras. Men sedan ständerne fastställt remissen till secrete utskottet, så har ock det samma i det möjligaste skyndat med saken.

Secrete utskottets extractum protocolli öfwer denna sak blef fördenskull upläst och hwilande till nästa gång.

4 §. H:r probsten magister Tiburtius hemställte, om det icke i åtskilligt afseende woro nödigt och ståndet wärdigt, att med det första gifwa swar uppå borgareståndets extractum protocolli om stapelstäderna.

H:r probsten Hiortsberg med flere yrkade detta samma.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte likaledes, det ståndet torde finna nödigt, att innan ferierne börjas sig däröfwer utlåta, men som tiden nu är i dag förfluten, så kan det ske om lördag.

Superintendenten h:r doctor Körning anförde, att ståndet beslutat; det icke någon sak skall innan ferierne företagas, hwaruti ståndets ledamöter interessera, men kunna wara hemreste. Den sak, som nu nyligen blifwit upläst, rör rikets angelägenhet, hwarföre ock herr superintendenten yrkat, det den samma skulle företagas, men denna sak kan tåla uppskof, och utom dess trodde h:r superintendenten, det ståndet ej har nödigt att swara borgareståndet uti denna sak.

H:r probsten Hiortsberg swarade sig icke kännas wid det omnämnda ståndets beslut, så wida ingen proposition blef däröfwer giord och bifall lämnat, ehuru h:r kyrkoherden doctor Celsius sådant hemställte, och för dess räkning står uti protocollet anfördt. Och om ledamöter resa bortt innan ståndet gifwit tillstånd och ferierne börjas, så få de wara nögde med hwad de närwarande sluta, hälst det icke är obekant, att borgareståndet flere gånger anhållit om skyndesamt swar i denna sak.

Högwördigste herr archibiskopen proponerade fördenskull, om ståndet bifaller, att denna sak må om lördag afgiöras, hwarpå Ja och Nej swarades.

Ståndet åtskildes.

År 1761 den 12 Decemb.

1 §. Justerades protocollet af d:n 10 Dec. och gaf notarien tillkänna, det protocollet af d:n 7 woro så widlöftigt, att han ännu icke hunnit det uppsätta.

2 §. I anledning af 1 § i föregående protocoll, förekom under ytterligare öfwerläggning om den bekanta giftermålssaken.

Ståndet förklarade häröfwer alt missnöije, och beklagade i synnerhet, att den prestman apologisten och cantorn wid Ladugårdslandsförsamlingen Ambrosius Bonge, som berättas hafwa förrättat denna wigsel, det han ock inför denna stadsens consistorium skal hafwa tillstådt, så aldeles förgätit sin plickt och missbrukat presteembetet, att han nu andra gången förrättat en så olaglig wigsel, sedan han en gång tillförene på samma sätt sig förgådt, då han ock mistat sitt presteembete, men sedermera af hög kongl. nåd det samma återfådt, sedan han behörigen och alfwarsamt blifwit åt-warnad. Och ehuruwäl ståndet icke immediate will befatta sig med denna enskilta sak, hwilken allaredan är hos domaren anhängig, som därmed enligt lag och efter omständigheterna lærer förfara; så torde dock blifwa nödigt, att för framtiden något ytterligare förordna, huru sådane oordenteligheter må förekommas; hwaröfwer justitiædeputation med dess utlåtande kan inkomma.

3 §. Uplästes å nyo bewillningsdeputations betänkande om personell afgift för år 1762.¹²⁵²

H:r kyrkoherden Hoffgardt förklarade, att denna personelle afgift är underkastad många swårigheter, och önskade h:r kyrkoherden, det någon annan methode kunde upfinnas, att hielpa riket uti dess trångmål. H:r kyrkoherden förmälte tillika, det åtskilligt woro att anmärka wid det project som deputation uppgifwit, och hwarjehanda jämkas till att erhålla en bättre proportion, så wäl stånden emellan i allmänhet, som ock innom hwarje stånd. Till exempel anförde h:r kyrkoherden, att pastorer som hafwa öfwer 64 mantal skola gifwa mer, men brukspatroner taxeras icke högre, ehuru de kunna hafwa flera bruk; en fendrich skall erlægga 6 d:r, men om han dessutom har considerable egendom, så erlägger han därför ingen afgift. Adels-

---

¹²⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 6. Jfr prot. ovan 10 december.

män skola taxeras från 10 till 50 d:r, men hwem skal utsätta detta! Kan ske någor hwar begynner draga sig undan, och wil wälja de lägsta summor. Klockare äro taxerade för deras helgarskuld,¹²⁵³ men denne inkomst är icke på alla ställen lika; somlige hafwa 40 tunnor, somliga halfparten, somliga allenast 15. Capellanerne hafwa på somliga ställen så knappa wilkor, att de ej mäta med en sådan afgift. Det är äfwen åtskilnad på torpare, i det en del hafwa utsäde, mer och mindre; en del intet, hwarföre ock dem emellan synes böra någon proportion i akt tagas.

H:r kyrkoherden magister Alm yttrade, att ehuru man söker jämka bewilningar, så blifwer det dock swårt om icke omöjeligit, att träffa sådan proportion hwarwid icke någon olikhet existerar. Det händer ock som oftast, att ju mer man börjar jämka på en sida, ju större swårigheter yppa sig på en annan sida. Därföre och som denna afgift ej blir någon perpetuelle och ordentelig bewillning, utan allenast på ett år, så synes säkrast wara, att förblifwa wid det af deputation upgifna förslag.

H:r probsten magister Matthesius instämde med h:r kyrkoherden Hoffgardt, hwad denna slags bewillningen i gemen angår, men att ock wid projectet kunna göras åtskillige anmärkningar; såsom först det, att de af preteståndet äro nog högt taxerade, emedan grunden har kommit af deras syslor och inkomster, då likwäl många af andre stånd, till exempel, en fändrick, är taxerad efter dess stånd eller character, men kan hafwa considerable ägendom, för hwilken han ej ärlägger någon afgift. För det andra är äfwen innom sielfwa ståndet mycken olikhet, i det den ena har allenast lönen, men en annan af lika wärdighet kan därjemte hafwa annan ägendom. Altså synes sådane grunder böra upsökas, som närmare låta sig lämpa till hwars och ens omständigheter. För det tredje slippa de ogifta nog lindrigt, då däremot de som hafwa många barn, som i sig sielft är kostsamt, måste kännas wid drygare afgift, hwarwid h:r probsten i synnerhet nämde huru swårt det skulle blifwa för comministern Laurin, som i stället för att blifwa hugnad med något understöd till sina 12 barns upfostran, hwarom till förene warit i ståndet discourerat, skulle för dem betungas med afgift. Klockare finnas uti Österbottn med så knappa wilkor, att de ej kunna åstadkomma en daler silfwermynt.

---

¹²⁵³ Läs: *helgonskyld*.

H:r probsten magister Forssenius: Census per capita är swår. Och är i synnerhet swårt att finna en riktig proportion. Dock som denna utwäg är upgifwen till kronans understöd uti dess nu trängande behof, så må man den undergå allenast att de ogifta ej blifwa så lindrigt ansedde.

H:r superintendenten doctor Lütkekan föreslog, att de ogifta kunna betala lika med de gifta.

H:r probsten magister Hellberg instämde äfwen uti det att rikets undersåtare icke så undandraga sig contributioner när rikets nödortf sådant fordrar, men de måste dock modifieras att de blifwa drägeliga, och att rikets inwånare därunder icke upgifwas. Utgifterne blifwa under tillkommande tid ändock dryga, och om denna personliga afgiften kommer därtill, så fruktade h:r probsten, att det blefwo altför känbart. H:r probsten föreslog i det ställe, att 1756 års bewillning må dubbleras eller ock tripleras, så winnes ändock ändamålet, som är kronans understödjande, och man undgår det missnöije, som de anmärkta olikheter wid personelle afgiften kunna medföra.

H:r probsten doctor Serenius hölt före, att ståndet må endast öfwerlägga om det som rörer dem, hwilka höra under preteståndet. Sådant fordrar tid och mycken jämkning, om man skal göra hwad rätt är. H:r probsten anförde åtskilliga omständigheter, som böra närmare påses, såsom att biskoppar och superintendenter äro upförde till 60 d:r, då likwäl en del biskopsdömen, såsom Strengnäs och Calmar äro långt mindre än åtskillige andre; att kongl. öfwerhåfpredikanten och ammir. superintendenten skola gifwa lika mycket, men den sednare sitter wid ett stort pastorat; domprobstarne äro lika ansedde, men hafwa olika inkomster; kyrkoherdar i städerna äro ganska olika, capellanerne äfwen så; stadscapellaner hafwa landsförsamlingar, och blir sålunda fråga, om de skola taxeras på bägge ställen; häradsskrifware äro tilltagsne, och bör sådant tydeligen utsättas; mellan collegier wid scholarne är mycken skilnad, och mera dylikt, som utmärker angelägenheten däraf, att detta å nyo ses igenom, och man må finna någon wiktigare proportion.

H:r professorn doctor Gadolin: Det torde wara bäst att förblifwa wid det gifna projectet om personelle afgift, ty hwad fördubblingen angår af 1756 års bewillning, så är det en ny idé, och torde hafwa ännu större swårigheter med sig. Men om någon jämkning skulle påtänkas, så torde äfwen böra eftersinnas, att emellan mantal i Swerige och Finland är mycken skil-

nad; likaledes äro en del stadspastorater i Finland ganska små; såsom det äfwen är nödigt, att de icke graveras som hafwa många barn.

H:r kyrkoherden magister Laihiander tillade, att det strider emot en god hushållsprincipe, det allmogen skall graveras med afgifter för dess barn.

H:r kyrkoherden Kloth instämde i det samma med tillägning, att folckbristen i så måtto blifwer förökad; hwarjemte h:r kyrkoherden hölt före, att caffekokare, som till myckenhet finnas här i staden, och tillförene betalt en afgift af 100 d. silf:mt, kunde äfwen nu något högre taxeras.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anmärkte, att S:t Catharina kan med skiäl räknas ibland de större församlingar här i Stockholm, åtminstone rätt så wäl som S:t Maria sedan nu denna sednare lidit af eldswåda.

4 §. Härwid ankom en deputation från borgareståndet, som anhölt, det wille preteståndet, innan nu ferierne börjas, gifwa swar på borgareståndets extractum protocollii angående stapelstäderna, hwarwid sidstnämde stånd sig utbad ståndets benägenhet; och woro det så mycket angelägnare att häröfwer skyndesamt swar meddelades, som städerne hade nödigt, att göra anstalt om de författningar, som till nästa öppenwattn wid handeln och warors utskeppning måste widtagas.

5 §. Då sedermera ståndet continuerade med dess öfwerläggning om bewillningen, förmälte h:r biskopen doctor Filenius, att ehuruwäl någon jämkning wid detta project uti en och annan måtto kunde behöfwas.; dock som tiden nu sådant icke will tillåta, så wida nödigt är, att detta förordnande med första blifwer publicerat, och denna bewillning allenast blifwer för ett år, så att man kan närmare öfwerse och jämka den ordenteliga bewillning, som till nästa riksdag blifwer påbuden, så torde bäst wara, att ståndet icke allenast bifaller deputations project, utan ock genom en deputation ger de öfrige stånden sådant tillkänna, samt således upmuntrar dem till ett dylikt bifall.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Benzelstierna, med tillägning, det deputation hade wäl budit till att jämka i det möjligaste och i anledning af hwad förra tidens handlingar gifwit wid handen. Något kunde dock ännu rafineras. Något kunde likaledes swaras på det som blifwit anmärkt, men altsammans detta fordrar längre tid, än innom hwilken ständerne nu äro inskränkte; är ock owist, om man icke till slut måste stadna i det

samma, men emedlertid fordrar rikets behof en skyndsam undsättning. Och ändteligen om presteståndet börjar jämka, så börja de andre stånden likaledes, och det så länge till dess någor hwar will undandraga sig.

H:r probsten magister Manquer yrkade likaledes nödwändigheten däraf, att denna sak blir skyndesamt expedierad, men hemstälte, om icke ändock hinder lägges uti expedition om någotthera ståndet skulle gå ifrån detta project, emedan bewilningen kommer an på samtelige ståndens begifwande, och frågas, hwad då är till giörandes?

Högwördigste herr archibiskopen föreställte härwid, det wäl icke något stånd kan påläggas bewilning utom dess samtycke, men på det ändock presteståndet må wisa dess beredwillighet att understödja riket wid nu trängande behof, så torde ståndet finna för godt, att bifalla projectet, dock med den reservation, att i händelse de öfrige stånden skulle något ändra, så förbehåller sig äfwen ståndet det samma.

Efter ytterligare öfwerläggning biföll ståndet detta förslag och resolve-rades fördenskull, att ehuruwäl ståndet kunde hafwa anledning att närmare jämka ett och annat, så wil dock ståndet, i anseende till rikets behof och till tidens winnande bifalla deputations project, i den förmodan, att de öfrige respective stånden äfwen det bifalla. I annor händelse förbehåller sig ståndet att så göra dess anmärkningar. Och fann ståndet för godt, att genom en deputation hos de öfrige stånden gifwa detta beslut tillkänna.

H.h:rar probstarne Mathesius och Bolmstedt samt h.h:rar kyrkoherdarne Hofgardt och Kloth begärte att genom utdrag af protocollet få bewis, det de giordt deras påminnelser wid denna personelle afgift, som af ståndet bewiljades.

6 §. Uplästes och bifölls secrete handels- och manufacturdeputations betänkande angående manufacturisten Barkmans sökta arfwode för de af honom å contrabande waror hållne wärderingar.¹²⁵⁴

7 §. Föredrogs bergsdeputations betänkande¹²⁵⁵ om Gunnarskog sochns bergslags tillstånd, hwarwid äfwen uplästes utdrag af protocollet hållit i kongl. rådkammaren d:n 7 Decemb. sidstl.¹²⁵⁶ samt kongl. ammiralitetscol-

---

¹²⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 34.

¹²⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 19.

¹²⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 40, med bilagor.

legii underdåniga skrifwelse till Kongl. Maj:tt af d:n 10 Sept. 1760 angående masteskogarne uti Wärmeland, hwilket altsammans uppå h:r doctor Serenii och h:r probsten Bolmstedts begäran blef hwilande till en annan gång.

8 §. En deputation från borgareståndet gaf tillkänna, att ehuru borgareståndet funnit åtskilligt uti bewillningsdeputations project, som behöft någon närmare jämkning, så hade dock ståndet det samma bifallit utan någon ändring, dock med det wilkor, att det af de öfrige stånden äfwen bifalles.

9 §. H:r kyrkoherden magister Laihiander gaf wid handen, att uti expeditionerdeputation hafwa 2:ne memorialer blifwit producerade, det ena ingifwit af håfcancelleren Carleson, det andra af commercerådet Vult von Steijern, hwilka memorialer af ridderskapet och adelen blifwit till secreta deputation remitterade, men af ett stånd genom extractum protocollii resolverat, som ock sedermera hos 2:ne andre stånd blifwit bifallit. Och aldenstund några ledamöter af ridderskapet och adelen anhållit, det dessa saker måtte hwila, till dess riddarhuset öfwer förenämde memorialer fådt sig utlåta, men deputation torde i dag eftermiddagen komma tillsammans och dessa ärender till expedition åter produceras, så hade h:r kyrkoherden till så mycket större säkerhet trodt sig böra detta anmäla och ståndets utlåtelse inhämta.

Efter någon öfwerläggning resolverades, att aldenstund 3:ne stånd äro aldeles ense uti deras utlåtande, hwilket är ren pluralitet, hwaremot det fierde ståndet, enligt riksdagsordningens 17 § ej må sig sätta, så finner ej ståndet något hinder wid dessa ärenders expedierande.

10 §. Föredrogs kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹²⁵⁷ rörande bättre rätt till Lyngsiö miölgwarn i Skåne, hwarom twist varit emellan gästgifwaren Lindberg och bonden Nils Larsson å dess stiufbarns wägnar; hwarwid tillika uplästes bondeståndets extractum protocollii af d:n 19 Novemb. sidstledne om samma sak,¹²⁵⁸ och biföll ståndet deputations betänkande på sätt som nyssnämde protocollsutdrag omförmäler.

---

¹²⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 57.

¹²⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 141.

11 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 11 i denna månad,¹²⁵⁹ angående pension för öfwerstelieutenanten och riddaren Klingsporre.

11 §.¹²⁶⁰ H:r probsten Hiortsberg hemställte, om icke ståndet till afgjörande wille sig företaga hwad som skal swaras uppå borgareståndets extractum protocolli angående stapelstäderna, hwarom bemälte stånd genom deputation påmint, och i synnerhet begärt, det ståndet wille afgjöra den saken innan ferierne infalla. H. probsten trodde att presteståndet kunde wisa borgareståndet den wänlighet och nu i dag afgjöra den saken.

H:r probsten Bolmstedt begärte att den saken måtte hwila, hälst den förtienar ett alfwarsamt swar.

Härmed instämde h:r superintendenten doctor Körning, h. probsten Mathesius och h:r kyrkoherden Hofgardt.

H:r probsten magister Arfvidson yrkade, att äfwen Kongelfssaken måtte afgjöras, enligt hwad ståndet för detta resolverat.

H:r probsten magister Tiburtius instämde med h:r probsten Hiortsberg, det må dessa saker i dag afgjöras, emedan de äro allaredan uti ståndet upläste, och en hwar haft tid att besinna sig därpå.

H:r biskopen doctor Halenius förklarade, att denna sak är af en granlaga beskaffenhet. Ståndet har allaredan härutinnan fattat ett beslut; nu reclamerar borgareståndet sina privilegier, och det uti en så hög ton, att de lika såsom hota, det de äfwen wilja explicera presteståndets privilegier. Det kan aldrig blifwa något twifwelsmål om det att privilegier ej kunna rubbas utom det ståndets begifwande som äger privilegierne, ty riksdagsordningen säger det tydeligen, men bekymret wid denna sak ligger först uti det, om stapelfrihet för flera städer kan egenteligen wara privilegii-sak eller icke; och sedermera om presteståndet kan hafwa något i anseende till sina privilegier att befrukta, i händelse ståndet i denna sak ej skulle kunna göra borgareståndet till wiljes. Emedlertid är nu saken kommen därtill, att wi måste swara hurudant ock swaret blir. Det torde å ena sidan kunna kallas skrämnskott, hwad borgareståndet sig utlåter, men å andra sidan torde någon orsak wara till fruktan; tiderna äro besynnerliga, och åtskilligt kan

---

¹²⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 97.

¹²⁶⁰ Dubbelnumrering i både konc. och renskr.

hända ehuru man ej bordt sig sådant föreställa. Åtminstone är det ledsamt, när stånden emellan obehageliga discussioner existera.

H:r biskopen doctor Beronius förmälte, att här är just icke något novum emergens, ty borgareståndet har äfwen tillföre talt om sina privilegier, men nu sker det med den tillägning, att de äfwen wilja röra presteståndets privilegier. Detta fordrar en mogen eftertanka, och begärte h. biskopen att med sakens afgörande må hafwas anstånd.

H:r probsten magister Manquer instämde uti det, att denna sak bör med mycken mogenhet handteras, hwartill tiden nu ej will synas wara tillräckelig. Det är mycken skilnad emellan presteståndets privilegier och de friheter som städerna tid efter annan blifwit förlänte, hwilka sednare ej kunna få namn af annat än oeconomiska författningar, och kunna i anledning af 51 § i regeringsformen efter omständigheterna ändras.

H.h:rar probstarna Bolmstedt, Mathesius och Brunnus höllo före, att denna sak bör uppskiutas, till dess ståndet efter ferierne åter kommer tillsammans, och ett sådant swar då aflämnas som ståndets wärdighet och sakens natur fordrar.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, att ehuruwäl det ankommer på ståndets godtfinnande antingen saken i dag afgiöres, eller ock till en annan gång uppskiutes; ehuruwäl äfwen ingen dör af hot, som man plägar säija, eller att ju icke ståndet finner utwägar till att förswara sina privilegier, om de på något sätt skulle göras stridiga, så är det dock icke allenast obehageligt, att sådane discourser skola upkomma, utan ock angelägit, att man härwid brukar all försiktighet och moderation, hälst man icke kan så aldeles se förut, huru denna quæstionen kunde upkomma, hwarom wid sidsta riksdag Wästanfors pastorats delning kan wittna, då likwäl ej allenast adelen utan ock borgareståndet wisade presteståndet, i anseende till dess privilegier som då reclamerades, en tillbörlig aktning.

Härmed instämde h:r superintendenten doctor Lütkehan och förklarade tillika sin önskan, det ståndet i dag hunno afgifwa dess swar, aldenstund borgareståndet så anständigt det samma påyrkat. Och om presteståndet sätter sig uti samma casu, så är lätt att döma huru man skulle tänka.

H:r probsten doctor Serenius:¹²⁶¹ Det är för sensibelt att höra biudas till en så owanlig sak som det woro för ett riksstånd att taga igen sina ord och

---

¹²⁶¹ Ett skrivet anförande ligger löst i konceptprotokollet.

just nu passa tillfälle, när större delen äro på god tro borttreste att intet skulle komma före, utan bewillningen. Men aldrasensiblast är det, om det skulle ske uppå borgareståndets beskickning som warit fögo bättre än hotelser. Wi äro för gamla och ärliga män att låta oss öfwergå en så stor affront som det är att se småstadsborgmästare komma in och läsa upp för oss sina commentarier öfwer våra privilegier, likasom stodo det på deras wälbehag om de wille låta oss behålla våra pastorater eller taga dem sönder och gifwa våra capellaner. Kan någon ting werka större wanheder och förakt för en privat person, än att uprifwa afgjorda saker uppå dylika föreställningar. Sannerligen det är i mitt sinne så odrägeligit, att iag tror ingen prestman som har ära i hiertat och ömhet för sitt stånd, kan tänka härpå utan största wederwilja. Jag drager det förtroende till högwördigste herr archibiskopen, att han lika så nu, som han wid andra tillfällen giordt, förwägrar att uptaga saker, för det de en gång warit afgjorde, och icke tillåter någon ventilation som går ståndets heder för nära, som denna.

Härmed instämde h:r superintendenten doctor Körning, och tillade, att h:r superintendenten med alt skiäl trodt sig böra yrka på det, att Jönköpingsaken om factoriet måtte afgjöras, så wida den i anseende till rikets därunder beroende angelägenhet, ej tål upskof, men med denna stapelstadssaken är ej någon hast; hwarjemte h:r superintendenten sig åberopade sin riksdagsmannarätt, och begärte än ytterligare, att sidstnämde sak måtte hwila.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig icke wilja anföra något in meritics, så wida det är begärt att saken skal hwila, men trodde tillika, det ståndets heder fordrar, att denna sak ej så skyndesamt afgjöras, som borgareståndet yrkat. Det skulle uti publiquen se så ut, som hade man låtit skräma sig att swara. Swaret må bli hurudant ståndet finner bäst wara, men methoden är mindre behagelig, och må man närmare öfwerlägga om det ena och det andra.

12 §. Högwördigste herr archibiskopen förmälte sig ej hafwa förgätit den nyligen omnämnda Jönköpingsaken till afgjörande, men att sådant hitintills blifwit hindrat genom det som af ståndets ledamöter blifwit anmält, och föredrog nu herr archibiskopen denna sak till afgjörande, samt uplästes den wid secrete utskottets extractum protocollii bifogade uträkning öfwer arbetslönerne wid factoriet för flera år.

Härwid förmälte h:r kyrkoherden doctor Celsius, det ståndet torde finna bäst wara, att med mycken ömhet handtera denna sak. Det torde wäl kunna säijas, att något fel är på handtwerkarnes sida, men de hafwa äfwen igenom mycket lidande, som de åtminstone trodt, blifwit likasom förwillade i sina tankar. De hafwa trodt sig äga rättighet att contrahera om gewärsprisen; när de icke fådt niuta contractet till godo, hafwa de skiäl till att klaga; när de icke blifwit hörde in loco hafwa de gådt hit; icke såsom rymmare, utan härstädes anmält sig hos justitiæcancellern, samt yrkat sin rätt. När de tagas i arrest och föras tillbakars, så blifwa de därigenom så confunderade, att de draga öfwer sig en commission. Om sålunda deras fel härrörer af en genom swält förorsakad förwirring så förtiena de wisseligen alt medlidande, så wäl att förskonas för all vidare rättegång, som ock att niuta förbättring uti sina wilkor, hälst uti så dyra tider som nu äro, så att öfwerdirecteuren ej efter behag får disponera om deras arbetslöner.

Högwördigste herr archibiskopen berättade till uplysning härwid, att hwad arbetslönerne angår och de klagomål som däröfwer woro anförde, så wore det egenteligen det ämne hwaröfwer secrete utskottet sig utlåt, men hwad de klagandes förbrytelser angå, så lågo det ärendet ännu hos Kongl. Majj:tt under afgjörande, och hade sålunda secrete utskottet icke kunnat röra därwid. Dock aldenstund efter inkomna berättelser ifrån landshöfdingeembetet, en ny upstudsighet blifwit förspord hos desse handtwerkare, så hade Kongl. Majj:tt funnit sig föranlåten att sådant genom en förordnad slottsrätt låta undersöka.

Efter ytterligare öfwerläggning stadnade fördenskull ståndet uti det slut, att secrete utskottets extractum protocollii bifalles med den tillägging, att den emot handtwerkarne började ransakning må innehållas, och landshöfdingen i orten anbefallas att tillsäija dem, det de blifwa förskonte för lagsökning öfwer det som kan wara förelupit, så wida de hädanefter med flit och lydna wilja uti deras arbete fortfara.

H:r kyrkoherden Hoffgardt hemställte om icke de klagandes fullmäktig äfwen må frikallas från ansvar för dess wid denna sak brukade skrifart, hwarom secrete utskottet förmäler sig wilja ytterligare sig utlåta. Härmed instämde h:r kyrkoherden doctor Celsius, h:r probsten doctor Serenius och h:r probsten magister Bolmstedt, så att sålunda alt hwad denna sak angår må blifwa copierat och afslutat.

H:r superintendenten doctor Lutkeman begärte, att denna sednare omständigheten måtte hwila.

H:r biskopen doctor Benzelstierna tillade, att man ännu icke haft tillfälle att cognoscera detta, och är sålunda för tidigt att sig däröfwer utlåta.

Ståndet upsköt fördenskull detta tills vidare, då äfwen närmare kommer att skärskådas hwad del så wäl kongl:e krigscollegium som öfwerdirecteuren Ehrenpreutz, eller andre, häruti kunna hafwa.

13 §. Deputerade från riddarhuset gåfwo tillkänna, det ridderskapet och adelen funnit betänkeligit att bifalla bewillningsdeputations project till den personelle afgiften, men som rikets behof fordra understöd, hwilket adelen sig icke heller wil undandraga; så har ridderskapet och adelen i det stället för sin del funnit bäst wara, det må 1756 års bewillning för år 1762 fördubblas.

14 §. Uplästes bondeståndets protocollsutdrag af d:n 5 Decemb. angående Åhrebergs och Reinholtsfors stångjärnshamrar,¹²⁶² som uppå h:r biskop Benzelstiernas och h:r probsten Tiburtii begäran blef hwilande.

15 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande om capellanernes rättigheter i Sörmland.¹²⁶³

16 §. Ytterst slutade högwördigste herr archibiskopen session med ett lämpeligit tal; tackade Gud för dess nödiga bistånd under det framfarna, tillönskade samt. en frögdefull högtid och godt nytt år, samt de resande en lyckelig hemresa och återkomst, så att ståndet under Guds wälsignelse, efter slutade ferier, med förenade sinnen må fortsätta och lyckeligen sluta dess riksdagsarbete. Uti hwilken önskan ståndets ledamöter instämde och söngo till slut: Gud gifwe wårom konung etc.

---

¹²⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 152. Tryckt i *BdP* 9, s. 549 ff. Även 4 februari 1762.

¹²⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 77.

År 1762 den 22 Januarii

1 §. Större delen af ståndets ledamöter samlade sig kläckan 11 förmidagen, och sedan högwördigste herr archibiskopen och taleman tillönskat samtelige all wälgång uti ingångna år, samt wälsignelse af Gud den Aldrahögste uti riksdagsarbetets fortsättande, berättade herr archibiskopen ytterligare, det stånden i dag in plenis egenteligen kommit tillsammans att ifrån Kongl. Maj:tt emottaga kallelse till måndagen, då Hans Kongl. Höghets Kronprintsens födelsedag, som om söndag infaller, kommer att firas.

2 §. Under det ståndet wäntade på denna beskickning, kom hos ståndet att omröras huru angeläget det är, att ståndets enskilda ärender rörande ecclesiastiquemål, psalmbokens öfwerseende, med mera, blifwa med alfware påtänkte, hwarföre ock de till ecclesiastiqueärenderne utnämde ledamöter försäkrade sig wilja flitigt sammanträda.

Därjemte utnämdes deputerade, en af hwart stift, till att närmare reglera hwad som hörer till bättre ordning wid riksdagsfullmägtiges wäljande och antagande, neml:n

biskopen h:r doctor Benzelstierna,
 biskopen h:r doctor Osander,
 biskopen h:r doctor Menander,
 biskopen h:r doctor Lamberg,
 biskopen h:r doctor Beronius,
 superintendenten h:r doctor Körning,
 superintendenten h:r doctor Lutkeman,
 profess:n och kyrkoherden h:r doct. Celsius,
 probsten h:r magister Manquer,
 probsten h:r magister Lindblom,
 probsten h:r magister Hygrell,
 probsten h:r magister Humbla,
 probsten h:r magister Ziebet,
 domprobsten h:r doctor Fortelius och
 probsten h:r magister Lagerlöf.

3 §. Wid tillfälle af deputationer fant ståndet nödigt, att hos de öfriga stånden till bifall recommendera åtskilliga från kammar-, oeconomie- och

commercedeputation ankomne betänkanden rörande qwicktijondens betalande efter markegången, capellanernes löningsspannemål, med mera.

4 §. I anledning af kyrkoherden h:r doctor Celsii hemställande kom äfwen hos ståndet uti öfwerwägande, huruledes försök blifwa giorde, att få sådane ärender hos ständerne anhängiga, hwarwid fatalier böra observeras, men blifwit försummade, såsom det ock skall hafwa händt, att saker som blifwit i urskillningen afslagne, ändock sedermera på något sätt blifwit uptagne; i synnerhet anmärktes, att det ej kan wara tillständigt för deputationerne, att immediate uptaga och till skärskådande remittera ärender hwarwid fatalier äro försummade, men ej på lagligit sätt återwundne. Till förekommande af sådant, som ej annat kan än medföra oordning och osäkerhet, fant ståndet för godt, det deputationerne aldeles förbiudas att immediate uptaga och antingen plenorum skärskådande underställa eller ock till andre deputationer remittera sådane saker, hwarwid fatalier böra observeras, men hafwa icke på det i riksdagsordningen föreskrefne sätt hos riksens ständer blifwit anmälte, hwilket genom extractum protocolli med de öfrige stånden skulle till bifall comuniceras.¹²⁶⁴

5 §. Uppå anmälan företrädde 2:ne kammarherrar och anmälte Kongl. Maj:ts nådiga hälsning och kallelse, att 25 ledamöter af ståndet om måndag spisa middagen på Kongl. Slottet, sedan Hans Kongl. Höghet Kronprintsen, i anseende till dess födelsedag, som om söndag infaller, blifwit af riksens ständer genom herr grefwen och landtmarschalken samt de öfrige herrar talemän i underdånighet lyckönskad.

Högwördigste herr archibiskopen betygade å ståndets wägnar underdånigste tacksäjelse, med förmålan det wille ståndet en sådan Kongl:e Maj:ts nådigste kallelse i underdånighet hörsamma.

Sedan bemälte kammarherrar tagit afträde, utnämndes af ståndet förenämde 25 ledamöter, hwarwid den ordning så nu som tillföre i agt togs, att af de stift, som hafwa 2:ne ledamöter i secrete utskottet, nämndes 2:ne, af de öfriga en, och woro följande:

Upsala stift: professoren h:r doct. Hydrén, kyrkoherden h. mag. Wikman,

---

¹²⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 106. Se bilaga 15.

Stockholms stad: probsten h. mag. Werander, comminist. nu mera design. past. i Biörkstad,¹²⁶⁵ Westerås stift, h:r magist. Diurman,

Linköpings stift: biskopen h:r doct. Filenius, probsten h:r mag. Lindblom,

Skara stift: probsten h. mag. Hygrell, probsten h. mag. Forssenius,

Strengnäs st.: probsten h:r mag. Humbla, probsten herr Hiortsberg,

Westerås stift: biskopen herr doctor Benzeltierna, probsten h:r doct. Lindegren,

Wexiö stift: biskopen h:r doct. Osander, probsten h:r mag. Almquist,

Åbo stift: biskopen h:r doct. Menander, probsten h:r mag. Mathesius,

Lund stift: probsten h:r mag. Ziebet,

Borgo stift: h:r kyrkoherden Stenius,

Götheborg stift: biskopen h:r doct. Lamberg, probsten h:r mag. Arfwidson,

Calmar stift: probsten h:r doct. Schröder,

Carlstad stift: probsten h:r mag. Lagerlöf,

Hernösand stift: probsten h:r mag. Brunnius,

Gottland stift: superintendenten herr doctor Lütkeman;

hwarjemte notarieerne tillstaddes att infinna sig wid denna högtidelighet.

---

¹²⁶⁵ Rättat efter konc.; *Biurstad* i prot.

År 1762 den 26 Januarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 10¹²⁶⁶ och 12 Decemb. sidstl:ne.

2 §. Högwördigste herr archibiskopen berättade, att h:r grefwen och landtmarschalken, tillika med de öfrige talemän, i går å ständernes wagnar, hos Hans Kongl. Höghet Kronprintsen aflagt underdånig lyckönskan, samt aflämnat den medaille, som af ständerne blifwit slagen wid det tillfälle, att Hans Kongl. Höghet fylte dess 15:de ålders år, öfwer hwilken medaille h:r professoren och kyrkoherden doctor Celsius författat en latinsk poëme, som likaledes till Hans Kongl. Höghet blifwit öfwerlämnad, och har högbemälte prints så öfwer det ena som det andra betygat dess nöije.¹²⁶⁷

Af denna anledning hemställte h:r probsten magister Mathesius, om icke riksens ständer wid denna riksdag, och sedan Hans Kongl. Höghet Kronprintsen nu gådt in uti dess 17:de ålders år, må widtaga någon sådan författning, att högbemälte herre må wara närwarande uti Kongl. Majj:tts rådkammare, hwilket tillföre skal i Sverige hafwa warit brukeligt, och skulle ofelbart gifwa Hans Kongl. Höghet tillfälle, att præparera sig till så nyttiga ämnen, som därstädes förehafwas.

Härmed instämde h:r kyrkoherden magister Wikman.

Högwördigste herr archibiskopen jemte ledamöterna af secrete utskottet förklarade, att anledning torde framdeles gifwas för riksens ständer att tänka på denna sak.

3 §. Theologiæ lectoren wid gymnasium i Carlstad, samt probsten och kyrkoherden h:r magister Jonas Ullholm företrädde och gaf wid handen, det han, uti h:r superintendenten doctor Lagerlöfs ställe, hwars wördnad han hos ståndet förmälte, blifwit af consistorium i Carlstad samt presterskapet i stiftet utnämnd till riksdagsfullmäktig, samt inlämnade behörig fullmagt ifrån consistorium, samt consistorii intygande, att fullmagten från stiftet

---

¹²⁶⁶ Så skrivet i såväl konc. som prot., möjligen fel för 7. Protokollet från den 10 december justerades nämligen redan den 12 december, medan prot. från den 7 december enligt en där införd anmärkning alltjämt var ojusterat.

¹²⁶⁷ Härefter i renskriften nytt avsnitt betecknat: 2 §. Den följande protokollstexten utgör dock ett tillägg till ovanstående § 2, vilket framgår av konc.

woro expedierad, och skal öfwersändas, så snart den till underskrift hunnit gå omkring.

Berörde documenter uplästes och beneventerades h:r probsten Ullholm att wara ståndets ledamot.

4 §. H:r kyrkoherden Hoffgardt gaf wid handen, huruledes han nu under dess hemmawarande förnummit, det åtskilliga handlande uti Malmöhus län och på andre ställen utgifwa dels tryckta dels skrifna sedlar, hwaraf äfwen 2:ne upwistes, den ena à 10 2/3 öre, den andra à 14 öre s:mt, hwilka brukas i stället för skiljemynt. Dessa sedlar hafwa ock på wist sätt af landshöfdingeembetet uti Malmö blifwit auctorizerade, genom en allmän kundgiörelse, som i afskrift inlämnades och uplästes.

H:r kyrkoherden förmälte vidare, att dessa sedlar wid præsentation till en del icke erkännas för riktige; kan ock hända att någon förfalskning wid dem sker; en del blifwa förslitna; utom städerna blifwa de ej altid till full summa emottagne; ryktet wil säija, att de till myckenhet utgifwas af personer, som ej förmå dem inlösa; skiljemyntet är kommit utur bruk och så sällsynt, att det endast låckas fram genom eftergift så wäl på banco- som desse köpmanssedlar, ehuru man har säker anledning att tro, det skiljemynt finnes i landet. Af hwilket alt ej annat kan följa än missnöije hos inwånarne och fruktan för att blifwa bedragne. H:r kyrkoherden förklarade tillika, att inwånarnes oro och beswär mycket skulle lättas, om de på något sätt kunde försäkras, att de gamla 6 och 9 d:rs bancosedlar blifwa emottagne, änskönt de ej så precise innom d:n 30 April skulle i banquen blifwa inlefwererade, samt att landtränemästare och andre wederbörande wid hårdaste ansvar blefwo tillhållne, att emot gamla sedlar gifwa nya och ej taga något af allmogen wid en sådan omwäxling.

Ståndet anmärkte icke allenast i allmänhet, huru oordenteligit detta är, utan ock i synnerhet, huru mycket det är af landshöfdingeembetet, då det på ett så besynnerligit sätt blandat sig uti det, som rörer mynt- eller penningerörelsen i riket.

Och wid närmare öfwerläggning, huru sådane missbruk, de där äfwen på andra orter torde hafwa existerat, må skyndesammast afhielpas, fant ståndet bäst wara, att högwördigste herr archibiskopen uti secrete utskottet detta anmäler, som ej lærer underlåta, att häremot taga tidig författning.

5 §. Justerades protocolsutdraget angående ärenders omedelbara uptagande af deputationer; och fant ståndet för godt, att låta en deputation straxt härom afgå till de öfriga stånden.

6 §. Uplästes justitiædeputations betänkande öfwer lagmans- och härads-höfdingeräntans förökande till förbättring af justitiæstatens löningar,¹²⁶⁸ jemte ett af h:r Ruthenschöld i detta ämne ingifwit memorial.

Wid öfwerwägandet häraf fant wäl ståndet å ena sidan, att ledamöterna uti kongl. hofrätterne eller wid justitiæstaten, i synnerhet uti dessa dyra tider kunna behöfwa någon förbättring uti deras löner, men när å ena sidan befinnas, att ledamöterna wid de öfrige riksens collegier äro uti samma omständighet, och skulle utan twifwel komma med samma ansökning, hwilket för kronan uti nu warande rikets belägenhet skulle blifwa alt för känbart, samt därjemte den projecterade förhöijning å lagmans- och härads-höfdingeräntan, under åtskillige andra bewillningar och sammanskotter skulle falla inwånarne altför beswärlig; ty höll ståndet betänkeligit att härtill samtycka. Wiljandes man dock, då riket genom Guds wälsignelse kommer i något bättre tillstånd, tänka på så wäl desse som andre embetsmäns bättre utkomst; warandes ock emedlertid att förwänta, det priset på hwarjehanda förnödenheter skall falla, sedan åtskillige författningar i sådan afsigt nu blifwa af ständerne widtagne.

7 §. Föredrogs kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande angående kongsgårdarne och andre kronolägenheter, hwilket af ståndet bifölls på det sätt, att i stället för den projecterade 1/4:dels tillökning uti arrendesumman, förökas samma arrende till 1/3:del.

8 §. Uplästes utdrag af protocollet, hållit uti kongl. rådkammaren d:n 16 Novemb. sidstl:ne,¹²⁶⁹ angående waxliusers införskrifwande från utrikes orter, som remitterades till secreta handels- och manufacturdeputation.

---

¹²⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 13.

¹²⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 38.

9 §. Föredrogs secreta utskottets extractum protocolli af d:n 25 Augusti¹²⁷⁰ jemte bergsdeputations betänkande¹²⁷¹ om Ädelfors guldwerk uti Jönköpings län, som efter någon öfwerläggning blef af ståndet bifallit.

10 §. Uplästes fiskeriedeputations betänkande,¹²⁷² angående wissa bewisers anskaffande af dem, som förra åren till utrikes orter exporterat svenska fiskewaror. Och aldenstund åtskilliga underslef kunna förhafwas, om dessa bewis blott skola tagas af de handlandes correspondenter, samt fiskerifonden därigenom alt för mycket graveras, hölt ståndet betänkeligt att bifalla de upgifna förslag.

11 §. Uplästes ett memorial ingifwit af h:r Lorents Hökenberg,¹²⁷³ angående kundgiörelse i avisorne om lediga tjenster och förslager därtill, som remitterades till secreta deputation.

12 §. Uplästes fältmarschalkens baron von Ungern Sternbergs memorial, angående några mål rörande krigsbefälet, som remitterades till secreta utskottet.

13 §. Föredrogs secreta utskottets extractum protocolli af d:n 6 Octob. angående recruterings wid husareregementet,¹²⁷⁴ jemte bondeståndets protocolsutdrag af d:n 26 i samma månad, hwilket sednare blef af ståndet bifallit.¹²⁷⁵

14 §. Uplästes bondeståndets extractum protocolli af d:n ¹²⁷⁶ angående finska bondseglation, som uppå h:r superintendenten doctor Körnings begäran blef hwilande till en annan gång.

Ståndet åtskildes.

---

¹²⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 62.

¹²⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 8.

¹²⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 11.

¹²⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 207.

¹²⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 84.

¹²⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 257. Berör husarkåren.

¹²⁷⁶ Tomrum i prot.

År 1762 den 29 Januarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 22 och 26 Januarii.

I anledning af 4 § uti sidstnämde protocoll gaf högwördigste herr archibiskopen wid handen, att h:r archibiskopen, uppå ståndets anmodan uti secrete utskottet anmält de oordningar, som uti Malmöhus län med köpmanssedlar sig tilldraga; och ehuruwäl secrete utskottet i början welat anse detta såsom oskyldigt till att någorlunda afböija den olägenhet, som brist på skiljemynt i handel och wandel kan förorsaka, så hade dock secrete utskottet, uppå ytterligare giord föreställning af högwördigste herr archibiskopen och åtskillige ståndets ledamöter, remitterat målet till bancodeputation, att därom sig närmare utlåta.

I anledning af 6 § hemställte h:r probsten Bolmstedt och h:r kyrkoherden Hoffgardt, om icke ståndet wille foga den anstalt, att den afgift till justitiæstatens aflöning, som wid 1752 års riksdag bewiljades wid inventeringen af presterliga sterbhus, nu mera må uphöra, hälst ståndet sig denna afgift med det wilkor sig åtagit, att den allenast skulle wara till nästa riksdag, men allaredan påstådt uti 10 år, warandes utom annat härwid den olägenhet, att ehuru de af presteståndet i stöd af privilegierna, hafwa frihet att wid boupteckningar bruka 2:ne goda män, dem de hälst wilja, utan att wara bundne wid domare å landet eller magistrater i städerne, så har dock på åtskilliga orter händt, att domare och magistrater, under förewändning att bewaka riktigheten af denna afgift, på ett för sterbhusen känbart sätt blandat sig uti bemälte boupteckningar. Hwarföre ock desse riksdagsfullmäktige förmälte sig af sina committenter wara anmodade, att häruti söka ändring.

Ståndet gjorde sig af 1752 års riksdagsacter närmare underrättadt om ursprunget och ändamålet med denna afgift, och ehuruwäl det befants, att den war friwillig, samt med det wilkor åtagen, att den skulle wara till nästa riksdag, fast den ock då continuerade, såsom man ock kunde hafwa anledning, att wänta det de gamla saker, som då till myckenhet woro oafgjorde, på en så lång tid kunnat afgjöras, så at håfrätterne ej torde behöfwa den förstärkning till hwilken denna afgift egenteligen warit ämnad; dock på det både ständerne må härom erhålla all tydelig uplysning, såsom ock ståndet icke synas utan skiäl undandraga sig denna bewilning, så resolverades, att detta ärende må remitteras till justitiæ- och protocolsdeputationerne, som hafwa att efterse huru med justitiæmålen nu mera hänger tillhopa, samt

öfwer altsammans aflämna deras utlåtande, kunandes ståndet sedermera, om så nödigt pröfwas, antingen continuera med denna afgift, eller ock till undwikande af de denna methode åtföljande ledsamheter på något annat sätt till detta behof contribuera, hwilket fördenskull genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden skulle communiceras.¹²⁷⁷

I anledning af 14 § förmälte superintendenten h:r doctor Körning, det han ej till fullo ser orsaken hwarföre bondeståndet nu särskilt yrkar på den så kallade bondseglation, sedan bemälte stånd uti dess protocollsutdrag af d:n 9 Martii förledit år, angående stapelstäders inrättande uti Österbottn, proponerat samma seglation.¹²⁷⁸ Och aldenstund presteståndet allaredan gifwit dess bifall till sidstnämde protocollsutdrag, samt sålunda äfwen bifallit seglation, så finner h:r superintendenten icke, hwad ståndet med denna seglations-saken sig vidare må befatta, utan är det nog, att ståndet redan bägge delarne bifallit.

Härwid anfördes af notarien till uplysning, att sedan wid åtskilliga riksdagar, i synnerhet år 1752 och 1756 hos riksens ständer hwarjehanda blifwit anfördt om den finska bondseglation i gemen, och wid 1756 års riksdag, expedition allenast afgådt till Kongl. Maj:tt uti det som rörer Åbo län, men det som rörer Österbottn, i anseende till ståndens olika påskrifter ej kunnat expedieras, så hade bondeståndet genom detta nu förewarande protocollsutdrag af d:n 19 Januarii 1761, bemälte seglationsfrihet uti Österbottn hos riksens ständer å nyo anmält, samt tillika åberopat hwad bondeståndet wid 1756 års riksdag uti samma ärende anfördt, så att detta document egenteligen och allenast angingo den delen af finska bondseglation, som af ständer woro oafgiord. Men då bondeståndet sedermera och under d:n 9 Martii samma år äfwen anmält stapelstäders inrättande uti Österbottn, så hade bemälte stånd tillika och i samma protocollsutdrag äfwen omrört bondseglation.

Protocollsutdraget af d:n 19 Jan. uplästes å nyo, jemte ridderskapets och adelens resolution så lydande:

Bifallit, att de af Österbottns allmoge, som af ålder ägt seglationsfrihet, lämnas tillstånd, att med deras hemmansproducter segla uti Botaniska wiken, men ej längre än till Stockholm.

---

¹²⁷⁷ Se bilaga 16.

¹²⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 27. Senast behandlat 16 oktober 1761.

Efter vidare öfwerläggning biföll ståndet detta extractum protocolli på samma sätt som ridderskapet och adelen, enligt ståndets, i anledning af bondeståndets protocollutdrag, till denna seglation, under d:n 30 Martii gifna bifall.

2 §. En deputation från riddarhuset, anförd af h:r grefwe Levenhaupt, gaf wid handen, att ridderskapet och adelen å nyo förehaft saken angående bewillningen, och stadnat uti det slut, att det upgifne projectet åter remitteras till bewillningsdeputation, som jemte statsdeputation har att upgifwa ett ännu närmare jämkat project till den bewillning som kommer att erläggas intill nästa riksdag, hwarjemte ridderskapet och adelen funnit för godt, det må secrete utskottet till riksens ständer upgifwa, hwarifrån den stora statsbristen sig egenteligen leder.

3 §. H:r probsten magister Ziebet erhindrade, att sedan biskopen h:r doctor Engeström och superintendenten h:r doctor Lagerlöf nu rest härifrån, utan att man har hopp om deras återkomst till riksdagen, och således 2:ne rum äro ledige uti secrete utskottet, så lærer wara nödigt, att dessa ledigheter af andre ståndets ledamöter blifwa intagne. Och aldenstund h:r probsten magister Ullholm så af consistorio i Carlstad som stiftet, blifwit wald uti h:r doctor Lagerlöfs ställe, så trodde h:r probsten Ziebet wara ordenteligast att h:r probsten Ullholm intager h:r superintendenten Lagerlöfs ställe uti secrete utskottet.

Högwördigste herr archibiskopen tillika med h:r biskopen doctor Benzeltierna och flere ledamöter förklarade, att sedan ståndet äfwen wid denna riksdag brukat electorer, så är det bäst, att dessa ledigheter besättas genom wal af electorerne.

Men aldenstund förenämde borttreste ledamöter äfwen woro electorer, ty fant ståndet för godt i anledning af h:r doctor Celsii erhindran, att i deras ställe af Lunds och Carlstad stift wälja 2:ne electorer som ock genom votering med lykta sedlar werkstältes. Hwarwid

af Lunds stift:

probsten h:r mag. Bolmstedt bekom 41 röst.,
probsten herr magister Ziebet 4 och
herr kyrkoherden Hoffgardt 3,

af Carlstad stift:

probsten h:r magist. Ullholm 23 och

probsten h:r magister Lagerlöf 25;

och blefwo sålunda h.h:rar probstarne Bolmstedt och Lagerlöf electorer.

4 §. Uplästes protocolsdeputations 2:ne betänkande[n] om Götha håfrätts förhållande öfwer bonden Samuel Persson från Rangelnäs samt en hustru benämnd Margareta,¹²⁷⁹ hwilka personer för delaktighet uti grofwa brott blifwit angifne, och af kongl. håfrätten med det swårare fängelset eller så kallade halstret ansedde.

Ståndet kunde ej annat än anse kongl. håfrättens förhållande wid bägge dessa mål såsom ganska olagligit, och biföll sålunda icke allenast deputations betänkande, utan fant ock tillika nödigt, att hos de öfriga stånden dessa ärender till bifall och skyndesamt afgörande, genom utdrag af protocollet recommendera.¹²⁸⁰

H:r probsten magister Manquer erhindrade, att dessa exempel utwisa, huru nödigt det är, att lagen som handlar om swårare fängelse må närmare förklaras, på det icke oskyldigt folck genom oförståndiga domare må blifwa plågade, och att fördenskull det ärende må till justitiædeputation remitteras, men som h. probsten magister Tiburtius gaf wid handen, det justitiæ- och protocolsdeputation däröfwer haft sammanträde, så lät ståndet därwid bero.

4 §.¹²⁸¹ Uplästes öfwersten Carl Hiertas memorial¹²⁸² om permission från tjenstgöring i Pommern samt borgareståndets extractum protocollu af d:n 12 Decemb.¹²⁸³ angående öfwersten Hierne, samt secondmajoren h:r baron Carl¹²⁸⁴ Sparre uti samma ärende, jemte ryttmästaren Abr. Hindr. Ulfclous

---

¹²⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, protokollsdeputationens akter, nr 10 respektive 11.

¹²⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 107.

¹²⁸¹ Dubbelnumrering både i konc. och i renskr.

¹²⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 198.

¹²⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 173.

¹²⁸⁴ Läs: *Gabriel*.

memorial,¹²⁸⁵ som uppå h:r probsten doctor Serenii begäran blef hwilande till nästa gång.

5 §. Uplästes fiskerideputations betänkande,¹²⁸⁶ angående ett af cornetten Carl Gustaf Bratt upgifwit förslag till ett harpunskytterie.

Wid öfwerwägande häraf anfördes å enda sidan af h. probsten Bolmstedt, samt h.h:rar kyrkoherdarne Klot och Hoffgardt, att de med dessa harpunbågar gjorda försök låfwa ej särdeles nytta, ty om de skola brukas wid hwalffiskefångsten, så måste de nödwändigt wara större, och slår då icke felt, att snöret som i proportion då måste wara tiockt och tungt, med dess tyngd drager ned pilen, så att man ej kan skiuta ända rätt fram. Det woro äfwen bekant, att man måste lika som giöra 2:ne skott på hwalffisken, så wida det ena fastnar allenast uti specket, men pilen måste ännu närmare intryckas, hwilket med desse slags bågar ej låter sig giöra. Utom dess är det ganska owist, om man kan komma hwalffisken så när, att man med dessa slags bågar kan på honom få skott; och aldenstund förslaget är så ganska osäkert, så är det icke så rådeligit, att på en tid, då riket till andra nödigare behof har brist på penningar, bewilja något proemium för detta förslag.

Superintendenten h:r doctor Körning, h:r probsten Wahlborg och h:r kyrkoherden Stenius förmälte sig nog twifla att detta förslag kan med någon särdeles nytta brukas wid hwalffiskefångsten, eller ock annat fiske, men wid robenslageriet eller skiälfiske torde det dock kunna brukas, och om det så är, så woro det wissierliga en god invention.

H:r superintendenten Körning anförde i synnerhet, hwaruti äfwen h:r kyrkoherden Stenius instämde, som förmälte sig hafwa sielf lagt handen wid skälfiske, huru skiälarne till myckenhet samla sig på wissa ställen och skada både lax- och strömmingsfiske; att man understundom kan komma dem ganska när, ja på 15 å 20 steg; att de methoder hwarmed man hitintills sökt fånga dem warit ganska otillräckelige, emedan de äro ganska skygge, och änskönt de blifwa skutne, så sänka de sig dock ner i wattnet att man ej kan få igen den man skutit; men om dessa harpunbågar kunna brukas, hwartill liknelse kan wara, emedan de till detta fiske ej behöfwat så stora, och man äfwen kan komma skälarne tämmeligen när, samt dessa bågar

---

¹²⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 438.

¹²⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 6.

förmodas hafwa så mycken styrka att harpun kan fastna uti skälen, så woro det en invention som icke borde förkastas.

Superintendenten h:r doctor Lutkeman instämde uti alt detta samt förklarade sig wilja bidraga till cornetten Bratts uppehälle på Gottland, om han wid Sandö, hwarest äfwen en myckenhet skälar finnas, will giöra försök med detta harpunskytteri.

Ståndet stadnade ändteligen uti det slut, att de af deputation projecterade 1 000 d:r silf:mt bewiljas honom undfå, sedan han genom riktiga försök bewist, att dessa harpunbågar med nytta kunna brukas wid robenslageriet.

6 §. Upwistes bondeståndets extractum protocoll af d:n [26 Januarii]¹²⁸⁷ angående brukspatron Wenngrens hos riksens ständer gjorde ansökning om utbyte af trumpetarebostället Torrskog, och bewiljades, att ståndets beslut öfwer detta mål under d:n 29 Octobris 1761 härpå skulle utfärdas.

7 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om italienska tramsilkes införande,¹²⁸⁸ och instämde ståndet med ridderskapet och adelen, som bifallit den betänkandet åtföljande skiljaktiga mening, som med fördel för riket synes kunna sättas i full werkställighet till den utsatte tiden d:n 1 Julii 1763, eller ock då en efterlängtdad fred erhålles.

8 §. Uplästes landt- och sjömilitiædeputations memorial tillika med project¹²⁸⁹ till närmare förklaring öfwer 1752 års husesyns- och boställsordning.¹²⁹⁰

Wid 6 § som handlar om beräkandet af öfwerbyggnad, förmälte h:r probsten magister Bolmstedt, att betalning för öfwerbyggnad bör sträcka sig icke allenast till den uti §:n nämnda tid, utan ock längre tillbakars, i händelse på en del boställen åboer eller indelningshafware warit flere än en på kortare tid, utan att underdes någon husesyn blifwit hållen. Deputation hade wäl sielf anmärkt denna omständigheten, men projectet war då

---

¹²⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 156.

¹²⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 30.

¹²⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, lant- och sjömilitiæekonomideputationens betänkanden nr 9.

¹²⁹⁰ Tryckt förordning 15 september 1752: *Kongl. Maj:ts Förnyade Husesyns och Bostäls Ordning, För The indelte Regementerne til Häst och Fot.*

allaredan renskrifwit, och förklarade ledamöterna, att detta uti ståndens plenis skulle observeras.

Ståndet biföll denna anmärkning, samt biföll likaledes projectet i det öfriga.

Af denna anledning erhindrades, att ibland ståndets allmänna besvär woro en §, som handlade om husesyner å prestegårdar, hwaröfwer äfwen ståndet under d:n 4 Septemb. 1761 utfärdat extractum protocollii till de öfriga stånden; och anmodades högwördigste herr archibiskopen att uti talemännens sammanträde detta ärende till bifall recommendera.

9 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående höförsälgning efter wigt.¹²⁹¹

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte härwid, att detta af deputation upgifna förslag i åtskillig måtto sig recommenderade, aldenstund härigenom rättwisan emellan köpare och säljare blefwo i det närmaste i akt tagen, och de åtskilliga missbruk undanrögde som dageligen förelöpa wid det nu brukeliga sättet, att genom parmande mäta hö. H:r doctorn wille jemwäl önska, det deputation wille till ständerne upgifwa förslag att wid säds försäljande äfwen bruka wigt, hälst spannemålen till sin tyngd och godhet är ganska olika, och man dymedelst skulle undgå de ledsamheter, som mätares olikhet och kappars beräknande ej sällan åstadkomma.

Härmed instämde h:r superintendenten doctor Körning, tilläggande, att jordarterne äro olika till godheten, och olika blifwer åkern häfdad. Däraf händer, att man får olika god säd till korn och kärna, ehuru tunnetalet kan blifwa lika.

H:r kyrkoherden magister Wikman biföll det projecterade sättet att mäta hö, men trodde att detta icke allenast i Stockholm utan ock alla andra städer borde practiceras.

H:r probsten magister Manquer gaf wid handen, det man år 1747 giordt försök, och låtit upwäga en parm hö, hwilken befunnits innehålla 160 pund af finare hö, men af det gröfre 152. Och som en parm efter förordningarne bör allenast räknas till 96 pund, och dessutom åtskilliga oordentligheter wid parmningen kunna förelöpa, så styrkte äfwen h:r probsten till det, att det af deputation upgifna förslag må antagas.

---

¹²⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 3.

Ståndet biföll sålunda deputations betänkande med den tilläggning, det detta sätt att mäta, af alla städer kommer att brukas.

Hwad spannemålen angår, så lämnas det till deputations närmare eftersinnande.

10 §. Föredrogs nyssnämde deputations betänkande om dagswerkande uti Wästerbottns höfdingedöme,¹²⁹² jemte bondeståndets protocollutdrag af d:n 31 Julii.¹²⁹³

Superintendenten h:r doctor Körning begärte, att denna sak måtte hwila till en annan gång, aldenstund h:r probsten Brunnus, som närmare känner denna orten nu icke war närwarande; och begärte likaledes bemälte probst då han sedermera inkom, att närmare se på dessa handlingar.

11 §. Uplästes bergsdeputations betänkande,¹²⁹⁴ angående upmuntran till bränwinspannors nyttjande af järn, jemte bondeståndets protocollutdrag af d:n 7 Aug.¹²⁹⁵

Åtskillige af ståndets ledamöter anförde härwid hwarjehanda betänkeligheter, och resolverades, att ståndet härtill ej kan lämna dess bifall.

12 §. En deputation företrädde ifrån borgareståndet, anförd af borgmästaren Renhorn, som aflämnade bemälte stånds utdrag af protocollet angående bewillningen.

13 §. Sedan deputerade afträdt uplästes bemälte protocollutdrag.¹²⁹⁶ Men som tiden nu war förfluten, uppsköts detta till en annan gång.

14 §. Ändteligen och i anledning af h:r doctor Serenii erhindran, anmodades högwördigste herr archibiskopen, att hos herr grefwen och landtmar-

---

¹²⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 31. Även 1 februari.

¹²⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 52. Se även ett memorial i detta ärende som enligt påskrift också blev uppläst denna dag: Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 75.

¹²⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 2.

¹²⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 57.

¹²⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 177.

schalken, samt borgareståndets taleman påminna om sakens afgjörande angående kyrkoherden Rutström.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 1 Februarii

1 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d:n 11 Decemb.¹²⁹⁷ angående ungdomens underwisning uti botaniquen och naturalhistorien wid gymnasium i Carlstad.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte wara fågnesamt att förnimma, det secreta utskottet om förenämde studier talar uti en sådan ton, hwaraf man will hoppas att andra för ungdomen högst angelägna lectioner, som annars genom botaniska excursioner skulle hindras, med så mycket mera framgång kunna fortsättas. Hwad magister Eurén angår, så wil h:r doctorn ej wara emot det, som för honom projecteras, emedan han är skickelig man, och har nu någon tid tjent utan lön wid gymnasium, men h:r doctorn hölt tillika för nödigt, att ett sådant bifall till denna casus inskränkes, på det icke en annan gång, antingen wid detta eller andra gymnasier, adjuncter och andra skickeliga ämnen till informatorer, må blifwa satte efter dem, som allenast lagt sig på naturalhistorien och förnött sin tid med botaniska excursioner, men hafwa uti andra stycken föga eller altsingen insigt.

H:r probsten magister Ullholm intygade likaledes, att magister Euren hade goda studier, samt är ett skickeligt ämne till lector wid gymnasium, såsom han ock nyligen utgifwit en disputation för hwilken han præsiderat, så att honom må bewiljas tour med adjunctus gymnasii, men att sådant i anseende till de af h:r doctor Celsius anförde skäl blir personelt.

H:r probsten doctor Serenius hölt före wara betänkeligit, att ständer auctorizera en sådan tour, ty man må giöra hwad förbehåll man will, så öppnar dock sådant vägen för præjudicater.

Men erhindrades därwid af högwördigste herr archibiskopen, att det nog warit bättre om sådan quæstion hos riksens ständer ej blifwit moverad, men sedan det nu kommit därtill, så måste ståndet utlåta sig, och är det rådeligare, att på något sätt söka en billig inskränkning, än aldeles afslå sa-

---

¹²⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 98.

ken, i hwilken sednare händelse betänkandet af de öfriga stånden torde bifallas, och præjudicater däraf snarare kunna ledas.

Resolverades fördenskull: Aldenstund det är högst angelägit att gymnasier och scholar blifwa försedde med skickeliga informatorer, och magister Euren är känd af god insigt icke allenast uti bothaniquen och naturalhistorien, utan ock andra stycker, som wid gymnasier skola ungdomen föredragas, så att han är att anse såsom ett skickeligt ämne till lärare wid gymnasium, ty bifaller ståndet uppå en sådan grund den af secrete utskottet projecterade förmån för bem:te magister, dock med den tilläggning, att detta sker för honom allena, så att hwarken wid detta eller andre gymnasier sådan tour må bewiljas, eller riksens ständer med sådane ansökningar vidare beswäras, utan må wederbörande consistorier, enligt författningarne och förekommande omständigheter därmed förfara, hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden skulle communiceras.

För öfrigit förmälte h:r lectorn och probsten magister Ullholm huruledes wid gymnasium i Carlstad förmärkes mycken brist, och woro det önskeligit, om riksens ständer behagade på något sätt understödja detta lärosäte. Wid gymnasium äro allenast 5 lectors och wid trivialscholan 3 classer, däraf, att informatorerne äro så få, händer att ungdomen nog späd i de stycken som wid trivialscholan böra läras, måste flyttas till gymnasium, och blifwer det likaledes för lectorserne nog swårt, att till academien aflämna så mogna ämnen, som de önskade, och den grund fordrar, som wid gymnasier bör läggas.

Högwördigste herr archibiskopen samt ståndets ledamöter förklarade all benägenhet för detta ärende, och anmodades h:r probsten Ullholm, att genom ett memorial detta andraga, samt upgifwa något förslag till gymnasii förmån, då ståndet på alt möjligit sätt will det samma understödja.

2 §. Föredrogs kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande, rörande capitain Kocks ansökning om insochnefrihet på några hemman som höra under dess säterie Ousbyholm i Skåne.¹²⁹⁸

H:r probsten magister Bolmstedt, h:r magister Mathesius och h:r doctor Wahlborg förmälte sig ingalunda wilja styrka till något, som förordsakar minskning uti kronans inkomster, hälst i en tid, då de som mäst behöfwa

---

¹²⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 75.

att förökas, men kunde dock ej annat än bifalla denna af capitain Kock gjorda ansökning, emedan dessa hemman af ålder varit insochne under Ousbyholms säterie, ehuru de under souverainitetstiden genom någon tillfällighet kommit därifrån men böra sålunda enligt adeliga privilegierne, Malmö recess och flere af deputation anförde förordningar återställas till dess förra natur och niuta den så kallade insochnefriheten.

H:r probsten Ziebet och h:r kyrkoherden Hoffgardt instämde häruti, och tillade den sednare, att den största scrupel wid denna sak härrörer däraf, att en del af dessa hemman ej ligga uti samma sochn, som sielfwa säteriet, utur hwilken grund auctor till votum dissentiens äfwen befinnes hafwa argumenterat, men utom det att adelens privilegier helt tydeligen sträcka insochnefriheten till utsochnehemman, så är till wärkandes, att hwad som nu kallas insochne- har i fornda tider hetat uge- eller weckudagsfrihet. Och denna frihet som egenteligen rörer saltpetterhielpen eller terminpenningarne samt någon annan jordeboksränta, har ingen gemenskap med det, att ligga i samma sochn, som säteriet.

H:r probsten doctor Serenius förmälte sig ej hafwa annan idé om dessa insochnehemman, än om de så kallade rå- och rörshegman här i orten, och som det är högst betänkeligit att borttskänka en sådan rå- och rörsfrihet, emedan man i det samma borttskänker den ägendom, som är kronan tillhörig, så är det uti denna casu så mycket betänkeligare, som en myckenhet adelsmän skulle begära det samma om detta bewiljas.

H:r kyrkoherden doctor Celsius erhindrade, att om saken i stöd af privilegier är rättmätig, så lärer det icke hielpa eller kunna förebyggas, att ju kronan måste lida, emedan privilegier böra hållas, hwarföre ständerne gifwit hwarandra sin försäkran, och will det för preteståndet som jemte adelen har egenteligen så kallade privilegier wara angelägit, att i den delen bruka allwarsamhet.

H:r probsten magister Manquer förmälte sig ej så mycket wilja röra sielfwa merita caussæ, hwilka i anledning af hwad anfördt är torde å capitain Kocks sida wara nog talande. Men här torde med skiäl kunna frågas, om wid detta mål fatalierne äro till fullo observerade, så att capitain Kock nu mera kan hafwa rättighet att formera en sådan ansökning. Detta målet liknar nog mycket reductionsmålen, ja, synes wara af enahanda natur, när det heter, att en del räntor som tillförene hördt under sätesgården, hafwa uti souverainitetstiden blifwit till kronan indragne, och igensökas nu af säteri-

ägaren. Man wet, att uti sådane ärender hafwa riksens ständer föreskrifwit wiss tid, innom hwilken de, som trodde sig genom reduction wara lidande, kunde sig till reparation anmäla. Samma termin är längesedan förfluten, och är det nog sannolikt, att om denna ansökning är grundad, samt i tid blifwit bewakad, så hade saken längesedan warit afgjord. Men att äfwen bifalla dem som efter den föreskrefne tidens förlopp sig anmäla, hölt h:r probsten alt för betänkeligit.

Öfwerhofpredikanten h. mag. Grunnerus förmälte sig twifla, det någon præscription af tid hade rum wid privilegiisaker.

H:r probsten magister Mathesius tillade, att Kongl. Majj:tt understundom emellan riksdagarne, i anledning af kammarcollegii tillstyrkande gifwit insochnefrihet. Uti detta mål hade äfwen bemälte collegium afgifwit dess underdåniga tillstyrkande, ehuru Kongl. M:tt i nåder ej behagat det bifalla, och det endast af den orsak, att hemmanen quæstionis till en del woro utom sochnen belägne; warandes troligit, att om några fatalier härwid bordt observeras, så hade wäl sådant af kammarcollegium blifwit anmärkt.

Efter ytterligare öfwerläggning stادنade ståndet i det slut, att detta betänkandet bifalles, men på det icke kronan må blifwa lidande därigenom, att dylika saker, som innom fatalierne ej blifwit anmälte, antingen hos Kongl. Majj:tt eller ock hos ständerne uptagas, så fant ståndet nödigt, att genom utdrag af protocollet hos de öfriga ständen föreställa, huru angelägit det är att förordningarne om försutten tid wid sådane ansökningar blifwa i det nogaste handhafde.

3 §. Föredrogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om dagswerkspenningarnes beräkande uti Wästerbottn.¹²⁹⁹

H:r probsten magister Brunnus anförde härwid, att han ej kan bifalla deputations betänkande; ty förutan det att riksens ständer sielfwa förleden riksdag wid denna sak lagt handen, då äfwen dagswerkspenningarne, i stället för den förra förwandlingen, blifwit ansenligen förhögte; så banas härigenom wägen därtill, att få samma dagswerkspenningar in natura betalte, hwilket uppå den orten skulle blifwa mer än odrägeligit, aldenstund hemmansåboerne skulle twingas att resa 50 à 60 mils wäg, hwilket alt med

---

¹²⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 31. Jfr prot. ovan 29 januari.

mera ortens riksdagsmän af bondeståndet, uti det ingifna memorialet widlöftigare å daga lagt.

H:r superintendenten doctor Körning förklarade besynnerligit wara, att deputation till ändring uptagit denna sak, som så nyligen af ständer blifwit faststald. Hwad bråken angår, som existera wid uträkningen öfwer de mindre hemmansdelar, så har ingen öfwer dem klagat, och utom dess går det på ett ut, antingen de wid 1756 års riksdag räntan påökte 30 öre 16 1/5 pg:r s:mt på årl. penningarne, eller på dagswerkspeng:ne blifwa beräknade.

H:r probsten Palmerus yrkade äfwen, att det som förut af ständerne blifwit fastställt, nu mera icke bör ändras, när icke någon besynnerlig angelägenhet sådant fordrar.

Ståndet biföll sålunda, uppå giord proposition, bondeståndets extractum protocoll¹³⁰⁰ öfwer denna sak.

4 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocoll af d:n 8 Decemb.¹³⁰¹ om giord ansökning angående tjensteårens beräkande för vice pastorn och capellanen i Carlstad samt notarien wid consistorium darsammastades.

H:r probsten magister Ullholm förmälte sig hafwa orsak att berömma den consideration, som secrete utskottet wid detta tillfället haft för scholæbetjeningen, men hade dock önskat, att äfwen desse personer på något sätt blifwit ansedde; i synnerhet woro det wäl, att consistoriinotarien kunde få någon förmån, emedan han har ganska liten lön, och det blifwer swårt att få så skickeliga personer, som syslan fordrar, när de af mindre scholæbetjente, som kunna hafwa mindre kundskap och skickelighet blifwa förbigångne.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, att notariens wilkor, efter den af secrete utskottet gifna anledning, och genom consistorii försorg, torde antingen med collecter eller på något annat sätt kunna förökas. Och förmälte h:r probsten Ullholm ytterligare, det han genom memorial wille äfwen detta hos ståndet anmäla.

5 §. Uplästes justitiædeputations betänkande, angående leutationer uti barnamords- och andra blodsaker.¹³⁰²

---

¹³⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 52.

¹³⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 106.

¹³⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 56.

H:r biskopen doctor Beronius och h:r doctor Gadolin anförde såsom be-
dröfweliga bewis af christendomens förfall, att sådane swåra brottmål med
så mycken lindrighet handteras, hwaruppå exempel anfördes, samt att
ibland domare, som böra beifra brott i allmänhet emot det 6:te budet, fin-
nas de som icke blygas, att nästan berömma sig af det, att de kunna prote-
gera sådane förbrytare.

H:r kyrkoherden doctor Celsius tillade, det förloppet wid det af deputa-
tion upgifna mål, är så ganska besynnerligt, att det ej annat kan än af
ståndet anmärkas. H:r doctorn tillade åtskilligt om de oordentligheter,
som här i staden förefalla, och den ringa handräckning presterskapet måste
förspörja af werdsliga armen till hämmande af hordom och lösaktighet,
som Gud bättre alt mer och mer tager öfwerhand.

Ståndet biföll för denna gången deputations betänkande, men wille en
annan gång taga uti ytterligare öfwerwägande, hwad medel och utvägar
kunna widtagas, att sådane laster och odygder blifwa alfwarligen straffade.

6 §. Uplästes bemälte deputations betänkande jemte tillhörige acter¹³⁰³ om
vice actuarien von Oeltken som för begångit dråp å auditeuren Hoffling
blifwit dömd till döden, men genom ett sednare Kongl. Maj:ts utslag, un-
der d:n 16 Februarii 1759, fådt för dödsstraffet förskoning. Hwilken sak
efter h:r biskopen doctor Benzelstiernas och h:r probsten magister Tiburtii
begäran uppskötts till en annan gång.

7 §. En deputation från ridderskapet och adelen, anförd af majoren von
Vicken, anmälte, att några befordringar skedt wid arméen, som närmare
borde efterses, om de med författningarne äro öfwerensstämmande, och
ridderskapet och adelen till secreta deputation remitterat.

8 §. H:r probsten magister Bolmstedt och h:r probsten magister Lagerlöf,
som blifwit utnämde till electorer, aflade inför ståndet den wanliga eden.
Ståndet åtskildes.

---

¹³⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 40 med bilagor. Även 4 februari.

År 1762 den 4 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 29 Januarii och d:n 1 Februarii.

2 §. H:r probsten doctor Serenius anmälte nödwändigheten däraf, att riksens ständer taga behörig författning, det riket blir försedt med tillräckeligt salt. Det woro wäl om denna sak något handlat uti secreta handels- och manufacturdeputation, hwilken ock häröfwer infordrat commercecollegii utlåtande. Men utom det, att härmed drogs långt ut på tiden, så woro mycken anledning att frukta det operation åt den sidan skulle blifwa nog kraftlös, emedan saltcontoiret skaffat sig privilegium, det ingen skall få se in uti deras räkningar och anstalter. Det woro tillika till befarandes, att sedan krig äfwen nu utbrustit emellan Spanien och England, då skepsrederierna bättre finna sin räkning wid andra frakter, så skal saltbristen ännu mera öka sig. H:r doctorn trodde fördenskull, det riksens ständer böra härwid lägga en kraftig och alfvarsam hand, hwarwid h:r doctorn föreslog, det commercecollegium kunde påläggas, att straxt upgifwa det quantum salt, som kan wara att tillgå, och därjemte förordnas, att om icke 100 000 tunnor salt äro i förråd inom en wiss tid, så må productplacatet öppnas och främmande tillåtas att införa salt emot fri tull och umgälder.

Flere af ståndets ledamöter anförde, huruledes på många orter i riket klagomål öfwer saltbrist blifwit försporde, hwilket ock straxt wid riksdagens början genom protocollsutdrag af bondeståndet blifwit anmält. Och aldenstund en sådan brist ej annat kan än wara högst känbar, så för undersåtarena i gemen, som i synnerhet wid sillfiskeriet, ty biföll ståndet h. doctor Serenii hemställande, hwilket genom extractum protocollis hos de öfriga stånden kommer att anmälas.¹³⁰⁴

3 §. Föredrogs åter justitiædeputations betänkande, angående vice actuarien von Oeltken.¹³⁰⁵

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte härwid, att detta mål gifwer ståndet anledning att öfwerlägga om åtskillige och uti h:r doctorns tanka högst wigtiga considerationer. Däribland woro i synnerhet det, att efterse, huruwida riksens herrar råd wid denna sakens afgjörande i akt tagit den

---

¹³⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 109. Se bilaga 17.

¹³⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 40. Jfr prot. ovan 1 februari.

methode, som sakerne böra följa och regeringslagarne föreskrifwa. H:r doctorn förklarade, huru långt det woro ifrån honom, och äfwen alt framgent blifwa skulle, att på något sätt wilja tillägga Kongl:e Majj:tt högre eller mera magt, än den å ömse sidor heligt beswurna lagen föreskrifwer, men h:r doctorn trodde wara lika angelägit, att Hans Kongl:e Majj:tt bibehålles wid den magt, anseende och myndighet, som samma lagar utstaka. Och är det för riksens ständer ett det wärdigaste ämne, att på bägge dessa delar hafwa ett upmärksamt öga. När man betraktar förloppet af denna von Oeltkens sak, sådant som rådsprotocollerne det samma upgifwa, så befinnes: 1:o att 8 riksens råd warit närwarande, af hwilka 3:ne deciderat emot Oeltken, men 5 hafwa styrkt till dess förskoning från dödsstraffet; desse sednare hafwa ock straxt resolverat till öpen resolution uti saken, utan att det minsta då nämnes om Hans Kongl. Majj:ttts hörande. Ehuru saken sålunda i herrar riksens råds tanka war deciderad, och skulle genom öpet utslag extraderas, så händer det dock 2:o att saken underställes Kongl:e Majj:ttts nådiga ompröfwande, men omständigheterna synas tillika wilja utmärka, att på det saken ej skulle förändras, i händelse Kongl. Majj:tt med dess 2:ne röster accederade till de 3:ne, så skulle riksrådet Palmstiernas votum komma till de 5, och Hans Kongl:e Majj:ttts 2:ne vota ej kunna verka ändring. Det är lätt att finna, huruledes deputation ej welat på det hårdaste detta rubricera, men när deputation sig på det sättet häröfwer utlåtit, att riksens herrar råd kunna härom påminnas, och att sådant för framtiden bör rättas, så har deputation gifwit ständerne anledning, att tänka häruppå, och så alfwarsamt yttra sig, som sakens wigt och angelägenhet fordrar, så framt annars lagarne skola bewaras, och en laglig frihet hafwa bestånd. H:r doctorn förmälte vidare, att secreta deputations acter torde gifwa wid handen, huru quæstioner upkommit i rådet, ja äfwen blifwit deciderade, att Kongl. Majj:tt öfwer wissa saker icke skulle få wara närwarande. Sådant hörer under ständers tillsyn och rättelse. H:r doctorn tillade ytterligare, att ehuru det är angelägit, det äfwen ringare embetsmän blifwa tillhållne att giöra sin skyldighet och ställas till answar, då de finnas hafwa den samma eftersatt, så är det dock angelägnare, att de högsta embetsmän komma i hog sin skyldighet, emedan de skola hafwa uppsigt öfwer de ringare, och deras afsteg, de må ske af förseende eller upsåt, hafwa större influence på riket. Och aldenstund tid och ort nu woro att sådant rätta, så borde h. doctorn i följe af sin riksdagsmannaplikt ej underlåta att sådant

påminna, med wördsam anhållan, det wille ståndet härwid lägga alfwar-sam hand.

Högwördigste herr archibiskopen anförde, att denna sak synes fördela sig uti 3:ne omständigheter, och torde ståndet särskilt yttra sig öfwer hwardera delen, nämligen:

1:o den nu i quæstion warande specielle casus om von Oeltken, och huru den samma i sig sielf kommer att anses,

2:o herrar riksens råds förhållande i denna sak, i anseende till Hans Kongl. Maj:ts hörande, som af h:r doctor Celsius blifwit anmärkt, och

3:o den af justitiædeputation wid slutet af dess betänkande upgifna quæstion, om jus agratiandi är ett regale, så att det endast tillhör Hans Kongl. Maj:tt, uti hwilken tanka riksens råd hafwa sig yttrat, eller ock, såsom deputation håller före, skall af Kongl. Maj:tt med råds råde ut-öfwas.

Sedan ståndet bifallit denna fördelning och det första momentum togs under öfwerwägande förmälte h:r kyrkoherden magister Wikman, att när man betraktar omständigheterna af denna sak, så befinnes den wara sådan i relation till lagen, att herrar riksens råd, hwarken hade rättighet att styrka till von Oeltkens inkommande i riket, eller von Oeltken rättighet att acceptera ett sådant tillstyrkande, samt att undersåtares rätt fordrade, det en mandråpare icke skulle få wara i landet, sedan han på legd hemkommit. Men sedan saken nu kommit i en sådan belägenhet, så synes åtminstone Hans Maj:ts höga utslag i så måtto kunna förklaras, att von Oeltken ej får wistas på den ort, hwarest hans brott är begångit och är som mäst bekant.

H:r superintendenten doctor Lutkeman förklarade sig hafwa önskat, det herrar riksens råd uti denna sak fattadt ett annat utslag, emedan en mandråpare, både efter Guds och menniskio lag bör gifwa lif för lif; men sedan det gådt in rem judicatam, så lærer det blifwa swårt att ändra Kongl. Maj:ts utslag till hela dess widd, och synes fördenskull i så beskaffade omständigheter ståndet ej kunna gå vidare, än att von Oeltken förbiudes uppehålla sig här i Stockholm. H:r probsten doctor Serenius hölt före, att detta icke woro tillräckeligit, emedan brottet woro så groft, och ej anorlunda än med blod kunde försonas, om icke konungens legd kommit emellan, hwarjemte h:r probsten yrkade, att detta lägges riksens råd tydeligen för ögonen, så att de uti sådane saker icke styrka till förskoning och därmed samka blodskulder öfwer landet.

H:r professorn doctor Gadolin förklarade likaledes sig wilja styrka till det, att den von Oeltken gifna förskoning för dödsstraffet måtte ändras, emedan handlingarne skola gifwa wid handen, att dråpet war malitiosum och i wredes mode begångit; men en omständighet woro, som hos h:r doctorn härwid upwäkte twifwelsmål, det nemligen att von Oeltken, i följe af Kongl. M:tts sednare utslag, icke allenast erlagt 2/3 delar af full mansbot och förlikt målsäganden, utan ock undergådt uppenbar skrift och aflösning. När man nu eftersinnar af hwad natur en sådan aflösning är, nämligen att reus får uti offenteliga församlingen af ordets tienare, i Guds ställe, en sådan tillgift och förlåtelse, att brottet skall honom icke mera tillräknas, och som uti handboken föreskrifwes, honom ej vidare tillwitas, så blir frågan, huru wida denna delen af det, som konungens utslag innehåller, och redan gådt i verkställighet, nu mera kan sättas uti dess förra skick, och om icke pseudo politici härigenom få anledning, att sätta ännu mindre värde på wår christeliga församlings actus ecclesiastici.

H:r probsten magister Hellberg hölt före, att sedan Kongl. Majj:tts sednare utslag nu gådt i verkställighet, så bör man se sig wisliga före; och om det är så, att det icke kan helt och hållit ändras, och altsammans restitueras in integrum, så torde wara bäst, att låta bero wid det som skedt är, men taga præcautioner för framtiden.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förklarade likaledes, det han högeligen önskat, att ej förskoning blifwit gifwen åt en man, som så groft förbruttit sig både emot Guds och werdlig lag. Men sedan förskoningsutslaget nu gådt på sätt som sagt är uti verkställighet, så blir betänkeligit, i synnerhet i anseende till det af h:r doctor Gadolin anförda skiäl, att samma utslag till alla delar uphäfwa. Om man skulle säija, det han bör begifwa sig utom riket, så är det samma, som att låta den förra eller dödsdomen stå i hela sin vigeur, emedan von Oeltken i följe af dess legdebref ägt frihet att begifwa sig innom riket. Det torde altså wara säkrast att låta bero wid konungens sednare utslag, men förklara det samma så, att von Oeltken bör uppehålla sig på en wiss ort, såsom till exempel uti svenska Pommern.

H:r probsten magister Alin förmälte saken wara ganska öm, men så borde det dock fram för alt considereras, att då en man med berådt mod tager lifwet af en annan, så bör efter Guds egen lag lif gifwas för lif, och ingen förskoning hafwa rum.

H:r probsten magister Mathesius yttrade sig lika med h:r biskopen Benzeltierna om brottets beskaffenhet; samt att ständerne böra tydeligen låta förstå att förskoning för dödsstraffet ej bordt hafwa rum; om en wiss ort determineras till von Oeltkens wistande, så blir konungens utslag i det hufwudsakeligaste ståndande, och man undgår, att uti desse critiska, eller rättare indifferentistiska tider gifwa anledning till illusion af presterliga förrättningar, emedan konungens utslag allenast förklaras; och hwad kyrkoplikten angår i öfrigit, så sker ej mera nu, än då en, som är dömd till lifsfänge på Marstrand eller Bohus, absolveras i den församling där brottet är begångit, men får sedermera aldrig komma till samma församling.

H:r kyrkoherden Kloth instämde likaledes uti det, att wid sådant brott, ej bordt meddelas förskoning för dödsstraffet; men sedan saken kommit i närwarande skick, så borde man tänka på någon utwäg att hielpa så mycket möjligt woro. H:r kyrkoherden trodde att någon medelwäg kunde tagas emellan lagsens stränghet och det sednare Kongl. Maj:ts utslag, som förskonar von Oeltken för dödsstraffet. Om han aldeles förwisas riket, så är dock denna dom lindrig, ty han hade bordt mista lif sitt och halshuggas. Man wet att ständer äro att anse såsom öfwerstedomare. Om någon befinnes wara för hårdt dömd, så kunna ständer lindra straffet, såsom de ock likaledes kunna skärpa straffet, när omständigheterna så fordra, och kunde von Oeltken då tillika återfå, hwad han i mansbot och målsägandeförlikning utbetalt, samt läser sålunda ej annat kunna säija, än att domen är lindrig för honom, som utan all nåd bordt mista lifwet.

H:r biskopen doctor Beronius anförde att brottet är ganska groft, ty det häfwer öfwer ända all socialitet, och om någon förskoning kunde hafwa rum, så woro wäl det lindrigaste som kunde ske, att mandråparen förwistes riket. Annars woro med dessa saker efter h:r biskopens tanka så beskaffat, att aldenstund jus aggratiandi ej annat är än en interpretatio legis et applicatio ad factum, så kan ock ett sådant jus aldrig hafwa rum, utan att wid sielfwa gierningen några sådane omständigheter eller metigantia förefalla, som gifwa högsta öfwerdomaren anledning att lindra det i lagen utsatte straff. Men om giärningen är till fullo sådan som lagen den samma beskriwfer, då straffet utsättes, och man tager skiäl och orsaker till straffets lindrande annorstädes ifrån, så är det en dispensation uti lagen. En sådan dispensation kan icke ske af någon annan än den som kan giöra lag, och följakteligen är öfwer lagen. Wid tillämpningen häraf förmälte h:r bisko-

pen vidare, att Oeltkens brott är ett dråp, begånget å en dess medundersåte, och lærer enligt acta beskrifningen däröfwer komma näst intill mord. Wid detta brottet hafwa aldeles icke några metigantia blifwit upgifne eller kunnat upgifwas, som welat styrka till någon lindring uti straffet, hwarföre icke allenast under- utan ock öfwer-domaren förklarar honom skyldig att gifwa lif för lif, hwilken dom Kongl. Maj:tt genom dess förra utslag i nåder behagat gilla. Icke heller har sedermera saken sig på något sätt förändrat, och följakteligen har jus aggratiandi wid detta mål icke haft rum. Långt mindre kan man säija, att lagen får dispenserar, ty brottet är skedt icke allenast emot människors, utan ock emot Guds lag, som tydeligen säijer, att den som utgiuter människo blod, hans blod skal af människor utgudet warda; och i följe af alt detta hölt h:r biskopen före, det saken bör ställas i det skick som den war, då Kongl. Maj:ttts förra utslag föll.

H:r probsten magister Troilius instämde uti detta h:r biskop Beronii yttrande med tillägning, att det ej står uti ständernes magt, att nedlägga ett brott, som är så snörrätt stridande emot Guds lag, och dymedelst samka blodskuld öfwer landet. Hwad absolution angår, så war det icke något straff, utan en förmån att åter få blifwa uti församlingen intagen, och kommer uppå dess inwärtas tillstånd an, om han däraf haft den rätta nytan, hwilket Gud allena dömer.

H:r probsten doctor Serenius yrkade äfwenwäl, att ståndet bör låta dess nit för Guds lag lysa, och icke tillåta, det någon wid den samma må egenwilligt dispensera, samt tydeligen för de andre ständen lägga de skiäl å daga, hwarföre en sådan mandråpare icke bör förskonas.

Högwördigste herr archibiskopen förmälte, att saken förhåller sig just så, som h:r biskopen Beronius den samma detaillerat, och hemställte, om ståndet bifaller, det von Oeltken förklarar skyldig till det honom ådömde straff, dock så, att han niuter den erhållne legden till godo, samt återfår hwad han till mansbot och målsägandens förlikning utgifwit; hwaruppå Ja swarades.

H:r probsten doctor Serenius och h:r probsten magister Bolmstedt, samt h.h.rar kyrkoherdarne Wikman och Hoffgardt höllo före, att riksens råd, som tillstyrkt förskoning för von Oeltken, böra betala honom mansboten tillbakars, och hwad förlikningen angår, så må det ankomma på honom sielf, om han återfordrar det af den som han tillfogat så mycken sorg. Men erhindrades härwid af h:r kyrkoherden doctor Celsius, att ehuru det woro

rättast att riksens råd ersatte detta, så torde dock åtskillige considerationer däruti kunna finna rum. Utom dess woro detta alt för ringa object, som man gärna må förglömma, eller likasom icke attendera, allenast att det hufwudsakeliga blir anmärkt. Härmed instämde h:r probsten Alin, tilläggandes, det man i synnerhet bör wara angelägen om de 3 ögnastenaar: konungens höghet, riksens råds myndighet, och ständernes frihet.

Och som ståndet tillika fant wara ömt, det Hofflings enka skulle oroas med utkräfjandet af målsägandens förlikning, som sadet sig bestiga till 2 000 d:r kopp:mt, så resolverades, att dessa penningar af statsmedlen komma att betalas, men andelarne af mansboten ersättas ifrån de publique ställen, hwarest den efter Kongl. Maj:tts nådiga anordning blifwit erlagd.

Då nu ståndet ytterligare tog uti öfwerwägande, hwad i anledning af denna sak wid herrar riksens råds förhållande i anseende till Kongl. M:tts hörande kunde anmärkas, erhindrade h:r probsten magister Manquer, att uti ett secreta deputations betänkande¹³⁰⁶ angående bergsrådet Tilases beswär war likaledes omrört, att någon quæstion i rådkammaren förewarit, huruwida Kongl. Maj:tt wid förslagers pröfning borde wara tillstädes eller icke. Och aldenstund dessa saker hafwa med hwarannan nära gemenskap, och secreta deputation förmält sig wilja öfwer den omständigheten till riksens ständer med dess utlåtande inkomma, så hemställte h:r probsten, om icke med förewarande ämne må hafwas anstånd, till dess bemälte deputation sig utlåtut, då sedermera det ena med det andra kan komma under sluteligit afgjörande. Men h:r probsten förklarade tillika dess åstundan, att deputation med det första afgåfwo samma betänkande.

H:r probsten doctor Lindegren gaf wid handen, att utom det deputation warit syselsatt med andre ärender eller beswär, som ifrån urskilningen blifwit remitterade, så hade deputation äfwen welat underrätta sig, om samma principe uti andra mål blifwit åberopad, på det deputation med så mycket större säkerhet och öfwer altsammans må kunna dess betänkande afgifwa.

Resolverades fördenskull det secreta deputation anmodas, att inom 3:ne weckor till ständerne inkomma med dess utlåtande öfwer det, som deputation uti rådsprotocollerne, rörande samma ämne kan hafwa anmärkt, hwar efter ståndet så wäl däröfwer såsom ock öfwer den 3:die omständigheten,

---

¹³⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 111.

som justitiædeputations betänkande omrörer, sig närmare will utlåta, och anbefaltes notarien att till nästa plenum hafwa altsammans detta uti ett protocollsutdrag författat, som med de öfrige stånden skall communiceras.¹³⁰⁷

Emedlertid fant ståndet nödigt, att genom en deputation hos de andre stånden gifwa tillkänna uti hwad slut ståndet stadnat angående von Oelken, såsom ock hwad författning ståndet widtagit angående riksens råds förhållande i anseende till Kongl. Maj:tt, och då denna deputation åter kom anmälte h:r doctor Celsius, att i händelse genom någon tillfällighet, secreta deputation innom den utsatte tiden, med dess utlåtande uti förnämde ämne ej skulle inkomma, det må ståndet, i anledning af inkomne handlingar, saken icke desto mindre företaga och afgjöra, hwilket af ståndet bifölls.

4 §. Föredrogs å nyo bondeståndets extractum protocollis af d:n 5 Decemb. 1761 angående tackjärns uphandling från Nora bergslag till Åhrebergs och Reinholtsfors stångjärnshamrar,¹³⁰⁸ som efter någon öfwerläggning blef af ståndet bifallit.

5 §. Företogs å nyo saken angående ytterligare permission från tienstgiöring i Pomern för secondmajoren baron Gabriel Sparre, hwarwid uplästes åtskilligas bewis om bemälte majors siuklighet; general Hamiltons wittnesbörd om des förhållande wid armeen i Pommern, samt ridderskapets och adelens extractum protocollis,¹³⁰⁹ angående denna ansökning.

H:r probsten doctor Serenius anmärkte såsom en anomalie, att borgareståndet uptager sådane private ansökningar, men sedan det nu blifwit anmält och man måste utlåta sig, så synes det wara partiskt och orättwist, om baron Sparre fingo afslag, som efter medicorum intygande är siuk, då man bifallit permission för öfwersten Horn, blott för det, att han förmälte sig hafwa någon ansökning hos ständerne att bewaka. Utom dess woro officerrare nog i Pommern, så att hälften kunna hemkallas och kronan undgå om-

---

¹³⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 110.

¹³⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 152. Tryckt i *BdP* 9, s. 549 ff. Även 12 december 1761.

¹³⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 42 med bilagor.

kostnad med deras uppehälle, helst de ingen ting uträtta, utan rapporteras allenast, att några äro då och då slagne, några fångne, några blesserade.

H:r probsten magister Bolmstedt erhindrade, huruledes Kongl. Maj:tt under d:n 28 Augusti sidstledne uppå ständers tillstyrkande utgifwit ett förordnande om officerares tjenstgörning uti arméen; enligt samma förordnande woro baron Sparre, som 3:ne år varit siuk, skyldig att taga afsked med pension. Det woro äfwen ett mindre hedrande efterdöme, att riksens ständer skulle förordna något emot den lag, som af dem sielfwa så nyligen blifwit giord. Härtill kommer ock det, att baron Sparre sielf hos Kongl. Maj:tt giordt underdånig ansökning om afsked, och har regementet redan sammanbragt afträdessumman 30 000 d:r ehuru expedition om afsked säges wara innehållen i anseende till det att permissionsansökningen blifwit hos ständerne anhängig. Det må med medicorum attester wara huru det will, såsom ock med general Hamiltons intygande, men det kan ej annat än wara ömmande för baron Sparres kammerater wid regementet, att sedan de en lång tid giordt tjenst för honom, sedan han sielf begärt afsked, sedan de med mycken kostnad skaffat ihop afträdessumman, så skall icke allenast tiden utdragas, utan ock deras hopp om förmån, genom succession aldeles förswinna, då de likwäl byggt samma hopp på kongl. förordningar och jemwäl præsterat hwad förordningarne föreskrifwa. Och i anseende till alt detta biföllo h:r probsten ridderskapet och adelens yttrande.

H:r superintendenten doctor Lutkeman instämde med h:r doctor Serenius uti det, att det woro nog hårdt att afslå baron Sparre denna ansökning, sedan man bifallit för baron Horn, som tycktes hafwa mindre skiäl än Sparre. Hwad angår förordningen om tjenstgöring wid arméen, så lærer samma förordnande, som så nyligen utkommit, ej kunna lämpas på baron Sparre, enligt det gl. *lex non valet antequam promulgata*. Och om icke ståndet skulle finna sig wid att aldeles bifalla ansökningen, så kunde man likasom taga ett medium och säija, att om icke baron Sparre inom Maji månad blefwo till hälsan restituerad, så bör han taga afsked.

Härmed conformerade sig h:r probsten Palmerus.

Öfwerhåfpredikanten h. magister Grunnerus förmälte, att öfwerste Horn lærer icke längesedan hemkommit från campagnen, men baron Sparre länge varit siuklig, och i 2:ne år varit hemma, då emedlertid andre giordt tjensten. Och som han nu sielf begärt afsked samt afträdessumman redan blifwit deponerad, så synes ej något hinder därwid böra läggas i vägen.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Beronius, h:r probsten Troilius och flere.

Uppå giord proposition biföll ståndet ridderskapets och adelens extractum protocolli öfwer denna sak.

6 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹³¹⁰ angående de besvär, som af assessoren och landssecreteraren Mathesius, jemte flere, hos riksens ständer blifwit anförde öfwer det år 1759 till den här i Stockholm ledige slotsfogdesyslan uprättade förslag, jemte ett af assessoren Mathesius härwid ingifwit memorial.¹³¹¹

H:r probsten magister Mathesius förklarade sin fågnad öfwer det, att denna sak kommo under så rättwisa och milda ögon, men tog afträde i anseende till det, att saken rörde dess broder.

Efter någon öfwerläggning biföll ståndet detta betänkande, med den tillägning hwad assessoren Mathesius angår, det han, i anseende till de härwid förekommande omständigheter må niuta samma tour, som håfrättsrådet Cedermarck, och fördenskull undfå håfrättsrådsfullmagt af samma dato. Hwilket genom protocollutdrag med de öfrige stånden skulle comuniceras.

7 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om indragning af de för wäfwärfabriqueswahrer bestådde transportproemier.¹³¹²

8 §. I anledning af h:r doctor Celsii hemställande och uppå giord proposition af högwördigste herr archibiskopen, biföll ståndet, att hädanefter må hållas plenum 3:ne gånger i weckan, nämligen måndag och torsdag, samt någon annan dag, då secreta utskottet ej har nödigt att komma tillsammans, hwarom talemännen kunna öfwerenskomma, på det ärenderna må så mycket fortare in plenis kunna afgiöras och riksdagens slut därigenom befordras.

---

¹³¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 132.

¹³¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 275.

¹³¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 72.

9 §. Ytterst uplästes electorernes wal till besättjande af ledige rum uti secrete utskottet och deputationer nämligen:

Till secrete utskottet

herr probsten Lagerlöf.

Justitiædeputation

herr probsten Ullholm.

Allmänna beswärs-deputation

herr probsten Ullholm.

Fiskeriedeputation

herr kyrkoherden Stenius.

Protocollsdeputation

herr probsten Ullholm.

Hwaröfwer protocollsutdrag skulle utfärdas. Och komma förenämde ledamöter, på de ställen där ed afläggas, att uti deputation den samma aflägga.

Ståndet åtskildes.

År 1762 d:n 8 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 4 Februarii.

2 §. Högwördigste herr archibiskopen förmälte det h:r grefwen och landtmarschalken uti talemännens sammanträde gifwit tillkänna, att ridderskapet och adelen för sin del beslutat, det 3:ne plena skola hädanefter hållas hwarje wecka, nämligen å måndagen och torsdagen samt någon af de öfriga dagarne, alt efter som secrete utskottets mål och andre ärender kunna medgifwa; herr archibiskopen hade härwid berättadt, det äfwen preteståndet allaredan fattadt samma beslut; men aldenstund uti borgare- och bondestånden ej ännu kommit till utlåtande häröfwer, så hade h:r landtmarschalken anmodat berörde stånds talemän, att det uti stånden föredraga, på det man med det första må kunna observera samma ordning.

3 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollis af d:n 5 Junii förledit år,¹³¹³ angående marknadsinrättningen uti Elfsborgs län.

---

¹³¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 179.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte härwid, att så nödigt som det är att wara upmärksam då till äwentyrs borgareståndet skulle wilja sträcka sina friheter längre, än som wederbör, så billigt är det ock, att städerne blifwa bibehållne wid deras bewisliga rättigheter. Och hwad denna sak angår, så förtjena icke allenast Borås stads inwånare attention, för den flit och oförtrutenhet som de wisa wid sina warors förfärdigande och afsättning, utan hafwa tillika en urgammal rättighet hwarwid de kunna med skäl begära att blifwa bibehållne.

Uppå h:r probstens doctor Serenii begäran upsköts detta ärende, och biföll ståndet tillika h:r probsten Hygrells begäran, att denna sak ibland de första uti nästa pleno må afgjöras.

4 §. Uplästes öfwersten Fabian Wredes memorial, angående någon ytterligare författning, antingen till frid eller ock krigets alffwarliga fortsättjande, som likaledes blef hwilande till en annan gång.

5 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 26 Januarii sidstledne,¹³¹⁴ angående bewillningsverket, hwaröfwer h. biskopen doctor Benzelstierna begärte att sig närmare få betänka, i synnerhet, som h:r biskopen wid första upläsandet wille anmärka, att här tillstyrkes, det stats- och bewillningsdeputationerne skola sammanträda, då det dock är bekant, att statsdeputation är subordinerad under secrete utskottet och ej annorstädes kan deponera dess yttrande om något som rör statsverket.

6 §. En deputation aflämnade bondeståndets extracta protocolli angående riksdagens slut och det af assessoren Wettring sökta skattekiöp.

7 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d:n 10 Sept. förledit år,¹³¹⁵ angående schoutbinachten Psilanderschöld och commendeuren Johan von Rajalin, jemte ett särskilt votum, samt commendeuren Olof von Rajalins memorial,¹³¹⁶ som uppå doctor Celsii begäran blef hwilande.

---

¹³¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 43.

¹³¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 72, med bilaga.

¹³¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 329.

8 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹³¹⁷ angående en nogare tillsyn öfwer betjeningen uti riksens hofrätter och collegier, samt bemälte collegiers jurisdiction öfwer de därunder lydande betjente.

9 §. Uplästes bondeståndets extractum protocoll¹³¹⁸ angående riksdagens slut till d:n 30 April, samt att fördenskull deputationerne så förr- som eftermiddagarne, då plena ej sådant hindra, flitigt sammanträda till utarbetande af de ännu oafgjorde ärender.

Biskopen h:r doctor Beronius förklarade dess önskan, att riksens ständer wille egenteligen syselsätta sig med de angelägna ärender, som nödwändigt böra innan riksdagens slut wara afgjorde, på det icke den nu projecterade termin åter må öfwerskridas.

H:r probsten magister Mathesius erhindrade, det någon författning tillika må tagas, att expeditionerne kunna wid samma tid wara färdige och expeditionerdeputation sålunda undgå att sitta efter riksdagens slut. H:r probsten hemställte tillika, om icke de ärender, som äro af 3:ne stånd enhälligt afgjorde, må efter 6 veckor blifwa expedierade, änskönt de uti det 4:de ståndet icke kommit att föredragas.

Efter någon öfwerläggning biföll ståndet förenämde protocollutdrag men hwad angår det h:r probsten Mathesius anfördt, så will ståndet en annan gång taga det uti ytterligare öfwerwägande.

Ståndet fant tillika för godt, att genom en deputation hos de öfriga stånden gifwa tillkänna det ståndet bifallit bondeståndets proposition om termin till riksdagens slut, hwarjemte deputerade anmodades att aflämna ståndets extractum protocoll om saltet, samt till afgjörande recommendera sakerne om kyrkoherden Rutström och capellanernes spannemål.

10 §. Föredrogs bergsdeputations betänkande, angående bergsfiscalssyslan uti Wärmeland,¹³¹⁹ hwilkens indragande deputation tillstyrkt. Uplästes äfwen hwad nu warande bergsfiscalen Næsmän, genom memorial¹³²⁰ härwid anfördt.

---

¹³¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 49.

¹³¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 159.

¹³¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 21.

¹³²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 293.

H:r biskopen doctor Benzelstierna hölt före, att om än denna sysla skal indragas, så måste dock nu innehafwaren däraf icke allenast behålla lönen, utan ock förrätta sielfwa syslan till dess han på något annat sätt kan blifwa emplojerad.

H:r biskopen doctor Halenius instämde, att detta är så mycket nödwändigare, som mannen emottagit syslan i tillit å publica fides, och har den icke på något sätt förverkat, utan befinnes twärt om hafwa den samma med all flit och trohet förestådt. Utom dess trodde h:r biskopen det wara betänkeligit att indraga syslan emedan ständerne förut funnit nödigt att den måtte inrättas.

Härmed instämde h:r superintendenten doctor Körning samt h.h:rar probstarne Troilius och Alin.

H:r kyrkoherden doctor Celsius tillade, att det altid synes betänkeligit, att afskaffa dem, som skola hafwa upsigt eller föra kontroll emot andra. Ju mera wederbörande wilja hafwa bortt en sådan, ju mera bewisar det sig, att han bör bli qwar. Här uptes någon summa som influtit genom plikt; altså hafwa brott och missbruk existerat, hwilka hädanefter få blifwa opåtalte, om syslan indrages.

H:r probsten magister Ullholm förmälte sig icke heller wilja wara emot att syslan skal blifwa beståndandes, så framt allenast nyttan swarade emot omkostning. Då denna sysla 1751 aldraförst inrättades, skedde sådant likasom på prof; wid 1756 års riksdag låto ständerne äfwen bero därwid. Sedermera har man befunnit, att samma sysla är mindre nödig och kan af andre bestridas. Ty hwad upsigten angår öfwer skogarne samt kålning, så har hwart och ett bruk sin sig tilldelat parck eller krets, så att de därutinnan icke kunna giöra hwarannan förfång. Öfwersmidet kan med all lätthet bewakas af den öfriga bergwerksbetjeningen, såsom geschworner, bergsfogde och hwad mera. Järnets olofliga införsel kan af tullbetjente långt säkrare förekommas än igenom en bergsfiscal.

H:r superintendenten doctor Körning, h:r doctor Celsius och flere ledamöter yrkade, att samma skiäl som gifwit ständerne anledning att inrätta denna sysla subsistera ännu. Wid 1751 års riksdag eller i början blef denna sysla på prof inrättad, men 1756 blef den af ständerne faststald, och i följe däraf åter besatt, när den år 1760 war blefwen ledig.

Ändteligen förenade sig ståndet uppå giord proposition om det beslut, att denna bergsfiscalssysla förblifwer efter 1756 års författning.

11 §. Genom deputerade gaf borgareståndet tillkänna dess bifall till proposition om riksdagens slut.

12 §. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande¹³²¹ öfwer tullinspectoren Wenngrens ansökning att undfå belöning för dess konst och kundskap, att af dräjat och cantillerat tagel förfärdiga knappar och allehanda granlåt.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte härwid, att ehuru deputation allenast tillstyrkt läroproemium för fyra lärlingar, så torde dock falla betänkeligit, emedan manufacturfonden blifwer på hwarjehanda sätt så medtagen, att den icke förslår till det som nödigare är.

Dock biföll ståndet deputations betänkande.

13 §. Föredrogs landt- och siömilitiædeputations betänkande om fyllnad i lönen för krigscasseuren Orell,¹³²² som uppsköts till en annan gång.

---

¹³²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 5.

¹³²² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 6. Enligt påskrift upplästes detta betänkande även 26 maj.

År 1762 den 11 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 8 sidstledne.

I anledning af 10 § förmälte h. kyrkoherden doctor Celsius, det han af säker hand fådt weta, att bergsdeputation i går eftermiddagen warit tillsammans angående bergsfiscalssyslan i Wärmeland, och att nog fria samt mindre anständiga discourser förelupit om ståndets beslut angående denna sak, och trodde h:r doctorn till räddande af ståndets heder och wärdighet wara angelägit, att ståndet närmare frågade efter detta, samt på alfwarsamt sätt beifrade.

H:r kyrkoherden magister Wigelius berättade, att förenämde deputation i går kl. half 5 eftermiddagen efter skedt anslag warit tillsammans, då om denna sak blifwit talt, samt ett memorial upwist, hwaraf presteståndet äfwen skal hafwa fådt del, men ansågs innehålla något, som med sakens beskaffenhet icke woro öfwerensstämmande, och hade fördenskul deputation, sedan bergscollegium än ytterligare blifwit hördt, torde sig böra öfwer denna sak afgifwa närmare förklaring, hwarwid dock h:r kyrkoherden Wigelius förklarade sig hafwa warit dissentiens, och kunde h:r kyrkoherden icke neka att utlåtelsearne warit något frie.

H:r probsten doctor Lindgren förmälte, att då deputation förmiddagen war tillsammans, hade äfwen om denna sak blifwit discourerat och beslutit, det collegii ytterligare utlåtande infordras öfwer de omständigheter, uti hwilka bergsfiscalen Næsmans upgifwande instämmer med collegii berättelse.

Ståndet yttrade dess missnöije öfwer det, att ständernes deputationer taga sig frihet att censurera ståndens beslut, och anmodade ståndet dess ledamöter uti bergsdeputation, att giöra sig om förloppet af denna sak noga underrättade, hwarefter ståndet will taga sådant steg som wederbör.

Efter någon stund inlämnades till ståndet ett protocollsutdrag,¹³²³ hållit uti bergsdeputation d:n 10 uti denna månad, hwaruti förmäles, det deputation erfarit, att uti ett af riksens ständers stånd blifwit uti dess pleno af annan än rätter riksdagsman andragit, att bergsdeputation uti dess betänkande rörande bergsfiscalssyslans indragande i Wärmeland, skall hafwa anfördt något som med sakens beskaffenhet ej wore enligit, och hwilket deputation, sedan den å nyo hördt kongl. bergscollegium, till räddande af

---

¹³²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 21, bilaga.

dess wärdighet och till förekommande af dylikt försök i de öfriga stånden, söker att förlägga.

Ståndet fick härigenom tillräckeligt bewis, att i deputation så förelupit, som förut war berättat. Och hwad först angår den af deputation afgifne närmare uplysning, så befants den wara af sådan beskaffenhet, att den icke på minsta sätt kunde werka ändring uti det beslut, som ståndet öfwer denna sak allaredan fattat.

Men därjemte kunde ståndet ej annat än anmärka såsom ett nog owäntat och obefogat steg, att bemälte deputation gifwit sig frihet, att criticera ståndets beslut och däröfwer göra anmärkningar; och aldenstund sådant ej kan stå tillsammans med den rättmätiga agtning, som deputationerne böra hafwa för ståndens plena, så resolverades, att straxt genom en deputation hos de öfriga stånden anmäla, både ståndets beslut angående oftanämde bergsfiscalssysla, såsom ock det missnöije ståndet fattat öfwer deputations förhållande, och skal sedermera altsammans uti extracto protocolli communiceras.

2 §. En deputation ankom ifrån bondeståndet som anmälte, att bemälte stånd genom rykte fådt höra det så wäl hos presteståndet, som hos ridderskapet och adelen någon sak blifwit anmäld, rörande någon twist emellan Borås stad och Marks härad. Och aldenstund bondeståndet icke fådt del af det protocolsutdrag, hwaruti borgareståndet denna sak anmält, så begärte deputation, å bondeståndets wägnar, att presteståndet med denna saks afgörande wille innehålla, till dess bondeståndet om saken fådt närmare sig underrätta.

Sedan deputation afträdt, förklarade högwördigste herr archibiskopen, att ehuruwäl ståndet i sidsta pleno resolverat, att denna sak skulle nu i dag afgöras, så torde dock ståndet, i anseende till detta mellankommande finna för godt, att något därmed dröija, som af ståndet bifölls.

3 §. Uplästes kammar-, oeconomic och commercedeputations betänkande¹³²⁴ angående skatteköp å hemmanet Måhrum, uti Måhrum¹³²⁵ sochn, Wassbo

---

¹³²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 5.

¹³²⁵ Läs: *Horns*.

härad och Skaraborgs län, hwarom twist varit emellan länsmannen Ullström och enkan hustru Karin Pehrsson.

Härwid uplästes äfwen ett memorial ingifwit af landshöfdingen gref Adam Otto Lagerberg,¹³²⁶ men alldenstund samma memorial befants icke wara på riddarehuset anmält och med påskrift tecknat, så frågades, hwad reflection man borde giöra däruppå, såsom ock ytterligare kom under discours huruwida sådane memorialer kunde emottagas.

Notarien utbad sig i synnerhet, att få ståndets befallning, huru han sig skulle förhålla, när memorialer blifwa wid cancelliet aflämnade af andre än riksdagsmän, och om hwilka riksdagsordningen tydeligen förmåler. Notarien berättade, det han hittills tagit emot åtskilliga memorialer i synnerhet af sakägare och lagt dem till deputationernes betänkande, hälst han trodt att honom icke tillkommit, att jugera öfwer memorialernes beskaffenhet, utan ankommer sådant på ståndets wälbehag, men önskade att härutinnan få tydelig befallning.

Häröfwer discourerades något, och resolverades, att utom de memorialer, som af riksdagsmän blifwa aflämnade, sedan de uti stånden blifwit behörigen anmälte, så tillåtas äfwen dem, som hafwa någon sak hos ständerne anhängig, att genom memorial anföra hwad de tro kunna tjena till uplysning, men alla andra memorialer af private personer tillåtes icke att emottaga.

Efter vidare öfwerläggning biföll ståndet deputationens betänkande angående detta skatteköp.

4 §. Uplästes och bifölls bemälte deputationens betänkande rörande några ägor wid Jönköpings stad, hwarom twist varit emellan bemälte stad och landshöfdingen i orten.¹³²⁷

5 §. En deputation ankom ifrån borgareståndet, anförd af borgmästaren Unger, som berättade, att bemälte stånd förehaft justitiædeputationens betänkande angående en landssecreterares till Kongl. Maj:tt gjorde underdåniga berättelse om något i länet inritat sielfswäld;¹³²⁸ och aldenstund samma betänkande befants wara emot lag och allmän säkerhet, så hade borgarestån-

---

¹³²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 232.

¹³²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 27.

¹³²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 34.

det därwid giordt dess anmärkningar, som genom extractum protocollii communicerades. Deputerade berättade tillika att borgareståndet förehaft öfwerste Löwens memorial och remitterat det samma till secrete utskottet.

6 §. Sedan deputerade tagit afträde förmälte kyrkoherden h:r doctor Celsius, att den rubriquen som sattes på detta betänkande, i det ordföranden för deputation kallat det samma lagstridigt, woro nog wanhederlig för justitiædeputation, hwilkens giöromål dock torde förtjena något mildare omdöme, och begärte fördenskull, att denna sak måtte företagas, i hwilken begäran flera af ståndets ledamöter instämde.

Förenämde betänkande blef sålunda upläst, jemte borgareståndets nu aflämnade extractum protocollii.¹³²⁹

H:r kyrkoherden Hoffgardt yrkade, att aldenstund här talas om en gräntseort, och misstanken sålunda kunde falla på Skåne, det må denne landssecreterare namngifwas, och honom påläggas att bewisa, det han har skrifwit, och om han det icke gittar bewisa, straffas för det, att han understådt sig att förklara sina landsmän inför höga öfwerheten; det samma påstod äfwen h:r probsten Mathesius i anseende till Finland.

På h:r biskopen doctor Benzelstiernas begäran, hwaruti äfwen h:r superintendenten doctor Lutkeman instämde, blef denna sak hwilande till en annan gång.

7 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocollii,¹³³⁰ angående något understöd för probsten och kyrkoherden Eric Unander, som wid hemresan ifrån dess mission wid swenska församlingen i America, på sion förlorat dess ägendom.

8 §. Föredrogs secrete utskottets extractum protocollii af d:n 15 Sept.¹³³¹ angående någon belöning för underconduciteuren wid fortification Fredric Gustaf Feldt, för det han aftagit och beskrefwit de uti Skåne och Blekingen befinteliga märkwärdigheter och ålderdomsminnesmärken.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig icke wilja wara emot denna belöning, så wida den projecteras att gifwas af ständernes contoir, och

---

¹³²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 183.

¹³³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 102.

¹³³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 75.

statsmedlen därmed icke graveras, ehuru man ock annars kunde föreslå, det ständernes contoïr inlöste af Feldt alla desse ritningar. Men h:r doctorn kunde ej annat än anmärka såsom olikhet uti encouragement wid literaturen, att ehuru secrete utskottet längesedan afgifwit dess betänkande för h:r cancellierådet Ihre, som giordt sig så mycket förtjent genom dess witra arbete, så har dock därmed uti en del af riksens stånd gådt ganska långsamt.

Ståndet biföll, uppå giord proposition, secrete utskottets extractum protocolli angående Feldt, och fant i anledning af h:r doctor Celsii hemställande tillika för nödigt, att med alt alfwar hos de öfriga stånden understödja saken angående cancellierådet Ihres swenska glossarium såsom en sak rörande rikets heder i anseende till literaturen.

År 1762 den 13 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 11 Februarii, tillika med ståndets extractum protocolli angående bergsfiscalssyslan i Wärmeland.

2 §. Anhölt h:r doctor Celsius, att ståndet måtte i öfwerwägande taga, huru ändamålet med säkerhet måtte winnas af den författning riksens ständer tagit med commissariatet uti manufacturcontoïret. Som riksens ständers fullmäktige uti detta werk tillhörer att tillse, det ibland manufacturister intet underslef eller missbruk af de dem förunta förmåner måtte föröfwas; så åligger det commissarierne, att när sådane saker sig yppa, skaffa fullmäktige all nödig upplysning, giöra sig om sammanhanget underrättade, och så wäl munteligen yttra sig, som inkomma med skrifteliga betänkanden, för hwilket alt de inför riksens ständer äro ansvarige. Skall nu saken däruppå fullföljas och icke höjas öfwer, så blir nödigt, att någon däruti förer talan, hwilket som det naturligit wis tillkommer advocatfiscalen; plägar dock sedermera frågan upkomma, huru commissarierna skola anses, antingen såsom parter och anklagare, eller såsom de där å embetes wägnar hafwa åstadkommit action i saken; tilläggande h:r doctorn, att så länge detta icke tydeligen blifwer utstakat, kan manufacturcontoïret icke, med det eftertryck som wederbör, i detta målet giöra sin skyldighet.

Ståndet biföll den proposition, som högwördigste herr archibiskopen härutöfwer gjorde, att näml. manufacturcontoïret må till secreta handels-

och manufacturdeputation inlämna sina tankar, huru de oredor måtte förekommas, som på detta sättet existera; och försäkrade i synnerhet h:r superintendenten Lutkeman, att nyssnämde deputation då lärer med nöje wisa sig angelägen, att taga saken uti ömt öfwerwägande och däröfwer sitt betänkande aflämna.

3 §. Gaf h:r doctor Celsius wid handen, att justitiæ- och protocolsdeputationerne nyligen uti sammanträde förehaft och efter ståndets önskan afgjordt saken angående assessores uti consistoriis ecclesiasticis.

4 §. Uplästes 3:ne inkomna memorialer, underskrefna af h.h:rar Löwen, Fritzky och Hamilton,¹³³² angående det nu påstående kriget och dess skyndesamma slut.

Uppå skedd proposition resolverade ståndet öfwer h:r öfwerste Löwens memorial på sätt som höglöfl:e ridderskapet och adelen, att nämligen: det remitteras till secreta utskottet, som anmodas att antingen skyndesammast göra kraftiga steg till en hugnelig frid, eller till riksens ständer upgifwa oswikeliga utwägar, att än eftertryckeligare fortsätta kriget.

5 §. Ifrån höglöfl. ridderskapet och adelen gafs genom en deputation tillkänna föregående ridderskapets och adelens beslut angående h:r öfwerste Löwens memorial och tillika recommenderades att capitaine Lagerswärds memorial angående wissa officerares befordran måtte blifwa afgjordt likmätigt ridderskapets och adelens däröfwer utfärdade extractum protocolli.¹³³³

6 §. Ståndet afsände häruppå likaledes en deputation, anförd af h:r superintendenten Lutkeman som hos de öfriga respective stånden skulle notificera presteståndets beslut, angående h:r öfwerste Löwens memorial.

7 §. Uplästes allmänna beswärs-deputations resolutionsproject uppå 105 § af allmogens beswär,¹³³⁴ angående tillförsel af wed till Götheborgs,¹³³⁵

---

¹³³² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 129, 170; R 911, nr 269.

¹³³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 82. Behandlas 15 februari.

¹³³⁴ Paragrafen tryckt (med nummer 104) i *BdP* 8, s. 842 f.

¹³³⁵ *Gotheborgs* i prot.

Carlstens, Bohus och Elfsborgs fästningar; hwilket uppå h:r doctor Gadolins, h:r kyrkoherden Wikmans och fleres begäran blef hwilande.

8 §. Uplästes så wäl höglofl. ridderskapets och adelens¹³³⁶ som wällofl. borgareståndets¹³³⁷ protocollsutdrag rörande generalmajoren Sprengports jemte åtskilliga afledne officerares enkefruars och arfwingars ansökning om accordsummons utbekommande efter armeens pensionscassareglemente; hwaröfwer secreta deputation aflämnat dess betänkande.¹³³⁸ Och fant ståndet skäligt, att i detta mål förena sig med wällofl. borgareståndet.

H:r biskop Beronius, som wid detta måls afgjörande icke ännu war tillstädes, förbehölt sedermera, att ingen expedition må ske i saken, innan alla hit hörande acter blifwit i ståndet upläste och under öfwerwägande tagne.

9 §. Uplästes och bifölls urskillningsdeputations memorial¹³³⁹ i anledning af öfverkrigscommissariens och kammereraren Iggströms besvär.¹³⁴⁰ Dock yttrade härwid h:r superintendenten Körning, att, som igenom finska och wästernorrländska provincecontoirets delning, werkeligen något frångådt Iggström, som dess fullmagt honom tillägger; altså, och ehuru h:r superintendenten anser den inrättningen för ganska nödig, önskade dock h:r superintendenten, att Iggström i afseende däruppå, måtte i sin lifstid, utan någon statsgravation, hugnas med det, att den som innehafwer finska contoiret, afträder till honom någon förmån, såsom, till exempel någon del af lösen för skattebref.

Högwördigste herr archibiskopen gaf häruppå tillkänna, att, under den tid h:r superintendenten warit af siukdom beswärad, uti secrete utskottet äfwen förewarit någon discours att soulagera denna gamla embetsmannen.

10 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹³⁴¹ öfwer de besvär, som vice häradshöfdingen och secreteraren Schéele anfört, rörande förment

---

¹³³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 39.

¹³³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 188.

¹³³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 108. Även 15 februari.

¹³³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, urskillningsdeputationens akter, nr 13.

¹³⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, besvär öfver urskillningen, nr 18, med bilagor.

¹³⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 128.

præjudice wid ett häradshöfdingeförslag; hwaruti deputation wäl finner, att skäl icke warit till detta beswärs andragande, men tillstyrker dock, att Schéele, såsom riksens ständers betjent och i anseende till dess långwariga tjenester, må soulageras med häradshöfdingefullmagt och rättighet till förslag.

Uppå h:r biskop Benzelstiernas och h:r probsten Bolmstedts yttrande, angående den oreda som skulle kunna hända, i anseende till bättre meriterades förfång, om ståndet på detta sätt skulle tillägga Schéele en förmån, hwartill deputation widgådt honom icke wara berättigad, så wida han till dess beswär warit obefogad, uppå hwilket allena, och icke uppå dess tjenstgörande hos riksens ständer, secreta deputation ägt att hafwa afseende; fant ståndet godt att afslå detta betänkande.

11 §. Uplästes utdrag af protocollet, hållit i kongl. rådkammaren d:n 8 Decemb. nästledne,¹³⁴² hwarigenom till riksens ständers bepröfwande öfverlämnas, om icke i anseende till anförda considerationer, öfwerstlieutenanten och riddaren baron Anders Reinhold Wrangel må tillåtas, att nu hos riksens ständer anföras beswär öfwer förment lidande.

Ståndet erindrade sig, huruledes bemälte öfwerstlieutenants angelägenhet redan d:n 14 sidstledne Sept. warit i ståndet påtänkt, i anledning af dess broders öfwersten Wrangels därom insinuerade memorial. Och som ståndet nu icke mindre än då ömade öfwerstlieutenantens wälfärd, hwilken han under tjenstgörandet mot rikets fiender, icke fådt sielf tillfälle att bewaka, altså och i afseende på dess utmärkta wälförhållande uti arméen, biföll ståndet, att dess beswär må af secreta deputation wid denna riksdag uptagas, hwartill ståndet äfwen lade dess recommendation hos dess ledamöter i deputation, att saken med all ömhet måtte handteras.

12 §. H:r probsten Bolmstedt påminte, att ståndet wille företaga sig skärskådandet af hwad magister Breding å fältprestenskapets wägnar hos ståndet anmält; hwartill högwördigste herr archibiskopen yttrade, det han om en del här af redan tillskrifwit commenderande chefen i Pommern, äfwen som ock ståndet intagit ett mål däraf ibland sina beswär; skolande det öfriga i ståndets ecclesiastique sammankomst närmare påtänkas.

---

¹³⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 41.

13 §. Föredrogs och remitterades till secreta deputation generaltullarrendesocietetens fullmäktiges underdåniga skrifwelser angående tour, heder och rang för wisse under dem sorterande betjente; hwilken sak genom extractum protocolli från kongl:e rådkammaren¹³⁴³ blifwit till riksens ständer öfwerlämnad.

14 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹³⁴⁴ angående nybyggen på Öland, jemte generallieutenantens och landshöfdingen Roxendorffs däröfwer aflämnade memorial.¹³⁴⁵ Och blef denna sak uppå h:r kyrkoherden Laihianders, h:r doctor Gadolins och fleras begäran liggande på bordet.

15 §. Genom en deputation gafs tillkänna, att ärbara bondeståndet stadnat angående öfwerst Lövens memorial uti samma slut som presteståndet.

16 §. Förehades å nyo secreta utskottets extractum protocolli angående wärfsofficerarne wid ammiralitetet.

H:r doctor Gadolin förklarade, att som saken nu är i en annan belägenhet, än då secrete utskottet utfärdade dess extractum protocolli, i det en vice ammirals vacance sedan existerat, så önskade h:r doctorn, att den enligt lag må besättas. Grunden till den författning, som sidsta riksdag blifwit tagen angående equipagemästare- och wärfsmajorssysslorne, finner h:r doctorn uti dessa beställningars särskilta beskaffenhet, så wida till deras bestridande fordras sådane wettenskaper, hwilka icke alla possidera, som eljest till dem kunna wara i tour. Därutaf har händt, att equipagemästareembetet näst för sidsta riksdag blifwit besatt utom tour, emedan ingen innom den samma sig därtill anmält. Att nu den som till detta embete på förenämde sätt wunnit befordran, icke i anseende till den embetet medföljande rang, skulle komma att äga för mycket företräde för äldre och i annat afseende mera förtjente ammiralitetsofficerare; har sidstledne riksdag blifwit utstakat, hwilka både framför då warande equipagemästaren Psilanderschöld och wärfsmajoren Rajalin borde befordras; och när detta re-

---

¹³⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 42.

¹³⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 49. Med en förteckning över nybyggen bilagd. Även 22 maj.

¹³⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 349.

dan skedt, är nu endast meningen, att desse bägge embetsmän hädanefter icke vidare böra förbigås, utan till befordran niuta de embetens wärdighet till godo, som de innehafwa. Åtminstone wet h:r doctorn för wisso, att saken så förhåller sig för nu warande commendeuren Rajalin; schoutbynachten Psilanderschölds sak har h:r doctorn sig icke så noga bekant.

Härmed conformerade sig herrar probstane Palmerus och Hiortsberg.

H:r superintendenten Körning hölt likaledes det för obilligt, att Psilanderschöld vidare skulle påläggas eftergifwa sin tour.

H:r doctor Celsius sade sig så wäl känna commendeuren Rajalins merit så innom som utom riket, att han med fågnad skulle förnimma, om han nu och wid detta tillfälle finge erfara någon godhet af riksens ständer; äfwen som ock h. doctorn är färdig att bifalla secrete utskottets utlåtande för honom, om och så framt schoutbynachten Krusenstierna därigenom icke warder præjudicerad. Hwad åter schoutbynachten Psilanderschöld beträffar; så emedan riksens ständers mening med det sidsta riksdag giorda förordnande om wissa officerares företräde framför honom icke kan hafwa warit den, att deras befordran i afseende på honom därmed skulle stadna, utan secrete utskottets tanka gådt däruppå ut, som af riksdagstidningen kan inhämtas, att Psilanderschöld sedermera icke annorlunda än genom ordentligt förslag skulle avancera; fördenskull och som schoutbynachten Krusenstierna nödwändigt blifwer lidande, i fall han icke jemte Psilanderschöld får niuta förslagsrättighet; ty önskar h:r doctorn, att alla dessa embetsmän, måtte niuta de allmänna befordringslagarne till godo.

H:r kyrkoherden Hoffgardt önskade äfwen commendeuren Rajalin lycka till befordran, men hwad för schoutbynachten Psilanderschöld blifwit projecterat, finner h:r kyrkoherden icke wara enligit med lagarne angående förslag. Och som detta är det enda schoutbynachten Krusenstierna begär, så bifaller h:r kyrkoherden dess votum dissentiens.

H:r probsten Bolmstedt ansåg likaledes det wara stridande mot författningarne och Hans Kongl. Maj:ts höga rätt att neka Krusenstierna förslag med Psilanderschöld, hälst den förra altid haft företräde för den sednare.

H:r biskop Benzelstierna tillade till hwad h:r doctor Gadolin anfört, att Psilanderschöld och Rajalin äro i samma prædicament, så att hwad för den ena beslutes äfwen måste sträcka sig till den andra. Bägge hafwa kommit in wid wärfwet i afseende på särskilta erforderliga egenskaper. Bägge hafwa ock af den grund tillträdt syslor af den rang och tour att riksens

ständer funnit skiäligt, det wissa andre officerare borde fram för dem befordras. När nu i följe däraf en sådan befordran skedt, och det så, att de allena och icke Psilanderschöld eller Rajalin jemte dem fått förslag, ehuru desse eljest därtill någon gång warit berättigade, kunna wäl Psilanderschöld och Rajalin icke därigenom sägas hafwa lidit, men så skulle de dock nu få skiäl att öfwer sådant lidande sig beswära, om ock de icke på sätt som de förra skulle allena få upföras på förslag.

Ändteligen och uppå h:r doctor Serenii hemställande fant ståndet godt, att uppskiuta detta måls afgörande till dess ridderskapet och adelen hwilkas ledamöter saken rör, sig först däröfwer yttrat.

17 §. Som wällofl. borgareståndet genom upsändt bud lät gifwa tillkänna, att ärbara bondeståndet bekommit förstnämde stånds protocollsutdrag angående marknader i Marks härad; anhölt h:r probsten Hygrell, att saken om Borås stad nu måtte företagas; hwilket ståndet äfwen förklarade sig benäget att giöra, så snart bondeståndet afgifwit dess utlåtande; hwarom påminnelse skulle ske.

18 §. Förehades å nyo secreta deputationens betänkande¹³⁴⁶ angående major Nordencreutzes beswär öfwer majorerne Råberg, Cronstedt och Hoppe, hwarjemte uplästes wällofl. borgareståndets protocollsutdrag¹³⁴⁷ hwarmedelst tillägges Råberg tour framför Nordencreutz.

H:r doctor Celsius yttrade wäl i början, att som på sådant sätt, de öfrige bägge majorerne blifwa Nordencreutz eftersatte, och h. doctorn icke wet af hwad grund det sker, samt om icke de äfwen kunna, i anseende till förtjenster wid fästningsbyggnader, räkna sig præjudicerade af Nordencreutz; kunde h:r doctorn icke med nog samwetstrygghet giöra emellan dem denna skilnad. Dock sedan högwördigste herr archibiskopen förklarar, att de efter deputationens betänkande, såsom på lag och billighet grundat, ingendera hafwa skiäl till företräde för Nordencreutz, men att om Råberg allena för dess besynnerliga meriter och långliga tjenster winner sådant, detta honom då såsom en grace wederfares; förenade sig ståndet enhälligt med wällofl. borgareståndet. Hwarefter h:r doctor Celsius påminte, att nå-

---

¹³⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 37. Jfr prot. ovan 3 december 1761.

¹³⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 154.

got wist måtte stadgas till rättelse för cheffen, som anmäler fortifications-officerare till någon förmån; hwilket ståndet wille taga i öfwerwägande, när betänkande i det ämnet inkommer ifrån secreta deputation, som nu sades wara färdigt.

19 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande angående vice häradshöfdingen Carl Peter Appelbergs beswär öfwer præjudice.¹³⁴⁸

20 §. Likaledes hörde ståndet sig föreläsas samma deputations betänkande öfwer dylika beswär, anförda af vice häradshöfdingen Fredric Dalman, tillika med ett särskilt votum och borgareståndets däröfwer gifna extractum protocoll¹³⁴⁹ med hwilket sidsta ståndet sig äfwen förenade. Dock anförde h. biskop Benzelstierna, att han för sin del icke kunde gå in häruti, så wida secreta deputation icke funnet honom lidande, och följakteligen icke till uprättelse berättigad, men i fall någon förmån till befordran honom skulle tilläggas, borde i h:r biskopens tanka sådant ske till landssecreterare- och icke häradshöfdingesysla.

---

¹³⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 115.

¹³⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 190.

År 1762 den 15 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 13 Februarii.

Wid 8 § uplästes h:r von Essens memorial,¹³⁵⁰ jemte flere acter, och togs denna sak under ytterligare öfwerwägande.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte härwid, att denna sak är å de sökandes sida ganska öm, emedan rättigheten att erhålla afträdessumman icke beror eller bör bero uppå ett tidigare eller sednare föredragande och afgjörande i rådet, utan ankommer endast uppå det, att de afskedstagande officerare werkeligen haft de egenskaper, som författningarne eller det så kallade pensionsreglementet föreskrifwer. Och om icke detta tages till grund, så kan mycken osäkerhet existera, antingen genom sammansättningen innom regementerne, att icke wilja gifwa afträdessumman eller ock att wederbörande kunna i det längsta dröija med företagandet af de begärte afsked. Och som det af actis är bewist, att alla desse officerare, hwilkas anhörige nu giöra ansökning om afträdessumman, enligt reglementet, hafwa därtill rättighet, så bifaller h:r doctorn både, att de må få berörde afträdessumma, såsom ock det af deputation föreslagne sätt.¹³⁵¹

Härmed instämde h:r biskopen doctor Beronius och flere.

H:r professorn doctor Gadolin anförde kortteligen, hwad egenteliga afsigten varit med detta pensionsreglemente,¹³⁵² som förledne riksdag blef inrättat, nämligen, att både förtjente officerare, som nu mera icke förmådde giöra tjenst, skulle på deras ålderdom blifwa med något understöd hugnade, såsom ock att kronans tjenst af muntert folck skulle blifwa förrättad. Wid samma riksdag giordes äfwen af ständerne en annan lag eller som det kallas tjenstebetänkande, i hwilket jemte skickelighet, anciennité och äldsta fullmagten lades till grund. Uti application af dessa lagar har man blifwit warse någon olikhet, i det en del fådt niuta wid deras afskedstagande pension och afträdessumman, en del icke; och i synnerhet så hafwa enkor och barn kommit att sakna sådant understöd, då männer och föräldrar genom döden afgådt, innan om afskedstagandet blifwit fulleliga afgjordt. Detta bör af riksens ständer grundeligen utredas, såsom det ock be-

---

¹³⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 99.

¹³⁵¹ Se sekreta deputations betänkande i Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 108.

¹³⁵² Se tryckt reglemente 10 januari 1757: *Kongl. maj:ts nådige Förordning Och Reglemente, Angående En Pensions Cassa För Arméen.*

finnes vara af secreta deputation utredt; warandes, efter h:r doctorns tanka det fundamentet icke allenast uti sielfwa reglemente tydeligen utsatt, utan ock i denna systeme nödwändigt, att den som will komma uti den afgåendes ställe, den bör äfwen gifwa afträdessumman, på det sätt näml:n, att den successive och proportionaliter erlægges af alla dem som avancera. Billigt synes ock det wara, att då en som begär afsked med wilkor af pension och afträdessumma är så qualificerad, som reglementet föreskrifwer, så bör han eller dess efterlämnade niuta afträdessumman, änskönt dödsfall skulle tima, innan altsammans kunnat behörigen afgiöras. Uppå en sådan grund bifaller äfwen h:r doctorn för sin del, att den nu hos ständerne af åtskillige giorda specielle ansökning må bifallas. Hwad ytterligare angår sättet till undfående af dessa afträdessummor, så lærer icke något annat kunna widtagas, än hwad deputation föreslagit, näml:n, att i händelse pensionscassan ej skulle kunna åstadkomma dessa summor, det de då af statsmedlen blifwa förskutne, till dess de wid existerande vacancer, hwilka efter reglementet blifwa återbesatte, kunna i staten tillbaka betalas. Men wid alt detta funno h:r doctorn en hufwudsakelig anmärkning nödig, näml:n att om icke de generelle principier nu och med det samma blifwa af ständerne faststälte, utan, såsom ridderskapet och adelen förklarar, sielfwa reglementet komma under närmare pröfning, så kunde lätteligen¹³⁵³ hända, att det som nu för enkorna bifalles, och af statsmedlen förskiutes, sedermera blefwe staten till gravation, i händelse någon sådan ändring skulle blifwa i sielfwa reglementet, att hwad nu förskiutes, ej kunde återbetalas.

Med detta h:r doctor Celsii och h:r doctor Gadolins yttrande instämde h:r kyrkoherden Wikman och h:r probsten Meurling, dock tillades af den förre, att statsmedlen ej lära förslå till desse summors utbetalande.

H:r biskopen doctor Benzelstierna anförde, att här förekomma egenteligen 3:ne quæstioner: 1:o om den collision som synes wara emellan pensionsreglementet och tjenstebetänkandet. 2:o huruwida de äfwen böra niuta denna förmån som warit siuka, då de begärt afsked, och genom döden afgådt, innan ansökningen kunnat blifwa föredragen och afgjord. 3:o huru de nu anmälda specielle ansökningar skola anses. Hwad det första angår så bifaller h:r biskopen deputations betänkande, ty om icke den principen följes, att den som wil succedera en afskedstagande, skal betala afträdes-

---

¹³⁵³ lätteligen i prot.

summan, så blir hela systematiska ställningen omkullkastad. Hwad den andra omständigheten angår, så lærer det blifwa nödigt, att man därwid närmare förklarar sielfwa reglementet, emedan annars åtskilliga underslef torde kunna befaras, och sålunda altför få rena vacancer existera. Herr biskopen bifaller likaledes den 3:die omständigheten, att näml. desse sökande erhålla de utfästade afträdessummor. Men hwad sättet till betalningen angår, så synes det wara obilligt, att pensionscassan därmed beswäras, emedan enligit inrättningen, cassan endast bör swara för pensionerne medan de afskedstagande ännu lefwa, men icke för afträdessumman, hwilken af den afgåendes successor bör erläggas. Lika obilligt synes det äfwen wara, att kronans stat härmed graveras; ty utom det att åtskilliga tillfälligheter kunna förorsaka, det kronan ej får tillbakars, hwad nu förskottswis allenast utgifwes, så lærer staten i synnerhet i dessa tider ej mägta med en sådan prænumeration. Herr biskopen föreslog fördenskull, det må desse sökande undfå afträdessummorne efter hand och alt som rena vacancer existera, hwilka vacancer på det sättet besättas, att afträdessumman erlägges.

Härmed instämde h:r biskop Osander, h:r doctor Hydrén, h:r probsten Alin, samt herrar kyrkoherdarne Wikman och Laihiander.

H:r superintendenten doctor Körning instämde likaledes och tillade, att dessa sökandes angelägenhet blir då likasom ett compelle intrare, att wid existerande vacancer må så mycket ordenteligare tillgå.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde åter, att här torde ännu gifwas ett förslag till dessa penningars betalande. Man will påstå, det någon collision förekommit emellan tjenstebetänkandet och pensionsreglementet, hwilken collision äfwen skall hafwa warit orsaken därtill, att med åtskilliga ansökningar om afsked, antingen blifwit på tiden utdragit, eller ock stadnat uti någon annan willrådighet, hwaraf det händt som nu för ögonen är. Men när man noga betraktar sammanhanget, så befinnes icke en sådan collision och har icke heller bordt anföras såsom orsak till uppehåld wid sakerna. Ty hwad tjenstebetänkandet angår, så är det ett generailt förordnande, som skal i akt tagas wid alla ordinaire och så till säijandes rena vacancer. Men de befordringar, som ske wid afskedstagande med wilkor efter pensionsreglementet, äro ett undantag från det allmänna förordnandet om tjensters besättjande, och fordra nödwändigt, att den afskedstagande skall erhålla afträdessumman af successorn. Alldenstund denna lagen är tydelig och har bordt följas så den ena gången som den andra, så skulle det

synas mindre orättwist, att de som warit wållande till det att enkorna icke fådt niuta det understöd deras män warit berättigade till, ersätta det samma. Men om denna utwäg icke skulle widtagas, så lærer ej wara annan råd, än att prænumeration sker af statsmedlen, hälst de som på god tro tillträdt samma syslor, nu mera ingalunda kunna förbindas att erlægga någon betalning.

Högwördigste h:r archibiskopen anförde till uplysning, att om enkorne eller de afskedstagandes efterlämnade skola bli hulpne, hwarom samtelige ståndets ledamöter synas komma öfwerens, och denna sak komme till expedition, så är bäst, att instämna med ridderskapet och adelen; och hwad angår utlåtandet öfwer sielfwa pensionsreglementet, som ridderskapet och adelen till en annan gång upskutit, så har man tillfälle, att då den saken förekommer, yttra sig efter omständigheterna och så, att genom bibehållande af sielfwa principen, kronan kan få sitt igen, i händelse något nu till desse behof skulle anticiperas.

Härmed instämde flere ståndets ledamöter, och efter någon ytterligare öfwerläggning, biföll ståndet uppå giord proposition, ridderskapet och adelens utlåtande.

2 §. Föredrogs och uplästes secreta handels- och manufacturedeputations betänkande om den på Kongsholmen härstädes inrättade läderfabrique,¹³⁵⁴ som upsköts till en annan gång.

3 §. Uplästes bemälte deputations betänkande,¹³⁵⁵ rörande cattunstryckeri-interessenternes här i Stockholm ansökning, att få införskrifwa hwita cattuner; såsom ock samma deputations betänkande¹³⁵⁶ öfwer dylik ansökning af cattunstryckeriinteressenterne uti Götheborg.

Ehuruwål dessa ärender, efter h:r kyrkoherden Wikmans begäran blefwo hwilande, så anförde dock h:r kyrkoherden doctor Celsius till uplysning härwid, att det för några år sedan ansågs för någon konst att wäfwä helcattuner, hwarföre inventionsproemier blifwit därwid gifne. Cattunstryckeriinteressenterne hafwa wäl haft kundskap härom, men lära twifwels utan tyckt, att de profiterat mera wid införskifningen utifrån. Men sedan proe-

---

¹³⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 80. Även 18 februari.

¹³⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 71. Även 24 maj.

¹³⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 73. Även 24 maj.

mier begynte gifwas för dessa wäfnader så blef konsten alt mer och mer kunnig, samt utbredde sig innan kortt till flere. Sedan proemier började gifwas, så wäl för det bomullsgarn, hwilket i riket spinnes, som äfwen för det helcattun, hwilket i riket wäfwes af i riket spunnit garn; har denna fabrique mycket blifwit ökt. Här af kom ock den skilnad som giöres på cattun, i det en del förskrifwes utifrån, en del wäfwes här hemma af utrikes garn; en del åter är så aldeles hemgiordt, att äfwen sielfwa garnet spinnes här hemma. Som det nu, fortfor h:r doctorn vidare, är en ärkänd hushållningsprincipe, att grunda fabriquer på sielfwa rudimaterien, så att all förädlingen, så mycket möjligit är, sker innom riket, i hwilken afsigt äfwen ständerne förordnat proemier för spinnerierne, så synes med samma principe wara närmast öfwerensstämmande, att förbudet mot sådane wäfda cattuners införande må continuera. Det woro till önskandes, att wi hade arbetare nog, som kunde fournera wäfwerierna med spånad, men som uti den delen torde brista, och riket werkeligen tappar uppå det garn, som införskrifwes, så skulle riket tappa ännu mera på wäfnaden. Utom dess skulle de, som anlagt cattunswäfwerier, nog mycket decourageras, om cattuner till införsel åter skulle frigifwas; till att förtiga huru controllen skulle blifwa nästan aldeles omöijelig, i synnerhet när de som sielfwa wäfwä cattuner hafwa frihet att införskrifwa, warande till att befara, det proemier mången gång på orätt sätt skulle komma att utbetalas.

4 §. En deputation ifrån bondeståndet gaf tillkänna, att bemälte stånd förhaft ett af borgmästaren Biörkman hos riksens ständer ingifwit memorial angående wäxelcontoiret, samt remitterat det samma till secreta utskottet, dit desse ärender efter grundlagarne höra, som härwid har att i akt taga, hwad rikets rätt fordrar.

5 §. Uplästes 2:ne memorialer, ingifne af ryttmästaren baron Armfelt och capitain Glanzenstierna,¹³⁵⁷ angående deras tour, och remitterades till secreta deputation.

---

¹³⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 12, 139.

6 §. Föredrogs riksrådet friherre Palmstiernas memorial angående någon hammarskattstillökning wid Sonstorp järnbruk, som remitterades till bergsdeputation.

7 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,¹³⁵⁸ angående köpetackjärn till stångjärnssmide och kniphammarverkets underhållande wid Peterfors eller Olofströms bruk.

8 §. Föredrogs ridderskapets och adelens extractum protocollum af d:n 1 Februarii,¹³⁵⁹ jemte capitain Lagerswärds memorial,¹³⁶⁰ angående avancerer wid arméen för besynnerliga krigstjenster, som uppskötts till en annan gång.

9 §. Föredrogs secreta deputations betänkande¹³⁶¹ öfver de af öfwersteli-eutenanten Carl Constantin de Carnal anförda besvär, jemte borgareståndets extractum protocollum af d:n 3 Decemb.¹³⁶² och biföll ståndet deputations betänkande på sätt, som förberörde protocollutdrag innehåller.

10 §. Föredrogs secreta utskottets extractum protocollum af d:n 1 Februarii angående bancolån, att därmed innehålla, till dess riksens ständer uti detta ärende hunnit widtaga behörig författning.

Ståndet instämde med ridderskapet och adelen, att härwid ej woro något att påminna.

I anledning häraf förmälte h:r kyrkoherden doctor Celsius, huruledes wid förledne riksdag någon årlig lön blef tillslagen wissa borgmästare i städerna, för det de skulle biwista besigtningar, som anställas öfver de i banquen pantsatte ägendor. På en del ställen torde sådana besiktningar icke blifwit anstälte, men lönen icke desto mindre utbetalt. Det torde äfwen kunna anmärkas, att som 3:ne stånd guaranterat banquen, samt hafwa därstädes sina fullmäktige, så bör likaledes den förmån som af banquen åtniutes, icke förblifwa innom ett stånd allena, när förrättningen är

---

¹³⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 14.

¹³⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 82.

¹³⁶⁰ Bilaga till föregående.

¹³⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 117.

¹³⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 164.

sådan, att adelsmän och prestmän därwid kunna lägga handen, men i synnerhet torde det wara billigt, att när nu bancolånen inskränkas och uphöra, så må äfwen den lön uphöra, som under sådan titul blifwit utbetalt. Detta uppskiöts tills vidare och ståndet åtskildes.

År 1762 den 18 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 15 Februarii.

2 §. H:r kyrkoherden Hoffgardt gaf tillkänna, att löparen af ett protocolsutdrag rörande fiskerideputations betänkande om saltet, utgifwit af ridderskapet och adelen, samt bifallit af präste- och bondestånden, förkommit, samt att expedition af den orsaken nu hindras, och hemställte fördenskill, om icke anstalt må fogas till dess förnyande.

Ståndet fant bäst wara, att expeditionsdeputation, genom dess secreterare, ifrån riddarehuscancelliet inforrdar ett nytt document, hwarpå sedermera ständers resolution, enligt protocollerne må kunna expedieras.

3 §. I anledning häraf påminte h:r kyrkoherden doctor Celsius om nödwändigheten däraf, att riksens ständer giöra någon författning angående deras expeditioner, hwarom äfwen tillförene blifwit erinrat, på det expeditionsdeputation icke må blifwa sittande långt efter riksdagens slut, som tillförene skedt, men därjemte bindas wid behörigt answar för dess giöromål.

Högwördigste herr archibiskopen gaf wid handen, det instruction för denna deputation är projecterad, och lærer med det första ständernes skärskådande underställas, hwaruti man i det möjligaste söker att utstaka, hwar till säkerhet och ordning tjenar.

4 §. Uplästes friherre Kaggs memorial, angående straff för dem, som äro orsak till olaga befordringar, och remitterades till secreta deputation.

5 §. Uplästes h:r Frankenheims memorial,¹³⁶³ angående kongl. lifdrabanternes befordran, som till förenämde deputation äfwen remitterades.

---

¹³⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 118.

6 §. Föredrogs å nyo öfwersten Carl Hiertas memorial,¹³⁶⁴ angående ledighet från tjenstgöring i Pommern, hwartill ståndet i anseende dels till de wid baron Sparre dylika ansökning anförde, dels andre omständigheter, ej kunde lämna dess bifall.

7 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocolli af d:n 28 Augusti förledit år,¹³⁶⁵ angående fändrich Carlbergs pension.

8 §. Uplästes secreta deputations betänkande,¹³⁶⁶ angående de af håfsecretären Conrad Svahn anförde beswär, jemte borgareståndets protocollsdrag af d:n 3 Decemb.¹³⁶⁷ och biföll ståndet deputations betänkande.

9 §. Till föredragande anmältes å nyo secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående läderfabriquen på Kongsholmen här i staden.¹³⁶⁸

Högwördigste herr archibiskopen gaf wid handen, det en af desse fabriquesinteressenter, brukspatron Finlai, nu wid uppgången till kyrkan hos herr archibiskopen anmält, såsom ock aflämnat ett memorial,¹³⁶⁹ hwaruti interessenterne förmåla sig wara sinnade att nedlägga denna fabrique, hwilket memorial dock ej ännu kan lagligen produceras, emedan det ej ännu blifwit på riddarehuset upläst, och hade Finlai anhållit, att med sakens afgörande må innehållas till dess samma memorial kunde tillika upläsas, hwilket herr archibiskopen till ståndets godtfinnande hemställte.

Wid öfwerwägande häraf anfördes wäl å ena sidan, att en sådan wänlighet kunde bewiljas, hälst ståndet ej underlåter, att taga emot uplysningar; det äfwen will falla swårt för Finlai att få dess memorial i dag upläst på riddarehuset, emedan ridderskapet och adelen om torsdagarne företaga sig ej annat än præjudicemål, men som därhos och å andra sidan anmärktes, det interessenterne haft tillfälle att inför deputation anförä allt hwad de trodt tiena till uplysning i saken, samt haft rådrum, att äfwen hos ständerne

---

¹³⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 188. Jfr prot. ovan 29 januari.

¹³⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 66.

¹³⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 21.

¹³⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 166.

¹³⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 80. Jfr prot. ovan 15 februari.

¹³⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 113.

anmäla hwad de pröfwat wara nödigt, hälst betänkandet någon tid warit inne hos ständerne; detta memorial äfwen säges allenast tala om verkets nedläggande, hwilket icke kan wara interessenterne förment, ehwad utslag faller hos ständerne; hwartill ock det kan läggas, att memorialet utan påskrift kunde upläsas, om så nödigt finnes, aldenstund ståndet resolverat, att sakägare få med memorialer till ståndet inkomma. Altså föredrogs saken till afgjörande, och uplästes å nyo de härtill hörande acter.

Biskopen h:r doctor Benzeltierna förmälte, det han will yttra sig öfwer denna sak uti de delar, hwilka af acterne kunna någorlunda urskiljas, men uti en del tillstod h:r biskopen sig icke hafwa nog uplysning, och will fördenskul därutinnan gärna foga sig efter deras omdöme, som saken bättre förstå. Hwad altså först angår trans införskrifwande, så torde man snart komma öfwerens därom, emedan deputation sådant afslagit och votum dissentiens icke heller rörer något därom. Hwad för det andra angår läders beredande af biörkbarck, eller ek- och biörkbark blandat, så befinnes deputation och auctor voti dissentientis däröfwer wara uti stridiga tankar, och tilltror h:r biskopen, i brist af fullkommelig underrättelse sig däröfwer icke kunna decidera. Dock kommer sådant an på, att precise säija, huru i England brukas, så wida privilegium föreskrifwer, att lädret wid denna fabrique skall beredas på engelska sättet. Likaledes torde för det fierde det kunna säijas, att af goda swenska hudar kan genom en god inrättning beredas engelskt läder, i synnerhet ger sielfwa privilegium därtill anledning, när det talas om de så wäl i riket befintliga, som utifrån inkommande rudimaterier, så att fördenskull i följe häraf interessenterne må tillåtas att upköpa rå oxhudar, när öfwer det tillwerkade lädrets godhet sådan kontroll förordnas, som deputation föreslagit. Hwad för det femte och siette angår tillwerkingsproemier à 10 procent, samt det begärta lånet à 150 000 dal. kopparmynt, så kan därmed hafwas anstånd, till dess man får se hwad manufacturfonden kan tåla.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig hafwa haft tillfälle att känna detta verk samt de stridigheter, som så wäl wid förledne som denna riksdag blifwit moverade. Och hwad sålunda först tran angår, som interessenterne begärt införskrifwa, så woro det sant nog, att sedan handlande begynt till större quantité exportera denna wara, så hade någon brist däruppå blifwit förspord, hwarigenom händt dels att waran blifwit nog dyr, dels att garfware och andre, som betjena sig däraf, blifwit twungne, att i det stället

bruka något annat, som woro ännu dyrare. Herr doctorn trodde förden-skull, det någon författning angående trans mindre utförande, kunde i så-dant afseende wara nödig, ehuru man den ej behöfwer införskrifwa, så wi-da man inrikes har nog tillgång, i synnerhet sedan ytterligare anstalter an-gående fiskerierne blifwa widtagne. Beträffande för det andra den recon-vention, som interessenterne förmåla sig böra hafwa af wederbörande em-betsmän, de där föregifwas hafwa warit wällande till någon dem wederfa-ren olägenhet, så är sådant nog besynnerligit, och synes allena wara giordt att intimidera deras contraparter, som icke gå up emot dem uti penninge-styrka, då det likwäl befinnes, att fabriquesinteressenterne uti sina skrifter så missfirmat både högre och lägre embetsmän, att de giordt sig förtjente till det answar, som uti voto dissentiente omröres, hwilket kunde wara så mycket rättmätigare, enligit hwad af baron Pechlin wid denna riksdag uti ett memorial blifwit påmint, som embetsmän ej allenast böra straffas, när de befinnas brottslige, utan ock protegeras, när de ohemult angripas; ehuruwäl ock denna omständigheten kunde af ständerne likasom förglömmas, allenast det blir rättat som hörer till hufwudsaken. Hwad vidare angår läd-rets beredande af biörkbark, så kommer det an på, att så explicera privile-gium, som är i generelle termer författadt, såsom rikets nytta fordrar. Att biörkbark ej kan brukas wid engelskt läders beredning, intygas allmänneli-ga, och i synnerhet af fabriqueuren Zethelius, som utomlands lärdt garfwe-rihandteringen, men hindras därifrån, emedan han ej har tillgång på bark och hudar. Utom dess bewisas detta nogsamt däraf, att desse fabriquesinte-ressenter undandragit sig att giöra prof med biörkbark enär sådant blifwit dem af commercecollegio ålagt. Det woro önskeligit, att engelskt läder kunde beredas af swenskt läder, men som sådant icke låter sig giöra, så lä-rer äfwen det desse interessenter gifna privilegium böra så expliceras, det dem icke tillåtes att köpa rå hudar uti slagtarehuset. Ty först skadas all-mänheten genom odugeligit läder, hwarom erfarenheten är den pålitelig-aste controll, och därjemte kan garfwarembetet ej annat än råka i under-gång, då dessa fabriquesinteressenter slå under sig all den rudimateria som kan wara att tillgå. Det säges, att man inrikes kan hafwa sådane hudar, hwaraf genom beredning engelskt läder produceras, men det förhåller sig icke så; icke heller kunna de, som äro i sielfwa orten, ther slagtkreatur an-nars finnas, sådant försäkra, hwartill dock orsaken ligger uti sielfwa betet, såsom ock uti det, att afgangen är tidigare, än att kreaturen kunna hinna till

sådan ålder och mognad. Hwad ekbarken angår, så woro det till önskan- des, att landtmannen på något sätt upmuntrades, att mera än hittills skedt, sig winlägga att taga sådan bark. H:r doctorn förmälte sig hafwa förmådt bönder att uppå dess ägor taga bark, och hafwa de däråf mycken profit. Och hwad ändteligen angår förbudet på utländskt läder, samt 10 procents tillverkningsproemier, så har ståndet allaredan yttrat sig öfwer det förra, och det sednare kan ej annat än ruinera garfwerierne, samt bidraga därtill, att man får odugeligit läder. Ty det är bekant, att ju längre en hud blir lig- gande uti karet, som man det kallar, ju bättre blir hon, ja om det ock woro 2 à 3 år, men när proemier gifwas för tillverkningen, så lära wederböran- de, ehwad controll ock därwid sättes, räkna för winst att skynda med arbe- tet, och ju förr dess häldre anmäla sig till proemiers undfående. Och i an- seende till alla dessa skiäl, såsom ock af en billig medömkan öfwer logar- fwaresocieteten, förklarade h:r doctorn sig bifalla votum dissentiens.

H:r kyrkoherden magister Wikman förklarade sig hafwa läst commerce- collegii protocoller, och däråf befunnit, att det läder, som warit beredt med biörkbark, eller af svenska hudar, har icke warit så dugeligit som det bordt wara, och för öfrigit conformerade sig h:r kyrkoherden med det, som af h:r doctor Celsius war anfört.

H:r probsten magister Manquer förmälte att han, såsom ledamot af de- putation besedt denna fabrique och funnit mycken omkostnad wara därwid giord, samt ett sådant förråd wid tillverkningen, som deputation upgifwit. H:r probsten hade welat tro, att den svenska rudimaterien skulle till eng- elskt läder kunna beredas, men sedan man befunnit, huruledes en del läder både spricker när det skal slås på lästen, såsom ock sällädret är ganska ojämt, så är all anledning att twifla därom. Hwad angår beredningen med biörkbarck, så wisar erfarenheten, att sådant läder icke står emot wäta, utan swäller och låter leda sig uti åtskilliga former. H:r probsten önskade dock, att denna fabrique på något sätt kunde understödjas och niuta dess privilegium till godo.

H:r probsten magister Bolmstedt anförde, att ehuru man i Skåne budit till att stalla oxarne det mästa man kunnat, så hafwa dock deras hudar wid de bästa garfwerier ej kunnat upbringas till samma godhet som de eng- elska.

H:r superintendenten doctor Lutkeman anförde, att alla de skäl, som nu emot fabriquesinteressenterne blifwit anförde, hafwa äfwen uti deputation

blifwit granskade, och har deputation haft för ögnamärke att med billiga wilkor och hwartill privilegierne gifwa full anledning, understödja fabriquen.

H:r biskopen doctor Lamberg tillade, att bondeståndets taleman, som i 40 år syselsatt sig med läderberedning, med all wisshet welat försäkra, att godt engelskt läder beredes genom det, att ek- och biörkbark blifwa sammanblandade.

H:r probsten doctor Serenius bestridde aldeles att biörkbark är tjenlig wid det engelska beredningssättet, och kunde man med så mycket större wisshet säija, att sådan bark icke brukas i England, som biörken därstädes icke växer wildt, utan planteras i trädgårdar. Lika orimeligit woro äfwen att påstå, det swenskt läder kan beredas till engelskt. Ty det engelska sållädet præpareras af stora irländska oxhudar, men öfwerlädet och juster af casterade qwigors hudar.

Efter fleres begiäran, giordes af h:r archibiskopen proposition, om ståndet bifaller deputations betänkande; och som häruppå skiljaktigt swarades, företogs votering, sedan förut war tillkänna gifwit, att om Ja winner, bifalles betänkandet; om Nej winner, bifalles det särskilta votum, dock med undantag af den omnämde fiscaliska action.

Wid rösternas sammanräknande befunnos 11 för Ja, och 42 för Neij.

10 §. Under föregående öfwerläggning ankom en deputation från bondeståndet, som aflämnade ett extractum protocollii öfwer protocolsdeputations betänkande, angående någon rättegång emellan skatteallmogen i Östergötland och några bruksägare. Deputerade anhöllo tillika, det löparen af bondeståndets extractum protocollii om finska bondseglation må afsändas, emedan saken säijes wara i ståndet afgjord.

Högwördigste herr archibiskopen anmodade deputerade att påminna, det bondeståndet inkommer med dess yttrande om frimarknaderne wid Borås, emedan preteståndet ärnar med första den saken till afgjörande företaga.

11 §. Likaledes ankommo deputerade från ridderskapet och adelen, som gåfwo wid handen, att ridderskapet och adelen förehaft secreta deputations betänkande om capitain von Törne, och därwid stadnat uti ett sådant slut, som genom extractum protocollii skal meddelas, och hos ståndet recommenderades.

12 §. Ytterst uplästes häradsböfvingen Ehrenmalms och borgmästar Björkmans memorialer,¹³⁷⁰ jemte borgareståndets protocollsutdrag af d:n 15 Februarii,¹³⁷¹ som upsköts till en annan gång.

Ståndet åtskildes.

---

¹³⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 34, 90. Björkmans memorial tryckt i *Handlingar, innehållande riksens ständers stora deputations med associerades uti 1, 2, 3 och 5:te wäxel-contoiren borgmäst. Gust. Kierman, groszhandlarne Carlos & Claes Grill och Jean H. Lefebure communicerade fråge-puncter, och bemälte associerades deröfwer afgifne förklaringar med derwid bifogade acter. Efter riksens höglöfl. ständers stora deputations beslut til trycket utgifne* (Stockholm 1765), s. 301 f.

¹³⁷¹ Tryckt *ibid.*, s. 303.

År 1762 den 20 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 18 hujus.

I anledning af 11 § tillsades notarien, att till en annan gång se efter, hwad hos ståndet, om capitaine von Törne kan wara förelupit.

2 §. Uplästes capitain friherre Silfverhielms memorial,¹³⁷² angående öfwerstecaracter wid dess afskedstagande, som remitterades till secreta deputation.

3 §. Uplästes ett memorial ingifwit af h:r Ludvig Beckfris, angående dess broders major Lave Beckfris tour framför ryttmästaren nu mera majoren och commendanten Ahlberg, som blef hwilande till en annan gång.

4 §. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående klädemakerierne.¹³⁷³

En del ledamöter begärte, att detta må hwila, hwilket ståndet äfwen biföll.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde allenast till uplysning, att rätta quæstion lärer blifwa wid denna sak, som så mycket controverteras, huru wida yllemanufacturisterne må äga frihet, att hwar för sig tillwerka finare och gröfre tyger, alt efter som de sielfwa för godt finna, eller om wissa skola endast hålla sig wid de gröfre kläden, då andre däremot tillwerka finare. H:r doctorn förmälte sig härwid sakna en consideration, som nog mycket influerar på detta ämne, nämligen den olika beredning, som fordras till dessa särskilta tillverkningar. Det woro bekant, att till de finare klädestillverkningar requireras icke allenast en finare rudimateria, utan måste äfwen samma rudimateria på ett finare sätt præpareras. Denna beredning fordrar icke allenast större förlag hwad sielfwa inköpet angår, utan ock besynnerligare anstalter med spinnerier, wäfnader, apprettering och flere wid tillverkningen nödiga omgångar. De grofwa kläden fordra mindre förlag, så wida rudimaterien kan lättare förskaffas, spinnerierne fordra mindre granlagenhet, så att äfwen delinquenter wid rasp-, tuckt- och spinnhusen kunna därtill nyttjas. Och blir sålunda frågan, om icke äfwen i detta afseende de finare klädesfabriquer böra i synnerhet soulageras.

---

¹³⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 395.

¹³⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 79, med bilagor. Även 18 maj.

5 §. Företogs å nyo samt uplästes härads höfdingen Ehrenmalms och borgmästaren Biörkmans memorialer,¹³⁷⁴ angående wäxelcontoiret, jemte borgareståndets utlåtande öfwer denna sak, genom extractum protocollii af d:n 15 i denna månad.¹³⁷⁵

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde, att innan ståndet yttrar sig hufwudsakeligen öfwer dessa ärender, så woro nödigt att urskilja öfwer hwilket memorial rådplägningen aldräförst kommer att anställas, emedan memorialerne befinnas wid nogare eftersinnande wara af olika innehåll; ty borgmästaren Biörkman har begärt ganska mycket, nämligen: en omständelig berättelse om wäxelcontoiret, en omständelig specification på de utrikes subsidier, samt huru de använde blifwit, en omständelig förteckning på de af banquen giorda förskotter, och mera dylikt, som dels nu mera torde wara mindre nödigt att weta, dels ock kunde wara betänkeligit att in extenso bifalla, men däremot begär härads höfdingen Ehrenmalm allenast slutet af de liquidationer och räkningar, som med wäxelcontoiren äro fattade, och wid detta sednare finner h:r doctorn aldeles ingen betänkelighet.

Biskopen h:r doctor Benzeltierna förmälte sig hafwa noga gifwit akt på innehållet af bägge memorialerne och funnit dem wara af enahanda innehåll. Ty hufwudsakeliga ideen är uti bägge, det secreta utskottet må anbefallas att till plena upgifwa berättelse, huru det med wäxelcontoiret sig förbehåller, samt hwad till det samma kan wara förskutit, ehuru Biörkman upräknar de ställen hwarifrån desse förskotter kunna wara giorde, och ser h:r biskopen sålunda icke något hinder wara, att icke ståndet, äfwen till winnande af tiden, öfwer bägge memorialerne på en gång må sig utlåta.

Härmed instämde herrar probstarne Werander, Palmerus, Lidius och flere.

H:r superintendenten doctor Lutkeman tillade, att ståndet alltid tillförene på en gång låtit upläsa och afgjordt flere memorialer när de befunnits angå en och samma sak.

H:r probsten Hiortzberg instämde likaledes, med tillägning, att ehuru Ehrenmalm allenast nämner liquidationer och räkning, så lærer dock wara tydeligit, att ingen liquidation kan anställas eller räkning formeras, utan att tillika gå till alt det som löper in uti samma liquidation eller räkning.

---

¹³⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 34, 90. Jfr prot. ovan 18 februari.

¹³⁷⁵ Bondeståndets arkiv, vol. R 1915, borgarståndets protokollsutdrag. Jfr prot. 18 februari ovan.

H:r kyrkoherden magister Wikman åberopade, hwad af h:r doctor Celsius war anfördt, och tillade ytterligare, att annat är begära underrättelse huru utrikessubsidierna blifwit anwände, annat huru liquidation blifwit sluten med wäxelcontoiret. Biörkman talar om bancolån, som af Ehrenmalm icke nämnes.

Härmed instämde h:r probsten Bolmstedt, h:r öfwerhåfpredikanten Grunerus och flere.

H:r biskopen doctor Halenius anförde, att ehuru Biörkman nämner subsidier, banque med hwad mera, så wisar dock sammanhanget tydeligen, att han ej förstår detta i annat afseende, än uti relation till wäxelcontoiret.

H:r probsten doctor Serenius hölt före, att bägge dessa memorialer icke med redighet på en gång kunna afgiöras, ty det ena syftar på dispensation uti secreta utskottets instruction; det andra innehåller ett allmänt mål, som flere gånger wid riksdagen uti wäxelcourssaken blifwit omörddt. Hwem wet icke, att wäxelcontoiret fådt stora penningesummor, och hwem kan neka, att det är plenorum rättighet att fråga därefter, hålst detta har mycken influence uti det, hwaröfwer landet nu suckar.

H:r kyrkoherden Klot förklarade, att dessa memorialer i i mångahanda afseende äro olika, nämligen af olika auctorer författade, på olika ställen ingifne, och innehålla olika ämnen, som nu blifwit sagt, men utom dess fordra de äfwen särskilt påskrift, och böra sålunda särskilt afgiöras. Och aldenstund Ehrenmalms memorial blifwit upläst, så må äfwen det först till afgiörande företagas.

H:r professorn doctor Gadolin hölt före, att denna prælinaire quæstion ej så egenteligen ankommer på auctorerens olikhet, eller att memorialerne på olika ställen blifwit ingifne, utan förnämligast på deras innehåll, hwilket efter h:r doctorns tanka woro enahanda. Detta innehåll bestodo hufwudsakeligast uti det, att som år 1747 ett wäxelcontoir blifwit inrättat, som hade af banquen och statsmedlen blifwit understödt, samt haft tillstånd att trassera på de utrikes subsidierna, så åstundas nu af bägge memorialisterne, att förloppet af detta ärende skall till ständerne upgifwas. Bägge hafwa begärt ett och samma. Och ehuruwäl Biörkman nämt åtskilligt, som med detta contoir haft förbindelse, men Ehrenmalm allenast requirerat slutsumman, så ses likwäl tydeligen, det Ehrenmalm därmed icke förstod blotta dalertalet utan all vidare reflection hålst han uti præmisserna af memorialet anförer, att rikets medel äro utgångne, speciemynt

saknas, wäxelkursen i sådan högd, att bancosedlar rätt nu ej hålla deras halfwa värde, samt hela rikets financewerk i största oordning, med mera, samt att sådant ej kan undgå ständers upmärksamhet, hwilka ock därföre böra efterfråga huru härmed förewetter, hälst om riket, genom utelöpande skuldsedlar, på flere år stälte, woro fördiupat i en långwarig skuld.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde åter, det åtskilnaden efter h:r doctorns tanka woro ganska synbar, ty annat är att begära en fullständig berättelse om altsammans, hwilken berättelse ej annat kunde än innehålla hwarjehanda missnöijsamt, hwadan det kommer näml. att contoiret ej kunnat upfylla det ändamålet, som med dess inrättning warit påsyftat, utan en så dryg del af rikets medel här och där genom denna canal gå uti luften, med mera. Och ehuruwäl ständerne hafwa full rätt att äfwen begära detta, så torde de dock wilja ignorera åtskilligt af det, som Biörkman påfordrar. Men Ehrenmalm begär allenast att i gemen weta, hwad wäxelcontoiret kostar, och om det är så, som folcket säger, på det ständerne må kraftigt förebygga det rikets medel en annan gång på dylikt sätt må distraheras.

Högwördigste herr archibiskopen förestälte, att som öfwer denna prælinaire quæstion nu är tillräckeligen discourerat, och ståndets ledamöter synas wara af skiljaktiga tankar, så lærer saken genom formail proposition skola afgiöras, hwilket ståndet samtyckte och begärtes af åtskilliga proposition.

I följe af discourserne giordes fördenskull denna proposition: Om ståndet bifaller, det må omrörde bägge memorialer på en gång företagas och afgiöras, hwarpå skiljaktigt swarades, och anstältes votering, hwarwid 28 röster woro för Ja, 25 för Nej.

Då nu saken ytterligare företogs till afgiörande förmälte h:r professoren doctor Gadolin, huruledes ständerne i anledning därpå att wäxelkursen begynte stiga, år 1747 inrättat ett contoир, hwars giöromål skulle wara, att hålla kursen wid dess jämna pris och hwartill contoiret med åtskilliga förmåner blef understödt. Detta contoires räkningar blefwo år 1751 wid då warande riksdag öfwersedde och interessenterne dechargerade. Samma inrättning continuerades sedermera, då interessenterne likaledes wid 1756 års riksdag fingo decharge. Sedermera hafwa på samma sätt 2 slags associerade härtill blifwit utsedde, hwilka ehuruwäl de icke kunnat hålla kursen wid dess jämna wigt, så har dock liquidation med dem gådt för sig enligit contract, och de äfwen fådt deras decharge, såsom ock contoiret

uphäfwit, så wida den påsyftade nyttan ej kunde erhållas, hwartill hwarjehanda orsaker kunnat bidraga. Sedan med saken så hänger tillsammans, och associerade nu mera icke kunna ställas till ansvar, så wida annars fides publica skal conserveras, så wet man icke hwad härwid kan vidare wara till giörandes; dock wil h:r doctorn icke wara emot, att saken till secrete utskottet remitteras.

H:r kyrkoherden magister Wikman: Här talas icke om personerne, som warit uti detta contoirr associerade, icke heller är meningen, att på något sätt ändra den decharge, som de kunna hafwa undfått. Härmed må ock wara huru det will, så blir det wist, att kursen stigit till en owanlig högd, och att undersåtarena satt till deras wälmåga, ehuru stora penningesummor warit anwände till kursens fällande. Det är anständigt för ständer att efterfråga sådant, samt widtaga sådane botemedel, hwarigenom kursen kan blifwa styrd. Detta sednare kan ingalunda verkställas, utan att man wet huru det hänger tillsammans med wäxelcontoiret, som med kursen har så nära gemenskap.

H:r probsten doctor Serenius: Öfwer Biörkmans memorial wil iag mig ej så mycket yttra, ty det innehåller åtskilligt. Men det Ehrenmalm begärt är helt simpelt, nämligen sluträkning med wäxelcontoiret, och utom redighet i detta kan wäxelqvæstion aldrig slutas. Denna undersökning hörer plena till, och därför bör denna sak ifrån secrete utskottet till dem upgifwas.

H:r probsten Meurling: Biörkmans memorial innehåller åtskilligt, hwars upgifwande strider emot grundlagarne, men hwad Ehrenmalm begär är nödigt för alla, så wida wi alla hafwa känning af wäxelkursens högd; och altså må Ehrenmalms memorial med bifall remitteras till secrete utskottet.

H:r kyrkoherden doctor Celsius: Hufwudsakeligaste frågan wid detta ämne lærer blifwa, om det tillhör plena att befatta sig med denna sak, eller om det endast må ankomma på secrete utskottet att härom bestyra. Jag kan med all säkerhet bejaka det förra; ty sedan ståndet för detta beslutat, att plena böra befatta sig med någon del af oeconomien wid banquen; fast mer då detta, som än mindre bör hållas uti hemlighet. Enligt 18 § i riksdagsordningen är detta ett oeconomiemål, som kan allmänt kunnigt göras rätt så wäl för hwarje riksdagsman som för handlande och deras betjente, såsom härads höfdingen Ehrenmalm uti dess memorial med skäl påminner. Riksdagsordningen kan icke räkna detta ibland de hemliga ärender, som

tillhöra secrete utskottet, ty wäxelcontoiret inrättades först 1747. Och ehuruwäl secrete utskottet lika såsom tillwält sig denna tillsyn, och ständerne wid en och annan riksdag låtit därwid bero, så förminskar det dock icke plenorum rätt att begära kundskap om saken, i synnerhet när ej mera begäres än allenast slutet af liquidation med contoiret. Härtill kan ock det läggas, att saker som med hemlighet handteras, pläga sällan slå wäl ut. Det torde ock hafwa wält, att contoiret kostat riket så stora penningar, ja kan ännu en gång kosta, om sakerna lika hemligt blifwa handterade. Man må wäl icke aldeles sätta tro till det som i allmänhet säges, men så är dock vox populi¹³⁷⁶ icke alltid att förakta. Man säger att contoiret blifwit ändrat, och uppå en tid desse, uppå en annan tid andre personer warit därwid associerade; att riket måst gifwa ersättning åt dem allesammans, hwilken ersättning skulle snart stiga till 50 t:r guld; att de utrikes subsidiemedlen härtill blifwit emplojerade och därför till arméens underhållande warit otillräckelige. Att associerade fådt obligationer att efter wiss tid af riket betalas, samt att en stor del af bewillningarne till dessa behof måste användas. Om det så är, så må man icke undra om något ömar wid bewilningen. Man contribuerar då icke egenteligen att hielpa riket, utan att desse undersåtare må få en fordran betalt, den de sig med mycken lätthet förwärfwat, då likwäl andre undersåtare måste wänta med sina hos kronan innehafwande rättmätiga fordringar. I följe af alt detta ligger det magt uppå, att sammanhanget upgifwes. Sinnen blifwa därigenom stillade: contributionerne winna snarare bifall, när man får se hwartill man contribuerar; och riksens ständers plena kunna emot sådane anstalter taga behörig författning; och i sådan afsigt må härads höfdingen Ehrenmalms memorial bifallas och remitteras till secrete utskottet, som har att upgifwa hwad han begiärt och ej mer.

Biskopen h:r doctor Benzelstierna: Jag bekänner, att vox populi kan hafwa mycket att säija. Här frågas icke heller nu om detta hörer till secrete utskottet eller icke. Det kan man med säkerhet säija, att hwad secrete utskottet giordt har skedt med ständernes minne och wettskap. Man kan med lika wisshet försäkra, att secrete utskottet och samtelige dess ledamöter likmätigt ej mindre deras med ed fästade skyldighet, än innehafwande förtroende med all owäldughet handterat denna sak, så att om den nu skulle å

---

¹³⁷⁶ *pupuli* prot.

nyo, i synnerhet in plenis komma under skärskådande, så skulle mycken tid medtagas, som till andre måls afgjörande woro nödig, men ändock ej något därigenom winnes. Och som iag härom har all öfwertygelse, så kan iag ej annat än bifalla borgareståndets yttrande, som genom protocollutdraget blifwit communicerat.

H:r superintendenten doctor Lutkeman, h:r probsten Palmærus och åtskillige andre ledamöter, som sig anmält förklarade sig, att till tidens winnande, conformera sig med detta h:r biskop Benzelstiernas yttrande.

H:r probsten doctor Serenius hölt före, att om wi skola få allmogen med oss uti bewillningen, så lærer det blifwa nödigt, att låta dem få weta huru med denna wäxelcontoirssaken hänger tillsammans, hwilken de tro hafwa utfördt deras kopparpannor samt silfret ur landet.

H:r probsten magister Mathesius förklarade, att som riksdagen nu lider till slut, så är det angeläget, att för allmänheten wisa, det riksens ständer haft något för händer, hwarigenom allmänheten kan blifwa till frids stäld, och i synnerhet, att ständerne noga undersökt orsaken till den dyrhet, som så trycker landet.

H:r probsten Hiortsberg förmälte sig icke finna orsak till det, att genom memorialer nya quæstioner blifwa uti stånden upkastade, om icke den, att hwar och en ledamot af riksens ständer åstundar att se in uti det ena och det andra, hwilket dock enligt rikets constitution ej gerna låter sig giöra, så wida ärenderne äro emellan ständerne och deras ledamöter i ordning afdelte. Herr probsten anförde huru en sådan curiosite ej kan hafwa rum, om någon till exempel skall begära att få weta, huru manufacturfonden blifwit disponerad, och det af den orsak, att det i allmänhet will förliudas, det bemälte fond woro nog medtagen, då likwäl ständerne updragit deras secreta handels- och manufacturdeputation, att cognoscera detta ämne, utan att riksens ständer sig därom widare bekymra. Samma förtroende prætendera äfwen secreta utskottets ledamöter, i synnerhet då regeringslagarne tillägga dem rättighet att cognoscera desse ärender.

Kongl. öfwerhåfpredikanten h. magister Grunnerus och h:r probsten magister Bolmstedt anförde hwar för sig, att ehuru ståndet resolverat, det bägge dessa memorialer skola på en gång till afgjörande företagas, så hindrar det dock icke, det man ju om hwartera får säija sitt omdöme. De komma öfwerens uti det, att riksens ständer må få underrättelse om wäxelcontoiret, och altså må Ehrenmalms memorial, som endast nämner härom, med bifall

remitteras till secrete utskottet, men det öfriga, som uti Biörkmans memorial innehålles, torde ständerne icke befattas sig med.

H:r biskopen doctor Filenius berättade kortteligen af hwad anledning detta wäxelcontoir blifwit inrättat, samt hwad därwid sedermera förelupit, och instämde sluteligen uti det, att denna sak må till secrete utskottet remitteras.

H:r probsten magister Ziebet förmälte, att här syftas icke på något redogörande af wäxelcontoirets associerade, icke heller att ändra hwad secrete utskottet redan giordt. Men aldenstund secrete utskottet ej kan neka deras principaler den uplysning, som de åstunda, så är det ock billigt, att denna sak, på sätt som Ehrenmalm föreslagit, remitteras till secrete utskottet.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde åter, att misstroende ökas, när saker onödigt wis hållas hemliga, och är det sålunda nödigt, att minska antalet af hemligheter. Nyfikenhet kan wäl i allmänhet falla på menniskior, men den bör pardoneras, när det kommer an på bewillningar, och aldraminst bör det komma under en sådan rubrique när man har rättighet att få weta det man begäras weta. Att secrete utskottets ledamöter ej åstunda at weta mer, är icke så underligt, ty kan ske de weta redan mer än de wilja weta. Hwad manufacturfonden angår, så woro det önskeligit, att därwid woro mindre hemligheter. Den tid torde ock komma, att de saker blefwo in plenis handterade, och kan ske bristen blefwo mindre om hemligheterna woro borta. Och hwad förewarande ämne angår, så begäres ej mer, än att secrete utskottet må upgifwa slutliquidation. Här syftas icke på något som kan wara personailt. Contracter böra hållas, och är det deras fel, som å kronans sida contraherat om associerade därwid wunnit. Här åstundas allenast, att riksens ständers plena må taga en så vigoreuse författning, att hwarken regeringen eller secrete utskottet må gå in uti någon sådan författning, som är för riket så kostsam som denna.

H:r biskopen doctor Beronius förklarade likaledes, det secrete utskottet, till att undfly misstanka, må upgifwa huru denna liquidation sig slutar.

H:r biskopen doctor Benzelstierna tillade, att hwad bondeståndet och bewillningen angår, så har berörde stånd redan remitterat denna sak till secrete utskottet, och dymedelst wisat, det bewillningsverket ej härigenom hindras.

Flere ledamöter hade sig anmält att säija sina tankar, men afstodo därmed och begärte proposition, hwilken ock af högwördigste herr archibis-

kopen och talemän blef giord, nämligen: om ståndet bifaller, det desse memorialer remitteras till secreta utskottet, på sätt som borgareståndet resolverat, och som härupå swarades Ja och Nej, samt begärtes votering, så gafs tillkänna, att om Ja winner, så bifalles borgareståndets extractum protocolli; om Nej winner, remitteras härads höfdingen Ehrenmalms memorial med bifall till secreta utskottet, men borgmästaren Biörkmans memorial remitteras simpliciter.

Wid sedlarnes öppnande befunnos 30 röster för Ja, 23 för Nej.

Hwarjemte ståndet fant för godt, att genom en deputation hos de öfrige ständer gifwa tillkänna ståndets beslut så wäl öfwer denna sak, som angående läderfabriken på Kongsholmen.

6 §. Deputerade från bondeståndet aflämnade extractum protocolli angående skogsordningen¹³⁷⁷ samt berättade, att bondeståndet bifallit borgareståndets extractum protocolli angående frimarknaderne wid Borås.

7 §. Nyssnämde protocollsutdrag företogs å nyo,¹³⁷⁸ och förmälte h:r kyrkoherden magister Kollinius, att ehuru wäl han förnummit det denna sak allaredan uti trenne stånd wunnit bifall, så borde han dock, såsom inwånare i orten gifwa tillkänna, huru härmed hänger tillsammans. Hwad det angår, att Borås stads privilegier skulle inskränkas igenom de marknader, som förunnas allmogen, så kan sådant icke med skiäl säijas. Ty Borås stad har privilegium på en så kallad gård[ri]handel,¹³⁷⁹ eller att stadsboerne få på landet upköpa de waror, som därstädes tillwerkas, och dem sedermera annorstädes föryttra. Denna handel förhindras icke på något sätt genom marknaderne. Men afsigten med desse marknader är allenast den, att aldenstund Borås handlande komma öfwerens och stundom sätta altför ringa pris på landets producter, så kunna handlande från andra städer, som komma till dessa marknader någorlunda moderera priset så att landtmannen är skadeslös, och är det så mycket billigare, som landet består af 18 000 bönder, då däremot uti Borås stad äro allenast 500 handlande. Dock lærer saken för denna gången ej annorlunda kunna hielpas, än att

---

¹³⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 165.

¹³⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 179. Jfr prot. ovan 8 februari.

¹³⁷⁹ Enl. konc.

Borås stad tillhålles att låta wid de uti sielfwa staden anstälte marknader, andre städers handlande fritt biuda på de waror som ifrån landet införas.

Efter någon öfwerläggning biföll fördenskull ståndet uppå giord proposition förberörde¹³⁸⁰ protocollsutdrag, dock med den tillägning, att i händelse Borås stad skulle befinnas wilja utestänga andre städers handlande wid de i Borås anstälte marknader, så må de omförmälte frimarknader i landet tillåtas.

8 §. Uplästes borgareståndets extractum protocolli af d:n 10 Decemb.¹³⁸¹ angående Nylands regementes förgifwande, och resolverades, att ståndet förblifwer wid dess under d:n 7 Decemb. öfwer denna sak fattade och genom protocollsutdrag communicerade beslut.

9 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹³⁸² angående förklaring öfwer 11 § 25 cap. rätteg.balken.

10 §. Uplästes secreta deputations betänkande, angående håfsecreteraren och härads höfdingen Reuter cronas beswär som blef hwilande till en annan gång.¹³⁸³

11 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d:n 27 Nov. 1761, angående inrättningsproemium för arbetaren uti emallerad koppar Pehr Winberg,¹³⁸⁴ som blef af ståndet bifallit. Dock erhindrade h:r kyrkoherden doctor Celsius, det riksens ständer torde finna för godt att innehålla med denna och dylika ansökningars bewiljande, till dess manufacturfonden blefwo reglerad, så att andre nödigare utgifter ej må komma att studsas.

12 §. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående privilegium exclusivum på ett så kalladt japanerwerk.¹³⁸⁵ Ståndet biföll detta betänkande, hwad det sökta privilegium angår, men hwad an-

---

¹³⁸⁰ *förberorde* i prot.

¹³⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 176.

¹³⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 24.

¹³⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 123. Även 8 juni.

¹³⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 99.

¹³⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 83.

går utskeppningsproemier, så lämnades manufacturcontoiret frihet, att därmed förfara efter omständigheterna.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 22 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 20.

2 §. Professoren och kyrkoherden wid S:t Jacobi och Johannis församlingar här i staden h:r doctor Olof Celsius anmälte, huruledes han, i anseende till en och annan omständighet, funnit sig föranlåten, att hos ståndet anhålla, det han, wid existerande ledighet bland ståndets fullmäktige wid riksens ständers banque, fingo lemna dess nu innehafwande fullmäktigskap wid ständernes manufacturcontoir, och i det ställe blifwa fullmäktig wid banquen.

Ståndet erhindrade sig det goda biträde som ståndet har af bemälte professors och kyrkoherdes mogna insigt äfwen uti de mål som röra rikets hushållning, hwaraf ståndet låfwar sig mycken nytta, ej mindre wid det angelägna bancowerket, än wid tillsynen öfwer de inrikes manufacturerne; och biföll fördenskull ståndet denna h:r doctor Celsii begäran, så att han wid första sig yppande ledighet af ståndets fullmäktigskap wid riksens ständers banque, må åtaga sig samma fullmäktigskap.

Ståndet erhindrade sig tillika, hwad wid sidstledne riksdag, under d:n 21 Octob. 1756 ståndet sig yttrat angående kyrkoherdarne här i Stockholm h:r doctor Abraham Peterson och h:r doctor Peter Nensen i anseende till deras befordran wid riksens ständers werk; och aldenstund h:r doctor Peterson nu emedlertid blifwit fullmäktig wid riksens ständers contoir, så fant ståndet tillika för godt, det må h:r doctor Nenzen, wid den efter h:r doctor Celsius eller ock annars existerande ledighet blifwa ståndets fullmäktig wid riksens ständers manufacturcontoir, eller ock wid något annat riksens ständers werk, då ledighet kan existera.

3 §. Föredrogs borgareståndets extractum protocollis af d:n 12 Octob. angående pension för lieutenanten Dahlbergs enka. Och ehuruwäl borgareståndet utsatt samma pension till 150 d:r silf:mt, så fant dock ståndet säkrast, att remittera detta till secreta utskottet.

4 §. Deputerade ankommo från bondeståndet, som recommenderade åtskilliga mål till företagande, och berättade tillika, att bemälte stånd remitterat härads höfdingen Ehrenmalms memorial till secreta utskottet.

5 §. Notarien gaf tillkänna, det några protocolsutdrag ifrån de andre stånden ankommit rörande några mål, som uti samteliga stånden förewarit och om hwilkas sluteliga afgjörande herrar talemän sins emellan öfwerenskommit och befalt ståndens secreterare, att om sådane ärenders föredragande uti stånden påminna, på det målen så snart som giörligt är, må komma till expeditonsdeputation.¹³⁸⁶

Ståndet lät sig fördenskull desse mål föredraga, neml:n ridderskapet och adelens extractum protocoll¹³⁸⁷ öfwer secreta deputations betänkande om capitain von Törne, borgareståndets extractum protocoll¹³⁸⁸ öfwer kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om indelt lön för härads höfdingen på Åland, berörde stånds extractum protocoll¹³⁸⁹ rörande secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om tramsilke, samma stånds extractum protocoll¹³⁹⁰ rörande kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om utsochnehemmans insochnefrihet, såsom ock bemälte stånds extractum protocoll¹³⁹¹ om historiae naturalis lection wid gymnasium i Carlstad.

Ståndet tog dessa ärender å nyo uti öfwerwägande, och fant ej något wara anfördt, som kunde werka ändring uti ståndets öfwer dessa ärender under d:n 8 Junii och 5 Octob. 1761, samt d:n 29 Januarii och 1 Februarii innewarande år tagne beslut.

6 §. Likaledes föredrogs å nyo h:r Beckfris memorial, angående majoren Beckfris tour i anseende till majoren Ahlberg, men ståndet lät sig af acterne underrätta, att Ahlberg egenteligen klagat öfwer Beckfris, hwilka be-

---

¹³⁸⁶ *expeditonsdeputation* i prot.

¹³⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 47.

¹³⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 181.

¹³⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 186.

¹³⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 187, avseende hemman under säteriet Osbyholm i Malmöhus län.

¹³⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 184.

swär af secreta deputation blifwit cognoscerade,¹³⁹² och styrker deputation till det, att Ahlberg må undfå majorsfullmagt af samma dato med Beckfris, hwilket icke allenast af ståndet under d:n 4 Sept. sidstl:ne blifwit expedierat, utan ock allaredan gådt till Kongl. Maj:t; och i anseende till alt detta kunde ståndet ej bifalla h:r Beckfris memorial.

7 §. Uplästes borgareståndets extractum protocoll af d:n 12 Dec.¹³⁹³ rörande rådmannen Hällströms ansökning, angående sökt ersättning för dess under krigstransporten till Pommern förlorade fartyg. Men aldenstund riksdagen genom nya sakers uptagande och remitterande skulle utdragas, så kunde ej ståndet bifalla detta extractum protocoll, utan må sakägaren, om han så åstundar på behörigt sätt saken hos ständerne anmäla.

8 §. Föredrogs bergsdeputations betänkande,¹³⁹⁴ angående någon förmån för de på bergscollegii stat upförde sex ordinarie bergsråder, i anseende till deras innehafwande löner.

Ståndet biföll detta betänkande.

9 §. Uplästes öfwersten och riddaren Ramsais memorial af d:n 18 i denna månad, angående någon § af allmogens allmänna besvär rörande hemkallshemman i Finland,¹³⁹⁵ och resolverades, det må kammar-, oeconomic- och commerce- samt landt- och siömilitiædeputationerne detta ärende sig företaga, samt sedan krigsbefälet häröfwer blifwit hördt, till riksens ständer afgifwa deras gemensamma betänkande.

10 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande, angående oafkortad tullfrihet för apotheket i Umeå stad.¹³⁹⁶

11 §. Deputerade ankommo från riddarhuset, som gåfwo tillkänna, att ridderskapet och adelen förehafte ett från bewillningsdeputation nyligen an-

---

¹³⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 77. Jfr prot. ovan 4 september 1761.

¹³⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 192.

¹³⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 13.

¹³⁹⁵ § 98 i allmogens besvär, tr. i *BdP* 8, s. 840.

¹³⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 39.

kommit extractum protocolli av d:n 19 Febr.¹³⁹⁷ angående innehållandet af taxeringarne efter 1756 års bewillningsplacat,¹³⁹⁸ och däröfwer sålunda resolverat, det i anseende därtill att om detta års taxeringar kongl. förordning nyligen under d:n 5 hujus utkommit, hwaruti en så hastig ändring skulle synas otienlig och medföra olägenhet för landet; hwarförutan det synes bäst wara, att i den genom sidsta riksdags beslut intill denna riksdagens slut faststälta contribution ingen rubbning må göras; kunde ridderskapet och adelen detta icke bifalla.

12 §. Sedan deputerade afgådt, föredrogs detta extractum protocolli och instämde ståndet med ridderskapet och adelens yttrande, som straxt expedierades till borgareståndet.

13 §. Företogs å nyo saken angående klädemakerierne och anfördes därwid å ena sidan af h:r kyrkoherden doctor Celsius, att deputation befinnes hafwa grundat sitt betänkande om denna sak uppå en sådan principe, som af ständer blifwit faststald och af manufacturcontoiret altid i akt tagen. Att bristen på grofwa kläden ingalunda kan läggas de äldre fabriquer till last, utan härrörer¹³⁹⁹ af helt andra orsaker. Att den satsen: ju flera fabriquer, ju mera tillgång på tyger, icke så aldeles håller stick, så wida hos oss är så mycken brist på arbetare; att fördenskull manufacturcontoiret ej utan upmärksamhet kunnat anse, att commercecollegium så öfwerflödigt utdelt privilegier till dem, som sig anmält till fabriquers uprättande. Därigenom händer, att gesäller, som annars med större egen förmån och större nytta för riket arbetat wid de förra fabriquer, wilja blifwa mästare, draga till sig folck från andra, och det ena med det andra råkar uti confusion och oreda. Det är med fabriquer som med andra handteringar: de wilja hafwa icke allenast tillsyn, utan ock ansenliga förlager, om de med alfware skola kunna drifwas. Men då en fabriqueur nödgas se andra i händerne, så går det icke allenast lamt och långsamt, utan ock blifwer allmänheten hwad priset och tygets godhet widkommer, mindre betjent.

---

¹³⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 7.

¹³⁹⁸ Tryckt bewillningsbeslut 21 oktober 1756: *Sweriges rikets ständers bewillning för år 1757. och the påföljande åren, til och med thet årets slut, tå nästa riksdag kommer at uphöra.*

¹³⁹⁹ härrörer i prot.

Härmed instämde h:r kyrkoherden Laihiander, och tillade ytterligare, att riket i början kåstat stora penningesummor på fabriquerne upkomst, nu mera sedan nation fådt för fabriquer mera smak, och de förmögare begynt sticka in sina capitaler uti fabriquesrörelser, så börjar det likasom att gå af sig sielft, allenast att fabriqueurerna blifwa bibehållne wid deras friheter. Men om häruti sker någon sådan inskränckning, att hwem som will får anlägga fabrique, så är det icke allenast fara wärdt, utan är säkert att wänta, det fabriqueurerna åter falla uti samma lägerwall, som de i början woro, och kunna icke åter resa up hufwudet, utan att erhålla besynnerligit understöd af kronan. Hwad det grofware klädet angår, eller lefwerantser till kronan, så hafwa just de fabriquer, som räknas till den gamla stammen warit därmed syselsatte, och det i följe af deras privilegier, då däremot andre eller nyligen tillkomne fabriquer ej förmådt åtaga sig en sådan lefwerants. Beträffande spinnhuset och den spånad som därstädes tillwerkas, så hafwa fabriqueurerna löst till sig det arrendet, och kan sålunda däruti icke någon ändring göras. Och hwad ändteligen angår den projecterade walk, så må klädesfabriqueurerna få den samma, så wida de ej förmå att sielfwa uprätta en sådan. Och för öfrigit så gifwes ännu tillfälle i anledning af en beswärs punct, att ännu ytterligare understödja de gröfre klädesfabriquer.

Däremot anfördes af h:r probsten doctor Serenius, huruledes det woro både skam och olycka, att sedan man kostat så många millioner på fabriquerne, så skall man dock kännas wid brist på det som man behöfwer till drängar och pigor. Bristen på gröfre kläden tillskrifwes fuller kriget eller andre orsaker, det kan ock så wara till någon del, men rätta orsaken torde den wara, att de ringare klädemakare icke fådt niuta den lucrative delen af manufacturprivilegierna. Man wil påstå, att mångslögd är skadelig, men hwarföre skal den ena förbiudas att arbeta mer än den andra, när likwäl alla äro lika privilegerade, och det ena så wäl som det andra kan spinnas på samma råck och af samma spinnerskor, wäfwat i samma stol och så wida. Hwarjemte de böra med alt skiäl understödjas, eller åtminstone få frihet att arbeta, som sielfwa lärnt därpå och jemte hustrur och barn ännu lägga handen därwid, då däremot de så kallade stora fabriqueurer, som hafwa warit antingen af sig komne köpmän eller bokhållare, lefwa stort uppå andras bekostnad. H:r doctorn tillade ytterligare, att våra fabriquer aldrig komma i full gång, om icke folcket får frihet att arbeta, och den ena begynner att täfla med den andra som uti England och Holland sker.

H:r probsten Meurling instämde härmed, och anförde till[i]ka, att de gröfre klädesmakarne upköpa äfwen ull en gros, som sedermera repareras och blir dels gröfre, dels finare; och är sålunda billigt, att de få arbeta up, så wäl den sednare som den förra.

H:r probsten Brunnus erhindrade det må anstalt fogas om tillräckeligt groft kläde, emedan lapparne annars blifwa twungne att handla på Ryssland och andre utrikes orter.

H:r kyrkoherden Wikman hölt äfwen före, att de fabriqueurer, som arbeta i det gröfre, böra understödjas, och i synnerhet få frihet att äfwen tillwerka finare waror. De arbeta sielfwa och lefwa sparsamt, då andre bo i stora palais och låta betjena sig på allehanda sätt. Ju flere som syselsätta sig med sådana tillverkningar, ju större täflan existerar emellan dem, och ju bättre waror har man att wänta. Altså har commercecollegium giordt rätt, när det utdelt privilegium åt sådane arbetare.

H:r doctor Celsius anförde åter, att denne tanka, att hwar och en bör få fritt arbeta uti det ämne som han sielf will, tyckes wäl komma öfwerens med den nationelle principe, att wi äro fritt folck. Det woro ock wäl, om det kunde verkställas, men då wi icke hafwa tillräckeligt folck, utan måste efter behofwet syselsätta dem wi hafwa wid de särskilta näringsgrenar, så nödgas man ock i denna delen lämna denna principe, så framt icke det skal hända, att det ena blir skött af flere än som behöfwes, och ett annat som är lika nödwändigt blir aldeles wanskött. Utom dess är här skillnad på ull, skillnad på tillredning, med mera, och om alt detta blandas tillsammans, så är all fara, det våra fabriquer, som med så mycken kostnad kommit till någon stadga, åter falla i lägerwall.

H:r biskopen doctor Benzelstierna, h:r professorn doctor Gadolin och flere anförde, att ehuru man torde finna för godt att på något sätt understödja de gröfre klädesfabriquerne, så lærer tillika blifwa nödigt, att tillse, det de finare fabriquer icke blifwa därigenom lidande; och aldenstund det gafs wid handen, att secreta handels- och manufacturdeputation ännu inkommer med något angående spinnerierne och de gröfre klädesfabriquerne, så upsköt ståndet denna sak till vidare, då altsammans kommer att tagas uti behörigt öfwerwägande, och det ena med det andra så afhielpas, som rikets nytta och hwarje särskilt handterings angelägenhet fordrar.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 25 Februarii

1 §. Inlämnade h:r superintendenten Körning följande till protocollet uti saken, som sidsta plenum war före, angående fullmäktigskapet i banquen och manufacturcontoiret:

Ehuruwäl jag uti sidsta pleno, då wid min ankomst quæstion upkommit angående kyrkoherden h:r doctor Celsii survivance till första wid banquen existerande ledighet af ståndets fullmäktigskap, för min del erindrade, och hwad iag kan minnas, det äfwen inflöt uti proposition, att denne survivance bewiljades så wida doctor Nenzén kan komma att succedera doctor Celsius uti manufacturcontoiret, så har iag dock till försvarande af doctor Nenzéns rätt, som sitter wid den minsta församlingen i Stockholm, som ock att ståndet må agera i conformité af dess förra beslut, nu och innan protocollet justeras, bordt än tydeligare föreställa denna sak. Högwördige ståndet har wid slutet af förleden riksdag, som af acterne lærer kunna intygas, icke allenast resolverat, utan ock genom utdrag af protocollet gifwit tillkänna dess beslut, att herrar pastores i Stockholm, doctor Peterson och doctor Nenzen skulle tillträda de först ledig blifwande fullmäktigskaper wid riksens ständers werk. Sedan doctor Peterson nu blifwit fullmäktig wid ständernes contoир, så har ståndets löfte hwad honom angår gådt i dess fullbordan. Det återstår sålunda, att doctor Nenzén äfwen niuter till godo den gunstiga försäkran, som han af ståndet undfått. Om det nu genom några tillfälligheter som man ej kan se förut, skulle hända, att fullmäktigskapet wid manufacturcontoiret skulle uphöra, så att efter doctor Celsius, då han kommer till banquen, ej någon ledighet existerar, så blir ståndets wid sidsta riksdag doctor Nenzén gifna försäkran utan verkställighet, och han, doctor Nenzén, lidande. Altså bifaller iag wäl för min del doctor Celsii begäran angående fullmäktigskap wid banquen, men ej på annat sätt, hwarwid iag äfwen utbeder mig högwördige ståndets rättwisa och ynnest, än med det wilkor, och så wida doctor Nenzen werkeligen blifwer fullmäktig wid manufacturcontoiret, emedan i annor händelse doctor Nenzen i följe af ståndets redan tagne beslut äger rättighet till banquen framför doctor Celsius.

Detta gaf anledning till någon vidare discours uti detta ämne, hwilken till slut stadnade däruti att ståndet förblef wid dess, sidsta plenum i saken tagna beslut; hwarwid h:r doctor Celsius förnyade dess tacksäjelse för ståndets wid detta tillfälle honom bewiste godhet, hwarom han nu å nyo

blifwit försäkrad; tilläggande häruppå den önskan, att någon uttryckelig lag denna riksdag måtte blifwa giord för dem som uti manufacturämnen wilja hafwa någon sak anhängig hos riksens ständer, på det att äfwen de måtte blifwa förbundne, att nödwändigt passera urskillningsdeputation, och icke genom andra vägar kunna söka sig fram både till manufacturdeputation och contoiret; uti hwilken önskan ståndet enhälligt instämde.

Consistorii præses h:r doctor Schröder hemställte härwid till ståndets eftersinnande, om icke ståndet skulle finna godt och rättwist, att icke vidare fastställa någon survivance på fullmäktigskaper uti riksens ständers werk, utan låta wederbörande casu existente sådant ombestyra. Hwilket äfwen ståndet ansåg wara skäligt.

2 §. Justerades protocollet af d:n 22 Februarii.

3 §. Uplästes och bifölls bondeståndets protocollutdrag af d:n 20 hujus¹⁴⁰⁰ som förmår, att majoren och riddaren Lars Hierta må hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas till erhållande af öfwerstlieutenantsfullmagt af samma dato, som öfwerstlieutenanten och riddaren baron Conrad Falkenberg.

4 §. Uplästes öfwerstlieutenantens och riddarens grefwe Fredric Posses underdåniga ansökning om uprättelse, hwaröfwer Hans Kongl. Maj:t d:n 19 hujus i nåder resolverat, att thet på riksens ständers bepröfwande ankommer, om the i anseende till andragne omständigheter nu mera wilja uptaga desse beswär; och uplästes tillika bemälte öfwerstlieutenants i denna sak inlämnade memorial.¹⁴⁰¹

Uppå åtskillige ledamöters begäran blef detta liggande på bordet.

5 §. Påminte h:r kongl. öfwerhåfpredikanten Grunnerus, att ståndet måtte företaga sig till afgjörande det swar, som ifrån ståndet bör komma uppå wällofl. borgareståndets sidst utfärdade protocollutdrag uti stapelstadssaken, och hwarwid hufwudämnet icke så mycket bör blifwa om de nya sta-

---

¹⁴⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 167. Tryckt i *BdP* 9, s. 558 f.

¹⁴⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 314.

pelstäderna, såsom en i ståndet redan afgjord sak, utan huruwida det kan blifwa en res privilegii, på sätt som borgareståndet det welat anse.

H:r superintendenten Körning, h:r probsten Mathesius och flere trodde äfwen det wara skäl för ståndet, att icke vidare uppskiuta denna sakens behöriga öfwerwägande; hwaremot som andre ledamöter begärade, att närmare besinna sig härutinnan; wille ståndet en annan gång härom öfwerlägga.

6 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande¹⁴⁰² angående smidets förändring wid Adolphsfors järnmanufacturwerk.

7 §. Genom en deputation lät höglofl. ridderskapet och adelen tillstålla ståndet, uti ett protocollsutdrag, dess resolution öfwer häradshöfdingen Ehrenmalms memorial angående wäxelcontoiret, som till ståndets vidare öfwerwägande recommenderades.

8 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁴⁰³ öfwer assessor Johan¹⁴⁰⁴ Adlerbetts ansökning om förslag till lediga håfrättsassessorsbeställningar; hwarjemte äfwen fölgde ett särskilt votum. Och fant ståndet skäligt att bifalla betänkandet.

9 §. Likaledes biföll ståndet secreta deputations betänkande¹⁴⁰⁵ öfwer capitaine och riddaren Christopher Christopherssons beswär öfwer præjudice.

10 §. Uplästes ärbara bondeståndets extractum protocoll¹⁴⁰⁶ angående, att riksdagsfullmäktigens Mårten Anderssons beswär öfwer Kongl. Maj:ts afslag uppå dess ansökning om befrielse från arbete och hofweri wid Tommarps öfwerstesäte, måtte remitteras til kammar-, oeconomie- och commercedeputation. Hwilket ståndet äfwen biföll.

---

¹⁴⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 20.

¹⁴⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 153.

¹⁴⁰⁴ Läs: *Jakob Fredrik*.

¹⁴⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 106.

¹⁴⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 140, med bilagor.

11 §. I anseende till andragne skäl, lämnade ståndet dess bifall till secreta utskottets extractum protocolli af d:n 13 Octob. nästl:ne,¹⁴⁰⁷ hwarmedelst präsidentsecreteraren baron Ribbing tillägges lagmansfullmagt och -tour.

12 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande angående bergsfogden Anders Lundströms besvär och ansökning om uprättelse.¹⁴⁰⁸

13 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,¹⁴⁰⁹ angående för-lagswinstens beräkning wid Stora Kopparberget.

14 §. Anmälte h:r probsten Hellberg, att saken angående saltet, som hos riksen ständer förewarit i anledning af fiskerideputations betänkande, icke ännu kunnat komma till expedition, emedan det exemplar af höglofl. ridderskapets och adelens däröfwer utfärdade extractum protocolli, som i den saken är löparn, i något stånd förkommit. Och som, i anseende till den i landet öfverklagade saltbristen, detta är en af de angelägnaste saker; åtog sig h:r probsten, att ifrån riddarhuset anskaffa ett nytt exemplar af förenämde protocollsutdrag, hwaruppå ståndets resolution å nyo skulle skrifwas. Och som ståndet sig härwid erindrade, att wällofl. borgareståndet d:n 3 Decemb. nästledne utfärdat extractum protocolli i denna saken;¹⁴¹⁰ resolverades nu äfwen däröfwer, att ståndet förblifwer wid dess tillförene tagna beslut.

15 §. Uplästes och bifölls h:r Gyllensvans memorial af innehåll, det Hans Kongl. Maj:t i underdånighet måtte anmodas, att i nåder till afgjörande företaga de besvär, som capitaine och riddaren Hammarhielm för ett och ett halft år sedan anmält, öfwer den honom i Pommern skedde medfart.

16 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets genom protocollsutdrag af d:n 19 sidstl:ne Augusti¹⁴¹¹ yttrade tanka öfwer handelsmännernes i Göteborg, Christian Arvidssons och Johan Cahmans besvär, rörande skadestlöshållande för införskaffad spannemål i riket.

---

¹⁴⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 88. Se även nr 87.

¹⁴⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 134.

¹⁴⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 9.

¹⁴¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 163. Jfr prot. ovan 5 december 1761.

¹⁴¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 63.

17 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående understöd för handelsmannen och fabriqueuren i Carlsrona Olof Carlborg; jemte wällofl. borgareståndets däröfwer afgifna protocollutdrag;¹⁴¹² hwilken sak tills vidare skulle hwila.

18 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om hospitals- och barnhusverket i riket,¹⁴¹³ hwilket, i anseende till dess wigtiga innehåll, ståndet till en annan gång wille påtänka och öfwer hwarje punct sig behörigen utlåta.

19 §. Genom en deputation recommenderade ärbara bondeståndets till afgörande 3 saker, näml. angående Haglösa hemman,¹⁴¹⁴ Lilla Harje kronoqwarn¹⁴¹⁵ och arbete wid Tomarps öfwerstesäte.¹⁴¹⁶

Högwördigste herr archibiskopen gaf deputation tillkänna, att den sidstnämnda saken, i dag efter bondeståndets åstundan blifwit afgjord.

20 §. Lät ståndet sig föredraga wällofl. borgareståndets protocollutdrag af d:n [12]¹⁴¹⁷ Decemb. sidstl.¹⁴¹⁸ angående olaga och utom föräldrars samtycke till wäga bragte giftermål, i anledning af den händelse, som icke länge sedan med en handlandes dotter i Stockholm förelupit.

Ståndet fant så mycket större skäl och angelägenhet, att på ett ömt och eftertryckeligt sätt lägga hand wid denna saken, som det icke allenast will wara riksens ständer wärdigt, att låta förspörja deras missnöije öfwer slika grofwa oordentligheter som de brottslige icke haft försyn, wid ständers sammankomst och lika som under deras ögon att föröfwa; utan äfwen en den wäsenteligaste del af den allmänna säkerheten wisseliga skulle gå förlorad, om föräldrar skulle sättas i äwentyr, att på dylikt sätt blifwa beröfwade det käraste af all timmelig wälsignelse, som deras egna barn äro. Ståndet fant fördenskull sig föranlåt, att icke allenast förwisa denna sak

---

¹⁴¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 189.

¹⁴¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 50. Även 17 maj.

¹⁴¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 137.

¹⁴¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 68, med bilagor.

¹⁴¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 140, med bilagor.

¹⁴¹⁷ Tomrum lämnat i prot. Se *BgP* 12:2, s. 1478–1480.

¹⁴¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 172.

till justitiædeputations skyndesamma utarbetande, utan äfwen hos höglofl. ridderskapet och adelen samt ärbara bondeståndet hörsamt och wänligen, samt tillika på det ömaste recommendera ett sådant ståndets beslut till gunstbenägit och så tidigt bifall, att både justitiædeputationen må hinna afgifwa dess betänkande och riksens ständer sig däröfwer utlåta innan denna riksdags slut.¹⁴¹⁹

21 §. Hörde ståndet sig föreläsas ett document, underskrifwit af translatorn Rubens, angående bibelversion, hwilket ifrån mindre secreta deputation hade den påskrift, att det där blifwit upläst och lämnat till ståndets ledamöter, till att uti ståndet anmäla, som däraf lærer göra nyttigt bruk. Och skulle därföre detta document ibland ståndets acter förwaras.¹⁴²⁰

22 §. Lät ståndet sig föredraga secreta deputations betänkande öfwer de af capitain wid artilleriet och riddaren Johan Lohm anförde beswär,¹⁴²¹ jemte det ärbara bondeståndets extractum protocolli af d:n 31 Augusti förledit år,¹⁴²² i hwilket sednare tillstyrkes, det må capitain Lohm huggas med öfwerstlieutenants namn och heder, samt wid afskedstagandet niuta majorsaccord och -pension.

Ståndet tog detta uti öfwerwägande, och aldenstund capitain Lohm är en gammal man och länge tjent, så fant ståndet billigt wara, det må han huggas med öfwerstlieutenants namn och heder, men aldenstund bemälte capitain innehafwer allenast capitainslön, och wid dess afskedstagande ej annan indelning blifwer att tillgå, hwarföre ock successorn ej kan förbindas till större afträdessumma än däremot swarar; så kan ej ståndet bifalla högre än capitainsaccord och -pension, hälst hwarken statsmedlen eller pensions-cassan med öfwerskottet bör graveras. Hwilket med de öfrige respective stånden hörsam-, tjenst- och wänliga skulle communiceras.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁴¹⁹ Jfr prästeståndets protokollsutdrag i Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 222, bilaga.

¹⁴²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 114.

¹⁴²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 47. Jr prot. ovan 9 november 1761.

¹⁴²² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 136.

År 1762 den 27 Februarii

1 §. Justerades protocollet af d:n 25 Februarii.

Wid 3 § angående majoren Hierta, tillade h:r kyrkoherden magister Wikman, att den saken bordt närmare utredas, innan den af ståndet blifwit bifallen, hwilket h:r kyrkoherden förmälte sig hafwa warit sinnad att påminna då saken förehades, till hwilken ända han sig ock då anmält att tala.

2 §. Föredrogs kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁴²³ samt bondeståndets extractum protocolli af d:n 19 Novemb.,¹⁴²⁴ angående åbo- och besittningsrätten till Haglösa hemman uti Malmöhus län, Skiuts härad och Lilla Slagerups sochn, och biföll ståndet detta betänkande på sätt, som protocolsutdraget omförmäler.

3 §. Uplästes bondeståndets extractum protocolli af d:n 12 Novemb.¹⁴²⁵ angående bättre rätt till besittning af kronohemmanet Källerydsåhs uti Elfsborgs län, Giäsene härad och Källunga sochn, hwilket blef hwilande till en annan gång.

4 §. Deputerade från ridderskapet och adelen anmälte, att aldenstund åtskillige præjudicemål sig yppa, så wäl genom betänkande från secreta deputation, som remisser från kongl. rådkammaren, de där ock till en stor del leda sig ifrån öfwerstarnes tillsättande wid husareregementerne; så wille ridderskapet och adelen hos de öfriga stånden anhålla, det med dessa præjudicemålens afgjörande må hafwas anstånd till dess dessa ärender blifwit på riddarhuset utredde, emedan åtskillige ledamöter af ridderskapet och adelen, som dessa saker röra, genom memorialer deras talan anfördt. Deputerade anhöllo tillika, det wille ståndet sig yttra öfwer ridderskapet och adelens extractum protocolli om tienstesakerne i gemen.

5 §. Ankom löparen uti saken angående Jönköpings gewärsfactorie, och uplästes ridderskapets och adelens yttrande, näml:n 1:o, att ridderskapet och adelen bifallit hwad friherre Funck uti dess memorial om något under-

---

¹⁴²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 62.

¹⁴²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 137.

¹⁴²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 151, med bilaga.

stöd för factoriearbetarne, under namn af gratification eller proemier föreslagit. 2:o, att desse arbetares förelupne förseelser må tillgifwas och hela saken dödas, med åtwarningar för handtwerkarne om deras skyldigheters fullgörande, och för assessor Höppener att bruka anständigare skrifsätt. 3:o, att de i friherre Funks memorial projecterade botemedel emot upgifne inritade oskick uti oeconomiska författningar wid factorierne, med mera, remitteras till secrete utskottets närmare examinerande, hwilket hafwer, att med sina tankar inkomma öfwer de författningar som nödige kunna pröfwas wid factorierne att tagas till riksens ständers pröfwande och fastställande.

Som ståndet under d:n 12 Decemb. sidstl. afgjordt denna sak i anledning af secrete utskottets extractum protocollii, och åtskilliga memorialer i denna widlöftiga sak inkommit, så befaltes notarien, att af acterne gifwa underrättelse, om och hwilka delar kunna återstå till afgjörande, som en annan gång kommer att företagas.

6 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande öfwer lieutenanten Carl Gustaf Lillies beswär.¹⁴²⁶

7 §. Uplästes äfwen bem:te deputations betänkande angående öfwerstlieutenanten och riddaren Carl Johan Schmidfelt, jemte dess egit memorial,¹⁴²⁷ men aldenstund detta ärende befants hafwa förbindelse med de af ridderskapet och adelen nyligen omrörde præjudicemål, så uppsköts det tills vidare.

8 §. Uplästes ridderskapet och adelens extractum protocollii af d:n 20 Februarii, angående härads höfdingen Ehrenmalms memorial om wäxelcontoret.

Högwördigste herr archibiskopen hemstälte, att som ståndet under d:n 20 i denna månad till alla delar yttrat sig så wäl öfwer detta, som borgmästaren Biörkmans memorial, hwarwid ståndet ock lærer förblifwa, det må ståndets beslut nu expedieras.

---

¹⁴²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 138.

¹⁴²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 379.

H:r kyrkoherden doctor Celsius hölt före wara bekymmersamt, att nu i dag yttra sig häröfwer, i anseende till det af ridderskapet och adelen giorda förbehåll angående bewillningen. Ty man torde i det samma binda sig wid contributioner, som ridderskapet och adelen torde sig undandraga; och trodde sålunda h:r doctorn wara bättre att härmed dröjja, till dess man fingo se huru med bewillningen kan tillgå. Detta woro efter h. doctorns tanka så mycket angelägnare, som man wet, att bewillningssakerne äro af en helt annan beskaffenhet än de mål, som enligt riksdagsordningens 17 § böra expedieras efter 3:ne stånds pluralitet, och fast än det fierde ej därtill samtyckt, men wid bewillningar, om de skola allmänt utgiöras fordras ett allmänt öfwerenskommande.

H:r biskopen doctor Benzelstierna hölt före, att sedan ståndet, och det genom votering, har afgjordt saken, så kan ej någon deliberation in meritis hafwa rum, utan måste det förblifwa wid det en gång tagna beslut. H:r biskopen wille icke heller giöra anmärkningar öfwer ett annat stånds beslut, men kunde icke fördölja, att den methoden synes besynnerlig och wilja medföra åtskilliga ledsamheter, om ett stånd den ena gången och ett annat en annan gång skulle förklara sig ej wilja gå in uti bewillning förr än det eller det skedt, hwilket sednare af de öfrige stånden räknas för mindre nödigt. H:r biskopen förmälte sig känna ridderskapet och adelens ledamöter altför öme om riket och dess uprätthållande att kunna wägra nödiga contributioner änskönt de öfrige stånden ej finna sig wid det nu omrörda wilkor.

H:r kyrkoherden magister Wikman förmälte, att då saken förra gången war före, så war allenast quæstion huruwida slutliquidation med wäxelcontoiret skulle upgifwas, men då taltes ej det minsta om bewillningen. Men när ridderskapet och adelen nu förklarar sig ej wilja contribuera något till den skulds afbetalande, som kan wara giord hos wäxelcontoiret, förrän liquidation med bemälte contoир blifwer upgifwen, så existerar efter h:r kyrkoherdens tanka en hel annan fråga, som å nyo måste afgiöras.

H:r professorn doctor Gadolin anförde, att här kan nu vidare icke existera någon öfwerläggning in merities, så wida ståndet förut så solenniter däröfwer resolverat, men hwad processen eller methoden angår, så är ock den, efter h:r doctorns tanka rätt simpel och enahanda så uti denna som andra saker, nämligen, att ridderskapet och adelen öfwer häradshöfdingen Ehrenmalms memorial, som är materia substrata, yttrat sig på sitt sätt, och

de öfriga stånden så som de funnit saken wara beskaffad. Men hwad bewillningssaken angår, så blir därom tid att öfwerlägga när den saken kommer att företagas.

Härmed instämde åtskillige ståndets ledamöter och tillade högwördigste h:r archibiskopen, att detta är sakens egenteliga sammanhang.

H:r probsten doctor Serenius anförde, att ehuru ståndet skulle förblifwa wid dess uti denna sak tagne beslut, så lærer det dock icke kunna betagas en hwar att göra dess förbehåll till protocollet angående bewillningen.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig äfwen samtycka till expedierandet af förra beslutet, med det uttryckeliga förbehåll, att ej något band härigenom pålägges i anseende till bewillningen, eller att han icke kan åtaga sig någon bewillning, så framt den icke blir allmän, med hwilket förbehåll h. biskopen doctor Beronius, h:r öfwerhåfpredikanten Grunerus, herrar probstarne Meurling, Lindblom, Hygrell, Hellstadius, Forsenius, Hellberg, Mathesius, Bolmstedt, Ziebet, Ullholm, Staf och Brunnius, samt herrar kyrkoherdarne Wikman, Linderot, Klot och Hofgardt sig förenade; och biföll ståndet för öfrigit uppå giord proposition, att ståndet förblifwer wid dess under d:n 20 i denna månad fattade beslut, som kommer at expedieras.

9 §. Uplästes kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande samt bifogade särskilte meningar,¹⁴²⁸ om det af assessoren Elias Wettring sökta skatteköp, jemte bondeståndets extractum protocolli af d:n 29 Januarii angående denna sak,¹⁴²⁹ och blef altsammans hwilande till en annan gång.

10 §. Under dess ankom en deputation från ridderskapet och adelen, att som adelen ej mindre än de öfriga stånden längta efter riksdagens slut, så wille äfwen ridderskapet och adelen önska, det sådant ej därigenom hindrades, att åtskilliga remisser ankomma från Kongl. Maj:t, eller att deputationer omedelbart uptaga saker som hos ständerne på lagligt sätt ej blifwit examinerade. Och wille fördenskull ridderskapet och adelen med de öfrige stånden sig förena, at ledamöterne uti samtelige deputationerne anmodas,

---

¹⁴²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 79 med bilagor. Även 1 mars.

¹⁴²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 158 (med bilagor). Tryckt i *BdP* 9, s. 551 ff. Behandlas även 1 mars.

det de icke befatta sig med sådane saker, eller gå längre än hwarje deputations instruction medgifwer.

Högwördigste herr archibiskopen lämnade härå straxt till swar, att preteståndet genom ett extractum protocolli, allaredan hos de öfrige stånden giordt härom en wänlig påminnelse, och att fördenskull preteståndets ledamöter i deputationerne lära äfwen i denna del sorgfälligt i akt taga hwad till laglig ordning tjenar.

11 §. Uplästes bondeståndets extractum protocolli af d:n 26 Januarii angående något understöd för städerne Fahlun och Carlstad,¹⁴³⁰ som genom wådeld lidit olycka. Hwilket uppå h:r doctor Serenii begäran blef hwi-lande.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁴³⁰ Präteståndets arkiv, vol. R 922, nr 166. Tryckt i *BdP* 9, s. 556 f.

År 1762 den 1 Martii

1 §. Justerades protoccollet af d:n 27 Februarii.

Wid 2 § fant ståndet för godt, att förskona ryttmästaren Kronaker för de böter å 100 d:r s:mt, som uti bondeståndets protocollsutdrag omförmäles.

2 §. H:r biskopen doctor Halenius anförde, att åtskilliga ärender äro allaredan uti ståndets ecclesiastiquedeputation utredde, åtskillige återstå ännu, och på det med desse sednare ej må dragas för långt ut på tiden, hemställte h:r biskopen, om icke bemälte deputation må hwarje onsdags eftermiddag klockan 4 komma tillsammans. I synnerhet woro det angeläget, att något wist slut blefwo fattadt angående kyrkoförhörböckerne, hwartill project från åtskilliga stift ankommit.

Samtelige ledamöterne af denna deputation förenade sig, att wilja på den nämnda tiden sammanträda.

3 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående Härnestad utjord,¹⁴³¹ hwarom twist warit emellan uppsyningsmannen Stenbom och åboerne i Stumhult,¹⁴³² Giltebo och Hillingfall, Calmar län, Tiust härad och Hannäs sochn.

4 §. Föredrogs och bifölls extractum protoccolli från borgareståndet af d:n 27 Februarii¹⁴³³ angående gröfre smide wid Rådanefors ämnessammare.

Dock förklarade h:r biskopen doctor Benzeltierna och h. probsten Tiburtius sig härtill ej kunna samtycka.

I anledning af h:r kyrkoherden doctor Celsii erhindran discourerades äfwen något om den warsamhet, som kan wara nödig wid ansökningars bewiljande så wäl om hammarskattens tillökning, som förändring af smide, i synnerhet då sådane ansökningar ej blifwit genom urskillningen hos ständerne anhängige gjorde och af bergsdeputation cognoscerade. Och ehuruwäl ståndet tillförene genom ett protocollsutdrag sig yttrat angående uptagande af sådane mål som icke på lagligit sätt blifwit hos ständerne anmälte, och det antingen immediate uti plenis eller genom remiss till deputationer,

---

¹⁴³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 46.

¹⁴³² Läs: *Rumhult*.

¹⁴³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 197.

hwarigenom riksdagsarbetet ökas och riksdagen utdrages, andra oordentligheter att förtiga; så resolverades dock att härom hos de öfrige stånden än ytterligare kommer att göras påminnelse, med tillägning det ståndet förbudit dess ledamöter i deputationerne att befatta sig med sådane saker.

5 §. Deputation från bondeståndet recommenderade åter saken angående Wettringska skattekiöpet, jemte andre ärender.

6 §. Ståndet företog sig fördenskull å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående det af assessoren Elias Wettring sökta skattekiöp,¹⁴³⁴ och sedan de ännu återstående acter blifwit upläste, förmälte h:r kyrkoherden Hoffgardt, att deputation befinnes egenteligen grunda sitt tillstyrkande för Wettring, dels på det, att dessa bönder äro indelte under Smedstorps berustade säteri, dels på de af Wettring wid nya åboers antagande utgifne stadslemålssedlar. Hwad det förra angår, så förmäler indelningsinstrumentet, som ock uplästes, ej det minsta om desse bönder, utan upräknas alla andra räntor som äro rusthållet anslagne och hwarpå indelningen är grundad. Hwad åter stadslemålssedlarne angår, så medföra de ingen rättighet till skatteköp för Wettring emedan de allenast innehålla de skyldigheter, som å ömse sidor, Wettring och bönderne emellan, borde i akt tagas. Och när bönderne hafwa præsterat hwad dem åligger, utan att de om något annat kunna öfwertygas, så böra de ock bibehållas wid den åborättighet, som dem tillkommer. För öfrigit så har ej assessor Wettring begärt detta skatteköp medan förpantningen ännu räckte och han syntes hafwa med egendomarne quæstionis någon gemenskap, utan sedan och då förpantningen war af kronan inlöst, han, Wettring aldeles skild ifrån hemmanen, samt bönderne, såsom åboer, sig till skatteköpet anmält, så har först Wettring däremot protesterat, och när samma protest ej antogs, häröfwer formerat besvär. Och i anseende till alt detta, som å böndernes sida är uti det särskilte voto anfördt, biföll h:r kyrkoherden för sin del berörde särskilta votum.

H:r probsten magister Bolmstedt anmärkte först, att kammar-, oeconomie- och commercedeputations kammarutskott, som hade denna sak under första utarbetning, deciderat för bönderne, ehuruwäl saken sedermera uti

---

¹⁴³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 79 med bilagor. Jfr prot. 27 februari.

deputation feck en annan tournure, och utskottets tankar blefwo allenast genom ett särskilt votum anförde. Herr probsten förmälte vidare, att här inwändes, det hemmanen quæstionis under danska herrawäldet warit frälse, men därwid anmärkes, att de dock sedermera och då de till kronan Sverige blifwit afträdde, förwandlat deras natur och blifwit krono, samt så qualifierade, att de kunnat till skatte uplåtas. Om städslemålssedlarne är förut sagt, och änskönt Wettring, som dem utgifwit och kunnat dem efter behag stilisera, skulle infördt någon sådan mening, som han förment lända sig till förmån, så kan sådant, såsom olagligt, ej medföra någon förbindelse, utan bör efter lag rättas. Att assessor Wettring under förpantningstiden stådt i ansvar för hemmanen är ej mer än billigt, så wida efter allmänna lagen hwar och en som innehafwer någon pant är skyldig att den samma förwara, utan att han till panten äger någon vidare rättighet, sedan den blifwit behörigen inlöst. Att desse hemman ej på något sätt kunna komma under namn af augment, synes tydeligen däraf, att de uti sielfwa indelningsinstrumentet icke omröras, och skulle det utom dess blifwa altför stort augment till ett rusthåll. Och aldenstund fördenskull å assessor Wettrings sida ej några skäl finnas, men däremot och å andra sidan bönderne äro åboer, som i följe af 1723 års förordning¹⁴³⁵ äga rättighet till skatteköp, så hölt h:r probsten före, att de äfwen wid deras undfångne skattebref böra bibehållas. H:r probsten tillade ytterligare, att som Skåne är en conquererad province, så woro det fara, om något fiendteligit åt den sidan skulle existera, det dock Gud afwände.

H:r kyrkoherden Klot förmälte sig hafwa med så mycket större upmärksamhet handterat denna sak, som den så wäl uti deputation, som genom tryckta skrifter warit nog omtwistad. H:r kyrkoherden wille icke heller neka, att å böndernes sida äro nog specieusa skäl anförde, samt därjemte lika specieust beswarat, hwad å assessorns sida kan anföras. Men detta alt oaktadt, så måste h:r kyrkoherden, när han noga betraktar det ena med det andra, inclinera åt den sednare sidan. Hwad sålunda först det angår, att kammarutskottet deciderat för bönderne, så lærer wäl den omständigheten ej bewisa något. Och om bewis däraf skulle wilja ledas, så blir det mer för Wettring än emot honom i följe af det bekanta: plus vident oculi quam

---

¹⁴³⁵ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Hurru med de Hemman och Cronolägenheter, som til Skatte försäljas, förhållas skal.*

oculus, så framt man icke tillika will påstå, det deputation med mindre sorgfällighet sedt på saken, än utskottet. Hwad annars sielfwa saken angår, så deducerar sig assessor Wettrings rättighet till desse hemman utur twägehanda grunder; den ena att de böra anses såsom augment under Smedstorp's berustade säteri och följakteligen i stöd af 1756 års förordnande kunna af rusthållsinnehafwaren till skatte köpas,¹⁴³⁶ så wida de äro belägne innom det i samma förordning utsatte miletal. Det andra argumentet är, att om desse hemman äro af den natur att de kunna till skatte uplätas, hwilket å ingenthera sidan bestrides, så är assessor Wettring att anse såsom åbo å hemmanen quæstionis, och äger sålunda, äfwen under den tittul, i stöd af 1723 års förordnande, till detta skatteköp rättighet, då ej andre privilegerade werk komma emellan. Hwad det förra angår, så utwisar sielfwa indelningsinstrumentet, att de 300 d:r s:mt som wid det år 1703 uprättade sidsta contract, gafs i arrende för kongsgården, äro tagne till grund wid denna kongsgårds berustande; och när man går längre tillbakars och ser efter, hwilka räntor och förmåner wid det första arrendecontractets uprättande år 1688 tillades arrendatoren för dessa 300 d:r s:mts arrendesumma, så befinnes tydeligen, att arbetet af desse hemman äro under samma arrendesumma begrepne, hwartill ock det kommer, att uttryckeligen nämnes wid indelningsverket, dagswerkens utgiörande in natura. Häraf följer lika tydeligen, att detta arbete wid rustningens uträkning warit uti behörig consideration, och ansedt såsom en förmån eller understöd wid rusthållet, såsom äfwenwäl ännu i dag samma arbete af desse hemman måste till Smedstorp præsteras. När man nu eftersinnar hwad augment egenteliga är och heter, nämligen det som lägges såsom understöd till en stamn, för den præsterade rustningen, och af dessa hemman utgiöres arbete till Smedstorp stamn, så ikläda sig desse hemman augmentsnatur i anseende till Smedstorp's berustade kongsgård. Och ehuruwäl andre räntor sedermera tillkommit, så har ock rustningen med 2:ne hästar blifwit förökad; ja ehuruwäl 10 d:r öfwerskiuta hwad annars i allmänhet räknas på rusthåll som äro bondegårdar, så lærer dessa 10 d:r kunna beräknas för den åbyggnad som wid denna kongsgård bör hållas framför andre ordinarie rusthåll, hwarest en sådan åbyggnad icke anses nödig. Hwad åborättigheten angår, så förmäler

---

¹⁴³⁶ Tryckt förordning 22 september 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer 1723. års Skatte-Kiöps Förordning.*

pantebrefwet, att panterättsinnehafwaren skall sig till nytta, godo och gagn få niuta, bruka och använda de uti brefwet specificerade hemman och fiskelägen, på samma sätt, som Kongl. Maj:t och kronan dem borde åtniuta, och det icke allenast hwad beträffar räntans upbärande efter det som jordboken utsätter, utan ock en fri disposition öfwer hemmanen, medelst tröga och försummeliga åboers afsättande och andras anskaffande. Wid detta sidsta bör i synnerhet anmärkas, att såsom uti alla andre saker reciprocite bör wara emellan förmåner och skyldigheter, så hafwa äfwen bägge desse delar blifwit uti pantebrefwet på det nogaste i akt tagne och utsatte. Ibland de förmåner som tilläggas Wettring är äfwen det, att lagligen upsäija tredska åboer och förskaffa goda i stället, som riktigt utgiöra så wäl utskylderne till pantehafwaren, som de extraordinarie räntorne till Kongl:e Maj:t; däremot anföres såsom en skyldighet för honom, att wara responsible för hemmanens behöriga häfd, husens laga byggnad, samt annat mera som länder till deras wid magt hållande och conservation, så att Kongl. Maj:t wid pantens inlösande, hemmanen förbättrade och icke förwärrade må återbekomma. Honom förbiudes äfwen att uthugga skogen, utan allenast till nödtorftig wedbrand och nödig byggnad nyttja. Dessa förmåner och skyldigheter böra icke med hwarannan sammanblandas. Det stod uti Wettrings frihet om han wille bruka hemmanen sielf, allenast han swarade för ränta, häfd och byggnad. Han war skyldig att wid afträdet från panten lämna hemmanen i godt stånd, men ej att lämna å hwarje hemman åbo, emedan han war det sielf om han åstundade, eller ock för mera beqwämlichkeit brukade hemmanen genom landtbönder eller hälftenbrukare. Och hwad wilja wäl de characterer att nyttja skogen till byggnad och wedbrand, samt wara ansvarig för häfd, byggnad och ränta annat utmärka, än sielfwa åborättigheten. Att de åboer, som kunde wara å hemmanen skulle lagligen upsäijas, medförer ej åborättighet, ty hwar och en frälse-, hälft- och landtbonde intill och med rå- och rörstorpäre äger efter allmänna lagen samma beskydd, att icke i olaga tid kastas ifrån dess innehafwande jordbruk. Och i följe af dessa grunder förklarade h:r kyrkoherden sig ej annat kunna än bifalla deputations betänkande.

H:r probsten magister Mathesius förmälte sig äfwen warit angelägen att på det nogaste underrätta sig om denna sak, och will däröfwer fälla ett sådant omdöme, som sakens beskaffenhet medgifwer. Hwad det angår att desse hemman under danska tiden warit frälse, så hafwa de efter brömse-

broiska friden, och sedan de till kronan Sverige blifwit afträdde, fallit under kronans disposition och har det stådt uti dess magt, at med dem efter omständigheterna förfara. Man finner fördenskull att de undergådt åtskillig förvandling; stundom hafwa de warit förlänte, stundom borttarrenderade, stundom förpantade och återigen af kronan återtagne. Då dessa hemman kommo under den sidsta rubriken, som de ock ej mindre i kronans jordebok än sielfwa pantebrefwet stå upförde, är otwifwelaktigt, att de kunde till skatte försäljas. Att de dagswerken som af desse hemman till kongsgården utgiöras, ej medföra rättighet till skatteköp, kan tydeligen slutas, ej allenast af 1723 års skatteköpsförordning, utan ock däraf att samma dagswerken måste betalas, och äro sålunda bemälte dagswerken uti den räntan icke inbegripne, som swarar emot rustningen. Hwad åter förpantningsbrefwet angår, så är det aldeles lika och efter samma formulair uppsatt, som pantebrefwen i gemen blifwa uppsatte. Och om den principen skulle etableras, att alt hwad som är förpantadt skulle få köpas till skatte, så skulle en sådan skatterättighetsprætention gå så långt, att man omsider ej wiste, hwarest den skulle stadna, och torde försök kunna giöras, att en del ägendor som nu äro kyrkoförläning eller dylikt, men tillföre warit förpantadt, under denna sednare titeln skulle abalieneras. Hwad upsigten angår öfwer hemmanen, som warit förpantningsinnehafwaren ålagd, jemte det answar som uti pantebrefwet omförmäles, så är det ej annat, än hwad som i anseende till kronohemman tillkommer kronobetjente i allmänhet. Men hwem will påstå att desse sednare af sådan orsak hafwa rättighet till skatteköp. Assessor Wettring hade icke denna ägendom i underpant på winst och förlust, utan är det uti pantebrefwet honom tydeliga reserverat, att i händelse denna pant på något sätt honom frångingo, så skulle han på annat sätt af kronan hållas skadeslös. Wettring hade icke heller magt, att efter eget behag af- och tillsätta åboer, utan borde sådant ske lagliga och då de befunnos tredska och försummeliga. Och hwad hans utgifna städsmålssedlar angår, så torde han, om den saken noga examineras, snarare böra ställas till answar, än att något af dem kan argumenteras till hans skatteköpsrättighet. H:r probsten förklarade sluteligen sig bifalla det särskilta votum såsom på lag och billighet grundat, hälst det ock woro nog betänkeligit, att giöra 4 à 500 personer huswilla.

H:r kyrkoherden magister Wikman yrkade det samma, att nämligen hemmanen woro krono, till hwilka assessor Wettring ej hade minsta rät-

tighet sedan förpantningen war til ända. Denna förpantning gaf allenast inwisning på räntan, men ej på åborättigheten. Hemmanen kunde icke heller såsom augment anses, ty det innehåller contradiction att förpanta ett augment till rusthållet. Arbetet är lämnat till kongsgården icke såsom någon jordeboksränta, utan för betalning. Det utmärker äfwen hos assessor Wettring någon obarmhertighet, att då kammar-, och krigscollegierne decidat för Wettring, men med det wilkor, att åboerne skulle få sitta orubade, så har han därmed icke warit nögd, utan aldeles welat drifwa ut dem, och synes sålunda wara ömt att sätta 400 personers wälfärd i hans händer. Den af h:r probsten Bolmstedt giorda erindran om gräntseort förtjänar attention. Större nytta är det äfwen för publicum att hemmanen åbos af bönder, än andre som ej gifwa något till kronan och litet nog åt presten. Pantersinnehafwaren är ej på minsta sätt lidande, ty han har haft sitt fulla intresse öfwer och icke under, samt sielfwa capitalet till fullo betalt. Hwad det angår, att deputation gådt ifrån utskottets tankar, så har utskottet haft alla acterne för sig och granskat saken närmare.

H:r biskopen doctor Benzelstierna anförde, att wid decision af denna sak, få skiäl icke tagas däraf att hemmanen äro krono och få köpas till skatte, ty det förra medgifwes och det senare bestyrkes af 1723 års förordnande; icke däraf att Kongl. Maj:t afgjordt saken, ty detta decisum bör nu granskas, så wida beswär blifwit däröfwer hos ständerne anförde; icke däraf att mer eller mindre antal bönder förlora skatteköp, ty här bör urskiljas hwilken har rätt. Utom det som blifwit anfördt om dagswerkens præsterande af desse hemman till kongsgården, så blir rätta och egenteliga frågan, hwilken bör anses såsom åbo, antingen assessor Wettring till hwilken dessa hemman på sätt som pantebrefwet innehåller, warit förpantat, eller de bönder som hemmanen bebodt. Här bör aldräförst den equivoque ur wägen rödjäs, som wil följa med det ordet åbo. Med åbo förstås här icke hwar och en som bebor och brukar något hemman eller torp för ränta, arrende eller dagswerken, utan bör åbo tagas uti den mening, som 1723 års och andra kongl. förordningar innehålla, då en åbo säijes hafwa rätt till skatteköp. Att de bönder som tid efter annan bebodt desse hemman, icke uti en sådan mening warit eller äro åboer, wisa acta tydeligen. Icke under danska tiden, ty då woro de weckudagsbönder. Icke i början af deras devotion under Sverige; ty de woro af kronan borttförlänte, och disponerades såsom frälse; icke sedermera under arrendetiden, ty hemmanen lydde

under Smedstorps kongsgård och disponerades af arrendatorerne på samma sätt som tillföre. Icke heller under förpantningstiden (hwarom sedan mera). Men aldenstund hemmanen quæstionis i början disponerades under frälse rätt, och de nu mera efter bägge sidors begifwande äro krono och kunna till skatte uplåtas, så tyckes frågan blifwa, när oftanämde hemman undergådt en sådan förwandling? Af det som handlingarne gifwa wid handen, så har sådant skedt år 1713, då Smedstorps kongsgård blef med rustning belagd, och de tillföre lydande hemman i så måtto abalierade, att räntan blef af kronan till andra behof disponerad, men dagswerken ännu qwar wid gården. Denna disposition af räntan war dock året förut giord genom förpantning till kammereraren Montan, och räckte intill år 1756, då förpantningen blef inlöst. Häraf blir tydeligit, att den moment då desse hemman blefwo krono inföll under förpantningstiden. Häraf är lika tydeligit, att skatterättighetsquæstion dependerar af det, hwilken under samma tid war att anse såsom rätter åbo, antingen assessor Wettring, eller de bönder, som desse hemman bebodt. Ty det är oförnekeligit, att den är åbo som äger frihet att af- och tilsätta åboer och som står i answar för hemmanets häfd och byggnad, samt måste lefwa efter föreskrift i det som angår skogens nyttjande; och då alt detta enligit pantebrefwets uttryckeliga innehåll, träffar in på assessor Wettring; så följer lika oförnekeligen det han såsom rätter åbo är att anse, och i stöd af 1723 års förordning till detta skatteköp berättigad, då hemmanen quæstionis äro sådane att de kunna till skatte uplåtas.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Filenius, anförandes tillika hemmanens natur från början.

H:r kyrkoherden Linderot hölt före, att assessor Wettring hwarken såsom åbo, eller under titel af augment kan hafwa rättighet till detta skatteköp. Augmentsnatur är sådan, att ränta utgiöres, den må bestå uti jordebokspersedlar, eller ock jordeboksdagswerken. Men desse dagswerken äro ej uti jordeboken upförde, utan måste de af rusthållsinnehafwaren betalas. Wettring har emottagit hemmanen med åboer och borde sålunda dem i samma skick ifrån sig lefwerera. Den uppsigt honom lämnades öfwer hemmanen war ej annat än det af landshöfdinge och kronobetjante ordinairt sker, hwilka därför icke kunna prétendera någon åborättighet, och i anseende härtill biföllo h:r kyrkoherden votum dissentiens.

H:r probsten magister Hellberg förmälte sig ej annat finna, än att recipitet bör vara emellan förmon och skyldighet, och att den som skall upfylla skyldigheterna bör åtniuta en däremot swarande förmån. Uti förevarande quæstion sättas de skyldigheter, att vara ansvarig för hemmanen emot den förmån att anses för åbo; och aldenstund det förra är ålagt assessor Wettring, så synes han ock böra åtniuta det sednare.

H:r kyrkoherden magister Kollinius åberopade hwad af h:r biskop Benzeltierna och h:r kyrkoherden Klot war anfördt; och förklarade tillika huruledes desse bönder alt ifrån första början icke haft rättighet till desse hemman. Hwad det widkommer, att de icke olagligen ifrån hemmanen fådt upsäijas, betyder ej annat, än att de skulle niuta laga fardag, hwilket äfwen alla andre frälse- och så kallade landtbönder är förbehållit, utan att därpå till skatterättighet kan argumenteras. Wettring har så i denna som förra ofriden præsterat rustningen och bör sålunda wid förmånerne sou-téneras. Det kunde å böndernes sida wara något att förebära om Wettring icke allenast fådt sin panteskilling tillbakars, utan ock blifwit aldeles skild från hemmanen samt det ansvar som honom därwid ålegat, så att hemmanen woro till kronan hemfallne, af kronan emottagne och åboerne ej mera med Wettring haft att skaffa, men då skatteköpsquæstion moveras medan Wettring i följe af pantebrefwet ännu står för hemmanen i ansvar, med mera, och sig till skatteköp anmäler, så bör han niuta sin åborättighet till godo. Och när detta lägges till grund, så få äfwen de öfriga argumenter, som deputation anfördt, mera styrka.

Härmed instämde h:r probsten Hiortsberg, h:r doctor Wahlborg och flere, yrkandes i synnerhet h. doctor Wahlborg, att desse bönder ej annorlunda än såsom leijlingar, som de där i orten kallas, äro att anse.

H:r kyrkoherden Hoffgardt erhindrade, att desse hemman kallas kronohemman, då förpantningen skedde och bönderne men ej Wettring uti jordeboken införde. Wid Smedstorp rustas icke för dessa hemman, utan har det warit en kongl. benådning, att kongsgården emot betalning, af hemmanen haft dagswerken, och dem præstera bönderne lika fullt fast än de hafwa fådt köpa sina hemman till skatte. Sedan fördenskull Wettring har fådt sin panteskilling tillbakars, så har han ej mer att giöra med hemmanen, än någon annan, som aldrig med dem haft att skaffa. Om något brister uti pantskillingen, så må det honom godtgiöras. I sielfwa städsemålssed-

larne nämnas bönderne såsom åboer, och äro likaledes under samma titul uti jordeboken införde.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte, att denna sak bör med så mycket större ömhet handteras, som den rörer så många människors wälfärd. När man examinerar naturen af ägendorar, så finnes ej något kronofrälse, om icke kongsgårdar kunna så kallas. Alt det som kronan får om händer det kallas krono, och kan af kronan disponeras antingen på det ena eller andra sättet. Det gör sålunda icke till saken, hwad Smedstorp tillför-ene varit eller ock nu är, utan här frågas allenast, huru kronan ansåg desse hemman då de förpantades? Därpå kan ej annat swar följa, än att de woro kronohemman, såsom de äfwen uti förpantningsbrefwet uttryckeligen kallas. Så länge förpantningstiden räckte, så hade Montan eller dess rättsinnehafware frihet att upbära räntan af hemmanen, samt hafwa den uppsigt öfwer åboerne som förpantningsbrefwet innehåller, men längre war honom icke tillåtit att gå. Under samma tid woro bönderne att anse såsom åboer å kronohemmanen, och äro under en sådan titul uti kronoräkenskaperna införde. Förpantningsinnehafwaren kunde ej hafwa större rättighet än kronan sielf ägde, men på det han så mycket bättre skulle kunna besörja den här ålagde tillsyn öfwer hemmanens häfd, så lämnades honom frihet, att sielf besörja ett och annat i anseende till tredska åboers afsättande och andras anskaffande, så att han slapp den omgången att anlita konungens befallningshafwande eller kronobetjente, hwilkom denna tillsyn annars åligger. Här af följer, att desse bönder icke woro att anse såsom hans drängar, ty han borde med dem lagliga förfara änskönt de woro tredske och försummelige, samt skulle gifwa ränta för de hemman som de åbodde. Icke heller hade assessor Wettring rättighet att sielf bruka hemmanen, ty då skulle han hafwa fådt mer än honom uti contractet war stipulerat. Räntan att upbära war honom låfwat, samt att besörja om åboer, men ej mer. Och om än assessor Wettring skulle haft rätt att sielf blifwa åbo på något hemman som af laglig orsak under förpantningstiden blifwit ledigt, samt werkeligen det samma såsom åbo tillträdt; så förminskar det dock icke de andre böndernes rätt, som werkeligen varit åboer och igenom hemmanens försvarliga wård sig därwid bibehållit. Men när nu förpantningstiden war förbi och Wettring fådt dess till kronan försträckta lån åter, så expirerade i och med det samma all den gemenskap, som han med desse hemman haft, och kronans rätt tog åter igen fullkomligen wid, och aldenstund kronan finner sig

wid att aflåta dessa hemman till skatte, så lära ock bönderne såsom åboer, framför Wettring, som nu mera ej har med dem att skaffa, till skatteköp wara berättigade.

Härmed conformerade sig h:r biskopen doctor Beronius; likaledes h:r probsten Meurling, som gaf tillkänna, det han sielf haft en dylik händelse af förpantning och sökt skatteköp, men åboerne hafwa därwid blifwit bi-behållne.

H:r biskopen doctor Halenius och h:r superintendenten doctor Lutkeman instämde uti det, som af h:r biskop Benzelstierna war anfördt, och tillade h:r biskop Halenius, att sedan den twetydighet blifwit af h:r biskop Benzelstierna ur wägen rögd, som det ordet åbo kan wara underkastadt, så att däraf skönjes, det desse bönder icke warit drängar wid Smedstorps kongsgård; icke heller sådane åboer, som i följe af 1723 års förordning äga rättighet till skatteköp å kronohemman; utan warit att anse såsom landtbönder, de där uppå de af Wettring undfångne städsemålssedlar och försäkran om lifstids besittning så wida de fullgiorde sina skyldigheter, woro bönder och betalte ränta samt de personela utskylder. Så bör tillika anmärkas, att alt hwad kronan äger är icke på det sättet krono, att det kan till skatte uplåtas; wissa förläningar till wissa stater skulle då sättas uti äfwentyr. Icke heller kan det anföras såsom argument till skatteköp, att hemmanen uti jordeboken med wisse åboer äro nämde; ty allesammans, det ware sig krono, skatte, frälse, eller af hwad natur de wara måge, blifwa nämde med de bönder som dem brukat då jordeboken uprättades. Biskopsstolen i Skara har genom en dylik händelse något förlorat, och är det fara, att på andre ställen kan ske det samma, om man icke i tid ser sig före.

H:r kyrkoherden Stenius förmälte, att uti Karelen äro många bönder, som på lika sätt warit förpantade, och är angeläget att tillse, det den ortens inwånare ej blifwa lidande, om något præjudicat skulle statueras till skatteköpsrättighet af förpantning.

H:r probsten magister Mathesius hemstälte åter, om icke vårt kamarwerk likasom wändes up och ner, och någor hwar af dem som hafwa skatteägendomar sättas i osäkerhet, om denna fråga slår annorlunda ut, än h:r probsten i hufwudsaken sig förklarar.

Ändteligen och uppå flere ledamöters begäran, giordes af högwördigste herr archibiskopen proposition: om ståndet bifaller deputations betänkande angående denna sak, hwartill Ja och Nej swarades, samt urskildes genom

votering 29 röster för Nej och 25 för Ja, att ståndet bifaller votum dissentiens.

7 §. Högwördigste herr archibiskopen gaf wid handen, att sedan riksens ständer, som förut är bekant, wid tillfälle af det, att Hans Kongl. Höghet, rikets kronprints fyllt dess 15 ålders år, låtit slå en medaille, samt till Hans Kongl. Höghets egen disposition öfwerlämnat däraf ett wist antal, så hade högbem:te Hans Kongl. Höghet behagat förära en medaille till hwarje ledamot af riksens ständer, och woro nu, genom en kammarherre hos herr archibiskopen så många medailler aflämnade, att samtelige ståndets nu warande samt borttreste ledamöter, jemte notarierne fingo hwar sin.

Desse medailler utdeltes, och instämde ståndet med högwördigste herr archibiskopen, det Hans Kongl. Höghet häröfwer bör af ståndet i underdånighet complimenteras, och anmodade herr archibiskopen, att med h. landtmarschalken och de öfrige talemännen om sättet närmare öfwerenskomma, hwarwid dock ståndet för sin del tyckte bäst wara, att landtmarschalken och talemännen hos Hans Kongl. Höghet å ståndens wägnar aflägga underdånig tacksäjelse.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 6 Martii

1 §. Justerades protocollet af den 1 Martii.

Wid 1 § hemstälte h:r kyrkoherden Klot, om icke ryttmästaren Kronaker äfwen kunde förskonas för ersättning till hustru Anna Pehrsson till 300 d:r s:mt, emedan han förutan annan omkostnad wid Haglösa hemman, utfådt 7 tunnor spannemål, som sedermera tillfallit bemälte hustru, utan att Kronacker därföre haft någon ersättning.

Ståndet förblef wid dess förra beslut, och hwad ersättning för detta utsäde angår, så kan ryttmästaren Kronacker, om han så för godt finner, denna hustru därföre lagligen tilltala.

Wid 4 § hemstälte 2:ne ledamöter af bergsdeputation herrar probstarne magister Tiburtius och doctor Lindegren, huruwida detta ståndets beslut äfwen skulle sträcka sig till de mål som allaredan uti deputationer kunna wara anmälte, och hwarwid deputation allaredan lagt handen, ehuruwäl deputation däröfwer ej hunnit inkomma till plena bemälte ledamöter för-

mälte vidare att en sådan casus existerar uti bergsdeputation, i det en ansökning för lång tid tillbakars blifwit anhängig, hwilken äfwen deputation till afgjörande förehaft, innan detta beslut togs, ehuru ej altsammans ännu är afgjort.

Ståndet tog detta uti öfwerwägande. Och aldenstund den saken är allaredan uptagen samt under arbete, och det torde blifwa för ömt att aldeles sådant afskära; ståndet äfwen med dess beslut egenteligen welat förekomma, det nya saker hwarken uti plenis eller uti deputationer må hädanefter uptagas; så må deputation öfwer detta ärende, efter dess beskaffenhet sig yttra.

Och som det tillika gafs wid handen, att ett memorial woro på riddarhuset ingifwit, som med dessa ärender kan hafwa någon gemenskap, så will ståndet öfwer det samma när det kommer att företagas, efter omständigheterna sig utlåta.

Enligt ståndets uti förra pleno tagne beslut afgick fördenskull en deputation till de öfriga stånden; hwarjemte deputation anmodades, att uti bondeståndet anmäla, att sedan presteståndet nu förehaft och till bondeståndets nöije afgjort åtskillige af sidstnämde stånd recommenderade ärender, så wäntade äfwen presteståndet af bondeståndet samma wilfarighet uti de mål som presteståndet anmält, hwaribland i synnerhet skulle nämnas kammar-, oeconomie- och commercedeputations 3:ne betänkande om presterättigheter samt qwicktionde i Finland, samt capellanernes spannemål i Strengnäs.

Wid 6 § anmälte h:r kyrkoherde Klot, att ehuru han icke will syfta uppå någon ändring uti ståndets beslut angående Wettringske skatteköpet, så woro det dock någon omständighet, som h:r kyrkoherden sedermera fådt anledning att tänka på och åtminstone för sin del wille hafwa uti protocollet införd, nämligen, huruwida de lägenheter, som blifwit gifne i wederlag för öen Bornholm, böra enligt fredsfördraget med kronan Dannemark förblifwa wid samma natur som de woro då de till kronan Sverige afträdde, eller om icke Sweriges krona äger frihet att med dessa lägenheter efter omständigheterna förfara. Och som detta rätteligen uplyses utaf en uti 1660 års fredsfördrag¹⁴³⁷ åberopad samt legitimerad act, hwilken nu icke

---

¹⁴³⁷ Tryckt fredsfördrag 27 maj 1660: *Pacta och FredzFördragh emellan Hans Kongl. Mayst. och Chronan Sverige på then eena, och Hans Kongl. Mayst. och Chronan Danmarck på then andra sijdan föraffskedade och vprättade, vthi lägret för Köpenhamn then 27 maij, anno 1660.*

är till hands, så wille h:r kyrkoherden detta allenast omröra, hwaruti äfwen h:r probsten doctor Wahlborg instämde, och upläste hwad uti 5 och 12 §§ af berörde fridsfördrag om denna act förmäles.

2 §. Föredrogs extractum protocolli hållit i kongl. rådkammaren d:n 19 Januarii sidstledne¹⁴³⁸ angående de af landshöfdingen, nu mera riksrådet baron Frisendorff genom memorial anmälte swårigheter wid verkställigheten af 83 § uti kongl. resolution på allmogens allmänna besvär wid 1756 års riksdag,¹⁴³⁹ samt kongl. krigs- och kammarcollegiernes däröfwer afgifne betänkande, som altsammans remitterades till landt- och siö-militiæoeconomiedeputation.

3 §. Föredrogs extractum protocolli från kongl. rådkammaren under d:n 1 Decemb. 1761,¹⁴⁴⁰ angående secreteraren Ebeltoft, som remitterades till secreta deputation.

4 §. Föredrogs extractum protocolli från kongl. rådkammaren af d:n 4 Decemb. sidstl:ne¹⁴⁴¹ jemte fru Judita Kaméns underdåniga ansökning, att hennes ålderstegne och oförsörgde döttrar, efter hennes död må få behålla den pension af 300 d:r silf:rmt, som henne af auctionswerkets avance-medel här i staden, genom kongl. brefwet af d:n 25 Februarii 1735 blifwit anslagne.

Detta ärende befants af ridderskapet och adelen wara remitterat till secreta utskottet, men aldenstund den omförmälta pension icke niutes af stats-medlen utan af stadsens auctionsmedel så remitterades altsammans till kammar-, oeconomie- och commercedeputation.

5 §. Uplästes capitain Ulric Adelhielms memorial,¹⁴⁴² jemte underdånig böneskrift till Kongl. Maj:t om befordran i anseende till dess långl:e tjenste-

---

¹⁴³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 45.

¹⁴³⁹ Tryckt resolution 29 november 1756: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär och ansökningar, hwilka thesz trogne undersåtare af riksens ... i underdånighet ingifwa låtit*. Paragrafen i *BdP* 7, s. 1073 f.

¹⁴⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 46.

¹⁴⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 47.

¹⁴⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 3. Behandlas 22 mars.

tid, med flere acter, som uppå h:r probsten Bolmstedts begäran blef hwilande till en annan gång.

6 §. Uplästes håfjunkaren Carl Estenbergs memorial angående arbetslön wid spinnerierne, som remitterades till secreta handels- och manufacturdeputation.

7 §. Af denna anledning och uppå h:r doctor Celsii erhindran, föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående spinnerierne wid de gröfre klädesfabriquer,¹⁴⁴³ som upsköts till en annan gång, och som åtskilliga puncter innehöllos uti detta betänkande; befaltes notarien, att däraf till nästa gång formera extract.

8 §. Likaledes uplästes och upsköts till en annan gång bemälte deputations betänkande, angående understöd till en linnefabriques inrättning uti Helsingfors.¹⁴⁴⁴

9 §. En deputation ankom från bondeståndet, som till afgjörande recommenderade kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående nybyggen på Öland, samt aflämnade bondeståndets extractum protocolli, om spinneriernes uphielpande wid gröfre klädesfabriquer.

10 §. H:r probsten magister Bolmstedt anförde, att som man märker, det wisse stånd ännu ytterligare uptaga tienstesaker, så torde det blifwa nödigt, att ju förr dess häldre till afgjörande företaga, hurudant swar skal lämnas på ridderskapet och adelens extractum protocolli, angående tienstesakerne i gemen.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte härwid, att ehuru h:r doctorn tillförene warit af den tanka, det kunde man dröija med denna sak, och det af de skiäl, som då blifwit anförde, så föranlåtes dock h:r doctorn nu tänka annorlunda, sedan omständigheterne sig i så måtto förändrat, att ehuru samtelige stånden sig förenat, att icke wilja uptaga nya saker af sådan beskaffenhet, och till den ändan från hwarje stånd afgifwit justerade och af

---

¹⁴⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 66. Även 22 mars.

¹⁴⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 85. Även 10 juni.

secreterarne underskrefne listor, så besinnes det dock, att bondeståndet, genom extractum protocolli för sin del besatt en ledig jägmästaresysla, hwartill ordenteligit förslag annars skal wara uprättadt; såsom det ock wil förliudas, att någon landshöfdingesysla skal på samma sätt wara projecterad att borttgifwas; och aldenstund sådant ej annat kan än upwäcka missnöije, hwilket ock genom bref från landsorterne blifwit förspordt, så hölt h:r doctorn till förekommande af sådane nya tentamina, wara nödigt, att ståndet, ju förr dess häldre, ja, om det ock woro nu i dag, denna sak afgiorde och hwaröfwer h:r doctorn begärte ståndets yttrande.

H:r probsten magister Mathesius instämde häruti med tillägning, att detta drögs mål förorsakar mycken oro, samt förliudes, att inhibitioner nyligen skedt wid tiensterns förgifwande.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, hwaruti äfwen flere ståndets ledamöter instämde, att med mycket skiäl giöres påminnelse wid det, att nya tienstesaker blifwa uti stånden uptagne, samt att ståndet torde äfwen finna för godt, att icke längre dröija med denna sak, men som tiden nu i dag syntes wara allaredan nog medtagen, så torde ock ståndet därmed hafwa anstånd till nästa wecka.

Härwid projecterades af en del ledamöter, det denna sak uti nästa pleno, som om måndag kommer at hållas, må företagas och afgiöras; andre åter höllo före, att därmed kunde något dröijas, dock så, att man i nästa wecka saken afgiorde. Och aldenstund den häröfwer af högwördigste herr archibiskopen giorda proposition skiljaktigt beswarades, afgiordes genom votering, hwarwid 26 röster woro för Nej och 24 för Ja, att denna sak uti nästa wecka kommer att afgiöras.

10 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocolli af d:n 11 Decembr. angående pensions beräknande för riksrådet Höpken¹⁴⁴⁵ från den tid dess löner uphördde.

12 §. Likaledes föredrogs secrete utskottets extractum protocolli af samma dato, angående riksrådet friherre Palmstiernas pension,¹⁴⁴⁶ som uppå h:r kyrkoherden doctor Celsii begäran blef hwilande till en annan gång.

---

¹⁴⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 104.

¹⁴⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 107.

13 §. Deputerade från bondeståndet gaf tillkänna, att bemälte stånd till alla delar bifallit kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om skogarne i riket.¹⁴⁴⁷

14 §. Föredrogs justitiæ- och protocolsdeputations betänkande,¹⁴⁴⁸ angående ett nytt förordnande, det alla assessorer uti domcapitlen böra hädanefter wara prester och med prestaed förbundne; och i anseende till de af deputationerne anförde skäl fant ståndet för godt att både bifalla detta betänkande, såsom ock hos de öfrige respective stånden det samma till bifall recommendera; dock med den förändring, att den inemot slutet anförda mening: *I synnerhet som biskopen äfwen tillkommer föra præsidium*, till ock med: *aldrig fela kan etc.*, går ut, emedan den är mindre nödig, och det utom dess förhåller sig så, att rector gymnasii ordinairt förer præsidium uti det omförmälta collegio gymnastico, hwarifrån sakerne sedermera, när så nödigt pröfwat, refereras till biskopen, såsom ephorus, hwilken åter, då ärendernas wigt så fordrar, dem uti domcapitlet föredrager. Hwilket genom utdrag af protocollet skulle communiceras.

15 §. Uplästes extractum protocollis under d:n 5 i denna månad ifrån expeditionsdeputation,¹⁴⁴⁹ angående expedition af fiskeriedeputations betänkande om medel och utvägar till förekommande af den öfverklagade brist och dyrhet på salt, som upsköts till en annan gång, och befalltes notarien att göra sig underrättad och gifwa wid handen, hwad härutinnan tillföre kan wara resolverat.

16 §. Föredrogs och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående timber och wedbrand för Nora stad.¹⁴⁵⁰
Ståndet åtskildes.

---

¹⁴⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 87. Behandlas 27 maj.

¹⁴⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 61.

¹⁴⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, i slutet.

¹⁴⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 60.

År 1762 den 8 Martii

1 §. Justerades protocollet af d:n 6 Martii.

2 §. H:r kyrkoherden magister Wikman erhindrade, huruledes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om barnhusen och hospitalerne i riket¹⁴⁵¹ innehöllo ibland annat, det syslomän wid hospitalerne må räkna dubbla tienstear, hwilket torde i hwarjehanda afseende falla betänkeligit att bifalla, och woro sålunda nödigt, att ståndet detta betänkande till afgjörande företogo innan de öfrige stånden sig däröfwer utlåtit.

Högwördigste herr archibiskopen erindrade äfwenwäl, det torde ståndet finna nödigt att efterse, det den embetesåtgärd, som i stöd af förra kongl. förordningar årligen ej allenast consistorierne utan ock presterskapet i gemen wid barnhus och hospitaler, ej må blifwa swårare eller råka i någon collision med andre embetsmän. På det fördenskull altsammans må blifwa så mycket bättre utredt, och därjemte behörigen i akt tagit hwad på särskilta orter kan wara brukeligit, fant ståndet för godt, det må de under d:n 22 Januarii sidstl:ne af hwarje stift utnämde deputerade, som eftermiddagen i dag kl:n 4 träda tillsammans, detta widlöftiga betänkande å nyo genomgå, samt däraf formera ett utdrag, som kan tjena ståndet till uplysning wid sakens sluteliga afgjörande.

Och aldenstund ståndet fant för godt att genom en deputation hos de öfrige stånden anmäla ståndets beslut öfwer justitiæ- och protocolsdeputationernes betänkande om assessorerne uti domcapitlen, så anmodades deputation tillika, att anhålla det de öfrige stånden wille innehålla med sluteliga afgjörandet om hospitalerne och barnhusen till dess ståndet däröfwer afgifwit dess yttrande.

3 §. Föredrogs extractum protocollis af d:n 27 Januarii ifrån justitiædeputation,¹⁴⁵² om de besynnerliga omständigheter som förelupit wid twisten angående besittningen af Luna ströms qwarn, med mera; och biföll ståndet efter någon öfwerläggning, hwad äfwen borgare- samt bondestånden ge-

---

¹⁴⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 50.

¹⁴⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 58.

nom protocollsutdrager af d:n 13 och 15 Februarii bifallit;¹⁴⁵³ det må denna sak såsom en caussa piæ af deputation ex simplici et plano uptagas och afgjöras.

4 §. Föredrogs ett af riksdagsfullmäktigen af bondeståndet Simon Moilanen ingifwit memorial,¹⁴⁵⁴ angående Cajana knecktecompagnie, som remitterades till secreta utskottet, hwarest detta mål wid början af riksdagen blifwit anhängigt giordt och hwaruppå det till riksens ständers vidare godtfinnande ännu beror.

5 §. Uplästes borgareståndets, i anledning af detta stånds protocollsutdrag om saltbristen, utfärdade extractum protocollii af d:n 11 Februarii.¹⁴⁵⁵ Och förblef ståndet wid dess under d:n 4 Febr. tagne och genom extractum protocollii communicerade beslut.

6 §. H:r probsten magister Lindblom anmälte att ehuruwål ståndet för juhl något afgjordt angående de så kallade franske öfwerstar och deras här hemma erhållna confirmationsfullmagter, så hade dock ståndet wid justeringen af denna sak förklarad sig wilja häröfwer något närmare utlåta. Och aldenstund man sedermera fådt närmare kundskap om beskaffenheten af desse fullmagter, och det befinnes det desse öfwerstar uti kongl. fransk tjenst werkeligen warit tjenstgörande, då de äfwen i stöd af tjenstebetänkandet hafwa rättighet, att här hemma avanceras till sådane syslor, som de utrikes förrättadt, så anhölt h:r probsten, det wille ståndet denna sak både sluteligen afgjöra, såsom ock taga desse öfwerstars sak uti ömt öfwerwägende, och upläste därjemte en sådan öfwerstefullmagt, samt generallieutenantens och nu warande landtmarschalkens h:r grefwe Fersens intygande om beskaffenheten och anseendet af sådane fullmagter.

Härmed instämde h:r kyrkoherden Klot och tillade, att änskönt ståndet skulle hafwa afgjordt saken, och h:r kyrkoherden på alt sätt wördar ståndets beslut, samt will icke gifwa anledning till det att saker skola å nyo uprifwas, så woro det dock en hel annan beskaffenhet, när sedermera så-

---

¹⁴⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 196 (borgarståndets protokollsutdrag), R 922, nr 164 (bondeståndets).

¹⁴⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 276.

¹⁴⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 185.

dane omständigheter sig förete, som gifwa mera lius uti sakerne. Och hwad detta ärende angår, så wille h:r kyrkoherden för sin egen del tillstå, att då saken förra gången war före, hade h:r kyrkoherden om dessa fullmagter ej haft annan tanka, än att det woro blotta characterer, undfångne af fältmarschalken såsom en douceur för främmande officerare, men när saken nu befinnes annorlunda, så räknade h:r kyrkoherden icke allenast för en skyldighet, utan ock en heder att ändra sitt omdöme.

H:r kyrkoherden magister Wikman hölt före, att denna sak nu mera ej kunde uptagas, sedan den woro genom votering afgjord, och trodde h:r kyrkoherden tillika, det ej någon vidare uplysning kan nu mera säijas wara tillkommen, emedan alla desse skäl, som nu omröras, äfwen blefwo wid förra öfwerläggningen föredragne; hwarmed äfwen h:r probsten doctor Serenius instämde, med tilläggnings huru det strider emot ståndets heder att ändra sina beslut, utom det att det drager ut tiden och borttager den samma för andre giöromål; samt att h:r probsten Lindblom må wid wite förbiudas, att aldrig mer resa quæstioner öfwer voterade saker, som går ståndets heder och wärdighet förnär.

H:r biskopen doctor Benzelstierna, h:r superintendenten doctor Lutkeman, h:r doctor Celsius, h:r probsten Meurling och h:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus, jemte flere förmälte likaledes sig ingalunda wilja gifwa anledning till att ändra de beslut, som uti ståndet kunna wara tagne, då saker äro aldeles afgiorde, men hwad detta angår, så må man åtminstone se efter huru det hänger tillsammans och om därwid kan något ytterligare påminnas.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade sig såsom taleman, icke wilja gifwa anledning att å nyo uptaga afgjorda saker, men torde dock icke hindra ståndet då sådant åstundas, att närmare se på sakerne, och i händelse någon vidare pröfning skulle befinnas kunna hafwa rum, så lærer sådant så mycket lättare kunna ske när saken ännu icke från ståndet är expedierad, som man har wid denna riksdag exempel, det ständerne genom en sednare expedition till Kongl. Maj:t närmare förklarat, hwad uti en föregående kunnat wara mindre tydeligit och leda till någon irring.

Uppå anmälan gaf notarien wid handen, att om icke denna sak på sätt som nu skedt, i dag blifwit omrörd, så hade han dock, innan den kunnat expedieras, funnit sig föranlåten, att den samma ståndets ytterligare bepröfwande underställa, så wäl i anseende till den tilläggnings som skedde wid protocollets justering, såsom ock att högwördige ståndet ej ännu till

fullo yttrat sig öfwer secreta deputations betänkande,¹⁴⁵⁶ som gifwer anledning till denna quæstion om de franske öfwerstar.

Efter flere ledamöters begäran underrättade sig fördenskull ståndet å nyo om denna saks sammanhang, och befants, att öfwerstelieutenanten och riddaren Jernfeldt anfördt beswär, dels emot öfwersten wid husareregementet¹⁴⁵⁷ gref Johan Sparre, dels emot öfwersten wid artilleriet Carl Ehrensvärd, dels ock emot åfwannämde franske öfwerstar, Segebaden, Sprengport, samt friherrar Fredric och Carl Gustaf Horn. Öfwer detta sidsta har ståndet sig allena utlåtit, och d:n 22 Septemb. resolverat att desse 4:ra öfwerstar i fransk tjenst icke skulle till godo niuta deras här hemma af Kongl. Maj:t undfångna confirmationsfullmagter, men wid justeringen d:n 30 Septemb. tillika faststält, det bemälte öfwerstar wid ansökningar här hemma böra niuta deras tjensteår till godo.

I anledning häraf erhindrade h:r biskopen doctor Benzelstierna, det för ståndet ännu återstodo 2:ne ting, näml:n¹⁴⁵⁸ det ena, att äfwen utlåta sig öfwer öfwerstelieutenant Jernfeldts beswär i anseende till öfwerstarne Sparre och Ehrensverd; det andra, huru ståndets sednare resolution bör förklaras i anseende till den förra. Ty om de franske öfwerstar, då de söka avancera här hemma, böra niuta sina tjensteår till godo, hwartill de ock werkeligen synas hafwa rättighet, och hwarpå deputation grundat dess tillstyrkande och därjemte kan wisas, som det nu ock är bewist, att deras innehafwande öfwerstefullmagter i utrikes tjenst icke warit blotta character, utan medfört tjenstgiöring samt avanceras till generalspersoner och brigadiers, så följer i stöd af tjenstebetänkandet, att de wid sådane fullmagter böra bibehållas, så framt annars deras lätt ej skal wara sämre än andras, och på det officerare må upmuntras, att utrikes giöra sig skickelige till fäderneslandet tjenst.

Därjemte gafs wid handen, att bondeståndet uti sidsta pleno förehaft något till öfwerstelieutenanten Jernfeldts förman i anseende till gref Sparre, hwilken sednare werkeligen warit yngre öfwerstelieutenant, då han wid husareregementets upsättande blifwit avancerad.

Då nu ståndet tog altsammans detta uti ytterligare öfwerwägande och åtskilligt å ömse sidor blifwit anfördt, som syntes tjena till uplysning, före-

¹⁴⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 93. Jfr prot. ovan 22 september 1761.

¹⁴⁵⁷ *husareregemen* i prot.

¹⁴⁵⁸ *näml:ne* i prot.

nade sig ändteligen ståndet uti det beslut, att secreta deputations betänkande bifalles hwad angår öfwerstelieutenanten Jernfeldts beswär i anseende till öfwersten Ehrensverd och de fyra öfwerstar som warit i kongl. fransk tjenst, men hwad angår bemälte öfwerstelieutenants beswär i anseende till öfwersten gref Sparre, wil ståndet sig utlåta uti påskriften å bondeståndets extractum protocollis af d:n 6 Martii angående bemälte öfwerstelieutenant.¹⁴⁵⁹ Hwarjemte ståndet fant för billigt, det må öfwerstelieutenanten Jernfeldt hugnas med öfwerstefullmagt och -tour ifrån d:n 5 Decemb. 1759, då gref Johan Sparre till öfwerste förordnades, på det sätt, att de öfwerstelieutanter, som werkel. haft tour för Jernfeldt, och till öfwerstar avancerat, ej blifwa härigenom præjudicerade.

Af den anledning, att en del ledamöter i början wille påstå, att denna sak, såsom förut afgjord ej borde åter upptagas, förenade sig äfwen ståndet om det gemensamma beslut, att i händelse någon sak woro aldeles afgjord, så må den icke under någon förewändning åter upptagas, så framt icke samtellige ståndets ledamöter sig därom förena.

7 §. Föredrogs justitiædeputations betänkande¹⁴⁶⁰ emellan fru Baaz och¹⁴⁶¹ rådmän Eklin, jemte ett betänkandet åtföljande votum dissentiens.

H:r superintendenten doctor Lutkeman och h:r kyrkoherden magister Wikman höllo före, att ehuru det hitintills icke warit tydlig lag på det, att en domare ej får tillhandla sig en process, som wid dess domstol blifwit anhängig, så synas dock åtskilliga omständigheter wilja styrka till det, att en sådan lag för framtiden blifwer gjord. Det är bekant hwad influence en ledamot kan hafwa icke allenast på de öfrige ledamöter i rätten, utan ock på betjeningen. Uti en tid, då en myckenhet klagomål höras öfwer domare, synes nödigt, att undanrödjia det, som gifwer så mycken anledning att misstänka domare för weld. Och om denna casus, som nu kommit under ständers skärskådande skulle lämnas opåtalt, så gifwes därigenom ett præjudicat för andre.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förklarade först, att den domare, som under warande rättegång inför dess domstol tillhandar sig den i twist warande sak, må med rätta mista embete sitt. Herr biskopen wille äfwen öf-

¹⁴⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 174. Tryckt i *BdP* 9, s. 575.

¹⁴⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 4.

¹⁴⁶¹ Upprepat i prot.

ska, att domare med denna handel sig icke befattat, såsom man ock tillika kan säga, det håfrätten icke bordt för Falkengrens skull extendera favorabilia. Men när saken betraktas i gemen eller in abstracto, så synes ett sådant förordnande blifwa för hårdt och försätta wisse embetsmän uti större lidande än andre rikets inwånare. Erfarenheten wisar att domare kunna råka i rättegång om det som är deras egit, hwilken rättegång kan antingen börjas eller fullföljas wid den domstol af hwilken de äro ledamöter. De hafwa rättighet att bewaka sin egen sak, allenast i akt tages hwad lagen om deras jäfaktighet föreskrifwer. När det samma wid tillhandlade saker i akt tages, så synes samma rättighet existera.

H:r biskopen doctor Halenius tillade, att domare gemenligen hafwa knappa löner, det är en art af hushållning att köpa ägendomar; desse kunna ofta med någon rättegång wara behäftade, och skulle domare nog mycket blifwa lidande, om de af sådan orsak skulle excluderas från sådan handel. Man talar om misstankar, men quisque præsumitur bonus usque dum probetur contrarium. Och hwad håfrättsrådet Falkengren angår, så har han wäl tillhandlat sig denna förpantning, men tillika gifwit sådant uti kongl. håfrätten ärliga tillkänna.

H:r kyrkoherden doctor Celsius hölt före wara skilnad emellan de twänne ting, att bewaka egen sak, och att under warande rättegång tillhandla sig en annars. Det förra kan icke betagas domare, men det sednare gifwer många tillfällen till missbruk. Domare hafwa öpet fält uti hushållningsmål, ehuru de icke må just hafwa frihet att köpa de processer, som wid deras domstol blifwit anhängige. Och ehuruwäl håfrättsrådet Falkengren in Martio gifwit tillkänna, det han woro innehafware af saken, så hade dock denna afhandling blifwit förut sluten in Decembri, och uti Januarii månad till communication utstald. Dock höllo h:r doctorn tillika före, att Falkengren icke allenast förskonas för tilltal, emedan härutinnan icke tillförene warit lag, utan ock att denna dess afhandling blir ståndande, men att för framtiden tydeligen stadgas.

Härmed instämde herrar probstarne Meurling och doctor Wahlborg, och uppå giord proposition biföll ståndet det särskilta votum.¹⁴⁶²

---

¹⁴⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 135.

8 §. En deputation ankom från riddarhuset, som gaf wid handen, att ridderskapet och adelen i anledning af expeditionsdeputations extractum protocolli af d:n 5 i denna månad, angående expedition af fiskerideputations betänkande om saltet, i så måtto fogat sig efter borgareståndet, som remitterat den delen till secreta handels- och manufacturdeputation, som angår Kongelfs siötullskammare, att sidstnämde deputation inom 8 dagar med dess utlåtande må inkomma, med mera som genom protocollsutdrag skal meddelas.¹⁴⁶³

Sedan adelens deputerade tagit afträde, biföll äfwen ståndet detta ridderskapets och adelens yttrande; kunnandes deputation, om öfwerwinnerliga hinder skulle emellankomma, sådant hos plena tillkänna gifwa, hwilket ock nu lämnades deputationsledamöter till efterrättelse.

Dock anmälte härwid superintendenten h:r doctor Körning, att detta som rörer Kongelf stad, är af enahanda beskaffenhet med saken om stapelstäders inrättande uti Österbottn och Wästernorrland, och ser h:r superintendenten icke hwarföre det ena skall expedieras och det andra icke; warandes mindre angelägit om Kongelf, som har 2 à 3 stapelstäder i nästa granskap, än om de andra orter, hwarest på 250 mil ingen stapelstad finnes. Och aldenstund detta beror därpå, att borgareståndet får swar på dess sidsta extractum protocolli, hwaruti bemälte stånd på ett så besynnerligt sätt reclamationerat sina så kallade privilegier, så wille h:r superintendenten anhålla, det ståndet ju förr dess häldre, ja om det ock wore nu i dag, aflämnar ett sådant swar, hwartill h:r superintendenten äfwen upsatt sina tankar, på det altsammans må kunna expedieras, och emedlertid behöfdes ej någon remiss, hwarken om det ena eller det andra.

Härmed instämde herrar probstarne Hellstadius och Mathesius.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, att hwad af h:r superintendenten doctor Körning blifwit anfördt angående swar uppå borgareståndets extractum protocolli angående stapelstäder, har i så måtto sin goda grund, att samma swar bör afgifwas, och torde äfwen ståndet finna nödigt att med första den saken sig företaga, ehuru det icke nu i dag kan ske.

---

¹⁴⁶³ Se ridderskapets och adelns protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 48.

Men detta hindrar dock icke, att ju secreta handels- och manufacturdeputation må om Kongelf sig utlåta, på det thet angelägna ärendet om saltet må komma till expedition.

9 §. Ankom en annan deputation från ridderskapet och adelen, som gaf wid handen, det ridderskapet och adelen bifallit ett af kammarherren Hasenkamph ingifwit memorial angående underrättelse från secreta utskottet om de utrikes subsidier, huru de blifwit betalte och använde, hwilken underrättelse ridderskapet och adelen trodt ganska mycket bidra till de nu förestående contributioners willigare åtagande.

10 §. Deputation ankom äfwenwäl från bondeståndet, som gaf tillkänna, att bemälte stånd bifallit ridderskapets och adelens genom en deputation communicerade beslut, angående remissen till secreta handels- och manufacturdeputation om Kongelfs siötullskammare, men att bondeståndet icke desto mindre lærer förblifwa wid dess tillförene tagne beslut.

11 §. Företogs å nyo saken angående Jönköpings gewärsfactorie och uplästes öfwersten baron Funks memorial,¹⁴⁶⁴ men som flera memorialer om denna sak woro inlämnade som äfwen komma att upläsas, och tiden nu war förliden, så upsköts detta till nästa gång, att då aldräförst företagas och afgjöras.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 12 Martii

1 §. Högwördigste herr archibiskopen gaf wid handen, det secreta utskottet genom ett extractum protocollif gifwit riksens ständer tillkänna, huru nödigt det woro för bemälte utskott, att få fortfara uti dess öfwerläggning om ett angelägit ärende, och att fördenskull plena må emedlertid uphöra.

Detta protocollsutdrag uplästes och blef bifallit.¹⁴⁶⁵ Hwaruppå ståndet straxt åtskildes.

---

¹⁴⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 131.

¹⁴⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 108.

År 1762 den 18 Martii

1 §. Justerades protocollet af d:n 8 hujus.

Wid 6 § erhindrade h:r probsten magister Hellberg, det han för sin del önskat få närmare uplysning, om icke ståndets första resolution under d:n 22 Septemb. woro grundad, samt att förklaringen som skedde d:n 30 ej woro däremot stridande, så wida det efter h:r probstens tanka woro skilnad emellan det att hafwa öfwerstefullmagt och att få räkna tjensteåren. Det sednare woro billigt, men genom det förra torde flere blifwa lidande.

H:r probsten magister Bolmstedt förklarade, det han ej warit närwarande då denna sednare resolution togs och wille sålunda däruti icke hafwa någon del, hälst herr probsten hördt säijas, det flere blifwa härigenom lidande.

H:r probsten doctor Serenius förbehölt sig, att när löparen kommer af secreta deputations betänkande angående franske öfwerstane, orden böra så warsammeligen ställas i påskriften, att icke måtte märkas någon stötning af ståndets votering, den publiquen så lång tid med approbation haft sig kunnig; och det så mycket mer, som Jernfeldt i samma betänkande fådt afslag och de andre bifall, men ståndets votering utfallit negativ emot hela betänkandet; åtagande han sig att projectera denna påskrift på löparen.

Notarien gaf wid handen, att det protocollsutdrag ifrån bondeståndet angående öfwersteliutenant Jernfeldt,¹⁴⁶⁶ som blifwit omrördt wid öfwerläggningen om denna sak, nu mera till ståndet ankommit, och att expeditionerne om högwördige ståndet så finner för godt kunna särskilt författas.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, det saken nu är afgjord, men kan icke betagas ledamöter att säija sin tanka till protocollet.

Wid 7 § erhindrade h:r kyrkoherden doctor Celsius, att ehuru h:r doctorn, då denna sak förehades, warit och ännu woro af den tanka, det en lag för framtiden bör giöras, att domare icke är tillåtit tillhandla sig saker som blifwit anhängige wid den rätt, af hwilken desse domare äro ledamöter, och det af de skäl, som uti voto dissentiente äro anförde och under öfwerläggningen i ståndet blifwit ytterligare deducerade, så trodde h:r doctorn tillika, det ståndets mening ingalunda warit att applicera en sådan tillgiörande lag till håfrättsrådet Falkengren eller närwarande sak, såsom h:r doctorn icke heller welat tro, det votum dissentiens syftat därpå, som dock

---

¹⁴⁶⁶ Tryckt i *BdP* 9, bil. 26.

wid närmare påseende så befinnes. Så nödigt som det förra är för framtiden till förekommande af missbruk som kunna existera, så hårdt och mindre lämpeligit synes det sednare wara. Ty i och med det samma man talar om lag för framtiden så medgifwer man tydeligen att hitintills öfwer en sådan casus icke warit lag. Har lag icke warit så har Falkengren ej giordt emot lag då han tillhandlat sig denna förpantning. Har han icke giordt emot lag, så kan han icke straffas eller dömas sin förpantningsrätt förlustig, hwilket alltid blir ett straff och är så mycket otilbörligare, som *lex in casu data non obligat quoad casum præsentem*.

Utom alt detta wille h:r doctorn sig tydeligen påminna, att under discourserne taltes om någon exception i anseende till Falkengren. Det frågas sålunda i hwad afseende han borde exciperas; icke från de böter, som i 1738 års förordning¹⁴⁶⁷ utsättes för dem, som onödigtwis med klagomål beswära riksens ständer; ty han war icke beswärande, utan skulle dess contrapart häftat för sådane böter, om den icke blifwit förskont; icke från plikt för handelen, ty den war icke emot lag. Altså kunde detta undantag icke hafwa afseende på något annat, än att denna casus specialis blir som han är, ehuru riksens ständer kunna finna nödigt att för framtiden anorlunda förordna. Och i anseende till alt detta wille herr doctorn giöra sig försäkrad, det ståndets mening aldrig kunnat wara, det håfrättsrådet Falkengren skulle dömas förlustig dess innehafwande förpantningsrättighet.

Härmed instämde herrar biskoparne doctor Halenius och doctor Benzeltierna, h:r öfwerhåfpredikanten magist. Grunnerus samt herrar probstarne Mathesius, Ziebet och Ullholm.

H:r probsten doctor Serenius yrkade, att ståndet må förblifwa wid dess gifna bifall till votum dissentiens, som styrker till det, att denna handel såsom olaglig må återgå, och saken sättas i samma stånd som den war, innan afhandlingen skedde emellan Falckengren och Eklin.

Härmed instämde h:r superintendenten doctor Lutkeman och h:r probsten Alin, och påstodo likaledes det ståndets beslut, såsom på goda skiäl grundat, må blifwa ståndande.

Häröfwer discourerades åtskilligt å ömse sidor, och uppå å nyo giord proposition förblef ståndet wid det till votum dissentiens gifna bifall.

---

¹⁴⁶⁷ Tryckt förordning 22 november 1738: *Kongl. Maj:ts Förordning, Angående them, Som hos Riksens Ständers wilja anföra Beswär öfwer the i Kongl. May:ts Justitiæ Revision utfalne Domar och Resolutioner.*

2 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d:n 9 Martii,¹⁴⁶⁸ angående Hans Kongl. Höghets Kronprintsens education och stat, med mera.

Samtelige ståndets ledamöter instämde med ledamöterna af secrete utskottet uti en wördnadsfull fägnad öfwer de lysande egenskaper och besynnerliga framsteg som hos Hans Kongl. Höghet förspörjas, hwilket ej annat kan än stadga hwar rättsinnig undersåtares hopp om de förmåner, som under den Aldrahögstes wälsignelse härigenom riket tillflyta. Och biföll fördenskull ståndet secrete utskottets extractum protocolli till hela dess widd, samt lät straxt genom en deputation hos de öfrige stånden sådant gifwa tillkänna.

Dock erhindrade härwid kongl. öfwerhåfpredikanten magister Grunnerus wid den projecterade staten, att som Hans Kongl. Höghet stundom torde finna för godt, at roa sig med jagt, så woro äfwen nödigt att anslå lön för någon, som därwid går Hans Kongl. Höghet tilhanda såsom böss-spännare eller jägare.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade härwid, att ehuruwäl secrete utskottet wid denna stats reglerande måst inskränka sig innom det nödwändigaste och som rikets nu warande tillstånd kan tåla, så är dock till att förmoda, att i händelse något skulle förekomma, som tjenar Hans Kongl. Höghet till nöije och nytta, så lærer uppå dess egen requisition, Kongl. Maj:t i nåder därom låta anstalta.

H:r biskopen doctor Beronius betygade tacksäjijelse för den ynnest som bewistes dess son, i det han, såsom bibliothecarius hos Hans Kongl. Höghet blifwit med lön försedd.

3 §. Genom en deputation som anfördes af justitiæborgmästaren här i staden, anhölt borgareståndet, det ståndet behagade sig yttra öfwer borgareståndets extractum protocolli af d:n [5 Dec. 1761]¹⁴⁶⁹ angående stapelstäders inrättande och recommenderade denna borgareståndets angelägenhet.

4 §. En deputation ankom från ridderskapet och adelen angående justitiædeputations hemställande om besittningen af Lunaströms qwarn. Och aldenstund ridderskapet och adelen hade trodt, det detta ärendets å nyo upta-

---

¹⁴⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 116, med bilaga.

¹⁴⁶⁹ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 216. Behandlas 29 mars och 2 april.

gande stridde emot den allmänna säkerheten, och riksens ständer äfwen torde finna nödigt att förekomma, det icke några saker uti deputation må immediate uptagas, hwaröfwer presteståndet för någon tid sedan låtit afgå ett protocollsutdrag till de öfrige stånden, så hade ridderskapet och adelen icke allenast för sin del stadnat i det slut, det må denna saken förblifwa uti det stånd den är, utan ock recommenderade samma utlåtande hos ståndet till bifall.

Sedan deputation tagit afträde, erhindrade sig ståndet, att denna sak, under d:n 8 i denna månad blifwit afgjord, och fant ståndet icke någon anledning att ändra dess härwid tagne beslut.

5 §. Deputerade från bondeståndet aflämnade extractum protocollii angående conventioner om presterättigheter uti Wexiö stift,¹⁴⁷⁰ samt recommenderade till afgjörande kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om nybyggen på Öland, och Snaflunda dammbyggnad.

6 §. Föredrogs secreta deputations betänkande om fortificationsstatens tour i arméen,¹⁴⁷¹ och förblef ståndet wid dess under d:n 7 Decembr. förledit år gifne bifall till secreta utskottets extractum protocollii angående denna sak.

7 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om reparation å det bofälliga stenhus wid Lindholms säteri, hwaruti konung Gustaf den 1:ste blifwit född.¹⁴⁷²

8 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocollii af d:n 9 i denna månad,¹⁴⁷³ angående generalen Stiernros ansökning, att få behålla dess lön wid afskedstagandet.

9 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående Löfstaholms utbyte emot sätesgården Rosersberg,¹⁴⁷⁴ som uppå

---

¹⁴⁷⁰ Bondeståndets extraktprotokoll 6 mars 1762, Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 176. Behandlas 20 mars.

¹⁴⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 53.

¹⁴⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 30.

¹⁴⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 111.

¹⁴⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 25. Även 20 mars.

h:r kyrkoherden Wikmans och h:r probsten Meurlings begäran blef hwi-
lande.

10 §. Föredrogs secrete utskottets extractum protocollis af d:n 9 i denna månad,¹⁴⁷⁵ angående probstens uti Lappmarken Henric Wigeliis befordran. Efter någon öfwerläggning biföll ståndet detta betänkande på det sätt, att de förslager undantages, hwilka hos Kongl. Maj:t ifrån Åbo och Borgo stifter kunna allaredan wara inkomne.

11 §. Deputerade gåfwo tillkänna, att bondeståndet med mycken fågnad hade afhördt secrete utskottets berättelse om Hans Kongl. Höghet Kronprintsens besynnerliga framsteg och nu mera stadgade kundskap i allahanda slags wettenskaper som pryda dess kongl. person och i framtiden gagna riket, samt att ståndet till alla delar bifallit hwad af secrete utskottet blifwit projecterat.

12 §. Likaledes ankom en deputation från riddarhuset, som gaf tillkänna, det ridderskapet och adelen bifallit secrete utskottets extractum protocollis angående Hans Kongl. Höghet Kronprintsens, och hwad den af secrete utskottet projecterade staten angår, allenast giordt den förändring, att håf-stallmästaren Wattring, som i 5 år betjent Hans Kongl. Höghet med underwisning uti ridkonsten, må i arfwode niuta 5 000 dal:r s:mt. Hwilken omständighet deputation till bifall recommenderade, samt aflämnade löparen af secrete utskottets extractum protocollis.

Sedan deputerade tagit afträde tog ståndet den af ridderskapet och adelen giorde förändring under öfwerwägande, hwarom h:r kyrkoherden magister Laihiander äfwen tillföre giordt påminnelse. Och ehuruwäl ledamöterna af mindre secreta deputation, hwarest denna sak aldraförst blifwit utarbetad, gåfwo wid handen, att den tid som stallmästaren Wattring med någon underwisning gådt Hans Kongl. Höghet tillhanda, woro uptagen efter det som gouverneuren upgifwit; dock som härwid kunde wara någon missräkning, hwilket ståndet icke så egenteligen kunde urskilja; det likaledes berättades, att majoren Nordencreutz wid Hans Kongl. Höghets information något längre upwaktat, än af secrete utskottet woro förmält, så fant

---

¹⁴⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 113.

ståndet säkrast wara, att i så måtto bifalla den af ridderskapet och adelen gjorda förändring, det må håf stallmästaren Watrang och majoren Nordencreutz niuta deras arfwode från den tid de börjat giöra tjenst.

13 §. Företogs å nyo secrete utskottets extractum protocolli angående Jönköpings factori, och sedan öfwerdirecteuren Ehrenpreutzs memorial¹⁴⁷⁶ blifwit upläst och ståndet tagit altsammans detta uti ytterligare öfwerwägande, förblef ståndet wid dess under d:n 12 Decemb. förledit år till secrete utskottets extractum protocolli gifne bifall, med den då gjorde tilläggnig angående handtwerkarnes förskoning för undersökning öfwer det som förelupit. Likaledes beföll nu ståndet, hwad öfwersten friherre Funck uti dess memorial¹⁴⁷⁷ om gratification för handtwerkarne föreslagit; och hwad angår de af bemälte öfwerste projecterade botemedel wid factorierne, så remitterades det till secrete utskottet, som med dess utlåtande däröfwer till riksens ständer hafwer att inkomma.

14 §. Deputerade från riddarhuset aflämnade löparen af secreta handels- och manufacturdeputations utlåtande om Kongelf stads stapelrättighet, förklarandes tillika att ridderskapet och adelen häraf icke funnit någon anledning att ändra dess förra beslut angående expedition om saltet, samt recommenderade det samma hos ståndet till skyndesamt afgjörande, hälst Hans Kongl. Maj:t genom protocollsutdrag från kongl. rådkammaren äfwen föreställt nödwändigheten däraf, att någre författningar häröfwer blifwa widtagne.

15 §. Genom en deputation gaf borgareståndet tillkänna dess bifall till secrete utskottets extractum protocolli angående Hans Kongl. Höghet Kronprintsen.

16 §. Ytterst anmälte högwördigste herr archibiskopen, att som ståndet under d:n 8 i denna månad resolverat, att med första gifwa swar på ridderskapets och adelens extractum protocolli angående tjenstesakerne;¹⁴⁷⁸ borgareståndet äfwen icke allenast ofta tillförene utan ock nu i dag påmint om

---

¹⁴⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 83.

¹⁴⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 131.

¹⁴⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 32. Behandlas 20 mars.

stapelstäderna, utom det att ledamöter af ståndet om bägge delarne påmint, så kommer uti nästa pleno först saken om Rosersberg och sedan bägge dessa ärender att företagas och afgiöras. Hwaruti äfwen ståndet instämde och åtskildes.

År 1762 den 20 Martii

1 §. Justerades protocollet af d:n 18 Martii.

Wid 7 § anmälte h:r kyrkoherden doctor Celsius, att sedan riksens ständer på sådant sätt draga försorg att underhålla ett minnesmärcke af en stor konung, så torde äfwen ståndet finna för godt att widtaga någon anstalt, det må en annan uti vår rikshistoria i anseende till konungawal och mera dylikt ganska namnkunnig ort till efterwerlden förwaras. H:r doctorn nämde den wid Upsala belägne platsen kallad Mora stenar.

Ståndet biföll detta hemställande och anmodade h:r doctor Celsius att häröfwer upsätta ett protocolsutdrag, som med de öfrige stånden communiceras.

2 §. H:r probsten magister Almquist gaf wid handen, huruledes det extractum protocolli, som uti sidsta pleno från bondeståndet inlämnades,¹⁴⁷⁹ jemte hosgående memorial och allegater, går ut på att söka ändring uti det som Kongl. Maj:t icke längesedan resolverat angående de rättigheter, som till presterskapet skola utgiöras. Och emedan¹⁴⁸⁰ detta icke allenast medförer osäkerhet för presterskapet uti deras rättighet, utan ock i synnerhet strider emot den lagliga ordning, som är utstakad för dem som wilja hos ständer någon sak anmäla, hwilket ock ståndet genom protocolsutdrag af d:n ¹⁴⁸¹ welat förekomma, så anhölt h:r probsten Almquist, det wille ståndet både för egen del lämna denna sak orörd, såsom den där icke på lagligt sätt blifwit hos ständer anmäld, såsom ock draga försorg, att den likaledes uti de öfrige stånden må blifwa orörd.

H:r probsten magister Mathesius anförde, att försök på allehanda sätt ske att få saker hos ständer anhängige, ehuru de icke genom laglig wäg in-

---

¹⁴⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 176, med bilagor.

¹⁴⁸⁰ *eme* i prot.

¹⁴⁸¹ Tomrum lämnat i prot.

kommit. H:r probsten nämde ibland annat, huruledes bondeståndet öfwer saker, som af Hans Kongl. Maj:t under warande riksdag blifwit afdömde, formerar allmänna beswär, på det de ändock må komma under ständers skärskådande, då likwäl sådane saker, wid en annan riksdag och genom en laglig wäg böra inkomma.

H:r probsten magister Alm anmälte, att nästan dageligen saker blifwa ifrån urskillningen till secreta deputation remitterade, hwarigenom arbetet wid sidstnämde deputation ansenligen ökas. Och ehuruwäl instruction för urskillningsdeputation medgifwer, det må uti nyssnämde deputation förbehåll kunna göras och sakerne uptagas och remitteras sedan Kongl. Maj:ts nådiga utslag utfallit; så lærer dock samma instructions 1 § föreskrifwa, det sådant ej är tillåtit när riksdagen lider till slut. Och aldenstund riksens ständer nu börjat tänka på riksdagens slut, så synes det ock till förekommande af riksdagens utdrägt blifwa nödigt, att detta i någor måtto inskränkes.

Ståndet fant dessa erhindringar wara af mycken betydelse, så wäl att förwara presterskapets uti lag grundade rättigheter emot allehanda försök, som wäl böra och kunna afslås, men dock förordsaka tids utdrägt och allehanda missnöije, som ock att bibehålla riksdagsordningen och andra författningar wid deras fulla kraft och verkställighet; och resolverades, att hos de öfrige stånden genom protocollsutdrag göra häröfwer wänlig föreställning.¹⁴⁸²

3 §. Deputerade från borgareståndet aflämnade berörde stånds extractum protocoll i af d:n 18 Martii angående expedition af fiskerideputations betänkande om saltet; och recommenderade till benäget afgjörande saken angående Carlshamns¹⁴⁸³ fabrique, samt fiskköparne och trädgårdsmästarne här i staden.

4 §. Företogs samt uplästes å nyo kammar-, oeconomie- och commerce-deputations betänkande angående kongsgården Löfstaholms utbyte emot Rosersbergs säteri.¹⁴⁸⁴

---

¹⁴⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 115.

¹⁴⁸³ *Carlshams* i prot.

¹⁴⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 25. Jfr prot. ovan 18 mars.

H:r probsten Meurling, som uti förra pleno begärt, att denna sak måtte hwila, förmälte sig ingalunda wilja lägga något hinder i vägen för det som riksens ständer till kongl. arfprintsens och rikets storamirals nöije eller nytta wilja förordna, men h:r probsten funno af andra orsaker betänkeligit att samtycka till detta projecterade utbyte; ty först fordras härwid en sådan summa penningar, som i dessa swåra tider blir fast odrägelig. Därnäst äro de så kallade strö- eller underliggande gods och hemman ifrån Rosersbergs säteri abalienerade, så att sielfwa gården kan sig icke sielf souténera, utan att därtill årligen af statsmedlen anslås någon summa, hwilket utom de 700/m d:r silf:mt som wid sielfwa bytet requireras, ansenligit graverar staten. Häraf följer ytterligare, att om dessa penningar besparades till en annan tid, då deras utgifwande äfwen för riket kunde falla drägeligare, så hade man tillika den förmån, att arfprintsen sielf framdeles och då hans ålder sådant medgifwer, kunde mesurera hwad för dess nöije och nytta tjenar, i det ställe, att arfprintsen nu af detta bytet har ingen förmån, utan länder det allenast till privat nytta, hwad af kronan blifwer så dyrt utbetalt. Och utom dess trodde h:r probsten, att om något ställe skulle wara för de kongl. printsar att wistas understundom uppå, så borde sådant häldre utses i någon landsort, emedan här omkring Stockholm utom dess gifwas kongl. lustslott.

H:r kyrkoherden magister Wikman hölt före, att här förekomma 2:ne quæstioner, den förra, om detta projecterade byte kan ändras? Den sednare, om det är nyttigt att ändra det samma? Hwad den förra frågan angår så säges wäl, det riksens ständer wid förslutne riksdag fastställt sielfwa quæstio an. Men därwid bör anmärkas, det ständerne i så måtto yttrat sig öfwer quæstio an, att de tillika utstakat quæstio quomodo, och ansedt denna sednare såsom en conditio sine qua non, och utom hwilken quæstio an ej skulle gå i verkställighet. Därföre i händelse det nu skulle befinnas annorlunda än riksens ständer sig föreställt, så blir ej något twifwelsmål det ju hela saken kan ändras. När man fördenskull närmare betraktar den sednare frågan, så blir det tydeligit, att det både blir för kostsam för riket och ändock winnes icke det ändamål som ständerne påsyftat. Syn är wäl hållen på Rosersberg, men är ej af ständer ratificerad. Äro ock därföre största delen af penningarne innehållne. Syningsinstrumentet bör framwiskas och noga examineras, innan något med wisshet däremot kan säijas. Ständerne hafwa allenast determinerat 300/m d:r till mellangift wid bytet,

men nu fordras mer än dubbelt näml:n 700/m d:r. Fel befinnes uti wärderingen, ty fastän wid qwarnen males allenast till husbehof, så bör dock därföre betalas ränta. Det säges att meublerne blifwit gamla; men måne de icke blifwa ännu gamlare och kanske aldeles obrukbare, innan arfprintsen kommer af dem sig att betjena. Fastigheter äro gifne för ler och porcellainer. Gamla träd, som warit wärderade til 100 d:r hafwa gådt ut, och i deras ställe unga planterade, som kunna allenast wärderas till 6 d:r. Det säges, att man apart wil projectera, hwad som behöfs till gårdens underhållande, men denna omständigheten bör äfwen gå in uti quæstio quomodo. Kongl. arfprintsen, såsom rikets storammiral, kommer med tiden att wistas uti Carlsrona, och har sålunda af denna ägendom hwarken nöije eller nytta. Om för andre kongl. printsar skal göras lika omkostnad, så blir sådant odrägeligit för riket. Rosersberg och Wallstanäs gårdar äro inköpte för 70 000 plåtar, men Walstanäs sedermera såldt för 59/m plåtar, hwaraf följer att Rosersberg blifwit skattadt allenast till 11 000 plåtar, och kan lätteligen hända, att som gården ingalunda kan bära sig sielf och man med tiden ser att dess underhållande kostar för mycket, så torde man nödsakas att sälja det för en ringa summa. Om ständer sedt altsammans detta då denna sak aldraförst omrördes, så är ingen anledning att twifla, det de sig därmed icke befattadt. Om rikens ständer wilja hafwa så stor penningesumma ospard för kongl. arfprintsen, så kan räntan af henne upbäras til dess han sielf kan använda capitalet för sig till större än mindre nytta än nöije. Présidenten Broman har i dess lifstid niutit af ständer mycken benägenhet, men att dess creditorer skola niuta det samma, kunde h:r kyrkoherden icke samtycka.

H:r probsten magister Gagner anförde, att denna sak egenteligen kommer an därpå, att man noga ser efter, hwad rikens ständer förut beslutat, och som följakteligen nu bör anses såsom ständers förut tagne beslut, och hwad nu af ständer kan blifwa till görandes. Wid förledne riksdag hafwa ständerne beslutat icke allenast det Löfstaholm skulle föräras rikets storammiral prints Carl, utan ock att denna kongsgård skulle utbytas emot Rosersbergs säteri, som woro så bebyggt, att det kunde passa för en kongl. person. Om sielfwa quæstio an kan sålunda icke blifwa något twifwelsmål eller fråga, så wida ständerne hos Kongl. Maj:t begärt, att så skulle ske, samt att fördenskull til den ändan behörig anstalt skulle fogas till detta bytets verkställande. Till följe af Kongl. Maj:ts häröfwer afgifne nådiga be-

fallning till wederbörande embetsmän, har kongl. kammarcollegium låtit anställa behörige skattläggningar med mera som wid ett formeligt byte bör i akt tagas. Allt detta har gått för sig, och alla därwid blifwit hörde, som hafwa å embetes wägnar att bewaka kronans rätt. Hwad jorden angår, så har kronan fått jord öfwer, emedan Rosersberg består af 8 1/4 mantal, men Löfstaholm af 7 3/4. Grundräntan på det förra är 319 d:r, men på det sednare 314 d:r silf:mt.

Riksens ständer hafwa tillika wid förledne riksdag förordnat, att aldenstund Rosersberg war bättre byggt och meublerat än Löfstaholm, hwilket ock war orsaken, hwarföre ständerne samtyckte till detta byte, så skulle laga wärdering uppå altsammans föregå, och Rosersbergsinnehafwaren få sin ersättning för mellanskottet uti penningar. Härtill projecterades wäl en summa af 300/m d:r s:mt, men det allenast provisionaliter, emedan man då ej kunde se förut, huru wärderingen skulle aflöpa. Som nu riksens ständer wid 1747 års riksdag i gemen fastställt, det alla bytessaker, ehuru de förut äro af wederbörande embetsmän bepröfwade och godkände, ändock sluteligen skola komma under ständers skärskådande, så skulle i följe af samma förordnande äfwen detta bytesmål af ständer ytterligare fastställas. Likaledes skulle wid denna riksdag närmare bepröfwas och fastställas hwad angår åbyggnaden och meubler samt den mellangift uti penningar som därför skulle prästeras.

I följe af alt detta blir ständers giöromål wid denna riksdag icke att säija om bytet skall gå för sig eller icke, ty sådant är förut af ständer beslutat, utan att pröfwa det som ständerne wid förledne riksdag sade skola undersökas, näml. dels sielfwa bytet i anseende till bägge ägdomarnes relation till hwarandra, dels den mellangift, som kunde fordras i anseende till meubler och åbyggnad på Rosersberg. Om det förra eller bytet är förut sagt; om det sednare så föreföll den föreslagne summan för deputation äfwen nog dryg; fördenskull och ehuru deputation ej kunde misstänka de embetsmän, som härwid lagt handen, för någon eftergifwenhet, så wille deputation dock, uti en sak af så mycken betydelse gå den säkraste vägen, och besåg altsammans i närvaro af mur- och byggmästare samt andre som uti dylika saker kunna gifwa uplysning, då ock deputerade funno saken wara aldeles sådan som den af kronans embetsmän war upgifwen. Deputation anmärkte wäl, att wid sielfwa inventarium förspordes någon förändring af sådane persedlar, neml. som genom tiden ombytas, men har trodt,

att sådant wid sielfwa aflefwererandet, genom resconto kan observeras. I anseende till alt detta har deputation ej annat kunnat än säija sakens egenteliga sammanhang, och i följe häraf så bifaller äfwen h:r probsten deputationens betänkande.

Härmed instämde herrar probstarne Hiortsberg, Wahlborg och flere.

H:r probsten doctor Serenius förmälte sig noga känna bägge dessa ägendor. Att Löfstaholm är aldeles nederrött, så att dess åbyggnad icke kan sättas i stånd under 10 à 12 000 plåtars omkostnad, trodde h:r doctorn vara oemotsäijeligit, hwaremot Rosersberg är wäl byggt. Men så är äfwen stor åtskilnad uti åker och äng. Wid Löfstaholm äro goda hårdwallsängar samt jord af första graden, då däremot wid Rosersberg är hård jord och måslupne ängar. Det berättas därföre ock, att sedan gref Oxenstierna fådt till skänks Rosersberg af konung Carl den XI:te och kostat nästan all sin ägendom på åbyggnaden, så har konungen reprocherat honom för en mindre försigtig hushållning. Mellangiften är stor och har riket däraf ej någon heder. Bättre är att kongl. printsen behåller Löfstaholm samt desse penningar, som då kunna användas till desto större nytta och nöije.

Herrar probstarne Mathesius och Bolmstedt samt h:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus anförde hwar för sig, att kronans stat med en sådan utgift i dessa tider ej kan betungas, hälst när därtill kommer hwad årligen fordras till gårdens wid makt hållande, så wida den ej kastar af sig mera än trädgårdens skötsel fordrar, då likwäl ständerne allenast utsatt 300/m d:r till mellangift; att meublerne som nu äro högt wärderade, inom få år falla ifrån deras värde, och kunna innan arfprintsen kommer att betjena sig af dem, wara så ur smak komne, att de icke kunna brukas. Att ägendorarne äro helt olika beskaffade, änskönt de kunna hafwa lika mycken jord och lika ränta. Om riket kan tåla en sådan utgift, så kunna dessa penningar disponeras till kongl. arfprintsens större förmån och nöije.

H:r probsten magister Hellberg anförde, att ständerne wid 1756 års riksdag faststält det bytet skulle ske. De actus formales, som ständerne wid samma tillfälle föreskrifwit, äro äfwen nu mera ordenteligen och lagligen för sig gångne. Desse actus skola äfwen nu bepröfwas och fastställas. Att återkalla bytet går icke an, ty det är fastställt. Men om något woro att erhindra wid inventering, wärdering eller jemförelsen emellan gårdarnes ägor, med mera, så må det ske. Eller om något lindrigare kunde upgifwas så woro det så, men emedlertid bör man hafwa fidem för dem, som här

wid lagt handen, åtminstone till dess man kan wisa att de på något sätt sig misstagit.

H:r probsten Hiortsberg erhindrade, att hwad angår det Rosersberg ej har så stora ägor, så kan det så wara, ty ideen har aldrig warit hos ständerne att gifwa en sådan ägendom som hade widsträkt ägor, utan efter utbytet skulle ske, så är det nog att Rosersberg har så stora ägor som Löfsta-holm, på det kronan må få fullt gen fullo. Men åbyggnaden och meublerne är det, som man egenteligen haft afseende uppå. Och ehuru denna summa är stor, ehuru äfwen statsverket denna tiden behöfwer så mycket möjligit är skonad, så lärer det dock befinnas att summan i anseende till byggnad, trädgård och meubler som passa för en kongl. person, icke är för stor, utan skulle blifwa fast större om altsammans skulle anskaffas å nyo.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde, att den af h:r kyrkoherden magister Wikman gjorde anmärkning aldeles har rum, att quæstio an egenteligen dependerar af det, huru man med quæstio quomodo kan komma till rätta. Man kan påminna sig, att denna quæstion wid förledne riksdag ej kom ifrån Kongl. Maj:t eller kongl. arfprintsens sielf, utan wäcktes af presidenten Broman, som hade åtskilliga penningerequisitioner och såg sig af detta byte hafwa mycken förmån. Det är nog besynnerligit, att uti en tid då man till de nödigaste utgifter för riket talar om contributioners triplering, pensioners indragande, med mera, skall likasom utösas en så stor summa penningar, utan att weta om det är den kongl. printsens behageligit, eller om han har däraf någon nytta eller icke. Herr doctorn wille icke heller styrka till det, att denna summa skulle sättas för printsens räkning och han däraf upbära ränta, emedan sådant icke åstundas och rikets tillstånd nu icke heller wil sådant medgifwa. Om riksens ständer hafwa wälwilja för kongl. arfprintsens, hwarom twifwelsmål ej kan hafwa rum, så finna de nog samt utwäg att wisa den samma för kongl. printsens, utan att nu gå in uti en onödig omkostnad Bromanske arfwingarne till förmån.

H:r biskopen doctor Halenius anförde kortteligen, att ehuru man ej annat kan än öma wid utgifter i anseende till statsverkets knappa tillstånd; ehuru man ock i anseende därtill torde tänka annorlunda om res woro integra, så måste man ändock säija, att ehwad förbindelse man må formera emellan quæstio an och quæstio quomodo, så är den förra dock så afgjord, att den nu mera icke kan rubbas, utan at ständer skola tillika ändra hwad de en gång hafwa beslutat. I följe af ett sådant ständers beslut har det ock

allaredan gådt in rem judicatum, emedan en del af dessa penningar hafwa blifwit utbetalte. Hwad annars angår Rosersbergs gård, så är det bekant, att icke allenast Hans Kongl. Maj:t i nåder förklarar tycke för denna ägendom och arrenderat den samma för egen räkning, utan ock kongl. arfprintsen med mycket behag ansedt den samma; och skulle det sålunda se besynnerligt ut om ständerne nu skulle giöra ändring uti det, som hela publiquen wet tala om, neml. att Rosersbergs gård blifwit af ständerne inköpt för prints Carls räkning.

Flere af ståndets ledamöter begärte proposition, och då härom ytterligare discourerades, hemstältes af någre, om icke till någon marque af ständers wälwilja, åtminstone de wid sidsta riksdag såsom mellangift projecterade 300/m d:r må sättas för kongl. arfprintsens räkning, och han däraf upbära ränta, till dess sielfwa capitalet till någon dess nytta och nöije kan disponeras, men erhindrades å andra sidan, att detta är en hel annan quæstion, som med det föregående ej har någon gemenskap såsom det icke heller varit hos ständer någon fråga om penningars bewiljande för kongl. arfprintsarne, utom det som i ordinarie stat kan wara anslagit.

Proposition giordes fördenskull om ståndet bifaller kammars-, oeconomie- och commercedeputations betänkande öfwer denna sak, hwarpå skiljaktigt swarades, och deciderades genom votering, då 31 röster woro för Nej och 21 för Ja.

5 §. Företogs å nyo samt uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll af d:n 19 Octob. förledit år angående tienstesakernes nedläggande,¹⁴⁸⁵ såsom ock hwad borgareståndet, genom protocollsutdrag af d:n 16 Novemb. samma år¹⁴⁸⁶ till swar aflämnat.

H:r probsten doctor Serenius upläste dess memorial¹⁴⁸⁷ och tillade, att aldenstund denna sak giordt så mycken upmärksamhet i publiquen, så woro det nödigt, att ståndets ledamöter viritim sig däröfwer yttrade; wid hwilket sednare h:r superintendenten doctor Lutkeman och flere anmärkte, att sådant strider emot riksdagsordningen, och att i denna sak, såsom i

---

¹⁴⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 32. Jfr prot. ovan 12 och 19 november 1761. Se även prot. 7 juni 1762.

¹⁴⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 156. Jfr prot. ovan 16 och 19 november 1761.

¹⁴⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 385.

andre, den som will, yttra sig, och conclusum ankommer antingen på ståndets enhälliga bifall, eller votering.

Kongl. öfwerhåfpredikanten h:r magister Grunnerus förmälte sig hafwa warit och wara af den tanka, att en sådan dör icke bordt öppnas för tjensteansökningar hos ständer. H:r öfwerhåfpredikanten påminte sig hwad ständer sig härom yttrat wid 1756 års riksdag,¹⁴⁸⁸ samt hwad undantag de då giordt. Om alla de som nu genom ständers åtgärd befordras, under samma undantag kunna begripas, så woro man snart ifrån saken, men som detta ej lærer kunna påstås, så följer, att man nu gådt ifrån samma förordnande, hwilket dock ej kunnat eller bordt häfwas, utan att alla 4:ra stånden därtill gifwit deras bifall. Som af dessa ärender en del äro expedierade, en del icke, men altsammans synes hafwa enahanda rättighet, om den skulle gifwas, så skulle det medföra orättwisa, om expedition, som är en tillfällighet skulle kunna werka bestånd uti det ena, då däremot det andra skulle nedläggas blott därföre, att det icke woro expedierat. Obehageligt torde äfwen det wara och mindre lysande i framtiden, om ständer skulle ändra hwad de giordt, hwarigenom så oförmärkt någon slags dementi wille insinueras. I anseende till dessa bekymmersamma considerationer önskade herr öfwerhåfpredikanten, att någon medelwäg kunde upfinnas, hwarigenom det ena och det andra kunde i det möjligaste remedieras. Till den ändan föreslog herr öfwerhåfpredikanten och underställte ståndets vidare bepröfwande, om icke de som blifwit avancerade må behålla samt undfå deras fullmagter såsom characterer, utan att mera förtjänte må därigenom præjudiceras; eller ock, att riksens ständer lämnade andre frihet att wisa, om de blifwit præjudicerade och få uprättelse. Men om sådant icke kan ske, så torde¹⁴⁸⁹ det wara säkrast att afslå altsammans.

H:r probsten Meurling och h:r probsten Ziebet upläste hwardera sitt skrifteliga yttrande, ut in actis.¹⁴⁹⁰

---

¹⁴⁸⁸ Jfr tryckt förordning 23 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Hwad som bör i akt tagas wid Förslagers uprättande til lediga tienster och Beställningar samt theras besättande, med mera, i följe af Riksens Ständers yttrande therom uti 2:ne theras underdånige härhos fogade skrifwelser.*

¹⁴⁸⁹ *tordet* i prot.

¹⁴⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 119, 123.

Därmed instämde h:r probsten Bolmstedt, förbehållandes sig, att skrifveligen aflämna sitt yttrande,¹⁴⁹¹ samt, om han så finner nödigt, att¹⁴⁹² därmed gå till de öfrige stånden.

Biskopen h:r doctor Benzelstierna förklarade, att saken är öm och granlaga. Dock wille h:r biskopen säija sin tanka efter bästa öfwertygelse. Om frågan nu woro, huruwida dören borde öppnas till tjensters förgifwande af ständer, så skulle h:r biskopen, så nu som ofta tillförene, förklara sig där emot. Men nu är allena frågan, huru det skal förhållas med dessa saker, som äro redan dels af twänne dels af trenne stånd afgiorde. Skulle det ock kunna låta sig giöra, att man med denna sak ännu kunde hafwa anstånd, så wille h:r biskopen för sin del önskat, men sedan ståndet beslutat, att man med det första må detta afgiöra, så måste det och blifwa därwid.

Herr biskopen tror fördenskull, att det med ståndets rättighet samt wärdighet är närmast öfwerensstämmande, att de öfwer dessa ärender tagne beslut må blifwa beståndande. H:r biskopen will nämna ridderskapet och adelen med all den aktning som wederbör, men måste tillika säija, att hos dem hafwa dylika ärender icke allenast wid förra utan ock denna riksdag blifwit uptagne och afgiorde. Skulle man giöra sig möda att gå igenom hela corpsen af de högre rikets embetsmän, så skulle det befinnas att de till en stor del och åtminstone någon gång wid deras befordran passerat riksens ständer. Så litet h:r biskopen fördristar sig att kalla detta olagligt som är af ständer giordt, så litet synes detta närwarande böra komma under sådan rubrique. Men som desse hos riksens ständer anhängige saker äro af olika beskaffenhet, så will ock h:r biskopen sig öfwer dem särskilt yttra. En del hafwa gådt igenom ståndet med bifall, ehuru de ännu icke kommit till expedition. Wid detta gifne bifall, håller h:r biskopen före att ståndet må förblifwa, samt desse saker, om de äfwen hos pluraliteten af de öfrige stånden wunnit bifall, i stöd af riksdagsordningens 17 § gå till expedition. De ärender åter, som ännu uti ståndet icke förewarit, men äro upförde på de från samtelige stånden aflämnade förteckningar, kunna företagas och efter hwarje måls särskilta beskaffenhet på det nogaste granskas. Men som det tillika will förliudas, det något mål än ytterligare af något stånd blifwit uptaget, så håller h:r biskopen före, att sådane ärender icke ens må företa-

---

¹⁴⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 124.

¹⁴⁹² ätt i prot.

gas. Och aldenstund angelägenheten fordrar, det riksens ständer aldräförst afgjöra allmänna ärender, såsom ock hwad privati hos ständer kunna hafwa anmält, så må så wäl denna ständets resolution innehållas, såsom ock närmare till riksdagens slut dröijjas med de återstående tjänstemålen företagande.

Med detta h:r biskop Benzeltiernas yttrande conformerade sig herrar probstarne Palmerus, Almquist och Arfvidson.

H:r superintendenten doctor Lutkeman instämde likaledes och tillade, det han för sin del äfwen giordt påminnelse då någre sådane mål af presteståndet blifwit uptagne, men swarades då, hwarmed äfwen h:r superintendenten låtit sig nöija, att sedan de öfrige trenne ständen uptagit sådane mål, så kunde sådant för presteståndet icke blifwa mera betänkeligit. Och ehuru h:r superintendenten icke nämt någon person till befordran, så will han därföre icke nu efteråt på minsta sätt criticera någon af ständets ledamöter, så wida altsammans är giordt af ståndet och står för ständets räkning, samt blir nu endast frågan, huru det bör anses sedan det är giordt. Hwad ridderskapet och adelen angår, så förklarar h:r superintendenten för dem, såsom ett af riksens stånd, all aktning, samt will medgifwa att den till de öfrige ständen ankomne wänliga föreställning härflutit af nit och wälmening, men därwid woro dock att påminna, det bemälte stånd icke allenast gifwit anledning till början af sådane ärenders företagande hos ständer, hwilket äfwen borgareståndet uti dess extracto protocollii har observerat, utan ock, sedan denna föreställning war afgången, immediate uptagit samt resolverat twänne capitainers ansökning om majorsfullmagt.

H:r probsten magister Hellberg conformerade sig äfwen i det mästa med h:r biskop Benzeltierna, och önskade för öfrigit, det man icke så sent börjat tänka på dessa bekymmer, då de ock lättare kunnat förekommas. Men hwad angår den skilnad som wil göras emellan de expedierade och oexpedierade mål, så trodde h:r probsten, att som dessa mål kunna wara lika i relation till deras grund och merita, så äro de äfwen lika hwad angår formalé processus som är expedition. Rätta caractern af ett hos ständer afgjordt mål är det, att ständens pluralitet det samma bifallit eller afslagit; expedition är allenast en sådan påfölgd hwarigenom det som är afgjordt sättes uti behörig verkställighet. Häraf följer, att, om en del som är expedierat skal blifwa beståndandes, men en del af den orsak nedläggas, att det

icke är expedierat, så wisar man tydeligen någon mannamon, hälst sakerne i öfrigit kunna wara lika.

H:r kyrkoherden magister Wikman anförde hwad grundlagarne ej mindre än andre¹⁴⁹³ kongl. förordningar föreskrifwa om den methode som skal följas wid tjensters besättjande. I synnerhet hafwa ständerne sielfwe wid sednaste riksdag giordt en alfwarsam författning, och därwid utsatt ett wite af embetets och riksdagsmannarättens förlust. H:r kyrkoherden förmälte sig aldrig hafwa styrkt till förgifwande af någon tjenst, utan fast mer altid kommit ihog, att allmänheten skulle härwid wara upmärksam, samt att många blifwa lidande. Jemte det riksens ständer förswara sina rättigheter, så böra de äfwen lämna de rättigheter oqwalde som för Kongl. Maj:t äro uti lagen utstakade, med mera, som h:r kyrkoherden sig förbehölt att få skrifteligen anförä och med de öfrige stånden communicera.

H:r kyrkoherden magister Laihiander instämde uti det som af herr probsten Ziebet war anfördt och tillade, att här är icke fråga om dem som hos ständerne söka uprättelse för liden præjudice, icke om ständernes egne betjente, icke om nya syslors inrättande, hwilket uti 1756 års förordning är ständerne förbehållet. Men här är ännu en annan titul, som likaledes är ständer förbehållit, neml. att belöna besynnerliga förtjenster, och uti en sådan afsigt har h. kyrkoherden gifwit dess samtycke till åtskilliga befordringar, såsom till exempel för landshöfdingen Boje och flere. Om nu dessa förtjenster befinnas förtiena ständers attention, så lærer det fierde ståndet icke heller wara däremot, och då behöfwer man icke giöra om det man giordt eller hafwa förebråelse af någon.

H:r probsten magister Tiburtius yttrade sig skrifteligen ut in actis.¹⁴⁹⁴

H:r biskopen doctor Halenius och h:r probsten Hiortsberg instämde uti det som af h:r biskop Benzelsstierna war anfördt, så att borgareståndets extractum protocollii må bifallas med de af bemälte h:r biskop giorde tilläggningar.

H:r kyrkoherden Hofgardt upläste dess tankar uti ett skrifteligt memorial.¹⁴⁹⁵

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig hafwa gifwit akt på den reflection, att de som fådt 3:ne stånds bifall, hafwa hos ständerne sin sak af-

---

¹⁴⁹³ *ändre* i prot.

¹⁴⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 120.

¹⁴⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 121.

giord och rättighet till expedition, så wäl som de, hwilkas saker hafwa blifwit expedierade. Men härwid bör efter h:r doctorns tanka anmärkas, att de förra kunna ännu icke säijas hafwa 3:ne stånds bifall, ty det är just nu uti öfwerläggning, om ståndet förblifwer wid dess förra beslut, eller om ståndet bifaller ridderskapet och adelens tankar om de oexpedierade målens nedläggande, och lærer det nu i dag först wisa sig, om de hafwa 3 stånd eller icke. Här må man icke gie sig in uti fråga om justitia caussæ, ty det blefwo ett diup, men justitia processus är den som mäst talas om. Om ständer tillförene äfwen någon gång befattadt sig med tjensters förgifwande, må man, af agtning för ständer icke kalla olagligit. Men att detta är en siukdom bewisas tydeligen däraf, att ständerne sielfwe föreskrifwit bote-medel. Och i det samma man talar om att sätta bom för sådane befordringar, i det samma medgifwer man ock, att de med den rätta methoden äro mindre öfwerensstämmande. Och aldenstund ständer sielfwe äfwen denna gången förena sig om en sådan bom för tjensteansökningar, så kunna ständer icke på något bättre sätt gifwa lagen kraft, än att de med det samma sielfwa den samma följa. H:r doctorn förklarade fördenskull sig bifalla ridderskapet och adelens extractum protocoll, såsom det hälsosammaste för regeringssättet och wärdigaste för ständer. Hwad om ridderskapet och adelens åtgärd i en och annan måtto blifwit påmint, kan beqwämligen expliceras, så att de af borgareståndet anförda exempel i denna sak mindre quadrera. Ty gref Bielke hade tillförene af ständer blifwit ihogkommen i anseende till dess giorde tjenst hos Hans Kongl. Höghet Krontprintsen. De från Pomern hemkomne capita familiarum fingo icke nya tjenester, utan war allenast frågan om de icke skulle få behålla sina förra, ifrån hwilka de i anseende till en tillkommen besynnerlig omständighet blifwit nödgade att begära afsked. Hwar och en ledamot lærer wara öm om ståndets heder, men hwarefter skall wäl denna heder mesureras? Icke efter vårt eget ömdöme, utan deras som äro utom oss. Då conserveras ståndets heder, då allmänheten säger, att wi giordt rätt, men när vox populi faller oss emot, så står ståndets heder i fara. När man går igenom riksdagsprotocollerne alt ifrån denna regeringens början, så befinnes i hwad progression ständer med tjensters besättjande sig befattadt, och framställer sig här uti perspective hwad confusion och buller häraf i framtiden skal existera, så framt icke sådant nu i tid förekommes och botas.

H:r probsten Mathesius inlämnade sitt utlåtande skrifteligen.¹⁴⁹⁶

H:r kyrkoherden Klot förmälte, att så mycket må af dessa saker blifwa beståndandes, som kan concilieras med 1756 års förordnande, och förbehöllt sig att få skrifteligen afgifwa dess yttrande.

H:r biskopen doctor Beronius trodde säkrast wara att bifalla ridderskapets och adelens extractum protocolli, ehuru äfven å andra sidan åtskillige considerationer wilja sig förete.

H:r kyrkoherden Linderot instämde med det, som af h:r probsten Ziebet war anfördt.

H:r probsten Brunnius förklarade sig bifalla ridderskapets och adelens extractum protocolli.

Åtskillige af ståndets ledamöter begärte proposition, och efter någon öfwerläggning härom förenade sig ståndet om följande proposition: om ståndet bifaller borgareståndets extractum protocolli med de tilläggningar 1:o att hwad af 3:ne stånd är bifallit, blir beståndandes och kommer att expedieras, 2:o att de af ett eller 2:ne stånd uptagne eller afgiorde mål företagas och på det nogaste granskas, 3:o at icke andre mål så företagas, än de som blifwit upgifne på de ifrån samtelige stånden aflämnade listor, 4:o att i händelse Ja winner och proposition bifalles, närmare till riksdagens slut dröjes, så wäl med expedierandet af denna ståndets resolution, som ock med de återstående målens företagande, på det emedlertid rikswårdande och angelägnare ärender må kunna företagas och afgiöras.

Denna proposition beswarades med Ja och Nej, samt anställes votering från hwilken dock biskopen h:r doctor Osander, herr kyrkoherden doctor Celsius, herr probsten Meurling och herr probsten doctor Wahlborg sielfwe sig afhöllo, i anseende till närmare slägtskap som de förklarade sig wara uti med någre af dem som till befordran warit anmälte.

Wid sedlarnes öppnande befunnos 27 röster för Ja, och 20 för Nej.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁴⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 122.

År 1762 den 22 Martii

1 §. Justerades expedition af d:n 8 i denna månad, angående öfwerstlieutenant Jernfeldts besvär.

2 §. Justerades äfwen det protocollsutdrag, som uti 2 § under d. 20 Martii omförmäles, och aflämnades till de öfrige stånden genom en deputation.

3 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁴⁹⁷ angående regementspastoren Holmquist, jemte borgareståndets extractum protocolli af d:n   .¹⁴⁹⁸

H:r probsten Tiburtius begärte, att denna sak må hwila, och förmälte därwid högwördigste herr archibiskopen, att ehuru man icke will wägra sakers liggande på bordet då sådant begäres, så wille dock herr archibiskopen önska, att denna sak med första må afgöras, emedan påminnelse flere gånger blifwit giord, om den inhibition, som wid förslaget till Nora pastorat i anseende till denna sak blifwit annonserad.

H:r superintendenten doctor Lutkeman begärte likaledes att få sig af acterne härom närmare underrätta, emedan någon collision synes förekomma emellan deputations betänkande och borgareståndets extractum protocolli. Och uppsköts sålunda detta till en annan gång.

4 §. Företogs å nyo secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om medel och utvägar till de inrikes spinneriernes uphielpande och förkofring,¹⁴⁹⁹ jemte ridderskapets och adelens öfwer denna sak tagne beslut, samt bondeståndets extractum protocolli af d:n 22 Februarii sidstl:ne.¹⁵⁰⁰

Och alldenstund efter ståndets anordnande ett utdrag af detta betänkande war förfärdigat, så företog sig ståndet hwarje punct till afgörande, och jemfördes därwid, hwad så wäl ridderskapet och adelen som bondeståndet resolverat.

Wid 1 puncten angående fördelning landsorterne emellan i afseende på slaget af spånad, hade ståndet ej något att påminna. Likaledes bifölls den 2:dra puncten angående manufacturcontoirets kundgiörelse om det som

---

¹⁴⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 168. Även 20 april.

¹⁴⁹⁸ Tomrum lämnat i prot.

¹⁴⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 66. Jfr prot. ovan 6 mars.

¹⁵⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 172.

wid inrättningen och utwidgande af spinnerier bör i akt tagas. Wid 3 § befants bondeståndet hafwa sig förbehållit, att allmogen eller de på landet boende ej må, i anseende till fabriquesgarnsspånaden ställas uti något twång, utan äga frihet att spinna för hwilka spinneriidkare eller annan person som de behaga eller kunna komma öfwerens, samt att proemier likafullt må bestås, när det bewises, att garnet till någon fabrique blifwit försåldt.

H:r kyrkoherden magister Wikman anförde härwid, att som spinnerierne på alt sätt böra upmuntras, så torde ibland annat äfwen tjena till en sådan upmuntran, att allmogen icke sättes uti något twång utan får härwid hafwa en tillbörlig frihet. Om det förblifwer wid den förra fördelningen, så hafwa spinnerieidkarne tillfälle att på hwarjehanda sätt twinga dem som höra till de hwarje spinneri tillslagne orter, och därigenom händer, att allmogen och andre som bo på landet mera afskräckas ifrån en sådan spånad, men om mera frihet härwid lämnas, så upmuntras icke allenast allmogen, utan blifwer det ock för sielfwa spinnerieidkarne en nödwändighet, att på ett beskedeligt sätt umgå med dem, som de till spinnande skola bruka.

Härmed instämde h:r probsten magister Mathesius och tillade, att som man förmärkt huru det har hwarjehanda olägenhet med sig, att en del tracter af allmoge äro i wissa afseende tillslagne wissa städer, hwaraf dessa sednare taga sig tillfälle att sätta de förra uti otillbörligit twång, så har man att befara samma olägenhet af denna nu i quæstion warande fördelning.

H:r kyrkoherden magister Laihiander erhindrade, att ett olagligt twång är skadeligit wid alla inrättningar, men det kan icke appliceras hit, ty allmogen har icke desto mindre, som betänkandet innehåller, frihet att obehindradt till husbehof eller afsalu spinna eller spinna låta för hwem de hälst åstunda och behaga. Men den tillförene faststälte fördelning, syftar allenast på mera ordning, och kan så mycket mindre ändras, som spinnerieidkarne däruppå fådt deras privilegier.

H:r kyrkoherden doctor Celsius anförde huruledes riksens ständer längre tillbakars hafwa önskat, att de inrikes spinnerier såsom i mångahanda måtto ganska nyttige för riket, må komma i gång, och i synnerhet att sådan slags spånad som förut warit härstädes obekant, måtte kunna befordras. I sådan afsigt widtogo riksens ständer åtskillige författningar angående proemier och dylikt. Men spinnerierne hade icke desto mindre att strida emot åtskilligt, och deras förkofran geck nog långsamt. Wid sidsta riksdag

wille ständerne försöka den utwäg, att låta det ankomma på wissa å landet boende personer att besörja denna angelägna hushållsgren, hwilka ock begynte kallas spinnerieidkare, och blef anstalten sådan, att deras förmån blef i någor måtto förbunden med det allmännas. Desse hafwa wissa districter sig tilldelte, innom hwilka de hafwa frihet att anlägga spinnerier och äro likaledes bundne wid wissa dem föreskrefne reglor. En kortt tids erfarenhet har wisat, att detta warit det bästa medel till spinneriernes uphållande, men om detta nu åter ändras, så är all fara det spinnerierne förfalla i deras förra ödesmål, och blir den kostnad fåfång, som riket däruppå användt. Olagligt twång är betagit, när allmogen, och andre som sagt är, har frihet att spinna eller spinna låta till husbehof eller afsalu. Men därjemte bör ordning hållas. Detta sednare kan icke ske, om en spinnerska till exempel får springa från den ena idkaren till den andra, och desse inbördes sättas i den förlägenhet, att på allehanda sätt practicera till sig annars arbetare. I hela denna systematiska ställning bör äfwen det anses såsom hufwudsakeligit, att spånaden, till warornes omåtteliga dyrhet, icke stegras, men sådant kan aldrasnarast ske, då spinnerskor få frihet, att likasom auctionera sitt arbete. Och i följe af alt detta trodde h:r doctorn wara det hufwudsakeligaste af alt som kan till spinneriernes wid magt hållande och förkofran förordnas, att de förra författningar uti denna del blifwa beståndande.

H:r probsten Meurling förmälte sig ej annat finna, än att hwad bondeståndet sig yttrat om denna fördelning, har sin goda grund. H. probsten hade härom all öfvertygelse i anledning af det som uti Småland och en del af Östergötland förelupit. En capitain wid namn Granatenhielm hade därstädes med mycken omsorg och kostnad anlagt spinnerier, samt på hwarjehanda sätt genom understöd och wänligt bemötande upmuntrat allmogen, men då i stöd af denna fördelning, inwånarne genom en landshöfdingens publication wid wite blefwo förbudne att gå ifrån samma fördelning, så blefwo icke allenast de missnöjde och från spinnerihågen afstyrde, utan ock Granatenhielm uti sin rörelse alt för mycket hindrad. H:r probsten berättade ytterligare, att då tracterne på ett sådant sätt äro emellan fabriqueurer eller spinnerieidkare fördelte och desse sålunda hafwa friare hand med de dem anslagne arbetare, så händer det, att icke allenast arbetare ofta måste gå fåfänga, då de icke hafwa tillräckeligen ull, utan måste äfwen nöija sig med att taga emot allehanda wahrer till det pris, som spinnerieid-

karen will utsätta i ställe för contant betalning. Häraf skall hända, att allmogen ledsnar wid sådan medfart, men skulle däremot mycket upmuntras, om härwid en tillbörlig frihet blefwe lämnad. Till bewis uppå alt detta åberopade h:r probsten sig åtskillige andre ifrån orten aflämnade witnessbörder, som i synnerhet ett utdrag af manufacturcontoirets deputerades berättelse om fabriquerne och spinneriernes tillstånd uti södra orterne, hwaruti både intygas om capitain Granatenhielms oförtrutenhet wid spinneriernes uphielpande, såsom ock de hinder och swårigheter som därwid mött honom, och det egenteligen af den orsak, att han icke fädt betjena sig af spinnerskor, som warit anslagne till andre, och i synnerhet en fabriqueur uti Eksjö, änskönt denne sednare ej kunnat fournera spinnerskorna med ull, och desse äfwen icke allenast gerna welat arbeta hos Granatenhielm, utan ock sig däröfwer på ett ömt sätt hos konungens befallningshafwande beswärat. Och i anseende till alt detta hölt h:r probsten före wara nödigt, att desse fördelningar, såsom skadeliga måtte uphäfwas, men därjemte capitain Granatenhielm, som i detta angelägna ämne wisat något besynnerligt, gripas under armarne, honom sielf till wälförtjent belöning och andre till upmuntran.

H:r kyrkoherden doctor Celsius: Hwad det angår, att en del idkare, antingen wägrade att betala spånaden med penningar, eller ock icke kunde fournera spinnerskorna med ull, så torde wäl icke kunna nekas, det så wäl i denna som flere andre handteringar, missbruk kunna existera, änskönt författningarne äro uti sig sielf goda: men alt sådant kan af manufacturcontoi-ret lätteligen afhielpas, då därom påminnelse giöres.

H:r professorn doctor Gadolin förmälte sig äfwen hafwa trodt, att denna så kallade fördelning af wissa tracter emellan wissa spinneriidkare, stridde på wist sätt emot swenskmannafrihet, men sedan det är bewist, att allmogen äger frihet att spinna och låta spinna till husbehof eller afsalu, och tillika will påstås, att samma fördelning tjenar därtill att hålla arbetarne i mera ordning, samt att spånaden ej må stegras; så håller h:r doctorn för bäst wara, att den förra författningen blir ståndande.

Flere discourser föreföllo härwid, och emedan det å ena sidan icke fants rådeligit att uphäfwa en författning som allaredan giordt mycken nytta, men därjemte fants nödigt att så mycket möjligit är förebygga, det icke missbruk må sig insmyga och allmogen sättas uti ett sådant twång, som förminskar deras håg för spånadsarbete; så biföll ståndet uppå giordt pro-

position, det må spinnerieidkare så hädanefter, som hitintills, af manufacturcontoiret förses med tillstånd, att uti ett eller flere specificerade härader och sochnar anlägga spinnerier, med mera, som samma punct innehåller; dock med den tilläggnig, att i händelse någon spinnerieidkare skulle wägra att betala spånaden med contante penningar, eller icke förmå fournera spinnerierne med så mycket ull som behöfwes, så må manufacturcontoiret, då det blifwer anmält och fulltygat, sådant straxt afhjelpa.

Den 4:de puncten hade ridderskapet och adelen afslagit, men ståndet fant så mycket billigare att bifalla de projecterade tillverkningsproemier, af manufacturfonden, som i riket förspörjes mycken brist på de gröfre kläden, och waran genom dessa proemier snarare hålles i pris än blir dyrare.

Wid 5:te puncten bifölls hwad som förmäles om spånad uti barnhus och hospitaler; likaledes hwad angår groft klädesgarns- och hårspånad uti de publique fängelserummen och straffhus, men hwad angår den af deputation föreslagne förwandling af kroppsplikt uti spinnarbete, så hölt wäl ståndet före, att en sådan förwandling kan i sig sielf wara nyttig, så wida af straffssättet, någon nytta kan tillflyta det allmänna, och att fördenskull sådant kan framdeles påtänkas. Men emedan spinnerierne ännu föga kommit utur sin linda och torde ännu hafwa att strida med fördomar och dylikt, hwaribland kan räknas, att en del af allmänheten torde för spånaden fatta mindre lust och likasom anse den för neslig, då genom allmän kundgiörelse blefwo stadgadt, att spånad woro ett straff i stället för kroppsplikt, så fant ståndet säkrast wara, att åtminstone ännu något därmed fördröijes, och att denna del går ut.

Wid 6 puncten instämde icke allenast ståndet med ridderskapet och adelen, som afslagit den af deputation projecterade frihet för mantalspenningar för dem som sig nedsätta till spånadsidkande, utan hölt ock ståndet före, att hela denna punct går ut, emedan den torde gifwa anledning till det, att arbetsföre personer, som med annat arbete eller årstjenst kunna syselsättas, applicera sig till en sådan spånad, hwarigenom brist på tjenstfolck förökas.

Wid 7:de puncten hade ståndet ej något att påminna.

Likaledes biföll ståndet den af ridderskapet och adelen gjorde tilläggnig, att den fabriqueidkare, som missbrukar den frihet att hålla spinnerskor under manufacturbeskydd, som ej tillwerka det i betänkan det utsatte spånadsquantum, skall plikta 100 d:r s:mt; och den spinnerska som beträdes med olagligt försvar, är förfallen till tjenst hos angifwaren.

Och på det altsammans detta må så mycket redigare expedieras, fant ståndet bäst wara, att låta ett protocollsutdrag häröfwer afgå.

Ståndet biföll tillika uppå h:r probsten Meurlings hemställande, att genom ett protocollsutdrag hos de öfrige stånden anmäla capitain Granatenhielm.¹⁵⁰¹

5 §. Löparen ankom af borgareståndets extractum protocoll under d:n ¹⁵⁰² Decemb. 1761 om olagliga giftermål, och förblef ståndet wid dess under d:n 25 Febr. sidstl:ne tagne beslut, så att quæstio legis till justitiædeputation remitteras.

6 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁵⁰³ öfwer de af lieutenanten Hermelin anförda beswär, jemte bondeståndets extractum protocoll af d:n 20 Martii,¹⁵⁰⁴ och biföll ståndet, uppå giord proposition, deputations betänkande.

7 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om friherrinnan Flemmings ersättning för frälsehemmanet Åhlbrunna,¹⁵⁰⁵ som uppsköts till en annan gång.

8 §. Föredrogs å nyo capitaine Adelhielms memorial¹⁵⁰⁶ angående befördran, och erhindrades af herr biskopen doctor Benzelstierna och h:r superintendenten doctor Lutkeman, att alldenstund ståndet både genom extractum protocoll och¹⁵⁰⁷ deputation till de öfrige stånden giordt påminnelse om sakers uptagande, som ej genom urskillningen hos riksens ständer blifwit anhängige, så borde ståndet äfwen i denna del wara sig likt, och förden skull icke samtycka till det att denna sak wid nu warande riksdag må uptagas. Hwaremot å andra sidan anfördes, att capitaine Adelhielm warit utom riket wistande, och om hans ansökning skulle uppskiutas till en annan riks-

---

¹⁵⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 116.

¹⁵⁰² Tomrum lämnat i prot.

¹⁵⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 172.

¹⁵⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 186.

¹⁵⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 94. Även 3 april.

¹⁵⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 3. Jfr prot. ovan 6 mars.

¹⁵⁰⁷ Upprepat i prot.

dag, så torde det då heta att fatalier woro försummade. Ståndet biföll sålunda, det må dessa acter till secreta deputation remitteras.

9 §. Deputerade från borgareståndet anhöllo, det presteståndet behagade till afgjörande företaga kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om barnhusen och hospitalerne, emedan borgareståndet som hitintills i anledning af presteståndets begäran, ej welat röra wid det samma, äfwen torde hafwa något därwid att erhindra. Deputerade påminte äfwen å nyo om stapelstadssaken.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 27 Martii

1 §. Anmältes att h:r probsten Manquer ifrån Upsala stift med döden af lidit; hwars afsaknad högwördigste herr archibiskopen och samtelige ståndets ledamöter så mycket mera beklagade, som ståndet i honom förlorat en mycket wärdig ledamot, och en med widsträckta insigter begåfwad riksdagsman.

2 §. Anfördes af h:r kyrkoherden Wikman, huruledes en och annan prestegård i Upsala stift finna sig mycket graverade af den så kallade taxespannemålens utgiörande, hwilken tillförene blifwit betald efter kronowärdie, men i de sednare åren utfordrad efter markegången, och i grund därpå dryga efterräkningar på presterskapet formerade.

H:r probsten Alm sade sig äfwen weta, det Hållnäs, Löfsta och Tegelmora prestebord tillförene warit med samma tunga beswärade, hwarifrån de dock i afseende på deras swaghet redan blifwit befriade, så att Tiarp och Wendel nu allena återstå.

H:r kyrkoherden Hoffgardt härledde grunden till denna afgift ifrån en bewillning som riksens ständer år 1612 sig åtagit,¹⁵⁰⁸ och hwilken för presteståndet fådt namn af taxa; warandes till dess erläggande nu mera så mycket mindre skiäl som de öfriga stånden långt för detta låtit samma bewillning för deras del uphöra.

---

¹⁵⁰⁸ Jfr bewillningar 31 december 1611, tryckta i *Svenska riksdagsakter* 1:2:1, s. 89–92.

Uppå högwördigste herr archibiskopens anmodan, åtog sig h:r kyrkoherden Wikman, att hos consistorium i Upsala begära, det ifrån wederbörande kyrkoherdar må infordras och ståndet tillställas species facti, hwaraf ståndet må kunna finna, hwad för det samma härwid warder till giörande.

3 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁵⁰⁹ angående wist antal exemplars inlösen för publique räkning utaf capitain Winblads författade beskrifning, om ett förbättrat sätt till tegelugnaras förfärdigande;¹⁵¹⁰ hwilket betänkande höglöfl. ridderskapet och adelen bifallit, med tillägging, att kammar-, oeconomie- och commercedeputation må särskilt inkomma med något project till capitaine Winblads belöning.

H:r kyrkoherden Wikman anmärkte wid detta betänkande 2:ne ting. 1:o att inlösen af denna beskrifning icke borde blifwa någon pålaga på kyrkorna, utan lämnas i deras frihet. 2:o att penningarne ifrån de ställen där den löses, icke af landshöfdingarne genom kronobetiänte indrifas, utan genom biskoparne och consistorierne ifrån kyrkorna insamlas.

H:r doctor Serenius war af samma tanka, hwad penningarnes upbärande angår, men trodde för öfrigit, att denna inrättning af tegelugnar, hwarå modell nu äfwen i ståndet upwistes, förtjänade så mycket mera göras kunnig i landet och recommenderas, som därmed icke ödes mer än hälften wed emot de wanliga, och h:r doctorn hade sig bekant, att wid 2:ne tegelbruk redan försök härupå blifwit giorde, som till alla delar swarat mot beskrifningen.

H:r kyrkoherden Linderot förmente kronobetjentes åtgärd wid penningarnes insamlande därföre wara nödig, emedan de genom landtränterierne skola flyta in i statscontoiret.

H:r probsten doctor Schröder befarade, att kyrkorna till sina inkomster skulle komma att lida, om församlingarne fingo orsak att tänka, det kyrkornas medel till annat än deras egen förnödenhet användas. Och som för öfrigit, det torde finnas betänkeligit, att gifwa præjudicat därpå, det med deras swaga inkomster, landets allmänna oeconomiska behof kunna hiel-

---

¹⁵⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 59.

¹⁵¹⁰ Carl Wijnbladh: *Afhandling om mur- och tak-tegelbruks inrättande, jämte beskrifning huru tegel på fördelaktigt sätt brännes med stor besparing af wed, samt nödiga ritningar på lerbråkor, lador och ugnar* (Stockholm 1761).

pas, hölt h:r doctorn rådeligit, att ståndet äfwen nu undandraget dem denna olägenheten.

H:r biskopen Benzeltierna förklarade sig hafwa hört denna nya inrättning af tegelugnar i allmänhet så mycket berömmas, att h:r biskopen ansåg kyrkornas afgift till tractatens inlösn nog litet betydande, i jemförelse med den werkelige förmån som hela riket härigenom skall tillfalla. Methoden till penningarnes upbärande trodde h:r biskopen anständigast kunna ske genom consistorierne, på sätt som wid alle andre upbördet från kyrkorna wanligit wara plägar.

H:r doctor Celsius: Ehuru wid proemiers utdelande all möjlig sparsamhet är af nöden; dock som detta är ett för det allmänna bästa så mycket betydande påfund; wore det önskeligit om Winblad kunde med någon belöning blifwa ihågkommen. Hwad inlösen beträffar af hans bok, så emedan landet därigenom mera gagnas, än han sielf, och allmänhetens under rättelse om en så nyttig sak bör främjas, så må det icke lämnas i församlingarnes godtycko, att köpa boken, utan uttryckeligen beslutas, att kyrkorne böra och skola därmed förses; warande ingen fara för dem, att i följe här af blifwa bundne till flera sådane utgifter, så wida icke alt förtjenar lika upmuntran med det Winblad nu upgifwit. Och må consistorierne både för ordningen och skyndsamheten skull draga försorg om penningemedlen.

H:r superintendenten Lutkeman förklarade sig icke wilja wara emot, att denna nyttiga inrättning främjas; ehuru h:r superintendenten hade skäl att undantaga Gottland ifrån alla onera därtill, så wida kalksten i stället för tegel där brukas till alla behof. Men så kunde ock h:r superintendenten icke egenteliga finna hwad nytta allmogen på landet här af kan hafwa, så wida tegelbruk gemenligen höra till städerne. Angående proemium, remitteras till kammar-, oeconomic- och commercedeputation, att till plena sig där öfwer utlåta.

H:r biskop Beronius gjorde upmärksamhet därwid, att nyttan icke är så allmän i alla landsorter. Biföll dessutom h:r doctor Carl Schröders erinran, att till kyrkornas medel icke måtte blifwa för lätt och beqwämlig åtkomst, men om de wid detta tillfället skola tillgripas, önskade h:r biskopen, att det måtte gå genom consistoriernes händer.

H:r probsten Mathesius sade sig mycket wärdera denna nya inrättning, mäst därför, att på detta sättet alla lerslag, äfwen det som hitintills blifwit hållit för odugeligit, kunna till tegel förädlas. Och som trowärdige män re-

dan utrönt sanningen och riktigheten af hwad projectet låfwar; så woro det godt, om det till allmän underrättelse blefwo utspridt. Icke desto mindre ömade h:r probsten kyrkorna som härtill skola bidraga, och önskade, det någon annan utwäg till exemplarens afsättning kunde påfinnas.

H:r probsten Meurling biföll inlösn af kyrkorna, men tillade, att den som sedermera lånar boken därifrån, bör därföre något betala.

H:r kyrkoherden Hoffgardt: Så wida de mästa tegelbruken ligga under säterien; så borde dessa sednare kännas skyldige till detta inköpet.

Ändteligen lämnade ståndet sitt bifall till sielfwa betänkanDET på sätt som ridderskapet och adelen, med den förändring, att hwad penningarnes insamlade angår, sådant efter wanligheten må ankomma på consistorier-nes försorg.

4 §. Ifrån wällofl. borgareståndet gafs genom en deputation tillkänna, att det ståndet bifallit secrete utskottets extractum protocolli angående att bränwinstillverkningen på någon tid må uphöra, hwartill borgareståndet sedt sig föränlåtut af inlupne säkra underrättelser om spannemålsbristen i landsorterna; och hade borgareståndet allenast tillagt, det Hans Kongl. Maj:t i underdånighet må anmodas om anstalt och tillsyn, det intet underslef härwid må warda föröfwat.

5 §. Sedan löparen nu ankommit af secrete utskottets extr. pr. rörande bewillning för Fahlu stad, med påskrift af bifall ifrån höglöfl. ridderskapet och adelen, under förbehåll, att de öfrige stånden äfwen taga del däruti, men ärbara bondeståndet, genom protocollsutdrag af d:n 26 Januarii nästl. som nu uplästes, gifwit tillkänna, det nyssnämde stånd hwarken samtyckt till den föreslagne afgift af 2 öre silf:mt i fyra års tid af hwarje matlag utaf allmogen, eller bewiljat den projecterade afgiften på tackjärn, dock tillagt Fahlu stad den å stångjärnet uti fyra års tid projecterade afgift, samt tillika beslutat, att Carlstads stad endast i 2:ne år undfår lika stor afgift af hwarje skeppund stångjärn som i riket smides; hwarförutan bondeståndet angående eftergift af utskylder för dessa bägge städer conformerat sig med secrete utskottet och wällofl. borgareståndet; samt ändteligen bewiljat stambok för den förra i fyra och för den sednare i tu års tid. Tog nu ståndet uti ytterligare öfwerwägande bägge dessa olyckeliga städers angelägenhet och nöd. Och fant ståndet först förgodt, att ur dess d:n 7 Decemb. nästl. för

Fahlu stad fattade resolution uttaga de orden: *samt de minst förmögne i städerna 2 öre*, såsom en omständighet, hwilken egenteligen rörer wällofl. borgareståndet.

Widare upkom i ståndet någon discours, om, sedan ett stånd nu undraget sig bewillningen för Fahlung, presteståndet borde sig den samma åtaga, och om icke sådant åtminstone borde ske under samma förbehåll, som ridderskapet och adelen giordt.

Herrar kyrkoherdarne Wikman och Laihiander woro af denna sednare tankan, af orsak, att många fattige som icke äro stadde i mindre nöd, än förenämde städers inwånare, skulle komma att till dem contribuera; landtmannen äfwen aldrig får niuta någon reciprocité af städerna, när någon allmän nöd på landet trycker; hwaremot herrar biskoparne Benzelstierna och Körning, samt herrar probstarne Hiortsberg och Troilius lämnade till ståndets eftersinnande, om icke det för ståndet skulle wara wärdigast föregå de andre stånden med efterdöme, att owilkorligen räcka hielsamma händer åt nödlidande medborgare, i synnerhet, som h:r probsten Troilius tillade, när det angår en för riket så angelägen ort som Fahlung, hwarest det kan sägas äga en sin skattkammare, men hwarest fattigdom och dyr tid trycker det arma folket, att genom dess borttflyttande, grufwan hotas med brist på arbetare. Warande för ståndet så mycket mindre fara, att nu förblifwa wid sitt owilkorliga beslut, som, enligt hwad h:r doctor Serenius äfwen anmärkte, ståndet ofelbart har att wänta saken tillbakars ifrån expeditionen, om löparen ditkommer med förbehåll af ett stånd och med afslag af något annat. I anseende hwartill, och uppå skedd proposition, biföll ståndet, att utan någon vidare tillägning förblifwa wid sitt förra beslut.

Hwad åter Carlstad beträffar, fant h:r probsten Hellberg någon swårighet att pålägga bruksägare allena en afgift till denna stadens understöd, hwartill h:r probsten dock medgaf, att presteståndet kunde hafwa någon grund, då det utan förbehåll åtager sig en dylik bewillning för Fahlung.

H:r kyrkoherden Laihiander wille påminna sig, att stamboksmedel för Carlstad redan tillförene blifwit samlade; och som dess sista eldswåda timat för sidstledne riksdag, men riksens ständer då icke funnit nog skäl, att tillägga staden särskilt understöd, förmente h:r kyrkoherden, det sådant nu så mycket mindre woro af så trängande nödwändighet.

Häremot betygade h:r probsten Ullholm, det stadens omständigheter woro i sanning mera ömkansvärda, än mången sig torde kunna föreställa eller h:r probsten nu hade tillfälle att beskrifwa. Omsider biföll ståndet bondeståndets extractum protocollii angående Carlstad, med den tillägging, hwartill h.h:rar doctorene Celsius och Serenius gåfwo anledning, att kyrkan och gymnasiihusen få en proportionerad andel af denna inkomst, samt att wid utdelningen i akt tages det samma, som om Fahlun är sagt.

6 §. Uplästes protocollsutdrag ifrån secrete utskottet af d:n 26 Martii nästl:ne,¹⁵¹¹ hwaruti, i anledning så wäl af hwad Hans Kongl. Maj:tt gifwit tillkänna, som andra inlupna underrättelser om spannemålens dyrhet och förestående brist i riket, riksens ständer tillstyrkas, att tills vidare förbiuda allt bränwinsbrännande till husbehof och afsalu, så i städerne som på landet.

Då nu ståndet tog denna saken uti ömt öfwerwägende, yttrade h:r probsten Alin, att ehuru han icke wille i allmänhet anses för någon beskyddare af brännewin; woro han dock så mån om riksens ständers heder, att han icke gerna kan bifalla en så hastig ändring i de af dem widtagne anstalter, som detta projecterade bränwinsförbudet nu skulle medföra såsom hwari genom allmänheten kunde bringas på någon ringare tanka än wederbör om riksens ständers giöromål. Dessutom har kronan ännu icke nog hunnit hämta sin inkomst af bränwinstillverkningen, ehuru wisse undersåtare därtill contribuerat. Ändteligen trodde h:r probsten tiderna wara så laggranna, att illa sinnade skulle af ett bränwinsförbud nu kunna taga sig anledning att inblåsa i menigheten onda och för det allmänna bästa skadeliga tankar.

H:r kyrkoherden Wikman trodde det icke wara illa om bränwinsbrännande på någon tid förhindras, och det i anseende så wäl till hwad secrete utskottet upgifwit, som de underrättelser h:r kyrkoherden hemifrån erhållit om sädesbrist, men så hölt h:r kyrkoherden därjemte nödigt, att franskt brännewin begripes under samma förbud.

H:r probsten Mathesius erkände likaledes att oeconomiska författningar böra lämpas efter tidernas omständigheter, och att fördenskull secrete utskottet handlat försigtigt, då det warit omtänkt på detta bränwinsförbud.

---

¹⁵¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 123.

Men så borde ock det samma sträckas till franskt bränwin, så att både införslen därpå förbiudes, och alt hwad i riket finnes, exporteras; emedan eljest och oakadt alt annat förbud, alla krogar hafwa öfwerflöd på bränwin. När riket har penningar att köpa franskt bränwin, så kan för samma summa köpas spannemål.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunerus önskade, att ej bränwin wid riksdagens början blifwit lösgifwit, då mycken ogudaktighet och oordenteligit lefwerne bland gemene man kunnat förekommas. Nu tyckes därtill wara så mycket mera skäl, som spanmålsbrist sig börjar wisa. Men h:r öfwerhåfpredikanten önskade tillika, att riket woro hielpt med ett sådant nu tillgiörande förbud, så wida redan så mycket blifwit bränt, som förslår, att under förbudstiden till hwars och ens tjenst både drifwa handel med och ockra uppå. Hwad franskt bränwin angår, skulle kronan lida wid dess förbud, så wida tullsocieteten då nödwändigt skulle fordra en däremot swarande afskrifning i arrendet.

Herr biskop Benzeltierna: Frågan är nu icke, om förbud på bränwinstillverkning i allmänhet, utan endast nu för tiden, såsom ett medel att förekomma en hotande hungersnöd. Och är det wisseligen ett riksens ständer wärdigt prof af ömhet för medborgare, om wid så beskaffade omständigheter, bränwinsbrännande på någon tid förbiudes; hwarom h:r biskopen önskade, att ståndet wille sig förena, och sådant genom en deputation straxt kundgöra de öfrige respective stånden. Att förbiuda franskt bränwin, kunde likaledes hafwa sin nytta, om riksens ständers tanka nu woro, att äfwen till nyttjande och bruk förbiuda allt bränwin. Men att på annat sätt förbiuda det franska, hade ingen annan werkan, än att det lurendragades in i landet, till kronans skada och de handlandes förmån [allena].¹⁵¹²

H:r doctor Serenius war i den öfwerlygelse, att städernes brännerier giöra det allmänna största skadan, hwarföre de i synnerhet borde uphöra. Och höllt h:r doctorn för öfrigit härwid nödigt, att regeringen tillser, det wederbörande kronobetjente wid förbudets verkställande icke bruka några wåldsamma steg, som kunna gifwa undersåtare skäligen anledning till klagomål.

H:r biskop Halenius ansåg bränwinets förbiudande just wid denna tiden på året wara så mycket nödigare, som mästa brännandet nu plägar ske.

---

¹⁵¹² Supplerat efter konc.

Franskt bränwin är utomlands i så lågt pris, att riket af dess införsel icke kan hafwa någon synnerlig känning.

H:r kyrkoherden Laihiander åberopade sitt yttrande då bränwinet sidst skulle frigifwas, att han icke warit för den saken. Nu när dess förbiudande åter pröfwat nödigt, åstundar herr kyrkoherden wara underrättad om rätta grunden till en sådan ändring. H:r kyrkoherden fruktar, att den föregifna spannmålsbristen på wist sätt är fingerad, och att den brist som kan förspörjas, härrörer däraf att landtmannen för wissa misstänksamma afsigter, håller säden i sin lada och stegrar dess pris. Den tiden på året är ock nu snart inne, då segelfarten öppnas och utrikes spannemål som mäst inkommer. H:r kyrkoherden twiflar likaledes, om riket hielpes med det, att bränwin nu skulle förbiudas. Bryggarembetet här i Stockholm skulle då åtminstone slippa den afgift de för bränwinstillverkning böra erlägga. Ändteligen trodde h:r kyrkoherden det wara bäst om denna tillverkningen förbiudes i städerne, men icke på landet.

H:r superintendenten Körning trodde, att den ymnoga årswäxt, som de sidst förledna åren förspordts på alla orter i riket och hwarom äfwen inrikes tidningarne underrättat allmänheten, gifwit anledning till nog öfverflödsbränning under denna riksdagen, så att h:r superintendenten, i synnerhet hwar Norrland beträffar, fruktar att all spannemål genom bränning consumeras, om ej tidigt förbud emellankommer. Och som nöd nu werkeligen är på färde, ansåg herr superintendenten ett sådant förbud af mycken nödwändighet. Dock är i sådant fall godt, widtaga sådane mått, att undersåtares ägendom, som bränwinspannor äfwen äro, icke warder dem afhänd, utan att återställas, hwaröfwer mången tillförene fått orsak att sig beswära.

H:r superintendenten Lütke man erindrade, att de skäl hwaruppå secreta utskottet bygt sitt tillstyrkande, så mycket mindre kunna komma under namn af fictioner, som de endast äro tagne af sanfärdiga berättelser; warande icke troligit, att allmogen undangömer sin råg, när den är så begärlig att den är knapt till fångs för 60 d:r k:mt tunnan.

H:r biskop Filenius instämde i detta mål med h:r biskop Benzelstierna och h:r doctor Serenius. Att nöd är på färde, har både Kongl. Maj:tt i nåder gifwit wid handen, och h:r biskopen för sin del haft tillfälle att genom bref från Östergötland blifwa öfvertygad om. Ehuru betänkeliga förden-

skull hastiga ändringar kunna wara, måste dock rikets räddning gälla framför alt och bränwinsbrännande på någon tid uphöra.

H:r biskop Beronius förklarade sig hafwa dubbelt skäl att wara för detta förbudet, så wäl till befrämjande af nykterhet och beskedeligit lefwerne i allmänheten, som i anseende till de bedröfweliga bref h:r biskopen bekommit om spannemålsens dyrhet och brist ner i landet. Ehuru fördenskull landtmannen icke annat kan än hafwa känning häraf, i anseende till kreaturens framfödande öfwer wintern, som liknar sig att blifwa lång; woro dock h:r biskopens tanka, det må med bränwinsbrännande, om det ej aldeles uphäfwes, dock hafwas anstånd på wiss tid.

H:r probsten Hellberg conformerade sig med h:r doctor Serenius och h:r kyrkoherden Laihiander; beklagande i öfrigit, att spannemålsbristen nu skall förspörjas så ganska stor. Om så werkeligen är, tyckes bränwinsförbudet blifwa fåfängt, emedan brännandet då förbiuder sig sielft. Men att förbud aktas nödigt, wisar, att spannmål dock någorstädes finnes; och torde till äfwentyr hos wisse i städerne däraf wara ansenliga uplag att tillgå. På landet har h:r probsten förnummit att foderbrist är långt mera tryckande, hwilken således skulle blifwa odrägelig, om det nu skulle betagas, at genom bränwinstillwerkning undanhielpa boskapens framfödande. H:r probsten kunde därföre icke bifalla, att bränwinsförbudet tager sin början, innan kreaturen kunna finna bete på marken.

H:r probsten Wikman anmärkte, att fruktan för franskt bränwinsluren-drägande till införsel icke mera bör hindra dess förbud, än att äfwen så mycket till befarande lurendrägeri med tillwerkningen af det swenska kan tagas till skäl emot dess förbud; dessutom lærer en kanna franskt bränwin kosta så mycket därute som swenskt af införskrifwen säd.

H:r kyrkoherden Kloth fant wid detta förbudet åtskilliga betänkeligheter. Folket har nu efter hand med kostnad börjat anskaffa sig bränwinspannor, sedan de försåldt dem de hade då sidsta förbudet skedde. Och som wid denna årstiden, dranken aldrabäst behöfwes för kreaturen; kunde h:r kyrkoherden så mycket mindre finna sig, att hemmansbrukare nu skola förbudas bränna, som sedermera öfwer sommaren intet bränwin hos dem plägar tillwerkas. Men för städerne kunde ett sådant förbud tills vidare wara lämpeligit.

H:r probsten Troilius beklagade, att en så widlöftig discours öfwer denna saken skall i ståndet pröfwes nödig, emedan h:r probsten förmenar, det

bränwinsförbudet skulle medföra en ögonskenlig nytta. Har riket någon spannmål utifrån att införwänta, så behöfwes den wisseligen till bröd om det än woro mera. Och är hos h:r probsten ingen twifwel, att ju bönderne bränna hela sommarn öfwer.

H:r kyrkoherden Laihiander anförde till förklaring öfwer det han sagt spannemålsbrist wara fingerad, att han därmed icke welat bestrida riktigheten och sanfärdigheten af secreta utskottets kundgiörelse, grundad på säker underrättelse om brist på tillgång att få köpa spannmål, hwilken lika fullt på många ställen kan i ägarens bodar wara till finnande.

H:r doctor Celsius förklarade sig färdig, att med bifall till bränwinsförbudet wisa sin deference för secreta utskottet, som med ett sådant tillstyrkande sedt riket till godo. Anledningen därtill trodde h:r doctorn wara ganska god; och behöfde h:r doctorn till detta sitt bifall nu icke anföra andra skäl än dem som förordsakade ett dylikt förbud sidstledne riksdag. Samma nöd som då war å färde, förekommer äfwen nu. Någon reglering skulle wäl härwid kunna hafwa rum, men som ståndet icke mera kan, än därom säija sin tanka, så kunde de andre stånden däröfwer råka i sådan skiljaktighet, att bränwin blefwe bränt, skönt nöden annat krafde. Bäst är fördenskull det, att ståndet wid detta tillfälle icke hafwer afseende på någon oeconomisk förmån, som igenom bränwinstillwerkande de fläste af presterskapet som äro landtbrukare, skulle kunna tillflyta, på det borgerskapet likaledes måtte begifwa sig ifrån allt påstående för städerna. Nu är äfwen rätta tiden på året att förbiudat. Men äfwen som nöden blifwer till ett sådant förbud den rätta och enda orsaken, så skulle hämmande af franskt bränwinsinförsel endast utmärka missnöjsamhet ständer och medborgare emellan.

H:r kyrkoherden Hoffgardt höllt bränwinsbrännande nyttigt denna tiden till boskapens underhåll; och erindrade, att bewillningen därför i allt fall dock bör utgå efter 1756 års förordning.¹⁵¹³

Sedan högwördigste herr archibiskopen häruppå flere gånger giort proposition, och ståndet sig om swaret icke kunnat förena; afstyrkte wäl så herr archibiskopen, som h:r biskop Filenius, h:r doctor Serenius och flere ledamöter votering uti denna saken. Dock som till slut ingen annan utwäg

---

¹⁵¹³ Tryckt förordning 21 oktober 1756: *Sweriges rikets ständers bewilning för år 1757. och the påföljande åren, til och med thet årets slut, tå nästa riksdag kommer at uphöra.*

war öfrig, att komma därifrån, utröntes genom votering, att 33 röster biföllo secreta utskottets extractum protocolli med tillägning, att Kongl. Maj:t i underdånighet anmodas, att låta besörja, det underslef härwid icke må förelöpa. Dock så att de methoder, som wid förseglingen förut existerat, och hwaröfwer klagomål skäligen skola wara anförde, och ännu till någon del oafgiorde, hädanefter förekommas, men de som afslogo detta project, befunnos till antalet 21.

7 §. Sedan en deputation ifrån högl. ridderskapet och adelen, under det föregående öfwerläggning påstod, hade begärat ståndets yttrande uti den så kallade tienstesaken, med förmodan, att ridderskapet och adelen, som i dag beslutat låta trycka dess wänliga föreställning till de andre stånden i detta ämne,¹⁵¹⁴ därutinnan skäligen blir tillfredsställd, samt tillika öfwerlämnat ett af h:r riksrådet och öfwerstemarschalken grefwe Horn underskrifwit ceremoniel wid det tillfälle Hans Kongl. Höghet Kronprintsen kommer att aflägga dess tro- och huldhetsed, jemte formular till sielfwa eden, hwilka bägge documenter af ridderskapet och adelen blifwit gillade, med tillägning, att h:r landtmarschalken och de öfrige talemännen då i underdånighet lyckönska Hans Kongl. Höghet; hörde nu ståndet detta sig föreläsa; hwarwid ståndet intet vidare hade att påminna, än att h:r doctor Celsius erindrade, det uti den underdåniga lyckönskan, hwilken efter ridderskapet och adelens tanka kommer att ske, några sådane ordasätt förmodeligen *äfwen* blifwa brukade, som utmärka riksens ständers tacksamhet för den faderliga omwårdnad Hans Kongl. Maj:t haft ospard för Hans Kongl. Höghets upfostran; äfwen som herr probsten Ullholm wille föreställa sig, att därmed icke förgätes med underdånig wördnad nämna den öma del, som Hennes Kongl. Maj:t Drottningen därutinnan tagit. Och gillades således både ceremonielet och edsformularet, med ridderskapet och adelens tillägning, samt afskickades straxt genom en deputation, anförd af h:r biskop Filenius, som tillika skulle notificera ståndets beslut angående bränwinsförbudet.

---

¹⁵¹⁴ Tryckt med titeln *Utdrag af protocollet, hållit hos ridderskapet och adelen den 19 oktober 1761* (Stockholm 1762).

8 §. Uplästes och bifölls tillika 2:ne secreta handels- och manufacturdeputations betänkanden, det ena angående porcellainsfabriquen wid Rörstrand,¹⁵¹⁵ och det andra angående den som är anlagd wid Mariæberg.¹⁵¹⁶ Dock erindrade wid det förra h:r superintendenten Lutkeman, att för assessorn Ingman endast tjenstefrihet må bewiljas, men icke tillstånd att accordera bortt sin sysla.

9 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁵¹⁷ öfwer registratorens i kongl. cancelliet Emanuel Deuschs besvär, jemte wällofl. borgareståndets extractum protocolli i samma sak;¹⁵¹⁸ hwilken uppå h:r kyrkoherden Wikmans och fleras begäran blef liggande på bordet.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁵¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 95.

¹⁵¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 94.

¹⁵¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 100. Även 3 april.

¹⁵¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 146.

År 1762 den 29 Martii

1 §. Justerades protocollet af d:n 20 Martii.

Wid 4 § anmälte notarien, det under det sidsta plenum hölts, hade advocatfiscalen uti kammarcollegio Bröms inlämnat ett memorial, underskrifwit af honom sielf jemte åtskillige andre, samt någre documenter rörande Hans Kongl. Höghet Prints Carls byte, och afbidade notarien högwördige ståndets befallning, huru han sig med dessa acter skall förhålla. Resolverades: det ståndet will sig häröfwer en annan gång utlåta, emedlertid förblifwer denna § ojusterad.

Continuerades med justeringen af det som följer.

Wid 5 § anmälte kyrkoherden h:r doctor Celsius, att sedan ståndet nu i så måtto fattat dess beslut uti tienstesaken och ridderskapet och adelen genom en deputation gifwit tillkänna att de låta trycka sitt extractum protocolli, hwilket sålunda i alla landsorter utspridas och ej annat kan än åstadkomma besynnerliga reflectioner, så torde det wara nödigt, att närmare öfwerläggga, hurudant swar skall aflämnas, på det ståndet må behålla dess wärdighet och oro i det möjligaste förekommas.

Härmed instämde h:r probsten doctor Serenius och h:r kyrkoherden Wikman. Och stadnade ståndet i det slut, att man får framdeles härom rådgiöra, sedan man får se huru omständigheterne fordra.

Justerades protocollet af d:n 22 Martii till den 4:de §:n.

Härwid anmälte h:r probsten Meurling, huru nödigt det woro till förekommande af det twång som följer af tracternes fördelning emellan spinnerieidkare, att man något närmare förklarar hwad som förstås med den uti deputations betänkande wid 3:die puncten omförmälta frihet att spinna och spinna låta till husbehof och afsalu, och i synnerhet borde tydeligen utsättas, att i händelse spinnerierne ej blifwa försedde med tillräckelig ull och riktig betalning, så må dem wara tillåtit att emottaga spånad af den de kunna den få. Detta woro efter h:r probstens tanka så mycket nödigare, som en sådan laglig frihet upmuntrar allmogen till spinnande, i det stället de blifwa afskräckte, när de lida förtryck, som ej utan widlöftig omgång kan afhielpas. Och hwad angår det inkast att garnet härigenom skulle blifwa dyrare, så wille h:r probsten wisa, att capitain Granatenhielm, som haft så mycken möda och omkostnad för dessa spinnerier ospard, och har så mycken swårighet af desse fördelningar, hwarken undanhållit någon betalning för spinnerskorna, icke heller de andre fabriquesidkare eller spin-

nerieidkare till förfång förhögt priset utan ständigt hållit sig wid den taxa, som år 1754 blef uprättad.

H:r kyrkoherden doctor Celsius erhindrade härwid, att ehuruwäl det ej kan nekas, att capitain Granatenhielm wisat mycken flit wid spinnerierne, så hade han ock därför födt hederliga belöningar, och wille det minst anstå honom, som bör känna dessa saker, att arbeta uppå den principens häfwande, som är till spinneriernes förkofran så nödig. Man kan påminna sig huru det gick till när får-proemier så indiscriminatim betaltes, och tillstånd gafs att rescontrera contribution emot sådane proemier. Commercecollegii böcker blefwo upfylte med sådane proemiesedlar, att antalet öfwersteg det quantum ull, som här hemma uparbetades, och ändock måste man förskrifwa ull utifrån. Det samma woro äfwen nu till befarandes; man skulle gifwa proemier nog, men dock hafwa litet garn.

H:r kyrkoherden Wikman hölt före, att om dessa fördelningar må förblifwa å de orter där de allaredan skedde äro, så må det dock förblifwa wid den förra friheten för allmogen på andre ställen i synnerhet Helsingland och Norrland.

2 §. Härwid ankom en deputation från borgareståndet, som gaf wid handen, det bemälte stånd förehaft ceremoniellet och det samma bifallit med 2:ne anmärkningar. 1:o att hajje formeras för de 3:ne öfrige stånden. 2:o att i stället för ridderskapet och adelen och riksens ständer, sättes: Samtelige riksens ständer. Hwad angår den af ridderskapet och adelen gjorde tillägning, att landtmarschalken och ståndens talemän skola lyckönska Kongl. Maj:t, så har borgareståndet i anseende till en och annan consideration funnit wara bättre, att denna underdåniga lyckönskan må ske uti Deras Kongl. Majestäters egna rum, samt att herr landtmarschalken och herrar talemän måge komma öfwerens om tiden när sådant skal ske.

Sedan deputation tagit afträde, anmälte högwördigste herr archibiskopen, att i går wid talemännens sammanträde, hade åtskilligt blifwit discourerat om denna tillägning. Herr grefwen och landtmarschalken hade gifwit tillkänna, att Hans Kongl. Maj:t sielf öfwersedt och gillat detta ceremonielle; att samma methode woro nu föreskrifwen, som brukades wid det tillfälle, då Hans Kongl. Maj:t sielf såsom tronföljare, tog dess inträde uti kongl. rådkammaren, och torde falla betänkeligit, att nu lägga något till. Därtill kommer ock det, att ständerne wid detta tillfälle icke äro försam-

lade på rikssalen, utan här representeras Kongl. M:ts rådkammare, hwarest det icke passar sig för ständer att tala, såsom det icke heller will vara ordenteligit, att någon å ständers wägnar skall tala, utan att få något swar, eller att ständerne skola swara sedan Kongl. Maj:t förut dem tilltalat; utan äro allenast ständerne wid detta tillfälle glade och underdånige wittnen till den högtidelighet som existerar, då Hans Kongl. Höghet rikets Kronprints swär Kongl. Maj:t sin ed och träder in uti kongl. rådkammaren. Men aldenstund ständerne icke desto mindre äfwen wid detta tillfälle både åstunda att lyckönska Deras Kongl. Maj:ter, såsom ock äro skyldige att aflägga underdånig tacksäjijelse för den omsorg Deras Kongl. Maj:ter haft wid kronprintsens education, så torde sådant beqwämligare kunna ske dagen efter, eller då det faller Deras Kongl. Maj:ter beqwämligit, då tillika upwaktning sker hos Hennes Maj:t Drottningen, som annars wid sielfwa högtideligheten icke är närwarande.

Ståndet gaf aktning på dessa considerationer, och wille närmare därom öfwerlägga, då löparen ifrån ridderskapet och adelen återkommer.

3 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocollii af d:n 10 Martii,¹⁵¹⁹ angående understöd för collegerne wid Hernösand och Pitheå scholar.

4 §. Föredrogs å nyo secrete utskottets extractum protocollii af d:n 10 Septemb. förledit år, angående schoutbynackten Psilanderschöld och commendeuren Raialin, som likaledes bifölls.

5 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocollii af d:n 6 Novemb.¹⁵²⁰ angående stenbyggnad i städer.

6 §. Uplästes 2:ne extracta protocollii från secrete utskottet,¹⁵²¹ under d:n 10 Martii¹⁵²² angående manskapscommendering till fästningsbyggnaderne

---

¹⁵¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 118.

¹⁵²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 86.

¹⁵²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 110, daterat 16 februari och nr 115, daterat 16 mars.

¹⁵²² Datumet oriktigt. Se föreg. not.

wid Lovisa, Sveaborg, Landscrona och Christianstad, hwarwid ståndet ej hade något att påminna.

7 §. Föredrogs fiskeriedeputations betänkande öfwer det uti skärgårdarne wanartigt brukeliga siöfogeläggens utödande, eller den så kallade äggning.¹⁵²³

Ståndet instämde straxt uti det att någon författning woro nödig till förekommande af en sådan siöfogeläggens utödning, men i anledning af h:r superintendenten doctor Körnings samt h.h:rar probstarne magister Mathesii och magister Brunii erhindran fants nödigt, att ett sådant förbud sträcker sig icke allenast till skärgården, utan ock alla andra ställen, där siöfogel kan hafwa sitt tillhåll; i synnerhet äro uti Norrland insiöar af flera mils längd, där siöfoglar sig uppehålla och allmogen nog otidigt utöder fogeläggen. Likaledes anmärktes att ett lika förbud kan sträcka sig till skogsfoglar, som på wissa ställen sig uppehålla och lägga sina ägg. I anseende hwartill uti den projecterade förordningens första § näst efter orden: *ifrån siöfoglen i skärgården*, tillägges: *eller andre ställen där siöfogel sig uppehåller*.

Wid 6 § erhindrade h:r probsten doctor Serenius, hwilket ock ståndet biföll, att på det denna wanart så mycket bättre må uptäckas, så tillägges näst efter orden: *sielf äggningen begångit: om någon uti sådant brott hafwer del och det samma bewisligen uptäcker wara icke allenast fri för tilltal, utan niute ock angifwarens andel af sakören*.

Likaledes biföll ståndet den af ridderskapet och adelen gjorde tilläggning wid 5 §, att wederbörande krono- och jägeribetjante hafwa noga tillsyn däruppå att de i skären boende ej må under äggetiden låta hundar gå lösa, som hafwa det okynne att upsöka och förstöra fogeläggen och de späda ungarna. Hwilket altsammans ståndet fant för godt, att genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden communicera. Och hwad skogsfogeläggens utödande angår, remitteras till kammar-, oeconomie- och commerce-deputation att däröfwer projectera något förordnande.

Ståndet anmärkte wäl ock, hwad som wid slutet af förordningen förmäles om dess upläsande å predikstolen hwarje år i April månad, och hölt ståndet före att sedan denna förordning första gången å predikstolen blifwit up-

---

¹⁵²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskeriedeputationens akter nr 10.

läst, så kan den sedermera, jemte andre förordningar af kronobetjente på kyrkowallen eller i sochnestugan kundgiöras, men aldenstund ståndet finner nödigt, att taga någon generail författning till förekommande af de många förordningars upläsande af predikstolen, som medförer åtskilliga ledsamheter, då tillika torde kunna föranstaltas om ett kortt sammandrag af de kongl. förordningar, som af predikstolarne böra upläsas; så wille ej ståndet i sådan afsigt wid denna särskilta förordning giöra någon påminnelse.¹⁵²⁴

8 §. Ankom löparen af ceremonielet och biföll ståndet de in margine tillsatte anmärkningar på det sätt, att haje jemwäl formeras för de öfrige 3:ne stånden; och att det ställes: *Enär samtelige riksens ständer*, samt att ständernes underdåniga lyckönskan må ske uti Deras Kongl:e Maj:ters egna rum, och må h:r grefwen och landtmarschalken samt de öfrige ståndens talemän öfwerenskomma om tiden då den ske skal, hwilket genom en deputation hos de öfrige stånden gafs tillkänna.

9 §. Uplästes extractum protocolli från kongl. rådkammaren angående taxering för thé och caffè,¹⁵²⁵ som remitterades till bewillningsdeputation.

10 §. En deputation från riddarhuset gaf tillkänna, att ridderskapet och adelen å nyo förehaft ceremonielet och bifallit hwad af borgareståndet blifwit projecterat angående särskilt compliment hos Deras Kongl. Maj:ter uti deras egna rum. Hwad hajen angår, så hade ridderskapet och adelen, i anseende till brist på manskap, trodt kunna förblifwa wid förra wanligheten. Likaledes trodde ridderskapet och adelen att hwad den projecterade ändringen angår uti tituln, eller wid det riksens ständer nämnas, så woro det af Kongl. Maj:t nu projecterade talesätt ifrån längre tider tillbakars brukeligit, och sågo ridderskapet och adelen icke någon orsak, hwarföre man denna gången skulle sådant ändra.

11 §. Ankommo likaledes deputerade från bondeståndet, som berättade, att bemälte stånd bifallit de wid ceremonielet gjorde anmärkningar.

---

¹⁵²⁴ Protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 143.

¹⁵²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 48.

12 §. I anledning af tillförene tagit beslut företog sig nu ståndet saken angående stapelstäders inrättande, och uplästes borgareståndets extractum protocollī af d:n 5 Decemb. förledit år rörande denna sak.¹⁵²⁶

H:r biskopen doctor Halenius förklarade, att hwad sielfwa saken angår, så hade h:r biskopen ifrån början warit af den tanka, att det woro icke allenast icke nyttigt, utan äfwen skadeligit, att inrätta flera stapelstäder, hwilket med många skäl kunde bewisas, om det nu woro rätta ämnet. Sådane ansökningar hafwa äfwen flere resor blifwit giorde, men antingen afslagne, eller ock till wederbörandes utlåtande remitterade, utan att ständer därwid immediate lagt handen. Men sedan borgareståndet på ett så eftertryckeligit sätt nu reclamerat städernes privilegier, så lærer det blifwa för ståndet angeläget att få swara häruppå, att icke ständer med hwarandra råka i någon collision. Att städerne hafwa privilegier torde icke kunna nekas; att de äfwen uti sielfwa fundamentallagen äro likasom guaranterade är lika tydeligit, hwartill kan läggas, det 1617¹⁵²⁷ års handelsordinance samt resolutionerne på borgerskapets beswär af år 1723,¹⁵²⁸ 1735¹⁵²⁹ och 1747¹⁵³⁰ uti desse mål föreskrifwa. Man får icke undra, att borgareståndet ömar wid det, att städernes rättighet på något sätt inskränkes, hälst det åligger det ståndet att wid riksdagarne förwara samma rättigheter, såsom det äfwen är presteståndets skyldighet att bewaka det presterskapets privilegier ej blifwa i någor måtto inskränkte. Och höllt h:r biskopen före, det man i det möjligaste bör menagera borgareståndet, i synnerhet denna tid, då af ridderskapet och adelen göres åtskilliga försök angående jura patro-

---

¹⁵²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 216. Även 2 april.

¹⁵²⁷ Tryckt förordning 12 oktober 1617: *Ordinantie, Huruledes Köphandelen, aff Rijkens Inbyggjare, så wäl som Fremmande drifwas skal* (= PRF 5, nr 128).

¹⁵²⁸ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerne, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

¹⁵²⁹ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmenna beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theras fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

¹⁵³⁰ Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theras fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

natus och ifrån bondeståndet angående skatterättighet å stom- och mensalhemman, hwilka försök torde swårliga kunna mötas, om icke ståndet har af borgareståndet ett billigt biträde. Och i anseende till alt detta styrkte h:r biskopen till det, att borgareståndets extractum protocolli af d:n 20 Julii såsom det där är modest skrifwit, må bifallas.

H:r probsten magister Matthesius förklarade, att alldenstund denna sak angående stapelstäders inrättande uti Öster- och Wästerbottn samt Wäster-norrland, så många gånger uti ståndet förewarit, och äfwen altid blifwit bifallen, så förbehöllo h:r probsten sig, det inga sådane discourser må förekomma som kunna gifwa anledning att ändra det af ståndet flere resor tagna beslut, hwilket i mångahanda afseende woro högst eftertänkeligit. Utan woro det nu endast till görandes, att öfwerlägga hwad swar må gifwas på det protocollsutdrag som borgareståndet under d:n 5 Octob. utfärdat, samt begärt swar därå.

H:r probsten Meurling åberopade det samma och som detta protocollsutdrag är nog stickande, så lærer bäst blifwa, att utse några ledamöter af ståndet, som projectera något swar. Hufwudsakeliga idéen lærer blifwa att wisa det borgareståndet icke har någre sådane privilegier, som icke i anseende till tidernas beskaffenhet kunna tåla förändring. Rid[d]erskapet och adelen samt presteståndet har egenteligen så kallade privilegier, hwilka ock uti actis publicis äro införde, men borgareståndet har tid efter annan undfångne resolutioner.

H:r kyrkoherden magister Wikman yrkade likaledes, att sielfwa quæstion om stapelstäders inrättande, är flere resor afgjord och lika såsom befästad, så att däröfwer kan nu mera icke blifwa något twifwelsmål. Och hwad privilegierne angå, så har borgareståndet straxt i början, då denna sak begynte ventileras, åberopat sig så kallade privilegier, men det alt oaktadt, så har dock ståndet efter sakens noga bepröfwande förblifwit wid dess förra beslut och tillika sagt, att det borde gå i verkställighet. Det har sålunda äfwen redan blifwit af ståndet cognoscerat, huruwida de åberopade privilegier kunna wara wid denna sak hinderliga eller icke.

Härmed instämde h:r probsten magister Brunnus.

H:r kyrkoherden Klot förklarade, att om man nu skulle gå in uti merita caussæ, så kunde åtskilligt anföras, som tydeligen utwisar, det stapelstäders förökande icke kan concilieras med rikets nytta och de principer, som wid rättskaffens handel böra följas. Men hwad angår privilegierne, som

egentligen äro uti quæstione, så är det onkeligit, att Stockholm, Åbo och Gefle städer hafwa privilegium på handelen ifrån Botniska wiken. Samma privilegium har uti 45 § af resolution på städernes allmänna beswär under d:n 16 Octob. 1723 blifwit confirmeradt, så att det icke till dess grund och warelse får uphäfwas. Hwem kan neka, att detta privilegium uphäfwes, då en Wasa- eller Uhleå-bo får resa med sin wara till Lübeck eller andre orter, än de, som uppå den norrländske handelen äro privilegerade. Och uppå en sådan grund hafwa så wäl riksens ständer, som Kongl:e Maj:t wid flere tillfällen och då ansökningar om nya stapelstäder blifwit gjorde, i synnerhet d:n 4 Julii 1735 och d:n 15 April 1747 afslagit sådane ansökningar, såsom stridande emot Stockholms och de öfriga städers privilegier, samt den försäkran som bemälte städer uti regeringsformens 51 §, och 45 § uti 1723 års resolution,¹⁵³¹ om privilegiernes behöriga åtniutande, erhållit.

Härmed instämde h:r probsten doctor Wahlborg och tillade, att en stor del af de södra städer där skepsbyggerier äro, hafwa privilegium att här i Stockholm handla bielkar, bräder, tjära med hwad mera. Och om nu stapelstäder inrättas på de ställen, hwarest dessa producter finnas, så skulle desse städer antingen löpa fara att icke få köpa sådane nödwändiga waror då de fördes utrikes, eller ock nödgas resa 100 à 150 mil längre till deras afhämtande, och i anseende till alt detta styrkte h:r doctorn till det, att borgareståndets extractum protocoll af d:n 20 Julii 1761 må bifallas.

H:r probsten Hiortsberg tillade, att hwad angår ståndets beslut, så har ståndet funnit, det denna sak behöfde närmare påses, innan den gingo i verkställighet och därför projecterat, det en deputation måtte sättas, som saken närmare cognoscerade, ehuruwäl detta icke kom till fullbordan, alldenstund de öfrige stånden icke funno sig därwid, men emedlertid har bondeståndet på wist sätt funnit det samma då bemälte stånd resolverat, det saken må hänskiutas till Kongl. Maj:t, som sedan samtelige wederbörande blifwit hörde, må till ständerne upgifwa dess nådiga yttrande, så att saken i så måtto kunde behörigen utredd läggas för ständers ögon, och icke så immediate som nu skedt, uptagas och afgiöras.

---

¹⁵³¹ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerne, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

Hwad privilegier angår, så nekas det icke att wid dem gifwes gradation-er. Ridderskapet och adelens samt presteståndets böra otwifwelaktigt sättas primo loco. Sedermera gifwas städers, societeters och andre privilegier. När det talas om städers privilegier, eller de på något sätt komma under quæstion till inskränkning och rubbande, så lærer wäl borgareståndet tilhöra att bewaka dessa privilegier, på samma sätt, som presteståndet reclamerar sina privilegier, då någon kyrkoherde eller capellan på något sätt anfåktas. Och lika såsom alla de individua, som höra under presteståndet icke äro lika, utan sinsemellan åtskilde i mångahanda afseende samt hafwa olika interesserna, hwilket icke får sammanblandas, utan i stöd af privilegierna en hwar bibehållas wid dess rättigheter, så går det icke heller an, att giöra en sådan sammanblandning, då det talas om städerna. För öfrigit åberopade h:r probsten, hwad af h:r biskop Halenius woro anfördt, att det nu wisseliga icke är tid att stötas med borgareståndet, då man hör att flera försök göras till att förklara och med det samma inskränka presteståndets privilegier, och i följe af allt detta biföll h:r probsten det förut nämde extractum protocollii af d:n 20 Julii.

H:r probsten magister Tiburtius förklarade sig wilja ej minnas annat, än att då denna sak aldräförst uti ståndet afgjordes, så hade den blifwit bifallen, utan at någre discusser därwid förewarit; och hwarje gång man sedermera uppå gifna anledningar discurerat öfwer saken, som werkeligen är af mycken betydelse, så har man föreburet ståndets förra beslut och welat därpå argumentera, att saken såsom afgjord, icke borde å nyo uprifwas. Och tillade, att hwad privilegierna angår, så kunna de icke nekas. Det är ock så beskaffat med handelen, att den bör hafwa ordning och skick, så framt icke altsammans skall stadna i confusion och omsider till rikets största skada blifwa ingen ting.

H:r superintendenten doctor Körning anmärkte, att borgareståndets extractum protocollii af d:n 5 Decemb. är allenast stält till presteståndet och sålunda owist, om de öfrige stånden därpå fådt del; och aldenstund sådant woro owanligt, så trodde h:r superintendenten wara nödigt att sig härom först underrätta. Besynnerligt förefaller ock det, att bondeståndet står fast wid dess resolution om Kongelf, ehuru uti den tracten äro flere stapelstäder, men uti norra orterna på 100 mil och långt därutöfwer ingen stapelstad. Och aldenstund det will påstås, att detta mål rörer borgareståndets privilegier samt att presteståndets privilegier af denna orsak torde blifwa

anfäktade, så wille h:r superintendenten begära, att äfwen de öfrige fullmäktige ifrån Hernösand stift wille sig häröfwer utlåta. För öfrigit och som denna sak af somliga anses så ganska bekymmersam, så synes bäst wara, som ock wid ett annat tillfälle skedt, att några få ledamöter träda tillsammans och projectera något hwarigenom ståndet med conservation af dess heder kan komma ifrån denna sak, som förorsakat så många och widlöftiga discurser.

H:r probsten magister Bolmstedt hölt före, det man icke så må tala om privilegierne, att ståndets förra beslut i någor måtto ändras. Här är ock redan sagt, det man allenast må swara på det sidsta extractum protocolli, som ifrån borgareståndet ankommit. Att denna sak ej kan föras under privilegier synes tydeligen däraf, att inom sielfwa borgareståndet är häröfwer icke allenast widlöftigt discurerat, utan ock voterat, hwilket uti rätta privilegii-saker ej låter sig göra, och aldraminst uti det ståndet, som i synnerhet bör förswara privilegierne såsom sina egna. Utom dess har borgareståndet genom sitt exempel uti apothequaresaken wisat, huruledes oeconomiska privilegier kunna efter tidernas omständigheter till allmän nytta jemkas och förbättras, hwilket ock regeringsformens 51 § tydeligen utsätter.

H:r kyrkoherden Stenius tillade, det wisseliga tiderne sig nu ändrat, ty tillföre hade Österbotn och de öfrige orter åtskillige stapelstäder, som sedermera blifwit till Ryssland afträdde; och ehuruwäl Lovisa är stapelstad, så är dock belägenheten sådan, att den icke kan nyttjas. Om altså landet skal blifwa efter önskan upodlat, och inwånarena undgå det twång hwaruti de på hwarjehanda sätt äro försatte, så synes bäst wara att gifwa borgareståndet ett sådant swar, hwarigenom de förmås att bifalla en så skälig begäran, för deras medbröder uti de omnämde orter.

H:r probsten doctor Serenius förmälte det ingen fråga kan resas därom eller någon påstå, att särskilte friheter skola komma under namn af ståndsprivilegier, eller sådane som uti riksdagsordningens 17 § omröres. Sådant går presteståndet förnär, och kan aldrig säjas. Det gifwes ej mer än 2:ne stånd som hafwa privilegier. Samma privilegier äro satte öfwer alla hotelser, och kunna icke häfwas, utan att samteliga stånden därtill gifwa deras bifall. Det blefwo för presteståndet ganska farligt att säija, det antingen borgare- eller bondeståndet hafwa privilegier. Ibland adelen ifrån första grefwe till sidsta adelsman och bland presterskapet ifrån archibiskopen till den minsta collegascholæ hafwa alle uti privilegier del och interesse, men

ibland städerne gifwes olika interesse och olika friheter, hwilka icke kunna eller böra kallas ståndsprivilegier, utan förfares därmed alt efter som omständigheterna medgifwa.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förklarade, huruledes det ej annat kan än falla misshageligt att den ena gången efter den andra syselsätta sig med förklaringar eller ändring uti de af ståndet tillförene tagna beslut. Om ock det nu är ändamålet, samt om man will på något sätt göra borgareståndet till nöije, hwaröfwer dock h:r doctorn will sig särskilt yttra, så må man häldre widtaga någon annan utwäg, hwilket ock hälst woro, än att medgifwa, det borgareståndet har någre sådane privilegier som icke ändras kunna, och sålunda utaf det skiäl ändra det beslut som ståndet flere resor har tagit angående nya stapelstäders inrättande. Det wet man, att borgareståndet har det i fundamentallagen grundade privilegium, att wara ett och det 3:die i ordningen af de fyra riksens stånd, men för öfrigit woro det för ett hushållande rike högstskadeligit, att gifwa ewärdeliga och oföränderliga ståndsprivilegier uti saker som röra rikets så allmänna som enskilda oeconomie. Man wet, huruledes genom regeringens och ständers omsorg flere hushållsgrenar innom ett fierdedels seculum blifwit ansenligen utwidgade. Man hörer med fågnad, huruledes riksens ständer, äfwen för det närwarande, äro nitiske att genom en förnuftig hushållning uphielpa riket och widtaga fördenskull sådane författningar som leda därtill. Dessa författningar kunna understundom wara sådane att de nödwändigt fordra någon ändring uti det som förut till någon enskilt förmån kan wara stadgat, men anses nu böra wika för ett större och för riket nyttigare ändamål. Men om man nu under namn af ståndsprivilegier stadfäster sådane rättigheter, så lämnar man i det samma uti borgareståndets skön att samtycka om de behaga, till sådane inrättningar, ehuru nyttiga de annars skulle befinnas wara för riket. Herr doctorn anförde till exempel, att om en sådan principe skulle hafwa blifwit fölgd 1739, då fabriquessystemen egenteligen fick sin början och krämarehandelen sattes på en annan fot, hwarwid ändringen för wederbörande war nog känbar, och borgareståndet lika hårdt tog uti saken, som nu, så hade dessa och åtskilliga andre för riket nyttiga inrättningar måst stå tillbakars. Och i följe af alt detta hölt h:r doctorn före, att rikets rätt samt en nödig prospect för framtiden fordrar det oeconomiska friheter ej föras under ståndsprivilegier. Herr doctorn förklarade tillika, att det torde wara bäst att icke lämna borgareståndet något skrifteligt swar, utan

allenast med någon kortt påskrift gifwa tillkänna ståndets beslut, utan att nämna något om de så kallade privilegier. Ty om privilegier skola nämnas, så kan man icke undgå att på tillbörligt sätt relevera parallelen emellan presteståndets privilegier och de friheter som kunna wara städer förunte, och det torde, ehuru oskyldigt wis, medföra ledsamheter, eller ock att undgå detta torde declaration blifwa för swag, och de fölger wara till befruktande, som åfwan anförde äro.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Beronius och h:r kyrkoherden Hoffgardt.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förklarade sig långt häldre wilja tala in meritis caussæ, och önskade kunna undgå den quaestion om privilegier. Men aldenstund den är af borgareståndet upgifwen, så lærer man swårliga kunna undgå att swara däruppå. Och om man än för denna gången kunde gå sådant förbi, så torde ändock den frågan åter komma i händelse borgareståndets ledamöter uti expedition reclamera privilegierne, och samtelige ständen måste ofelbart sig däröfwer yttra. H:r biskopen anförde ytterligare, det man med lätthet kan slippa den termen: borgareståndets privilegier, ty man kan låta bli att bruka den samma, men saken blir nästan enahanda när man säger: städernas privilegier, på samma sätt som det heter presterskapets privilegier. Att städerna hafwa privilegier kan så mycket mindre nekas, som regeringsformens 51 § sådant tydeligen omrörer, då det heter, att städerna i riket förblifwa wid deras wälfångna privilegier och rättigheter, som dem af fordna konungar gifne och förlänta äro, hwarwid det straxt tillägges: dock så att de af riksens ständer efter tidernas omständigheter lämpas. Denna tilläggning blir närmare förklarad uti resolution öfwer 45 § af städernas allmänna beswär under d:n 16 Octob. 1723,¹⁵³² som förmäler, att ehuruwål städernas privilegier skulle efter 51 § i regeringsformen blifwa öfwersedde, och efter närwarande tiders beskaffenhet i sådane mål som någon ändring nödwändigt erfordra, lämpade och förbättrade, så böra de dock icke till deras grund och warelse uphäfwas och omkullkastas. I följe häraf blir frågan uti närwarande casu denna: om Stockholms, Gefle och Åbo städers privilegier uphäfwas till deras grund och warelse, då Öster-

---

¹⁵³² Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerna, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

och Wästerbottns samt Wästernorrlands städer gifwas tillstånd att med sina producter segla utrikes, då likwäl de förstnämde 3:ne stapelstäder af uråldriga tider haft privilegium eller rättighet till handel med de norrländska städer.

H:r superintendenten doctor Lutkeman hölt före, att privilegierne kunna med skiäl säjjas blifwa ändrade till deras grund och warelse, när en stad som haft rättighet eller privilegium till handel på en wiss ort, blir samma rättighet därigenom förlustig, att den ortens inwånare få frihet att handla annorstädes, utan att wara bundne till den stad, hwilken de tillförene i stöd af privilegier warit underlagde, och kan det icke nekas att Stockholms stad tillika med de öfriga städer därigenom blifwa lidande eller förlora sitt privilegium.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Filenius och flere ståndets ledamöter.

H:r superintendenten doctor Körning och h:r probsten magister Matthesius yrkade ännu ytterligare hwad af h:r doctor Celsius war anfördt, att nämligen man icke under namn af ståndsprivilegier må binda händerne på ständerne sielfwa att förordna hwad för riket kan pröfwat nyttigt, och woro det angeläget att äfwen de öfrige ständer sig yttra i händelse något skulle röras om privilegierne.

H:r probsten Matthesius tillade, att man wet, det alla nu warande stapelstäder¹⁵³³ i riket, hafwa icke alle på en gång, utan hwar efter annan fådt stapelrätt. Men huru hade sådant kunnat ske, om stapelrätt skulle strida emot de förra stapelstäders privilegier? Eller hwar finnes någon sådan förordning, som säger ifrån hwad tid stapelstäderna icke få förökas?

Föreföllo för öfrigit åtskilliga discusser, men aldenstund tiden nu war förliden, uppsköts saken till nästa gång, att då utan widlöftiga discusser sluteligen afgjöras.

13 §. Uplästes öfwersten Fabian Löwens samt schoutbinackten Psilander-schölds memorialer angående bancolånens upgifwande,¹⁵³⁴ med mera, som blef hwilande till en annan gång.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁵³³ *stadelstäder* i prot.

¹⁵³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 270, 318. Tryckta i *RAP* 23, bil. 17 resp. 18. Behandlas 3 april.

År 1762 den 2 April

1 §. Föredrogs auditeuren von Engeströms memorial angående fatalier wid ägendomars köp,¹⁵³⁵ som remitterades till justitiædeputation.

2 §. Högwördigste herr archibiskopen gaf wid handen, det Hans Kongl. Höghet Kronprintsen förledne tisdags, d:n 30 i denna månad,¹⁵³⁶ uti Deras Kongl. Maj:ters, någre riksens råds samt landtmarschalkens, och af presteståndet, h. biskopen doctor Filenii, h:r öfwerhåfpredikanten doctor Schröders och h:r probsten doctor Serenii närwaro *aflagt* dess tros- och religionsbekännelse, och det med mycken mogenhet, grund och styrka, till Deras Kongl. Maj:ters nöije och samtelige närwarandes hiertinnerliga fägnad och glädje. Herr archibiskopen lät tillika upläsa det tal och wälsignelse, som till Hans Kongl. Höghet herr archibiskopen wid samma tillfälle hållit och efter Kongl. Maj:ts nådigste befallning med första kommer att tryckas.¹⁵³⁷

Samtelige ståndets ledamöter instämde med högwördigste herr archibiskopen uti en hiertans fägnad, samt all wälsignelses tillönskan öfwer Hans Kongl. Höghet, och tackade ståndet tillika herr archibiskopen för denna glädjefulla underrättelsen.

Ståndet förklarade äfwen dess nöije och tacksäjelse för kongl. öfwerhåfpredikanten och préses consistorii i Stockholm h:r doctor Schröder, som gådt Hans Kongl. Höghet Kronprintsen tillhanda med underwisning uti christendomskundskap, hwaröfwer bemälte herr doctor åter betygade för ståndet sin erkänsla.

Högwördigste herr archibiskopen berättade tillika, det Hans Kongl. Höghet nästkommande söndag som är palmsöndagen, för första gången, jemte Deras Kongl. Maj:ter, wid den offentliga gudstjensten uti slottscapellet kommer att begå Herrans heliga nattward, och ehuruwäl därwid icke något formeligit ceremonielle kommer att brukas, hwilket wid en sådan

---

¹⁵³⁵ Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 119, nr 285.

¹⁵³⁶ Läs: *Martii*.

¹⁵³⁷ Tryckt som: *Til Hans Kongl. Höghet Kron-printsens, då, under Theras Kongl. Maj:ters höga närwaro, Hans Kongl. Höghet aflade sin tros- och religionsbekännelse, d. 30 mart. 1762. Ärkie-biskopens, doct. Samuel Troilii, tal och wälsignelse* (Stockholm 1762).

helig förrättning icke will sig passa, så är det icke desto mindre med undersåtelig wördnadsbetygelse äfwen wid detta tillfälle öfwerensstämmande, att om icke alle dock någre af ståndets ledamöter som därtill hafwa tillfälle biwista gudstjensten i förenämde kyrka, såsom ock herr archibiskopen will sielf wara närwarande, och lærer anstalt fogas af öfwerstemarschalken, att bänkar blifwa för ståndens ledamöter anordnade.

Ståndet önskade Hans Kongl. Höghet Guds nåd och wälsignelse till denna dyra nådemåltids åtniutande, och förklarade någor hwarsin åstundan, att wid det tillfället wara närwarande. Och aldenstund Hans Kongl. Maj:tt genom öfwerstemarschalken låtit förstå, att det faller Deras Kongl. Maj:ter lägligast, att straxt efter sluten act uppå rikssalen taga emot ständernes underdåniga compliment, så komma landtmarschalken och de öfrige talemän jemte 48 deputerade af ridderskapet och adelen, samt 24 af de öfrige stånden, dock hwart stånd för sig, att aflägga samma underdåniga compliment.

3 §. Högwördigste herr archibiskopen berättade ytterligare, att herr grefwen och landtmarschalken, uppå ridderskapets och adelens anmodan, uti det i går af talemän hållne sammanträde anmält, huruledes ridderskapet och adelen i åtskilligt afseende önskade att ceremoniellet som är projecterat att brukas wid det tillfälle Hans Kongl. Höghet Kronprintsen skall aflägga dess tro- och huldhetsed, i det öfriga må förblifwa wid det som förut warit wanligit, sedan ridderskapet och adelen äfwen för sin del funnit bättre wara, att den underdåniga lyckönskan och tacksäjelse, som kommer att göras för Deras Kongl. Maj:ter, sker i deras egna rum; hwarjemte äfwen så nu, som wid riksdagens början kunde fogas någon anstallt, att borgare- och bondeståndens ledamöter igenom folcks tillopp eller wagnar ej må blifwa hindrade. Och hade herr landtmarschalken anmodat samtelige de öfrige talemän, att detta uti stånden proponera.

Då detta togs uti öfwerwägande, fant wäl ståndet å ena sidan, att de gjorde anmärkningar kunnat hafwa grund, i anseende till det, att samtelige 4 stånden äro af lika wärdighet och bör sålunda så wäl då de nämnas, som ock uti hedersbetygelser, ej göras dem emellan skillnad, hwarföre ock ståndet beslöt, att ett ceremonielle blefwo af ständer fastställt, som städse kunde följas. Dock som tiden nu skyndar och ceremoniellet med första bör komma på trycket, så wille sig ej ståndet härmed för denna gången vidare

uppehålla, och resolverades fördenskull, att ehuruwål ståndet bifallit de anmärkningar, som wid ceremoniellet blifwit giorde, så har dock ståndet, på det bemälte ceremonielle må så skyndesamt som nu erfordras utkomma, för denna gång welat förblifwa wid det upgifne project, hwilket beslut genom deputation hos de öfrige stånden straxt gafs tillkänna.

4 §. Företogs åter saken angående stapelstäderna uti Öster- och Wästerbottn samt Wästernorrland,¹⁵³⁸ och sedan af åtskillige ståndets ledamöter hwarjehanda å ömse sidor blifwit discurerat, hwarwid h:r kyrkoherden doctor Celsius i synnerhet åberopade, hwad han under d:n 29 Martii anfördt angående den skada som skulle existera för riket i händelse städernes undfångne friheter skulle blifwa lika fridlyste som ståndsprivilegier, och h:r kyrkoherden magister Wikman hwad under d:n 8 Martii blifwit beslutat angående allmän öfwerenskommelse uti saker som äro af ståndet om denna proposition, hwilken ock enhälligt bifölls, att ehuru ståndet icke kan gå ifrån dess flere resor tagne beslut; så finner dock ståndet bäst wara, att till Kongl. Maj:tt i underdånighet öfwerlämnas att i nåder förordna, när och huru till rikets bästa gagn och nytta, detta beslut om stapelrättighet för desse öster- och wästerbottniska samt wästernorrländska städer må gå i verkställighet.

5 §. En deputation ankom från riddarhuset, som gaf tillkänna att hos ridderskapet och adelen förewarit en remiss från kongl. rådkammaren angående präsidenten Arnells afskedstagande och succession, hwarwid ridderskapet och adelen fästat sina ögon uppå dess förr tagne beslut, att icke upptaga remisser från rådkammaren som angå tiensterns förgifwande, och hade ridderskapet och adelen bifallit, det må präsidenten Arnell få afsked och behålla dess lön, men det öfriga hade ridderskapet och adelen icke ansedt såsom riksdagsärende och fördenskull sig däröfwer icke yttrat och wilja icke heller sig däröfwer yttra. Deputation recommenderade äfwen till företagande gref Rhenstiernas memorial angående manufacturcontoiret.¹⁵³⁹

---

¹⁵³⁸ Jfr prot. 29 mars ovan.

¹⁵³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 345.

6 §. Ankom åter en deputation från riddarhuset, som aflämnade extractum protocollii angående ändringarne wid ceremoniellet, samt recommenderade det samma till benäget bifall.

Högwördigste herr archibiskopen och taleman swarade, att ståndet häröfwer allaredan resolverat, samt genom en deputation låtit hos de öfrige stånden sådant berätta.

7 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande öfwer de af ryttmästaren friherre Bleckert Casimir Sparre anförde beswär.¹⁵⁴⁰

8 §. Uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande angående capitain friherre Börje Ulfsparrs beswär.¹⁵⁴¹

9 §. Likaledes föredrogs å nyo och bifölls samma deputations betänkande om öfwerstlieutenanten Carl Johan Schmiedefelts anförda beswär.¹⁵⁴²

10 §. Uplästes borgmästarens och talemansens wid borgareståndet Gustaf Kermans memorial,¹⁵⁴³ angående någon inrättning wid Aspa och Ahlgrena stångjärnshamrar, som remitterades till bergsdeputation.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁵⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 174.

¹⁵⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 173.

¹⁵⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 126.

¹⁵⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 216.

År 1762 den 3 April

1 §. Justerades och expedierades påskriften angående stapelstäderna.

Ståndet fant för godt att genom en deputation hos borgareståndet aflämnas denna expedition; hwarjemte deputerade anmodades, att hos borgare och bondestånden recommendera justitiædeputations betänka[n]de om assessorerne uti domcapitlen, samt hos sidstnämde stånd berätta ståndets beslut under d:n 17 Februarii sidstl. angående secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om läderfabriquen på Kongsholmen.

2 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁵⁴⁴ öfwer de af håfjunkaren och vice advocatfiscalen i Götha håfrätt friherre A. F. Kurck anförda besvär, jämte utdrag af protocollet, hållit uti bondeståndet under d:n 27 Martii sidstl. och biföll ståndet deputations betänkande på sätt som sidstnämde protocollsutdrag omförmäler.

3 §. Föredrogs å nyo bergsdeputations betänkande¹⁵⁴⁵ om Gunnarskogs sochns bergslags tillstånd, samt på hwad sätt hushållningen till allmän nytta och tjenst, samt bergsallmogens egen fördel kan uphielpas, hwilket blef af ståndet bifallit.

4 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁵⁴⁶ angående de af kronofogden Carl Magnus Pahl anförde besvär, jemte bondeståndets extractum protocoll af d:n 28 Novemb. sidstl.¹⁵⁴⁷ och biföll ståndet deputations betänkande, på sätt som nyssnämde protocollsutdrag omförmäler.

5 §. Företogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående friherrinnan Flemmings ersättning för Ålbrunna hemman.¹⁵⁴⁸

H:r kyrkoherden magister Lenngren anförde, att hwad deputation förmäler om beskaffenheten af detta hemman, samt att Possiske arfwingarne

---

¹⁵⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 179.

¹⁵⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 19. Jfr prot. ovan 12 december 1761.

¹⁵⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 107.

¹⁵⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 160 (med bilaga). Tryckt i *BdP* 9, s. 548.

¹⁵⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 94. Jfr prot. ovan 22 mars.

böra få ersättning för det som på olagligt sätt dem frångådt, det har alt-sammans sin riktighet, och bifaller sålunda h:r kyrkoherden i den delen deputations betänkande, men hwad angår det af deputation föreslagne sätt till räntans beräkande och betalning för den tid som detta hemman warit utur Possiske familiens händer, så kan h:r kyrkoherden det samma icke bifalla. Deputation talar om någon reciprocité, som wid räntors beräkande emellan kronan och privati bör i akt tagas, och har af den grund tillstyrkt, att aldenstund detta hemman utan titul frångådt arfwingarne, så må de icke allenast återfå räntorne efter kronowärdie, utan ock interesse à 6 procent ifrån den tid hemmanet dem frångådt, som war år 1695, intill dess de det samma undfå. Härwid trodde h:r kyrkoherden böra anmärkas, först, att en sådan reciprocite ej grundar sig på någon lag, 2:o lärer ej något exempel kunna wisas, att då kronan warit i mistning af räntor eller dylikt, så har interesstet blifwit högre räknat än till alterum tantum, hwilket räkningssätt uti reductions- och liquidationsmålen är nog brukeligt och med lag fäst. Hwad 3:o titeln angår, så felar den icke här, ty när det säges, att detta hemman följt med då de andra antingen reducerades eller såsom donerade emot Försigtuna indrogos, så blir det ändock någon titul under hwilken bemälte hemman blifwit dess ägare fränkändt, ehuru reductionscommission sedermera förklarar, att det icke war reducibelt, och bör följakteligen så det ena som det andra efter reductionsstadgarne afdömas. Och i anledning af alt detta bifaller h:r kyrkoherden för sin del, hwad ej mindre reductions- och liquidationscommission uti dess utslag af d:n 18 Januarii 1744, än kongl. kammarcollegium under d:n 7 Julii förledit år förklarar, att hwad de borttmiste räntor angå, så förfares därmed enligt Kongl. Maj:ts nådiga skrifwelse af d:n 4 Sept. 1739.

H:r probsten doctor Serenius hölt före, att i anledning af det som h:r kyrkoherden Lenngren anfördt, lärer blifwa nödigt, att deputation sig vidare yttrar, och att fördenskull denna omständigheten tillbaka remitteras.

Härmed instämde h:r probsten Bolmstedt.

H:r kyrkoherden doctor Celsius tillade, att det är så mycket nödigare, att man härutinnan söker nödig upplysning, som annars confusion torde existera uti reductionsmålen, och andre genom detta præjudicat finna sig för-anlåtne att begära det samma, hwarigenom känbare efterräkningar kunna formeras.

Ståndet biföll sålunda deputationens betänkande hwad angår ersättningen för det borttmiste halfwa hemmanet, men hwad angår räntorne och interessets beräkning därå, så håller ståndet säkrast att därmed förfares efter kongl. brefwet af d:n 4 Septemb. 1739, som genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden skulle communiceras.

6 §. Uppå anmälan företrädde twänne kammarherrar och uti Kongl. Maj:ts höga namn kallade ståndet att nästkommande måndag infinna sig på rikssalen, wid det tillfälle, att Hans Kongl. Höghet Kronprintsen kommer att afläggå dess tro- och huldhetsed, samt taga dess inträde i kongl. rådkammaren.

Högwördigste herr archibiskopen och taleman betygade ståndets underdåniga tacksäjijelse för Kongl. Maj:ts nådiga kallelse, samt att ståndet will den samma i underd. hörsamma.

7 §. Föredrogs å nyo secreta deputationens betänkande, jemte borgareståndets protocolsutdrag af d:n 16 Octob. sidstl.¹⁵⁴⁹ angående de beswär, som registratorn uti kongl. cancelliet Emanuel Deutsch hos riksens ständer anfördt.

Härwid förmälte h:r kyrkoherden magister Wikman, det registratorn Deutsch icke kan begära annan uprättelse, än den lagen honom tillägger, samt hwartill deputation styrkt. Hwad angår dess extra förtjenster så har han därför niutit arfwode, så wid kongl. commission, som andre extra förrättningar. Men om man af en sådan grund skulle tillägga honom någon ytterligare befordran, så går man å nyo in uti nya tienstesaker, hwarmed dock ståndet förklarar icke wilja sig befatta.

Härmed instämde h:r probsten Meurling.

H:r kyrkoherden magister Laihiander förklarade, att hwad angår kongl. secreterare-fullmagt för Deutsch så är därom nu ingen fråga, ty Hans Kongl. Maj:t har tillagt honom den samma; utan här frågas, på hwad sätt Deutsch skal belönas för dess extra förrättningar, hwilket secreta deputation riksens ständer hemstält, och hwaröfwer borgareståndet afgifwit dess yttrande. Om Deutsch blott blefwo bibehållen wid dess kongl. secreterare-fullmagt, så woro det för honom ingen reparation, emedan åtskillige och däribland äfwen just de öfwer hwilka han klagat, genom ständers åtgärd blifwit befordrade och därigenom hans lidande så mycket större.

---

¹⁵⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 100 resp. R 918, nr 146. Jfr 27 mars.

H:r probsten doctor Serenius förmälte sig icke gå in uti något vidare tillstyrkande för registratoren Deutsch, så wida deputation icke gifwit därtill någon anledning. Commissionsarbetet ligger ännu under ständers ögon, och är det bekant, huru Deutsch af Kongl. Maj:t blifwit ansedd för dess blodtörstiga påstående emot en rikets undersåte.

H:r probsten magister Hellberg hölt likaledes före, att hwad angår sielfwa klagomålen, så har Deutsch all reparation då han undfår kongl. secreterarefullmagt af det dato som utsatt är, men hwad som går därutöfwer kan icke kallas reparation, utan är ett advancement, hwarigenom andre kunna blifwa lidande, och således å nyo löper in uti tienstesaker.

H:r kyrkoherden doctor Celsius instämde äfwen uti det, att registratorn Deutsch må undfå kongl. secreterarefullmagt under det dato som Kongl. Maj:t det samma tillstyrkt, hwarigenom han ock blir reparerad, men hwad det lidande angår, som deputation ej wet utaf och förmäles bestå däruti, att andre protocollssecreterare gådt honom förbi genom de syslor som af ständer för dem blifwit projecterade, så lærer reparation ej mer för honom finna rum, än alla de öfrige som i lika måtto kunna blifwa præjudicerade, utan må de allesammans om de sig därtill finna befogade, på behörigt sätt sig beswära. Hwad den sidsta clausulen angår om belöning för specielle förtjenster, hwarwid nämnes åtskilliga actorater, så är det kunnigt, att man går till sådane syslor efter befallning. Om en actor uti dess påstående går för wida, så är det icke wäl giordt, men emedlertid kan han wara uti en beswärlig situation. Tiderna äro ej mindre oroliga än ombytliga; den ena tycker att man bör giöra ett starkt påstående och styrker dertill. Man är någon stund willrådig, och omsider tänker man, att det går an. Men ware huru det will, så må dock ständer hälre wisa sin godhet för andra förrättningar än commissionerer. Sluteligen förklarade h:r doctorn att deputationer må så mycket mindre immediate föreslå någon till undfående tienst, som ständernes plena hålla det samma för betänkeligit.

H:r professorn doctor Gadolin styrkte äfwen till det, att registratorn Deutsch, som har så mycken skickelighet, länge tjent, och på åtskilligt sätt blifwit lidande, må få en tjentlig reparation. Flere ledamöter styrkte till det samma, men andre påstodo, att deputations betänkande må bifallas, utan att ståndet öfwer slutet af deputations betänkande sig yttrar; och aldenstund Ja och Nej swarades uppå den giorda proposition, om ståndet bifaller secreta deputations betänkande, på sätt som borgareståndets protocolls-

utdrag omförmäler, så anstältes votering, hwarwid 28 röster woro för Ja och 23 för Nej.

8 §. Deputerade ankommo från bondeståndet, som gåfwo tillkänna, att bemälte stånd bifallit justitiæ- och protocolsdeputationernes betänkande om assessores uti consistorierne på samma sätt som presteståndets extractum protocoll omförmäler, samt afgjordt secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående läderfabriquen på Kongsholmen på samma sätt som presteståndet. Deputation recommenderade till afgjörande saltsaken, att den må komma till expedition, om Malma skattekiöp, nybyggen på Öland, samt Kelerydsås¹⁵⁵⁰ hemman.

9 §. Företogs samt uplästes å nyo öfwersten Löwens och schoutbynachten Psilanderschölds memorialer.¹⁵⁵¹

H:r kyrkoherden Hofgardt förmälte härwid, att riksdagsordningens 13 § tillägger riksens ständer rättighet att efterfråga, huru rikets medel blifwit disponerade, och kan sålunda om denna rättigheten icke blifwa något twifwelsmål. Det är ock riksens ständers skyldighet att fråga därefter på samma sätt som en husbonde både har rättighet och äfwen bör se efter huru det tillgår uti hans hus. Och sträcker denna rättigheten sig till hwar enda riksdagsman. De upläste 2:ne memorialer äro icke heller emot hwarandra, ehuru Psilanderschöld tillika talar om ansvar wid redogiörelsen eller upgiften. Men som denna omständigheten icke påyrkas, utan här talas allenast om upgifwandet af de i banquen gjorde lån, så biföllo h:r kyrkoherden för sin del öfwerste Löwens memorial.

Härmed conformerade sig h:r probsten Hellstadius.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förmälte sig icke behöfwa widlöftighet wid denna sak, aldenstund den woro uti bägge dessa memorialer utförligen detaillerad. Att man så härwid, som uti alt annat bör se på rikets bästa woro onekeligit. Frågan är icke heller nu om ständers rätt att se efter både det och det andra, ty denna rättighet kan och bör icke förnekas. Frågan är allenast, hwilken methode kan wara nyttigast för det närwarande, eller uppå en tid, då rikets credit behöfwer stärkas, då man öfwer alt öns-

---

¹⁵⁵⁰ Rättat efter konc.; i prot.: *Kelengsås*.

¹⁵⁵¹ Tryckta i *RAP* 23, bil. 17 resp. 18. Jfr prot. ovan 29 mars och nedan 24 april.

kar frid och längtar efter att komma till slut med en lång och bekymmersam riksdag. H:r biskopen trodde för sin del att den specielle upgiften woro icke allenast ej till något nyttig, utan i hwarjehanda afseende fast mer skadelig, hwilcket ock Psilanderschöld utförligen wisat. Men aldenstund rikets säkerhet fordrar, det riksens ständer för framtiden widtaga en sådan författning, att penningelån af hwem det wara will, ej må kunna göras utan ständers samtycke, så må denna saken på sätt som Psilanderschöld föreslagit remitteras till secrete utskottet.

Härmed instämde superintendenten h:r doctor Lutkeman, herrar probstarne Hygrell, Lidius, Arvidsson och flere.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förklarade, att så wisliga som ständer hafwa förordnat, det krig ej kan börjas utom ständers godtfinnande, så nödigt är äfwen det förordnande, att icke heller penningar utan ständers wettskap och samtycke kunna negotieras. Hwad det framfarne angår, så höllo h:r doctorn med h:r Psilanderschöld uti det, att personerne må sättas utur prospect hwad answar och redogiörelse angår, men däraf följer icke att äfwen sielfwa saken må sättas utur all prospect. Om det befinnes nödigt, som det wissierliga måste befinnas, att befallningar och förbud emot en sådan penningenegoce emanera från ständerne sielfwa, så kan sådant icke ske, utan att det förut wisas, hwad som gifwit anledning till sådant förbud, näml:n att penningar blifwit obehörigen requirerade, samt likaledes bewiljade. Om det så skedt, så kunna wederbörande icke undgå att därom påminnas, med tillsäjelse, att icke mera så sker. En sådan rättighet att efterse och förordna hwad äfwen i den delen skall i akt tagas kunna riksens ständers plena icke lämna ifrån sig. Riket styres af menniskior, och böra ständerne icke præcludera sig wägen, att beifra och rätta, hwad som med rikets bästa och säkerhet kan wara mindre öfwerensstämmande; och i följe af alt detta hölt h:r doctorn före, att en act kommer ifrån secrete utskottet till ständers bepröfwande och fastställande, som uti en så wigtig punct som penningeuphandling är, kan sätta ständerne uti behörig säkerhet. Herr doctorn erhindrade tillika, att den saken som angår krig utan ständers sammankallande, och stora deputation haft under skärskådande lärer ännu icke hafwa blifwit expedierad, och är sålunda nödigt att bägge dessa artiklar blifwa behörigen till slut bragte, och såsom en fundamental lag uti acta publica införde.

H:r kyrkoherden magister Wikman anförde, att det enligt riksdagsordningen åligger ständerne icke allenast efterse, huru riksens medel blifwit disponerade, utan ock huru staten må inrättas. Wid bägge delarne fordras framför alt att hafwa noga kundskap om rikets gäld. Om detta är ständers rätt för framtiden, hwarföre icke äfwen för det framfarne och närwarande? Man kunde säija, att börja krig är en särskild sak, och uplåna penningar är ett annat, samt kunna sålunda bägge dessa delar considereras särskilt, men man har redan afskilt hwad personerne angår, hwilka på något sätt häruti interessera. Och fast än det är tillgifwit, så måste man dock se huru det är hushållat, hälst man icke annars kan taga säkra steg för framtiden. Det påstås att en sådan uppgift icke woro nyttig, men om man icke får lius i saken, så kan misstanken gå längre, än det sig werkeligen förhåller. Jus bonorum är en så stor jouvel i ett samhälle, att det går framför jus belli et pacis. Man förmodar, att banquens säkerhet lider icke, ty fullmäktige se sig nog före, men om så icke woro, skola undersåtarna därföre förlora? Man är nu i begrep att utsätta contributioner, och är det bekant hwad beredwillighet fordras, om man därmed skal komma till önskeligit slut. En sådan beredwillighet står icke att förmoda så länge man saknar behörigt lius i sakerne. De äro icke orsaken till contributioner som skrifwa ut dem, utan de som giordt penningelån och satt riket i skuld, till hwilkens betalande contributionerne skola användas; och altså biföllo h:r kyrkoherden öfwerste Lövens memorial.

Härmed conformerade sig herrar probstarne Meurling, Hellstadius, Bolmstedt, Ziebet, Matthesius, Ullholm och Brunnus.

H:r probsten Palmerus förmälte sig till undwikande af widlöftighet instämma uti det, som af h:r biskop Benzelstierna woro anfördt men tillade, att ständer kunna ingalunda säijas gifwa bortt sin rättighet, om med denna sak procederas på det sätt, som h:r Psilanderschöld föreslagit. Icke heller är riksdagsordningens 13 § häremot stridande, hwilken § förmäler, det ständerne böra efterse, huru rikets medel blifwit disponerade, samt huru staten må inrättas. Ty hwad som på detta stället är sagt i allmänhet, blifwer sedermera, eller uti riksdagsordningens 18 § närmare utstakat på hwad sätt en sådan tillsyn och statens reglering skal ske, nämligen af secrete utskottet, hwarwid i synnerhet bancowerket omröres.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus förmälte, att öfwerste Löven och schoutbinachten Psilanderschöld komma bägge öfwerens uti det, att riks-

ens ständer hafwa rättighet till en sådan efterfrågan, samt att för framtiden något härom till rikets säkerhet må förordnas, men äro skiljaktige allenast om sättet. Den förra begär, att secrete utskottet skal upgifwa altsammans till riksens ständer, den sednare, att secrete utskottet innom sig efterser tillståndet, och upgifwer allenast botemedlen för framtiden. Men frågan blir huru riksens ständer kunna bepröfwa botemedlen utan att till fullo känna sielfwa siukdomen? Det säges, att crediten skulle lida, om rikets skuld upgifwes, men man finner ju aviserne fulla med förteckningar öfwer nationalskulden i England. Den som tänker betala sin skuld, fruktar icke att upgifwa den samma. Det säges att riksdagens slut därigenom hindras, men andre mindre angelägna ärender må gerna lämnas framför detta som är af så mycken betydelse. Och hwad hindrar wäl detta fridsverket, hwars fortgång wi alla önska? Ryktet wil säija att 20 tunnor guld upgå årligen till blotta interesse. Om så är, så öfwerskrider det wida den wid 1756 års riksdag tagne författning. Emedlertid är det angelägit och gör wägen lättare för contributionerne om man får se rätta sammanhanget.

H:r biskopen doctor Filenius förklarade, att så wid denna som alla andra saker skal lagen bli dess grund och rikets wäl dess föremål. Här woro lagen tydelig, neml:n 13 § af riksdagsordningen, som genom 18 § expliceras. I stöd af denna lag, samt den instruction som i anledning där af för secrete utskottet blifwit af ständerne föreskrifwen, tillhör det bemälte utskott, att besörja om bancowerket, hwilket utom dess är af den granlaga beskaffenhet, att sielfwa ledamöterne i bancodeputation genom särskild ed förbindas till tysthet, och har uti sielfwa souverainitetstiden det werket warit under särskilt och egen disposition. Englands exempel bewisar här ej mycket, ty England lærer förmodeligen ej så snart betala dess gäld, utan förblifwer det en nationalskuld. Men som man tillika må hafwa rikets säkerhet till föremål, så må secrete utskottet till riksens ständers fastställande upgifwa project till förordnande, hwarigenom riksens ständer kunna blifwa för framtiden försäkrade, att icke något penningelån utan deras samtycke må kunna uptagas, och i så måtto har man både följt lagen och bewarat rikets säkerhet.

Åtskillige ledamöter begärte nu proposition, och efter någon öfwerläggning förenade sig ståndet om denna proposition: om ståndet bifaller, att öfwerste Löwens memorial remitteras till secrete utskottet, som äger med denna sak enligt dess instruction och riksdagsordningens 18 § att förfara,

samt för framtiden widtaga sådane anstalter, hwarigenom alla penningelån för rikets räkning, utom ständers samtycke, må kunna förekommas, och i denne sednare delen med sin berättelse till riksens ständer inkomma, på det denna för riket hälsosamma författning emot alla lån utom ständers samtycke, må af riksens ständer efter deras ägande, rätt och magt blifwa stadfästad.

Denna proposition giordes af högwördigste herr archibiskopen samt besvarades med Ja och Nej. Ståndet skred sålunda till votering, sedan förut war tillkänna gifwit, att om Ja winner, bifalles proposition, men om Nej winner bifalles öfwerste Löwens memorial.

Wid rösternes sammanräknande befunnos 26 för Ja och lika många för Nej.

10 §. Föredrogs secreta deputationens betänkande,¹⁵⁵² angående de af capitainerne Gruner, Falk och von Treutiger anförda beswär, jemte utdrag af bondeståndets protocoll under d:n 15 Februarii,¹⁵⁵³ samt borgareståndets af d:n 27 Martii sidstl:ne, och biföll ståndet deputationens betänkande på sätt som bondeståndets protocollutdrag omförmäler.

11 §. Föredrogs bemälte deputationens betänkande öfwer de af adjuncten wid Upsala academie och juris doctorn Nils Wall anförda beswär, hwarjemte uplästes borgareståndets extractum protocollis af d:n 20 Martii.¹⁵⁵⁴ Wid denna öfwerläggning fant ståndet doctor Wall på åtskilligt sätt wara lidande; och ehuruwäl borgareståndet föreslagit någon uprättelse för honom medelst professorsfullmagt och survivence på juris patriæ professionen, då den kan blifwa ledig; dock som detta i någor måtto rörer academiens privilegier, och doctor Walls omständigheter äro sådane att han behöfwer en skyndesam hielp, så pröfwade ståndet bäst wara, det förenämde doctor Wall hugnas med häradshöfdingefullmagt, samt wid existerande ledighet niuter befordran till en sådan sysla, eller ock att accordera med någon häradshöfdinge som därtill finnes hugad, hwilket genom utdrag af protocollat med de öfrige stånden skulle communiceras.¹⁵⁵⁵

Ståndet åtskildes.

---

¹⁵⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 130.

¹⁵⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 187. Tryckt i *BdP* 9, s. 554 f.

¹⁵⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 207.

¹⁵⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 142.

År 1762 den 5 April

1 §. Sedan samtelige ståndets ledamöter samlat sig uti ståndets rum att upträda på rikssalen, förklarade högwördigste herr archibiskopen samt alla de ledamöter af ståndet, som till ett stort antal i går varit närvarande uti slottskyrkan, med hwad besynnerlig devotion, ej mindre Hans Kongl. Höghet Kronprintsen än Deras Kongl. Maj:ter, begådt den hel. nattwarden, och önskade öfwer Deras Kongl. Maj:ter och hela kongl. huset Guds nåd och wälsignelse.

Högwördigste herr archibiskopen och samtelige ståndets ledamöter anmodade äfwen kongl. öfwerhåfpredikanten h:r doctor Schröder, att dess wid detta tillfälle hållne wackra och upbyggeliga predikan må genom trycket allmän giöras, som bemälte h:r doctor låfwade.¹⁵⁵⁶

Sedermera utnämndes deputerade, som jemte högwördigste herr archibiskopen och taleman, efter sluten act på rikssalen, hos Deras Kongl:e Maj:ter aflägga ståndets underdåniga lyckönskan, nämligen:

Upsala stift	h:r probsten Alm, h. kyrkoherden Wikman,
Stockholms	h. doctor Celsius, h. kyrkoherden Diurman,
Linköpings	h. biskop Filenius, h:r probsten Meurling,
Skara	h:r biskop Halenius, h:r probsten Forssenius,
Strengnäs	h:r doctor Serenius, h. kyrkoherden Lenngren,
Westerås	h. biskop Benzelstierna, h:r probsten Troilius,
Wexiö	h:r biskop Osander, h:r probsten Almquist,
Åbo	h:r biskop Menander, h:r öfwerhåfpr. ¹⁵⁵⁷ Grunnerus,

---

¹⁵⁵⁶ Tryckt som: *Christelig predikan, på palm-söndagen, tå jämte Theras Kongl. Maj:ter, Hans Kongl. Höghet Cron-printsens första gången anammade then heliga nattwarden, hållen i kongl. slotts-kyrkan år 1762* (Stockholm 1762).

¹⁵⁵⁷ *öfwerhåfpr.* i prot.

Lund	h:r probsten Bolmstedt, h. probsten Ziebet,
Borgo	h. domprobsten Fortelius,
Götheborg	h. biskop Lamberg,
Calmar	h:r biskop Beronius,
Carlstad	h. probsten Ullholm,
Hernösand	h. probsten Staf,
Wisby	h. superintendent. Lutkeman.

Högwördigste herr archibiskopen upläste dess tal till Deras Kongl. Maj:ter, hwarwid ståndet förklarade alt nöije och afträdde uppå rikssalen.

2 §. Sedan altsammans war ändat på rikssalen och ständernes deputerade hos Deras Kongl. Maj:ter giordt underdånig upwaktning, trädde ståndet tillbakars i dess rum, förklarade en allmän fågnad öfwer denna dagens högtidelighet och åtskildes.

År 1762 den 20 April

1 §. Justerades protocollet af d:n 27 och 29 Martii.

2 §. En deputation från ridderskapet och adelen, anförd af majoren von Wicken aflämnade samt upläste ett ytterligare extractum protocollii angående de hos ständerne uptagne befodringsmål.

3 §. En deputation från bondeståndet gaf wid handen, att bemälte stånd bifällit presteståndets extractum protocollii af d:n _ angående saltcontoiret, samt förklarade bondeståndets önskan, att fiskeriedeputations betänkande angående medel och utvägar till salts erhållande wid fiskerierne i riket med första må komma till expedition.

4 §. H:r probsten doctor Serenius hemställte, om icke ståndet skulle finna för godt, att hos de öfrige stånden giöra ytterligare påminnelse om riksdagens slut.

Som högwördigste herr archibiskopen i anseende till någon mindre wäl-måga ännu icke war upkommen, berättade h:r superintendenten doctor Lutkeman, att herr archibiskopen wid det i går af talemännen hållna sam-

manträde, hos herr grefwen och landtmarschalken giordt påminnelse om ridderskapets och adelens swar angående riksdagens slut, hwaröfwer de 3:ne öfrige stånden för någon tid sedan sig yttrat; och hade h:r landtmarschalken försäkrat sig wilja med det första hos ridderskapet och adelen samma ärende föredraga. Därjemte hade ibland herrar talemän öfwerenskommit, att bewillningsarbetet, som nu uti deputation skall wara färdigt, må nästa pleno uti samtelige stånden blifwa föredragit. Notarien gaf tillika wid handen, det han i dag wid dess upwakning hos herr archibiskopen fädt befallning, att uti ståndet anmäla, det må sluteligen afgöras hwad som återstår wid saltsaken, på det detta ärende må behörigen komma till expedition.

Ståndet tog uti öfwerwägande, hwad af h:r doctor Serenius wara påmint, och ehuru wäl ståndet hade önskat, att riksdagen kunnat slutas wid den af 3:ne stånd för detta utsatte tid d:n 30 i denna månad. Dock som denna termin nu snart tillstundar, och åtskillige angelägna ärender ännu innestå, hwaribland i synnerhet bewilningsverket kan räknas, så fant ståndet för godt, att utsätta riksdagens slut till nästkommande pingstehögtid, hwilken termin icke får öfwerskridas, och hwarom ståndet lät en deputation afgå till de öfrige stånden.

Discourerades äfwen om den termin efter hwilken deputationerne må uphöra, men ståndet fant för godt, att därmed dröija till en annan gång, sedan samtelige stånden sig öfwer riksdagsterminen först utlåt.

5 §. Föredrogs kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande, angående inwånarnes på Kongsholmen här i staden befrielse för broavgiften.¹⁵⁵⁸

H:r kyrkoherden doctor Celsius förklarade, att detta betänkande woro wäl grundat, och anförde därwid åtskilliga skiäl såsom 1:o att största tyngden af denna afgift faller på Kongsholmsinwånarne, då andre allenast då och då därmed beswäras. 2:o at denna tyngd är nog stor, hwilket h:r doctor sielf erfarit, då han bodde på Kongsholmen, men måste uti embetesärender 3:ne gånger i weckan komma till staden, och besteg denna afgift då den om året sammanräknades till flere hundrade dal:r. 3:o börjar man nu alt mer och mer uprätta fabriquer på Kongsholmen, och lærer det med

---

¹⁵⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 53.

en förnuftig hushållning wara mindre öfwerensstämmande, att sådane stäl-
len med de afgifter beswäras för hwilka andre orter äro befriade.

H:r probsten doctor Serenius tillade att kongl. lazaretet är äfwen på
Kongsholmen och blifwa de likaledes genom denna broavgift betungade,
som därwid hafwa att sysla.

H:r superintendenten doctor Lutkeman förmälte sig wilja tro, att denna
avgift har blifwit modererad till något wist om året för dem som bo på
Kongsholmen, men ehuru uti det särskilta voto ett och annat anföres, som
torde förtjena attention, så finner dock herr superintendenten, att en del af
menigheten, som kommit att bo på det stället, med en avgift icke må be-
tungas, den andre slippa, men tillika trodde dock h:r superintendenten, att
änskönt Kongsholmsinwånarne för denna avgift befrias, så kunde dock
andre då de nyttja denna bro, erlægga avgiften, hwilket woro mindre kän-
bart, men skulle dock något bidraga till broens underhållande.

H:r kyrkoherden magister Laihiander instämde uti det som af herr
doctor Celsius war anfördt, och tillade att denna avgift är till en stor del or-
saken därtill, att ehuru Kongsholmen i anseende till fabriquer, blir alt mer
och mer bebyggt, så är där ändock ondt efter hyresmän.

Uppå giord proposition biföll ståndet deputations betänkande.

6 §. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁵⁵⁹ angående de af advocatfi-
scalen och auditeuren Nils Ubbman anförda beswär, och instämde ståndet
med ridderskapet och adelen, som bifallit betänkandet, så att, i fall Ubb-
man ej skulle, i anseende till riksens ständers immediate handläggande,
kunna erhålla secreteraresyslan i kammarcollegio, hwartill deputation fin-
ner honom berättigad; han må enligit deputations sluteliga tillstyrkande
niuta befordran.

7 §. Företogs å nyo fiskeriedeputations betänkande, angående saltsak-
en,¹⁵⁶⁰ och uplästes därwid borgareståndets extractum protocollis af d:n 18
Martii sidstl:ne¹⁵⁶¹ jemte utdrag af protocollat, hållit uti secreta handels-
och manufacturdeputation, rörande Kongelfs stads stapelrättighet,¹⁵⁶² samt

---

¹⁵⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 133.

¹⁵⁶⁰ Jfr sammandrag härav, m.m., i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 138.

¹⁵⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 208.

¹⁵⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 88.

utdrag af protocollet hållit uti kongl. rådkammaren d:n _ hwaruti äfwen påminnelse giöres, om någon författning angående saltet.

H:r kyrkoherden Wikman och h:r probsten magister Mathesius styrkte till det, att ståndet må förblifwa wid dess tillförene angående Kongelfs¹⁵⁶³ stad tagne beslut.

H:r probsten Arfvidson hölt före, att sedan det nu blifwit wid handen gifwit, det quæstion om stapelrättighet för Kongelf är hos Kongl. Maj:t anhängig, så woro det bäst, att häröfwer giöra samma påskrift, som angående de öster- och wästerbottniska som wästernorrländska städer blifwit expedierad.

H:r kyrkoherden Klot erindrade, att hos riksens ständer har icke quæstion warit moverad om stapelrättighet för staden Kongelf, utan allenast om siötullskammare.

Wid närmare eftersinnande fant äfwen ståndet, att fiskerideputation allenast omrördt en sådan tullkammare, och efter någon ytterligare öfwerläggning resolverades, att ståndet förblifwer wid dess tillförene tagne beslut, samt önskar, att denna sak ju förr dess häldre må blifwa expedierad, och afsändes straxt löparen.

8 §. Under det denna sak förehades, ankom en deputation från ridderskapet och adelen, som recommenderade detta mål till afgjörande, i anseende till den klagan, som ifrån landsorterne förspörjes öfwer brist på salt.

9 §. Företogs å nyo secreta deputations betänkande¹⁵⁶⁴ angående för detta pastorn magister Holmquists beswär, jemte borgareståndets öfwer detta ärende utfärdade extractum protocoll i af d:n [8 Martii]¹⁵⁶⁵ och efter någon öfwerläggning biföll ståndet deputations betänkande med den tilläggnig, det magister Holmquist intill dess han blifwer befordrad, må huggas med ett årligit och efter uträkning emot dess förra lön swarande underhåll, räknat ifrån det dato, som han ärhölt afsked ifrån pastorssyslan wid lifregementet, hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden skulle communiceras.¹⁵⁶⁶

---

¹⁵⁶³ *Kongself* i prot.

¹⁵⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 168. Jfr prot. ovan 22 mars.

¹⁵⁶⁵ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 202.

¹⁵⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 87, bilaga.

År 1762 den 24 April

1 §. Justerades protocollat af d:n 2 och 3 April.

2 §. På det ståndets beslut angående riksdagens slut till pingsthögtiden icke allenast må komma till de öfrige ståndens kundskap, det äfwen förledne plenidag genom deputation skedde, utan ock i händelse af bifall hos de öfrige stånden, må komma till expedition, pröfwade ståndet nödigt, att däröfwer utfärda extractum protocoll, som straxt upsattes och afsändes.

Och på det man så mycket mer må hinna med sakers afgjörande, så kom ståndet öfwerens, att hädanefter sammanträda in pleno klockan 8, såsom ståndet äfwen will förmoda, att enligt samtelige ståndens beslut, 3:ne plenidagar utan rubbning hållas i hwarje wecka, så framt icke oumgängliga förhinder någon gång emellan komma.

3 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll af d:n 2 April, angående präsidenten Arnells afsked och succession,¹⁵⁶⁷ som blef upskutit tills vidare.

4 §. Justerades extracta protocoll angående juris adjuncten Wall och magister Holmquist.

Uppå h:r biskop Benzeltiernas hemställande, biföll äfwen ståndet, att sedan i så måtto blifwit resolverat öfwer magister Holmquists beswär, så är ej något som hindrar, det Nora pastorat må besättas, hwilket fördenskull uti talemännens sammanträde kommer att tillkänna gifwas.

5 §. H:r kyrkoherden magister Wikman hemställte, om icke ståndet finner nödigt, att hos de öfrige stånden göra påminnelse, om ståndets extractum protocoll angående sirap, på det denna så nödiga hushåldswara må både blifwa att tillgå, såsom ock för något lindrigare pris kunna erhållas. Herr kyrkoherden anförde tillika till hwad för odrägeligit pris sockret nu upstigit, och att det likaledes woro nödigt, det riksens ständer på något sätt derwid lade hand, hwaröfwer det äfwen will förliudas, att något protocolsutdrag från kongl. rådkammaren skall wara till ständerne ankommit.

---

¹⁵⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 49.

Notarien berättade på tillfrågan, att ett sådant protocolsutdrag icke woro till ståndet ankommit, men förmälte tillika, att det kunde wara till riddarehuset afsändt, samt att ofta händer det extracta protocolli från kongl. rådkammaren antingen aldeles icke uti liggare, eller ock nog sent och tillika med sielfwa löparen ankomma till ståndet.

Af denna anledning stadnade ståndet i det slut, att uti nästa talemännens sammanträde påminna om skyndesamt afgjörande angående sirap. Därjemte efterfrågas om ifrån Kongl. Maj:t ankommit något extractum protocolli angående socker, samt påminnes tillika, att när extracta protocolli angående någon sak ankomma från kongl. rådkammaren, det må straxt behörige afskrifter till samtelige ständen ifrån riddarehuscancelliet afsändas.

Och anmodades äfwen ståndets ledamöter i secreta handels- och manufacturdeputation, wid första där blifwande session, noga efterfråga om saken angående socker, uti bemälte deputation är på något sätt anhängig.

6 §. En deputation ankom från bondeståndet, som gaf wid handen, det bemälte stånd för någon tid tillbakars bifallit kammarherren Hasenkamphs memorial angående subsidiemedlen,¹⁵⁶⁸ såsom ock uti sidst hållna pleno bifallit öfwerste Löwens memorial angående bancolånen; och alldenstund det synes bidraga till bewillningswerkets fortgång, som nu hos riksens ständer lærer förekomma, att ständerne om dessa ärender få närmare uplysning, så wille bondeståndet önska, att de ju förr dess häldre må blifwa afgjorde och komma till expedition.

7 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående den af ryttmästaren Rammel giorda upodling i Skåne och Malmöhus län.¹⁵⁶⁹

8 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 21 Novemb. angående bokhållaren i kongl. krigscollegio Sven Askelöf.¹⁵⁷⁰

9 §. Företogs den ifrån bewillningsdeputation ankomne widlöftiga act, angående bewillningen, och uplästes först bemälte deputations betänkan-

---

¹⁵⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 174.

¹⁵⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 106.

¹⁵⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 91.

de;¹⁵⁷¹ 2:o project till förordning om allmän bewillning för år 1763 till och med det årets slut, då nästa riksdag kommer att taga dess början;¹⁵⁷² 3:o särskilt betänkande angående contributions utgiörande af bränwinsbränningen i riket; 4:o twänne utdrager af deputations protocoll, under d:n 13 och 19 Martii;¹⁵⁷³ 5:o generalen gref Hamiltons memorial,¹⁵⁷⁴ och ytterst secrete utskottets extractum protocollii angående statsbristen.¹⁵⁷⁵

Alla desse acter blefwo liggande på bordet, och kunna ståndets ledamöter, när så behagas, dem ytterligare genomläsa.

10 §. Kom hos ståndet uti öfwerwägande, på hwad sätt expedition skall ske uti saken angående öfwerste Löwens memorial och schoutbinachten Psilanderschölds;¹⁵⁷⁶ och pröfwade ståndet bäst wara, att så nu, som wid ett dylikt tillfälle tillforene, den uti saken giorda proposition anføres, jemte hwad med Ja och Nej varit betecknat, och gifwes sedermera tillkänna, att ståndet däröfwer stadnat uti lika röster emot lika.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁵⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 8.

¹⁵⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 8, bilaga.

¹⁵⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 8, bilagor.

¹⁵⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 8, bilaga.

¹⁵⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 129. Se även prot. nedan 26 maj.

¹⁵⁷⁶ *RAP* 23, bil. 17 resp. 18.

År 1762 den 26 April

1 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande samt project till en ny gästgifwareordning,¹⁵⁷⁷ som uppå några ledamöters begäran upsköts till en annan gång.

2 §. Uplästes bemälte deputations betänkande angående försälgning i Stockholm af färsk och lefwande fisk.¹⁵⁷⁸

H:r kongl. öfwerhåfpredikanten Grunnerus anmärkte härwid, att utom det denna sak icke genom urskillningen kommit till riksens ständer, utan blifwit i ett af deputations utskott i anledning af giord påminnelse af borgareståndets taleman uptagen; så woro det wäl sant, att fisk-köpare hafwa någon kostnad med fartyg och annan redskap, men hade ock mycken avance på waran, den de för ringa pris upköpa och sedermera dyrt nog försälja. Hwartil ock det kommer, att om landtmannen förbiudes sälja i minut, så blifwa de fattige mäst lidande som icke förmå att på en gång köpa ett så stort quantum.

Härmed conformerade sig h. probsten Bolmstedt.

H:r probsten doctor Serenius tillade, att om detta bifalles, så få andre än fiskköpare ej med samma lätthet sälja sin wara.

Resolverades fördenskull, att ståndet finner betänkeligit detta bifalla, utan må det förblifwa wid Kongl. Maj:ts resolution af d:n 16 Septemb. 1760.

3 §. Uplästes bemälte deputations betänkande, angående ett af présidenten friherre Höpken sökt hemmansbyte med Kongl. Maj:t och kronan.¹⁵⁷⁹

H:r probsten magister Bolmstedt erindrade, att ehuruwäl deputation will föregifwa någon skilnad emellan civil- och militairboställen, så lærer dock icke kunna nekas, att detta byte i wiss måtto rubbar indelningsverket; och då nu ett lagmansboställe begäres till utbyte, så torde præjudicaterne med tiden gå så långt, att äfwen prestebolen kunna blifwa i fara. Utom dess äro hemmanen af olika beskaffenhet, och hwart will man wäl lägga roteringen, som warit på det utbytte hemmanet?

---

¹⁵⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 83. Även 9 juni.

¹⁵⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 80. Även 19 juni.

¹⁵⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 104. Även 8 maj.

H:r probsten doctor Serenius förmälte, att publicum i så måtto har nytta af detta hemmansbyte, att lagmansbostället, som hitintills blifwit nog wanhäfdat, kommer uti en god hushållares händer. Om lagmännen härwid lida, så är det deras egen skuld, som till detta byte gifwit samtycke. Men hwad angår den öfwerränta, hwarmed bytesprojectet sig slutar, så må den till kronan afstås.

H:r kyrkoherden Wikman erindrade, att änskönt den nu warande lagman för sin del samtyckt till bytet, så får dock efterträdarnes rätt icke eftergifwas.

Saken upsköts till en annan gång.

4 §. Likaledes uplästes och blef liggande på bordet, bemälte deputations betänkande öfwer det af riksrådet friherre Löwenhielm sökte hemmansbyte.

5 §. Uplästes bemälte deputations betänkande, angående kammarrådet Barthold Ruths arwingars fordran.

Och aldenstund det befants, att en mening woro tillsatt in margine af deputations betänkande, så upsköts saken till en annan gång, och anmodades deputations ledamöter, att giöra sig underrättade, huru med denna tillsatts hänger tillsammans.

6 §. Uppå h:r doctor Serenii erindran, och på det nu mera ej något hinder må wara wid expedition om saltet, föredrogs ridderskapets och adelens extractum protocollum af d:n 13 Februarii¹⁵⁸⁰ angående expedition af de ärenden, hwaröfwer 3:ne stånd sig sluteligen yttrat, men det 4:de ståndet hade infordrat en deputations utlåtande. Härwid uplästes tillika, hwad borgare- och bondestånden genom protocollutdrager af d:n 20 Febr.¹⁵⁸¹ och d:n 8 Martii¹⁵⁸² anfördt, och biföll ståndet bondeståndets utlåtande.

7 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocollum af d:n 18¹⁵⁸³ Martii,¹⁵⁸⁴ angående Korsiska arfwingarnes fordran.

---

¹⁵⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 44.

¹⁵⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 194.

¹⁵⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 188.

¹⁵⁸³ Läs: 23.

8 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁵⁸⁵ öfwer kammarherrens friherre Axel Reuterholms anförde beswär jemte dess egit memorial, som uppskötts till nästa gång.

9 §. H:r biskopen doctor Filenius, som under högwördigste herr archibiskopens och talemans opasslighet biwistat talemännens sammanträde, gaf wid handen, det han hos talemännen anmält, hwad i förra pleno blifwit af ståndet beslutat; neml. 1:o det måtte ståndets extractum protocolli angående sirap företagas och afgiöras. 2:o angående socker woro icke från kongl. rådkammaren något extractum protocolli ankommit. Och hade 3:o uppå h:r biskopens begäran, herr grefwen och landtmarschalken gifwit riddarehussecreteraren befallning, det alla remisser från kongl. rådkammaren, med de öfrige stånden straxt må uti afskrift communiceras.

Hwad angår Nora pastorat, så hade de öfrige talemännen inwändt, att inhibition ej lærer kunna relaxeras förr än samtelige stånden eller åtminstone pluraliteten öfwer magister Holmquists beswär sig yttrat, och hade fördenskill h:r biskopen recommenderat den saken till skyndesamt afgiörande, i anledning af ståndets extractum protocolli, som h:r biskopen förmålt skola i dag ankomma och notarien nu berättade allaredan wara till samtelige stånden afsändt.

Ytterst gaf h:r biskopen wid handen, att som secreta utskottet uti dess utlåtande angående Hans Kongl. Höghet Kronprintsen, förmålt sig wilja hos riksens ständer inkomma med berättelse om de öfrige kongl. arfprintsarnes education, så snart den wanliga examen gådt för sig; och Deras Kongl. Maj:ter nu i dag förwäntas till staden, men lära wid weckans slut resa till Drottningeholm att där någon tid förblifwa, så hade h:r grefwen och landtmarschalken trodt, att förenämde examen nu kunde gå för sig på någon dag som Kongl. Maj:t i nåder täckes utsätta, samt att fördenskill någre ledamöter af stånden utnämnas, som jemte talemännen kunna efter wanligheten wara närwarande.

Ståndet hade icke något härwid att påminna, och utnämndes biskopen h:r doctor Beronius, h:r kyrkoherden doctor Celsius, h:r professoren doctor Gadolin och h:r domproben doctor Fortelius.

---

¹⁵⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 126.

¹⁵⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 86. Även 8 maj.

10 §. H:r kyrkoherden magister Wikman erhindrade, att som saken angående sockret som man dock trodt, ej blifwit genom någon remiss från Kongl. Maj:t hos ständerne anhängig, så torde ståndet finna nödigt, att därwid på något sätt lägga handen, och aldenstund det icke allenast drager långt ut på tiden, utan ock torde blifwa mindre kraftigt, om målet till någon deputation remitteras, så trodde h:r kyrkoherden bäst wara, att man widtager, samt med de öfrige stånden tillika communicerar, någon författning, som kan bidra till bättre pris på socker, och sätta skrankor för de missbruk, som af sockerbruksägare finnas blifwa föröfwade.

Härmed instämde h:r kyrkoherden doctor Celsius, herrar probstarne Meurling och Bolmstedt, med flere.

H:r biskopen doctor Benzelstierna, h:r superintendenten doctor Lutkeman och h:r probsten Hiortzberg instämde likaledes uti det, att något steg må göras till hämmande af prisets stegring, men anförde swårighet wid det, att denna sak kunde utaf ståndet immediate uptagas och som sig wederbör, med den nytta därmed påsyftas, afgöras, aldenstund åtskilligt häruti löper in som ståndet ej så noga kan hafwa sig bekant, och woro därjemte till befarande, att privilegier, som af ständer äro gifne, och hwarwid wederbörande sig tryggat, kunna blifwa widrörde.

H:r kyrkoherden doctor Celsius föreslog fördenskull, på det både skyndsamtheten må erhållas, och man tillika gå säkrare wäg, så må ståndet hos de öfrige stånden anmäla, att i underdånighet hos Kongl. Maj:t anhålla det Kongl. Maj:t i nåder tackes med det aldraförsta widtaga sådane anstalter, hwarigenom de öfwerklagade brister och missbruk må kunna förekommas. Och som h:r kyrkoherden Klot inwände, att sådane hinder kunna härwid möta Kongl. Maj:t, som utan ständers åtgärd ej kunna häfwas, så föreslog h:r doctor Celsius tillika, det Kongl. Maj:t på behörigt sätt anmodas, att i sådan händelse samma hinder med riksens ständer communicera, på det genom ständers och Kongl. Maj:ts gemensamma åtgärd, saken i det möjligaste må blifwa afhulpen.

Detta förslag bifölls af herrar biskoparne Filenius och Benzelstierna, samt flere ledamöter. Men som å andra sidan yrkades, det må ståndens plena härwid straxt lägga handen; och ståndet ej wille uppehålla sig med widlöftiga discusser härom, så giordes proposition öfwer det af h:r doctor Celsius gifna förslag som genom votering faststältes med 35 röster emot 18.

Uppå anmodan åtog sig h:r doctor Celsius, att till nästa plenum häröfwer upsätta protocollsutdrag;¹⁵⁸⁶ och kundgiordes straxt detta beslut genom en deputation hos de öfrige stånden.

11 §. Uppå h:r probsten Alins begäran biföll ståndet, att extractum protocolli må utfärdas, angående ståndets beslut uti twisten emellan fru Baaz och håfrättsrådet Falkengren.

12 §. Anmältes, att ett protocollsutdrag af d:n 20 Aug. 1761 ankommit från borgareståndet, angående auditeuren Gripenbergs besvär, men ståndet förblef wid dess under d:n 13 Junii förledit år till secreta deputations betänkande gifna bifall.

13 §. Likaledes anmältes, att bondeståndet under d:n 8 Martii sidstledne utfärdat protocollsutdrag, angående stadsnotarien Leijels och primarie kämnären¹⁵⁸⁷ Schenks ansökning, angående deras beswärs uptagande wid denna riksdag; och förblef ståndet wid dess under d:n 3 Decemb. förledit år till borgareståndets protocollsutdrag gifne bifall.

14 §. Föredrogs capitain Sinclairs memorial,¹⁵⁸⁸ angående befordran till någon civil tjenst, som uppsköts till en annan gång.

H:r biskopen doctor Beronius erindrade, att major Ruthenskölds sak, som är af enahanda beskaffenhet, med det samma må afgöras.

15 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande¹⁵⁸⁹ om nederlagt smides uptagande wid Ramshytte bruk.

16 §. Uplästes och bifölls borgareståndets extractum protocolli af d:n 25 Maji¹⁵⁹⁰ angående twisten emellan Marstrands stad och ryttmästaren Kronacker.

---

¹⁵⁸⁶ Koncept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 117.

¹⁵⁸⁷ *kämnaren* i prot.

¹⁵⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 394.

¹⁵⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 26.

¹⁵⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 39.

17 §. Uplästes secreta deputations betänkande om capitaine Adelhielm, som blef hwilande til en annan gång.¹⁵⁹¹

18 §. Uplästes landt- och siömilitiædeputations betänkande rörande lots- och båkafgiftens samt hamnpenningarnes erläggande i speciemynt för utrikes fartyg,¹⁵⁹² som efter någon öfverläggning bifölls.

19 §. Uplästes kammarherren Hasenkamphs memorial, angående utrikes subsidier,¹⁵⁹³ som uppsköts till en annan gång.

Påmintes äfwen om företagandet af cancellierådet Oelreichs beswär, och resolverades, att aldenstund acten är ganska widlöftig, så kommer i början af nästa plenum att begynnas med dess upläsande.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁵⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 181. Även 29 april.

¹⁵⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 12.

¹⁵⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 174.

År 1762 den 29 April

1 §. Justerades protocollet af d:n 5, 20, 24 och 26 April.

2 §. I anledning af 5 § under d:n 26 gåfwo ståndets deputerade wid kammar-, oeconomie- och commercedeputation tillkänna, att den uti margine af deputations betänkande¹⁵⁹⁴ om Ruthiske arfwingarnes fordran gjorde tillättning, woro med deputations beslut enlig, men hade denna mening wid renskrifwningen kommit af förseende att förbigås, såsom ock samma tillsats uti löparen woro af deputationssecreteraren med egen hand skrefwen; och hade ståndet sålunda härwid ej widare att påminna.

3 §. H:r biskopen doctor Filenius, som under högwördigste herr archibiskopens ännu warande opasslighet, i går biwistat talemäns sammanträde, berättade, att h:r grefwen och landtmarschalken gifwit wid handen, det Hans Kongl. Maj:t i anseende till Deras Kongl. Maj:ters i denna wecka tillämnade utresa till Drottningeholm, utsatt tiden till de yngre kongl. arfprintsarnes examen till i dag kl. 10 förmiddagen, och att fördenskull plenum då kommer att afbrytas, samt herrar talemän jemte de af samtelige stånden utsedde deputerade att wara på kongl. slottet därwid tillstädes. Hwarjemte äfwen herr grefwen och landtmarschalken gifwit tillkänna Kongl. Maj:ts nådiga åstundan, att som kopporne nu gå här i staden, det wille de af ståndens ledamöter, som bo uti hus hwarest koppor äro, under dess aflåta med upwaktning wid kongl. håfwet, så wäl i anseende därtill, att de kongl. barnen ännu icke haft kopporne; som i synnerhet, att man har under öfwerläggning, om kopporne skola ympas på Hans Kongl. Höghet Kronprintsen, warandes wid sådant tillfalle smittan ganska farlig.

4 §. Föreföll uti ståndet någon discours öfwer den dyrhet, som här i staden förspörjes i synnerhet wid handtwerkarewaror, som ehuru inköpet af materialierne kan wara dyrt, omåtteligen stegra arbetslönerne. Härwid erindrades, det riksens ständer i sådan afsigt widtagit någon författning angående en fiscals tillförordnande, som häröfwer skulle hafwa tillsyn, och syntes i hwarjehanda afseende blifwa swårt, att härwid ytterligare lägga handen.

---

¹⁵⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 102. Även 7 och maj.

Ståndet påminte sig äfwen, hwad wid förledne riksdag blifwit projecterat om frimästerskaper, ehuru det då icke kom till någon verkställighet och trodde en del ståndets ledamöter, att den saken borde ytterligare påtänkas, men uppsköts till en annan gång.

5 §. Kongl. öfwerhåfpredikanten magister Grunnerus erindrade, huruledes ståndet wid den bewiljade förstärkningen af assessorer uti Åbo håfrätt, wille förbehålla härads höfdingen Ehrenmalm dess tour wid assessoratet, hwilket ock uti det för honom ifrån ståndet utfärdade protocollsutdraget blifwit observerat. Som nu secreta deputations betänkande om förenämde förstärkning läser komma till expeditionsdeputation, och ridderskapet och adelen utfärdat ett protocollsutdrag angående Ehrenmalm,¹⁵⁹⁵ så läser det blifwa nödigt, att ståndet i conformité af dess förra resolution, öfwer detta protocollsutdrag sig yttrar.

Sedan notarien, på tillfrågan gifwit wid handen, att ståndet bifallit secreta deputations betänkande jemte den af borgareståndet gjorde tilläggnung angående förenämde förstärkning i Åbo håfrätt, och därjemte genom utdrag af protocollat under d:n 4 Sept. 1761 tillagt härads höfdingen Ehrenmalm assessorsfullmagt och -tour, dock utan deras præjudice som i anledning af secreta deputations betänkande genom uprättelse kunna få lika wärdighet, så uplästes berörde ridderskapet och adelens extractum protocollat af d:n 24 April angående Åbo håfrätts förstärkning, samt härads höfdingen Ehrenmalm, hwilket blef hwilande till en annan gång, och lämnade ståndet bifall till det, att med expedition angående förstärkningen må innehållas, till dess ståndet öfwer detta protocollsutdrag sig utlåtit.

6 §. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande¹⁵⁹⁶ öfwer de af capitaine och riddaren Ulric Adelhielm anförda beswär; och sedan ståndet taget de härwid förekommande omständigheter uti öfwerwägande, pröfwade ståndet billigt wara att bifalla, hwad deputations ledamöter af preste- och borgareståndet tillstyrkt, så att capitaine Adelhielm i anseende så därtill, att yngre capitainer blifwit för honom till majorer befordrade, som dess mångåriga trogna och utmärkta krigstjenster, hugnas med majorsfullmagt.

---

¹⁵⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 52. Behandlas 18 maj.

¹⁵⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 181. Jfr prot. ovan 26 april.

Hvilket genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden skulle communiceras.

7 §. Börjades att upläsa justitiædeputations betänkande uti twisten emellan casseuren Warg och kammarrådet Lagerbielkes arfwingar,¹⁵⁹⁷ men som tiden nu war inne till kongl. printsarnes examen, så kommer med denna sak att continueras uti nästa pleno, och ståndet åtskildes, sedan dock h:r probs-ten doctor Lindegren påmint, att kammar-, oeconomie- och commerce-deputations betänkande äfwen uti nästa pleno må företagas.

---

¹⁵⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 57. Även 4 maj.

År 1762 den 4 Maji

1 §. Justerades protocollet af d:n 29 April.

2 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande angående diäknepenningar af Sikajocki sochn.¹⁵⁹⁸

3 §. Continuerades med upläsandet af justitiædeputations betänkande, angående twisten emellan controlleuren Wargs och kammarrådet Lagerbielkes arfwingar,¹⁵⁹⁹ jemte ett af commendeurcapitain Tersmeden ingifwit memorial,¹⁶⁰⁰ samt bondeståndets extractum protocolli af d:n 8 Martii.¹⁶⁰¹

H:r kyrkoherden Wikman förmälte, att det så mycket mindre woro att räkna på Lagerbielkes blotta föregifwande, det hans bewis ej kunnat fästa, som han af en commission blifwit dömd från heder och ära; att Lagerbielke hela 20 åren ej det minsta talt om någon sin fordran hos Warg; men sedan det blef bekant, att Warg giordt en öfwerlefwerering, så anmälte Lagerbielke sig därtill, att utslag i denna sak ej kan grundas på 1726 års liquidation, så wida Wargs sterbhus därwid ej blifwit hört; deputation omrörer wäl kammarrevisions utslag, men anförer därutaf icke några skiäl. Och i anseende till detta, såsom ock hwad mera uti bondeståndets extractum protocolli woro anfördt, förklarade herr kyrkoherden billigt wara, det må Wargs arfwingar icke allenast wara berättigade till penningarne quæstionis, utan ock hafwa rättegångskostnaderne af Lagerbielkes arfwingar, och detta sednare så mycket mer som kammarrådet Malmström åtagit sig att swara för expenser, i den händelse han skulle förlora saken.

Härmed instämde herr probsten Bolmstedt och h:r kyrkoherden Hofgardt.

H:r probsten magister Hellberg förmälte, att denna sak icke woro så aldeles utredd, att man med wisshet kunde säga hwilken hade rättighet till de omtwistade penningar, som dock woro en nödig omständighet, innan de kunna kronan afhändas.

---

¹⁵⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 32.

¹⁵⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 57. Jfr prot. ovan 29 april.

¹⁶⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 423.

¹⁶⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 180. Tryckt i *BdP* 9, s. 576 ff.

Ändteligen giordes uppå begäran proposition, och biföll ståndet bondeståndets extractum protocollii.

4 §. Föredrogs extractum protocollii, hållit uti justitiædeputation d:n 21 April sidstl.¹⁶⁰² angående håfrättsrådet Johan v. Strokirks permission 2:ne månader om sommaren.

H:r biskopen doctor Benzeltierna, h:r superintendenten doctor Lutkeman, samt herrar probstarne Meurling och Bolmstedt anmärkte, att deputation utan någon gifwen anledning uptagit detta mål, samt att det woro betänkeligit, att öppna dören för dylika permissioners lämnande af ständer, då sådane ansökningar när skiäl därtill äro, kunna göras hos Kongl. Maj:t.

Däremot erindrades af h:r biskopen doctor Halenius, h:r kyrkoherden doctor Celsius, h:r probsten Troilius och h:r kyrkoherden Linderot, att deputation haft samma anledning nu, som när dylikt tillstyrkande skedde för håfrättsråderne baron Ridderstolpe samt Rappe. Och aldenstund ståndet tillförene bifallit en dylik permission för de sidstnämde, och håfrättsrådet von Strokirk är icke allenast en hederlig och wälförtient embetsman, utan ock äldre än h.h:rar Ridderstolpe och Rappe, så skulle det kunna anses såsom mannamon, om han skulle få afslag uti det som woro för de 2:ne andra bewiljat.

Härmed instämde h. biskopen doctor Filenius och styrkte till det, att som tillförene en af Swea och en af Åbo håfrätt på sådant sätt erfarit ståndets benägenhet, så må äfwen en af Götha håfrätt niuta det samma. Och uppå giord proposition biföll ståndet justitiædeputations extractum protocollii.

5 §. Deputerade ankommo från bondeståndet, som aflämnade extractum protocollii angående Cajana compagnie, och recommenderade till afgjörande åtskillige ärender.

6 §. H:r biskopen doctor Filenius samt deputerade af ståndet gåfwo tillkänna, att sielfwa paroxysmen af en feber, som oroar Hans Kongl. Höghet Prints Carl, hindrat honom att wara tillstädes wid den sidst utsatte examen; men att högbemälte herre warit häröfwer mycket bekymrad, samt låtit för-

---

¹⁶⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 73.

stå dess åstundan wara, att en annan gång blifwa examinerad, hwarföre ock talemännen för sin del funnit bäst wara, att då printsens hälsa det tillåter, sig åter på kongl. slottet inställa.

H:r biskopen samt deputerade berättade ytterligare med hwad munter färdighet prints Fredrich Adolph, till samtelige närwarandes både förundran och nöije giordt redo för dess framsteg uti christendomens kundskap, historien, geographien, aritmetiquen och flere stycken.

Samtelige ståndets ledamöter betygade häröfwer sin hierteliga fågnad, och i synnerhet h:r superintendenten doctor Lutkeman, så mycket mer, som han i 4 år haft den heder att gå högbemälte herre med information uti christendomens kundskap tillhanda.

7 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commerce- samt bergsdeputationernes betänkande öfwer 142 § af allmogens allmänna besvär,¹⁶⁰³ rörande Lindes bondefierding, som uppå h:r kyrkoherden Klots begäran blef hwilande till en annan gång.

8 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁶⁰⁴ öfwer revisoren Nils Wexells besvär, jemte dess memorial, samt ett af kammereraren Bernegau ingifwit memorial; och biföll ståndet deputations betänkande.

9 §. Uplästes landt- och siömilitiædeputations betänkande, angående tillsyn öfwer lotsverket i södra och östra finska skärgårdarne.¹⁶⁰⁵

Kongl. öfwerhåfpredikanten h:r magister Grunnerus önskade, det författningen härwid kunde blifwa sådan, att icke flere lotsar blefwo tillsatte, samt att hwarje lots ej fingo antaga flere drängar än som behöfwes. Man torde hafwa exempel däruppå, att en del folck under detta namnet af lotsdirecteuren antaga och niuta beskydd, som aldrig hafwa lotsat något fartyg, hwarigenom folckbrist uti andra rörelser existerar.

H:r probsten magister Hellberg erindrade, att som det i allmänhet klagas öfwer de så kallade siökortens eller cartornes ofullkomlighet, i det icke alla grund och klippor finnas utsatte, så bör sådant genom lotserieinrättningen afhielpas.

---

¹⁶⁰³ § 142 i allmogens besvär tr. i *BdP* 8, s. 867 f.

¹⁶⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 110.

¹⁶⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 18.

H:r kyrkoherden magister Wikman anförde, att hwad det förra angår, så hade deputation det samma icke aldeles förbigådt, när det stadgas, att lotsar ej få antagas annorlunda än af ammiralitetscollegium sedan landshöfdingen i orten samt den wid lotsverket commenderande officeraren blifwit hörde, hwilka hafwa närmaste kundskap, så om de föreslagne personers skickelighet, som nödwändigheten af lots på det eller det stället; och hwad siöchartorne angår, så har man för utländningars skuld, med flit utelämnat sådane afskick, och äro just lotsar för den orsaken skuld förordnade, som känna farwatnet och leda fartygen förbi de farliga ställen.

Ståndet biföll, uppå giord proposition deputations betänkande.

10 §. Företogs å nyo samt uplästes kammarherren och riddaren Hasenkamphs memorial, angående de utrikes subsidierne.¹⁶⁰⁶

Och sedan häröfwer åtskilligt blifwit discourerat, förenade sig ståndet om sådan resolution, att detta memorial remitteras till secreta utskottet, som på det skyndesammaste enligt 1 § af dess instruction därmed har att förfara.

11 §. En deputation ankom från riddarhuset, som gaf tillkänna, det ridderskapet och adelen bifallit den till pingest utsatte tiden till riksdagens slut, med förbehåll, att riksens ständer till den utsatte termin få säkerhet om frid. Hwarjemte ridderskapet och adelen funnit nödigt, att deputationerne må till d:n 15 i denna månad med sitt arbete uphöra, som de därtill både för- och eftermiddagar kunna använda till deras arbetes fortsättande. Deputerade aflämnade ett extractum protocollii angående ryttmästaren Ahlbergs och fleres præjudicemål,¹⁶⁰⁷ samt påminte om swar uppå adelens extractum protocollii uti tjenstesaken.¹⁶⁰⁸

12 §. Sedan deputerade afgådt, biföll äfwen ståndet, hwad af ridderskapet och adelen blifwit projecterat angående deputationerne, och afsändes en deputation, att hos de öfrige stånden sådant kundgiöra. Därjemte anmodades deputerade, att hos ridderskapet och adelen samt borgareståndet till afgörande recommendera justitiædeputations betänkande om assessorerne i

---

¹⁶⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 174.

¹⁶⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 53. Behandlas 8 maj.

¹⁶⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 32. Se prot. 7 juni.

consistorio, samt kyrkoherden Rutström, och secreta utskottets extractum protocolli¹⁶⁰⁹ om cancellierådets Ihres glossarium.

13 §. Anmälte h:r doctor Celsius hurusom nyligen en catholique offentligen här i staden blifwit begrafwen, med sådane ceremonier, som de catholske, efter rikets religionsstadgar icke äro tillåtna; hwilken casus ståndet fant nödigt i secreta utskottet upgifwa, såsom ett nytt bewis uppå det sielfswåld catholiquerne sig nu härstädes taga, och hwaröfwer ståndet förut beslutet, att secreta utskottet om behörig åtgärd anlita.

17 §. Börjades med upläsandet af secreta deputations betänkande¹⁶¹⁰ öfwer cancellierådets och censoris regii von Oelreichs beswär; och som sessions-tiden emedlertid blef förfluten, åtskildes ståndet. Kommandes med denna sak nästa gång att fortfaras.

---

¹⁶⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 83.

¹⁶¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 118.

År 1762 den 7 Maji

1 §. Fortfors med upläsandet af acten ifrån secreta deputation¹⁶¹¹ angående cancellierådet von Oelreich, hwilken sedan den till slut war afhörd begärades på bordet af h:r probsten Troilius.

Hwaremot h:r probsten Mathesius förmente, att enligit hwad tillförene i ståndet blifwit projecterat, denna sak borde anses såsom lagd på bordet samma plenidag, då den till en del blef upläst, och att den således nu borde af ståndet till afgjörande företagas, hwartill h:r probsten sade sig finna så mycket större skäl, som riksens ständer nu med alfware börjat påtänka riksdagens slut, och nästan en hwar af ståndets ledamöter har någon sak, som han, anseende till sine committenters därunder beroende wälfärd, är mån om att få afgjord; i anseende hwartill h:r probsten i ömaste måtto anhölt, att denna förmodeligen nog kända sak, nu måtte blifwa afgjord.

Herr biskop Filenius såsom ordförande, erindrade om ståndets fattade beslut förra plenum, så wäl, att med upläsandet af denna sak nu skulle continueras, utan att något blef nämt om dess liggande på bordet, som att flere andra saker, hwilka werkeligen blifwit lagde på bordet, nu först och främst, jemte wigtigare publica mål skulle företagas; i anseende hwartill h:r biskopen begärade ståndets yttrande, om det i denna förewarande sak nu wille fatta sitt beslut.

H:r doctor Celsius hemställte, om icke, ehuru saken uppå ståndets godtfinnande kan hwila, det dock förtjenade till undwikande af tidsspillan och widlyftig ventilation i ståndet, att nu straxt wara omtänkt på någon medelwäg till grund för ståndets resolution, så att cancellierådet von Oelreich hwarken niuter för mycken förmån, eller går miste om all ersättning för det lidande, som honom werkeligen öfwergådt, och hwilket att döma af handlingarne, liknar för mycket en wåldsamt medfart, till att kunna om intet göras, så framt icke i dens tycke som är kännare af cancellierådets personliga egenskaper och de swagheter som hans år medfölja. H:r doctorn projecterade fördenskull, att bem:te cancellieråd, såsom en gammal och wid sidsta riksdag mycket älskad man, måtte hugnas med någon character och tillika sådant underhåll, hwarmed han i sin lifstid kan wara belåten.

---

¹⁶¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 118, med bilagor. Jfr prot. ovan 4 maj. Även 22 maj.

H:r probsten Bolmstedt önskade, likaledes, att denna saken icke en annan gång måtte taga bort tid för andre wigtiga, som wid riksdagens slut nu wänta på ståndets åtgärd, men uppå h:r superintendenten Lutkemans och fleres begäran blef den samma liggande på bordet.

2 §. Som högwördigste herr archibiskopen ännu för dess opasslighets skull icke war upkommen, afsändes notarien magister Stenbeck, så wäl att förnimma dess hälsas tillstånd, som att underrätta sig om Hans Kongl. Höghet Prints Carl, såsom ämnat warit, i dag eftermiddagen täckes för riksens ständers deputerade låta höra dess framsteg i studier, hwilket h:r biskop Filenius nu berättade hafwa blifwit herrar talemän wid sidsta sammanträde wid handen gifwit, tillika med Hans Kongl. Maj:ts nådiga wilja, att wid samma tillfälle sielf wara tillstädes.

Magister Stenbeck förmälte wid återkomsten herr archibiskopens hälsning, med berättelse, att herr archibiskopen vidare innan middagen tänker consulera medici, huruwida han för den kalla wäderleken wägar sig up i ståndet, samt att, hwad det sednare ärendet beträffar, herr archibiskopen icke fådt någon vidare kundskap om tiden, den han dock förmodar af herr landtmarschalken skulle kunna erhållas. Och anmälte äfwen nu h:r biskop Filenius, hurusom genom bud ifrån herr landtmarschalken, honom blifwit förständigat, att Hans Kongl. Maj:t sedermera låtit gifwa tillkänna, det högbemälte Hans Kongl. Höghet ännu icke woro så till hälsan återställd, att han i dag kan låta sig examineras.

3 §. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående de af Deras Kongl. Maj:ter wid Drottningeholm anlagde fabriquesinrättningar.¹⁶¹²

H:r doctor Celsius yttrade, det han wid detta betänkande intet vidare hade att påminna, än att kåstnaden till de projecterade medaillerna måtte tagas af skattkammaren i stället för af manufacturfonden som deputation föreslagit. H:r doctorn föranlåtes till denna erindran af den beklageliga erfarenhet h:r doctorn äger om manufacturfondens otillräckelighet att fylla de behof, hwartill den framför alt bör nyttjas, hwilken omständighet gör, att h:r doctorn och flere ledamöter i manufacturcontoiret icke utan största

---

¹⁶¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 81.

swårighet, ledsnad och förtret kunna därstädes uppå ed och samwete fullgiöra deras embetes plikt; och sågo h:r doctorn ingen möijelighet, att därifrån besörja denna utgiften, utan att andra högstnödiga omkåstningar då skola stå tillbaka, eller att de som hafwa assignationer på contoiret alt för länge skola wänta för sina rättmätiga fordringar blifwa förnögde.

H:r doctor Gadolin ansåg deputations betänkande så wäl upsatt, att h:r doctorn, i anseende till de där anförda skäl, gerna därtill lämnar sitt bifall. H:r doctorn betraktar af denna anledning den lyckeliga epoque för fäderneslandet, då det wid sin konungs sida får wörda en drottning, hwilken, upfödd i ett land där hushållningen blifwit bragt i största flor, kan däruti med egna höga efterdömen gå sina undersåtare före. Literata och egenteligen så kallade lärda drottningar hafwa wäl äfwen i förra tider prydt Sweriges thron, men ingen, som så sträckt sin håg och omsorg till practiska wettenskaper, som vårt nu warande seculum oeconomicum will hafwat, och till en lycka för riket, som genom den wägen börjat arbeta sig upp, fallit i Deras Kongl. M:ters höga smak. Och som af de projecterade medailjerne icke så många exemplar lära pröfwes nödiga; bifaller h:r doctorn betänkandet äfwen i den omständigheten, hälst h:r doctorn, ehuruwäl benägen att tro, det utgiften därtill är känbar för manufacturcontoiret, dock wist wet, att statsmedlen icke tåla därmed graveras.

H:r superintendenten Lutkeman biföll betänkandet, utan att wilja företaga sig något orda om Deras Kongl. Maj:ters stora förtjenster af fäderneslandet, äfwen i detta ämne, såsom hwilka wida öfwerträffa all den eloge, som af h:r superintendenten skulle kunna åstadkommas. H:r superintendenten känner så mycket mera grund till detta bifall, som han sielf warit öfwer dess utarbetning. Hwad omkåstnaderne till medaillerna beträffar, ömar h:r superintendenten både stats- och manufacturverket, men wet dock ej annan tillgång än det sednare, så wida det förra aldraminst kan härmed betungas. H:r superintendenten förklarade äfwen, att deputationens tanka icke kunnat wara, det endast de 2:ne exemplar af dessa medailler skola slås, som till Deras Maj:ter komma att öfwerlämnas, emedan det hufwudsakeligaste ändamålet då icke winnes, som är, att ge allmänheten något prof på den undersåteliga wördnad, hwarmed Deras Maj:ter wid detta tillfället af riksens ständer böra upwaktas, utom det att Deras M:ter äfwen måste hafwa något antal till utdelnings åt hwem de därmed täckas benåda. Och bör äfwen wid kåstnadens beräknande icke förgätas, hwad till

stämplarnas förfärdigande ärfordras, hwilket icke under 1 200 d:r silf:mt för hwardera medaillen lär låta sig göra.

H:r probsten Bolmstedt yttrade likaledes, att, efter Deras Maj:ter med sin nådiga omsorg bewärdigat handaslögder och manufacturer, så woro det tjenligast, att af manufacturfonden taga förewarande utgift, ehuru h:r probsten nogsamt erkände, att allestädes woro brist.

H:r professor Alin och h:r probsten Meurling instämde i det samma.

H:r kyrkoherden Wikman påminte, att ståndet genom dess beslut härutinnan icke måtte någon halt wälla i expedition; så wida h:r kyrkoherden förnummit, att betänkandet i 2:ne stånd wunnit bifall. H:r kyrkoherden medgaf, att knapp tillgång kan finnas i bägge fonderna, men som i manufacturcontoiret den enda olägenheten blifwer någon längre wäntan, för dem som där hafwa penningefordran, biföll h:r kyrkoherden, att denna utgift därifrån tages.

H:r doctor Celsius fortfor att wisa, huruledes h:r doctorn skulle befara, att denna wäntan blefwo alt för lång och tryckande, hälst anständigheten fordrar, att de 20 000 d:r s:mt, som dessutom blifwit bewiljade, fram för allt utbetalas. Och wet h:r doctorn ingen annan utwäg att hielpa detta, än å nyo på någon tid tillägga manufacturfonden den afgift på win, som nu mera är skild därifrån.

H:r biskop Halenius ansåg quæstion an om medaillerne för afgjord, och till utgiftens bestridande föreslog, att statscontoiret består stämplarna och manufacturcontoiret det öfriga.

H:r superintendenten Lutkeman projecterade, att statscontoiret gör förskott på hela kostnaden, och sedermera af manufacturcontoiret undfår refusion.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus trodde, att när 20 000 d:r s:mt kunna af manufacturfonden utgå, bör omkåstnaden till medaillerne icke göra så mycken swårighet, utan lærer hwar redlig undersåte gärna wänta med dess fordran, för att wid ett så sällsynt tillfälle kunna tillskynda dess nådiga öfwerhet det nöije, hwarmed ett dylikt ehuru ringa teckn till undersåtares wälmening och tacksamhet dock säkert bemötes.

H:r kyrkoherden Laihiander förklarade sig mäst hugad för sådant bifall, som wid expedition icke möter någon omöijelighet, eller blifwer utan werkan; manufacturfonden har ännu icke en gång kunnat förslå att utbetala de fiskerieproemier, som hafwa för sig riksens ständers beslut. Och som i an-

ledning härutaf deputationen beslutit till riksens ständer inkomma med ett betänkande i detta ämne; önskade h:r kyrkoherden, att äfwen den nu förwarande saken måtte komma i consideration, när det företages.

H:r probsten Palmærus och flere yrkade, att betänkandet simpliciter måtte bifallas, hwarom uppå giord proposition, ståndet sig äfwen till slut förenade.

4 §. Lät ståndet sig föredraga höglöfl. ridderskapets och adelens påskrift på ståndets sidsta protocollutdrag angående riksdagens slut; hwilket ridderskapet och adelen bifallit, med förbehåll, att riksens ständer till den utsatte termin få säkerhet om frid; hwarjemte funnits nödigt, att deputationerne må till d:n 15 hujus med sitt arbete uphöra, som de därtill både för och eftermiddagarne kunna fortsätta till deras arbetes afslutande; och biföll äfwen ståndet både förbehållet och tilläggningsen.

5 §. Uplästes kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande, angående ref- och skattläggningen i Carelen;¹⁶¹³ hwarefter h:r biskop Benzeltierna yttrade, att så mycket h:r biskopen å ena sidan är före, att skattläggning äfwen i detta landet må gå för sig, och riksens ständers författningar bringas till verkställighet, så mycken betänkelighet finner h:r biskopen å den andra sidan därwid, att riksens ständers deputationer allestädes i riket sättes, så wida därigenom öppnas den ginaste wäg, att i oeconomimål afskåra all laglikmätig process, och med förbigående af domstolar, landshöfdingar, ja Kongl. Maj:t sielf, skaffa saker afgjorda wid ett riksens ständers werk, hwarigenom willerwala på flera än ett sätt skulle förordas. H:r biskopen begärade i anseende härtill, at saken skulle hwila.

H:r probsten Mathesius förestälte, att med det samma eftersinnas, hurusom de öfrige i Finland förordnade deputationer, hwilkas nödwändighet till landets upkomst blifwit medgifwen, icke kunna ärnå den påsyftade werkan af sina giöromål, så länge Carelen, som stöter till de flästa andra landsorterne, icke i samma mån får widröras, och niuta med dem en gemensam frukt af hälsosamma anstalter. H:r probsten beskref äfwen, huru swår allmogens belägenhet i denna landsorten är, så länge den wid taxeringar måste sucka under embetsmannawälde; i anseende hwartill riksens

---

¹⁶¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 98. Även 21 maj.

ständer ända ifrån 1741 års riksdag beslutat, att ref- och skattläggning där skall ske, men som sådant dock i denna dag, genom nya i vägen lagda hinder blifwit oafgiordt, och staten icke tål graveras med erforderligit antal landtmätare som där skulle kunna syselsättas, har kammar-, oeconomie- och commercedeputation fallit på de tankar som betänkanDET innehåller på det thet tryckta folkets årliga utflyttning till Ryssland, dock på något sätt måtte förekommas.

Härmed conformerade sig h:r kyrkoherden Stenius, tilläggande, att, som den fastställda ref- och skattläggningen icke kan verkställas, så framt icke rå och rör först utstakas, hwilket igenom härads höfdingar icke kan åstadkommas; så blifwer den föreslagne deputationen nödig.

Som saken skulle ligga på bordet, uphörde härmed discourserna däröfwer.

6 §. Föredrogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående kammarrådet Ruts arfwingars ansökning att för en kronofordran bekomma hemmansräntor in natura.¹⁶¹⁴

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus hölt betänkeligit, att låta kronan på detta sättet komma till kortta genom räntors borttlämnande; börande i h:r öfwerhåfpredikantens tanka denna fordran så mycket mera betalas i penningar, som framl. kammarrådet Rut för skuld till kronan cederat sin fasta ägendom, emot tillstånd att därmed slippa all vidare talan, ehuru ägendarne till skuldens stoppande icke war tillräckelig.

H:r kyrkoherden Lengren ansåg reductions- och liquidationsmål så inwecklade, att, utom deputations betänkande, äfwen särskildta uplysningar icke kunna wara utur vägen. H:r kyrkoherden wille fördenskull nämna så mycket han af denna saken kunde draga sig till minnes. Framl. kammarrådet Rut hade genom interessentskap i tiärucompagniet råkat i kronobalance. Att reda sig därutur, anhölt han, att få cedera sin fasta ägendom, och sedan för hela skulden frikännas; hwilket honom äfwen såsom en nåd blef bewiljat, jemte tillstånd, att i sin och sin frus lifstid få sitta qwar på ägendomen, men med det märkelige förbehåll, att den sedan utan åtal eller beswär skulle tillfalla kronan. Denna besittningstiden warade i 30 år; hwarefter arfwingarne formerat beswär däröfwer, att Rut skall blifwit

---

¹⁶¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 102. Jfr prot. ovan 29 april. Även 8 maj.

öfwerexsequerad, samt oakadt den förra resolutionen både begärt och fått liquidation hos kongl. kammarcollegium, som så utfallit, att saldo blifwit på deras sida. Denna fordran säger deputationen böra utbetalas i jord eller ränta, af den grund, att Rut skedt wåld, och att en ägendom, som honom orättnätigt frångådt, bör i samma slag åter tillerkännas i stöd af citerade förordningar och adel. privilegier. Men som intet wåld här skedt, och ägendomen icke en gång är reducerad, utan godwilligt cederad emot en kronans fordran, så är intetdera af de återopade lagsens rum hit lämpeligt. För öfrigit posito non concessio, att någon öfwerexsequition här skedt, så bör öfwerskottet här icke mindre än wid all annan handel, då waran öfwerstiger penningarne, med penningar godtgiöras, så wida waran eller ägendomen icke kan sönderstyckas; hwarföre h:r kyrkoherden finner alt skäl uti kammarcollegii yttrande, att denna fordran bör betalas med penningar och interesse till alterum tantum.

H:r professor Alin förklarade sig hafwa det förtroende både till Kongl. Maj:t, kammarcollegium och deputation, samt alla embetsmän, som handterat denna saken, att de hwarken tilldömt Rutiske arfwingarne någon fordran, om de ej befunnits lidande, eller angående sättet till betalningen föreslagit annat, än hwad som är billigt.

H:r kyrkoherden Kollinius anförde det twifwelsmål, han i början haft wid denna saken i deputationen, om näml:n Rutiska godsens warit sua natura reducibla, eller om de warit sådana, hwarmed skuld kunde betalas. H:r kyrkoherden har sedermera fått öfwertygelse, att de icke warit reducibla, utan rena kiöpegods, uppå hwilka adeliga privilegierna rätteligen lämpas. När nu skuld skall betalas med ens ägendom, förmår lag och billighet, att den lösa först skal utgå, innan den fasta tillgripes. Men här har kronan straxt satt sig i possession af fastigheterna så stora de woro, och allenast bewiljat ägaren lifstids besittning, hwilket nu uttydes såsom en nåd när dock intet billigare kunnat wara, än att han icke skulle drifwas från sin ägendom förr än saken genom liquidation war slutad. Som nu han uti gods blifwit öfwerexsequerad, hwilka nu mera icke en gång äro uti kronans utan i privatorum händer, tyckes wara hårdt, om arfwingarne skola blifwa i mistning af ägendom, som icke bordt mistas, och i stället afspisas med penningar; så att uppå denna grund kammar-, oeconomie- och commerce-deputations betänkande är skäligt. Men winner h:r kyrkoherden säkrare uplysning, att godsens genom cession kommit till kronan, will h:r kyrko-

herden medgifwa, att det bör förblifwa därwid, men till deputation har ingen sådan act inkommit, som det kunnat intyga.

H:r kyrkoherden Wikman: Som saken får ett annat anseende om här skedt exsecution, och annat om det varit cession, håller h:r kyrkoherden nödigt, att ståndet däruti ser sig noga före, emedan præjudicater af räntors abalienerande från kronan icke gerna böra finna rum. H:r kyrkoherden är därför af den tankan, att ståndet till nästa plenum infortrar sådana documenter, hwaraf underrättelse kan hämtas om förenämde omständighet.

H:r probsten Hiortsberg åstundade likaledes mera uplysning så som denna cession, som om tiden då liquidation blifwit bewiljad, emedan h:r probsten will föreställa sig, att godsen blifwit tagne under souverainitetstiden och konung Carl XI:s regering, då de mot skulden icke så noga blifwit afpassade, hwarefter liquidation äfwen af konung Carl XII år 1700 blef bewiljad, ehuru icke förr än nu i sednare tider verkställd.

H:r superintendenten Lutkeman förklarade sig wara willrådig om det beslut häruti nu borde tagas, emedan h:r superintendenten, hwarken will misstro deputationens eller h:r kyrkoherden Lengrens berättelse, hwilken h:r superintendenten dock förmodar äfwen i deputation hafwa blifwit aflämnad. Om liquidation är af den beskaffenhet, att mera fastigheter, än som bordt wara, blifwit till betalning exsequerade, bör sådant wisseligen wid godtgiörandet attenderas, men kan cession bewisas, så kunna ock inga räntor fordras.

H:r kyrkoherden Lengren yttrade vidare, att som han icke varit tillstades i deputation, när saken där afgjordes, hade han där icke kunnat gifwa sådan uplysning som nu. Och skal uti sielfwa liquidationsdocumentet finnas tillräckeligt bewis på hwad h:r kyrkoherden anfördt.

H:r probsten Hellberg sade sig wilja lämna relatio facti därhän, och endast argumentera af det som i saken woro ostridigt. Således ärkännes å bägge sidor, att framl. kammarrådet Rut mistat fastigheter för gäld åt kronan. Ehwad pactum, som wid det tillfället blifwit giordt emellan honom och kronan, ja om han än afsagt sig all efterräkning, och besittningen honom såsom en nåd blifwit förunnad. Så har dock sedermera beneficium liquidationis genom en formel actus honom blifwit bewiljad, hwarwid fastigheterna blifwit beräknade efter jordeboksränta. Nu blir därför frågan, om detta i nåder bewiljade och i werket gångna beneficium skall kastas öfwer ända? Frågan blir om det skall hafwa bestånd, huru det öfwerblefna

skall komma tillbaka, genom contant eller fastigheter? H:r probsten håller före det sednare, om ej undersåtare skola få anledning att klaga öfwer lidande.

H:r professor Alin tillade, att rätt bör blifwa rätt, utan att wika för befarande af farliga præjudicater.

H:r doctor Gadolin ansåg saken såsom hörande till reductionsverket, hwars beskaffenhet h:r doctorn wet wara den, att riket icke utan krig och blodsutgiutelse kunnat återfå de från kronan söndrade godsens. Och som detta sedermera gifwit anledning till den lagen, att ingen för sin kronofordran får någon fastighet förr än utbyte kan ske mot någon annan som kronan har att fordra; kronans rätt äfwen af riksens ständer bör bewakas. Så må penningar och icke räntor tilldömas Rutiske arfwingarne, hälst godsens för afräkningspenningar äro köpte af kronan; och om de än hafwa rätt till fastigheter, böra de icke få dem, innan kronan får så mycket igen annorstädes.

H:r biskop Halenius anmärkte härwid, att lag om reducerade gods icke är hit lämpelig; och att frågan här endast är, om ren cession för sig gådt; i hwilket fall h:r biskopen undrar, att beneficium liquidationis sedan blifwit bewiljat.

Sedan ståndet mot slutet af denna öfwerläggning fädt fägna sig af högwördigste herr archibiskopens ankomst, beslöts, uppå dess proposition, att saken, till närmare uplysnings erhållande, skulle hwila.

7 §. Genom en deputation gaf ärbara bondeståndet tillkänna dess beslut, att riksdagen må slutas d:n 29 Maji och deputationerna uphöra d:n 15, förmodande bondeståndet, att bewillningsverket, allmänna beswären och flera publica angelägenheter nu emedlertid hinna afgjöras, samt äfwen säkerhet om frid winnas. För öfrigit aflämnade deputerade ett protocollsutdrag ifrån deras stånd, angående saltpetersiuderiemål, och ändteligen till afgjörande recommenderade åtskilliga saker, som närmast röra bondeståndet, såsom Flarkens och Hertzångers hemman, augmentsböndernes skattekiöp, och en twist med Sundswall stad, m. m.

8 §. Anmältes af herr biskop Lamberg, huruledes han kommit i erfarenhet, att h:r landshöfdingen Råfelt tillika med associerade uti ett fiskericompagnie i Wästersjön, genom ingifwit memorial till fiskeriedeputation, som

icke passerat urskillningen, sökt utverka sig tillstånd, att till detta fiskeriedkande nyttja de hemmansägor, som höra till det gymnasium i Götheborg tillslagna stipendium Hwitfeldianum. Denna ansökningen har fiskerideputation icke allenast uptagit, utan äfwen med kongl. kammarcollegium till utlåtande communicerat, hwilket åter, utan att höra curatores stipendii, den samma tillstyrkt, där likwäl saken endast i cancelliecollegio, såsom på sitt rätta ställe bordt handteras. Och som, i fall detta skulle winna framgång, det icke allenast är att befara, att hemmanen på mångfaldigt sätt skulle komma att lida, genom det landtmännen från jordbruket blifwa hindrade, och skogarne till äfwentyrns för mycket medtagna, utan äfwen att Hwitfeldske arfwingarne under danska kronan skulle wakna up, när de sågo testamentariska dispositionen icke bättre wårdas, och söka ägendomarnas återwinnande, ty hemställte h:r biskopen, om icke ståndet wille ömt taga sig an denna saken, och till en början tillsäga dess ledamöter i fiskerideputation, att icke befatta sig därmed.

Högwördigste herr archibiskopen förestälte likaledes angelägenheten däraf, att ståndet i kraftigaste måtto motar alla försök som kunna giöras till ingrep uti de till studiers förmån giorda författningar; och biföll ståndet, att dess ledamöter i fiskerideputation icke allenast undandraga sig allt deltagande i den nu omförmälta saken, utan äfwen på det högsta däremot protestera.

9 §. Ankom en deputation ifrån wällofl. borgareståndet, som gaf tillkänna, att det ståndet gådt in med presteståndet angående riksdagens slut till d:n 30 hujus och deputationernes uphörande d:n 15; att borgareståndet haft före saken om salthandelen i anledning af en § i deras allmänna beswär, och beslutit, att saltafgift och saltcontoir ifrån förledit nyår må uphöra och änteligen, att, som d:n 14 Maji infaller Hans Kongl. Maj:ts hugneliga födelsedag, borgareståndet håller före, att riksens ständer genom herrar talemän och deputerade, då böra hos Hans Kongl:e Maj:t betyga sin underdåniga wördnad och glädje.

10 §. Kortt därefter berättade en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, att sidstnämde borgareståndets beslut, på riddarhuset wunnit bi-

fall; och tillika påminte om föredragandet af ett h:r Lannerstiernas memorial, rörande kongsgården Oranienborg.¹⁶¹⁵

11 §. Hörde ståndet sig föreläsa dess deputerades utlåtande öfwer kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁶¹⁶ om hospitals- och barnhusverket i riket; hwarefter ståndet sig företog, att punctewis jemföra det samma med sielfwa betänkandet; då först yppades någon discours angående deras beskaffenhet, som på hospitalerne böra intagas, aldenstund h:r probsten Mathesius hölt deputationens project härutinnan wara det bästa, åtminstone tjenligast för den landsort hwarest han är hemma, och där dårar och smittsamt siuka menniskior alt för mycket onerera allmänheten; hwaremot så wäl högwördigste herr archibiskopen som h:r biskop Beronius och h:r superintendenten Lutkeman ansågo det såsom stridande emot hospitalernas foundation, att de endast skola öppnas för dylika uslingar, emedan de böra niuta särskilt och mera besynnerlig wård och skötsel, än på hospitalerne kan låta sig giöra. Consistoi præses h. doctor Schröder anmälte, hurusom han i synnerhet fått anledning att inse nödwändigheten af någon författning härutinnan, sedan han funnit, att dårhuset wid Danwikshospitalet belastas med flera dårar ifrån åtskilliga landsorter i riket, än där kunna hysas. Men som tiden nu war förliden, beslöts, att denna sak nästa plenum skulle till afgjörande företagas.

---

¹⁶¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 230.

¹⁶¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 50.

År 1762 den 8 Maji

1 §. Justerades protocollet af d:n 4 och 7 Maji.

I anledning af 7 § uti sidstnämde protocoll, fant ståndet nödigt, att genom ett protocollutdrag hos de öfrige stånden göra ytterligare föreställning, angående presterättigheterne uti Wexiö stift.

2 §. Föredrogs ridderskapets och adelens extractum protocoll af d:n 24 April,¹⁶¹⁷ angående ryttmästaren Ahlberg och Tornerhielm, och förblef ståndet wid dess i anledning af secreta deputations betänkande angående dessa beswår tagne beslut.

3 §. Föredrogs secreta deputations betänkande¹⁶¹⁸ öfwer de beswår, som cancellisten i justitiærevision Johan Gabriel Grå hos riksens ständer anfördt, jemte utdrag af protocollet, hållit hos borgareståndet d:n 7 Octob. sidstl.¹⁶¹⁹ och biföll ståndet deputations betänkande, dock med förbehåll, att detta icke må lända till præjudicat för cancellisterne i kongl. justitiærevision, att wara competente transportsökande till härads höfdingesyslor.

4 §. Till afgjörande företog sig ståndet ett ifrån secreta handels- och manufacturdeputation inkommit betänkande, angående indragning af åtskilliga manufacturcontoirets hitintils bestridde utgifter.¹⁶²⁰ Samma betänkande uplästes, och jmfördes wid hwarje punct hwad en del deputationsledamöter uti särskilt voto förklarar.

Wid 1 artikeln om resepenningar som användas på utländska fabriquesarbetare, förekom något twifwelsmål, emedan nog ofta händer, att sådane inkommande personer äro af mindre god frägd och till hwarjehanda liderligheter begifna. Föreslogs fördenskull om de icke på prof kunde antagas, innan resepenningarne blefwo betalte. Erindrades åter att fabriqueurerna äro till någon del skuld till arbetsfolkets ostadighet, så wida dessa sednare ej få niuta de förmåner, som dem blifwit accorderade. Denna artikel bifölls

---

¹⁶¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 53.

¹⁶¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 103. Även 15 juni.

¹⁶¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 140.

¹⁶²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 105, med bilagor. Behandlas även 26 maj.

fördenskull på det sätt att fabriqueuren som införskrifwer fabriquesfolck, förut till manufacturcontoirets gillande upwisar wilkoren, som arbetarena accorderas; och om fabriqueuren sedermera befinnes ej hafwa upfyllt samma wilkor, så ersätter han reseomkostnaden till manufacturcontoiret. Därjemte åligger det bemälte contoir, att härwid ställa sig till nogaste efterrättelse hwad religionsstadgarne föreskrifwa.

Hwad stipendier angå till inhemska utomlands resande, så må de endast bestås, när riksens ständer sielfwa bewilja resan.

Wid 2 artikeln om fattige arbetares barns underhåll, hölt h:r kyrkoherden Klot före, att alldenstund politiccollegium förklarar sig nögt med 9 000 d:r årligen till barnens understöd, så kunde den andra hälften indragas, men erhindrades af h:r doctor Celsius, att ehuru icke mer än 9 000 d:r ordinairt under denna titul blifwit utbetalte; så föreföllo dock understundom nödwändiga utgifter, såsom till exempel: understöd för fattiga arbetare, som lidit olycka wid eldswåda eller dylikt. H:r öfwerhåfpredikanten doctor Schröder och h:r doctor Serenius styrkte till det, att scholæmästaren som har att sysla med barnens underwisning, må ihågkommas med någon tillökning på dess knappa lön.

Ståndet biföll votum dissentiens.

Wid 3 art. om Wadstena kammarulsfabrique¹⁶²¹ bifölls deputations betänkande.

Likaledes 4 art. om bergscollegium.

5 art. om tillwärkningsproemier:

Första momentum bifölls om sådane proemiers indragande för hel- och halvesidentyger.

Wid det andra momentum angående proemier wid Ahlingsåhsverket förekom någon fråga, antingen de, enligit hwad auctor voti dissentientis tillstyrker må uphöra med 1760 års slut, eller ock, efter deputations tanka genom detta förordnande indragas.

H:r kyrkoherden magister Wikman, h:r probsten Meurling, h:r probsten doctor Serenius och h:r kyrkoherden Hofgardt styrkte till det förra, af de skiäl, att Ahlingsås manufacturwerk af publicum åtniutit ansenliga understöder, och ehuru anläggaren till samma werk därmed tjent riket, så har han dock sielf därwid haft mycken förmån; utom dess woro en betydande

---

¹⁶²¹ I konc.: *kammarulsfabrique*. Läs: *kamulsfabrique*.

summa, hwarpå arfwingarne göra præntion, af den orsak innestående, att contoiret ej förmådt den samma betala; och när författningen är sådan, att dessa tillverkningsproemier tills vidare skulle upbäras, så synes den förklaringen öfwer det ordet tills vidare aldrabäst passa sig både med contoirets förmögenhet samt sakens billighet, att bemälte proemier uphöra wid denna riksdagens början.

H:r kyrkoherden doctor Celsius hölt före, att när ständerne sagt det tillverkningsproemierne tills vidare skola subsistera, så lærer ingen annan mening kunna sättas på det ordet: tills vidare, än att samma proemier utbetalas till dess ständerne sielfwa annorlunda förordna. Och som ett sådant förordnande icke skedt förr än nu, så böra ock dessa proemier ej förr än med förordnandet uphöra. Att manufacturfonden woro knapp är sant, men det förminskar ändock icke rättigheten för Ahlingsåhsverket. Att nyssnämde werks inrättare commerçerådet Ahlströmer fådt belöning af riket, är ej mer billigt än rättwist, aldenstund han af riket i så måtto giordt sig förtjent, att då nation war nog prævenerad emot fabriquesinrättning, så risquerade han både heder och alt, samt släpte icke af förr än han fick bryta sig igenom till ett för riket nyttigt och nu mera stadgat ändamål.

Härmed instämde herrar biskoparne doctor Filenius, doctor Halenius, doctor Benzeltierna, h:r superintendenten doctor Lutkeman och flere ständets ledamöter.

H:r doctor Serenius och h:r kyrkoherden Wikman förmälte, att frågan nu icke är om commerçerådet Alströmers förtjenster, dem man ej på något sätt må förringa; utan frågas här allenast, om icke de tillverkningsproemier,¹⁶²² som Ahlingsåhsverket gör præntion uppå och utgiöra en considerable summa, till någon lisa för manufacturfonden kunna indragas, hälst om den ena får, så kan en annan prætendera det samma, och därtill är fonden ingalunda tillräckelig.

H:r doctor Celsius swarade härtill, att manufacturfondens otillräckelighet är just orsaken till det, att ständerne om dessa proemiers indragande nu förordna, men ett sådant förordnande, som nu sker, kan icke wara retrogradum eller sträcka sig till den förflutna tiden, under hwilken tid werket i följe af ständers författning haft full rättighet.

---

¹⁶²² *tillwekningsproemier* i prot.

Sedan ytterligare häröfwer blifwit discourerat, giordes af högwördigste herr archibiskopen proposition, om ståndet bifaller, det tillverkningsproemierne wid Ahlingsåhs fabrique uphöra på sätt, som deputations betänkande och det ena särskilta votum förmåler, att termin till indragandet bör beräknas aldrähögst till riksdagens slut i fall expedition skulle ske efter riksdagen, men annars och i fall det expedieras förr, då till expeditions datum.

Härtill swarades skiljaktigt, och yrkades af en del ledamöter, att förenämde proemier må uphöra wid innewarande riksdags början. Genom votering, af 24 röster emot 23, biföll ståndet det förra.

Wid 3:die momentum om indragande af tillverkningsproemier på helcattunswäfnad, bifölls deputations betänkande.

Wid 4:de momentum angående tillverkningsproemier för äggjärns- och annat polerat smide bifölls den särskilta mening, att dessa tillverkningsproemier till nästa ordinarie riksdag må continuera.

Wid 5 momentum bifölls den sednare särskilta mening, att äfwen de modererade 5 procent för nipperarbeten af guld, silfwer och metaller i gemen kunde aldeles indragas.

6:te momentum om franska hands-kars-tillverkningen, bifalles deputations betänkande.

7:de mom. om rödfärga bifalles likaledes.

8:de momentum bifalles äfwen.

6:te artikeln om läroproemier:

1 mom. om klädemakerierne bifalles deputations betänkande.

2 mom. om lärlingar wid sidenwäfwerierne, bifalles den särskilta mening.

Wid 3 momentum bifölls äfwen den särskilta mening, under det anförda wilkor.

4:de, 5:te och 6:te momenta bifölls deputationens betänkande.

Öfwer 7:de momentum om ylleappreturen will ståndet sig utlåta, då secreta handels- och manufacturdeputation inkommer med dess betänkande om appreturverket.

8, 9, 10 och 11 momenta biföllos enligt deputations betänkande.

7:de artikeln om inventionsproemier bifalles enligt deputations betänkande.

8:de artikeln om inrättningsproemier, bifalles deputations betänkande, när det ankommer på mindre summor, men till större må contoiret ej gifwa bifall utan ständers samtycke.

9:de och 10 artikeln om flyttnings- och transportproemier bifalles betänkande.

Bifalles votum dissentiens angående transportproemiers beräkande efter cours all pari.

Bifalles samma votum angående rätta förståndet af orden: till nästa riksdag, tills vidare framdeles och hädanefter.

Bifalles, att afgiften för främmande fårs införskrifning nu mera kan uphöra.

Hwad angår de 26 000 d:r silf:mt, som årligen till extra staten utgifwas; så biföll äfwen ståndet deras indragande, så framt icke deputation kan wisa nödwändigheten af samma stat.

Likaledes biföll ståndet hwad den första särskilta mening förmåler om 5 procent för fickur, bordstutsare och wäggur.

Sluteligen biföll ståndet, i anledning af h:r doctor Celsii hemställande, det må secreta handels- och manufacturdeputation, innan den sluter dess riksdagsarbete, yttra sig om manufacturcontoirets giöromål och den instruction, som bemålte contoир har att följa till nästa riksdag; hwilket är så mycket nödigare, som man ofta förspörjer collision emellan commercecollegium och manufacturcontoiret, wid hwilket tillfälle hos deputation äfwen torde komma i öfwerwägande, huruwida någon särskilt och secret deputation hädanefter wid riksdagarne kan wara nödig, emedan kammar-, oeconomie- och commercedeputation, som har att sysla med den öfriga hushållningen i riket synes kunna bestrida dessa ärender, sedan de nu mera kommit att sättas på en stadigare fot. Och anmodades ståndets ledamöter, att uti deputation härom göra påminnelse.

5 §. Ytterligare företogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående Rutiska arfwingarnes kronofordran.¹⁶²³

H:r kyrkoherden magister Lenngren uprepade kortteligen hwad öfwer denna sak uti förra cession blifwit discourerat och reducerar sig altsammans till 2:ne frågor: 1:o om Ruthiska arfwingarne kunna säijas hafwa nå-

---

¹⁶²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 102. Jfr prot. ovan 29 april och 7 maj.

gon fordran hos kronan. 2:o i händelse fordran befinnes wara riktig, om den bör betalas med hemmansränta in natura eller med penningar.

Hwad det förra angår, så upwiste nu herr kyrkoherden den af kongl. kammarcollegio under d:n 18 Maji 1757 emellan kronan och förenämde arfwingar uprättade liquidation, hwaruti förmåles, det kammarrådet Ruth för dess andel uti tiärucompagniets gravation à 88 098 d:r 24 öre silf:mt, updragit sina kiöpegods till en summa af 70 562 d:r 19 öre 20 p. jemte några andra specificerade poster, hwilket altsammans, ehuru det icke tillfyllest swarat emot dess debet, Kongl. Maj:t af gunst och nåde antagit för full betalning, samt icke allenast frikallat kammarrådet Ruth och dess arfwingar för alt vidare tilltal, utan ock benådat honom och dess fru med lifstids besittning af kiöpegodsens, dock så att de sedermera utan all last och besvär måtte kronan hemfalla, och sålunda ömse sidors præentioner förswinna. H:r kyrkoherden wille häraf införa, att sedan contract woro med kronan ingångit, så borde det stå, och ingen efterräkning på någondera sidan formeras. Det hade i går under discourserna blifwit omnämt, att en ytterligare liquidation kommit emellan, efter hwilken Ruthiske arfwingarne få en sådan fordran. Härtill torde kunna swaras, att såsom denna liquidation uphäfwer det förra contractet, så kunna ock ständerne nu uphäfwa liquidation, ty det kan icke sägas att Ruthiske arfwingarne i någor måtto äro lidande, emedan kammarrådet Ruth icke allenast fädt afstå sina kiöpegods för en dryg summa räknade, ehuru de dem för en ringa penning inköpt, utan ock genom kongl. gunst och nåd för öfwerskättet af skulden fädt upgifwa åtskillige nog owissa fordringar, och ändock därutöfwer uti sin och sin hustrus lifstid fädt nyttja kiöpegodsens utan någon afgift. Och som sålunda icke någon öfwerexecution haft rum, så kan icke heller däraf grund tagas till den nu pretenderade fordran. Men om ock alt detta oaktadt, fordran skulle godkännas, så blir dock för det andra frågan, om den uti hemmansränta eller penningar skall betalas? När deputation tillstyrker det förra, beropar den sig dels på de så kallade allmänna resolutioner samt adeliga privilegierne, men berörde resolutioner kunna icke hit appliceras, ty de angå reductionsmålen; icke heller kunna privilegierne åberopas, så wida icke något blifwit kammarrådet Ruth med wåld eller orätta ifrångångit. Ytterligare är härwid till märkandes, att sedan hela balancen war circa 88/m, och kiöpegodsens blefwo antagen för 70 000 d:r, så resterade balance 18 000 d:r för hwilken några penningepåster upgofwos. Det ford-

ranssaldo hwarmed liquidation sig nu slutar kommer sålunda icke af någon öfwerexecution i gods, utan däraf, att de owissa penningepåster blefwo icke allenast godkände, utan ock sedermera högre ansedde. Om det ock skulle sägas, att Ruthiska balancen efter sednare upgiften blef modererad till 65 000 d:r och köpegodsens till 70/m uptagne, så att ett öfverskott till 4 à 5 000 d:r woro i hemmansräntor, så är till märkandes, att kammarrådet Ruth som förbemält är, satt i possession af köpegodsens och borde erlægga ränta för dess balance, hwilken ränta sig besteg till 10 000 d:r och utgiorde sålunda med capitalet sammanslagit 75 000 d:r, samt följakteligen mer än köpegodsens värde. Och i anseende till alt detta har kongl. kammarcollegium med alt skäl härwid åberopat kongl. brefwen år 1694 och 1702.

H:r kyrkoherden magister Kollinius instämde med h:r kyrkoherden Lenngren uti det, att denna sak ankommer uppå de 2:ne upgifna frågor. Den förra frågan eller den omtalte cession af köpegodsens trodde h:r kyrkoherden till fullo uplysas af den nu upwiste liquidation, när man jemförer det ena med det andra, och följer sakerna efter som de sig hwarje tid förändrat. År 1695 giordes första observation på tiärucompagniet och då blef dess skuld utsatt till circa 264/m, hwaraf 1/3:del eller 88/m lades kammarrådet Ruth till last. Denna skuld skulle prompt betalas. Han upgifwer fastigheter, som emottagas till 4 1/2 procent och utgör i penningar 70/m. Han upgifwer andra penningeposter till ungefär 11/m och brast för honom ännu 7 000 d:r. Hwad sker då? Mannen war gammal, hade länge tjent och war nu blefwen utfattig. Konungen gör honom nåd på det sättet nämligen, att han förskonas för de återstående 7 000 d:r och feck nyttja en del af köpegodsens i sin lifstid. På denna tid war detta en nåd. Några år därefter¹⁶²⁴ och sedan cession på detta sättet war giord, erkänner samma liquidationscommission, att tiärucompagniet woro för mycket graverat till en summa af 66/m d:r hwaraf tredjedelen eller 22/m sig belopp på kammarrådet Ruth, så att han i stället för 88/m bordt allenast graveras för 66/m.

Som nu Ruth, på sätt som åfwanföre är sagt, hade præsterat 81/m, så hade han upgifwit 15/m d:r mer, än hans rätta skuld war. Desse 15/m borde han ock få tillbakars. När man nu öfwer desse data anställer en juste reflection, så befinnes, att hwad 1695 i anseende till då warande omständigheter kallas och wärkeligen war en kongl. nåd, att Ruth feck eftergift på

---

¹⁶²⁴ därfter i prot.

7 000 d:r och satt i possession af ägendomen till sin död, det kunde sedermera icke så kallas, sedan saken sig i så måtto ändrade, att kongen sielf resolverade, det med Ruth skulle liquideras, och det blef bewist, att han giordt öfwerbetalning. Af sådan grund fick borgmästaren Bunge, som war en af tiärucompagniets interessenter, år 1718 till fullo ut sitt öfwerbetalta capital 22 213 dal. 26 öre 15 2/5 pg:r silf:mt jemte uplupit interesse ifrån år 1695. Och ehuruwål kongl. kammarcollegium, i anledning af actors anmälan angående cession, hemstält Ruthiska saken under Kongl. Maj:ts nådiga förklaring och det sålunda af den orsaken kommit att dröijjas med dess sak, så har Kongl. Maj:t genom öppen resolution af d:n 15 Julii 1755, hwilken resolution nu wunnit laga kraft, i nåder förklarar, att den i början öförmälta cession woro genom de sednare kongl. brefwen af d:n 25 Junii 1700 och d:n 8 Maji 1701 aldeles uphäfwen, samt att Ruthiska sterbhuset till godo kommer hwad efter en noga och riktig liquidation det samma af kronan i underdånighet kan hafwa att fordra. Uppå en sådan grund kan man med säkerhet säija, att uppå förenämde cession kan ej hafwas minsta afseende, utan ikläder denna sak sig namn af öfwerexecution. Här menas dock icke en sådan wåldsam execution, att kronobetjente eller beslagskarlar på otillbörligit sätt därwid lagt handen, utan i den mening, som under souverainitetstiden skedde, att då någon balance upgafs och det stundom hastigt nog så fölgde straxt konungens befallning om indragande, och häremot hade man icke frihet att något påminna.

H:r kyrkoherden fortfor widare, att när fordran sålunda anses för ostridig, att det frågas på hwad sätt den skall betalas, antingen med hemmans- eller kiöpegodsränta in natura, eller penningar, så bör först efterses, hwarifrån Ruthiska balancen kommit. Då befinnes, att den består af ett capital i penningar à 32 075 d:r 30 öre 14 13/15 p:r samt interesse à 6 procent till d:n 1 Junii 1695, 33 808 d. 30 2/15, tillsammans 65 884 d:r 28 öre 15 p:r s:mt, som är den rätta Ruthiska skulden till Kongl. Maj:t och kronan för 1/3:del af tiärucompagniets gravationer. Här frågas widare hwarmed får och kan en sådan penningeskuld betalas? Efter så wäl allmänna lagen, som äfwen sielfwa reductionsstadgarne, har en debitor frihet att betala med hwad han will och gitter, så att om Ruth kunnat betala hela skulden med penningar, så hade ingen kommit åt hans fasta ägendom, men när nu det icke skedt, utan penningar, jemte fast ägendom blifwit till betalning upgifwen och liquidation bör formeras, så bör först uti credit afskrifwas,

hwad uti penningar eller lösören blifwit betalt, hwilket äfwen af kongl. kammarcollegium wid denna liquidation blifwit observerat, och sedermera afföres, hwad uti fast ägendom blifwit lefwererat, samt saldo, om något blifwer, såsom fast ägendom crediteras. De af kongl. kammarcollegium åberopade bref höra icke hit, ty de handla om reductionssaken, men denna fordran härrörer däraf, att debitorn blifwit öfwerexsequerad. Likaledes förändrar icke heller det Ruthiske arfwingarnes rätt, på hwad sätt eller till hwad pris Ruth kommit till desse kiöpegods; nog utaf, att han war justus possessor och att kronan tog godset af honom för ett gångbart pris à 4 1/2 procent, och blir det alltid eventuelt, om fasta ägendorar efter tidernas omskiften stiga eller falla. Icke heller förminskar det Ruths rättighet, att han några år disponerade en del af de indragne fasta ägendorarne, ty han betalte under samma tid ränta för dess balance, som äfwen uti liquidation blifwit observerat. Men att wilja påstå, det denna ränta som sig bestiger till 10 088 d. 10 öre 9 p:r s:mt och sammanlagt med balancen gör 76 973 d:r 7 öre skall absorbera hela wärdet à 70/m dal:r för kiöpegodsens, det woro utom annan consideration, att sammanblanda capitaler och interesse med hwart annat, och kunde gifwa anledning därtill, att de, som hafwa kronofordran af ränta in natura, äfwen kunde begära interesstet betalt med ränta in natura. I anledning af allt detta, och i synnerhet när adel. privilegierne så tydeligen taga frälsemäns kiöpegods i beskydd, så kunde h:r kyrkoherden för sin del ej annat finna, än att denna fordran, som efter kongl. kammarcollegii egit widgående, och som orden lyda uti sielfwa liquidation, existerar genom de indragne kiöpegodsens bör med hemmansränta in natura betalas. Om det ock ändteligen skulle poneras, att de Ruthiska kiöpegodsens böra gå uti betalning till kronan, så är till märkandes, att balancen war 65/m dal., men kiöpegodsens wärderade till 70 000 d:r, och att åtminstone denna difference bör med ränta in natura betalas.

H:r kyrkoherden Lenngren anmärkte åter, att de smärre poster à 11 000 d:r, som af Ruth blefwo till betalning upgifne, kunde ej annorlunda anses, än såsom owissa, ehuru de sedermera blifwit uti liquidation uptagne, och har jämwäl den nu warande fordran af dem härrördt.

Härwid erhindrades af h:r kyrkoherden Kollinius, att ehuruwäl dessa poster wid deras första upgifwande år 1698 blifwit såsom owisse ansedde, så hafwa de dock sedermera uti kronans cassa influtit, och därföre uti den sednare liquidation såsom wigtige betalningar uptagne.

Ändteligen biföll ståndet uppå giord proposition, deputations betänkande på det sätt, att denna fordran kommer att betalas uti penningar.

6 §. Föredrogs å nyo kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande öfwer det af präsidenten friherre Höpken med kronan sökte hemmansbyte.¹⁶²⁵

H:r kyrkoherden magister Wikman hölt före, att om detta bifalles, så må man dock göra förbehåll, det sådane hemman som äro till boställen wid någon stat anslagne, ej må bortbytas, eller kongl. kammarcollegium aldeles förbudas att sådane byten tillstyrka.

H:r probsten doctor Serenius erhindrade, att den öfverskottsfrälseränta in natura å 1 d:r 2 öre 9 1/2 p. må till kronan hemfalla.

Men hwad det förra angår, anmärktes, att alla byten komma under ständers skärskådande innan de fastställas, och utom dess har kammar-, oeconomic- och commercedeputation tillfälle att observera detta uti dess berättelse angående bytes- och liquidationssakerne. Och hwad angår öfverskottet, så lærer kronan ej skäligen kunna mera begära än fullt gen fullo, och öfverskottet godtgiöras.

Ståndet biföll sålunda deputations betänkande.

7 §. Likaledes biföll ståndet bemälte deputations betänkande, öfwer det af riksrådet friherre Löwenhielm sökte hemmansbyte.¹⁶²⁶

8 §. Företogs å nyo secreta deputations betänkande¹⁶²⁷ om kammarherren friherre Reuterholms besvär, jemte dess memorial, och instämde ståndet med ridderskapets och adelens utlåtande.

Dock erindrade sig ståndet härwid hwad tillföre om kongl. secreteraren Silfwerstolpes tour blifwit resolverat, som ock ytterligare kommer att i akt tagas, när tienstesaken förekommer.

9 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande öfwer capitain Gyllenhammars besvär.¹⁶²⁸

---

¹⁶²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 104. Jfr prot. ovan 26 april.

¹⁶²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 103.

¹⁶²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 86.

¹⁶²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 98.

10 §. H:r probsten och theologiae lectorn i Carlstad magister Ullholm anmälte genom skrifteligt memorial som uplästes, den angelägenheten, att Carlstad trivialschola må förses med en rectors och correctors classe likmätigt inrättningen wid andra scholar, och upgifwer tillika någon kronospanmål, som till dessa behof kunde användas.

Ståndet förklarade dess benägenhet för denna schola, men som denna spannemål torde till andre behof wara oumgängelig, så tillstyrkte ståndet, att probsten Ullholm wänder sig med detta memorial till secrete utskottet, och låfwade ståndets ledamöter denna ansökning i det möjligaste understödja.

11 §. H:r probsten doctor Wahlborg, ledamot uti fiskerideputation, gaf tillkänna, att saken angående fiskeriers inrättande å Uhlefeldtska stipendiihemmanen uti bemälte deputation förewarit, då ståndets närwarande ledamöter fölgt den instruction, som af ståndet blifwit gifwen, men att de öfrige ståndens ledamöter icke desto mindre fortfarit med discourser öfwer saken.

Ståndet fant bäst wara, att i händelse deputation ej skulle förmås, att öfwerlämna saken till Kongl. Maj:ts nådiga afgörande, som enligt testamentariska disposition äger hålla hand öfwer testamentet; utan wille til ständerne upgifwa något förordnande, som med stipendiiförordningen colliderar, så kunna ståndets ledamöter bifoga deras särskilta mening, och will ståndet sedermera lägga hand wid saken, som omständigheterna fordra.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 10 Maji

1 §. Högwördigste herr archibiskopen anmälte, orsaken hwarföre plenum blifwit i dag till kl. 12 anslagit woro det, att någon beskickning förwäntades ifrån kongl. håfwet, och utom dess hade ridderskapet och adelen, uti nästledne pleno, för sin del funnit för godt, det må hela denna wecka lämnas till deputationernes sammanträde, på det de till den af ständerne utsatte tiden må blifwa färdige med deras arbeten, hwarefter plena sedermera hwarje dag komma att hållas; och hade herr grefwen och landtmarschalken anmält detta hos de öfrige talemännen, att uti stånden föredragas.

Ståndet hade ej något härwid att påminna.

2 §. Företredde 2:ne kongl. kammarherrar, och anmälte friherre Reuterholm, som förde ordet, Hennes Kongl. Maj:t Drottningens nådiga hälsning med förmälan, det sedan Hennes Kongl. Maj:t låtit sig underrättas, att riksens ständer låtit förmärka sin åstundan, att nästkommande fredag, d:n 14 i denna månad, som är Hans Kongl. Maj:ts födelsedag, i underdånighet lyckönska Hans Kongl. Maj:t, så hade Hennes Kongl. Maj:t welat nyttja samma tilfälle, att i dess eget hus med riksens ständer dela den allmänna glädjen öfwer Hans Kongl. Maj:ts höga och bättre wälmåga nu än förledit år wid denna tid, samt att i sådant afseende Hennes Kongl. Maj:ts nådiga wilja woro, det ståndets deputerade blifwa qwar till middagen wid kongl. håfwet.

Högwördigste herr archibiskopen bad hos Hennes Kongl. Maj:t förmälas ståndets underdåniga tacksäjelse, samt att ståndet wil i underdånighet hörsamma Hennes Kongl. Maj:ts nådiga kallelse.

3 §. Högwördigste herr archibiskopen berättade, att Hans Kongl. Maj:t i nåder behagat bifalla en wapenhwila på 2:ne månader, emellan Kongl. Maj:ts general en chef i Pomern och preusiske commenderande generalen printsen af Wurtemberg, från d:n 7 April till d:n 7 Junii, hwilket secrete utskottet bordt riksens ständer in plenis tillkänna gifwa.

4 §. Utnämde ståndet deputerade som jämte högwördigste herr archibiskopen och talemannen nästkommande fredag komma at resa ut till Drottningeholm och upwakta Hans Kongl. Maj:t, näml.

biskopen h:r doctor Filenius,
biskopen h:r doctor Halenius,
biskopen h:r doctor Menander,
biskopen h:r doctor Lamberg,
superintendenten doctor Lutkeman,
kongl. öfwerhåfpredikanten herr doctor Schröder,
kyrkoherden h:r doctor Celsius,
herr probsten Alm,
herr kyrkoherden Wikman,
herr probsten Palmærus,
herr probsten Forssenius,
herr probsten Humbla,
herr probsten Serenius,

herr probsten Hellberg,
herr probsten Gagner,
herr probsten Alin,
herr probsten Almquist,
herr professor Gadolin
herr probsten Ziebet,
herr kyrkoherden Hofgardt,
domprobsten h:r doctor Fortelius,
herr probsten doctor Wahlborg,
herr probsten doctor Schröder,
herr probsten Ullholm,
herr probsten Staf.

5 §. Uppå ståndets anmodan åtog sig biskopen i Åbo h:r doctor Menander, att wid riksdagens slut hålla predikan, och förmälte högwördigste herr archibiskopen, det texten lærer med det första efter ingifwit förslag af Kongl. Maj:t utnämnas.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 17 Maji

1 §. Föredrogs extractum protocollis af d:n 21 April ifrån allmänna beswärs-deputation angående det, att deputationer, till hwilka några puncter af allmänna beswären blifwit remitterade, directe insändt deras yttrande till ståndens plena.

Wid denna öfwerläggningen fant ståndet wara uti dess rätta ordning, att allmänna beswärs-deputation ej mindre än andra deputationer, i följe af riksdagsordningens 14 § bör utarbete de därstädes anmälda mål, samt projectera resolutioner, ehuru deputation äger frihet att därwid förut inhämta andre deputationers samt kongl. collegiernes utlåtande, samt att fördenskull de deputationer till hwilka allmänna beswären blifwit remitterade, böra sända dem till allmänna beswärs-deputation tilbakars, som då tager saken under öfwerwägande och antingen instämmer med den deputation, dit målet warit remitterat, eller ock sig särskilt yttrar, men insänder altsammans till ståndens plena. Dock som tiden nu skyndar till riksdagens slut, fant ståndet för godt, att denna gången må förblifwa wid det som skedt.

2 §. Föredrogs å nyo capitain Sinclairs memorial angående befordran wid civile staten,¹⁶²⁹ och instämde ståndet med ridderskapet och adelen, som bifallit, att sökanden till någon sysla wid civilstaten må niuta befordran.

3 §. Företogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om hospitals- och barnhusverket i riket,¹⁶³⁰ hwarwid tillika uplästes hwad ståndets deputerade öfwer wissa puncter sig utlätit.¹⁶³¹

Och hwad först angår de af deputation omrörde 2:ne förra slagen som uti hospitaler blifwa antagne, näml:n till ålders komne menniskor, så fant wäl ståndet, att hospitalerne icke bör upfyllas med sådane som af ålderdoms långwariga krämpor, eller någon slags ofärdighet hindras att sielfwa förskaffa sig tillräckeligit underhåll, och ej hafwa anhörige, som sig om dem wårda, hwilka till en stor del kunna uppehållas på sätt, som kyrkolagens 28 cap. 5 § samt landshöfdingeinstruction föreskrifwer, så att fördenskull ålderdom och skröplighet icke blifwer enda caractern af ett hospitalshion. Så fant dock ståndet, det sådane icke kunna aldeles uteslutas, emedan hospitalerne på olika orter kunna wara af olika beskaffenhet, i anseende så wäl till inrättningarnes grund, som det olika tillstånd, hwaruti hwart och ett sig nu för tiden befinner, samt flere omständigheter.

Ståndet stadnade fördenskull i det slut, att de af andra classen hafwa företråde, att blifwa uti hospitaler intagne, hwarwid det ordet: smittosamma, går ut, men att föreståndarne wid hwarje hospital, jemte det de hafwa detta för ögnamärke, må äga frihet, att hos wederbörande till specielt förordnande anmäla, då omständigheterna fordra, att någre af förra slaget skola uti hospitalet intagas.

De omrörde 100 d:r, som till hospitalet skola betalas, böra af hela häradet sammanskiutas, emedan en sådan afgift skulle blifwa för en enda sochn nog betungande.

Hwad om lifstids räntor förmäles blef af ståndet bifallit.

Wid den förra swårigheten som anföres angående de fattigas underhållande i städerna, följes samma principe, som åfwanföre är sagt om ålderstegne och bräcklige å landet.

---

¹⁶²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 394.

¹⁶³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 50. Jfr prot. ovan 25 februari.

¹⁶³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 126, bilaga.

Wid den sednare swårigheten och det förslag som upgifwes till jämkning hospitalerne emellan medelst 4 procents afdragning af hela inkomsten, förmälte h:r probsten Mathesius och h:r kyrkoherden Laihiander, att detta är så mycket nödigare, som man finner, att hospitaler ej finnas på alla orter, och aflägsenheten gör att icke alla orters inwånare kunna sig af hospitalerne betjäna, ehuru de hafwa allmän fond och äro till allmän nytta inrättade.

Men som sådant befinnes stridande emot hospitalernes privilegier, samt förorsaka hinder wid de föräringar, som annars af christeligen sinnade menniskior kunna till hospitalerne göras, jemte flere considerationer, så fant ståndet betänkeligit att bifalla detta förslag, hwarföre det ock går ut, hwad nedanföre anföres om fondens samlande och utdelande åt de ställen som äro mäst i behof.

Hwad af deputation förmäles om öfwerinseendet af en riksens ständers deputation, blef bifallit.

Hwad närmare styrelsen wid hwart och ett werk särskilt angår, fant ståndet bäst wara, att därmed förblifwer wid det som kongl. kyrkolagen uti 28 cap. 3 § föreskrifwer.

Hwad angår betjäningen, så biföll ståndet, det må hospitalspredikants- och syslomanstjensterne, enligt kyrkolagens 28 cap. 7 §, så mycket möjligit är förenas, dock utan att deras år räknas för dubbla, emedan de genom detta syslornas sammansläende blifwa med någorlunda god utkomst försedde, och consistorierna icke lära underlåta, att hafwa deras befordran sig i ömaste måtto om hiertat.

Wid inkomsternas upräknande anmärktes, huruwida 1/8:delsprocenten af alla boupteckningssummor och sakören på alla ställen höra till hospitalerne, och att fördenskull därmed förblifwer efter förra författningar.

Hwad förvaltningen af inkomsterne angår, och 1:o kronotijondespannemålen, så biföll ståndet deputations betänkande i den delen, det må wäl spannemål in natura anordnas till hospitalet ifrån de närmast belägna hemman eller kyrkoherbergen, dock att sådant icke ankommer på syslomannens behag, utan må någon tour följas emellan hemmansåboerne, men aldenstund markegången dependerar af de torgpris, som wid Thomasmässotiden äro i städerna, hwilka pris nog ofta ankomma på de handlandes behag och sammansättning så höll ståndet före, det må med öfwerskottet, som kommer att säljas, förfaras på samma sätt som med annan kronotijon-

de, så att hospitalernes och barnhusens nytta på alt sätt sökes. 2:dra puncten bifalles om hemmans, qwarnars, m. m. förbytande. Hwarjemte ståndet håller före, det ett sådant förbud bör sträcka sig till boställen och hemman i gemen, som på någon stat äro indelte. Likaledes biföll ståndet 4:de p. om räntornes minskande.

Wid 4:de puncten förekom någon discours, om hospitals- och barnhusfastigheternes upplåtande till skatte, hwilket ehuruwål det i början synes bidraga till fondens förökande, dock torde bana vägen til det, att ägendomarne med tiden kunde blifwa abalienerade.

H:r superintendenten doctor Lutkeman gaf tillkänna, huru det nu är på vägen, att Wisby hospitals hemman skola till skatte försäljas, men att ock en sådan försälgning är nödig, om annars hospitalet skall kunna med förman för landet bestå. I anledning häraf anmärktes, att orterne kunna wara olika, samt att generailt förordnande icke kan wara till alla orter lämpeligt. Resolwerades fördenskull, att hwad denna omständighet angår, så förfares därmed enligt 6 § af 1723 års skattekiöpsförordning,¹⁶³² men därjemte pröfwade ståndet nödigt wara, det egennyttige sysloman icke må tillåtas att bruka underslef till sin fördel wid åboers af- och tillsättande, utan må föreståndarne noga tillse, att det kommer hospitalerne eller barnhusen till godo, som genom arrendets eller räntans förhöijning kan erhållas, hwarwid dock åboerne, och i synnerhet de som befinnas hafwa wäl häfdat sina hemman, ej på något wis böra försättas i lidande, såsom ock att de få ersättning af efterträdaren för deras bewisligen giorda omkostnad i händelse åborättigheten på något sätt skulle dem frångå.

Med andelen i sakören, boupteckningssummor, jemte håfpenningar, samt hwad i fattigbössor samlas, förhålles efter förra författningar.

Bifalles angående kronofordringar.

Wid medlens användande bifölls hwad som förmåles om rums tillredande för uslingar, men i akt tages, hwad ofwanföre är sagt om ålderstegnas intagande.

Äfwen biföll ståndet, det barn må underhållas utom barnhuset hos egne och fostermödrar, men ståndet håller före, att det i deputations betänkande sedermera utsatte dalertal i månaden kunde något förökas, på det de utsatte

---

¹⁶³² Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Huru med de Hemman och Cronolägenheter, som til Skatte försäljas, förhållas skal.*

barnens wilkor icke må blifwa alt för sämre, än deras, som på sielfwa barnhusen inrymmas.

Ståndet hade icke heller något att påminna wid det, att sådane af publique medel upfostrade barn niuta underwisning i publique scholar, men att de utan åtskilnad skola niuta underhåll först och främst af sochnegången, och sedan fyllnad af barnhusmedlen, fant ståndet wara stridande emot sochnegångens första inrättning, samt flere i vår fria regering därom sedermera gjorde författningar; warandes berörde sochnegång dels anordnad för sådane personer, hwilka hafwa lust, att genom studier och bokeliga konster giöra sig skickelige och capable till fäderneslandets tjenst, men icke af the medel äro, att de kunna dem fortsätta, som orden lyda i kongl. brefwet af d:n 29 Nov. 1693, dels ock enligt Kongl. Maj:ts nådiga resolution på ridderskapets och adelens beswär d:n 8 Junii 1739,¹⁶³³ scholæbetjeningen till lön anslagen, som efter presterskapets privilegier bör oförminskad bibehållas. I följe därpå bör andelen af sochnegångspenningarne endast tillfalla sådane fattiga barn, som gifwa bästa hopp om sig att giöra wackra framsteg i studier, men icke till sådane, som efter deputations tanka sedermera böra utlämnas i tjenst, handtwärk eller andre näringsfång, utan lærer för desse sednares underhåll wid deras underwisning ej annan tillgång gifwas, än den de haft för sin öfriga upfostran.

Wid utsättandet af hospitalernes fond anmärktes, hwad åfwanföre om skattekiöp är anmärkt.

Sluteligen befaltes notarien att upsätta altsammans detta uti ett utdrag af protocollet, på det ståndets tankar öfwer denna sak, må med de öfrige stånden communiceras.¹⁶³⁴

4 §. Högwördigste herr archibiskopen gaf tillkänna, at Hans Kongl. Maj:t i nåder utnämte text till riksdagspredikan, psalm 85 v. 10–11. Och åtog sig, på ståndets anmodan, doctor Fortelius, som nyligen blifwit förordnad till biskop i Borgo stift, att wara vicarius concionator.

---

¹⁶³³ Tryckt resolution 8 juni 1739: *Kongl. maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som ridderskapet och adelen wid then nyligen öfwerståndne riksdagen i underdånighet andragit.*

¹⁶³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 126.

5 §. En deputation från bondeståndet recommenderade till afgjörande saken om nybyggen på Öland,¹⁶³⁵ samt en punct af allmänna beswären om skogarne.

6 §. Kyrkoherden magister Wikman anmälte, att protocolsdeputations betänkande uti Stagnellska saken till plena inkommit,¹⁶³⁶ men hemställte om icke ståndet behagade tillika infordra det betänkande som ifrån utskottet gådt till deputation, på det ståndet må om denna sak få så mycket mera lius och underrättelse, hwilket bewiljades.

7 §. Deputerade ankommo från ridderskapet och adelen, som aflämnade extractum protocollii angående öfwerstlieutenant Durietz¹⁶³⁷ samt påminte om swar uti tienstesaken.¹⁶³⁸

8 §. Föredrogs 2:ne extracta protocollii från justitiæ-¹⁶³⁹ samt kammar-, oeconomie- och commercedeputation¹⁶⁴⁰ angående att få sammanträda eftermiddagarne till oafgjorde ärenders afslutande. Och instämde ståndet med ridderskapet och adelen, som resolverat, att deputationerne få sammanträda eftermiddagarne till och med nästa lördag, till att justera deras afgjorde arbeten och om expeditionerne besörja, med det förbehåll, att inga nya mål företagas till utarbetande.

9 §. Deputerade gåfwo tillkänna, att borgareståndet bifallit deputationernes sammanträde. Eftermiddagen, med tillägning af nyssnämde wilkor, samt att deputation wid slutet af hwarje session uti protocollet låter inflyta, hwad dag och tima den åter wil komma tillsammans.

---

¹⁶³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 31.

¹⁶³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, protokollsdeputationens akter, nr 16. Behandlas 24 maj.

¹⁶³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 56.

¹⁶³⁸ Avser Ridderskapets och adelns protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 32. Se prot. 7 juni.

¹⁶³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 97.

¹⁶⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 176.

10 §. Uplästes kammarherren baron Stiernstedts memorial¹⁶⁴¹ angående närmare tillsyn af nådemedlens bruk, så wäl hos embetsmän, som dem, hwilka i rikets tjenst söka befordran, med mera.

Ståndet erhindrade sig härwid, huruledes ståndet, enligt dess åliggande plikt wid så wäl de förra som denna riksdag låtit wara sig angelägnast att tänka på religionens wård och christendomens förkofring, samt hos riksens ständer anmäla, hwad på deras åtgärd kunnat ankomma. I synnerhet att ståndet i 2 § af dess allmänna beswär wid förleden riksdag, hos riksens ständer anfört, så wäl det nu af baron Stiernstedt anmäles, som ock åtskiligt annat, som länder till motande af christendomens förfall och befordran af dess alfwarlige utöfning, ehuruwäl för emellankommande orsaker den expedition den gången icke kom till verkställighet.

Icke desto mindre betygade ståndet sig fägnad öfwer det, att baron Stiernstedt, som är en dotterson af framl:ne domprobsten i Upsala doctor Molin och en ledamot af ridderskapet och adelen, på ett så alfwarsamt och wärdigt sätt yrkat samma angelägna ärende, och räknade sålunda ståndet för ett särdeles nöije att bifalla detta memorial, samt det samma genom utdrag af protocollet hos de öfrige stånden, till ett lika bifall, på det ömaste recommendera.¹⁶⁴² Hwarjemte resolverades, att det samma genom trycket må allmänt göras.¹⁶⁴³

11 §. Uplästes lazaretsdeputations betänkande, om det här i Stockholm inrättade lazarettets tillstånd,¹⁶⁴⁴ jemte ett särskilt votum, inlämnat af capitaine Lejonhielm. Hwarjemte h:r probsten doctor Serenius upläste några af sig skrifteligen författade anmärkningar wid hushållningen, och tillade, att om härwid icke blir någon bättre ordning, så wil han aldrig contribuera något till lazaretet, eller upmuntra andra därtill.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte sig wara öfwertygad om det, att hwad så wäl af deputation, som nu af h:r doctor Serenius woro anfördt,

---

¹⁶⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 410. Tryckt som: *Ödmjukt memorial* (Stockholm 1763).

¹⁶⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 125 och 130 (två olika versioner).

¹⁶⁴³ Se ovan.

¹⁶⁴⁴ Daterat 29 april 1762. Tryckt: *Rikens ständers lazarets deputations betänkande angående lazarettens inrättningen här i staden och de därvid nödwändige förbättringar* (Stockholm 1765).

härörde af fullkomlig nit för detta werk, men så trodde h:r doctorn dock, det en eller annan anmärkning kunde därwid hafwa rum. H:r doctorn anförde, att när detta lazaretet för flere år tillbakars blifwit anlagt, och erfarenheten wisade att därwid fordrades en speciel upsigt, så blef riddarehuskammereraren, directeuren Kirstein utsedd, hwilken samma upsigt skulle anförtras.

Ehuru denna man, såsom andre, må hafwa sina meniskligheter, så har han dock med mycken slit och omsorg bewakat denna sin påst. Det torde wäl kunnat hända, att han nyttjat någon sin egen beqwämlighet, såsom husrum och dylikt, men han har dock tillika låtit förspörja all ömhet för de siuka, hållit ordning bland betjeningen, och gjordt sådan redo för de medel som gådt genom hans hand, att han efter behörig räkningarnes revision, för hwarje år undfått decharge. H:r doctorn will icke wägra, utan fast mer påstå, det tillräckliga reglor blifwa föreskrefne att i akt tagas wid förvaltningen, så wid detta som andre publique werk, och det woro för riksens ständer ett wärdigt giöromål, men att giöra en sådan ändring wid förvaltningen, som deputation föreslagit, trodde h:r doctorn wara mindre gagneligit, såsom icke heller h:r doctorn kan finna sig wid det förslaget, att medicamenterne skola genom entreprenade anskaffas, emedan antingen apothequaren eller de siuka därwid blifwa lidande. Icke heller håller det stick, att det närmaste apothequa bör i synnerhet brukas, så wida de bästa medicamenter böra här anskaffas; och är det icke heller rätt, att taga denna betjening från en man, som efter wederbörandes intygande är räknad för den, som ibland apothequare är af synbar insigt, har genom konungens förordnande fådt samma betjening och därwid skickat sig wäl, dessutom förefaller åtskilliga andre considerationer wid fondens förökande och mera dylikt, hwaröfwer h:r doctorn will sig särskilt utlåta.

Högwördigste herr archibiskopen förestälte, att detta betänkande innehåller åtskilliga momenta, hwaröfwer ståndet sig kommer att yttra, och gjorde efter någon vidare discours, uppå fleres begäran¹⁶⁴⁵ först proposition, om förvaltningen wid lazaretet, på samma sätt som tillföre kommer att stå under kongl. sundhetscommissions inseende och direction, hwilket af ståndet bifölls. Och som tiden nu war förfluten, upsköt ståndet

---

¹⁶⁴⁵ *begäran* i prot.

med det öfriga, och befaltes notarien, att af betänkandet formera ett kortt utdrag öfwer alla puncter.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 18 Maji

1 §. Uplästes och bifölls tulldeputations betänkande¹⁶⁴⁶ om tullfrihet på medicinalier och franskt bränwin för apotequaren uti Tavastehus.

2 §. Uplästes justitiæ- samt kammar-, oeconomie- och commercedeputationernes betänkande *_*,¹⁶⁴⁷ [som blef hwilande til en annan gång].¹⁶⁴⁸

3 §. Uplästes och bifölls *serete*¹⁶⁴⁹ utskottets extractum protocoll¹⁶⁵⁰ angående bancosecreteraren Daniel Lundmark.

4 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande¹⁶⁵¹ om tillökning i smide wid Aspa och Ahlgrena stångjärnswärk.

5 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations extractum protocoll¹⁶⁵² angående permission för assessorn von Nackrei, hwarwid dock biskopen h:r doctor Benzeltierna och h:r superintendenten doctor Lutkeman förklarade sig wara af den tanka, att en sådan ansökning bordt göras hos Kongl. Maj:t.

6 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande jemte bifogat project till kongl. förordning om duellsbrott.¹⁶⁵³

---

¹⁶⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 8.

¹⁶⁴⁷ Tomrum lämnat både i det renskrivna protokollet och i konceptprotokollet.

¹⁶⁴⁸ Utfyllt efter konc.

¹⁶⁴⁹ *serete* i prot.

¹⁶⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 80.

¹⁶⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 31.

¹⁶⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 79.

¹⁶⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 66.

7 §. Uppå gifwen anledning fant ståndet för godt, att genom en deputation hos de öfrige stånden erhindra, det må nu sedan samtelige stånden bifallit riksdagens slutande till pingst, landtmarschalken och talemän hos Kongl:e Maj:t begära dag till ständernes sammanträde på rikssalen, hwarjemte äfwen skulle gifwas tillkänna, det ståndet bifallit projectet om duellsbrotts straffande.

8 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande¹⁶⁵⁴ angående kåls upköpande från Sätters och Tuna sochnar.

9 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d:n 10 i denna månad,¹⁶⁵⁵ angående Deras Kongl. Maj:ters resa till Loka hälsobrunn som af ståndet bifölls med innerlig önskan, att nyttjandet af detta hälsowattn för Kongl. Maj:t må lända till hälsans förbättring och all hög wälmågo.

10 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d. [5 Maji]¹⁶⁵⁶ angående utrikessubsidierna, som blef hwilande till en annan gång.

H:r probsten doctor Serenius erhindrade därwid, det må secrete utskottet undgå sådane bundsförwanter för riket, som först draga det samma in i olycka, och sedan icke betala hwad de sig utfäst.

11 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli angående fullmäktige wid riksens ständers wärk.¹⁶⁵⁷

H:r probsten magister Mathesius gjorde nu samma erhindran som en gång tillföre, det må wid convoicommissariatet äfwen någon ledamot af ståndet utses.

H:r probsten doctor Serenius erhindrade, att af det arfwode, som sedan förledne riksdag är årligen gifwit de så kallade banquens commissarier eller ombudsmän i landsorterne, må äfwen något anslås till presterskapet eller ock samma arfwode aldeles indragas.

Hwad den af ridderskapet och adelen projecterade tillökning angår, så förklarade en och annan det en sådan tillökning kunde i sig sielf wara min-

---

¹⁶⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 22.

¹⁶⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 131.

¹⁶⁵⁶ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 284.

¹⁶⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 57.

dre nödig, hälst sakernas fortgång ej så särdeles därigenom befordras och hwarje wärks stat torde mera graveras. Dock som ridderskapet och adelen af öma considerationer detta enständigt påstådt, så biföll äfwen ståndet förenämde extractum protocollii hwad tillökningen af fullmäktige angår, wiljandes ståndet sig sedermera utlåta öfwer det, som af herrar probstarne Serenius och Mathesius woro erhindrat, såsom det ock är ståndets enskildta oeconomicum, hwad angår desse fullmäktiges förordnande eller ombyte.

12 §. H:r probsten magister Ziebet erhindrade, huruledes riksdagsfullmäktige från Lunds stift, wid förledne riksdag, hos riksens ständer anmält Blekinge kyrkors angelägenhet, att få dess i händer hafwande kronoförskrifningar betalte, men sedan denna ansökning, efter behörig remiss till secreete utskottet, af den orsak blifwit afslagen, att förskrifningarne icke blifwit anmälte och med påskrift tecknade innom den tid, som uti de därom utgifne publicationer och förordningar blifwit föreskrifwen; så hade ståndet, uppå herr biskopens och då warande riksdagsfullmäktiges begäran, och i anseende till kyrkornes öma angelägenhet, icke allenast för sin del faststält, det må bemälte kyrkor förhielpas till sin betalning, utan att den försummade formalitet må ligga i wägen, utan ock låtit utfärda ett extractum protocollii, hwaruti denna sak på det ömaste hos de öfrige stånden recommenderades. Som detta ärende wid förledne riksdag icke kommit till full verkställighet, så hade wäl stiftets fullmäktige denna gång welat anhålla, det ståndet gunstigt täckes åter åtaga sig denna sak, men fullmäktige hafwa fruktat, det den nu för tiden warande statsbrist skulle lägga hinder i wägen för samma ansökning, och därför häldre welat uppskiuta den samma till en annan tid, än exponera sig för afslag.

H:r probsten Ziebet anhölt fördenskull nu, hwaruti äfwen de öfrige fullmäktige från Lunds stift instämde, det behagade ståndet continuera dess ynnest för dessa fattige kyrkor, och wid ett annat tillfälle, hälst nästa riksdag, då förmodeligen statsverket kan finnas uti bättre tillstånd, befordra denna angelägenhet.

Ståndet biföll denna h:r probstens Ziebets begäran, samt att häröfwer ett utdrag af protocollet till Lunds stifts fullmäktige må aflämnas.

13 §. Uplästes och bifölls landt- och siömilitiæoeconomideputations betänkande¹⁶⁵⁸ öfwer 56 § af krigsbefällets besvär om regementschefer och flaggmäns disposition wid manskaps antagande.

14 §. Uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande¹⁶⁵⁹ öfwer 46 § af krigsbefällets besvär, om underhafwandes frikallande för åtal, sedan deras giöromål af chefen blifwit godkände.

15 §. Uplästes och bifölls berörde deputations betänkande¹⁶⁶⁰ öfwer 34 § af krigsbefällets besvär angående prolongation af tiden till redogörande för münsterskrifware.

16 §. Uplästes samma deputations betänkande om militiæförordningars samlande af kammarskrifwaren Sigfrid Gahm,¹⁶⁶¹ hwaröfwer ståndet instämde med ridderskapet och adelen som bifallit, dock att krigscollegium quartaliter efterser och pröfwar, huru Gahm detta dess arbete fortsätter och därefter låter honom dess arfwode tilldelas.

17 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁶⁶² öfwer 25 §¹⁶⁶³ af krigsbefällets besvär om hofsmeds- och trumslagareboställen.

18 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocolli af d:n 10 Martii angående chartæ sigillatæ-recognition.¹⁶⁶⁴

19 §. Föredrogs å nyo justitiædeputations utdrag af protocollet under d:n 15 Octob.¹⁶⁶⁵ angående riddarehusfiscalen Swedenstiernas besvär uti twisten emellan lifdragonerusthållarne, samt generallieutenanten Muhls sterb-

---

¹⁶⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 17.

¹⁶⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 16.

¹⁶⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 15.

¹⁶⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 7.

¹⁶⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 192.

¹⁶⁶³ Bilaga till föregående.

¹⁶⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 124, med bilaga.

¹⁶⁶⁵ Jfr prot. ovan 3 december 1761.

hus, jemte Swedenstiernas memorial,¹⁶⁶⁶ och emedan ledamöterna af secreta deputation gåfwo tillkänna, det deputation woro i begrep att upgifwa något förordnande uti detta ämne, så instämde ståndet med ridderskapet och adelen som remitterat Swedenstiernas memorial till secreta deputation, som äfwen har att inkomma med project till någon stadgad tour till befördran för dem alla, som äro i beställningar wid riksens ständers verk.

20 §. Uplästes utdrag af protocollet hållit i kongl. rådkammaren d:n 16 Februarii 1761, med tillhörige memorial och acter angående militärska lagar och inrättningar; och biföll ståndet ridderskapets och adelens utlåtande, att detta remitteras till secreta utskottet, med tilläggning, att i fall några sådane swårigheter, i anseende till sielfwa grunderne wid verkstäligheten häraf skulle möta, hwarwid riksens ständers yttrande erfordras, de ännu hos riksens ständers plena anmälas.

21 §. Föredrogs lieutenanten Georg Friedensclots¹⁶⁶⁷ memorial, angående skattekiöp å 3:ne halfwa Wadstena kronohospitalshemman, Kohlsta, i Möhlby sochn, Wifolka härad och Östergötland; och resolverades: sedan ståndet uti dess resolution öfwer kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om barnhus- och hospitalsverket förklarar, att hwad sådane hemmans skattekiöp angår, må därmed förhållas efter 6 § i 1723 års skattekiöpsförordning, med mera, så finner ståndet betänkeligit, att härtill samtycka, hälst härigenom gifwes ett mindre gagnande præjudicat, och sökanden ändock genom förenämde ståndets resolution blir för lidande befriad, och afgick härom en deputation till borgare- och bondeståndet.

22 §. Genom en deputation gaf borgareståndet tillkänna det bemälte stånd bifallit presteståndets genom deputerade, i dag gjorde proposition om dag till riksdagens slut, med den tilläggning, att herr grefwen och landtmarschalken med de öfrige ståndens talemän närmare kommer öfwerens, då talemännen på wanligit sätt hos Kongl. Maj:t skola anhålla om dag till ständernes sammanträde på rikssalen.

---

¹⁶⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 416.

¹⁶⁶⁷ Läs: *Freidenfeldts*.

23 §. Straxt därefter gaf äfwen bondeståndet genom en deputation tillkänna, det bemälte stånd likaledes bifallit samma proposition, dock att ståndet önskar, det man dessförinnan kunde hafwa säkerhet om en önskelig frid, samt att åtskillige angelägna saker blifwa afgiorde, som egenteligen röra bondeståndet, hwaribland i synnerhet recommenderades allmänna besvär- en; om skogarnes delning;¹⁶⁶⁸ Wadstena krigsmanshushemmans skatte- köp;¹⁶⁶⁹ Kåttby hemman,¹⁶⁷⁰ samt Lindes bondefiärding.¹⁶⁷¹

24 §. Uplästes bergsdeputations betänkande,¹⁶⁷² angående försälgning af kronans tacktiondejärn, och biföll ståndet samma betänkande, med den af ridderskapet och adelen gjorda tilläggning att wärdet utsättes å järnet, efter det i Bergslagen gängse warande pris.

25 §. Föredrogs å nyo secreta handels- och manufacturdeputations betän- kande om klädemakerierne,¹⁶⁷³ jemte åtföljande 2:ne särskilta vota, och sedan ståndet tagit altsammans detta uti öfwerwägande, yttrade sig ståndet öfwer hwarje punct särskilt som följer:¹⁶⁷⁴

1 § bifalles deputations betänkande.

2 § bifalles på det sätt att spinnerskor ej få högre förskott än 50 d:r kopp:mt, samt att de klagande, af spinhusarbetet få den andel, som dem tillkommer enligt författningar, och utan att rubba ingångne contracter.

3 § häröfwer har ståndet sig utlåtit uppå betänkandet öfwer spinnerier- nes uphielpande.

4 § bifalles på det sätt, att klädemakarne undfå af manufacturcontoiret 6 à 7 000 d:r silf:mt till att bygga egen walk på ett därtill lämpeligit ställe, dock icke wid Nacka til de andre walkars förfång.

5 och 6 §§ bifalles betänkandet.

---

¹⁶⁶⁸ Troligen avses bondeståndets protokollsutdrag 7 maj i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 192. Behandlas 17 juni.

¹⁶⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 185.

¹⁶⁷⁰ Tryckt i *BdP* 9, s. 547.

¹⁶⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 178.

¹⁶⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 12. Se även prot. nedan 16 juni.

¹⁶⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 79. Jfr prot. ovan 20 februari.

¹⁶⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 134.

Wid 7 § bifalles 6:te puncten af det första särskilta votum, undantaget, att en stoftsfabriqueur, hilst i städer utom Stockholm, kan hafwa en särskilt klädesfabrique.

8 och 9 §§ bifalles betänkande.

10 § ståndet pröfwar bäst wara, att de sökande wända sig till kongl. commercecollegium, som har att pröfwa, hwad med manufacturernes nytta och bestånd kan wara enligt, samt med förut i dylika mål giorda författningar öfwerensstämmande.

Hwad sluteligen angår den handräckning, som bör lämnas fabriquerne, så hafwa wederbörande collegium och hallrätter att ställa de förra förordningar sig till skyldig efterlefnad.

26 §. Under denna öfwerläggning ankom en deputation från ridderskapet och adelen, som aflämnade ett protocollutdrag angående ryttmästaren Kronackers ansökning att få inlösa säteriet Sannegården.¹⁶⁷⁵

27 §. Föredrogs utdrag af protocollet, hållit uti kongl. rådkammaren d:n 8 Septemb. sidstledit år,¹⁶⁷⁶ angående capitain Eric von Oldenschölds underdåniga ansökning om capitainsbeställning med compagnie, jemte borgareståndets protocollutdrag, af d:n 6 Martii sidstledne,¹⁶⁷⁷ och biföll ståndet denna ansökning, på sätt, som nyssnämde protocollutdrag omförmäler.

28 §. Föredrogs borgareståndets extractum protocollii af d:n [22 Februarii]¹⁶⁷⁸ angående understöd för Lühleå stads kyrka, som blef uppskutit till dess ståndet i anledning af bewillningsdeputations betänkande får företaga de öfrige kyrkors angelägenhet.

29 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,¹⁶⁷⁹ rörande öfwerinspectoren Faxells besvär öfwer fördelningen af den wid sidstledne riksdag anslagne tillökning af 2:ne landtmätarelöner.

---

¹⁶⁷⁵ Tryckt i *RAP* 23, bil. 31.

¹⁶⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 39 med bilagor.

¹⁶⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 215.

¹⁶⁷⁸ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 200.

¹⁶⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 88.

30 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande¹⁶⁸⁰ om tillökning uti smide wid Sonstorps bruk i Östergötland.

31 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande öfwer ryttmästaren Ernst August Francks besvär.¹⁶⁸¹

32 §. Föredrogs å nyo ridderskapets och adelens extractum protocoll af d:n [24 April]¹⁶⁸² angående häradshöfdingen Ehrenmalm, och resolverades, att ståndet förblifwer wid dess angående häradshöfdingen Ehrenmalm, under d:n 4 Septemb. tagne beslut, så att Ignatius, Idman och von Törne wid deras tour bibehålles, och därjemte finner ståndet för godt, att Pipping får dess tour efter Ehrenmalm.

Uppå h:r kyrkoherdens magister Laihianders hemställande förklarade äfwen ståndet för dess del, det må nu secreta deputations betänkande om tillökningen af assessorerne i Åbo hofrätt expedieras.

33 §. Föredrogs extractum protocoll från ridderskapet och adelen af d:n 2 Novemb. 1761, angående capitain Gerta,¹⁶⁸³ samt capitainerne Liljehöks och Gyllenrams memorialer¹⁶⁸⁴ angående befordran; och resolverades, att hwad Gerta angår, förblifwer ståndet wid dess under d:n 22 Septemb. sidstedne öfwer secreta deputations betänkande tagne beslut. Och hwad Liljehök samt Gyllenrahm angår, finner ståndet betänkeligit, att därtill gifwa bifall.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁶⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 25.

¹⁶⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 188. Även 28 maj.

¹⁶⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 52. Jfr prot. ovan 29 april.

¹⁶⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 35. Även bondeståndets extraktprotokoll om Gerta 22 februari 1762 föredrogs denna dag, enligt påskrift, Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 175.

¹⁶⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 474, 476.

År 1762 den 21 Maji

1 §. Föredrogs secreta deputationens betänkande,¹⁶⁸⁵ angående åtskilliga capitainers däröfwer anförde beswär, att de genom yngre officerares befordran till majorer blifwit præjudicerade; och biföll ståndet deputationens betänkande om de öfrige, men det särskildta votum, angående capitaine Duglietz.

2 §. Föredrogs majoren Carl Ruthenschölds memorial,¹⁶⁸⁶ jemte bondeståndets protocollsutdrag af d:n ¹⁶⁸⁷ och aldenstund detta befants wara af samma beskaffenhet, som med capitain Sinclair, så biföll ståndet, det må sökanden wid civilstaten niuta befordran.

3 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och bergsdeputationernes betänkande, angående besparning af wed uti eldstäder.

4 §. Uplästes nyssnämde deputationens betänkande öfwer rådmannen och inspectoren wid Danwikshospitalet här i Stockholm Henric Spaaks ansöknings, angående dels hans sökte rättighet till befordran, dels att under ewärdeligit arrende få besittja en wid hospitalet belägen och af öde uptagen lägenhet Lillängen kallad.¹⁶⁸⁸

Efter någon öfwerläggning stadnade ståndet uti det slut, att hwad det förra angår, så må icke den undfångna rådmansfullmagten ligga i vägen, det han ju wid existerande rådmansledighet må presenteras borgerskapet till omröstning, samt jemte andre komma på förslag, om han winner borgerskapets förtroende. Beträffande det sednare, bifalles deputationens betänkande om 50 års besittning, men att ägendomen sedermera tillfaller hospitalet.

5 §. H:r probsten doctor Serenius anmälte, det han wäl såsom ledamot uti justitiædeputation särskilt yttrat sig öfwer en § utaf borgerskapets beswär, som ifrån allmänna beswärs-deputation till justitiædeputation blifwit re-

---

¹⁶⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 154.

¹⁶⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 356.

¹⁶⁸⁷ Tomrum lämnat i prot.

¹⁶⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 92.

mitterad, angående den frågan, huru wida främmande som här wunnit bur-skap, kunna blifwa åldermän, med mera, men alldenstund förenämde sär-skilta mening, efter dess begäran, icke kommit att följa med deputations betänkande till allmänna beswärs-deputation, så hade h. doctorn författadt sina tankar uti ett memorial, som nu uplästes, och med påskrift tecknades, att äfwen därmed gå till de öfrige stånden.

6 §. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁶⁸⁹ angående adelskap för åtskillige af Kongl. Maj:t i nåder utnämde rikets embetsmän, eller deras barn, som blef hwilande till en annan gång.

7 §. Anhölt riksdagsfullmäktigen från Strengnäs stift, h:r probsten Hiortsberg Larsson, det wille ståndet tillåta, att frälsehemmanet Qwarngöle, som wid pastoratets fördelning, af öfwerste Gyllenpistol blifwit donerat till pastors boställe uti Östra Wingåkers församling, Strengnäs stift, må på sätt, som genom kongl. förordningen af d:n 22 April 1734¹⁶⁹⁰ för capellansbor-den är stadgat,¹⁶⁹¹ lämnas frihet, att emot fullgiltigt upgifwit wederlag in-nom compagniet blifwa sin soldaterotering qwitt, såsom ock hos de öfrige respective stånden denna ansökning understödja.

Ståndet biföll detta h:r probsten Hiortsbergs andragande, och befalltes, att detta genom utdrag af protocollet hos de öfrige stånden skulle recom-menderas.¹⁶⁹²

8 §. Ankom löparen öfwer secreta handels- och manufacturdeputations be-tänkande angående brist på sälläder och papp, samt lädergarfweriet på Kongsholmen, hwarwid föredrogs ett af handelsmannen Finlai å interes-senternes wägnar,¹⁶⁹³ samt secreteraren Schönberg ingifwit memorial. Och

---

¹⁶⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 38. Även 26 maj och 9 juni.

¹⁶⁹⁰ Läs: 1735.

¹⁶⁹¹ Tryckt resolution 22 april 1735: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förkla-ring uppå samtelige presterskapets underdåniga allmenna beswär och ansökning-ar wid 1734. åhrs riksdag*, § 5.

¹⁶⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 129. Se bilaga 20.

¹⁶⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 113.

expedierades ståndets öfwer bägge dessa ärender tillförene tagna beslut.¹⁶⁹⁴

9 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d:n _ angående bancolån, som blef hwilande till en annan gång.

10 §. Föredrogs å nyo kammaroeconomie- och bergsdeputationernes betänkande¹⁶⁹⁵ öfwer 142 § af allmogens allmänna besvär,¹⁶⁹⁶ rörande Lindes bondefierding, som blef af ståndet bifallit.

11 §. Äfwen företogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående ref- och skattläggningar i Carelen.¹⁶⁹⁷

H:r biskopen doctor Benzelstierna åberopade, hwad han förra gången wid denna sak angående tillförordnande af ständers deputationer emellan riksdagarne sig yttrat.

H:r probsten magister Mathesius anförde huru nödwändigt det är, att om skattläggningen å den orten giöres någon anstalt, på det inwånarne må slippa de olägenheter och nästan till säijjandes embetsmannatwång, som de årligen måst undergå; warandes otillbörligit, att hwad ständer för flere riksdagar beslutit, ej ännu kommit till verkställighet.

Ståndet biföll deputations betänkande.

12 §. Företog sig ståndet till afgiörande de delar af bondeståndets besvär, som ifrån ridderskapet och adelen uti löpare ankommit, nämligen:

Tredje delen:

25 § om skiutslega ifrån städerne. Ståndet biföll ridderskapets och adelens utlåtande, att som Kongl. Maj:ts bref af d:n 15 Martii 1758 ej tillägger allmogen, som skiutsa ifrån Stockholm mer än 16 öre silf:mt milen för en häst, och för allmogen uti the andre städer mindre swårigheter med foder gifwes; altså kan någon förhöijning öfwer 16 öre s:mt, såsom ländande till resandes kostnad och annan förhöijning icke samtyckas.

27 § om höränta, bifalles.

---

¹⁶⁹⁴ Jfr Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 131.

¹⁶⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 95.

¹⁶⁹⁶ § 142 i allmogens besvär tr. i *BdP* 8, s. 867 f.

¹⁶⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 98. Jfr prot. ovan 7 maj.

114 § om häradshöfdingars befrielse från husesyn på boställen, bifalles.

141 § om ryttare-, soldate-, dragone- och båtsmansenkors befrielse för personliga kronoutskylder.

Bifalles ridderskapets och adelens yttrande, att häröfwer behöfwes icke något stadgande, utan bör häruti efter förra förordningar så förfaras, att de som äro oförmögna och fattiga, ware sig soldate- eller ryttareenkor eller andre, komma att niuta afskrifning till godo.

157 § om ersättning af rättegångskostnad utaf jägeri-, tull- och kronobetjente, bifalles.

38 § om förhöjning på räntepersedlarne i Halland och skatterättighet wid förmedlingar.

Bifalles ridderskapets och adelens utlåtande, att ej någon ändring kan göras uti de redan om skatterättigheter wid förmedlingar utfärdade förordningar, men på det kronan ej må ställas i mistning anser ridderskapet och adelen bäst wara, att när efter förmedlingen räntan skulle blifwa mindre än förut, förfaller skatterättigheten och genom auction till den mästbiudande lämnas, men blifwer räntan, efter en förrättad ny refning och skattläggning, större än förut, må åboen behålla skatterätten.

47 och 60 §§ bifallas.

76 § bifalles ridderskapets och adelens yttrande.

102 § bifalles.

113 § bifalles ridderskapets och adelens utlåtande.

134 § likaledes.

138 § bifalles.

150 § resolverades: förblifwer wid de här åberopade förordningar.

165 § bifalles ridderskapets och adelens utlåtande.

168 § och 171 § bifallas.

Fierde delen:

68 § härwid uplästes ett votum dissentiens, och efter någon öfwerläggning biföll ståndet deputations project.

115, 31 och 172 §§ bifalles ridderskapets och adelens utlåtande.

175, 44, 49, 61 och 103 §§ bifalles.

125, 143 och 177 §§ bifalles ridderskapets och adelens yttrande

Femte delen:

2 och 3 §§ bifallas.

20 § bifalles ridderskapets och adelens utlåtande.

1200

1762 den 21 maj

32 § bifalles med allmänna beswärs-deputations tilläggning, hwarjemte tillägges: *som till lands föres.*

34 § bifalles ridderskapets och adelens yttrande.

39 § bifalles ridderskapets och adelens utlåtande, med tilläggning, det skola alla kronobetjente, jemte de relationer, som af dem till landshöfdingarne insändas, bifoga sochnestämmebewis, på alla sådane berättelser, hwilka angå skedde upodlingar och förbättringar inom fögderierne.

59, 74, 83, 132 §§ bifallne.

13 §. Föredrogs extractum protocolli från kongl. rådkammaren af d:n 12 Maji sidstl:ne¹⁶⁹⁸ angående Husberga utjords byte till Husberga prestebord emot Starby¹⁶⁹⁹ skattehemman, och biföll ståndet detta byte.

---

¹⁶⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 51.

¹⁶⁹⁹ Rättat efter konc.; i prot.: *Harby*.

År 1762 den 22 Maji

1 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande,¹⁷⁰⁰ om lika delaktighet för Carlstad stad med Åmål uti Byälfs våg och frakterna therifrån.

2 §. Uplästes och bifölls tullsdeputations betänkande¹⁷⁰¹ om Boråsboernes linnearors stämplande med lack i stället för bly.

3 §. Uplästes justitiædeputations betänkande angående full lön för härads-höfdingen Ignatius.¹⁷⁰²

4 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående tour för kammarskrifwaren Wefver,¹⁷⁰³ tillika med bondeståndets däröfwer utfärdade extractum protocollii,¹⁷⁰⁴ hwaruti betänkandet bifalles; dock att ej någon bättre och mera förtjänt härigenom kommer att lida eller præjudiceras.

H:r kyrkoherden Kollinius fant betänkeligit, att sedan kammar-, oeconomie- och commercedeputation warit omtänkt uppå, att tillstyrka riksens ständer till reductionscontoirets uphäfwande, nu förordna en betjent därwid. H:r kyrkoherden trodde därföre, att härmed borde dröija, till dess det andra äfwen förekommer.

H:r probsten Mathesius förklarade det icke wara honom bekant, huruvida förenämde project är färdigt, att riksens ständer föreläggas, men det wet h:r probsten, att deputationen i detta betänkande endast hos riksens ständer recommenderat verkställigheten af hwad 1756 blifwit bewiljat.

H:r kyrkoherden Laihiander anmärkte, att om Wefver får räkna kammarförwandtstour ifrån 1756, skulle för många blifwa lidande, men ifrån närwarande, skulle denna förmån med mera skäl kunna honom tilläggas.

Ändteligen förenade sig ståndet att bifalla bondeståndets extractum protocollii.

---

¹⁷⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 37.

¹⁷⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 7.

¹⁷⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 5.

¹⁷⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 51.

¹⁷⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 38.

5 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående grof klädeswäfnad i Sundswall stad;¹⁷⁰⁵ hwaröfwer resolverades, att Olivenbaum och interessenter hafwa att undfå privilegium till att i Sundswall inrätta klädesfabrique.

6 §. Uplästes allmänna beswärs-deputations project till resolution öfwer 53 § af städernas allmänna besvär, angående ändring i VI cap. 5 § ärfdabalken, tillika med borgareståndets däröfwer utfärdade extractum protocolli.¹⁷⁰⁶

7 §. Genom en deputation lät höglofl. ridderskapet och adelen gifwa tillkänna dess beslut, angående nybyggen på Öland; hwarwid ridderskapet och adelen i afseende på de uti h:r landshöfdingens och generallieutenanten Roxendorffs memorial¹⁷⁰⁷ anförde omständigheter afslagit betänkandet ifrån kammar-, oeconomic- och commercedeputation. Tillika recommenderades saken angående ryttmästaren Cronacker och Sandgården.

8 §. Företogs till afgörande saken angående cancellierådet von Oelreich,¹⁷⁰⁸ hwarwid h:r doctor Celsius yttrade, att som han ej annat kan, i afseende på hwad handlingarne förmåla med bemälte cancellieråd hafwa förelupit, än anse honom för lidande, så wida det tillika är wist, att han aldrig blifwit dömd skyldig till något embetsfel; så woro för ståndet bäst och anständigast så laga, att han både till heder och utkomst på sina gamla dagar blifwer belåten; till hwilken ända h:r doctorn för honom projecterade landshöfdinge namn och tour, samt 2 000 d:r silf:mts fyllnad i dess årliga innehafwande lön, och befrielse ifrån censorstjensten.

H:r probsten Bolmstedt ansåg jemwäl cancellierådet von Oelreich såsom lidande och på besynnerligit sätt handterad; följakteligen till uprättelse berättigad; samt för öfrigit conformerade sig med h:r doctor Celsius.

H:r superintendenten Lutkeman förklarade sig nu icke kunna gå in uti, huruwida Oelreich är lidande eller icke, emedan därtill fordras en nogare underrättelse om alla omständigheter, än den h:r superintendenten ännu

---

¹⁷⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 123.

¹⁷⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 267.

¹⁷⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 350.

¹⁷⁰⁸ Se sekreta dep:s prot.utdrag i Prästeståndets arkiv R 912, nr 118. Jfr 7 maj.

kan hafwa. Hwarföre och som af kongl. cancelliecollegii protocoller och yttrande i saken, som i protocolsdeputation äro under skärskådande, mycket lius lærer wara att förwänta, önskade h:r superintendenten så mycket mera, att ståndet wille upskiuta med dess slut härutinnan till dess protocolsdeputation hinner inkomma med dess betänkande, som det wisseligen will wara nödigt, att med all möjlig uplysning och moget omdöme decidera öfwer en betydande rikets embetsmans wälfärd, hwilken intet hårdare skulle kunna öfwergå, än af kongl. cancelliecollegio oförtjent beskyllas för embetsförseelser.

Härmed instämde äfwen h. doctor Hydren.

H:r kyrkoherden Wikman yrkade den erkända principen, att ingen måtte ohörd dömas. De omständigheter h:r kyrkoherden haft tillfälle att känna, alterera mycket det utseende, som saken får i deras tycke hwilka icke hafwa kundskap därom. Protocolsdeputation har funnit dessa omständigheter sådana, att den icke vidare sedt sig kunna lägga hand wid saken, eller upgifwa däröfwer något betänkande. H:r kyrkoherden åstundade fördenskull, att saken nu måtte sluteligen pröfwat, och cancellierådet Oelreich gifwas nöjjaktigt uprättelse för sitt lidande. Och som en sådan icke winnes genom entledigande från censorsembetet, utan någon sådan tour till befordran som swarar mot den caractere då erhålles, han äfwen med landshöfdingelön skulle wara lidande i jemförelse med den inkomst han nu utaf censuren kan hafwa; ty instämde h:r kyrkoherden med ridderskapet och adelen uti dess påskrift på betänkandet, att näml:n cancellierådet Oelreich må få statssecreterare namn och tour utom collegium, med fullmagt af samma dato som h:rar Hermanson och Benzelstierna, samt full statssecreterarelön, jemte det han förblifwer wid censuren.

H:r superintendenten Körning biföll h:r superintendenten Lutkeman, att kongl. cancelliecollegium äfwen borde höras. H:r superintendenten trodde för öfrigit förtjena någon reflexion, hwad h:r superintendenten hört, att consistorium i Stockholm uti dess giöromål wid censuren, måst erfara många beswär och förtretligheter ifrån censorsembetet, sedan det kom i cancellierådet Oelreichs händer, hwilket äfwen nu nog lamt synes förwaltet, så wida man träffat både förbudna och farliga böcker, hwilka i riket fått inkomma och försäljas. Att tillägga bemälte cancellieråd statssecreterarang och -tour är i h:r superintendentens tanka nog mycket, så wida han icke wet af hwilken statssecreterare Oelreich blifwit prejudicerad, ej

eller är öfvertygad om dess capacité att i alla expeditionerna bestrida samma wigtiga sysla.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus ansåg saken för wäl och tillräckeligen utredd af secreta deputation, samt att Oelreichs lidande woro satt utom all twifwel. Skall han fördenskull icke längre blifwa wid censuren, så bör han hugnas med landshöfdingecharacter och -tour samt 2 000 d:r s:mts tillökning i lönen.

Högwördigste herr archibiskopen föreställte, till ordnings winnande i discourserna, att först afgiöra, om resolution skall fällas i saken innan denna omtalta uplysningen kan inkomma ifrån protocolsdeputation; hwaruppå h:r probsten Meurling gaf ytterligare wid handen, att ingen sådan uplysning är att införwänta, emedan protocolsdeputation lagt ned saken, sedan den noga blifwit skärskådad, och cancelliecollegium anmodat, att än vidare infordra Oelreichs utlåtande, hwaruppå, då collegium swarat, att det icke kunde finna sig att vidare höra honom, har Oelreich blifwit upkallad, och där aflämnat sin förklaring. Deputation har i stället haft i öfwerwägan, om den skulle wända sig till riksens ständers plena angående bemälte cancelliecollegii skrifwelse, hwilken deputation icke funnit så författad, som den med dess wärdighet bordt wara öfwerensstämmande.

H:r probsten Hiortsberg berättade sakens förlopp i deputation således: I anledning af cancelliecollegii berättelse om censuren, så wäl som åtskillige under riksdagen utkomne piecer, som på åtskilliga ställen icke warit som sig bordt författade, såsom Fri Swensk,¹⁷⁰⁹ med mera, har deputations 4:de utskott formerat en anmärkning till collegium om censurverket; hwaruppå collegium uti sitt swar beklagat den confusion, hwaruti censuren en tid bortåt warit råkad. Utskottet har wäl häröfwer afgifwit sitt betänkande till deputations plenum, men som den hwarken med utskottets eller collegii utlåtande förklarat sig nögd, utan infordrat de öfwerklagade piecerna, och med egna ögon granskat de uti dem befintliga vitieusa ställen; har extractum protocolli å nyo afgådt till collegium, att höra cancellierådet Oelreich. Häruppå har då collegium swarat att det icke kunnat efterkomma deputations åstundan, emedan Oelreich så nu som ofta tillförene tergivererat då han skolat höras. Detta har gifwit deputation anledning att sielf förkalla Oelreich och äska dess förklaring, hwaruti han söker wisa, att han

---

¹⁷⁰⁹ *En fri swänsk*. Stockholm 1761–62.

dels icke censurerat de anståteliga piecerna, dels icke wederbörligen blifwit hörd m. m. H:r probsten har således funnit och finner ännu detta wara en rättegångssak emellan cancelliecollegium och cancellierådet Oelreich, af hwilken tanka jämwäl en del af deputationens ledamöter warit, men pluraliteten har tyckt bäst wara, det saken lägges ned. Imedlertid hölt h:r probsten före, att om Oelreich wid så beskaffade omständigheter förklarar berättigad till reparation för lidande, tillägges med det samma mannamån och weld, icke allenast åt cancelliecollegium, utan äfwen Kongl. Maj:t och rådet, samt att både merbemälte collegium och Stockholms consistorium förtjäna eloge af ståndet, för det de wid alla tillfällen så nitiskt och oförtrutet bewakat det för allmänheten så wigtiga censurverket.

H:r kyrkoherden Wikman anmärkte, att han i deputations pleno ej sedt något document som intygat, att Oelreich tergiverserat, men det wet h:r kyrkoherden, att cancelliecollegium icke med Oelreich communicerat det, hwaröfwer deputation åstundat dess förklaring. Hwad Fri Swensk och de flera nämnda piecerna beträffar, har det icke kunnat wara deputation tillständigt, att öfwer dem sig yttra aldenstund de under denna riksdag utkommit. Och har saken i deputation blifwit nerlagd, äfwen mycket i afseende på cancelliecollegium, som eljest mera skulle däruti kommit att röras, än deputation tyckt rådeligit wara.

Sedan ståndet således förnummit, att protocolsdeputation icke ärnar till plena utlåta sig i denna saken, anförde högwördigste herr archibiskopen, och därjemte åberopade fullmäktiges ifrån Stockholms consistorium besannande, huru det för religionens säkerhet will wara angelägit, att cancellierådet von Oelreich befrias ifrån censorsemetet. Herr archibiskopen nämde, till bewis däraf ett och annat, som tilldragit sig under det han såsom kyrkoherden i S:t Claræ församling war ledamot af detta consistorio, då sådant understundom in theologicis utom consistorii wetskap af trycket utkommit, hwilket ingalunda bordt passera censuren. Ehwad beslut som ståndet fördenskull wille fatta öfwer Oelreichs beswärs mål, wille h:r archibiskopen härmedelst hafwa för ståndet å daga lagt, huruledes herr archibiskopen anser det för högst betänkeligit, att bemälte cancellieråd sig wida med censuren må befatta.

Härmed conformerade sig äfwen h:r biskop Filenius.

Consistorii præses h:r doctor Schröder förklarade, att de beswärligheter, som herr archibiskopen omförmält i dess tid hafwa syselsatt consistorium i

afseende på censuren, äfwen sedermera nogsamt räckt till. Hwarföre h:r doctorn äfwen högeligen önskar, att censorsemetet hwarmed consistorium har nödigt att stå i så mycken correspondence, måtte komma i någon annans hand. Men så samtycker dock h. doctorn gerna till det soulagement för cancellierådet Oelreich, som kan skiäligt pröfwat.

H:r doctor Serenius hölt likaledes nödigt, att Oelreich skiljes från censuren, men förmente, att sådant icke borde ske på depense af collegier och embetsmän, utan i afseende därpå, att han under förvaltningen af detta embetet varit för wederbörande af ståndet en beswärlig man. H:r doctorn är icke emot, att ståndet wid detta tillfället tillägger honom den projecterade fyllnad i lönen, på det ståndet må undgå allt anseende af owilja emot honom, men h:r doctorn kan icke finna, att någon förmån bör ske honom af den grund, som skulle han hafwa varit lidande; emedan andre hederliga män för mycket därigenom lägges till last. Följakteligen bör dess till erhållande fullmagt icke dateras lika, hwarken med statssecreteraren Hermanssons eller Benzelsstiernas eller någon annans, som han eller någon annans, som han förmenar framför sig hafwa blifwit befordrad.

H:r probsten Mathesius yttrade, att, som han icke känner speciele omständigheter, så håller han sig wid deputations betänkande, som tydeligen skall wisa att mannen blifwit præjudicerad. H:r probsten kan icke undgå att anmärka, huru censorsemetet i förra tider varit en wäg till de förnämsta hedersemeten i riket, ja till sielfwa rådspurpuren, hwilket man funnit icke varit till ringa upmuntran i literaturen. Som nu cancellierådet Oelreich med nog långsammare steg giordt sin lycka, än de herrar och män, af hwilka han tror sig wara præjudicerad, så må med honom hända det, som eljest nu för tiden är nog rart, att ifrån academiska sysslor komma till förnäma beställningar i riket.

H:r doctor Celsius yrkade vidare i akt tagandet af den grundreglen, att ingen måtte dömas ohörd, till följe hwaraf ingen medborgare bör lida wåld ehuru mycket man skulle tycka sig hafwa mot honom att påminna. Sådant skulle i h:r doctorns tanka wederfaras Oelreich, om han skulle dömas från censorsemetet, utan att lagligen hafwa blifwit sakfäld att hafwa det samma förwerkat. Det sednare bör nödwändigt gå förut, innan det förra rättwisligen kan finna rum. En annan sak är, om ståndet icke finner gagneligit, att han vidare blifwer wid censuren, hwilket äfwen h:r doctorn af den erfarenhet h:r doctorn i Stockholms consistorio fått, på wist sätt will

medgifwa. Men så bör, till vinnande af ståndets ändamål att skilja honom wid detta embetet, sådant steg widtagas, som icke innebär någon wåldsamhet; följaktligen sådane wilkor, jemte tjenstefriheten för honom beslutas, att hans omständigheter därigenom åtminstone icke förwärras, emot de fördelar de nu honom kunna tillskynda.

H:r doctor Serenius förmente, att tjenstefrihets tilläggande icke kan komma under namn af wåld, utan fast mer bör anses som förmån, när inkomsterna därjemte förminskas.

H:r probsten Mathesius: Om dylika anmärkningar skulle göras på embetsmän, som i en eller annan måtto kunna gifwa anledning till missnöjen öfwer deras förhållande, samt om de på lika sätt skulle anses, som nu händer cancellierådet Oelreich; är fruktan wärdt, att många skulle blifwa tjenstfrie.

H:r superintendenten Lutkeman önskade, att alla riksens ständers deputationer, som sådant åtkomma kunna, måtte på det nogaste efterse, om och hwilka embetsmän förtjena en sådan upmärksamhet, samt till riksens ständer upgifwa sådane data, hwarefter decideras kan, huru hwar ock en bör anses.

Högwördigste herr archibiskopen föreslog härwid till ståndets godtfinnande, om icke cancellierådet Oelreich kunde hugnas med statssecreterare namn och heder, samt 2 000 d:r s:mts tillökning till sin censorslön, och under sådane wilkor lämna censorssyslan.

H:r probsten Hiortsberg och h:r superintendenten Körning erindrade åter, att det icke måtte förgätas med låford, heder och tack erkänna cancelliecollegii wård om censuren.

H:r öfwerhåfpredikanten Schröder tillade, att som consistorium i Stockholm, wid alla tillfällen som angått censuren, synnerligen fått röna cancelliecollegii biträde och benägenhet; så skulle h:r doctorn gärna se, att collegium däröfwer blefwo med en compliment ifrån ståndet ihågkommet; hwaruti äfwen så wäl herr archibiskopen som åtskillige ledamöter instämde.

H:r kyrkoherden Kloth sade sig icke kunna samtycka att Oelreich skall gå ifrån censuren, utan så wida han sielf därmed åtnöjes.

H:r probsten Troilius lämnade till ståndets eftersinnande, hwad som må wara till görande, i fall ståndet icke winner den afsigten att få censuren utur Oelreichs händer.

H:r probsten trodde det wara wärdt ståndets upmärksamhet, att åtskilliga små piecer här utkomma, hwilka icke tyckas undergådt så gransynt censure, som wederbordt, och därföre hos en kitslig ungdom icke altid kunna hafwa den bästa werkan uppå sunnda tänkesätt och goda seder.

Uppå högwördigste herr archibiskopens erinran, att icke altid en censor kan rå före, det skadeliga böcker inkomma i riket, emedan resande kunna hafwa dem med sig, förklarade h:r probsten Troilius sig nu egenteligen mena sådane, som härstädes blifwa tryckte.

H:r biskop Benzelstierna wille icke utlåta sig, huruwida en dess släginge statssecreteraren Benzelstierna præjudicerat cancellierådet Oelreich, ehuru h:r biskopen är öfwertygad, att det icke skedt. H:r biskopen wille endast hålla sig wid, huru ståndet måtte winna det ändamålet, att på godt maner få Oelreich från censuren. Det kan wäl icke ske genom tilläggande af något fel som icke blifwit bewist, men utan widrigt utseende torde det låta sig giöra, om resolution blifwer den, att han lämnar censuren och då får statssecreterarefullmagt samt 2 000 d:r silf:mt tillökning i lönen.

H:r doctor Celsius föreställte, widare, huru som det icke annat kan, än wara obehageligt, ja innebära straff för en embetsman, att hugna honom med en tjenstfrihet som han icke begärt. Cancellierådet Oelreich har wärkeligen tjenstebetänkandet på sin sida som förmår, att den som aldrig blifwit dömd oskickelig, bör för skickelig anses. Tjenstefriheten bör därför icke nämnas först i resolution, innan förmånerna och wilkoren gådt förut, under hwilka den samma af honom åstundas.

H:r probsten Bolmstedt: Om Oelreich icke får sådant soulagement, hwarmed han kan wara belåten, är bäst att saken emellan honom och cancelliecollegium till undersökning remitteras.

Efter föregången ytterligare jämkning af propositionen förenade sig änteligen ståndet om det, att cancellierådet von Oelreich får statssecreterare namn och heder, samt att, jemte det han hugnas med frihet ifrån censors-tjensten, hans på staten bestådde lön fylles med årlig tillökning af 2 000 d:r s:mt.

9 §. Ankom en deputation ifrån höglofl. ridderskapet och adelen, anförd af fältmarschalken h:r baron von Ungern Sternberg, som upläste ett tal, hwarigenom widare påmintes om swar uppå ridderskapets och adelens föreställning, angående ständers rätt, att de facto besätta tjänster, hålst riksdä-

gen icke lærer kunna slutas, innan denna sak blifwer wederbörligen afgjord.

Högwördigste herr archibiskopen yttrade tillbaka, hurusom presteståndet, med all skyldig attention, icke mindre för högl. ridderskapet och adelen, än dess öfriga bägge medstånd, redan flere resor emottagit påminnelser om dess yttrande i denna sak, hwilken icke allenast wid denna, utan äfwen 1743, 1747 och 1756 års riksdagar hos riksens ständer förewarit. Och som denna öfwer nog långa riksdag nu snart med Guds hielp synes kunna nå ett ändteligit slut, lærer ståndet icke längre dröija, att communicera dess äskade utlåtande och swar, hwilket ståndet imedlertid för många betänkeligheter skull trodt sig böra inom sig mogna och stadga.

10 §. Sedan ståndet hördt sig föreläsas, så wäl kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om oländig marks upodlande,¹⁷¹⁰ som det särskilta votum,¹⁷¹¹ gick wäl ståndet in i någon granskning af de där anförde särskilta puncter, men som h:r superintendenten Körning begärade, att till närmare påsigt till sig taga acten, och däröfwer aflämna sina anmärkningar; biföll ståndet, att saken skulle hwila. Hwarjemte

11 § beslöts uppå h:r doctor Serenii hemställande, att mål som således det ena plenum blifwa hwilande, skola framför andre det näst påföljande plenum företagas; samt bifölls h:r superintendenten Lutkemans tanka, att som plena nu tidigt om mårnarne hållas, den ledamot, som straxt i början efter anslaget icke är närwarande, hafwer att skylla sig sielf, om saker i dess frånwaro, af de ledamöter som äro tillstädes, warda afgiorde.

12 §. Föredrogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om nybyggen på Öland,¹⁷¹² jemte det h:r generallieutenantens och landshöfdingen Roxendorffs memorial i saken,¹⁷¹³ samt ärbara bondeståndets protocollsutdrag,¹⁷¹⁴ i anledning af en dess ledamots memorial, uplästes.

---

¹⁷¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 55. Även 12 juni.

¹⁷¹¹ Bilaga till föregående.

¹⁷¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 49. Jfr prot. ovan 13 februari.

¹⁷¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 349.

¹⁷¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 31 med bilaga. Tryckt i *BdP* 9, s. 607 f.

H:r probsten Mathesius förmente deputations betänkande till alla delar förtjena ståndets bifall; ehuru den owanliga procedure härwid blifwit brukad, att h:r landshöfdingen i orten, som dock förut af deputation blifwit hörd, fått till dess wederläggande inkomma med sina anmärkningar.

H:r superintendenten Lutkeman gillade likaledes, hwad deputation föreslaget, rörd af medlidande öfwer de fattige inbyggarens trångmål där på ön. Men så förklarade sig ock h:r superintendenten äfwen så öm, om de nybyggares conservation, som fide publica där satt sig neder. H:r superintendenten trodde fördenskull den jämkningen härwid äga rum, att de på landshöfdingens föranstaltande anlagde nybyggen förblifwa som torpare under de gamla hemmanen, uppå den utmark, som dem tillkomma kan.

H:r probsten doctor Schröder förmälte, hurusom dess committenter af presterskapet i orten högeligen önska blifwa qwitte dessa nybyggen, såsom hwarigenom presteborden mycket lida. Och som de mot lag blifwit anlagde, må det uppå de gamla åboernes begifwande och förening ankomma, om de skola blifwa qwar eller icke, hälst desse ändå uti det lilla och steniga landet behöfwa förmedling, och det icke är bewist, att inwånarena därstädes tillförene warit flera till antalet.

H:r biskop Beronius instämde härmed, men tillade, att h:r landshöfdingen Roxendorff med mycket beröm bör nämnas för utmärkt nit om hushållningens uphielpande i länet. H:r biskopen anmärkte för öfrigit, att kammarcollegium, som nu utlåt sig till allmogens önskan, förut warit med landshöfdingen af samma tankar. Och ehuru h:r biskopen icke är så noga kännare af landet, wet h:r biskopen dock, att det är skoglöst, och att inbyggarna icke hafwa några förmåner att dela med sig.

H:r probsten Humbla erindrade om den skilnad, som bör i akt tagas emellan den mark som är refwad inom hank och stör samt bönderne tillhörig, och den öfriga som är kronans. På denna sednare kunna, i h:r probstens tanka, icke några torp anläggas, eller någon rättighet därtill för hemmansåboer gifwas.

H:r probsten Mathesius yrkade än vidare, att dessa nybyggen icke kunna förswaras på ett land, där så trångt om wed är, som på Öland, och där all den utmark, som icke är stängd till kronohägn, bordt utstakas till mulbete för hemmansåboerne, hwilka dessutom sedan sidsta riksdag äro med dubbelt båtsmanshåll belastade. H:r probsten har all öfwertygelse om h:r

landshöfdingens wälmening och nit, men h:r probsten finner, att han wid detta tillfället måste hafwa blifwit satt bakom liuset.

H:r probsten Hiortsberg anmärkte, att på många ställen i riket gifwas hemman, hwilka utom sina stängsel icke hafwa någon mark att släppa sina diur uppå.

H:r doctor Celsius ansåg nybyggen i allmänhet för nyttiga, men som Öland såsom en konungens park och diurgård, är af särskild beskaffenhet, och med de där warande hemmans beqwämlighet, som dessutan af rådiuren lära hafwa nog olägenhet, till äwentyrns icke tål mera åbyggnad; är h:r doctorn för dess del färdig att bifalla betänkandet.

Sedan fördenskull ståndet tycktes komma öfwerens om det samma, och något ytterligare blifwit öfwerlagt, i hwad ord resolutionen borde författas, bifölls denna proposition, att wid den på Öland tillämnade ref- och skattläggningen, som inom 6 år bör wara författad, de nu warande nybyggen därstädes skola framför andre i möjligaste måtto förhielpas till egen jord, men imedlertid förblifwa de såsom torpare under de gamla bohlstäder.

13 §. Uplästes 2:ne protocollsutdrager ifrån secreta utskottet af d:n 5 Maji, det ena om rikets subsidier af utrikes magter, och det andra om dess lån i banquen.¹⁷¹⁵

Häröfwer yttrade h:r doctor Celsius, att om dessa document endast ad notitiam äro till ståndet inkomne, will h:r doctorn icke taga bortt någon tid att öfwer dem deliberera. Men skall detta sednare ske, så åberopar sig h:r doctorn de tankar han tillförene yttrat om rätta förståndet af secreta utskottets instruction i afseende på redogiörelsen för subsidierna. H:r doctorns mening hade ingalunda varit, att till plena bör upgifwas beskaffenheten och sammanhanget af tractater och förbindelser med främmande håf. Subsidiedlen angå icke plena förr, än då de skolat dras in i riket; då rikens ständer sielfwe äga att tillse, om och huru sådant kan hafwa skedt på det för riket gagnetigaste sättet, så att både då och wid deras användande till krigsomkostningar, kronan och icke några få privata fått där af profitera; till utwisande hwaraf h:r doctorn då skulle anse ett annat yttrande från secreta utskottet nödigt.

---

¹⁷¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 283 och 284.

H:r kyrkoherden Hoffgardt: Som detta secrete utskottets extractum protocollii icke innehåller någon redogiörelse sådan som riksens ständer den samma äskat, woro h:r kyrkoherdens tanka, att den samma genom en ny remiss vidare måtte infordras.

Härmed conformerade sig h:r probsten Mathesius.

H:r kyrkoherden Wikman: Som influtna subsidier äro rikets medel, och riksens ständer till följe af riksdagsordningens 13 § åligger, att efterse dispositionen af dem; ty önskade h:r kyrkoherden få sådane data, hwaraf han kunde se, huru dessa till rikets förmån blifwit använde.

Uppå h:r doctor Serenii föreställning, det ståndet icke på detta sättet måtte uppehålla sig med en sak, som tydeligen skulle wälla längre utdrägt i riksdagen, utan taga secrete utskottets anmälan, såsom ad notitiam; biföll ståndet högwördigste herr archibiskopens proposition, att ståndet anser detta såsom ad notitiam upgifwit.

14 §. Föredrogs å nyo secrete utskottets extractum protocollii af d:n 18 Maji 1761,¹⁷¹⁶ angående en wiss längd för ryttare, dragoner och soldater, jemte extracta protocollii i saken ifrån ärbare bondeståndet af d:n 1 Junii 1761 och d:n 12 Maji 1762.¹⁷¹⁷ Och fant ståndet godt att bifalla bondeståndets förra extractum protocollii.

15 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷¹⁸ angående assessor Ingmans ansökning om hemmansränta in natura; hwilket uppå h:r kyrkoherden Kollinii begäran blef liggande på bordet.

16 §. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁷¹⁹ angående uprättelse för öfwerstelieutenanten Gös, jemte ett bifogat särskilt votum; hwilket sednare ståndet fant skäligt att bifalla.

17 §. Uplästes bergsdeputations betänkande¹⁷²⁰ rörande harnesk- och plåt-slagarehandtverket i städerna, som tills vidare skulle hwila.

---

¹⁷¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 36. Jfr prot. ovan 5 juni 1761.

¹⁷¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 201 (två protokollsutdrag).

¹⁷¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 113. Även 15 juni.

¹⁷¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 155.

¹⁷²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 40.

År 1762 den 24 Maji

1 §. Uplästes justitiædeputations betänkande, angående twisten emellan grefwinnan Brahe och directuren Plomgren,¹⁷²¹ hwilket betänkande blef af ståndet bifallit.

2 §. Föredrogs å nyo bondeståndets extractum protocollis af d:n 15 Julii 1761, angående tillökning i lönen för poedagogen i Lojo,¹⁷²² och bifölls.

3 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande, angående träffad förening emellan riksdagsfullmäktige från Carlscrona och Calmar städer, om nyttjandet af Bergquara köping.¹⁷²³

4 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷²⁴ angående consulen Hacksons och sidenfabriqueuren Oijes gemensamma ansökning, jemte borgareståndets protocollsutdrag af d:n 17 i denna månad, och biföll ståndet sidstnämde protocollsutdrag.

5 §. Anmäles, att sedan det pastorat i Borgo stift, på hwilket probsten i Lappmarken, Wigelius, warit föreslagen, nu är besatt, så synes ståndets tilläggning wid dess bifall till secreta utskottets extractum protocollis angående probsten Wigelii befordran wara mindre nödig. Och resolverades fördenskull, att förenämde protocollsutdrag utan tilläggning bifalles.

6 §. Uplästes och bifölls ridderskapets och adelens utdrag af protocollet under d:n 18 Maji angående kongl. secreterare för landtarmeens angelägenheter wid krigsexpeditions cancellie.¹⁷²⁵

---

¹⁷²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 47.

¹⁷²² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 45. Tryckt i *BdP* 8, s. 896 f. Jfr prot. ovan 4 augusti.

¹⁷²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 78. Även 26 maj.

¹⁷²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 67.

¹⁷²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 58. Tryckt i *RAP* 23, bilagor, s. 80.

7 §. Uplästes bergsdeputations betänkande,¹⁷²⁶ angående brukspatrons Kocks skadestånd, som bifölls, med den tilläggnig: sedan wederbörande tackjärnsägare blifwit hörde.

8 §. Föredrogs å nyo kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande¹⁷²⁷ angående assessoren Elias Ingmans kronofordran af hemmansränta in natura.

H:r kyrkoherden magister Kollinius yttrade sig härwid, att hwad denna fordran angår, så har wäl reductions- och liquidationsdeputation wid 1737 års riksdag den samma tillstyrkt, men aldenstund bemälte tillstyrkande ej af riksens ständer blifwit fastställt, så lærer det nu böra närmare bepröfwat, wid hwilken bepröfning den däröfwer formerade liquidation borde wara till hands, så att man kunde se huru denna fordran tillkommit, och om den bör betalas med hemmansränta in natura eller icke. Därjemte finner h:r kyrkoherden, att alla de skiäl som blifwit anförde till att bewisa, det Rutiske arfwingarne ej böra få sin fordran uti hemmansräntor, bestyrka likaledes, det icke heller Ingmanske fordran bör på sådant sätt betalas, emedan bägge fordringarne härröra af kiöpegods; warandes dock den skilnad, att de kiöpegods, för hwilka Ingman nu fordrar ersättning, blifwit genom reduction indragne, hwarwid generalresolutionerne eller de åberopade kongl. bref af 1694 och 1703 hafwa rum, men Ruthiske arfwingarnes fordran härrörer af en öfwerexecution af gods, hwarföre h:r kyrkoherden äfwen ej annat kunnat, än tillstyrka, det denna sednare fordran bör, hwad capitalet angår, med hemmansränta in natura betalas. Men om ock assessor Ingmans fordran skulle anses för ständig samt böra med hemmansränta in natura betalas, så bör dock, hwad betalningssättet angår, därmed procederas efter det förordnande, som ständerne wid 1747 års riksdag widtagit, så att kronans creditorer, enligt kongl. brefwet af d:n 8 Decemb. 1747, antingen wänta till dess de på en gång kunna få betalning af de indrifne bytesbrister, eller ock borttsälja sine fordringar till dem, som hos Kongl. Maj:t och kronan häfta för dylik skuld. H:r kyrkoherden förmälte sig äfwen böra erindra detta samma wid Rutiske fordran, så att om den kommer att betalas med hemmansränta in natura, hwilket efter h:r kyrkoherdens tanka icke kan

---

¹⁷²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 33.

¹⁷²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 113. Jfr prot. ovan 21 maj.

wägras, så böra dock icke kronans behållne hemman tillgripas, utan det därtill användas, som kronan hos andra privati kan hafwa att fordra.

H:r kyrkoherden magister Lenngren förklarade, att hwad fordrans riktighet angår, så är den samma bepröfwad och erkänd, hwarföre ock wederbörande hwilkas rätt assessor Ingman nu innehafwer genom aversionshandel undfått betalning för de uplupne räntor. Likaledes är det fastställt, att capitalräntorne skola in natura betalas, och har wäl assessor Ingman begärt betalning i Östergötland, men deputation har ej kunnat sådant tillstyrka, emedan förwandlingen därstädes är högre än i Finland; och hwad det angår, att kronans creditorer skola få dess betalning på en gång, så förstås det egenteligen om penningar.

H:r kyrkoherden doctor Celsius erindrade, det man icke kan sammanblanda bägge dessa saker, Ruthiske arfwingarnes fordran och assessor Ingmans, utan är den sednare nu egenteliga uti quæstione, och om den förra skulle befinnas behöfwa någon närmare påsigt, så kan sådan särskildt skie.

H:r biskopen doctor Benzelstierna förmälte sig af denna discours hafwa blifwit erindrad, hwarom h:r biskopen sig äfwen nu påminner sal. h:r probsten Manquer ofta hafwa talt, näml:n om den författning, som ständerne år 1747 widtagit medelst ett bytescontoirs inrättande, som hade att indrifwa alla kronans fordringar, så i penningar som hemmansränta in natura, härflytande från the med kronan sedan 1680 till år 1723 ingångne byten, samt att alla kronans creditorer, som genom reduction eller eljest blifwit lidande, samt till ersättning berättigade, skola häraf få deras förnöijelse, på det icke andre kronans ägendorar och medel härigenom må medtagas, hälst det ock wid summariskt öfwerseende befants, det kronan uti bägge articlarne hade långt mer att fordra än den war skyldig, och på det privati härigenom skulle blifwa angelägna därom, att kronans fordringar måtte blifwa indrifne.

Efter någon vidare öfwerläggning biföll ståndet deputations betänkande om Ingmanske fordran, men att med betalningen kommer att förhållas efter kongl. brefwet af d:n 8 Decemb. 1747 3 och 8 §§.

Och hwad Ruthiske saken angår, will ståndet sig däröfwer närmare utlåta, sedan äfwan åberopade kongl. bref af år 1694 och 1703 blifwit upwiste.

9 §. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹⁷²⁸ angående prestewal i Stockholm, hwilket betänkande blef af ståndet bifallit med anmärkningar ut in actis.¹⁷²⁹

10 §. Föredrogs och bifölls justitiædeputations betänkande angående _¹⁷³⁰

11 §. Föredrogs å nyo secreta handels- och manufacturdeputations betänkande¹⁷³¹ om Zikla cattunstryckeriinteressenters ansökning, att årligen få låta inkomma de dem tillförene tillåtna quantum af 10 000 stycken hwita bomullslärfter.

H:r kyrkoherden magister Lenngren påminte, att med det samma må äfwen afgiöras commissarijen Lenbergs uti samma ämne giorda ansökning, hålst Lenberg, som giordt sig så mycken omkostnad med cattunstryckeri-inrättning, skulle blifwa altför mycket lidande, om honom skulle nekas samma förmån.

Kyrkoherden h:r doctor Celsius erindrade, att Lenberg kan icke säijas blifwa lidande, änskönt denna införskrifningen skulle honom wägras, emedan han fådt privilegium endast att trycka inrikes fabricerade cattuner. Utom dess har Lenberg fabrique, och skulle det blifwa swårt om icke omöjligt, att behörigen controllera denna inskrifning; hwarjemte de öfrige fabricurerer skulle begära det samma, och de inrikes cattunfabriqueurerna aldeles gå under, om en så allmän införsel skulle tillåtas.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus yrkade likaledes, det Lenbergs sak må tillika afgiöras.

Men som det wid efterfrågan befants, att secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående Lenberg, ännu icke till ståndet inkommit, änskönt det wil förliudas, att saken hos adelen och bondeståndet woro afgjord, samt sidstnämde stånd aflämnat dess extractum protocolli af d:n _¹⁷³² så uppsköts med Lenbergs ansökning till en annan gång.

---

¹⁷²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 91.

¹⁷²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 128. Renskrift i Bondeståndets arkiv, vol. R 1915, prästeståndets protokollsutdrag.

¹⁷³⁰ Tomrum lämnat i prot.

¹⁷³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 71. Jfr prot. ovan 15 februari.

¹⁷³² Tomrum lämnat i prot.

H:r biskopen doctor Lamberg påminte att dylik ansökning woro giord af cattunstryckeriinteressenterne uti Götheborg, hwaröfwer deputations betänkande woro uti ståndet tillförene upläst.¹⁷³³ Och tillade h:r biskopen, att Götheborg haft tillstånd, att införskrifwa hälften af det, som för Stockholmsboerne är tillåtit, hwaraf följer, att de wid samma proportion äfwen nu böra bibehållas.

Då nu ståndet tog uti öfwerwägande, huruwida cattunstryckeriinteressenterne i Stockholm och Götheborg kunde få tillstånd att årligen, emot den uti deputations betänkande utsatte afgift, få införskrifwa ett wist quantum cattuner, de förra 10 000, de sednare 5 000 stycken, anfördes å ena sidan, att denna införskrifning torde lägga hinder i vägen för de inhemske cattunfabriquernes upkomst, som det äfwen befunnos, att tryckerierne ej wäl hunno med att trycka hwad inrikes wäfwes, emedan man ganska länge måste wänta på tygernes förfärdigande, så att man fördenskull borde snarare wara omtänkt att inrätta flere tryckerier, men erindrades å andra sidan, att våra inrikes cattunfabriquer ej ännu kunna fournera behofwet; att därför ett wist och proportionerat quantum är föreslagit; att nödwändigt någon tid upgår innan arbetet kan blifwa färdigt, och hwad flere tryckerier angår, så är ej något hinder, det ju af commercecollegium tillstånd kan erhållas, då någon sig därtill anmäler.

Förenämde proposition giordes fördenskull af högwördigste herr archibiskopen som beswarades skiljaktigt, och bifölls genom votering af 29 röster emot 21.

Sedan detta war afgjordt befants secreta handels- och manufacturdeputations betänkande wara till ståndet inlämnat, man wet icke af hwem, och anmärkte ståndet såsom en oordentelighet, att ståndets acter blifwa på sådant sätt undanhållne.

12 §. Lät ståndet sig föredraga protocolsdeputations betänkande angående lectorn i Calmar magister Stagnell,¹⁷³⁴ och beslöt, att till de öfrige respective stånden låta afgå följande extractum protocoll, upsatt af herr doctor Celsius:¹⁷³⁵

---

¹⁷³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 73. Jfr prot. ovan 15 februari.

¹⁷³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, protokollsdeputationens akter, nr 16.

¹⁷³⁵ Konzept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 127.

Ur ett till riksens ständer ifrån protocollsdeputation inkommit betänkande, har presteståndet med icke mindre upmärksamhet än missnöije måst förnimma, huruledes lector eloquentiæ wid gymnasium i Calmar magister Johan Stagnell, sedan han för mycket bristande skickelighet uti de stycken, som till hans innehafwande sysla äro oumgängelige, af biskopen och consistorio är worden tills vidare ifrån tjensten suspenderad, men sedermera efter ingifne klagomål i Götha håfrätt, har i tjensten blifwit återsatt, många oredor emellan consistorium och bemälte lector sig yppat, hwarigenom skal wara händt, ej allenast att biskopen och consistorium skola, som protocollerne utwisa, som oftast blifwit lidande i den aktning, hwilken deras embeten åtfölja bör, men äfwen, att den gymnastiske ungdomen, i anseende till eloquentiæ lectionen, redan i några år måst sakna wederbörlig anförsel.

Nu ehuruwäl protocollsdeputationen, som af protocollerne fådt anledning att infordra ifrån consistorium exercitieböckerna, hwilka af Stagnells hand för ungdomen corrigerade blifwit, befunnit dem utwisa mångfaldiga och synbara wedermälen af bemälte lectors föga kundskap uti de stycken, som till denna lectionens bestridande erforderlige äro och presteståndet för ungdomens skull, och den oboteliga skada som den samma under en så oskickelig præceptors handlande taga måste, gerna önskade, det gymnasium utan vidare tids utdrägt, ur detta iråkade fördärfwet således blefwo hulpet, att en vicarius i bemälte lectors ställe, efter deputationens gifna anledning nu straxt förordnades; dock emedan saken rörande hans suspension, som hos Kongl. Maj:t längst för detta är worden inlämnad, ännu hwilar ofgjord; och presteståndet wäl på den ena sidan i högsta måtto ömar ungdomens skada, men äfwen på den andra sidan icke wil tillåta, det någon undersåte måtte sakna de wägar till sitt försvar och beskydd, som rikets lagar honom förunna. Ty finner presteståndet detta ärendet wara af den wigt och angelägenhet, att riksens ständer i underdånighet hos Kongl. Maj:t anhålla, det wille Kongl. Maj:t, sedan alla till denna saken hörande acter blifwit insamlade, målet i hela dess widd med det skyndesammaste under dess egne höga skärskådande företaga, såsom warande af en synnerlig granlaga beskaffenhet, samt det samma snart till ett sådant slut förhielpa, som ej mindre återbringar lugnet, hwilket nu i flera år wid gymnasium warit saknat, än sätter biskopen samt consistorium i tillstånd, att, fria för injurier, med wederbörlig drift, enligt lag och stadgar få utöfwa det inseende öfwer gymnasiiverket, som dem tillkommer, och hwarförutan dessa med ri-

kets dryga kostnad inrättade läroställen, riket föga gagn och nytta kunna tillskynda. Hwilket med de öfrige respective stånden skulle communiceras.

13 §. En deputation ankom från bondeståndet, och recommenderade åtskillige mål till afgjörande.

14 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d:n 23 Januarii sidstl:ne, angående twisten emellan ägaren af Wira bruk och swärdsfäjare-embetet här i staden,¹⁷³⁶ och biföll ståndet detta extractum protocolli, med den af ridderskapet och adelen gjorde tillägning, att till sidogewärens monderande wid kronolefwerantser, krigscollegium äger, sedan wederbörande äro hörde, att därom sluta med den eller de, som lämna det bästa och för Kongl. Maj:t och kronan lindrigaste priset.

15 §. Uplästes tulldeputations betänkande¹⁷³⁷ om confiscationsmålen skyn-desammare afgjörande uti kongl. commercecollegio.

Ståndet tog detta uti öfwerwägande, och resolverades: aldenstund commercecollegium blifwit redan med ledamöter förstärkt, så att arbetet på 2:ne divisioner kan fortsättas, så finner ståndet betänkeligit att nu bifalla någon vidare tillökning. Ståndet är fast mer af den tanka, att om 2:ne divisioner ständigt arbeta, syslorne emellan ledamöterna fördelas och secretaren, enligt instruction, wid ansvar till görandes, går collegio behörigen tillhanda med föredragande af ankommande bref, remisser och suppliquer, att ledamöterna sig därmed icke upphålla; så kunna och böra dessa confiscationsmål till nästa riksdag wara afgjorde.

16 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d:n 11 Martii sidstledne,¹⁷³⁸ angående Cajana compagnie i Finland, jemte bondeståndets extractum protocolli af d:n 24 April rörande samma sak.¹⁷³⁹

Efter någon öfwerläggning bifölls bondeståndet extractum protocolli, med den tillägning, att samtelige wid Cajana compagnie nu warande offi-

---

¹⁷³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 105.

¹⁷³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 5.

¹⁷³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 120.

¹⁷³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 190. Tryckt i *BdP* 9, s. 592 ff.

cerare för theras personer bibehållas wid sina innehafwande löner, samt niuta tour och befordran innom Österbottns regemente. Wid existerande ledigheter af lieutenants-, fändrichs- och underofficeraresyslor, besättas samma syslor ej vidare utan komma deras löner att indragas och deras boställen samt indelningshemman att försättas i samma stånd som de varit för sidsta riksdag. Och hwad angår capitainssyslan wid compagniet, så kommer innehafwaren theraf att äga tour och stå under bemälte regemente, samt att niuta indelta lönen till godo.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 26 Maji

1 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹⁷⁴⁰ angående sommaringens indragande uti Philipstads bergslag.¹⁷⁴¹

2 §. Anmältes, att då i förledne pleno, kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁴² angående Bergquara köping blifwit föredragit, och, som det af notarien wid handen gifwes, bifallit, så hade bondeståndets extractum protocollis af d:n 27 Martii sidstl.¹⁷⁴³ ej blifwit upläst; och aldenstund bemälte protocollsutdrag innehåller åtskillige till saken hörande omständigheter så påstod h:r probsten doctor Serenius, att den saken må komma under ytterligare öfwerläggning.

Bemälte protocollsutdrag uplästes, och blef af närwarande ståndets ledamöter bifallit.

---

¹⁷⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 81.

¹⁷⁴¹ Ett protokollsutdrag från bondeståndet 18 mars rörande samma ärende finns i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 181 (med flera bilagor), försett med påskrift om att det föredragits den 20 mars i prästeståndet, som i sin tur utfärdat ett protokollsutdrag, återgivet i bilaga 18.

¹⁷⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 78. Se även § 9 nedan.

¹⁷⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 197. Tryckt i *BdP* 9, s. 584 f.

3 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om storskifte i Blekingen,¹⁷⁴⁴ som blef hwilande till en annan gång, då ståndets ledamöter från bemälte ort äro närwarande.

4 §. Likaledes uplästes och uppsköts bemälte deputations betänkande om Hertsångers hemman i Bygdeå sochn.¹⁷⁴⁵

5 §. Uplästes och bifölls bondeståndets extractum protocollii angående fataliers återställande för Wäckeræ hemmans och Koifwaniemi bys åboer.¹⁷⁴⁶

6 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocollii af d:n 28 Februarii,¹⁷⁴⁷ angående befrielse för staden Carlstad från kronotijonde och mantalspenningar af legofolck under frihetsåren.

7 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollii af detta datum¹⁷⁴⁸ angående kammaroeconomie- samt bergsdeputationernes betänkande om förbättringar af eldstäder; och biföll ståndet den af borgareståndet gjorda tilläggning.

8 §. En deputation från borgareståndet recommenderade bemälte stånds allmänna beswär till företagande, samt begärte del af det memorial, som h:r probsten doctor Serenius wid en § skal hafwa ingifwit, och förklarar sig wilja hos samtelige stånden aflämna.

Sedan deputerade afgådt förmälte h:r probsten doctor Serenius sig hafwa exemplaren under renskrifning, och så snart de blifwa färdige, skola de till stånden ingifwas.

9 §. Kongl. öfwerhåfpredikanten magister Grunnerus anmärkte, att saken emellan Carlsrona och Calmar städer om nyttjandet af Bergquara köping,

---

¹⁷⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 115. Även 16 juni.

¹⁷⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 9. Även 16 juni.

¹⁷⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 210. Jfr med ett tidigare protokollsutdrag rörande samma ärende, tryckt i *BdP* 9, s. 578 f.

¹⁷⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 122.

¹⁷⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 225.

som under d:n 24 hujus blifwit af ståndet afgjord enligt kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, har i dag, då allenast några ledamöter af ståndet woro närwarande, blifwit å nyo företagen och ändrad,¹⁷⁴⁹ hwilket h:r öfwerhåfpredikanten hölt före wara utom rätta ordningen, och begärte däröfwer ståndets decision.

Sedan notarien häröfwer giordt den berättelse, att förenämde betänkande under d:n 24 sidstl. blifwit upläst och bifallit, utan att bondeståndets extractum protocollii uplästes, hwarom notarien dock påmint, och nu i dag, uppå giord erhindran af h:r doctor Serenius enligt hwad protocollit åfwanföre förmåler, bemälte protocollsutdrag blifwit upläst och af närwarande ståndets ledamöter bifallit; så discurerades häröfwer hwarjehanda. Och stadnade ståndet uti det slut, att ehuruwäl närwarande ledamöter af ståndet, så snart anslagstiman är inne, utgiöra stånd, och äga rättighet, att antingen justera protocoll, eller ock företaga och afgiöra saker, enligt hwad i stöd af 16 § i riksdagsordningen, under d:n 22 hujus blef i ståndet öfwerenskommit; ehuruwäl äfwen understundom nya omständigheter kunna företes, som werka ändring uti de tillförene tagne beslut; så är tillika nödigt, att wid en saks afgiörande, alla till den samma hörande acter blifwa föredragne, hwilka notarien åligger att hafwa wid hands och därom giöra påminnelse, såsom ock, att då någon ändring uti något ståndets beslut af förekommande orsaker synes nödwändig, så bör sådant uti ståndets pleno consessu anmälas och afgiöras.

Ytterligare kom under öfwerwägande i hwad slut ståndet öfwer förenämde sak må stadna; och aldenstund å ena sidan yrkades att deputations betänkande må bifallas, å den andra bondeståndets extractum protocollii, afgjordes, uppå skedd proposition, genom votering, af 24 röster emot 22, att deputations betänkande bifalles.

10 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående Haga kongsgård på Åland.¹⁷⁵⁰

11 §. Notarien anmälte att löparen ankommit från riddarehuset, öfwer 2:ne secreta utskottets extracta protocollii af d:n ¹⁷⁵¹ angående bancolån och

---

¹⁷⁴⁹ Se § 2.

¹⁷⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 157.

¹⁷⁵¹ Tomrum lämnat i prot.

subsidierna, hwaröfwer ståndet under d:n 22 i denna månad resolverat, men att ridderskapet och adelen uti sin resolution yttrat sig öfwer secreta utskottets extractum protocollis af d:n 22 April, angående statsbristen,¹⁷⁵² hwilket sidstnämde document wäl blifwit d:n 24 April uti ståndet upläst, men jemte bewillningssaken tills vidare uppskuttit, och förfrågade sig fördenskull notarien, huru han sig wid expedition häraf skall förhålla.

Resolverades: att ståndet på samma sätt sig yttrar öfwer det sidstnämde extractum protocollis, som öfwer de 2:ne förra, samt att altsammans expedieras.

Widare anmälte notarien, att löparen ankommit öfwer kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående barnhusen och hospitalerna i riket, med bifall af ridderskapet och adelen, samt att bondeståndet genom protocollsutdrag sig öfwer samma sak utlåtitt;¹⁷⁵³ men att ännu icke något från borgareståndet ankommit, ehuru ståndet, genom protocollsutdrag dess anmärkingar med samtelige stånden communicerat.

Resolverades: att löparen blir qwar till dess borgareståndet sig yttrat, och hwarom påminnelse af notarien kan göras, då ock emedlertid ridderskapets och adelens utlåtande öfwer de öfrige ståndens extracta protocollis torde ankomma, så att ståndet sedermera på en gång kan sig öfwer altsammans yttra.

Ytterligare anmälte notarien, att löparen ankommit öfwer secreta handels- och manufacturdeputations betänkande¹⁷⁵⁴ om indragning af åtskillige manufacturcontoirets hitintillsbestridde utgifter; hwarjemte icke allenast ifrån deputation inkommit extractum protocollis af d:n 10 Maji öfwer extra staten,¹⁷⁵⁵ utan ock ridderskapets och adelens yttrande öfwer sidstnämde ärende.

Detta protocollsutdrag uplästes, och biföll ståndet, att med manufacturcontoirets extra stat må förblifwa efter deputations förslag, dock med den af ridderskapet och adelen gjorda tilläggning, att riksens ständers manufacturcontoir åligger, att till nästa riksdag, så mycket möjligt är, indrifwa alla dess utestående fordringar, och då däröfwer afgifwa behörig redo och räkning.

---

¹⁷⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 129.

¹⁷⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 198. Behandlas 15 juni.

¹⁷⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 105.

¹⁷⁵⁵ Bilaga till föregående.

Justerades tillika ståndets yttrande under d:n 8 hujus öfwer sielfwa in-dragningen, samt uplästes borgareståndets extractum protocolli af d:n 21 Maji. Ståndet förblef i öfrigit wid dess under d:n 8 hujus tagne beslut, och befaltes, att altsammans skulle skyndesammast expedieras.

Härwid upläste dock h:r probsten doctor Serenius dess memorial¹⁷⁵⁶ angående ombudsmannen Kalmeters pension à 400 d:r s:mt på extra stat, som nu uppsköts till en annan gång.

12 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om belöning för capitain Winblad.¹⁷⁵⁷

13 §. Uplästes secreta deputations betänkande,¹⁷⁵⁸ jemte tillhörige extracta protocolli angående adelskap för åtskillige rikets embetsmän, samt någras barn af presteståndet.

H:r superintendenten doctor Lutkeman anmälte, att då ståndet nu bifaller adelskap för åtskillige andre embetsmän inom riket, det wille ståndet äfwen bifalla för assessorn Nettelblad, att han med samma heder må ihogkommas, då Hans Kongl. Maj:t i nåder behagar honom nämna.

Då nu detta togs uti öfwerwägande, förklarade h:r probsten Hiortzberg, att ehuru han icke är emot, utan för sin del bifaller, hwad Kongl. Maj:t behagat tillägga desse embetsmän, så finner han wara angelägit, att ståndet närmare öfwerlägger angående rättigheten att wara ledamöter af presteståndet för dem som äro adelsmän.

Härmed instämde h:r kyrkoherden Hoffgardt, tilläggandes, att detta sednare är så mycket nödigare, som man finner, det hwart och ett af de andre stånden äro uti denna omständigheten upmärksamma.

H:r kongl. öfwerhåfpredikanten Grunnerus hölt före, att desse quæstioner kunna skiljas åt; den förra om adelskapet först afgiöras; den sednare om riksdagsmannarättigheten sedermera komma under öfwerwägande.

H:r probsten Meurling anförde, att hwad det förra angår, så är det onekeligit, att benådningrätten med adelskap förblifwer, enligt 44 § i regeringsformen wid konungsliga högheten, men samma lag förmäler tillika,

---

¹⁷⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 386.

¹⁷⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 127.

¹⁷⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 38 med bilagor. Jfr prot. ovan 21 maj. Även 6 juni.

det ej flera må därmed benådas, än allenast få wid konungens kröning, alt efter som riket sådant kan tillåta. Nu wet man, att antalet af adelsmän är ganska stort, och föreslås nu öfwer 40 personer.

Ehuru man icke will missunna någon det han räknar för heder och förmån; ehuruwäl äfwen de af preteståndet med denna benådning i anseende till sina barn må ihågkommas; så finner man dock, att de tärande lemmar alt mer och mer ökas, och torde någon granskning kunna få rum.

Den sednare frågan har ock sina betänkeligheter. Man finner af sednare tiders erfarenhet, att adelsmän alt mer och mer blifwa prester. De komma att bekläda icke allenast de wigtigaste embeten, då de enligit riksdagsordningen äro sielfskrefne riksdagsmän, utan kunna ock eljest blifwa kallade, emedan de hafwa rättighet att kalla. Det kan ej altid slå så wäl ut att man uti dem har så nitiske försvarare af ståndets heder och rättigheter, som den nu warande h:r biskopen och adelsman. Man wet, att interesserne äro olika, och man wet tillika, att menskligheten åtföljer alla våra gerningar.

H:r kyrkoherden magister Wikman förmälte sig så mycket mindre kunna undgå att öfwer denna sak sig tydeligen yttra, som han af sine committenter i stiftet blifwit anmodad, att härwid wara upmärksam. Hwad angår den förra frågan om adelskap för åtskillige så innom som utom preteståndet, så är det en onkelig rättighet för Kongl. Maj:t att med adelig sköld benåda den, som igenom dygd, studier, tapperhet och erfarenhet banat sig vägen till öfwerhetens nåd och belöning. Men med all wörndnad för denna Kongl. Maj:ts höga rättighet, som i grundlagen är fastställd, så är man af samma grundlag förpliktad att se efter, hwad som är för riket nyttigt eller icke.

För 200 år tillbaka war adelsmäns antal icke mer än 120. Sedermera hafwa de sig ökat öfwer 2 000, och wisar erfarenheten, att ju flere personer öfwer en sak skola rådgiöra, ju långsammare går det. Om adelen i samma proportion hädanefter ökas, så woro med tiden till befruktande, att inga andre än adelsmän till rikets embeten blifwa emplojerade, och blifwer då för präste-, borgare- och andre hederlige mäns barn ingen annan utwäg än blifwa bönder. Man må wäl icke så mycket reflectera på, hwad med mindre eftertanka kan säijas, såsom till exempel, att inga andre än adelsmän böra studera, men så utmärker äfwen sådant, hwad ideer en del hafwa och huru äfwenturliga påföljderna kunna blifwa.

H:r kyrkoherden fortfor vidare, att det i synnerhet förtjenar ståndets attention, huruwida adelsmän kunna wara ledamöter af presteståndet. Man finner af förra riksdagars protocoller, då dylika quæstioner förewarit, huru nitiske ledamöter hafwa ansedt det samma, såsom det där länder till ståndets förswagande. En del hafwa förklarad sig aldrig wilja söka en sådan förmån, näml:n att för sina barn undfå adelskap. Ingen prestman får sitta på riddarhuset änskönt han är caput familiæ. Och huru will det passa sig, att en adelsman som är prest, skall sitta uti presteståndet, och genom fullmäktig votera på riddarhuset uti en och samma sak? Presteståndet är ju ansedt såsom ett ofrälse stånd. Det witnar Kronackers, af ridderskapet och adelen understödda ansökning om säteriet Sannegården. Altså äro adelens och presteståndets interessen olika. Utom dess hafwa herrar biskopar blifwit ansedde, såsom sielfskrefne ledamöter uti secrete utskottet. Deras antal utgör 2/3:delar af presteståndets ledamöter uti bemälte utskott; om nu adelsmän blifwa befordrade till biskopsembeten och tillika få wara riksdagsmän af presteståndet, så befinnes, att secrete utskottet kommer att bestå mäst af adelsmän. Wid utöfningen af jura patronatus kan hwarjehanda mannamon förelöpa. Och ändteligen synes betänkeligit i en tid då presterne äro exponerade för åtskillige omdömen, att de af presteståndet inblanda sig uti sådane civile saker. Guds ära skulle mera befrämjas, församlingens förmån winnas, och inbördes förtroende ökas, om de af presteståndet undanbådo sig en sådan heder och förklarade sig nöjde med de presteståndet förundte privilegier. Och skulle någon åstunda frihet att besittja säterier, så kan den samma utan att blifwa adelsman, enligt adelige privilegiernes 27 § af Kongl. Maj:t,¹⁷⁵⁹ i anseende till dess emot fäderneslandet gjorde förtjenst, därmed benådas.

Härmed instämde h:r probsten magister Mathesius, och tillade, at dessa bägge frågor böra på en gång afgöras, på det de af presteståndet må hafwa tillfälle att besinna sig, om de wilja emottaga den af Kongl. Maj:t bewista nåd, eller sig den samma undanbedja.

H:r probsten doctor Serenius förklarade likaledes, att det är af yttersta wigt, hwad af h:r probsten Meurling och h:r kyrkoherden Wikman blifwit anfördt, och att det förtjenar ståndets upmärksamhet, men ehuru angeläget

---

¹⁷⁵⁹ Tryckta privilegier 16 oktober 1723: *Privilegia utaf then stormächtigste konung Friedrich Sweriges, Giöthes och Wändes konung &c. &c. &c. stadfästade Sweriges rikets ridderskap och adel uppå riksdagen i Stockholm åhr 1723.*

det är, och en annan gång kan komma under öfwerläggning, så må dock den förra quæstion om sielfwa adelskapet nu afgöras.

H:r superintendenten doctor Lutkeman begärte, att den sednare quæstionen, som blifwit wäkt, må hwila angående rättigheten att wara ledamöter i preteståndet för dem som äro adelsmän.

Sedan högwördigste herr archibiskopen anmärkt, det icke någon kan söka adelskap, utan ankommer det på Kongl. Maj:ts nådiga behag, hwem han därmed täckes benåda, samt att man bör komma i håg, det biskopar i stöd af riksdagsordningen åligger att wara wid riksdagen; anförde h:r kyrkoherden doctor Celsius, att ehuru gerna han undgingo att discourera i denna sak i anseende därtill, att dess sal. fader blifwit af Kongl. Maj:t i nåder ihågkommen, så borde dock h:r doctorn något utlåta sig öfwer det som kan angå ståndet i gemen, och hwad som anföres lända till ståndets antingen förswagande eller förstärkande. Det är wäl icke utan, att ju åtminstone någon del af det h:r kyrkoherden Wikman anfördt, kan wara betraktansvärdt, men man bör ock se till, att i det samma man tänker undgå en formerad swårighet, så störtar man sig uti en annan, som är af icke mindre betydelse. Det wil säijas, att ingen nu nobiliterad person skal hafwa frihet att komma in uti preteståndet. Hwad skal man då säija om dem, som äro förut adelsmän, och kunna wid presterliga embeten blifwa emplojerade? Det säges, att ståndet skal däröfwer göra någon författning, men månne den författningen, ehuru han ock må göras, binder händerne på ståndet, att wid en annan riksdag, uti dess oeconomiska ärender, handla som det då för godt finner. Det säges, att biskopar som äro adelsmän, ej beqwämligen kunna wara ledamöter af preteståndet. Men månne det kan räknas ibland ståndets oeconomica, att förändra hwad riksdagsordningen så tydeligen förskrifwer? Månne en sådan explication af grundlagen icke ankommer på samtelige ständernes utlåtande? Månne den ock skulle winnas, i händelse ståndet wille den samma anmärka? Posito den wunnos, månne det woro för ståndet dess fördelaktigare? Månne det icke med större skiäl kunde säijas lända till ståndets förswagande, att en corps af flere personer, som hafwa widsträktare erfarenhet, som sitta i större wärdighet, och i åtskilligt afseende kunna mera werka på personer af de andre stånden, woro ifrån ståndet afsöndrad? Månne ståndets angelägenheter kunna säijas wara bättre wårdade om alla dessa skulle gå in på riddarhuset? Och i anseende till dessa och flera considerationer, trodde h:r doctorn blifwa för ståndet

angeläget, att i denna sak, med mycken granlagenhet gå till väga. Hwad ledamöterne i secreta utskottet angår, så är och blir det i stöd af riksdagsordningen ståndets enskilda oeconomicum, att med deras wäljande förfara efter den methode som ståndet för godt finner. H:r doctorn tillade ytterligare, det må ståndet öfwer den af secreta deputation upgifne fråga sig utlåta med det uttryckeliga förbehåll, det ståndet innan riksdagen slutes, må taga den nu upgifna quæstion uti öfwerwägande.

H:r kyrkoherden Hofgardt tillika med flere ledamöter förmente, det kunna bägge frågorne på en gång afgöras, och i händelse wid den sednare skulle några betänkeligheter förefalla, hwaröfwer man behöfwer sig närmare besinna, så kunde altsammans uppskiutas; hwarwid ock ståndet, efter någon vidare öfwerläggning lät bero.

14 §. Företogs och uplästes första delen af ståndets allmänna besvär, innehållande 2, 3, 7, 8, 10, 12, 18 och 19 §§, hwilka blefwo allesammans bifallne, enligt allmänna beswärs-deputations projecterade resolutioner, utom den 7 § öfwer hwilken ståndet utfärdat dess extractum protocolli af d:n 7 Sept. 1761. Och åtog sig högwördigste herr archibiskopen samt åtskillige ståndets ledamöter, att bemälte protocollutdrag hos de öfrige stånden till bifall recommendera; utom det att ståndet, wid tillfälle af någon deputation, will därom göra påminnelse.

15 §. Uplästes landt- och siö-militiædeputations betänkande¹⁷⁶⁰ öfwer 5:te puncten af krigsbefälets besvär, som bifölls med den af ridderskapet och adelen gjorde tillägning, att chefen är förbunden commendera efter tour och ordning.

Bemälte deputations betänkande¹⁷⁶¹ öfwer 6 puncten bifölls.

16 §. I anledning af h:r probsten Hiortsbergs hemställande, och uppå giord proposition af högwördigste herr archibiskopen, biföll ståndet, det må comministern wid Storkyrkoförsamlingen här i staden magister Johan Stenbeck, som under denna riksdag med all flit och trohet, wid protocollet och expeditionerne, gådt ståndet tillhanda, hos Kongl. Maj:t i underdånig-

---

¹⁷⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 27, bilaga.

¹⁷⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 27, bilaga.

het anmälas till befordran, då han, efter förtjenst och skickelighet, kan blifwa till något regalt pastorat i underdånighet föreslagen, hwilket hos de öfrige respective stånden skulle genom utdrag af protocollet till bifall recommenderas.

17 §. Sluteligen anmälte riksdagsfullmäktigen från Hernösand stift h:r probsten och kyrkoherden magister Eric Brunnus, huruledes han, af åtskillige angelägenheter, funno sig föränlåten att anhålla om tillstånd att resa från riksdagen, i synnerhet som han nu kommer att tillträda ett annat pastorat, wid hwilken flyttning dess närwaro är oumgängeligen nödig.

Ståndet biföll denna h:r probsten Brunnii begäran, tackade honom för dess goda biträde wid riksdagsärenderne, samt önskade honom allsköns wälsignelse, hwaremot h:r probsten Brunnus betygade för ståndet dess wördsamma tacksäjelse. Hwaröfwer utdrag af protocollet skulle meddelas.

Ståndet åtskildes.

År 1762 den 27 Maji

1 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁷⁶² öfwer ryttmästarne och riddarne Bondes och Schmitterlows beswär, jemte ett bifogadt särskilt votum och bondeståndets extractum protocolli af d:n 24 nästledne April; hwilken act uppå h:r kyrkoherden Hoffgardts begäran blef liggande på bordet.

2 §. Uplästes ett protocolsutdrag ifrån ärbara bondeståndet af d:n 21 Maji nästledne,¹⁷⁶³ hwarigenom controlleuren Wikman, såsom Wargiske arfwingarnes fullmäktig, tillägges i omkostningar af Lagerbielkiska sterbhuset 16 000 d:r silf:mt.

H:r kyrkoherden Linderoth yttrade häröfwer, att, ehuru justitiädeputation icke annat kunnat, än uti dess betänkande i denna saken hålla sig stricte wid lagen, och styrka till ersättningens lagliga utsökande; så hade dock Wikmans omständigheter nog öma förekommit; och trodde h:r kyr-

---

¹⁷⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 180. Även 28 maj.

¹⁷⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 202.

koherden, att ståndet icke utan skäl kunde gå in i den moderation af ersättningssumman, som bondeståndet utsatt.

H:r biskop Benzelstierna ansåg denna saken såsom redan till alla delar i ståndet afgjord, och fant mycket betänkeligit, att, i anledning af ett sedermera ankommande extractum protocolli åter uprifwa den samma; emedan det skulle kunna dragas til præjudicat, att hwarje sak å nyo företaga, när ett annat stånd låter weta sina tankar uti den samma.

H:r probsten Palmærus trodde, att ståndet kunde hafwa ett ömt afseende uppå Wikmans fattigdom.

H:r probsten Bolmstedt förmente sådant så mycket skäligare kunna ske, som det icke är utom sin ordning, att företaga quæstion om expenserna, sedan hufwudsaken blifwit afslutad.

H:r kyrkoherden Wikman biföll detta uppå den grund, att som ståndet tillföre in genere beslutat, att controlleuren Wikman skall få ersättning¹⁷⁶⁴ för expenser, så återstår nu allenast att determinera, huru högt denna ersättning sig bör bestiga. H:r kyrkoherden har således intet att påminna wid den af bondeståndet gjorda jämkningen ifrån 29 000 d:r, hwartill räkningen går, till 16 000 d:r, och må mannen gerna förskonas ifrån en vidare mattande rättegång till denna summas utsökande.

Till följe af dessa discourser, gjordes proposition till bifall af bondeståndets protocolsutdrag; hwilket med Ja beswarades.

3 §. Föredrogs å nyo bergsdeputations betänkande¹⁷⁶⁵ om harnesk- och plåtslagarehandtverket i städerne. Och fant ståndet skäligt att bifalla höglöfl. ridderskapets och adelens utlåtande.

4 §. Uplästes bondeståndets extractum protocolli af d:n 24 nästl:ne April, angående scholæbetjenternes lön wid Hernösand och Pitheå scholar,¹⁷⁶⁶ som förmår, att den af secrete utskottet för desse scholæbetjente projecterade spannemålslön, antingen må tagas af jordeboks- och afradsspannemålen, eller lösas efter årlig markegång. I anledning hwaraf, så wäl som af ridderskapets och adelens resolution, att almogen ej må påläggas föra spannemålen öfwer 10 mil, ståndet tog denna sak uti närmare öfwer-

---

¹⁷⁶⁴ ersätt i prot.

¹⁷⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 40. Jfr prot. ovan 22 maj.

¹⁷⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 189. Tryckt i *BdP* 9, s. 595 f.

wägande, och fant sluteligen godt, att fastställa dess bifall till secrete utskottets extractum protocollii.

5 §. Uppå h:r doctor Serenii hemställande fant ståndet godt, att genom extractum protocollii communicera de öfrige stånden dess d:n 17 Febr. nästl:ne tagne beslut, angående läderfabriquen på Kongsholmen här i staden.

6 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, rörande Svartsjö kongsgård;¹⁷⁶⁷ hwilket efter någon öfwerläggning, och sedan i synnerhet h:r doctor Serenius och h:r kyrkoherden Wikman begifwit sig ifrån de betänkeligheter, de härwid i början tyckte sig finna i anseende till något äfwentyr för kongsgården, att komma i arf eller skiljas från kronan, ståndet ändteligen förenade sig att bifalla.

7 §. Uplästes nyssnämde deputations betänkande, angående håfsecreteraren och borgmästaren von Palmcronas sökte räntebyte.¹⁷⁶⁸

Detta betänkande want ståndets bifall; och anmälte h:r doctor Serenius, att Palmcrona destinerat öfwerrentan wid detta byte till ett fattighus, på sätt som h:r präsidenten Höpken äfwen giordt wid det honom bewiljade bytet.

8 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om skogarne i riket,¹⁷⁶⁹ jemte h:r doctor Serenii därwid författade anmärkingar;¹⁷⁷⁰ hwilken sak, uppå h:r biskop Benzelstiernas begäran blef liggende på bordet.

9 §. Erinrade sig ståndet, huruledes det öfwer 7 § af dess allmänna beswär, under d:n 7 Septemb. 1761 utfärdat ett protocollsutdrag; hwarom wid herrar talemäns sammanträde skulle påminnas att det måtte komma i behörig consideration wid det respective stånden afgjöra resolution öfwer beswärs-puncten.

---

¹⁷⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 136.

¹⁷⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 141.

¹⁷⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 87.

¹⁷⁷⁰ Bilaga till föregående.

10 §. Uplästes ridderskapets och adelens protocollsutdrag af d:n 18 Maji nästledne, angående biskopssätet Sangården,¹⁷⁷¹ hwilket ridderskapet och adelen förmenar såsom ett säteri, i kraft af dess privilegier icke böra wara uti ofrälse mans hand.

Uppå högwördigste herr archibiskopens föreställning, att denna saken nu bäst torde kunna afslutas, om ståndet skulle samtycka att ryttmästaren Cronacker får i stället för Sannegården till sig lösa någon annan och kronans ägendom; när däremot och i fall saken uppå 3 stånds beslut kommer till expedition, den torde där af ridderskapet och adelens ledamöter, såsom en res privilegii hindras, och således wara öppen till nästa riksdag; yttrade h:r probsten Mathesius, det han för sin del wil bifalla, att ryttmästaren Cronacker får lösa någon ägendom, som wederbörande kunna pröfwa wara i värde swarande mot Sandgården, uti hwilken tanka h:r biskop Beronius äfwen instämde.

H:r kyrkoherden Wikman torde det wara mindre nödigt, ja äfwen betänkeligit för riksens ständer, att nu afgöra denna saken, sedan expedition därom längesedan afgådt ifrån secrete utskottet till hans Kongl. Maj:t, hwartill ridderskapets och adelens ledamöter uti secrete utskottet således äfwen bidragit, utan att reclamera sina privilegier. Men skall någon lösn ske, bör det tillses, att kronan icke blifwer lidande, utan mätismanna wärdering tagas till grund.

H:r kyrkoherden Laihiander förmente, det icke böra werka på ståndet, att ridderskapet och adelen i detta mål åberopar sina privilegier, sedan 3 stånd funnit, att de icke härigenom röras. Men skulle icke desto mindre lösn bewiljas, bör den samma ingalunda ske med 12 000 d:r, som war kronans inköp, utan efter nu warande pris och ägendomens omständigheter.

H:r biskop Lamberg wisade likaledes, huru mycket detta biskopssäte i sednare tider blifwit förbättrat, så i anseende till sillfångsten på dess stränder, som robbenslageriet som där bredewid idkas, jemte flere omständigheter; och war för öfrigit af den tankan, att om det skall frångå embetet, det då med bästa fördel för kronan kunde på auction upplåtas.

H:r doctor Celsius hemställte, om icke, sedan presteståndet en gång ansetdt saken såsom icke rörande ridderskapets och adelens privilegier, ståndet äfwen nu kunde finna det wara ur wägen, att uppå någons depense be-

---

¹⁷⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 62.

sluta wederlag för Sandgården; och således förblifwa wid dess en gång fattade beslut.

Och beslöt ståndet, uppå giord proposition, att wid ett sådant dess beslut förblifwa.

11 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollis af d:n 26 nästl. Maji,¹⁷⁷² angående att bokhållaren Borre måtte få sitta orubbad i Wrinnevids hemman, till dess saken emellan honom och Wachtmeisterska arfwingarne nästa riksdag hinner afgöras.

H:r biskop Benzeltierna förklarade, att ehuru han af alt hierta ömade Borres omständigheter, hwilka af åtskillige ståndets ledamöter beskrefwos såsom mycket swåra, h:r biskopen dock icke kan finna, huru en konungens dom kan till dess verkställighet hwila till nästa riksdag, då den enligt lag kan riksens ständers skärskådande underkastas, sedan wid denna riksdag allenast 3:ne stånd uptagit och remitterat hufwudsaken. H:r biskopen anser detta för ett farligt prejudicat, och nödgas styrka därtill, att saken får gå sin ordenteliga wäg.

H:r doctor Celsius hölt likaledes det för mycket eftertänkeligit, at inhibera verkställigheten af en konungens resolution, till hwars ändrande fatalierne icke förr än nästa riksdag löpa till ända, när däremot saken nu icke ordenteligen och igenom urskillningsdeputation till ständerne inkommit. Ehuru fördenskull execution hittills varit innehållen, emedan saken hos ständer varit anhängig, bör dock sådant hinder icke längre räcka när saken icke nu utan nästa riksdag kan till utarbetande tagas. Warande så mycket angelägnare, att den då de novo genom urskillningen förekommer, som den ifrån denna riksdag till efterkommande ständer icke kan remitteras; och Borre då wisserligen icke lærer blifwa sökande, när han genom inhibition wunnit hwad han önskat, utan stadnar då ansöknings onus på dess contraparter, som eljest borde wara swarande.

Häremot förestälte h:r probsten Tiburtius, huru ömkansvärda Borres omständigheter äro, som för 5 000 d:rs skuld, blir drifwen ifrån 36 000 d:rs ägendom. H:r probsten är öfwertygad, att det orättwist är med honom handlat, och bad för den fattige mannen, att, som hans contrapart förmodeligen funnit utwäg, att lägga ned saken på riddarhuset, den 3:ne stånd el-

---

¹⁷⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 223.

jest beslutit skulle denna riksdag företagas, Borre icke desto mindre må orubbad få besittja sin ägendom, och hufwudsaken afgjöras nästa riksdag.

H:r probsten Palmærus recommenderade likaledes denna saken til ståndets öma behiertande.

H:r superintendenten Lutkeman fogade sig så mycket häldre härtill, som denna saken icke är den enda hwilken icke passerat urskillningen, och dock blifwit ansedd såsom ordentligt wis anhängig hos riksens ständer. Att låta Kongl. M:ts dom nu genast gå i verkställighet, woro att låta Borre mera ruineras, än han nästa riksdag åter kunde uprättas. H:r superintendenten bifaller därför borgareståndets extractum protocoll; och om än nästa riksdag ingen vidare ansökning skulle ske, kan dock justitiædeputation ex nobili officio då uptaga saken.

Uppå högwördigste herr archibiskopens proposition, om ståndet bifaller borgareståndets protocollsutdrag? swarades med Ja och Nej; hwarföre votering anstältes, då 36 röster woro för Ja och 8 för Nej.

12 §. Företog ståndet till afgjörande de återstående §§ af krigsbefälets besvär wid denna riksdag.

Öfwer 8 § uplästes så wäl kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹⁷⁷³ som det bifogade särskilta votum, och bondeståndets protocollsutdrag,¹⁷⁷⁴ hwaraf ståndet biföll sielfwa betänkandet.

Öfwer 7 § biföll ståndet landt- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande,¹⁷⁷⁵ dock så, att det slutar sig med orden: *uti högstberörde resolutioner giöras måtte*, och det som följer utelämnas.

Öfwer 9 § bifölls samma deputations betänkande.¹⁷⁷⁶

Öfwer 10 § bifölls betänkandet¹⁷⁷⁷ på sätt som af ridderskapet och adelen skedt, nämligen: med undantag af sidsta meningen, hwilken ej anses nödwändig att i resolution införas.

Öfwer 11 § bifölls betänkandet¹⁷⁷⁸ med ridderskapets och adelens tilläggning, att knektecontracterne och förra resolutionerne förblifwa i sin fulla

¹⁷⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 112.

¹⁷⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 97.

¹⁷⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, lant- och sjömilitiæekonomideputationens betänkanden, nr 27, bilaga.

¹⁷⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷⁷ Ibid.

kraft och werkan, och att wid förefallande nödwändiga händelser af någon förstärkning för artillerieregementet, därtill tages manskap af hela arméen.

Öfwer 12 § bifölls betänkandet¹⁷⁷⁹ med ridderskapets och adelens förändring, att, enär ordenteliga requisitioner göras uppå behofwen ifrån commenderande generalen till regementsbefälhafwaren, så må sådant, så af manskap som kutskar och trossdrängar ske.

Öfwer 13, 14, 15, 16 och 19 §§ bifölls betänkandet.¹⁷⁸⁰

Öfwer 27 § bifölls bondeståndets protocollsutdrag af d:n 17 Maji nästledne.¹⁷⁸¹

Öfwer 29 § bifölls betänkandet.¹⁷⁸²

Öfwer 33 § discourerades något i anledning af hwad h:r probsten Forsenius anförde, om the beswärligheter rusthållare äro underkastade med fortskaffandet af officerarnes privata bref och äfwen understundom andra saker, i anseende hwartill h:r probstens tanka war, att en sådan officerare, som beträdes att i egna ärender nyttja rusthållare, borde af öfwersten straffas.

Ståndet fant skäligt att härmed må förblifwa wid förra författningar, så att rusthållare af allmogen, wid ansvar icke graveras öfwer lag.

Wid 21 § bifölls ridderskapets och adelens, jemte justitiædeputations betänkande¹⁷⁸³ bifogade extractum protocoll.

Öfwer 59 § uplästes samma deputations betänkande,¹⁷⁸⁴ som tillstyrker dubbla tjensteår för amiralitetsprester.

H:r kyrkoherden Hoffgardt biföll detta så mycket häldre, som h:r kyrkoherden sade sig wara öfwerlygad, att inga så swåra prestesyslor i Sverige gifwas, som dessa.

H:r doctor Celsius förklarade, justitiædeputations mening härmed hafwa warit, att gifwa anledning till förklaring öfwer de förra lagar angående presters dubbla tjensteår, så att icke extraordinarier wid kongl. lifgardet

---

¹⁷⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁷⁹ Ibid.

¹⁷⁸⁰ Ibid.

¹⁷⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 259.

¹⁷⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, lant- och sjömiliteeekonomideputationens betänkanden, nr 27, bilaga.

¹⁷⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 99.

¹⁷⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 100.

och artilleriet äfwen måge tillwälla sig denna förmån, sedan nu blifwer stadgat, att ordinarie amiralitetspredikanter i paritet med dem som tjäna wid gardet och artilleriet få beräkna sina tjensteår dubbla.

H:r kyrkoherden Wikman befarade att detta kan wäcka flera ansökningar i detta ämne; och höllt fördenskull rådeligare, att på annat sätt tillskynda desse prester någon förmån.

H:r superintendenten Lutkeman anmärkte, att wid gardet och artilleriet 3:ne extraordinarii äro på stat och tjenstgörande, hwilka fördenskull tyckas böra niuta samma rätt som ordinarii.

H:r probsten Bolmstedt instämde däruti, att wid amiralitetet gifwes långt drygare arbete för presterne, än wid gardet och artilleriet.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus besannade det samma aldenstund amiralitetsförsamlingen är den största i riket; och har tillika befunnits, att med dessa predikanter befördran går nog långsamt.

I afseende häruppå, förenade sig ståndet, att bifalla betänkandet.

Öfwer 2 och 43 §§¹⁷⁸⁵ resolverades, att ståndet wid denna riksdag sig därmed icke kan befatta.

Öfwer 23 § bifölls betänkandet.¹⁷⁸⁶

Öfwer 26 § afslogs betänkandet.¹⁷⁸⁷

Öfwer 31 § togs betänkandet¹⁷⁸⁸ i öfwerwägande, som tillstyrker dubbla tjensteår för esquadrons- och bataillonspredikanter i krigstider.

H:r kyrkoherden Wikman förbehöllt, att detta icke må extenderas till de krigsprester, som tjäna wid guarnizoner.

H:r superintendenten Lutkeman erindrade, att de gardes- och artillerieprester som tjäna i fält, skulle uppå denna grund få räkna 1 sitt tjensteår mot 4 andras, emedan det räknas emot 2 då de äro hemma.

H:r kyrkoherden Laihiander anförde äfwen ett twifwelsmål, huru extraordinarier skola anses när de tjäna i fält, om ock deras tjensteår då skola räknas dubbla.

Ståndet resolverade, att för krigsprester then tid må räknas dubbel, under hwilken the tjäna i fält, på sätt som om the was wederlikar wid amiralitetet i 59 § blifwit stadgat.

---

¹⁷⁸⁵ Justitiedeputationens betänkande i Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 101.

¹⁷⁸⁶ Ibid., nr 102.

¹⁷⁸⁷ Ibid., nr 103.

¹⁷⁸⁸ Ibid., nr 104.

Öfwer 35 § bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande.¹⁷⁸⁹

Öfwer 36 § bifölls secrete utskottets extractum protocollis af d:n 17 Novemb. 1761.¹⁷⁹⁰

Öfwer 18 § bifölls likaledes secrete utskottets protocollsutdrag af d:n 16 Februarii innewarande år.¹⁷⁹¹

13 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁷⁹² angående enkans hustru Ingrid Nordboms sökte hielp af manufacturfonden, till dess afbrände flanelstryckeries återuprättande, hwartill höglofl. ridderskapet och adelen enligt påskriften bewiljat 2 000 d:r silfwermynt.

H:r doctor Celsius sade sig icke utan förundran förnimma, huruledes genom ett sådant bewiljande, manufacturcontoiret kan hos riksens ständer nyttjas såsom ett assurancecontoir; och kan h:r doctorn så mycket mindre bifalla denna ansökning, som h:r doctorn tycker sig se förut, huru många dylika sedermera inkomma i anledning af ett sådant præjudicat. H:r doctorn will icke gå in uti de skäl, som manufacturdeputation understundom trodt sig äga, att tillstyrka dylika utdelningar af manufacturfonden, hwilket få blifwa för deputations räkning, men det finner h:r doctorn, att hustru Nordboms verk icke är af så hufwudsakelig importence för manufactursystemen, att det på contoirets bekåstnad förtjenar i stånd sättas eller underhållas.

H:r superintendenten Lutkeman förmente af samma skäl, att hustru Nordbom icke något kan bewiljas af den grund, att dess verk lidit eldskada; utan må hånne snarare något bewiljas i afseende på dess fattigdom.

Härmed conformerade sig äfwen herr biskop Benzelstierna.

H:r kyrkoherden Wikman trodde häremot, att denna fattiga enkan nu så mycket mera i dess ansökning kunde willfaras, som hon tillföre intet understöd niutit af manufacturfonden, ehuru dess verk 2:ne gånger gådt up i rök.

H:r doctor Serenius recommenderade likaledes hannes ansökning såsom förtjenande att med ömhet handteras; hwaruti herr biskop Beronius äfwen

---

¹⁷⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 128.

¹⁷⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 114 (feldaterat 17 november 1762).

¹⁷⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 112.

¹⁷⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 74.

instämde; åberopande h:r doctor Serenius såsom præjudicat, det understöd riksens ständer bewiljat directeuren Malmsten.

H:r kyrkoherden Laihiander yttrade, att äfwen som manufacturdeputation aldrig tillstyrkt, att manufacturfonden utom dess rätta ändamål måtte användas; så har det ej eller denna gången skedt. Hwad Malmsten beträffar, så har för dess underhielpande helt andra skäl varit talande, hälst dess werk är af den beskaffenhet, att det af riksens ständer bordt wårdas. När däremot hustru Norboms flanellstryckeri icke egenteligen är något manufacturwerk, och följakteligen icke af manufacturfonden bör niuta någon brandstod.

H:r probsten Bolmstedt förklarade sig icke wara mot, att den nödlidande enkan soulageras; allenast det sker under annat namn, än ansökningen innehåller.

I afseende på dessa considerationer blef sluteligen resolverat, att, ehuru wäl ståndet ej kan bifalla, det manufacturfonden skall medtagas genom ersättning för liden skada af eldswåda; så will dock ståndet, i anseende till bewekande omständigheter af medlidande bifalla, hwad höglofl. ridderskapet och adelen för hustru Norbom föreslagit.

14 §. Uplästes och bifölls tulldeputations betänkande¹⁷⁹³ om Sahla stads marknadstull.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁷⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 9.

År 1762 den 28 Maji

1 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om hållskiutsen wid Åby gästgifwaregård, och blef hwilande.¹⁷⁹⁴

2 §. Uplästes och upsköts secrete utskottets extractum protocolli af d:n _¹⁷⁹⁵ angående belöning för majoren _ Rydingsverd.

3 §. Uplästes utdrag af protocollet, hållit i kongl. rådkammaren d:n _ i denna månad, angående en håfrättsrådssylas besättjande i¹⁷⁹⁶ Götha häf-rätt,¹⁷⁹⁷ jemte extractum protocolli ifrån bondeståndet af d:n [21 i denna månad].¹⁷⁹⁸

H:r probsten Meurling anförde, att efter det upgifne project blir assessor Krusbiörn lidande; och som uti ståndet upkom något twifwelsmål om full-magternes data och den därmed förknippade tour, så upsköts äfwen detta ärende, till dess man får giöra sig därom närmare underrättad.

4 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om Löfvingske skattekiöpet,¹⁷⁹⁹ jemte de ifrån deputation ankomne sär-skilta meningar, samt ömse sidors memorialer,¹⁸⁰⁰ som altsammans uppå h:r kyrkoherden Stenii och fleres begäran blef liggande på bordet.

5 §. Under dess ankom en deputation från ridderskapet och adelen, hwar-wid friherre Cederhielm förde ordet, som gaf tillkänna, att ridderskapet och adelen förehafte kammar-, oeconomie- och commercedeputations be-tänkande öfwer de af lieutenant Brelin anmälte förbättringar wid eldstäder, och har ridderskapet och adelen hwarken kunnat ingå uti de 3 örens bewil-jande, eller kunnat samtycka till den föreslagne character af capitain mecha-

---

¹⁷⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 165. Även 9 juni.

¹⁷⁹⁵ Tomrum lämnat i prot., liksom i det följande.

¹⁷⁹⁶ Upprepat i prot.

¹⁷⁹⁷ Troligen avses rådkammarens protokollsutdrag 17 mars 1762, Prästestån-dets arkiv, vol. R 909, nr 50.

¹⁷⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 204. Behandlas även 7 juni.

¹⁷⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 6. Även 10 juni.

¹⁸⁰⁰ Bilagor till föregående.

nicus, hälst det sednare belöningssättet synes ske på militairens depense, och medförer större owilja, än det kunde förordsaka, att personen blefwo obelönt. Men aldenstund lieutenant Brelin torde förtjena någon upmuntran, så hade ridderskapet och adelen föreslagit det han till någon rådmanssysla kunde befordras, och sålunda uti ämbets- och byggningscollegio erhålla säte.

Sedan deputation tagit afträde förklarade ståndet, uppå giord proposition sig förblifwa wid dess under d:n 21 och 26 Maji, öfwer denna sak tagne beslut.

6 §. Något därefter ankom en annan deputation från ridderskapet och adelen, hwarwid kongl. secreteraren Wadenstierna, såsom grefwe¹⁸⁰¹ förde ordet, och gaf tillkänna, att ehuru ridderskapet och adelen med de öfrige stånden gerna instämt angående riksdagens slutande till instundande pingsthelg, dock som ännu angelägne ärender återstå, hwaribland bewillningen i synnerhet är att räkna, man icke heller ännu har full säkerhet om frid, så finner ridderskapet och adelen sådant wara omöijeligit, men har dock för sin del utsatt d:n 15 Junii, såsom en ultimat termin till riksdagens slutande, så wida man dessförinnan erhåller säkerhet om friden, samt att landtmarschalken och talemännen hos Kongl. Maj:t anhålla, det Hans Maj:t behagade på förenämde dag låta afblåsa riksdagen, samt utnämna tiden då ständerne få på rikssalen till afskedstagande upträda.

Deputerade berättade tillika, det ridderskapet och adelen afgjordt saken angående kyrkoherden doctor Rutström, samt instämt med presteståndet, att saken må fullföljas uti kongl. håfrätten; dock så att Rutström under dess behåller sitt säte och stämma uti consistorio.

7 §. Företogs justitiädeputations anmärkningar¹⁸⁰² öfwer kongl. förordningen af d:n 30 Maji 1759 om biskops- och superintendentswal,¹⁸⁰³ jemte project till en ny förordning.¹⁸⁰⁴

---

¹⁸⁰¹ Oklart om något saknas här. Protokollssekreteraren Carl Erik Wadenstierna var inte greve.

¹⁸⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 45.

¹⁸⁰³ Tyrckt förordning 30 maj 1759: *Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning Om Biskops och Superintendents wal.*

¹⁸⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 45, bilaga.

1 § bifölls med tilläggning wid slutet: räknat från den dag vår nådiga befallning till consistorium ankom.

2 § bifölls.

Wid 3 § upkom någon fråga, huruwida capellaner kunna admitteras till votering, eller icke.

H:r kyrkoherden doctor Celsius gaf wid handen, att deputation, wid denna förordnings öfwerseende, uteslutit någre som förut varit nämde, af den orsak, att efter gammalt bruk probstar och kyrkoherdar egenteligen walt biskop, men cappellaner ej annat varit än pastorum adjuncti, ehuru dem blifwit i sednare tider någre förmåner tillagde. Det synes äfwen med probstars och kyrkoherdars wärdighet wara närmast öfwerensstämmande, hälst ock desse skulle lätteligen kunna öfwerröstas, om capellaner och vice pastorer skulle till biskopswal admitteras.

H:r kyrkoherden magister Laihiander förmälte sig öfwer denna artikel hafwa uti deputation varit af särskilt tanka, hwilken h:r kyrkoherden äfwen nu kortteligen will förklara, att aldenstund capellanerne för detta haft frihet att interessera uti biskopswal, äro ordinarie embetsmän, behörigen kallade och med fullmagter försedde, samt niuta för sina enkor och barn nådår, ja, äga rättighet att hålla sine fullmäktige wid riksdagarne, så kunna de icke från deltagande i walet uteslutas, hälst man nu för tiden har hopp att få cappellaner, som utom andra goda egenskaper, äro nitiske och öma samt kunna urskilja, hwilka personer till biskopswärdigheten äro förtiente och skickelige.

Härmed instämde h:r probsten Tiburtius, samt herrar kyrkoherdarne Lenngren och Klot.

H:r probsten Mathesius tillade, att det skulle upwäcka allt för stort missnöje ibland capellanerne om de nu skulle stängas från en rättighet, som de förut innehaft, såsom det å andra sidan skulle bidra till enighet och förtroende presterskapet¹⁸⁰⁵ emellan, om de blifwa wid samma rättighet bibehållne.

H:r superintendenten doctor Körning förmälte, att denna rättighet ifrån äldsta tiderna egenteligen tillkommit probstar och kyrkoherdar, och ju närmare man kan komma till första simpliciteten, ju redigare och ordentligare är det. Cappellaner hafwa i början ej annat varit än pastorum ad-

---

¹⁸⁰⁵ *preskerskapet* i prot.

juncti. De hafwa tid efter annan fådt några rättigheter, och om man icke därwid är upmärksam, så kan det gå så långt, att de med tiden wilja blifwa lika gode med pastorerne, och lærer det wäl blifwa tydeligit, att hwad som lämnas de förre sker på de sednares depense. Hwad vice pastorer angår, så gifwas inga sådane uti Hernösands stift, emedan man har tyckt, att den titulen kunde missbrukas till andre bättre meriterades förfång, utan hafwa de som under vacance förestå församlingar, blifwit kallade nådårspredikanter. Fara torde ock wara, att den som först blir vice pastor, will sedermera blifwa compastor.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Beronius och tillade, att ju flere interessera uti biskopswalet, ju mer kunna tentationer hafwa rum.

H:r probsten Meurling hölt före, att capellanerne ej kunna ifrån walrättighet uteslutas, så wida de tillförene den samma utöfwat. De förmåner och rättigheter, som i sednare tider blifwit dem tillagde må man dem icke missunna, emedan de äro kyrkoherdarnes efterträdare. Icke heller må kyrkoherdarne af dem något befrukta; ty hwar ock en kyrkoherde kan nog samt wara säker för sin capellan om han med honom wisliga umgår, och är det kyrkoherdens egit fel, om han icke tager sin person i akt, i händelse capellanen skulle wisa någon otidighet.

H:r biskopen doctor Filenius, h:r professor Alin, herrar probstarne Werander, Lidius och Lindblom, med flere, förklarade att capellanerne ifrån omröstningen till biskopsförslag ej kunna uteslutas, men på det pastores ej må bli öfwerröstade, så må allenast en af hwarje pastorat votera, änskönt där skulle wara flere capellaner. H:r biskop Filenius förklarade det samma om ordinarie scholæbetjente som äro prester.

H:r kyrkoherden magister Wikman hölt före, att det ordet capellan icke woro rätt determinerat. I sanning äro capellaner icke annat än pastorum adjuncti, samt hafwa äfwen 1/2 del af deras lön utaf kyrkoherden. Och ehwad förmån capellanerne tilläggas, så går det af kyrkoherdarnes rätt. Ju flere deltaga uti en omröstning, ju mer gifwes tillfälle till widlöftigheter och oordning. Praxis har af gammalt warit den, att probstar och kyrkoherdar voterat. Genom konungens resolution har denna frihet blifwit capellanerne tillagd, men detta förordnande skall nu af ständer öfwerses.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Benzeltierna.

H:r superintendenten doctor Lutkeman erindrade, att på somliga orter finnas icke capellaner, såsom Gottland, hwilket äfwen h:r probsten Bolmstedt påminte om Skåne.

H:r probsten doctor Serenius hölt före, att capellanerne icke kunna utslutas. Ty kongl. kyrkolagen nämner klerkeri, och som det å ena sidan heter, att ingen får votera som icke är klerk, så bör det ock å andra sidan wara, att de som äro klerker och sitta wid ordinarie embeten må få votera. Hwad scholæbetjente angår, så böra de likaledes admitteras. Biskopen är scholarum ephorus; och denna förmån att få votera till biskop, är en upmuntran, som jemte annat gör, att man kan hafwa tillgång på skickelige scholæbetjente. Sedan riksens ständer hafwa gifwit bortt åtskillige civile syslor, så skulle ledamöterna af presteståndet få det eftertal på sig, att de welat undertrycka capellaner och scholæbetjente; och skulle wara till befruktandes, att de wid en annan riksdag sig däröfwer torde beswära.

Härmed instämde h:r biskopen doctor Halenius.

H:r probsten magister Alm tillade, det man hitintills brukat det skälet wid capellanernes riksdagsfullmäktigskap, att deras angelägenheter blifwa af pastores wårdade; men om de nu utslutas, torde de till ett större antal komma till riksdagen.

H:r professorn doctor Gadolin hölt före, att man till capellanerne i detta mål kan hafwa alt förtroende. De äro nyligare komne från academien och känna de candidater, som kunna till biskop föreslås. De hafwa äfwen orsak att se sig om efter en juste och god man, emedan de ännu wänta befordran. Här säges, att det gamla är bäst, och nyheter mindre dugeliga, men det woro ock en nyhet att utsluta capellanerne från en förmån som de en rund tid innehafte.

H:r kyrkoherden doctor Celsius förmälte åter, att det warit wäl om ståndet sig förr besinnat och warit mera angeläget om sina rättigheters förwarrande, utan att de i någor måtto blifwit inkräktade, hälst det ändock blir därwid, att allenast probstar och kyrkoherdar hafwa af gammalt tagit del uti biskopswal. Men sedan man nu gifwit med sig och tillåtit att capellanerne tid efter annan undfått åtskilliga förmåner, dem de ock nu wilja kalla rättigheter, så får man låf att hålla det till godo, änskönt det i en eller annan måtto skulle komma ståndet till charge.

Högwördigste herr archibiskopen förklarade, att ehuru det är och bör wara mycken skilnad emellan kyrkoherdar och capellaner, så går det än-

dock icke an, att sätta dem så i opposition emot hwarandra, som skulle de förras rättigheter blifwa därigenom inskränkte, att de sednare få åtniuta billiga förmåner.

H:r kyrkoherden Hoffgardt påminte, att äfwen nådårspredikanter, som under kyrkoherdevacancer förestå församlingar, måge få votera, emedan pastoratet annars förlorar dess voteringsrättighet.

Efter vidare öfwerläggning stadnade ståndet i det slut, det denna 3 § på det sättet förändras, att efter orden: probstar och kyrkoherdar, sättes: och krigsprester, som äro af stiftet och sitt boställe therutinnan hafwa, samt ordinarie capellaner, eller ther flere capellaner äro i ett pastorat, då den som innehafwer äldsta fullmagten; så ock ordinarie scholæbetjente, som prester äro.¹⁸⁰⁶

4 §. Efter orden: som till ett så högt kall, tillägges: och erhållande af presterskapets förtroende.

5 §. H:r biskopen doctor Beronius påminte, det må alla voteringsedlarna egenhändigt underskrifwas, men detta fants wara betänkeligit, och § bifölls.

6, 7, 8, 9, 10 och 11 §§ biföllos.

8 §. Under denna öfwerläggning ankom en deputation från borgareståndet, som gaf tillkänna, det bemälte stånd bifallit ridderskapets och adelns proposition om riksdagens slut till d:n 15 Junii,¹⁸⁰⁷ så wida säkerhet om frid dessförinnan kan erhållas och bewillningen blifwa afgjord.

Deputerade berättade tillika, att borgareståndet förblifwit wid dess förra beslut om biskopsstolen Sannegården.

9 §. Likaledes gaf bondeståndet genom en deputation tillkänna dess bifall i samma ärende, samt aflämnade¹⁸⁰⁸ förteckning på några mål, som till afgjörande recommenderades.

---

¹⁸⁰⁶ Protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 149.

¹⁸⁰⁷ Se ridderskapets och adelns protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 55.

¹⁸⁰⁸ *aflämnade* i prot.

10 §. Uppå giord proposition, biföll äfwen ståndet ridderskapets och adelens tanka om riksdagens slut, och afgick därom en deputation till de öfrige stånden.

11 §. Företogs å nyo secreta deputations betänkande,¹⁸⁰⁹ angående ryttmästarne Bonde och Schmitterlow, och bifölls med den af ridderskapet och adelen giorda tillägning af majorsfullmagter och tour, af samma dato som ryttmästaren Ahlberg.

12 §. Uplästes secreta deputations betänkande n:o 122,¹⁸¹⁰ angående åtskillige officerares beswär öfwer præjudice, som blef hwilande till en annan gång.

13 §. Företogs å nyo bemälte deputations betänkande¹⁸¹¹ öfwer ryttmästaren Franks beswär, som bifölls med den af borgareståndet genom protocolsutdrag af d:n 21 Maji¹⁸¹² giorda tillägning, att ryttmästaren Frank må erhålla majorsfullmagt af samma dato, som major von Svartz.

14 §. Föredrogs bemälte deputations betänkande¹⁸¹³ öfwer ryttmästarne Cederhielms och Ulfklous beswär, som bifölls med ridderskapets och adelens tillägning af majorsfullmagter och tour framför major von Svartz.

15 §. Likaledes bifölls samma deputations betänkande¹⁸¹⁴ om ryttmästaren Strömhielms och major Åkerhielms beswär, med ridderskapets och adelens tillägning af majorsfullmagt och tour framför major von Svartz.

16 §. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande,¹⁸¹⁵ angående ryttmästaren Tornerhielms beswär, och förblef ståndet wid dess under d:n 16 Nov. 1761 till detta betänkande gifna bifall.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁸⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 180. Jfr prot. ovan 27 maj.

¹⁸¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 122. Även 15, 16 och 21 juni.

¹⁸¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 188. Jfr prot. ovan 18 maj.

¹⁸¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 219.

¹⁸¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 195.

¹⁸¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 194.

¹⁸¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 114. Jfr prot. ovan 16 november 1761.

År 1762 den 29 Maji

1 §. Uplästes protocollsutdrag ifrån wällofl. borgareståndet af d:n 26 Octob. 1761,¹⁸¹⁶ hwarmedelst revisionssecreterarne Rozir och von Hegardt bewiljas frihet, att afstå sina syslor till competente efterträdare; hwilket bondeståndet bifallit, med tilläggning, att de bägge undfå statssecreterareheder och -tour; och fant ståndet godt, att sig äfwen härmed förena.

2 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande¹⁸¹⁷ uti saken emellan fabriqueuren Wahlberg och commissarien Salander samt fabriqueurn Apiarie; hwilket äfwen borgareståndet bifallit, enligt dess protocollsutdrag af d:n 17 Sept. nästledit år.¹⁸¹⁸

3 §. Uplästes och påskrefs ett af h:r superintendenten Lutkeman inlämnat memorial, angående medicinalwerkets befrämjande, hwilket h:r superintendenten äfwen tänker ingifwa till de öfrige respective stånden.

4 §. Uplästes kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande rörande små- eller landttullarne i riket;¹⁸¹⁹ tillika med särskilt votum,¹⁸²⁰ och protocollsutdrag ifrån secreta handels- och manufacturdeputation,¹⁸²¹ hwilken act blef liggande på bordet.

5 §. Uplästes fiskerideputations betänkande,¹⁸²² angående Arfwidsonska fiskeriinrättningens uphielpande hwilket ridderskapet och adelen bifallit med tilläggning, att detta eller andra dylika fiskeribolag, som härunder be-trädas med underslef eller lurendrägeri skola wara sina förmåner och privilegier förlustiga.

Sedan h:r kyrkoherden Wikman anmärkt, att enrolleringsmanskapet på öarne swärligen lära, för fiskeriidkande skull, kunna befrias ifrån commen-

---

¹⁸¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 168.

¹⁸¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 44.

¹⁸¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 161.

¹⁸¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 138.

¹⁸²⁰ Bilaga till föregående.

¹⁸²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 110.

¹⁸²² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 12.

deringen i kronans tjenst, uti deras ordning, emedan den åtminstone däri-
genom graveras, hwars manskap måste i stället gå på commenderingen;
och h:r biskop Benzelstierna tillagt, att den projecterade saltaflastningen
på bolagets öar tyckes i afseende på swårigheten af tillräckelig bewakning
medföra mycken betänkelighet. Hwarmed h:r biskop Filenius och h:r
probsten Hiortzberg instämde; h:r doctor Celsius äfwen yttrat sig finna det
upgifna förslaget nog lämpeligt till underslefs föröfwande, samt i anse-
ende därtill begärt, att saken tills vidare påtänkande skulle hwila; blef be-
slutit, att med dess afgjörande hafwa anstånd, till des städernas allmänna
besvär förekomma, hwaribland h:r probsten Forssenius gaf wid handen,
att äfwen en § finnes, rörande denna saken.

6 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocollis af d:n 10
Martii nästl:ne,¹⁸²³ angående att afgiften till fiskerifonden af 50 000 tunnor
salt må tagas af tullen och icke af licenten.

7 §. Uppå h:r doctor Celsii föreställning beslöt ståndet, att genom ex-
tractum protocollis till de öfrige respective stånden söka åstadkomma nå-
gon hälsosam författning, till afböijande af en altför tryckande spanne-
målsbrist nästa wår, i fall den Högste skulle straffa landet med misswäxt,
hwilket wäderleken denna årstiden nog gifwer anledning att befara; åta-
gande sig äfwen h:r doctorn, att detta protocollsutdrag upsätta.

8 §. Företogs till afgjörande lazaretsdeputations betänkande, hwarföre her-
rar Gyllenschölds,¹⁸²⁴ Kihlmans,¹⁸²⁵ Kiersteins,¹⁸²⁶ Darelis och Acrells me-
morialer, jemte flera hit hörande handlingar nu uplästes.

Den första omständighet, som ståndet härwid tog under öfwerwägande,
war styrelsen öfwer detta werket, i anledning af det project som högwör-
digste herr archibiskopen föreläste ståndet, att öfwerinseende af lazarettet
bör blifwa hos kongl. sundhetscommission, men som detta werk kräfwer
en dagelig tillsyn, så böra af bemälte commission wisse ledamöter utses,
som hafwa drift och kännedom i sådane werk som detta, hwilka efter den

---

¹⁸²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 117.

¹⁸²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 153.

¹⁸²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 217.

¹⁸²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 218.

instruction, som för comission häröfwer kommer att utfärdas, åtminstone en gång hwarje wecka i lazarettet sammanträda och immediate bestyra om hushållningen både innom och utom hus.

Häröfwer discourerades något, då h:r superintendenten Lutkeman höllt före, att hela sundhetscomission så mycket mera borde en gång hwar wecka på lazaretet sammanträda, som de ordförande herrar riksens råds närwarelse därstädes har sin goda werkan och werket wäl torde fordra, att hela comission sielf, mera än genom deputerade, taga sig det samma an.

H:r doctor Celsius fant betänkeligit, att tjenstgörande medici wid lazarettet, som tillika äro löntagare därutaf, härigenom kunna komma att döma öfwer hwad de sielfwa skola exsequera; och lära dessutom missförstånd och collisioner swårligen stå att undwika emellan deputerade och betjeningen, om de förstnämde skola hafwa något immediate att befalla, utan torde i stället wara bäst, att till hela comission refereras, hwad de pröfwa nyttigt att på lazarettet verkställa.

Sedan h:r doctor Celsius anmärkt, att herrar riksens råd icke kunna belastas med någon förbindelse att så ofta, som ifrån comissionen ske bör, besöka lazarettet; föreslog högwördigste herr archibiskopen, till jemkning härutinnan, att sundhetscomission äfwen en gång i månaden må på lazarettet sammanträda; hwarefter h:r biskop Benzeltierna yttrade, sig icke finna någon swårighet därwid, att deputerade såsom ledamöter af comission werkeligen äga att befalla, när deras befallningar sedermera af comissionen öfwerses; och h:r probsten Bolmstedt förmente, att rättigheten till att wara deputerad kunde i comission blifwa ambulatorisk.

Efter någon vidare öfwerläggning, biföll ståndet det upgifna projectet, med den förändring och tillägning, att deputerade, som åtminstone en gång hwarje wecka i lazarettet sammanträda och bestyra om hushållningen både innom och utom hus, referera till comission de wigtigare mål, hwilken äfwen en gång i månaden på lazarettet sammankommer.

Widare fant ståndet godt, att punctewis utlåta sig öfwer hwad deputationen till lazarettets bästa föreslagit.

Hwad därföre först widkommer inkomsternas bewakning och indrifwande, förmälte herr doctor Serenius, att som kongl. secreteraren Arrhenius, hwilken hittills haft 3 procent af lazaretsupbördens, icke kunnat bewaka allt, såsom till exempel hwad ifrån skrårerne och regementerne bordt inflyta; så hade deputation fallit på den tankan, att dessa 3 procent

kunde tilläggas en af betjeningen wid hwart werk, hälst deputation haft tillfälle, att af consistoriinotariernes exempel se, huru mycket detta giordt till inkomsternas förökande.

H:r doctor Celsius ansåg ett sådant encouragement, när det fördelas emellan flere, icke wara af nog importance, i synnerhet utom Stockholm, för att blifwa tagit ifrån en och tillagt andre. H:r doctorn wille fast mer styrka därtill, att de betjente, som wid werken kunna utses att besörja om penningarnes indrifwande, därför niuta wiss och särskild lön, på det att med dem må äfwen så säkert och ordentligt tillgå, som h:r doctorn wet att med de medel sker, hwilka gå genom consistorierne.

H:r superintendenten Körning intygade likaledes, att lazarettet mycket profiterat wid de inkomster ifrån consistorierne, sedan notarierne däraf blifwit hugnade med 3 procent, emedan de nu tillse, att ingen undandrager sig afgiften, utan att den i rättan tid blifwer aflämnad. H:r superintendenten bestyrkte detta vidare utaf den erfarenhet h:r superintendenten har af en dylik hushållning med lappska ecclesiastiquedirections medel, af hwilka däremot ifrån den tid de stådt under kronans upbördsmän, ansenliga balancer återstå, som ännu icke hunnit inflyta. H:r superintendentens tanka är fördenskull, att lazaretsupbördens sker igenom privata personer, som efter en wiss procents afdragande insätta medlen i banquen.

H:r probsten Forssenius erindrade att de penningar som för lazarettet falla wid bröllop och barndop, äro i synnerhet de, som giöra inkomsten ifrån consistorierna något betydande, hwilken däremot, så länge den endast bestod i afgifter wid fullmagt, war äfwen så ringa som den ännu är, både wid regementerna och landscancellierne, hwarifrån för öfrigit penningarne beqwämligast kunna efter wanligheten insättas i ränterierne.

H:r probsten Bolmstedt förmente, att, om den principen skal följas, att encouragement bör gifwas där, hwarest penningarne i första handen samlas; så kunde pastores, som hafwa första beswäret för dem, äfwen förwänta någon erkänsla.

H:r kyrkoherden Wikman fant skäl i det, att de som i orterna hafwa upbördens om händer, böra förnämligast genom någon wedergällning upmuntras.

Och förenade sig sluteligen ståndet att bifalla denna 1:sta puncten i betänkandet, med tillägning, att, till upbördens verificerande för det som inflyter wid befordingar, så wäl som de flere friwilliga afgifter, som nedan-

före nämnas, skriftliga reversaler biläggas, underskrefne af dem som penningarne erlagt.

Af de i 2:dra puncten föreslagne utvägar till fondens förökande, biföllos de 1:sta och 2:dra. Wid den 3:die bifölls afgiften af concerter, men icke af piqueniquer. Wid den 4:de och 5:te fants bäst wara, att afgiften blifwer friwillig. Den 6:te går ut. Den 7:de bifalles.

Wid den 8:de biföll ståndet collecten, hwarom söndagen förut i alla stadsens kyrkor kan ske kundgiörelse.

Dock förmente h:r kyrkoherden Wikman, en sådan collect i alla kyrkor skulle kunna insamlas, då den sig högre skulle bestiga.

Wid 9 momentet anförde h:r doctor Serenius, att som afgiften af comedier till lazarettet icke nu först af deputation blifwit påtänkt, utan tillförene warit stadgad, ehuru dessa sednare åren intet influtit, sedan franska trouppen kom att agera, så har deputationen trodt sig så mycket mindre böra förgäta denna inkomst för lazarettet, som för de fattiga anställes en comedie först i fastan och en först i adventet.

Då nu i anledning här af någon discours upkom i ståndet angående comedier i allmänhet, och huruwida ståndet bör gå in i något, hwarigenom de blifwa auctoriserade, föreställte högwördigste herr archibiskopen, att ehuru ståndet icke i allmänhet lærer approbera comedier, dock, som ståndet icke kan förekomma, att de ju äfwen hädanefter spelas; torde ståndet finna skäligit, att lazarettet får däraf draga någon förmån, så att, på sätt som för de fattiga redan sker, äfwen 2:ne för dess räkning kunna upföras, ehuru icke uti fastan och adventet.

Consistorii præses h:r doctor Schröder erinrade, att om comedier vidare skola tillåtas först i fastan och adventet, bättre ordning därmed då tillika måtte precaveras, än consistorium i Stockholm hittills måst erfara, så att de icke komma att hållas längre in i fastlagen och adventet, än inom första wecka. Men rådeligare tycker h:r doctorn det wara, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålles om nådigt tillstånd, att till detta ändamål nyttja afgiften af de bägge comedier, som hållas näst för fastlags- och näst efter adventssöndagen.

H:r doctor Celsius anhölt likaledes, att ståndet wille reflectera på de betänkeligheter, som comedier i fastan och adventet skulle medföra; i synnerhet som, därest de 2:ne som på dessa årstider nu spelas för de fattiga,

skulle ratificeras med de 2:ne andra för lazarettet, det woro att befara, det i anledning därpå frihet skulle sökas, att anställa ännu flera.

H:r kyrkoherden Wikman förde ståndet till sinnes, huruledes i första församlingens tider comedier icke warit wäl ansedde, och hölt fördenskull både rådeligit och anständigt för ståndet, att icke gå in i något som till dessa skådespel skulle gifwa anledning.

H:r biskop Beronius instämde äfwen däruti, att comedier i synnerhet i fastan, åstadkomma mycken förargelse.

H:r superintendenten Körning anförde likaledes de skäl som föranlåta h:r superintendenten, att icke bifalla comedier, såsom hwilka mycket bidraga, att bibringa wår tids flycktiga ungdom en förskämd smak i sederna, och tycke för fåfänga; hwarmed h:r probsten Ziebeth äfwen instämde.

Sedan högwördigste herr archibiskopen och taleman ytterligare återfördt discourserna på förewarande ämne, biföll ståndet, att hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet må sökas inkomst för lazarettet af den sidsta comedien för fastan och den sidsta för adventet.

Wid 10:de momentet fant ståndet bäst wara, att alla afgifterne förblifwa friwilliga.

Härwid hemställte h:r probsten Hiortzberg, om icke de som wid tyska academierne antaga doctorsgraden i någondera af de 3 faculteterna, borde wid detta tillfället med någon afgift till lazarettet blifwa ihågkomne.

H:r biskop Beronius yttrade i anledning härpå, att, ehuru det icke egentligen hör till den sak som nu är före, borde dock h:r biskopen icke oemänt lämna, att, enligt bekomne underrättelser ifrån dess stift, både adjuncer och ålderstegne capellaner skaffat sig magisterbref ifrån Gripswald. Hemställande h:r biskopen, om icke, i afseende på studiernas bästa i fäderneslandet, presteståndet kunde tillkomma, att något röra sig emot sådant missbruk af honores academici.

Högwördigste herr archibiskopen erinrade, att som detta är en sak, hwaruti hos Kongl. Maj:t ståndet kan i underdånighet andraga sina desiderier, i anledning af det som wederbörande ledamöter i ecclesiastiquedeputation åtagit sig att däröfwer utarbete, så wore nu allenast frågan, om ståndet will med någon afgift belägga academiska grader, som af swenske antagas wid utländska academier. Hwartill herr archibiskopen föreslog 100 d:r silf:mt för doctorsgraden och 50 d:r dito för ett magisterbref.

H:r kyrkoherden Wikman höllt detta icke wara obilligt, så wida dessa grader för en wiss penningefgift kunna erhållas.

H:r kyrkoherden Hoffgardt war häremot af skiljaktigt tanka, och trodde detta icke förtjena någon upmärksamhet, så länge wid swenska academier-na dyrhet på all ting hindrar studerande, att absolweras sina cursus.

H:r probsten Troilius befarade, att om ståndet tar detta steg med promotionerna wid Gripswalds academie, de andra stånden då torde fastställa en dylik afgift wid academierna innom riket, när likwäl ståndet icke gerna lærer wilja öppna tillfälle, att på sådant sätt belasta de studerande.

H:r superintendenten Lutkeman anmärkte äfwen, att, om academiska graderna i Gripswald nu beläggas med afgift, de med det samma på wist sätt auctoriseras.

Efter någon widare öfwerläggning härom, afslog ståndet denna i så måtto wäckta proposition.

Widkommande ändteligen det sidsta af denna punct, hwarest för lazarettet föreslås af statsmedlen årligen 2 000 d:r s:mt, yttrade h:r doctor Sere-nius, att deputation tyckt sig till detta tillstyrkande haft så mycket mera grund, som den kommit i erfarenhet, att kronan ger årligen 1 000 d:r silf:mt till ett ammeskaffericonoir här i staden.

H:r biskop Benzeltierna förklarade, att, med all dess upmärksamhet att skona kronans stat för nya gravationer, han dock icke kan wara däremot, att publicum äfwen består något till ett så christeligt publiqut werk som lazarettet är.

Därtill kunde åter h:r superintendenten Lutkeman icke samtycka, hälst han fruktade, att allmänheten skulle blifwa mindre hågad genom friwilliga gåfwor underhålla werket, när det blefwe bekant, att det har tillgång till kronans cassa.

H:r kyrkoherden Wikman conformerade sig härmed, emedan ett sådant medtagande af statsmedlen, icke annat kan, än till deras ersättande föda af sig nya contributioner. H:r kyrkoherden har sig icke bekant, att riksens ständer antagit afgiften till frimurarebarnhuset, men om så woro, följer dock icke däraf, att äfwen så bör ske wid detta tillfälle.

H:r probsten Meurling beklagade likaledes de många anledningar som nu gifwas till contributioner; hwarmed till lazarettets understöd h:r probsten fruktar att man på detta sättet kan gå längre, än mångens förmåga medgifwer.

H:r kyrkoherden Hoffgardt förmente, att om pensionslistorna blefwo upwista, kunde man äga tillfälle att se, om icke så stor summa, som nu till lazarettet blifwit projecterad, kunde på den staten indragas.

H:r doctor Celsius: När så många private erhålla hielp af statsmedlen; är icke utur vägen, att äfwen bestå något för lazarettet.

H:r superintendenten Körning föreställte, hwad obehageligt utseende det för ståndet i allmänhet skulle hafwa, att annorlunda besluta, hälst när man betänker, att i England alla sådane werk niuta understöd af staten.

H:r biskop Beronius conformerade sig härmed, och trodde att lazarettet på sådant sätt wissierligen behöfwer bringas i stånd.

H:r biskop Menander önskade, att lazaretsdeputation äfwenwäl inhämtat kundskap om det lazarettet uti Åbo, som sidstledne riksdag blef för Finland stadfäst, och hwilket nu är försedt både med hus och tålf sängar. Och som h:r biskopen således förmärker, att det af deputation blifwit förbigångit; anhåller h:r biskopen, att wid ståndets beslut om detta lazaret, den meningens måtte fogas, att alla de lazaret inkomster, som likmätigt författningarne ifrån Finland inflyta, måtte för finska lazaretet blifwa befredade, samt att af den nu projecterade nya fonden, så mycket som till Finland lämpas kan, och af finska inwånare eller deras näringar utgöres. Och i fall af statsmedlen något understöd bewiljas, förbehåller h:r biskopen likaledes Åbo lazaret dess proportionerade andel.

Samma förbehåll giordes äfwen af h:r biskop Fortelius för lazarettet i Helsingfors när det hinner uprättas.

Härmed instämde äfwen h:r rar kyrkoherdarne Laihiander och Wegelius.

H:r probsten ¹⁸²⁷ gaf likaledes wid handen, att i Linköping¹⁸²⁸ en cassa blifwit till siukas behof inrättad, och att landshöfdingen af dessa medel utsänder en medicus där så omtränger; i anseende hwartill Stockholms lazaret icke lærer få mycken inkomst där ifrån orten.

H:r doctor Serenius: Som instruction för lazaretsdeputation icke omnämner annat lazarett, än detta, så har deputation icke funnit skiäl att med något annat sig befatta.

Högwördigste herr archibiskopen gjorde häruppå proposition, om ståndet bewiljar 2 000 d:r s:mt af statsmedlen för lazarettet? Hwartill som både

---

¹⁸²⁷ Tomrum lämnat i prot.

¹⁸²⁸ Linköping i prot.

Ja och Nej swarades, anställdes votering, då 16 röster woro för Ja; men 24 för Nej.

H:r biskop Benzelstierna anmälte häruppå en omständighet till lazarettets bästa, hwaruppå h:r biskopen önskade, att äfwen i orterna måtte blifwa tydelig lag, såsom här i Stockholm redan skall wara, att näml:n wid bröllop och barndop det icke må tillåtas wården aflämna något i ett för allt, utan att tallrick må gå omkring till hwar och en af gästerna.

H:r consistorii præses doctor Schröder gaf wid handen, att detta här i Stockholm i akt tages till följe af ett bref till consistorium ifrån kongl. sundhetscommission.

H:r doctor Celsius och flere ledamöter funno, att en kongl. befallning härom skulle hafwa bättre werkan, men som detta icke egenteligen hörer till hwad ståndet i anledning af betänkandet nu förehade, lämnade ståndet detta och skred till utlåtande öfwer 3:die puncten, hwaraf ståndet biföll hwad angående läkarena af deputation blifwit yttradt, men beträffande apothekswäsendet, anförde h:r doctor Celsius, att äfwen som, hwad doctor och chirurgus widkommer, icke de närmast boende, utan de bästa böra antagas wid ett lazarett; så bör ock af samma grund det bästa apotheket tillitas, utan afseende på belägenheten. Träffar det så in, att det bästa ligger närmast, så äro 2:ne skiäl, att wid det samma blifwa, men finnas icke dessa bägge omständigheter tillsammans, bör alltid den prevalera, som rörer apothekets tillstånd. H:r doctorn styrkes i denna tankan, när h:r doctorn besinnar, att lazarett äfwen är inrättat för medicinska wetenskapen skull, och följakteligen bör förses icke allenast med de förfarnaste medici, utan äfwen med de bästa medicamenter. Detta kan så mycket lättare lämpas på Stockholms lazarett och apotheket Kronan, som den längre wäg däremellan är, icke kan förordsaka något hinder, emedan lazarettet dock likafullt håller en betjent, hwilken dageligen bringar rapporter till medici, som bo i staden, och således med det samma kan hämta medicamenterna. Apothekaren Georgi, hwilken efter h:r doctorns öfwertygelse ostridigt är den skickeligaste, bibehålles därigenom wid en rättighet som honom tillkommer, icke i kraft af accord eller widtaget bruk, utan till följe af kongl. fullmagt. Dessutan finner h:r doctorn icke, at medicamenter så lätteligen kunna komma under entreprenade, som de öfriga i betänkandet nämnda persedlar. Och om det än utomlands låter sig giöra, så will dock däraf icke följa, att det härstädes kan finna lika rum. Åtminstone bör först en rätt

pharmacopæa pauperum wara giord, såsom uppå hwilken en dylik entreprenade sig förnämligast grunda kan. H:r doctorns tanka blir fördenskull, att, sedan en sådan ordentelig pharmacopæa pauperum blifwit af wederbörande utarbetad, må kongl. sundhetscommission äga att tillse, huruwida medicamenterna till lazarettet kunna uplåtas under entreprenade. Kan sådant låta sig giöra, så bör likafullt bästa apotheket, som tillika efter fullmagt sitter i possession af lefwerantsen hafwa option. Men i annor händelse, lærer wid inköpet af medicamenterna intet underslef kunna brukas, när betalningen verificeras med speciel räkning inrättad efter taxan.

H:r biskop Benzeltierna förklarade att ehuru mycket h:r biskopen är för entreprenader, begriper dock h:r biskopen icke, huru det kan gå an med medicamenter, hälst den siuka då måste dependera däraf att medicus och apothekaren äro fria från collusion. För öfrigit bifaller h:r biskopen, att när det tages för afgjordt, att Georgi är den bästa apothekaren, han wid denna afsättning bör bibehållas.

H:r probsten Bolmstedt conformerade sig härmed.

H:r kyrkoherden Hoffgardt fant ingen grund till denna entreprenaden, så wida entreprenade på siukdomar icke tillika får supponeras wara möjlig.

H:r doctor Serenius försäkrade, att deputation byggt detta¹⁸²⁹ sitt project på inhämtade tillräckeliga uplysningar, både om giörligheten och nyttan däraf. Medici hafwa till alla delar sådant intygadt. Och blifwer det omöjligt för wederbörande att verkställa hwad deputation låfwat om siuksängarnes förökande, därest icke entreprenade öfwer allt bewiljas; ty det ena hänger tillsammans med det andra, och stödjer sig på denna entreprenaden.

H:r probsten Hellberg förklarade sig benägen, att tro de kännare af dessa saker, som utlåtit sig för entreprenade, men h:r probsten kan dock icke underlåta att anmärka, att ehuru förwissad man kan wara om patienter, det dock är osäkert, huru många de kunna blifwa och i hwilken siukdom. Följakteligen gifwes ingen säker princip hwarefter entreprenadesumman kan calculeras; utan synes det sedermera ankomma på medici faveur, att lefwerantsen icke sker på den siukas depense. Hwad Georgi widkommer, så må han bibehållas, så wida inga beswär mot honom blifwit anförda, ehuru h:r probsten icke finner, att något privilegium binder lazarettet wid en wiss.

---

¹⁸²⁹ *dett* i prot.

H:r superintendenten Lutkeman höllt före, att ingen fråga borde blifwa, om icke Georgi skall bibehållas. Men som h:r superintendenten hwad entreprenaden beträffar, warit mån om att höra medici, och till den ändan inhämtat archiatern Roséns yttrande, så hade ock h:r superintendenten af dem blifwit försäkrad, icke allenast om möjligheten däraf, utan äfwen förmån för de siuka. H:r superintendenten styrkte fördenskull ståndet att icke förhasta sig härutinnan, utan lämna Rosén frihet, att inkomma med sina tankar, och emedlertid uppskiuta denna delen af betänkanDET.

H:r doctor Celsius förklarade allt förtroende för medici, med hwilka h:r doctorn äfwen talat om denna saken, men h:r doctorn måste dock äfwen tro bon sens, som säger, att medicus lika wäl kan sköta den siuka, när han har goda medicamenter, på hwad sätt de ock till siuksängen anskaffas. Och om h:r doctorn än supponerar, att entreprenaden är i sig sielf både nyttig och möjlig, så blir dock h:r doctorn wid dess tanka, att den nu icke så är, så länge pharmacopæen felar.

H:r doctor Gadolin sade sig hafwa hållit entreprenade i detta mål för omöjelig, men sedan så trowärdige män intygat contrarium, wil h:r doctorn så mycket mindre twifla på deras ord, som h:r doctorn tycker sig finna någon grund därtill, att de som förrätta curerna ad regulas artis och icke pro arbitrio, äfwen kunna någorlunda weta, hwad som skal åtgå i medicamenter. Man skulle tycka, att wid spisqwarteren det äfwen woro säkrast; att hwar en betalar så mycket han förtär, men då likwäl wederbörande finna sin räkning wid att ett wist och lika af hwar gäst erlægges för hela måltiden, är detta en slags entreprenade, som åtminstone på något sätt wisar möjligheten af medicamenternas för lazarettet. Och efter flera documenter till uplysning kunna inbekommas, önskar h:r doctorn att ståndet icke måtte förhasta sig med beslutet. Imedlertid finner h:r doctorn skäligt, att Georgi får option.

Detta biföll äfwen h:r superintendenten Körning, tryggande sig wid professor Acrells utlåtande, hwilken, såsom bästa kännare af de på lazarettet förefallande krämpor, äfwen bäst kan döma om författningarne till deras betalande.

H:r biskop Beronius förklarade sig likaledes såsom okunnog i dessa saker, wilja lita på deras uplysningar som däruti hafwa insigt. Och ehuru h:r biskopen wäl kan wara nögd med den uplysning, som i ståndet inkommit,

är dock h:r biskopen icke mot, att ännu förwänta mera. I öfrigit¹⁸³⁰ bifaller h:r biskopen hwad h:r doctor Celsius föreslagit om sundhetscommissions åtgärd wid denna saken.

H:r kyrkoherden Lindrot försäkrade, att, om ståndet will lita på uplysningar, han äfwen kan beropa sig på medici, som hålla denna entreprenade för omöjelig.

I anledning af hwad således blifwit discoureradt, proponerade sluteligen högwördigste herr archibiskopen, att kongl. sundhetscommission äger, sedan en riktig pharmacopæa pauperum blifwit utarbetad och godkänd, samt kongl. collegium medicum wederbörligen hördt, att tillse och pröfwa, huruwida det med lazarettets förmån kan låta sig giöra, att de där erforderliga medicamenterna uplåtas under entreprenade, hwarefter commission widtager behöriga författningar. Dock må apothecaren Georgi, såsom af Hans Kongl. Maj:t förordnad, att lefwerera medicamenter till lazarettet, äfwen hädanefter hafwa option, att ingå sådane wilkor, som för werket kunna finnas fördelaktigast, hwilket ståndet äfwen biföll.

Som tiden nu war förliden, lämnade ståndet det öfriga af betänkandet, och åtskildes.

---

¹⁸³⁰ *ofrigit* i prot.

År 1762 den 4 Junii

1 §. Ståndet sammanträdde in pleno klockan 12, då högwördigste herr archibiskopen och taleman gaf tillkänna, att sedan h:r grefwen och landtmarschalken och de öfrige ständens talemän hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmält ständernes yttrande om riksdagens slut, så hade Hans Kl. Maj:t i nåder utnämnt d:n ¹⁸³¹ i denna månad till ständernes sammanträde på rikssalen.

2 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af d:n 3 i denna månad,¹⁸³² angående frid, som ståndet emottog med glädje och enhälligt beslut för sin del, att i underdånighet anmoda Hans Kongl. Maj:t, att i nåder föranstalta om påbud af en allmän tacksäjelsedag uppå den sidsta bönedagen uti innewarande år. Därjemte uplästes och gillades projectet till den underdåniga tacksäjelse,¹⁸³³ som i ständers namn till Kongl. Maj:t kommer att afgå, öfwer hwilket altsammans en deputation straxt afgick till de öfrige¹⁸³⁴ stånden.

Wid detta tillfälle, och på det en sådan glädjedag måtte också lysa för de olyckelige i landena, som sitta i fängelsens mörker, fant äfwen ståndet för godt, att i lika underdånighet anhållas måtte, det alla sådane fångar som för statsbrott äro i häckte, måtte till den dagen gifwas pardon och förlossning, samt Christopher Springers namn af det offentliga rummet nedtagas, hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden kommer att communiceras.¹⁸³⁵

3 §. Uplästes och bifölls justitiæ- och bergsdeputations betänkande öfwer 98 § uti städernas allmänna besvär, angående förklaring öfwer 6 och 14 §§ af kongl. förordningen d:n 24 Febr. 1748.¹⁸³⁶

---

¹⁸³¹ Tomrum lämnat i prot.

¹⁸³² Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 135, daterat 4 juni.

¹⁸³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 135, bilaga.

¹⁸³⁴ *öfrige* i prot.

¹⁸³⁵ Se bilaga 21. Koncept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 176.

¹⁸³⁶ Tryckt förordning 24 februari 1748: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Om Förlag wid Bergs- och Bruks-Handtering.*

3 §. En deputation ankom från riddarhuset, som betygade ridderskapets och adelens fågnad öfver den erhållna freden, samt det gifna bifall till ståndets proposition om tacksäjelsedagen.

4 §. Något därefter ankom äfwen uti samma ärende en deputation från bondeståndet.

5 §. Kyrkoherden h:r magister Wikman inlämnade ett memorial uti Stagnellska saken,¹⁸³⁷ och bekom wanlig påskrift, att därmed gå till de öfrige stånden.

---

¹⁸³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 916. Även i R 911, nr 454.

År 1762 d:n 5 Junii

1 §. Uplästes secreta deputationens betänkande,¹⁸³⁸ angående förbättring i rangen, så wäl för den förste secreteraren wid hwarje expedition i Kongl. Maj:ts och rikstens cancellie, som ock præsidensecreteraren darsamma-städes. Och biföll ståndet hwad preste- och borgareståndets ledamöter tillstyrkt.

2 §. Uplästes tulldeputationens betänkande¹⁸³⁹ om casseuren Dröschers balance, samt borgareståndets extractum protocollum af d:n 27 sidstl:ne Maji,¹⁸⁴⁰ jämte kammarherren Wacktsclagers memorial,¹⁸⁴¹ och biföll ståndet borgareståndets extractum protocollum.

Härwid föredrogs äfwen och bifölls justitiædeputationens betänkande¹⁸⁴² om twisten emellan hustru Margareta von Schvindern och hennes måg Daniel Hofvings barns curatorer, å ena, samt handelsman i Amsterdam Johan Hofving, å andra sidan, om in-teckning för en skuldfordran, uti Landsorts fyrbåk.

3 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande om rådman Rotsteins sockerbruksinrättning.¹⁸⁴³

4 §. Uplästes secreta deputationens betänkande,¹⁸⁴⁴ angående prestmannen magister Öhrlins besvär.

Wid öfwerwägandet häraf, biföll ståndet hwad deputation om doctor Rutströms befordran till Ladugårdslandet sig utlåter, samt att sådant för framtiden må förekommas.

Ståndet biföll äfwen det må magister Öhrlin, på sätt som deputation föreslår, uti Lunds stift niuta befordran, samt emedlertid i anseende till torftighet årligen niuta 300 d:r silf:mt, men att han på det föreslagne sätt wid

---

¹⁸³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 196.

¹⁸³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 10.

¹⁸⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 227.

¹⁸⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 445.

¹⁸⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 70.

¹⁸⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 120.

¹⁸⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 200.

academien skall emploijeras, kunde ståndet så wäl i anseende till academiska privilegierne, som andre omständigheter icke bifalla. Och skulle detta ståndets beslut genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden communiceras.¹⁸⁴⁵

Præses wid denna stadsens consist:m h:r doctor Schröder gaf wid handen, huruledes åtskillige prestmän begifwa sig ifrån stiftet hit till Stockholm och äro consistorium till tunga; hemställte fördenskull om icke herrar præsidets wille låta i stiftet fråga därefter, såsom ock då detta consistorium gifwer anledning om sådane prestmäns återkallande draga försorg; hwilket ståndet pröfwade billigt wara och herrar præsidets förklarade sig wilja i akt taga.

5 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om perpetuelt arrende af Gripsholms kongsgård,¹⁸⁴⁶ och uplästes härwid utdrag af protocollet i rådkammaren af d:n 3 Junii sidstl.¹⁸⁴⁷ samt 8 § af det emellan Hans Kongl. Maj:t Konungen och Hennes Kongl. Maj:t Drottningen, år 1743 uprättade hejkrathscontract. Utom det som h:r biskopen doctor Benzeltierna och flere ledamöter förklarade, att sådane abalienationer äro för kronan mindre fördelaktiga och kunna för framtiden gifwa anledning till reduction, så är det hwad denna ansökning angår, alla andre considerationer långt öfwerwägande, att denna kongsgård blifwit uti förenämde hejkrathscontract, Hennes Kongl. Maj:t Drottningen såsom enke-säte förbehållit och tillslagit.

Ståndet kunde fördenskull så mycket mindre bifalla denna ansökning, som ståndet för sin underdåniga del är af den tankan, att om och när casus existerar, hwarmed den högste Guden i det längsta nådeligen fördröije, Hennes Kongl. Maj:t, utan hinder af arrende eller dylikt, må till alla delar åtniuta, hwad förenämde hejkrathscontract utsätter. Hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige stånden skulle communiceras.¹⁸⁴⁸

---

¹⁸⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 145.

¹⁸⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 169.

¹⁸⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 52.

¹⁸⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 146.

6 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 3 Junii,¹⁸⁴⁹ angående lörens behållande för præsidenten Zander och fältmarschalken von Ungern Sternberg wid tillfälle af afsked.

7 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli om de yngre kongl. arfprintsarnes och kongl. printsessans education,¹⁸⁵⁰ som uppsköts till en annan gång.

Ståndet åtskildes.¹⁸⁵¹

---

¹⁸⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 172.

¹⁸⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 134. Se även prot. nedan 15 juni.

¹⁸⁵¹ Denna text ej i konceptprotokollet. Där följs § 7 i stället av § 8 som lämnats tom.

År 1762 den 7 Junii

- 1 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations extractum protocollis af d:n 12 Maji,¹⁸⁵² angående tjenstefrihet för präsidenten i Åbo håfrätt, Adam Frenstierne.
- 2 §. Uplästes och bifölls fiskerideputations betänkande,¹⁸⁵³ angående någon tillökning i lönen för kammarskrifwaren Berg.
- 3 §. Uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande¹⁸⁵⁴ om förvaltningen och redogörelsen wid fiskerieproemiefonden.
- 4 §. Föredrogs å nyo bondeståndets extractum protocollis af d:n 21 Maji angående håfrättsrådstouren emellan assessorerne Wettring, Linnerhielm och von Nackrei.¹⁸⁵⁵
- 5 §. Uplästes och bifölls ridderskapets och adelens extractum protocollis af d:n 5 Junii angående ryttmästaren Smitterlow och Bonde,¹⁸⁵⁶ dock med den tilläggnig, att detta icke ändrar, hwad ståndet för ryttmästaren Ahlberg förut resolverat.
- 6 §. Uplästes och bifölls kammar-,¹⁸⁵⁷ oeconomie- och commercedeputations betänkande om storskiften i Skaraborgs län.¹⁸⁵⁸
- 7 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om tobaksspinnerierne.¹⁸⁵⁹

---

¹⁸⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 83.

¹⁸⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 25.

¹⁸⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 20.

¹⁸⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 204. Tryckt i *BdP* 9, s. 616. Jfr prot. ovan 28 maj.

¹⁸⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 69. Tryckt i *RAP* 23, bilagor, s. 92.

¹⁸⁵⁷ Upprepat i prot.

¹⁸⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 163.

¹⁸⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 127.

8 §. Likaledes bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående Hofvings nedlagde tobaksspinneries återuptagande.¹⁸⁶⁰

9 §. Föredrogs ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 28 Maji¹⁸⁶¹ angående twisten emellan ryttmästaren Kronacker och enkan Märta Larsdotter om åbo- och besittningsrätten å Haglösa hemman; och förblef wäl ståndet wid dess till kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹⁸⁶² gifna bifall hwad hufwudsaken angår, men biföll tillika adelens protokollsutdrag hwad angår Kronackers befrielse från skadestånd och plickt.

10 §. Sedan ståndet, under d:n 5 hujus fattadt dess beslut angående tjänstesaken,¹⁸⁶³ upkom någon fråga, om icke detta beslut genom deputation hos ridderskapet och adelen samt de öfrige stånden skulle notificeras. Och påstods å ena sidan, därmed kunde dröijias, till dess ståndets extractum protocolli blefwo färdigt att med det samma aflämnas; å andra sidan troddes wara bäst, att man ju förr dess häldre uti generelle termer gaf detta beslut tillkänna. Och som wid proposition häröfwer skiljaktigt swarades, så anställes votering, och bifölls det sednare genom 24 röster emot 23, samt blef straxt verkstält.

11 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om de emellan riksdagarne utkomne kongl. förordningar.¹⁸⁶⁴ Och aldenstund det befants, att icke alla förordningar, som sedan 1739 utkommit, woro uti detta betänkande innefattade, hwaraf anledning kunde tagas till

---

¹⁸⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 105.

¹⁸⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 61.

¹⁸⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 62. Se prot. 27 februari 1762 ovan.

¹⁸⁶³ På ridderskapets och adelns protokollsutdrag 19 oktober 1761 och 3 april 1762 i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 32, angående tjänsters bortgivande av ständer, anges att de förehafts i prästeståndet den 5 juni 1762, men i protokollet omtalas inte detta. Prästeståndet har dock utfärdat ett protokollsutdrag angående detta, se bilaga 22. Se även prot. 12 och 19 november 1761 och 20 mars 1762 samt ridderskapets och adelns protokollsutdrag 9 juni 1762 i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 79.

¹⁸⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 181.

att tänka det de förordningar som blifwit förbigångne, till deras kraft och werkan skulle uphöra, så resolverades, att ståndet för denna gång sig härmed icke will befatta; som genom utdrag af protocollet med de öfrige respective stånden skulle communiceras.

12 §. Deputerade ankommo från bondeståndet, som gåfwo tillkänna, att bemälte stånd förblifwit wid dess förra beslut hwad tienstesaken angår, men att för framtiden några gräntsor borde närmare utstakas för sådane ansökningar. Hemställte tillika, om icke swar härom kunde gifwas ridderskapet och adelen genom en gemensam deputation från de 3:ne öfrige stånden.

13 §. Något därefter ankom en deputation från borgareståndet, som förklarade, att bemälte stånd likaledes förblifwit wid dess förra och genom extractum protocolli af d:n ¹⁸⁶⁵ med ridderskapet och adelen communicerade beslut, hälst inga nya skäl finnas wara af ridderskapet och adelen anförde.

14 §. Företogs åter lazarettdeputations betänkande, och sedan ståndet å nyo discourerat öfwer upbördens, så bifölls äfwen hwad deputation förmäler om lön för fattigmedici, samt att desse sortera under sundhetscommission så länge de af lazarettfonden lönas.

Hwad kundgiörelsen angår om de siukas antal och wård, så fant ståndet bäst wara, att sundhetscommission låter författa en tjenlig förteckning, som genom consistoriernes försorg tillställas församlingarne, att uti sochnestufwan offenteligen upläsas.

Likaledes updrages sundhetscommission, att nu straxt wid entreprenade med sängar och dylikt foga sådan anstalt som med lazarettets bästa finnes wara öfwerensstämmande.

Ståndet biföll, att sielfwa corps de logis af lazarettet tillika med dess flyglar må för de siuka förbehållas, och rum för betjeningen uti de nya rummen utses, samt sundhetscommission åligga, att utwidga lazarettet med dess flera siuksängar alt efter som dess fond will medgifwa.

---

¹⁸⁶⁵ Tomrum lämnat i prot. Jfr Prästeståndets arkiv, vol. R 918, borgarståndets protokollsutdrag nr 156.

Och aldenstund enligt hwad åfwanföre är resolverat, upbördén kommer att stå på samma fot som tillföre, så komma de af deputation för lazarettskammereraren anslagne 800 d:r samt 200 d:r till skrifmaterialier att utelämnas.

Angående den af deputation föreslagne controllsyslan med 600 d:r s:mts lön förekom någon discours, och anfördes å ena sidan, att lazarettets fond därmed ej bör graveras, sedan sådane utvägar med räkenskapernas förfärdigande och reviderande äro widtagne, som kunna i den delen wara tillräckelige, men yrkades af h:r probsten doctor Serenius, att denna controlsysla är högst nödwändig, och afgjordes ändteligen genom votering af 41 röster emot 8, att denna sysla är mindre nödig.

Men däremot, och alldenstund sundhetscommissions ledamöter ej kunna förbindas, att så dag- och stundeligen som erfordras, wara tillstädes wid lazarettet, så fant ståndet nödigt, det en lazarettföreståndare förblifwer så hädaneftér som hitintills, hwilken under sundhetscommissions inseende, och efter gifwen instruction har att verkställa hwad som förordnas, och noga tillse, att med de siukas wård och skötsel, samt hushållningen i gemen ordenteligen tillgår.

Antingen denne föreståndare skulle få i årlig lön 800 eller 400 d:r silf:mt, jemte fria husrum, upkom skiljaktighet, och bifölls det sednare genom votering af 20 röster emot 16.

15 §. Under denna öfwerläggning ankom en deputation från riddarehuset, som anmälte, att aldenstund de 3:ne öfrige stånden stadnat uti olika beslut med ridderskapet och adelen angående tienstesaken och rätta förståndet af grundlagarne i den delen, så anhöllo ridderskapet och adelen, det samtelige stånden behagade i mårgon klockan 10 förmiddagen in pleno plenorum sammanträda, och häröfwer närmare rådlägga.

16 §. Något därefter ankommo deputationer först ifrån borgare- och sedan bondeståndet, med förmälan, att aldenstund riksdagen nu lider till slut, och tiden som är nödig till andre ärenders afgjörande skulle medtagas, så kunna berörde 2:ne stånd, till ridderskapets och adelens proposition om plenum plenorum, icke samtycka.

Och aldenstund 2:ne stånd denna proposition afslagit, så fant ståndet, att detta icke låter sig giöra, hwilket ståndet genom deputation wille gifwa

tillkänna, men deputerade återkommo med den berättelse, att de öfrige stånden skildts åt, hwaruppå och ståndet åtskildes.

År 1762 den 8 Junii

1 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande¹⁸⁶⁶ angående Luna ströms qwarn samt bondeståndets extractum protocolli af d:n [22 Majj]¹⁸⁶⁷ jemte landshöfdingen Strömfeldts memorial,¹⁸⁶⁸ och biföll ståndet deputationens betänkande.

2 §. Uplästes och bifölls bondeståndets extractum protocolli af d:n 26 Novemb. förledit år, angående h:r Lagerhielms ansökning om smidesflytning.

3 §. Föredrogs å nyo secreta deputationens betänkande,¹⁸⁶⁹ angående håfsecret. Reutercronas besvär, och biföll ståndet för honom lagmansfullmägt med den tour, som tjensteåren honom tillägger.

4 §. Uplästes secreta deputationens betänkande,¹⁸⁷⁰ angående de af kongl. secreteraren Nordenflycht anförde besvär, och resolverades, det må Nordenflycht, i anseende till dess långa tjenstetid huggas med cancellierådsfullmägt och -tour utom kongl. cancelliecollegium, samt skilnaden emellan cancellieråds- och kongl. secreterare-lönerne.

5 §. Uplästes och bifölls borgareståndets extractum protocolli af d:n 20 Julii 1761,¹⁸⁷¹ angående Möhlby ås uprensande.

---

¹⁸⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 86.

¹⁸⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 164.

¹⁸⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 404.

¹⁸⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 123. Jfr prot. ovan 20 februari.

¹⁸⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 146. Även 14 juni.

¹⁸⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 69.

6 §. H:r probsten magister Troilius inlämnade ett memorial,¹⁸⁷² angående présidium uti Sahla bergsrätt, och feck påskrift att därmed gå till de öfrige stånden.¹⁸⁷³

7 §. Uplästes bergsdeputations betänkande¹⁸⁷⁴ öfwer 119 § af allmogens allmänna besvär,¹⁸⁷⁵ och blef af ståndet bifallit.

Notarien anmälte härwid, det hade wäl ståndet, under d:n 26 Maji bifallit ett annat bergsdeputations betänkande¹⁸⁷⁶ öfwer 72 § af allmogens besvär,¹⁸⁷⁷ på sätt som bondeståndets extractum protocollis af d:n 8 Maji omförmäler,¹⁸⁷⁸ rörande kohlprisen i allmänhet, men aldenstund i bemälte protocollsutdrag äfwen nämnes Luleå, Råneå¹⁸⁷⁹ samt Öfre och Nedre Calix sochnar, i Wästerbottn, som egenteligen höra till Meldersteins bruk, och synas böra ifrån det generelle förordnandet undantagas, så hade notarien innehållit med expedition, till att än vidare undfå ståndets befallning.

Ståndet förklarade dess nöije öfwer denna upmärksamhet, och aldenstund wid Meldersteins bruk är ett specielt förordnande, hwilket ock ståndet i anledning af denna 119 § nu stadfäst, så resolverades, att äfwannämde sochnar ifrån betänkandet öfwer 72 § tydeligen undantagas.

8 §. Föredrogs å nyo ridderskapets och adelens extractum protocollis af d:n 2 April innewarande år,¹⁸⁸⁰ angående présidenten Arnells afsked, med mera, och förblef ståndet wid dess d:n 16 Octob. förledit år till accordet och den föreslagne succession gifne bifall.

---

¹⁸⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 429.

¹⁸⁷³ Jfr med borgarståndets extraktprotokoll 5 december 1761 i Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 174, som bär påskrift 8 juni.

¹⁸⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 39.

¹⁸⁷⁵ § 119 i allmogens besvär tr. i *BdP* 8, s. 851 f.

¹⁸⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 29.

¹⁸⁷⁷ § 72 i allmogens besvär tr. i *BdP* 8, s. 826 f.

¹⁸⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 200.

¹⁸⁷⁹ *Raneå* i prot.

¹⁸⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 49. Jfr prot. ovan 24 april.

9 §. Föredrogs å nyo bondeståndets allmänna besvär,¹⁸⁸¹ tillika med de af ridderskapet och adelen giorda anmärkningar.

Första delen: 6 § bifölls ridderskapets och adelens utlåtande. 10 § tillades: att sådant öfwersändande bör ske för sakägarens räkning. 12 § bifölls. 15 och 17 §§ bifölls ridderskapets och adelens yttrande. 18 § likaledes. 23 § bifölls. 50, 55 och 64 §§ bifölls ridderskapets och adelens utlåtande. 67 § bifölls. 90 § bifölls ridderskapets och adelens yttrande. 99, 100 och 107 §§ biföllos. 109 § bifölls med ridderskapets och adelens tilläggning.

Andra delen: 11 § bifölls. 22 § bifölls ridderskapets och adelens yttrande. 91 och 108 §§ biföllos. 121 § går ut, enligt ridderskapets och adelens utlåtande. 127 och 140 §§ biföllos. 111 och 57 §§ bifölls ridderskapets och adelens yttrande. 42 § bifölls. 62 § bifölls ridderskapets och adelens utlåtande. 82 § bifölls. 116 § bifölls, men h:r biskopen doctor Benzelstierna förklarade sig wara af enahanda tanka med justitiædeputation. 147 § bifölls. 5 § bifölls, med tilläggning: *gammal åkerjord*. 13 § bifölls ridderskapets och adelens utlåtande. 46, 80 och 94 §§ biföllos. 144 § bifölls ridderskapets och adelens yttrande. 9 § sammaledes. 41 § bifölls med undantag af hwad förordningarne om presterättigheter förmåla. 159 § bifölls ridderskapets och adelens utlåtande. Och anförde i synnerhet h:r biskopen doctor Halenius, hwad oordningar och hinder uti christendomssaker därigenom upkomma i Skara stift, att gamla kyrkor, som enligt besikningar och Kongl. Maj:ts förordnander böra utdömas, ej få raseras, utan blifwa åter uptagne, hwaröfwer h:r biskopen äfwen med memorial wil wända sig till de öfrige stånden. 105 § bifölls ridderskapets och adelens utlåtande.

10 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocolli af d:n 17 Novemb. angående medailleuren Fehrman.¹⁸⁸²

11 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande¹⁸⁸³ om indragning af de 3 000 d:r, som manufacturfonden sidan sidsta riksdag till collegium medicum erlagt. Presteståndet förenade sig med ridderskapet och adelen, som förklarar sig ej kunna bifalla indragningen af den till fat-

---

¹⁸⁸¹ Tryckta i *BdP* 8, s. 792–887.

¹⁸⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 90.

¹⁸⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 117.

tige siukas hielp årligen anslagne fond af 3 000 d:r s:mt, men remitterar för öfrigit detta mål till secrete utskottets besörjande, som äfwen har att öfwer dessa upburna medel af collegio medico infordra behörig redo.

12 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om brandstodsforeningens fastställande i storfurstendömet Finland.¹⁸⁸⁴

13 §. Uplästes och bifölls bem:te deputations betänkande om räntans utgörande i Lappmarken.¹⁸⁸⁵

14 §. Uplästes och bifölls samma deputations betänkande om räntepersedlarnes sammanslående och jordebokens, samt de öfrige därpå upkommande räkenskapers förkortande.¹⁸⁸⁶

15 §. Uplästes samma deputations betänkande om jordebokens upläsande, som uppskötts till en annan gång.¹⁸⁸⁷

16 §. Föredrogs å nyo bergsdeputations betänkande¹⁸⁸⁸ om Garphytte bruk, som bifölls med det af borgareståndet gjorda förbehåll, att den föreslagne ersättningen af järncontoirets fond utbetalas.

17 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående balancecommissionen,¹⁸⁸⁹ som bifölls med det af ridderskapet och adelen gjorda undantag wid 1 puncten rörande vice landshöfdingars förordnande.

18 §. Uplästes justitiædeputations betänkande om extraordinarie skafferi-drängen Schultz,¹⁸⁹⁰ hwilket bifölls på det sätt, att Schultz gör den om-

---

¹⁸⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 71.

¹⁸⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 150.

¹⁸⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 170.

¹⁸⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 85. Även 14 juni.

¹⁸⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 30.

¹⁸⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 143.

¹⁸⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 17.

1762 den 8 juni

1271

förmälte afbön, men i anseende till dess fattigdom, af blott ynnest för böterne förskonas.

19 §. Professorn h:r doctor Alin inlämnade ett memorial¹⁸⁹¹ angående presterättigheter i Cronobergs län, och begärte påskrift, som bewiljades.

Undfeck äfwen på begäran utsdrag af protocollet att upwisa uti kongl. cancelliet för att erhålla del af en kongl. resolution.

---

¹⁸⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 5.

År 1762 d:n 9 Junii

1 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om sochnemagaziner i Götheborg och Bohus län.¹⁸⁹²

Ståndet instämde med ridderskapet och adelen, att som, enligt riksens ständers författning wid sidsta riksdag, sochnemagaziners inrättande ankommer på inwånarnes förening och friwilliga öfwerenskommande, men icke medför något twång, så finner ridderskapet och adelen bäst att låta därwid förblifwa.

2 §. Uplästes bemälte deputations betänkande¹⁸⁹³ om förmåner för de barn som giöra sina föräldrar biträde wid hemmans upodlande och wid magt hållande.

Och ehuru detta i första påseende tyckes wara billigt, så fant dock ståndet betänkeligit att sådant bifalla, i anseende till de åtskilliga oredor och missbruk, som härigenom kunna existera.

3 §. Företogs å nyo nyssnämde deputations project till en ny gästgifwareordning.¹⁸⁹⁴

1 § bifölls med ridderskapets och adelens tilläggnig.

2, 3 och 4 §§ biföllos.

5 och följande §§ biföllos med de af ridderskapet och adelen samt borgareståndet giorda tilläggningar.

Wid 13 § tillade ståndet: ehwad hästar af andre äro uptingade eller icke.

Och hwad Finland angår, fant ståndet i anledning af h:r biskopen doctor Menanders erhindran för godt, att denna förordning äfwen må sträcka sig dit, där stora stråkwägar, många resande och ordenteliga gästgifwaregårdar äro.

4 §. Uplästes och bifölls samma deputations betänkande om hållskiutsen i Fittja.¹⁸⁹⁵

---

¹⁸⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 48.

¹⁸⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 72.

¹⁸⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 83. Jfr prot. ovan 26 april.

¹⁸⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 164.

5 §. Uplästes berörde deputations betänkande om Åby gästgifwaregård,¹⁸⁹⁶ jemte bondeståndets extractum protocoll af d:n 5 i denna månad;¹⁸⁹⁷ och biföll ståndet deputations betänkande, dock med det af ridderskapet och adelen gjorda förbehåll, att detta icke må lända till præjudice för andre.

6 §. Uplästes fiskeriedeputations betänkande öfwer directuren Arfvidsons ansökning.¹⁸⁹⁸

7 §. Uplästes bemälte deputations betänkande, om åtskillige fiskerieidkares besvär;¹⁸⁹⁹ och instämde ståndet med ridderskapet och adelen, som bifallit betänkandet med den tilläggning, att detta, eller andre dylika fiskeriebolag, som härunder beträdas med underslef eller lurendrägerier, skola wara sina förmåner och privilegier förlustige.

8 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, om införskrifning af hwita waxlius.¹⁹⁰⁰

9 §. Föredrogs justitiædeputations betänkande¹⁹⁰¹ öfwer 11 § uti städernas allmänna besvär, om præsidium och ledamöter wid accisrätten här i staden, hwilket af ståndet bifölls.

10 §. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁹⁰² angående häradshöfdingen Broms, som bifölls enligt [borgare]ståndets¹⁹⁰³ extractum protocoll af d:n [29 Maji].¹⁹⁰⁴

---

¹⁸⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 165. Jfr prot. ovan 28 maj.

¹⁸⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 81. Tryckt i *BdP* 9, s. 629 f.

¹⁸⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 23.

¹⁸⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 12. Jfr prot. ovan 29 maj.

¹⁹⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 96.

¹⁹⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 71.

¹⁹⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 6.

¹⁹⁰³ Tomrum lämnat i prot.

¹⁹⁰⁴ *Ibid.*, bilaga.

11 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande¹⁹⁰⁵ öfwer kongl. brefwet d:n 20 Junii 1759, huruwida auscultanter, vice häradshöfdingar etc. måge afhålla sig ifrån sina embetens utöfning, så länge de för någon förseelse kunna wara stälte under fiscalisk action.

12 §. Föredrogs bondeståndets extractum protocollis af d:n 22 Sept. 1761 om apotheket i Uhmeå,¹⁹⁰⁶ men ståndet förblef wid dess under d:n 22 Februarii sidstl:ne tagne beslut.

13 §. Uplästes secreta deputations betänkande¹⁹⁰⁷ om baron Armfeldts och capitaine Glanzenstiernas beswär, och instämde ståndet med ridderskapet och adelen, som resolverat, det förenämde officerare må hugnas med majorsfullmagter af samma dato, som major von Schwartzern, dock utan äldres præjudice.

14 §. Uplästes och bifölls borgareståndets extractum protocollis af d:n [26 Maii]¹⁹⁰⁸ angående understöd för underconducturen Mörck.

15 §. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående en oeconomiaë lector vid gymnasium uti Götheborg.¹⁹⁰⁹

Ståndet gjorde enahanda anmärkningar som tillförene uti en dylik casu wid Linköping.¹⁹¹⁰ Och ehuruwäl h:r biskopen doctor Lamberg anhöllt, det må en oeconomiaë directeur förordnas, som med gymnasium ej har något att skaffa, på sätt som uti Linköping skedt, så höllo dock andre äfwen det betänkeligit; och som ståndet sig häröfwer ej wille förena, så voterades, då betänkandet genom 40 röster emot 8 blef afslagit.

16 §. Föredrogs justitiædeputations betänkande,¹⁹¹¹ angående vice advocatfiscalers tour, som bifölls med den af ridderskapet och adelen gjorda

---

¹⁹⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 55.

¹⁹⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 112.

¹⁹⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 218.

¹⁹⁰⁸ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 222.

¹⁹⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 118.

¹⁹¹⁰ Jfr prot. ovan 16 november 1761.

¹⁹¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 76.

tilläggnig, att de nu warande ordinarie notarier i håfrätterne, som äga äldre notariefullmagt än nu warande vice fiscaler därstädes, åtniuta sin tour till befordran efter förra wanligheten.

17 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d:n 26 Febr. angående Drakes, Freitagks och Hartmans ansökningar om pensioner.¹⁹¹² Ståndet biföll detta med ridderskapets och adelens tilläggnig af 100 d:r silf:mt i de för lieutenant Drake och fourieren Hartman föreslagne pensioner.

18 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d:n 3 Junii sidstl. angående en mudderinrättning uti sundet wid Calmar,¹⁹¹³ som bifölls med den af borgareståndet uti extractum protocolli af d:n   ¹⁹¹⁴ gjorde erindran, att de clauderade orden: *samt en fjerdedel så mycket - - - - - utan att ankra i hamnen, gå ut.*

19 §. Uplästes extractum protocolli från ridderskapet och adelen af d:n 28 Maji 1762,¹⁹¹⁵ angående friherre Kronhiort, som bifölls med den tilläggnig, att friherre Kronhiort får åtniuta landshöfdingelön ifrån och med 1761, enligt ståndets under d:n 23 Junii 1761 till justitiædeputations betänkande gifne bifall.

20 §. Företogs å nyo secreta deputations betänkande angående adelskap för åtskillige rikets embetsmän eller deras barn.¹⁹¹⁶

Och sedan åtskilligt häröfwer blifwit discoureradt, bifölls den af h:r biskopen doctor Filenius, uti högwördigste herr archibiskopens ställe giorda proposition, att alla de som af Kongl. Maj:t i nåder blifwit utnämde, warda med adelig sköld benådade, såsom ock därjemte bifallit för assessoren uti Wissmarska tribunalet Nettelblad, då Hans Kongl. Maj:t i nåder täckes honom med adelskap benåda.

Men därjemte förenade sig äfwen ståndet om det, samt befallte, att uti dess protocoll skulle intagas: 1:o att wid ledamöters wäljande till secrete

---

¹⁹¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 109.

¹⁹¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 159.

¹⁹¹⁴ Tomrum lämnat i prot.

¹⁹¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 67.

¹⁹¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 38. Jfr prot. ovan 21 och 26 maj.

utskottet, må förfaras enligt 14 § i riksdagsordningen, utan att något af ståndet tillförene tagit beslut angående sielfskrifna ledamöter må därwid ligga i wägen. 2:o att aldrig så många nobiliterade prestmän få wäljas till secrete utskottet, att de utgiöra pluralitet af ståndets deputerade i bemälte utskott. 3:o att nobiliterade prestmän icke få hålla fullmäktig för sig på riddarhuset, så länge de sielfwa äro ledamöter i presteståndet.

21 §. Föredrogs bondeståndets extractum protocollis af d:n ¹⁹¹⁷ angående 119 § af allmogens allmänna beswär,¹⁹¹⁸ och förblef ståndet wid dess till bergsdeputations betänkande¹⁹¹⁹ angående denna sak gifna bifall.

22 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående tjenstehionsförordningen,¹⁹²⁰ som bifölls tillika med någre af ridderskapet och adelen gjorde anmärkningar.

23 §. Continuerades med betänkandet angående lazarettet. Och fant ståndet nödigt, att 300 d:r silf:mt af lazaretsfonden må anslås till presterskapet wid Kongsholmsförsamlingen, som efter en af stadsens consistorio gifwen instruction, för detta arfwode, med bön mårgon och afton, cathechismiförhör samt tidiga besök besörja de siukas siälawård, efter hwars och ens omständigheter.

Hwad instruction angår, så öfwerlämnas det af deputation upgifna project till Kongl. Maj:t i underdånighet, som i nåder behagar remittera det samma till kongl. sundhetscommission, hwilken i anledning af detta förordnande det öfwerser och därefter lämpar, samt till Kongl. Maj:ts nådiga bepröfwande i underdånighet underställer.

Ståndet biföll, att de blifwa med heder nämde, som emot lazarettet wisat frikostighet. Och befalltes att altsammans detta med de öfrige stånden, genom utdrag af protocollet skulle communiceras.

24 §. Sluteligen gaf högwördigste h:r archibiskopen tillkänna, det i anledning af herr grefwens och landtmarchalkens proposition, hade samtelige

---

¹⁹¹⁷ Tomrum lämnat i prot.

¹⁹¹⁸ Tryckt i *BdP* 8, s. 851 f.

¹⁹¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 39.

¹⁹²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 101.

talemännen funnit bäst wara, att å en dag som Kongl. Maj:t är i rådet, ständernes deputerade aflämna det bref, som blifwit bifallit, att till Kongl. Maj:t i underdånighet afgå, såsom tacksäjelse för Kongl. Maj:ts nådiga omsorg wid fridsverket. Och utom det som i samma bref förmäles om Häannes Kongl. Maj:t, så wilja talemännen wid tillfälle af ständernes afskedsupwaktning, icke underlåta att äfwen öfwer denna artikel Häannes Kongl. Maj:t i underdånighet complimentera; wid hwilket allt ståndet ej hade något att påminna.

År 1762 den 10 Junii

1 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, rörande några holmar wid Gottland.¹⁹²¹

2 §. Uplästes och bifölls ärbara bondeståndets protocollsutdrag angående befrielse för några hemmansåboer från weckodagswerke wid öfwerstesätet Tomarp.¹⁹²²

Dock erindrade h:r kyrkoherden Kloth, att wid denna sak, processen hos riksens ständer icke nogsam woro i akt tagen.

3 §. Föredrogs och bifölls fiskerideputations betänkande, angående saltsjöfisks insaltande.¹⁹²³

4 §. Likaledes bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående Biörneborgs stamschäfferi.¹⁹²⁴

5 §. Samma deputations betänkande angående stamschäfferie wid kongsgården Strömsrum¹⁹²⁵ want äfwen ståndets bifall.

---

¹⁹²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 108.

¹⁹²² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 207.

¹⁹²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 17.

¹⁹²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 116.

¹⁹²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 122.

6 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocollum af d:n 3 Junii nästledne angående någon belöning för generalmajoren Bernt Otto Stackelberg.¹⁹²⁶

7 §. Föredrogs och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående Lovisa stads marknad wid Sysmä kyrka.¹⁹²⁷

8 §. Föredrogs och bifölls nyssnämde deputations betänkande angående skatteköp af kronohemman omkring Nystad.¹⁹²⁸

9 §. Föredrogs och bifölls tillika, så wäl secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående understöd för fabriqueuren Carlborg,¹⁹²⁹ som ock ett annat betänkande ifrån samma deputation, angående hielp till linnefabriques inrättning i Helsingfors,¹⁹³⁰ samt wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d:n 11 Februarii nästledne, angående fabriken i Carls-hamn.

10 §. Lät ståndet sig föredraga secreta deputations betänkande öfwer extraordinarie esquadrons predikantens magister Bredings besvär öfwer præjudice.¹⁹³¹

Detta betänkandet fant ståndet skäligt att bifalla.

11 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande öfwer capitaine och riddaren Lagerswärds besvär öfwer præjudice.¹⁹³²

12 §. Lämnade ståndet sitt bifall till följande documenter, rörande Finland, hwarom ledamöterna därifrån orten anhöllo, såsom tjenande till hushållningens uphielpande där i landet, näml:n:

---

¹⁹²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 137.

¹⁹²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 190.

¹⁹²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 122.

¹⁹²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 75.

¹⁹³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 85. Jfr prot. ovan 6 mars.

¹⁹³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 69.

¹⁹³² Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 142.

kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående storskiftsdelningarne i Finland,¹⁹³³ jemte project till Kongl. Maj:ts nådiga förordning därom;¹⁹³⁴

samma deputations betänkande om storskiftet på Åland;¹⁹³⁵

samma deputations betänkande angående förening rörande råer och fiskewattn i Österbottn;¹⁹³⁶

dito öfwer olikhet uti skattemarker i Savolax;¹⁹³⁷

dito om läneråars upgående och fastställande i Finland.¹⁹³⁸

13 §. Fortfors med projectet till legohionsstadgan,¹⁹³⁹ då wid IV art. 1 § bifölls. 2 § likaledes, med höglöfl. ridderskapets och adelens tilläggningar. 3 § bifölls med ridderskapets och adelens ändringar, undantagande, att orden: *för lön*, och: *tillförene i sin tjänst äskat*, blifwa stående. 4 § bifölls.

V art. 1 § bifölls med ridderskapets och adelens förändring, samt att, näst efter de understrukna orden, sättes i stället för: *the i finska skärgården: the i finska och norrländska skärgården*. 2 § bifölls med ridderskapets och adelens ändring, och att, framför ordet: *befallningshafwande*, tillägges: *wåre*. 3 § bifölls med den förstnämde af ridderskapets och adelens ändringar, eller att orden: *enligit knektecontracten* gå ut. 4 § bifölls. 5 § bifölls med ridderskapets och adelens tilläggning. 6 § bifölls. Öfwer 7 § discourerades något, i det h:r kyrkoherden Wikman, h:r probsten Troilius, med flere, höllo betänkeligit, att öfwer allt förhöija lönerna, i synnerhet där större delen af lönen gifwes i kläder, emedan detta skulle gifwa anledning till än vidare förhöijning, hwilken i synnerhet om wäxelcoursen faller, skulle wara för mången allt för känbart; och att ifrån en allmän förhöijning undantaga någon landsort, skulle giöra, att där blefwe brist på tjenstehion.

---

¹⁹³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 166.

¹⁹³⁴ Bilaga till föreg.

¹⁹³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 161.

¹⁹³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 45.

¹⁹³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 171.

¹⁹³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 70.

¹⁹³⁹ Koncept till prästeståndets protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 148. Ridderskapets och adelns protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 60.

Häremot förmente h:r kyrkoherden Kloth, h:r biskop Filenius, h:r doctor Serenius och flere, att, ehuru tjenstefolcket icke nu mera låter löna sig efter taxan, dock som det will wara nödigt, att taxa bibehålles för deras skuld, som blifwa förfallne att tjäna, så har det sin goda wärkan hos tjenstefolcket, när de finna, att de icke heller hos riksens ständer warit glömda, äfwen som det blifwer möjligare, att löna dem efter taxan, när den skäligen blifwer förhögd.

I anseende till dessa och dylika considerationer bifölls denna §.

Likaledes bifölls VI art. och conclusion med ridderskapets och adelens tilläggning.

Uppå h:r superintendenten Körnings och h:r kyrkoherden Wikmans föreställning, om de särskildta omständigheter för Wästernorrland, i anseende till fäbodas och annat, bifölls äfwen, att flyttningstermin blifwer därstädes äfwen som i Finland d:n 10 Novemb.

14 §. Företog sig ståndet ytterligare lazaretsdeputations betänkande, hwaruti som äfwen nämnes, att deputation tänker upgifwa ett reglemente, hwarefter werket hädanefter bör skötas; yttrade h:r doctor Celsius, att som tiden för deputationsarbeten redan är förbi, och en sådan instruction fordrar mognare utarbetning, än nu hos riksens ständer kan wara rådrum till; så woro bäst, att den saken till Hans Kongl. Maj:t i underdånighet hänskiutes.

H:r doctor Serenius gaf wid handen, att detta reglementet redan af deputation woro färdigt utarbetadt, och fattas därwid endast ultima manus: hållande h:r doctorn det för wara ganska angeläget, att detta arbete blifwer nyttjat, emedan h:r doctorn twiflar, att det med mera flit och granskning skall kunna inrättas.

H:r doctor Gadolin ansåg det wara godt, att ett sådant arbete upkommer; hwarföre och i fall något widare sammanträde af deputation därtill skulle behöfwas, kunde det uti form af ett dictamen, af h:r doctorn inlämnas, allenast det inrättas efter den principe, som ståndet redan, i anledning af betänkandet widtagit.

Och biföll ståndet att reglementet så beskaffat upgifwes.

Wid detta tillfället kom hos ståndet jemwäl sluteligen i öfwerwägande, huru med gudstjensten på lazarettet må förhållas.

Och fant ståndet bäst wara, att presterskapet wid Ulricæ Eleonoræ församling besörja allt hwad till siälawården hörer, så att en wiss prestman

hwarje wecka är ansvarig, att mårgon- och aftonböner samt cathechismi-förhör och samtal efter omständigheterna hållas med de siuka: och hafwer consistorium i Stockholm at tillse, det detta wederbörligen blifwer verkställt; hwaremot 300 d:r silf:mt anslås presterskapet till delnings.

15 §. Företogs till afgjörande saken angående capitaine Lövings skattekiöp,¹⁹⁴⁰ hwarwid först det återstående af handlingarne uplästes, och sedan anfördes af h:r kyrkoherden Stenius, att, hwad fatalierna beträffar, som bönderne förlorat, böra de dem så mycket mindre återskänkas, som de i sielfwa saken hafwa orätt. Detta förmenar h:r kyrkoherden nogsam samt synas däraf, att capitain Löving till schäfferies anläggande upodlat en oländig mark, som på wisst sätt varit kronans, efter den ej varit skattlagd, ehuru den legat innom de sig nu beswärande byars råmärke. Denna mark hade förut icke allenast varit onyttig utan äfwen skadelig, i anseende till fråsten, för de öfrige ägarne, så att dess upodling varit högst nödwändig, ehuru ingen bonde där å orten befattar sig med sådant. När fördenskull capitaine Löving dock försäkrat allmogen om en rolig besittning, och dessutom åtagit sig ett stamschäferi, bör han nu mera icke fördrifwas från den ägendom, som Hans Kongl. Maj:t honom rättwiseligen tillagt.

H:r probsten Mathesius ansåg häremot saken såsom på lagliga grunder handterad i kammar-, oeconomie- och commercedeputation, dit den utan twifwel äfwen lagligen af urskillningsdeputation blifwit remitterad. Och bifaller h:r probsten fördenskull deputations betänkande.¹⁹⁴¹ Bönderne hafwa wisseligen förmånsrätt till skattelösn af de hemman som de sielfwa besittja. Capitaine Löving har bordt föröka sitt scheferie innom 10 år till 1 000 får, men år 1759 woro där endast 309. Och är ännu icke bewist, att denna orten är tjenlig till scheferi, utan torde wara bättre, att folket därigenom icke hindras ifrån att skiöta sitt egit lands får, hwars ull till deras behof kan finnas nogsam samt tjenlig. Det är fördenskull ganska betänkeligit att gifwa præjudicat däruppå, det ägor, i synnerhet af krono natur, få söndras från hemman för scheferi skull, hälst sådana ägor som dessa, hittills varit grunder till extraordinarie räntor för kronan, och inwånarena i Finland ännu aldrig begifwit sig därtill att de måge skattläggas.

---

¹⁹⁴⁰ Jfr prot. ovan 28 maj.

¹⁹⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 6.

H:r biskop Benzelstierna: Om formaliteter icke observeras äfwen wid saker, som hos riksens ständer äro anhängige, så står allmänna säkerheten för mycket i fara. Wid detta mål förekomma besynnerliga omständigheter. De klagande af allmogen hafwa lagt in sina beswär wid sidsta riksdag. Urskillningsdeputation har afslagit dem att komma fram, efter de för sent inkommit. När de nu försummat, att wid samma riksdag däruti hos plena söka ändring, så hafwa de ju nu mera ingen talan. Fåfängt anföres å deras sida att de icke wetat af sakens förlopp förr än långt in på riksdagen; emedan acterna tydeligen utwisa contrarium. Widare är det besynnerligt, att då allenast en bonde och en bondes son, utan fullmagt, anfördt beswär, kammar-, oeconomie- och commercedeputation lika fullt lagt hand wid saken som alla rörer, och angår 17 1/4 hemman. Sällsamt är ock det att capitaine Löwing icke fådt höras af deputation, den minsta förmån, som en fri undersåte kan tillkomma. Hwad sielfwa saken angår, så kan wäl ingen dispute blifwa om augmentshemman, hwilkas skattelösn determineras genom 1756 års förklaring öfwer 1723 års skatteköpsförordning,¹⁹⁴² men hwad de öfriga angår, säges i 1756 års resolution på allmogens allmänna beswär,¹⁹⁴³ att skatteköp som redan skedt, icke skola återgå. Med ett ord: allt concurrerar till capitaine Löwings förmån. Men som volenti non fit injuria, så må det gerna ske efter den modification, hwartill han sielf i sitt sidsta memorial¹⁹⁴⁴ sig begifwer.

H:r kyrkoherden Laihiander förklarade sig uti urskillningsdeputation denna riksdag, icke annat hafwa kunnat än samtycka till målets uptagande, alldenstund han icke funnit det samma antecknat på listan ibland dem, som sidsta riksdag blifwit afslagne. Inga formaliteter hafwa därför härwid blifwit utur akt låtna, utan tillkommer det bönderna ostridigt, att denna riksdag utföra sin talan, hälst det icke är bewist, att Löwing med dem comunicerat sitt skattebref år 1753, utan har sådant skedt först 1756. Hwad befullmäktigandet beträffar, hafwa både bondeståndets taleman och secre-

---

¹⁹⁴² Tryckt förklaring 22 september 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer 1723. års Skatte-Kiöps Förordning.*

¹⁹⁴³ Tryckt resolution 29 november 1756: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär och ansökningar, hwilka thez trogne undersåtare af riksens allmoge uti Swerige och Finland, igenom theras utskickade fullmäktige, wid sidsthållne riksdag, i underdånighet : ingifwa låtit.*

¹⁹⁴⁴ Troligen avses Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 267.

terare, i deputation berättat, att målet sidsta riksdag där i ståndet blifwit anmält af en gammal man, som af dem alla warit committerad. För öfrigit är denna Löwings skatträttighet så mycket orimeligare, som han fådt den samma uppå fyra hemman, hwilka redan förut äro skatte. H:r kyrkoherdens slut blir fördenskull detta, att om capitaine Löwing har fådt lagligit skattekiöp på augmentshemman, så må det blifwa beståndande; och af den oländiga mark, hwaruti han sielf del äger, må han behålla så mycket, som dess andel sig belöper, men för öfrigit skatterättigheten för hemmanen förblifwa böndernes, och Löwing däremot befrias ifrån förbindelse att hålla schäferi.

H:r kyrkoherden Wikman erkände billigheten af detta, tilläggande, att om formalitets brytande wid riksdagsmål är öm, så är det ännu ömare, att drifwa medborgare ohörda från sin ägendom. Dessutom är angelägit, att hemman icke anslås till schäferier; och äfwen som det är obewist, att augmentshemmanen ligga så till, att Löwing enligit lag bör dem få lösa, så har han ock aldrig begärt dem, såsom augmentshemman, utan endast för schäferiets skull.

H:r probsten Forssenius instämde i det samma, reflecterande mycket däruppå, att bönderna icke blifwit hörda.

H:r doctor Serenius: Som det har sin fullkomliga riktighet, att bönderne ohörda blifwit dömda, så bör en sådan på olaglig grund föregången olaglig actus åter uphäfwas; hwilket riksens ständer ägnat ex nobili officio, om än ingen klagande sig anmält. Och intresserar det synnerligen preteståndet, att hafwa allmogens conservation framför schäferiers utwidgande och herrskapers wälde för ögnamärke.

Sedan i anledning af dessa discourser, något blifwit öfwerlagt angående sielfwa propositionen, och därwid i synnerhet kommit i öfwerwägande, huruledes det är skiälligit att Löwing hålles skadeslös för dess på schäferiet använda omkostningar, hälst det på riksens ständers godtfinnande blifwit anlagt, och lån därpå giordt i banquen, hwars indragande nödwändigt skulle ruinera honom, som dock warit bonæ fidei possessor; förenade sig ståndet sluteligen därom, att deputations betänkande bifalles med den tillägging, att med augmentshemmanens skattelösn förfares efter lag; af de upodlingar som capitaine Löwing giordt på samfäld mark med hemmansåborne, behåller han, hwad uppå dess andel sig belöper, och för det öfriga undfår ersättning efter mätismanna ordom; hwarjemte han befrias ifrån

förbindelsen att hålla schäferi; och hwad de däruppå använde omkostningar beträffar, remitteras till kongl. commercecollegium, att af schäferiemedlen hålla honom skadeslös.

16 §. Anmäldes genom h:r doctor Wahlborg, att en af ståndets wärda ledamöter, probsten och lectorn h:r doctor Arfwidson nyligen genom döden aflidit, hwars afsaknad ståndet beklagade, och skulle, enligt wanlig plägsed, och den invitation, som nu skedde ifrån den sal. dödas anhörige, högwördigste herr archibiskopen och samtelige ståndets ledamöter, i mårgon wid begrafningen sig infinna.

17 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående förekommande af Mora sochnkyrkas och åtskilliga hemmans undergång, igenom Dalälfwens skärning.¹⁹⁴⁵ Och fant ståndet skäligt bifalla ärbara bondeståndets häröfwer utfärdade protocollsutdrag af d:n 26 Maji nästledne.¹⁹⁴⁶

18 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande¹⁹⁴⁷ öfwer fabriqueuren Obbarii beswär och ansökning.

19 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående bytesverket i kongl. kammarcollegio.¹⁹⁴⁸

I anledning af höglofl. ridderskapets och adelens påskrift, som upskutit detta till nästa riksdag, upkom någon discours, huruwida det kunde wara nyttigt eller ej.

H:r doctor Serenius ansåg sådant upskåf riksdag från riksdag, såsom skadeligit för kronan, och endast fördelaktigt för wissa, som finna sitt interesse wid, att bytesverket aldrig blifwer afslutat.

H:r probsten Bolmstedt trodde häremot, att som mäst sådane mål blifwa uptagne på hwars liquiderande kronan mera tappar än winner, så kan wäl härmed hafwas anstånd.

---

¹⁹⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 96.

¹⁹⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 43.

¹⁹⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 107.

¹⁹⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 147.

H:r kyrkoherden Lengren anmärkte, att betänkandet endast innehåller 2:ne delar, näml:n berättelse om verkets tillstånd, och ett sådant project till löernas förökande, hwarwid kronan intet lider.

H:r kyrkoherden Wikman: Som löernerne för dem, som aflidit, warit personella, så böra de nu mera tillfalla kronan.

H:r superintendenten Lutkeman uplyste denna omständigheten och widade, huru tillökningen i löerna grundar sig uti fördubblingen af arbetet; till säkerhet hwarom ståndet kunde resolvera, att, i fall arbetet wid nästa riksdag icke befinnes swara mot denna tillökning, den samma då skall ersättas.

Häruppå biföll ståndet betänkandet, undantagande, att de däri omförmälte contoires betjente icke kunna anses för riksens ständers egen betjening.

20 §. Uplästes landt- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande, rörande lindring uti mantalspenningar för lotsar;¹⁹⁴⁹ jemte wällofl. borgareståndets däröfwer utfärdade protocollsutdrag af d:n 8 Junii nästledne.

Efter någon öfwerläggning häröfwer, och sedan å ena sidan h:r kyrkoherden Wikman anfördt hurusom lotsarnes fattiga wilkor och deras fonds otillräckelighet wäl förtjenar att nu befrias ifrån mantalspenningarne, men å andra sidan h. kongl. öfwerhäfpredikanten Grunerus med flere erinrat om de betänkeligheter som en sådan befrielse skulle medföra, i anseende till de oumgängeliga behof hwartill denna kronans inkomst är destinerad, biföll ståndet förenämde extractum protocoll, som i stället tillägger lotsarne annan förmån.

21 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocoll af d:n 3 Junii nästledne angående någon förmån för secreteraren uti kongl. cancelliecollegio Sten Rabbe,¹⁹⁵⁰ hwaröfwer wällofl. borgareståndet resolverat, att bemälte secreterare utan förbehåll får ledighet ifrån tjenstgörande, till dess han warder befördrad, att han emedlertid bibehålles wid sin lön och tour, samt hugnas med cancellieråds namn och heder.

---

¹⁹⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 22. Behandlas även 16 juni.

¹⁹⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 143.

I afseende på det synnerliga låford, hwarmed flere ståndets ledamöter, i synnerhet de, som setat i mindre secreta deputation, nämde secreteraren Rabbes förtjenster, biföll ståndet hwad wällofl. borgareståndet för honom resolverat.

22 §. Föredrogs secreta deputations betänkande¹⁹⁵¹ angående öfwerstens baron Fred. Ulric Wrangels besvär öfwer préjudice; som af ståndet bifölls.

23 §. Uplästes öfwerstlieutenant Ehrensvärds memorial¹⁹⁵² och ansökning om öfwerstefullmagt och tour framför öfwerste Durietz; hwilket skulle hwila, till dess höglofl. ridderskapet och adelen sig däröfwer yttrat.

24 §. Föredrogs och afslogs fiskerideputations betänkande om fiskerieinrättning på Hvitfeldska¹⁹⁵³ stipendiigodsens,¹⁹⁵⁴ äfwen som ock wällofl. borgareståndet genom protocollsutdrag af detta datum gifwit wid handen, att samma betänkande där blifwit afslagit.

25 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående Snaflunda bro,¹⁹⁵⁵ hwilket bifölls, äfwen som det ock af ärbara bondeståndet, enligt extractum protocollis af d:n 26 Nov. 1761¹⁹⁵⁶ blifwit samtyckt.

26 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets protocollsutdrag af d:n 23 Septemb. 1761,¹⁹⁵⁷ angående någon förmån för lieutenant Ehrenstolpe.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁹⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 150.

¹⁹⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 88.

¹⁹⁵³ *Hvitfeldska* i prot.

¹⁹⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 21.

¹⁹⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 68.

¹⁹⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 150.

¹⁹⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 79.

År 1762 den 12 Junii

1 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om Adler Salviska fordran,¹⁹⁵⁸ och uppsköts till en annan gång.

2 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om upmuntran till oländig marks upodlande.¹⁹⁵⁹

1 §: efter orden: *nästgränsande sochnar*, tillägges: *af predikstolen*. 2 och 3 §§ biföllos. 4 §: de orden: *som af ingen desförinnan warit nyttjad*, gå ut. 5 § biföllos. 6 §: wid slutet i stället för: *arbeta*, sättes: *betala*. 7, 8, 9 och 10 §§ biföllos. 11 § inrättas efter det, som angående skogarne i riket blifwer förordnat. 12 § biföllos. 13 §: i stället för: *ecclesiastique*, sättes: *preste- och klockarebord*. 14 § biföllos votum dissentiens. 15 § inrättas efter förra förordningar. 16 § biföllos. 17 §: observeras hwad wid den 11 § är sagt. 18 § biföllos.

3 §. Uplästes bemälte deputations betänkande om landtbrukets uphielpande medelst afgift på utrikes inkommande spannemål, som af ståndet biföllos.¹⁹⁶⁰

4 §. Deputerade från bondeståndet aflämnade och recommenderade bondeståndets extractum protocoll, angående städernas båtsmanshåll,¹⁹⁶¹ samt allmänna beswären.

5 §.¹⁹⁶² H:r kyrkoherden magister Wikman förmälte sig hafwa fådt höra, att i går under dess frånwaro, hade skattekiöp å en kongsgård blifwit bifallit, och wille h:r kyrkoherden nu till protocollet anföra, det han för sin del icke kan bifalla sådane ansökningar, emedan kronans fiscus och jura immediata därigenom lämnas privatis i händer, och förutan andra olägenheter skyndar på en reduction.

---

¹⁹⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 156, med bilagor. Även 18 juni.

¹⁹⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 55. Jfr prot. ovan 22 maj.

¹⁹⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 117.

¹⁹⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 255. Tryckt i *BdP* 9, s. 631 f.

¹⁹⁶² I konc.: 4 § (dubbelnumrering).

H:r kyrkoherden doctor Celsius förklarade sig icke heller kunna bifalla sådane abalienationer af kronans ägendom, det må ske genom skatteköp eller perpetuelt arrende; hwarmed äfwen h:r probsten Meurling, h:r doctor Schröder, herrar probstarne Bolmstedt och Mathesius, samt herrar kyrkoherdarne Lenngren och Hoffgardt sig conformerade; yrkandes tillika, att saker af så betydande beskaffenhet ej må företagas förr än ståndets ledamöter gemensamt in pleno kommit tillsammans.

5 §.¹⁹⁶³ En deputation ankom, som förmälte att borgareståndet ingalunda kunde bifalla det af bondeståndet nyligen aflämnade extractum protocoll om båtsmanshållet,¹⁹⁶⁴ men recommenderade till bifall secrete utskottets betänkande öfwer denna sak.

6 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocoll af d:n [7 Junii]¹⁹⁶⁵ angående Hans Kongl. Höghets Kronprintsens utresa, som uppå fleres begäran blef hwilande, såsom en sak, den man behöfde noga betänka sig uppå.

7 §. Föredrogs å nyo bewillningsdeputations betänkande, om project till en allmän bewillningsafgift. Och sedan ståndet tagit det ena med det andra uti behörigt öfwerwägande, biföllos de af ridderskapet och adelen giorda anmärkningar. Därjemte fant ståndet äfwen för godt, att 1:o wid 1 art. 3 § efter orden: *hwarje sextiofyra helgärdshemman*, tillägges: *räknade efter 1756 års taxeringsmethode*. 2:o. Wid slutet af samma § efter orden: *underhåll i spannemål fyra af hundrade*, tillägges: *för behållningen af helgonskylden*. Orsaken till denna ändring är den, att en del klockare måste aflämna en stor del af helgonskylden till scholæbetjente, hwilka senare för sin andel särskilt äro taxerade. 3:o. 4 art. 1 §, när det talas om taxeringen i städerna, tillägges: *presterskapet*.

8 §. Ankom löparen angående Rosersbergssaken; och förblef ståndet wid dess under d:n 18 Martii sidstledne tagna beslut.

---

¹⁹⁶³ Dubbelnumrering i prot. (jfr not vid § 4).

¹⁹⁶⁴ Se not vid § 4.

¹⁹⁶⁵ Präreståndets arkiv, vol. R 909, nr 171, med bilagor.

9 §. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹⁹⁶⁶ om förlikning emellan bonden Olof Andersson och dess medinteressenter å ena samt håfmarschalken friherre Hamilton å andra sidan om Afraby hemman. Och biföll ståndet deputations betänkande med ridderskapets och adelens tillägning att hwad den af håfmarschalken friherre Hamilton begärte ärsättning för de borttmiste räntorna angår, så åligger det kongl. kammarcollegium, att den saken uptaga och efter omständigheterna lagligen bepröfwä och afgjöra.

10 §. Föredrogs kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande om stora kronobarnhuset i Stockholm,¹⁹⁶⁷ som bifölls med ridderskapets och adelens tillägning, att den föreslagne entreprenade bör på auction utbiudas emot de bästa wilkor.

11 §. Uplästes och afslogs kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande om Broby och Skeby kyrkors raserande uti Skara stift.¹⁹⁶⁸

H:r biskopen doctor Halenius upläste härwid dess memorial, angående onödiga kyrkors raserande, som bifölls, och fick efter begäran påskrift, att med memorialet få gå till de öfrige stånden.

12 §. Uplästes och bifölls landt- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande om 8 § af Kongl. Maj:ts secreta proposition, angående casseurs- och de flere tjensters besättjande ad interim wid kongl. ammiralitetet.¹⁹⁶⁹

13 §. Uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande, om afgift, som de utländska fartyg komma att erlägga för de på Pater Nosterskären och Ölands södra udde tillämnade fyrbåkar.¹⁹⁷⁰

14 §. Af denna anledning föredrogs äfwen och bifölls samma deputations betänkande rörande fyrbåksbyggnaden på förberörde skär och udde.¹⁹⁷¹

---

¹⁹⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 64.

¹⁹⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 142.

¹⁹⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 44.

¹⁹⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 11.

¹⁹⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 24.

¹⁹⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 23.

1290

1762 den 12 juni

15 §. Uplästes och bifölls fiskerideputations betänkande angående hamnbyggnad wid Engeltofta.¹⁹⁷²

16 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 6 April sidstl. angående ammiralen Ankarcrantz.

17 §. Föredrogs å nyo bergsdeputations betänkande,¹⁹⁷³ om Garphytte bleckbruk, och bifölls med det af borgareståndet giorda uttryckeliga förbehåll, att den föreslagne ärsättningen af järncontoirets fond utbetalas.

18 §. Föredrogs secreta deputations [2:ne]¹⁹⁷⁴ betänkande[n] om krigscomisarierne Briant och Andersson;¹⁹⁷⁵ och biföll ståndet borgareståndets extractum protocolli af d:n 10 i denna månad.

Ståndet åtskildes.

---

¹⁹⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 19.

¹⁹⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 30. Jfr prot. ovan 8 juni.

¹⁹⁷⁴ Supplerat efter konc.

¹⁹⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 25 respektive 8.

År 1762 den 14 Junii

1 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, om privilegium på sockerbruks inrättning i Stockholm.¹⁹⁷⁶

2 §. Uplästes och bifölls borgareståndets extractum protocolli af d:n 5 Junii sidstl.¹⁹⁷⁷ angående Byelfs våg.

3 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om hållskiutsen i Borås stad.¹⁹⁷⁸

4 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om lön för assessoren Samuel Schröder.¹⁹⁷⁹

5 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 8 Decemb. 1761¹⁹⁸⁰ angående 2:ne håfrättsposter wid Åbo håfrätt.

6 §. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,¹⁹⁸¹ samt bondeståndets extractum protocolli af d:n [26 April] angående helcattuners införskrifning; och biföll ståndet bondeståndets protocollutdrag.

7 §. Uplästes capitaine Gyllenhammars memorial,¹⁹⁸² angående inrättande af ett collegium chirurgicum, som uppå fleres begäran blef hwilande till en annan gång.

8 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om hemmanet Kroppkärr.¹⁹⁸³

---

¹⁹⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 135.

¹⁹⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 230.

¹⁹⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 111.

¹⁹⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 121.

¹⁹⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 100.

¹⁹⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 115. Behandlas även 18 juni.

¹⁹⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 163.

¹⁹⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 137.

9 §. Uplästes och bifölls sidstämde deputations betänkande om ett nytt sätt att brygga dricka af omältad hafra.¹⁹⁸⁴

10 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande¹⁹⁸⁵ uti twisten emellan åtskillige å ena och brukspatron Rothof å andra sidan, angående kohlhandel, nyttjande af redskapshemman med mera.

11 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående kopparslagaren Jernströms sprutor,¹⁹⁸⁶ tillika med åtföljande särskilda meningar;¹⁹⁸⁷ och biföll ståndet deputations betänkande.

12 §. Föredrogs och bifölls bemälte deputations betänkande om Mållangstad, Mållangstuga etc. hemmans skattekiöp.¹⁹⁸⁸

13 §. Uplästes och bifölls samma deputations betänkande, om de äldre postbalancers utredande.¹⁹⁸⁹

14 §. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande, om notarien Daniel Magnus Cassels besvär.¹⁹⁹⁰

15 §. Likaledes bifölls bemälte deputations betänkande öfwer advocatfiscalen Valtinssons besvär.¹⁹⁹¹

16 §. Föredrogs å nyo, samt uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om jordebokens upläsande.¹⁹⁹²

---

¹⁹⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 168.

¹⁹⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 52.

¹⁹⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 100.

¹⁹⁸⁷ Bilagor till föregående.

¹⁹⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 155.

¹⁹⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 109.

¹⁹⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 213.

¹⁹⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 136. Avser Magnus Valtinsson.

¹⁹⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 85. Jfr prot. ovan 8 juni.

17 §. Uplästes tulldeputations betänkande¹⁹⁹³ öfwer kongl. förordningen af d:n 18 Novemb. 1754,¹⁹⁹⁴ och d:n 28 Aug. 1758; och resolverades, att betänkandet bifalles angående den sidsta puncten, men öfwer de i den första område husvisitationer, will ståndet sig yttra wid en § af städernas allmänna beswär.

18 §. Ankom löparen af friherre Stiernstedts memorial, och emedan det befants, att ridderskapet och adelen det samma afslagit, afgick straxt en deputation till borgare- och bondeståndet att recommendera samma memorial till bifall.

19 §. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹⁹⁹⁵ om öfwersten och riddaren friherre Claes Silfverhielms beswär, och bifölls den förra delen af deputations tillstyrkande, näml:n, att friherre Silfwerhielm må äga rättighet, att wid yppande ledighet, hwarom han sig kan anmäla, ensam på förslag upföras, och verkelig befordran åtniuta, men afslogs det sednare, eller differencen uti lönen emellan öfwerste- och öfwerstlieutenantsbeställningen.

20 §. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande¹⁹⁹⁶ öfwer kongl. secreteraren Nordenflychts beswär; och biföll ståndet ridderskapets och adelens yttrande, att secreteraren Nordenflycht får cancellierådsfullmagt och -tour af samma dato, som cancellierådet Lagerflycht, jemte differencen i dess protonotarie- och kongl. secreterare-lön, samt att det, som angår tilltal för cancelliecollegium uteslutes.

21 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli om Sannegården,¹⁹⁹⁷ som uppsköts till vidare.

---

¹⁹⁹³ Handels- och manufaktur- samt tulldeputationens betänkande i Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 142.

¹⁹⁹⁴ Tryckt förklaring 18 november 1754: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer 8. §. uti Kongl Förordningen af then 21. Maji 1739, angående hämmande af Lurendrägerier och utrikes Warors inpracticeringar.*

¹⁹⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 206.

¹⁹⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 146. Jfr prot. ovan 8 juni.

¹⁹⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 68. Tryckt i *RAP* 23, bilagor, s. 79. Behandlas 15 juni.

22 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollis af d:n [14 Junii]¹⁹⁹⁸ angående ryttmästaren Ahlbergs tour, och blef af ståndet bifallit; hwarjemte ledamöterna uti expeditionsdeputation tillsades att innehålla med de expeditioner, som med denna sak kunna hafwa gemenskap, till dess detta protocollsutdrag äfwen kan komma till expedition.

23 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, rörande dagsverkens utgörande till Smedstorp,¹⁹⁹⁹ jemte votum dissentiens²⁰⁰⁰ samt bondeståndets extractum protocollis af d:n 9 i denna månad.²⁰⁰¹

H:r rar probstarne magister Mathesius och magister Bolmstedt, samt h. kyrkoherden Hoffgardt anförde, att ehuruwäl desse bönder under den danska tiden med deras så kallade weckudagsarbete, legat under Smedstorp gård; ehuruwäl de äfwen uti 1688 års arrendecontract kunnat wara inbegripna, så har dock Smedstorps gård år 1712, då den till rusthåll indeltes, undergådt förwandling; och som uti sielfwa indelningsverket ej det minsta nämnes om detta arbete, icke heller jordeböckerne utsätta det samma såsom något onus å hemmanen, så är all anledning att tro, det desse dagswerken år 1712 blifwit af kronan disponerade, med flere omständigheter, som uti voto dissentiente äro anförde. På det man dock härutinnan icke må gå osäker wäg, så synes bäst wara, att en undersökning hålles i orten, och saken sedermera komma under Kongl. Maj:ts, samt, om så behöfwes, rikstens ständers vidare bepröfwande.

H:r kyrkoherden magister Laihiander erindrade, huruledes åtskillige af ståndets ledamöter, som uti Wettringska skattekiöpsquæstion woro på böndernes sida, med tydeliga ord gåfwo tillkänna, att änskönt bönderna fingo niuta sina skattekiöp, så borde de dock enligt contractet och sådana grunder som woro oomstötliga, utgörä sina dagswerken till Smedstorp. Men om nu äfwen dagswerken honom fråntages, så blir han alt för mycket lidande.

H:r kyrkoherden Klot anförde, huruledes det å ömse sidor blifwit medgifwit, att under danska tiden utgiordes dagswerken af desse hemman till

---

¹⁹⁹⁸ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 235.

¹⁹⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 167.

²⁰⁰⁰ Bilaga till föregående.

²⁰⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 93, med bilaga.

Smedstorp. Det medgifwes äfwen, att 1688 års arrendecontract är grundat på samma arbete. Följakteligen äro bönderne skyldige, att för sina hemman utgiöra ett sådant arbete. Om det nu skal påstås, att samma arbete år 1712 blifwit Smedstorp undandragit, så frågas, till hwad gård äro bönderne²⁰⁰² då lagde? Eller måne de från alt arbete äro befriade? Att kronan kunde disponera arbetet efter dess behag är ingen twifwel, allenast att fredsfördraget blef observerat. När nu förordningarne enligt kongl. kammarcollegii intygande tydeligen säija, att med kongsgårdarne, så de indelte som oindelte, är en hel annan beskaffenhet, än här uppe, så att nödwändigheten fordrar, att det wanliga arbetet blifwer till kongsgårdarne utgiordt: när det befinnes, att Kongl. Maj:t genom flere kongl. och kraftwundne resolutioner förklarar, att desse bönder, enligt 1688 års contract böra till Smedstorp utgiöra deras arbete, i anseende hwartill kongsgårdens rustning blifwit högre räknad; när äfwen uti de till bönderne utfärdade skattebref, förbehåll är giordt om arbetes præsterande, så följer af alt detta, att arbetet quæstionis ej kan Smedstorps gård frändömas, hwilket gården öfwer 70 år oklandrat åtniutit.

Efter ytterligare discourser mot och med, giordes proposition, om deputations betänkande bifalles, hwaruppå Ja och Nej swarades, samt åtskildes genom votering, då 37 röster woro för Ja, 8 för Nej.

24 §. Uplästes första delen af borgareståndets allmänna beswär och resolverades såsom å liggarne är skrifwit.

Wid 78 § upkom någon skiljaktighet, i det en del ledamöter påstodo att § borde bifallas; en del styrkte till, att bifalla ridderskapets och adelens utlåtande. Genom votering af 21 röster mot 17, bifölls §.

Wid 91 § uplästes h:r probstens doctor Serenii och borgmästaren Renhorns memorialer, och anfördes å ena sidan af h:r doctor Celsius och h:r probsten Serenius, det man i anseende till åtskillige och i memorialet anförda skäl, ej bör wägra de af främmande nation att härstädes sättja sig neder, winna burskap, samt nyttja förefallande rättigheter och hedersförmåner.

Å andra sidan trodde h:r biskopen Benzelstierna och h:r superintendenten doctor Lutkeman, att sådant med 10 § af regeringsformen ej kunde för-

---

²⁰⁰² bönderderne i prot.

enas, som förmår, att de af främmande nation till wigtigare embeten ej få employieras.

Därwid erindrades dock, att här woro icke någon fråga om 40 § rege-
ringsformen eller 13 § konungaförsäkran, utan här frågades allenast, om de
af främmande nation, sedan de härstädes warit borgare så lång tid som är
föreskrifwit, kunde hafwa frihet att wälja och blifwa walde till riksdags-
man, kunna antagas ibland städernes så kallade äldste, samt blifwa ålder-
män wid skråembeten.

Och som ståndet sig häröfwer ej kunde förena, anställes votering, då §
afslogs genom 28 röster emot 22.

25 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations
betänkande om Hyltenska bytet.²⁰⁰³

26 §. Föredrogs och bifölls landt- och siömilitiæoeconomiedeputations be-
tänkande om husesyns- och boställswerket.²⁰⁰⁴

27 §. Uplästes och bifölls samt recommenderades till bifall kammar-,
oeconomie- och commercedeputations betänkande om rotetfrihet för præ-
bendehemman under Borgo gymnasium.²⁰⁰⁵

28 §. Föredrogs bewillningsdeputations betänkande²⁰⁰⁶ om contributions
utgörande af bränwinsbränningen i riket. Men aldenstund författning är
häröfwer tagen uti det allmänna bewillningsverket, så blef detta afslagit.

29 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations
betänkande om dagswerken till Strömsholm.²⁰⁰⁷

30 §. Föredrogs fiskerideputations betänkande,²⁰⁰⁸ om de anstalter, som
innan nästa riksdag till hafs-, skär-, ström- och insiöfiskets förkofran och
ytterligare wård, för nödiga ansedde blifwit.

---

²⁰⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 131.

²⁰⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 14.

²⁰⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 114.

²⁰⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 10.

²⁰⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 154.

Ståndet instämde med ridderskapet och adelen som resolverat, att i stället för ständers deputerade, wederbörande landshöfdingar, hwar i sitt län må få (presteståndet tillade: *af alla stånd*) utse wisse tjenlige deputerade, till inhämtande af alla nödiga underrättelser, rörande fiskeriernes tillstånd och förbättring i hwarje län; hwarefter sedan landshöfdingarne med deras underdåniga berättelse till Kongl. Maj:t hafwa att inkomma.

31 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 3 i denna månad angående markegången på Gottland.²⁰⁰⁹

32 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 10 Martii,²⁰¹⁰ angående notariens, nu mera assessoren Ehrenhofs ansökning om tillökning i lönen.

33 §. Uplästes och bifölls bemälte utskotts extractum protocolli af d:n 23 Sept. 1761²⁰¹¹ om dylik ansökning.

34 §. Föredrogs extractum protocolli från kongl. rådkammaren af d:n 16 Septemb. 1761, angående någon twist emellan åtskillige af adelen i Skåne och dykeriecompagniet, jemte tillhörige acter, hwilka emottogos af herrar probstarna Meurling och Bolmstedt till genomseende.

Wid renskrifningen af detta protocollet lät notarien magister Stenbeck införa, att dessa acter, ej förr än d:n 25 Junii, uti h:r major Schmitterlous, h:r probsten Lindbloms och riksdagsmannen Joseph Hansons närwaro, genom en utskickad ifrån h:r probsten Meurling, som då sades wara borttrest, till notarien aflewfererades, och blef således denna saken icke afgjord.

35 §. Uplästes [Abr.] Silents memorial, och fant ståndet för godt, att genom utdrag af protocollet, honom hos secreta utskottet till något understöd recommendera.²⁰¹²

Ståndet åtskildes.

---

²⁰⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, fiskerideputationens akter nr 18.

²⁰⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 136.

²⁰¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 119.

²⁰¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 78.

²⁰¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 150, med bilaga.

År 1762 den 15 Junii

1 §. Uplästes kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande, om kammarverkets förbättrande,²⁰¹³ och bifölls enligt bondeståndets extractum protocollii af d:n 28 Maji.²⁰¹⁴

2 §. Uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande, om curator ad litteras Hemming Schös.²⁰¹⁵

3 §. Uplästes och bifölls samma deputations betänkande om hemmanet Huru i Österbottn.²⁰¹⁶

4 §. Dito, om Ylixtalo hemman i Åbo län.²⁰¹⁷

5 §. Dito, om Heikilæ hemman i Åbo län.²⁰¹⁸

6 §. Dito, om Ekenäs stads ansökning att få utskeppa läkter och spiror af gran, till tyska orterne i Östersjön.²⁰¹⁹

7 §. H:r biskopen doctor Lamberg inlämnade ett memorial,²⁰²⁰ angående Partille²⁰²¹ kyrka uti Götheborgs stift, och fick, efter begäran påskrift, at därmed gå till de öfrige stånden.

8 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående kratsborstar,²⁰²² hwilket ståndet fant betänkeligit att bifalla.

---

²⁰¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 153.

²⁰¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 63. Tryckt i *BdP* 9, s. 626 f.

²⁰¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 107.

²⁰¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 99.

²⁰¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 41.

²⁰¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 47.

²⁰¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 191.

²⁰²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 228.

²⁰²¹ I prot.: *Pentelle*.

²⁰²² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 82.

9 §. Föredrogs secreta deputations betänkande,²⁰²³ angående kongl. räntemästaren Nathanael Fahlmarks besvär, och resolverades, det må Fahlmarck huggas med statscommissariefullmakt, samt få aflämna dess räntemästaresysla till någon skickelig och competent man; som genom utdrag af protocollet skulle communiceras.

10 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande om bergsfogdarne i järnbergslagen.²⁰²⁴

11 §. Uplästes och bifölls landt- och siömilitiæoeconomideputations betänkande, rörande så wäl amiralitetsinquarteringscassan, som lotsverket.²⁰²⁵

12 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om indelt lön för åtskillige på Gottland;²⁰²⁶ och resolverades, att sedan h:r landshöfdingen sielf afsagt sig indelt lön, så bifalles, att landsstaten, clericie- och scholæstaten må den samma åtniuta.

13 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, om Lilliecreutzska bytet,²⁰²⁷ som uppå h:r kyrkoherden Lenngrens begäran blef hwilande.

14 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande rörande allmogens i Helsingland rättighet till qwarnar och qwarnställen.²⁰²⁸

15 §. Föredrogs justitiædeputations betänkande om Fahlström och Wessling.²⁰²⁹ Och biföll ståndet borgareståndets extractum protocolli af d:n 8 Februarii sidstl.²⁰³⁰

---

²⁰²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 227.

²⁰²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 34.

²⁰²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 21.

²⁰²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 121.

²⁰²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 182. Även 16 juni.

²⁰²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 73.

²⁰²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 20.

16 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,²⁰³¹ om nödiga anstallter wid den fabrique, som fabriqueuren Alnor och dess bröder nu innehafwa, och uppsköts till en annan gång.

17 §. Föredrogs bewillningsdeputations betänkande,²⁰³² angående understöd till wissa kyrkor och andre publique byggnader, hwilket blef af ståndet bifallit.

18 §. Likaledes bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 11 Martii 1762,²⁰³³ angående understöd för Schöfde stad.

19 §. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande,²⁰³⁴ om cancellistens uti justitiærevision Daniel²⁰³⁵ Graus beswär, och bifölls borgareståndets extractum protocolli af d:n 7 Octob. sidstl.

20 §. Föredrogs protocolsdeputations betänkande²⁰³⁶ öfwer håfsecreteraren Qvidings beswär, och bifölls bondeståndets extractum protocolli af d:n 12 i denna månad.²⁰³⁷

21 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande angående förbättring i lönen för secreteraren wid kongl. lag-commissionen.²⁰³⁸

22 §. Uplästes å nyo secreta deputations betänkande, om åtskillige öfwerst-lieutenanters och majorers klagan öfwer præjudice, som uppsköts än vidare.²⁰³⁹

---

²⁰³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 221.

²⁰³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 131. Även 19 juni.

²⁰³² Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 11.

²⁰³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 121.

²⁰³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 103. Jfr prot. ovan 8 maj.

²⁰³⁵ Läs: *Johan Gabriel*.

²⁰³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, protokollsdeputationens akter, nr 18.

²⁰³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 252. Tryckt i *BdP* 9, s. 646 f.

²⁰³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 185.

²⁰³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 122. Jfr prot. 28 maj och 16 och 21 juni.

23 §. Föredrogs å nyo och bifölls kammar-, oeconomie- och commerce-deputations betänkande, angående assessor Ingmans ansökning, om erhållande af en på honom transporterad fordran af 41 d:r 9 öre 22 7/20 pg. s:mt hemmansränta in natura.²⁰⁴⁰

24 §. Uplästes secreta deputations betänkande²⁰⁴¹ öfwer rådman Hanells besvär, som uppskötts till en annan gång.

25 §. En deputation ankom från riddarhuset, som gaf tillkänna, att ridderskapet och adelen bifallit secreta utskottets extractum protocolli, hwad angår bewillningen af ostindiska compagniet för de fyra återstående åren, men hwad angår en ny octroi för ett ostindiskt compagnie, så har ridderskapet och adelen bifallit det särskilta votum, såsom för kronan fördelaktigare, hwilket ock ridderskapet och adelen hos de öfrige stånden till bifall wille recommendera.

26 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 7 Junii sidstl. angående ryttmästaren Kronakers ansökning om Sannegård-en,²⁰⁴² och förblef ståndet wid dess öfwer denna sak tillförene tagne beslut.

27 §. Uplästes secreta utskottets 2:ne extracta protocolli af d:n [7 Junii]²⁰⁴³ rörande ostindiska handeln, med tillhörige memorialer och voto dissidente, som altsammans blef hwilande till en annan gång.

28 §. Under dess ankom en deputation från borgareståndet, som gaf wid handen, att ehuruwäl bemälte stånd, hwad det förra målet angår, eller afgift till kronan för de ännu återstående fyra åren, kunnat af 1752 års bref hafwa anledning att befria compagniet från all afgift, så hade dock borgareståndet trodt, att compagniet, uti nu warande rikets förnödenhet, med någon friwillig gåfwa kunde sig affinna, hwilket icke efter skeppens antal, utan i ett för allt till 3 tunnor guld kunde utsättas. Men hwad den sednare

---

²⁰⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 113. Jfr prot. ovan 21 maj.

²⁰⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 178. Även 16 juni.

²⁰⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 68.

²⁰⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 146 och 157, med flera bilagor. Se även prot. nedan 17 juni.

omständigheten angår, eller octrojens förlängande, så trodde borgareståndet, att det gamla compagniet i följe af octrojens 32 §, hade full rättighet, till ett nytt privilegium, då bemälte compagnie antager de wilkor, som befinnas drägelige och för riket nyttige. Därföre bifaller ock borgareståndet secrete utskottets tankar i denna del.

29 §. Företogs å nyo justitiædeputations betänkande om storskiften,²⁰⁴⁴ jemte project till kongl. förordning om storskiftesdelningen,²⁰⁴⁵ samt ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 26 Maji.²⁰⁴⁶ Och sedan häröfwer allehanda blifwit discourerat, resolverades, att ståndet håller före, det storskiftesdelningen bör verkställas, men öfwerlämnas i underdånighet till Kongl. Maj:t att genom dess befallningshafwande höra inwånarena i de län, som sig öfwer de upgifna förslag icke utlåt, och i anledning därpå i nåder fastställa hwad methode för hwarje landsort kan wara nyttigast, på det efter 2:ne års förlopp altsammans må wara bragt till full verkställighet.

30 §. Föredrogs å nyo secrete utskottets extractum protocolli af d:n [25 Maji]²⁰⁴⁷ angående educationswerket för de kongl. arfprintsarne och kongl. printsessan; och bifölls af ståndet med 2:ne anmärkingar, näml. 1:o att hwad angår informatorer och cavallerer för kongl. arfprintsarne, så anmodas secrete utskottet, att enligt regeringsformens 3 § inhämta Hans Kongl. Maj:ts nådigste behag. 2:o att, wid extraordinarie större utgifter för kongl. arfprintsarne inhämtar gouverneuren likaledes i underdånighet Deras Kongl. Maj:ters nådiga behag.

Af denna anledning uplästes och bifölls borgareståndets extractum protocolli af d:n 20 Martii sidstledne,²⁰⁴⁸ angående öfwerstlieutenanten grefwe Ulric Bark.

31 §. Uplästes borgare- och bondeståndens, genom extractum protocolli,²⁰⁴⁹ meddelta utlåtande öfwer kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående barnhusen och hospitalerne i riket.

---

²⁰⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 82.

²⁰⁴⁵ Ibid., bilaga.

²⁰⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 59.

²⁰⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 134, med bilaga. Jfr prot. ovan 5 juni.

²⁰⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 218.

Och förblef ståndet öfwer alt det öfriga wid dess d:n 17 Maji tagne beslut, men angående presterne wid barnhus och hospitaler förenade sig ståndet med borgareståndet, som styrker till det, att två deras tjensteår må räknas för tre.²⁰⁵⁰

Ståndet åtskildes.

---

²⁰⁴⁹ Bondeståndets protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 198.

²⁰⁵⁰ Protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 126, bilagor.

År 1762 den 16 Junii

1 §. Föredrogs justitiædeputations betänkande,²⁰⁵¹ angående twisten emellan auscultanten Olivecrona och landshöfdingen Lagerfeldt; och biföll ståndet betänkandet med den af ridderskapet och adelen giorda tillägging, att den föreslagne håfrättsdivision må hafwa sitt säte i Lindköping.

2 §. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande om rådmannen Hannell,²⁰⁵² och bifölls på sätt, som borgareståndets extractum protocolli af d:n 31 Augusti 1761 omförmäler.

3 §. Uplästes bemälte deputations betänkande angående capitain Aminofs belöning för någon invention af geschwinda skott, som bifölls.²⁰⁵³

4 §. Föredrogs å nyo bemälte deputations betänkande²⁰⁵⁴ om håfjunkaren Ehrenpol, jemte dess egit memorial,²⁰⁵⁵ som afslogs.

5 §.²⁰⁵⁶ Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande,²⁰⁵⁷ om lieutenanten Carl Mauritz von Gerdens besvär.

6 §.²⁰⁵⁸ Uplästes å nyo herr riksrådet Lagerbergs memorial,²⁰⁵⁹ angående arrende af kongsgården Wentholmen, som ytterligare upsköts.

7 §.²⁰⁶⁰ Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli af d:n 5 i denna månad,²⁰⁶¹ angående öfwerstlieutenanten Sandelhielm och majoren

---

²⁰⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 94.

²⁰⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 178. Jfr prot. ovan 15 juni.

²⁰⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 210.

²⁰⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 58. Jfr prot. ovan 4 september 1761.

²⁰⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 79.

²⁰⁵⁶ I konc.: 4 § (dubbelnumrering).

²⁰⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 49.

²⁰⁵⁸ I konc.: 5 §.

²⁰⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 231.

²⁰⁶⁰ I konc.: 6 §.

²⁰⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 144.

Armfeldt, med tilläggning hwad Sandelhielm angår, att kongl. secreterarne Wadenstierna och Woltemat, dess tour och lön förbehållas.

8 §.²⁰⁶² Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om Schmedemanska kronofordran.²⁰⁶³

9 §.²⁰⁶⁴ Uplästes utdrag af protocollet, hållit uti justitiædeputation d:n 15 Maji sidstledne,²⁰⁶⁵ angående advocatfiscalen Bröms; och instämde ståndet med ridderskapet och adelen som resolverat, att som kammarrådet Wulfvenstierna ej tagit afsked ifrån lagcommission, hwarest han med så mogen insigt och på ett så utmärkt sätt nedlagt nyttigt arbete för riket, och hwarwid ridderskapet och adelen önskar hans vidare biträde, men antalet af ledamöterna därstädes ej besvärar staten; så finner ridderskapet och adelen, att kammarrådet Wulfvenstiernas rum, icke förr, än han sig det sielf afsäger, eller genom döden afgår, kan disponeras och att advocatfiscalen Bröms icke desto mindre som ledamot i lagcommission må intagas.

9 §.²⁰⁶⁶ Uplästes protocolsdeputations betänkande²⁰⁶⁷ rörande rättegångs-saken emellan skatteallmogen uti Risinge, Regna och Skedwi sochnar, å ena, samt innehafwarne af Finspångs etc. bruk, samt Norrköpings stads borgerskap och messingsbruk å andra sidan, om kolpris, med mera.

Därjemte uplästes bondeståndets extractum protocollis af d:n 28 Nov. 1761,²⁰⁶⁸ samt bergsrådet Psilanderhielms memorial, hwaruti han will wisa, att kongl. bergscollegium wid denna sak rätteliga förfarit.

Sedan ståndet tagit altsammans uti öfwerwägande, bifölls deputations betänkande på sätt som bondeståndets protocolsutdrag omförmäler. Men aldenstund bergsrådet Psilanderhielm brukat en nog hård och mot en ständers deputation oanständig skrifart, resolverades, att han med 100 d:r silf:mts plikt kommer att anses.

---

²⁰⁶² I konc. 7 §.

²⁰⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 152.

²⁰⁶⁴ I konc. 8 §.

²⁰⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 77.

²⁰⁶⁶ Dubbelnumrering i protokollet (jfr noter vid föregående paragrafer).

²⁰⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 916, protokollsdeputationens akter, nr 9.

²⁰⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 161.

10 §. Företogs åter secreta deputationens betänkande om åtskillige officerares besvär öfwer præjudice;²⁰⁶⁹ och yrkade h:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus, tillika med flere, det öfwerstlieutenant Sinclair bör bibehållas wid den belöning som han undfått för dess krigsförtjenster.

H:r doctor Gadolin erindrade, huruledes officerare, som uti krig sig distinguerat, för riksdagen blefwo avancerade, men nu hafwa riksens ständer förordnat, att sådane förtjenster kunna dels genom advancement, dels genom penningar belönas. H:r doctorn föreslog fördenskull, det kunde öfwerstlieutenant Sinclair på det sednare sättet belönas, och de klagande få reparation.

Härmed instämde h:r probsten doctor Serenius, samt resolverades, att öfwerstlieutenanten Sinclair, i anseende till dess wälförhållande, hugnas med en årlig pension af 1 000 d:r s:mt, och att de officerare, som af deputation nämnas, blifwa wid deras tour bibehållne, som genom utdrag af protocollet skulle communiceras.

11 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollis af d:n [4 Junii]²⁰⁷⁰ angående skatteköp å kongsgården Uranieborg på öen Huen som uppå fleres begäran blef hwilande.

H:r kyrkoherden magister Wikman förbehöllt sig äfwen, det detta och dylika angelägna mål icke må afgjöras förr än ståndet kommer något tidigare tillsammans.

I anledning af detta resolverades efter någon öfwerläggning, att ehuru wäl anslaget sker till kl. 8 så må dock ståndet komma tillsammans emellan 6 och 7, dels till att läsa up widlöftiga acter, dels ock att afgjöra hwad wid slutet af det föregående plenum blifwit specificerat. Men om andre saker afgjöras, än på listan warit upförda, åligger det notarien wid ansvar att gifwa sådant tillkänna, sedan ståndet efter kl. 8 enhälligare²⁰⁷¹ sammankommit.

---

²⁰⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 122 (annat exemplar nr 231). Jfr prot. ovan 28 maj och 15 juni. Även 21 juni.

²⁰⁷⁰ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 232.

²⁰⁷¹ *ehälligare* i prot.

12 §. Uplästes borgareståndets extractum protocolli af d:n 10 Junii sidstl. angående accisrättens förökande med en ledamot af stadsens medel,²⁰⁷² som bifölls.

13 §. Uplästes bemälte stånds extractum protocolli af d:n 14 hujus²⁰⁷³ angående städernes classification uti bewillningsacten; som äfwen bifölls.

14 §. Uplästes ännu ett protocollsutdrag från bemälte stånd af d:n 10 Junii,²⁰⁷⁴ hwaruti tillstyrkes i anledning af justitiædeputations betänkande om vice advocatfiscalers tour i håfrätterne,²⁰⁷⁵ att alla öfrige riksens collegier och andre publique²⁰⁷⁶ werk, hwarest sådane vice advocatfiscals-syslor nu äro inrättade och på staten upförde, må äfwen härunder begripas, hwilket ock blef bifallit.

15 §. Utnämndes 6 deputerade, att till Kongl. Maj:t i underdånighet aflämna ständernes tacksäjelsebref om fredswerket. Näml.:

biskopen h:r doctor Menander,
biskopen h:r doctor Fortelius,
probsten h:r doctor Humbla,
öfwerhåfpredikanten herr magister Grunnerus,
probsten h:r doctor Wahlborg,
probsten h:r magister Ullholm;
hwilka ock sedermera, då bud gafs ifrån riddarehuset, afgingo.

16 §. En deputation ankom från bondeståndet, som gaf tillkänna att bemälte stånd bifallit ridderskapets och adelens utlåtande uti det som ostindiska handelen angår.

17 §. Föredrogs ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n ²⁰⁷⁷ angående saken emellan fru Baaz och Eklin; såsom ock bondeståndets,

---

²⁰⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 233.

²⁰⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 240.

²⁰⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 247.

²⁰⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 76.

²⁰⁷⁶ *publique* i prot.

²⁰⁷⁷ Tomrum lämnat i prot.

angående reconvention i denna sak, men ståndet förblef wid dess förr tagne beslut.

18 §. Föredrogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om storskifte uti Blekinge;²⁰⁷⁸ och biföll ståndet detta betänkande med tilläggnig: så wida prestegårdarne härigenom icke blifwa lidande.

19 §. Uplästes borgareståndets extractum protocollii af d:n [15 Junii]²⁰⁷⁹ angående bewillningen; och biföll ståndet det öfriga, men öfwer den ändring, som borgareståndet projecterar wid början af 2 art. 4 § förblef ståndet wid dess förra utlåtande.

20 §. Föredrogs å nyo bergsdeputations betänkande om tacktiondejärnets förauctionerande;²⁰⁸⁰ och biföll ståndet borgareståndets utlåtande: att den wid sidstl. riksdag, angående tionde- och persedlejärnet tagne författning uphäfwes, så att allt sådant järn, till kronans säkra fördel, bör säljas under uprop till den mästbiudande; och att, hwad den föreslagne upmuntran för järnmanufacturidkaren angår, må ske af järncontoirets medel.

21 §. Erhindrades af h:r probsten doctor Serenius, att det torde wara nog betänkeligit att bifalla, det Fahlström måtte få äran igen, aldenstund han begädt så graft bedrägeri, och andre torde taga sig dristighet att göra dylikt, när de förmärka, att det i lagen utsatte straff i så måtto lindras. Andre höllo före, det presteståndet i denna del må förblifwa wid dess tagne beslut; och efter ytterligare discours beslöt ståndet, att med denna expedition dröijes, till dess man får se huru ridderskapet och adelen sig utlåter.

22 §. Företogs å nyo secrete utskottets extractum protocollii²⁰⁸¹ angående Hans Kongl. Höghets Kronprintsens utresa att biwista campagnen wid den kongl. preusiska arméen. Och ehuruwäl ståndet instämde med herrar riksens råd och secrete utskottet uti en wördnadsfull fägnad öfwer de goda

---

²⁰⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 115. Jfr prot. ovan 26 maj.

²⁰⁷⁹ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 248.

²⁰⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 12. Jfr prot. ovan 18 maj.

²⁰⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 170, med bilagor. Jfr prot. ovan 12 juni.

böijelser, som Hans Kongl. Höghet låter förmärka, och hwaraf det nu hos Kongl. Maj:t af Hans Kongl. Höghet ingifne memorial är ett så utmärkt wedermäle, så kunde dock ståndet, i anseende till de anförde öma considerationer ej annat, än likaledes bifalla riksens råds och secrete utskottets tillstyrkande. Och gillade fördenskull det till Kongl. Maj:t i detta ämne projecterade bref.

Dock förklarade h:r probsten doctor Serenius, att ehuru det är ömt, och de af riksens råd anförde considerationer hafwa sin goda grund, så är det ock tillika ömt att refusera detta, aldenstund Hans Kongl. Höghet sielf sådant begärt. Här woro nu ett godt tillfälle för Hans Kongl. Höghet, att wid sidan på en så stor konung, som konungen i Preussen är, icke allenast få practice lära hwad till krig och des hushållning hörer, utan ock med egna ögon få se hwad för grufwelig menniskoförödelse krig är, samt sålunda få en afsky för offensive krig, men ock tillika lära förswara sig och sitt folck, då han af andra angripes. Och i anseende till alt detta önskade h:r doctorn, att Hans Kongl. Höghets begäran kunde willfaras.

H:r doctor Celsius erhindrade allenast, att den passage, som handlar om utgiften wid denna resa, kunde uti riksdagstidningen utelämnas, såsom af mindre betydelse, och i anseende till utländningar mindre hederlig.

23 §. Företogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om Lilliecreutzska bytet,²⁰⁸² och i anseende till de af h:r kyrkoherden magister Lenngren anförde omständigheter, näml. 1:o att en märkelig skilnad woro uti hemmanens godhet. 2:o att här woro en bytesbrist, så att kronan icke får fullt gen fullo. 3:o att hemmanet som till utbyte begäres är skatte; så afslog ståndet deputations betänkande.

24 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, om kongl. lifmedici Hallmans mullbärsträdsplantage.²⁰⁸³

25 §. Uplästes bemälte deputations betänkande,²⁰⁸⁴ om öfwerjägmästaren Lejonadlers rödfärg- och victriolstillverkningar, jemte dess memorial.²⁰⁸⁵

---

²⁰⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 182. Jfr prot. ovan 15 juni.

²⁰⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 108.

²⁰⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 104.

²⁰⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 248.

Och instämde ståndet med ridderskapet och adelen som bifallit betänkandet med den förändring, att den uti särskilta memorialet begärte underdåniga föreskriften må komma att afgå.

26 §. Uplästes samma deputations betänkande,²⁰⁸⁶ om frihet för Runneby sockerbruks interessenter, att få bränna bränwin eller romm af sockerafall, hwilket bewiljades, med den tillägning: då bränwinstillwerkning är tillåten.

27 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande rörande Johannisbergs kongsgård.²⁰⁸⁷ Och biföll ståndet, det må öfwersten baron Funck härå bewiljas 50 års arrende.

28 §. Föredrogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om Hertsångers hemman,²⁰⁸⁸ och blef bifallit.

29 §. Uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande, om skatteköp å hemmanet Flarken.²⁰⁸⁹

30 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande²⁰⁹⁰ öfwer 8 § af allmogens allmänna besvär rörande besparingscassor wid malmwisningar.

31 §. Uplästes ridderskapets och adelens utdrag af protocollet under d:n [14 Junii]²⁰⁹¹ angående sockerbruks inrättande här i Stockholm, och förblef ståndet wid dess förra beslut, som genom protocollsutdrag af d:n 26 April communicerades.

32 §. Föredrogs å nyo ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 2 April,²⁰⁹² angående präsidenten Arnells accord och succession; re-

---

²⁰⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 90.

²⁰⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 135.

²⁰⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 9. Jfr prot. ovan 26 maj.

²⁰⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 16.

²⁰⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 24.

²⁰⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 63.

²⁰⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 49. Jfr prot. ovan 24 april.

solverades, att ståndet förblifwer wid dess d:n 16 Octob. 1761 till accordet och den föreslagne succession gifne bifall.

33 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af d. [3 Junii]²⁰⁹³ angående pensionsstaten; och blef bifallit.

34 §. En deputation ankom från borgareståndet, som gaf tillkänna, att bemälte stånd ej kunnat bifalla ridderskapets och adelens extractum protocollis af d:n [20 April]²⁰⁹⁴ angående ett lotteri för meublehandlaren Tellerstedt, emedan sådant i hwarjehanda afseende woro skadeligit, hwarföre man ock uti Christinæhamns marknad, då ett sådant lotteri blef anställt, nödgades anlita justitiæcancelleren, som då war närwarande om förbud däremot.

35 §. Företogs å nyo secrete utskottets 2:ne extracta protocollis, angående ostindiska handelen,²⁰⁹⁵ och uplästes tillika borgareståndets extractum protocollis af d:n [14 Junii]²⁰⁹⁶ öfwer denna sak.

Och sedan en och annan af ståndets ledamöter sig häröfwer yttrat, begärte åtskillige, proposition, emedan saken å ömse sidor uti de inkomna acter war detaillerad, så att ytterligare discourser syntes onödiga.

Ståndet förenade sig äfwen om denna proposition: om ståndet bifaller borgareståndets extractum protocollis. Uppå hwilken proposition Ja och Nej swarades, samt anställdes votering, sedan förut war öfwerenskommit, att om Nej winner, så bifalles ridderskapets och adelens genom deputation afgifne yttrande. Wid sedlarnes öppnande och sammanräknande woro 29 röster för Ja, 20 för Nej.

36 §. Uplästes och bifölls 173 § om posthemman.²⁰⁹⁷

---

²⁰⁹³ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 140.

²⁰⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 54. Behandlas 19 juni.

²⁰⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 146 och 157, med flera bilagor. Jfr prot. ovan 15 juni.

²⁰⁹⁶ Datum enl. påskrift på ovannämnda extraktprotokoll nr 157.

²⁰⁹⁷ Härmed åsyftas allmogens besvär. Nämnda paragraf är tryckt i *BdP* 8, s. 883 f.

37 §. Föredrogs å nyo landt- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande om lotsarnes mantalspenningar,²⁰⁹⁸ och förblef wäl ståndet wid dess förra beslut, men med den tillägning, att lotsarne böra bibehållas wid 1680 års contract.

38 §. Erhindrades, det hade wäl ståndet under d:n 30 Sept. förledit år, resolverat öfwer bondeståndets extractum protocolli af d:n [16 Dec. 1760]²⁰⁹⁹ angående skattekiöpsförordningen, samt remitterat till kammar-, oeconomie- och commercedeputations utlåtande de 2:ne omständigheter som röra miletalet, och den för år 1756 deponerade skattelösn, men som denna sak hos ridderskapet och adelen icke kommit före, och följakteligen icke någon remiss verkställd, så företog sig nu ståndet denna sak å nyo, och resolverades, det måge de augmentshemmans åboer, hwilka utom rusthållarens protest, och så tidigt låtit sina åboende hemman skattewärdera, och skattelösn för dem behörigen erlagt, att skattebref därå både kunnat och bordt utfalla, innan 1756 års förklaring utkom,²¹⁰⁰ så framt wederbörande embetsmän och collegium brukat den skyndsamhet, som wederbordt, hafwa rättighet till skattelösn framför rusthållaren, dock så, att hwad nu redan till laga verkställighet hunnit, ej härigenom må rubbas. Widkommande åter afståndet stammen och augmentet emellan, så fant ståndet säkrast wara, att det samma må beräknas linea recta, efter landtmätaremätning ifrån bohlstad till bohlstad, som genom utdrag af protocollet blef communicerat.²¹⁰¹

39 §. Sedan riksens ständer funnit för godt, att föröka antalet af fullmäktige wid deras egne werk, så utnämndes nu af ståndet samma fullmäktige, nämligen:

Uti banquen: kongl. öfwerhåfpredikanten, pastor primarius och præses consistorii h:r doctor Jöran Schröder; hwarjemte äfwen professoren och kyrkoherden doctor Olof Celsius, enligt ståndets förra beslut, kommer att

---

²⁰⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 22. Jfr prot. 10 juni ovan.

²⁰⁹⁹ Tomrum lämnat i prot. Tryckt i *BdP* 8, bil. 7.

²¹⁰⁰ Tryckt förklaring 22 september 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer 1723. års Skatte-Kiöps Förordning.*

²¹⁰¹ Protokollsutdrag i Bondeståndets arkiv, vol. R 1915.

intaga afledne kyrkoherdens h:r doctor Forskåls ställe ibland bancofullmäktige.

Uti manufacturcontoiret, förblifwer h:r doctor Celsius qwar, och dessutom: kyrkoherden wid S:t Catharinæ församling h:r magister Lars Portuan, samt kyrkoherden wid luthersk-fransöska församlingen, h:r doctor Peter Nentzen.

Uti riksens ständers contoir: kyrkoherden wid S:t Ulricæ Eleonoræ församling h:r magister Olof Gråberg.

Uti kongl. slottbyggnads-deputation: kyrkoherden wid kongl. Riddareholmsförsamlingen h:r doctor Abraham Petersson.

År 1762 den 17 Junii

1 §. Uplästes justitiædeputations betänkande, angående fattighusen i Hedvig Eleonoræ församling,²¹⁰² hwarwid h:r probsten Hiortsberg erinrade hwad han af egen erfarenhet har sig bekant, ifrån den tid han war comminister här uti Stockholm, att det icke kan aflöpa utan mycken olägenhet för en församling, när inom den samma hållas 2:ne fattighus.

Men som åtskillige ledamöter häremot befarade, att med någon rubbning af testamentarisk disposition göra wälsinnade menniskor därtill mindre hugade; bifölls sielfwa betänkandet.

2 §. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående äggjern. Hwaröfwer resolverades, att presteståndet för tidens kortthet skull, nu icke hinner afgöra denna widlöftiga saken.

3 §. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående proemier för swartsmides utskjeppning,²¹⁰³ uti hwilket ämne h:r probsten Mathesius äfwen upläste och inlämnade ett memorial.²¹⁰⁴

H:r doctor Celsius anförde att manufacturcontoiret icke utan anledning och wederbörlig befallning befattat sig med dessa proemier; hwilket

---

²¹⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 1.

²¹⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 97.

²¹⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 273.

bem:te contoïr eljest gerna undgådt. Men som järncontoïret är ett privat bolag, bör proemiers utdelande af publico icke thy tillkomma.

Efter någon öfwerläggning, bifölls detta betänkande, hwilket genom en deputation, anförd af h:r doctor Celsius, gafs de öfrige respective stånden tillkänna, jemte ståndets ultimata slut uti barnhus- och hospitalssaken, samt angående fullmäktige uti riksens ständers werk.

4 §. Föredrogs [justitiae- samt]²¹⁰⁵ kammar-, oeconomie- och commerce-deputations betänkande angående skogsafwittringar och ägodelningar,²¹⁰⁶ jemte bondeståndets extractum protocollî däröfwer af d:n 7 Maji,²¹⁰⁷ hwilket sednare af ståndet bifölls.

5 §. Talades något om de kongl. förordningar, som af wederbörande deputationer nu blifwit öfwersedde, och hwaröfwer betänkanden inkommit, men ståndet fant att tiden icke wille medgifwa det ståndet nu sig härmed befattar.

H:r probsten Mathesius projecterade följande till ståndets resolution: Så wida ståndet inhämtat, att flere sedan år 1739 utan riksens ständers underdåniga tillstyrkande utkomne kongl. förordningar icke blifwit af wederbörande deputationer öfwersedde, så att åtskillige af dem, hwilka likwäl nödwändigheten fordrar, att skola efterlefwas, icke kunna i riksdagsbeslutet intagas och för lag erkännas; alltså håller ståndet rådeligast, att ej någre wid denna riksdag af deputationerna öfwersedda förordningar måge nu i riksdagsbeslutet införas, utan därmed till nästa riksdag uppskiutas; ty i annan händelse skulle förenämde förordningars efterlefnad, komma att dragas i twifwelsmål.

6 §. Föredrogs ärbare bondeståndets extractum protocollî,²¹⁰⁸ angående att lagmannen grefwe Gyllenstierna måtte tilläggas landshöfdinge namn och tour.

H:r biskop Benzelstierna, h:r superintendenten Lutkeman, h:r kyrkoherden Wikman, med flere, funno mycken betänkelighet att bifalla detta, så-

---

²¹⁰⁵ Supplerat i enlighet med betänkandets text.

²¹⁰⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 74.

²¹⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 192.

²¹⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 120.

som en af de tienstesaker, som wid denna riksdag giordt så mycken upmärksamhet.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus, h:r probsten Bolmstedt och flere höllo säkrast, att öfwerlämna alla sådane saker till kongl. Maj:t.

H:r superintendenten Körning och h:r doctor Serenius recommenderade grefwe Gyllenstierna.

Och som ståndet sig häröfwer icke kunde förena, anställes votering, hwarigenom deciderades till h:r grefwe Gyllenstiernas förmån genom 27 Ja emot 19 Nej.

Häruppå förklarade h:r doctor Celsius, att med all wördnad för detta ståndets beslut, kunde dock h:r doctorn icke underlåta att gifwa tillkänna sin fruktan, det med denna öpning af tienstesaker, lägges grunden till ett bedröfweligt slut på riksdagen, i anseende hwartill h:r doctorn för sin del betygade, sig icke wilja taga del uti eller bifalla någon tienstesak.

H:r doctor Hydren, h:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus, herrar probstarne Lagerlöf, Ziebeth, Bolmstedt, Alin med flere gjorde samma utfästelse.

Högwördigste herr archibiskopen erindrade om det beslut, som ståndet förut i detta ämne både fattadt och med de öfrige respective stånden comunicerat, i kraft hwaraf ståndet bör granska alla tjensteansökningar, som hos stånden blifwit wäkt, innan den utsatte terminen, men wid dess expirerande ännu hos preteståndet icke förewarit. Afslaget för dem särskildt står då likafullt i ståndets skön, men ett allmäneligit afslag utan granskning, skulle innebära någon mannamån.

H:r doctor Celsius trodde det wara ståndet wärdigt, att åtminstone först gjöra från sig allmänna rikswårdande saker, och sidst se på tjensteansökningarne, men så förblef dock h:r doctorn därwid, att ett allmänt afslag skulle bäst tillfredsställa de sinnen, som äro uti oro öfwer hwad giordt blifwit.

H:r superintendenten Lutkeman, h:r biskop Lamberg och h:r doctor Gadolin woro likaledes för allmänt afslag.

Häruppå upräknades namnen af de på listorne upförde tienstesökande, öfwer hwilka högwördigste herr archibiskopen gjorde proposition, om ståndet wille bifalla för dem allesammans, som med enhälligt Nej beswades.

7 §. Genom en deputation recommenderade wällofl. borgareståndet 45 § af städernas allmänna beswär, att resolutionsprojectet, som allmänna beswärs-deputation upgifwit, måtte efter närmare påsigt winna ståndets bifall.

8 §. Kortt därefter ankom ifrån samma stånd en annan deputation, som anhöllt, att saken angående båtsmäns præsterande in natura af städerna, måtte till deras förmån afgöras. Hwarjemte recommenderades städernas 91 §, samt gafs tillkänna, att borgareståndet angående proemier för swartsmidet, utlåtit sig lika med presteståndet, och sedermera äfwen förehaft saken om Mejerska fordran.²¹⁰⁹

9 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande rörande Köpings diurgård,²¹¹⁰ tillika med wällofl. borgareståndets extractum protocolli af d:n 12 Martii nästledne; och fant ståndet godt att bifalla sielfwa betänkandet.

10 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets protocollsutdrag af d:n 20 Nov. 1761,²¹¹¹ angående håfrättsposters tillökning wid Swea²¹¹² håfrätt.

11 §. Föredrogs och afslogs borgareståndets extractum protocolli af d:n [17 Junii]²¹¹³ angående tillökning i arbetslönerna för wisst slags arbetare i Stockholm.

12 §. Wid detta tillfälle förklarade h:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus och h:r kyrkoherden Wikman, sig icke taga någon del i den, förra plenum afgjord saken, om Quidings förordnande till en ny fiscal i Stockholm.

---

²¹⁰⁹ Se Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 148. Behandlas 21 juni.

²¹¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 90.

²¹¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 103.

²¹¹² *Swa* i prot.

²¹¹³ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 234. Se även prot. nedan 19 juni.

13 §. Uplästes i anledning af ankomne löpare, 6, 7, 8, 9 och 10:de delarne af resolutions projecter öfwer städernas allmänna besvär; och resolverades, som påskrifterne in marigine utwisa.

14 §. Upwiste h:r doctor Gadolin ett af Anders Siöberg, borgare i Stockholm, till riksens ständer ställt memorial,²¹¹⁴ hwaruti han söker tillstånd till ächtenskap med Christina Hafverberg, med hwilken han har begådt enkelt hor under ägtenskap med sin nu afledna hustru Sara Berg, som ock therefore ifrån honom erhållit skillnad. Och hade borgareståndet enligt påskrift bifallit denna ansökning.

Ståndet beklagade med mycken upmärksamhet, att sådant kunnat hända med en sak, som i sig sielf icke är mindre grof, än dess uptagande utom urskillningsdeputation olagligt; och afgick fördenskull straxt en deputation, att hos de öfrige respektive stånden härom giöra tjänlig föreställning.

15 §. Secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående cancellisten Thomée²¹¹⁵ afslogs såsom hörande bland tjenstsakerna.

16 §. Genom en deputation lät högl. ridderskapet och adelen gifwa tillkänna, att sedan wid sakers afgjörande angående ostindiska compagniet 2:ne stånd stadnat emot 2, så hafwa twänne riddarhusets ledamöter herrar Löwen och Finlai genom ingifwet memorial erbudit riket så fördelaktiga wilkor, om octrojen dem bewiljas, att ridderskapet och adelen icke annat kunnat, än straxt bifalla detta, utan att det en gång aktats nödigt, att däröfwer höra det gamla compagniet.

17 §. Ståndet hörde sig häruppå föreläsa nyssnämde memorial, hwilket blef liggande på bordet.

18 §. Uplästes och bifölls ceremoniellet wid riksdagens slut.

19 §. Lät ståndet sig föredragas hwad deputerade upsatt angående capellanernes riksdagsmanswal. Och ehuru en kongl. förordning i detta ämne

---

²¹¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 391.

²¹¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 130.

blifwit projecterad, dock som tiden nu icke wille medgifwa, att däruppå skaffa de öfrige respective ståndens stadfästelse, skulle tills vidare genom ståndets circular till consistorierne, presterskapet anmodas taga detta i akt. Ståndet åtskildes.

År 1762 den 18 Junii

1 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocollum af d:n 17 hujus, angående gewärsfactorierne, i synnerhet Jönköpings.²¹¹⁶

2 §. Föredrogs och bifölls secreta deputations betänkande, angående capitaine Anders Bojes besvär öfwer præjudice.²¹¹⁷

3 §. Likaledes bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,²¹¹⁸ rörande ett påbegynt arbete, kalladt: Samling af äldre och nyare rön uti landthushållningen.²¹¹⁹

4 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, rörande Joh. Fischerströms ansökning, att under arrende få någon ledig kongsgård.²¹²⁰

H:r probsten Hellberg påminte, att hufwudprincipierna uti deputations betänkande om kongsgårdar i allmänhet, här måtte i akt tagas.

H:r kyrkoherden Kollinius recommenderade Fischerström kongsgård, men ej till caractere, såsom mera förhatelig belöning i våra tider.

H:r probsten Mathesius trodde, att Tessiöholm så mycket mera kunde lämnas honom, som kongl. kammarcollegium gifwit wid handen, att denna kongsgård är projecterad till commendantboställe i Lovisa, men därstädes ännu icke är någon commendant.

---

²¹¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 178.

²¹¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 163.

²¹¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 124.

²¹¹⁹ Nordenflycht, Carl: *Samling af äldre och nyare rön uti land-hushållningen*. 1–2 (Stockholm 1759).

²¹²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 186.

H:r superintendenten Körning önskade, att Fischerström kunde be-
komma någon kongsgård, på det han måtte få tillfälle bibringa allmogen
handledning i hushållningen.

H:r kyrkoherden Laihiander trodde, att denna ägendom snarare borde få
nyttjas till prestegård för Lovisa pastorer.

H:r kyrkoherden Stenius: Om den skall upplåtas åt Fischerström, bör så-
dant åtminstone icke räcka längre, än till nästa riksdag.

Omsider biföll ståndet betänkandet, undantagande hwad Tessiöholms
kongsgård beträffar.

5 §. Föredrogs Jonas Lexells memorial om stenbrobyggnad i Åbo,²¹²¹ hwar-
öfwer ståndet i dess resolution förenade sig med wällofl. borgareståndet,
så att saken öfwerlämnas till Hans Kongl. Maj:t.

6 §. Uplästes kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,
angående oeconomicdeputation i Österbottn.²¹²²

H:r kyrkoherden Laihiander erindrade, att ståndet redan gifwit sitt sam-
tycke till en förordning, som grundar sig på denna deputations bestånd.²¹²³
Och hwad den projecterade belöningen angår, så är det intet mera, än
hwad riksens ständer sidstledne riksdag utfäst; den föreslås i caractere,
för att spara penningar. För sin del declarerar h:r kyrkoherden, att han är
nog belönt, då han kunnat tjena landet, men tillägger ock, att i Österbottn
warit drygare arbete än annorstädes.

H:r superintendenten Körning besannade äfwen, att ledamöterna i denna
deputation giordt sig wärdiga både heder och belöning.

H:r probsten Meurling anmärkte, att för de ofrälse ståndens ledamöter,
ingen belöning blifwit projecterad.

Efter någon vidare öfwerläggning, bifölls betänkandet i den förra delen,
men icke hwad den föreslagna belöningen angår.

7 §. Lät ståndet sig föredraga secreta utskottets extractum protocolli af d:n
3 i denna månad angående särskilt lefwernesbeskrifning öfwer högstsäl.

---

²¹²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 240.

²¹²² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 175. Betänkandet gäller även ekonomi-
deputationer i andra delar av Finland. Behandlas även 19 juni.

²¹²³ Se prot. ovan 10 juni.

Hans Maj:t Konung Carl den XI,²¹²⁴ samt tillstyrkande för ammanuensen wid kongl. bibliotequet, Anders Schönberg, att undfå namn och fullmagt af historiographus regius, till dess samma sysla werkeligen blifwer ledig, då han därmed må huggas; såsom ock wällofl. borgareståndets extractum protocollum af d:n 7 i denna månad.

I anseende till de af secreta utskottet anförda omständigheter, biföll ståndet secreta utskottets extractum protocollum. Och i händelse de öfrige respective stånden skulle likaledes härtill gifwa deras bifall, så föränlåtes ståndet, att på det ömaste föreställa, det kongl. bibliothequarien Daniel Helsingius, i anseende till des allmänt bekanta goda egenskaper och långvariga tjenstetid, bibehålles wid des för Schönberg ägande tour, samt till den ändan undfå kongl. secreterare-fullmagt, samt huggas med första wid antiquitetscollegium ledig blifwande assessorslön, till dess bibliotequarie-lönen blir ledig.

Likaledes bifaller ståndet under förenämde wilkor, hwad wällofl. borgareståndet, om kongl. bibliothequarien Wilde sig yttrat. Hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige respective stånden skulle communiceras.²¹²⁵

8 §. Uplästes och bifölls wällofl. borgareståndets extractum protocollum af d:n 4 Junii nästl.²¹²⁶ angående lagmansfullmagt för härads höfdingen von Wallwik; dock yttrade h:r biskop Filenius, att, om detta förordsakar någon skakning uti de egenteligen så kallade tjenstemålen, han då icke will hafwa någon del däruti.

9 §. Föredrogs secreta deputations betänkande²¹²⁷ angående slottsbockhållaren Spiners besvär öfwer præjudice; hwilket betänkande ståndet fant skäligt att bifalla, med tillägning, att secreta utskottet anmodas tillse, huru och på hwad sätt denna mannen i sin ålderdom må kunna huggas.

---

²¹²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 141.

²¹²⁵ Protokollsutdrag i Bondeståndets arkiv, vol. R 1915.

²¹²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 228.

²¹²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 216.

10 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,²¹²⁸ samt förordningsproject,²¹²⁹ angående dem, som olofligen begifwa sig utur riket.

11 §. Uplästes och bifölls höglofl. ridderskapets och adelens protocollutdrag af detta dato,²¹³⁰ angående någre ledamöters af det ärbara bondeståndet adjungerande till secreta utskottet, för några wissa ärenders afslutande skull; hwarwid dock h:r probsten Tiburtius förbehöll sig öppen talan, i fall så skulle behöfwas, efter h:r probsten ej wet, af hwad beskaffenhet dessa ärender kunna wara, och hwad de samma angå; och conformerade sig äfwen härmed h:r superintendenten Lütkekan.

12 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocollum af d:n 16 hujus,²¹³¹ angående cadettecorpsen och ersättning till Kongl. Maj:ts enskilda cassa för omkostningar därwid.

13 §. Föredrogs och afslogs ärbara bondeståndets protocollutdrag af d:n 10 hujus,²¹³² angående Asarums landsförsamlings skiljande ifrån Carlshams²¹³³ stads församling.

14 §. Ankommo deputerade ifrån wällofl. borgareståndet, som, 1:o, recommenderade målen angående båtsmanshåll och trögårdsmästarena, samt 45, 88 och 91 §§ af städernas allmänna beswär. 2:o, anförde, att som borgareståndet fådt förnimma, det presteståndet woro sinnadt lämna alla återstående tjenstesökande ohulpna, men borgareståndet dock förmodade, att, till mannamåns undwikande, den saken ännu närmare måtte påtänkas, så wille ståndet i synnerhet hafwa dess ledamöter recommenderade, som på listan finnas upförda; äfwen som det ock wille föreställa sig, att presteståndet låter de öfrige tjenstesökande komma under en rättwis granskning.

---

²¹²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 110.

²¹²⁹ Bilaga till föregående.

²¹³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 80.

²¹³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 177.

²¹³² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 251. Tryckt i *BdP* 9, s. 645 f.

²¹³³ *Carlshams* i prot.

3:o gafs tillkänna, att borgareståndet bifallit presteståndets extractum protocoll angående capellanernas rättighet i Södermanland.

15 §. Genom en deputation, anförd af h:r doctor Celsius, lät ståndet ytterligare hos de öfrige respective stånden recommendera h:r baron Stiernstedts memorial,²¹³⁴ angående christendomens uphielpande, jemte det beslut, som ståndet nu tog, att det genom trycket måtte göras allmänt.²¹³⁵ Tillika skulle äfwen communiceras ståndets yttrande öfwer lazarettbetänkandet.²¹³⁶

16 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,²¹³⁷ rörande kronohemmanen Alwesiö, Norrboda och Söderboda; tillika med wällofl. borgareståndets däröfwer utfärdade extractum protocoll af d:n 10 Junii nästl. hwilket sidstnämde want ståndets bifall.

17 §. Genom en deputation recommenderade ärbara bondeståndet några dem rörande mål efter medbragt förteckning.

18 §. Uplästes tulldeputations betänkande angående afskrifningar,²¹³⁸ hwilket i anseende till flere betänkeligheter blef liggande på bordet.

19 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocoll af d:n 17 Maji nästledne,²¹³⁹ angående 3:ne extraordinarie cancellieråder, hwilket ståndet biföll, med wällofl. borgareståndets förbehåll angående lönera.

20 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets protocollsutdrag af d:n 17 hujus,²¹⁴⁰ angående någon ersättning och jämkning i lönen för hans excellence herr riksrådet och cancellieprésidenten grafwe Ekeblad.

---

²¹³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 410.

²¹³⁵ Tryckt som: *Ödmjukt memorial* (Stockholm 1763).

²¹³⁶ Koncept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 48, bilaga (dat. 15 juni 1762).

²¹³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 159.

²¹³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 15.

²¹³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 148.

²¹⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 149.

Hwarjemte nu äfwen bifölls, så wäl secrete utskottets extractum protocolli af d:n 11 Decemb. 1761,²¹⁴¹ angående pensions beräknande för hans excellence friherre Palmstierna ifrån den tid dess riksrådslön uphörde, såsom ock borgmästaren Brunsells memorial,²¹⁴² i anledning af secrete utskottets, uppå Kongl. Maj:ts nådiga remiss utfärdade protocollsutdrag af d:n 19 April nästledne,²¹⁴³ angående full riksrådslön för deras excellencer grefwar Bonde och Bielke ifrån kallelsebrefwens dato; hwilken the således, enligt Kongl. Maj:ts nådiga proposition komma att åtniuta.

21 §. Genom en deputation gaf höglofl. ridderskapet och adelen tillkänna, att h:r grefwen och landtmarschalken, för dess möda under denna långwariga riksdag blifwit tillagd 60 000 plåtar.

I anledning härutaf, och sedan ståndet äfwen för sin del bifallit detta, proponerade h:r biskop Filenius, att detta ståndets högwördigste herr talemän, äfwen måtte med någon erkänsla ihågkommas; och ehuru det warit wanligt, att i det afseendet utsätta hälften af hwad herr landtmarschalken blifwit tillagt, wille dock h:r biskopen föreslå 20 000 plåtar. Men som ståndet enhälligt förklarade sig för 30 000, ehuru högwördigste herr archibiskopen sielf utbad sig, att det måtte förblifwa wid 20 000, beslöts, att den förra summan eller 30 000 plåtar skulle reverendissimo såsom tacksamhetstecken tillerkännas; hwilket genom en deputation, anford af h:r superintendenten Lutkeman, straxt till de öfrige respective stånden berättades.

22 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande om kongsgårdarne i riket.²¹⁴⁴

23 §. Icke utan synnerlig wördnad hörde ståndet sig föreläsa Hännas Kongl. Maj:ts Drottningens skrifwelse till Hans Kongl. Maj:t, i anledning af riksens ständers underdåniga tacksäjelse för Hännas Kongl. Maj:ts åt-

---

²¹⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 107. Jfr prot. ovan 6 mars.

²¹⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 54.

²¹⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 128, med bilaga.

²¹⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 134.

gärd till fridsverket; hwilken höga skrifwelse, genom remiss ifrån rådkammaren²¹⁴⁵ blifwit med riksens ständer communicerad.

24 §. Genom 2:ne kammarherrar undfick ståndet Hans Kongl. Maj:ts nådiga tillsäjelse, att nästkommande måndag, först biwista gudstjensten till riksdagens slut, sedan träda up på rikssalen, och änteligen, att deputerade, som efter wanligheten utses, sedermera spisa på kongl. slottet.

25 §. Resolwerades, att commissarien Leenbergs sak²¹⁴⁶ nu mera må behörigen påskrifwas och expedieras.

26 §. Af gifwen anledning kom hos ståndet i öfwerwägande huruledes hans excellence herr riksrådet Lagerberg skal befinna sig i den förlägenhet, att han hwarken har någon fastighet, ej heller förmåga till fast ägendoms inkiöpande, hwarest han, till att å landet niuta sinnens hwila och kroppens förskrifning, under infallande ledigheter kan använda tiden, samt se någon tillflyckt för dess fru och små barn, då han framdeles från dem undanfaller.

I anseende härtill, såsom ock herr riksrådets af riket allmänt bekanta förtjenster, fant ståndet billigt wara att bifalla, det herr riksrådet Lagerberg hos Hans Kongl. Maj:t må blifwa i underdånighet anmäld till arrendator af den ej långt härifrån staden belägna och nu ledige lilla kongsgården Wentholmen, emot sådane wilkor, som någon annan undersåte redeligen biuder, eller skälige pröfwat, så wida herr riksrådet med nu warande arrendatorn kan öfwerenskomma; hwilket genom utdrag af protocollet med de öfrige respective stånden till benäget bifall skulle communiceras.

27 §. Höglofl. ridderskapet och adelen lät genom en deputation påminna, det saken angående ostindiska compagniet, i anseende till dess wigt och angelägenhet måtte med det första blifwa afgjord.

28 §. Likaledes anförde deputerade från ärbara bondeståndet, hurusom herrar Lövens och Finlajns anbud, blifwit där i ståndet ansedt så fördelakt-

---

²¹⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 54.

²¹⁴⁶ Se handels- och manufakturdeputationens betänkande om införskrivning av vita kattuner i Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 115. Jfr prot. ovan 14 juni.

igt för riket, att det på samma sätt som hos ridderskapet och adelen skal wunnit ståndets bifall. För öfrigit androgs, hurusom bondeståndet wäl kommit i erfarenhet, att presteståndet will lägga ned alla oafgiorde tjens-temål, men att bondeståndet icke desto mindre förmodar, att presteståndet härutinnan soutenerar sin heder, och icke låter någon lida, för det han icke så fort som andre hunnit komma fram.

29 §. I anledning härutaf, och sedan nu ståndet ifrån 2:ne stånd, fädt erindringar angående tjänsterna, talades något om denna saken, i det både högwördigste herr archibiskopen och åtskillige ståndets ledamöter förklarade sig wara så rörda af de sökandes klagomål, att de wäl ännu kunde låta den granskning finna rum, hwartill ståndet tillförene resolverat. Och skulle fördenskull detta ännu närmare in till riksdagens slut påtänkas.

30 §. Förehades å nyo wällofl. borgareståndets protocollutdrag af d:n 4 hujus,²¹⁴⁷ angående kongsgården Uranienborg.

H:r doctor Gadolin recommenderade borgmästaren Schau till skattelösn af denna kongsgård, på det ofrälse män, icke mindre än adel, med sådan förmån måtte hugnas. Men h:r kyrkoherden Wikman, h:r probsten Bolmstedt, h:r kyrkoherden Hoffgardt och h:r doctor Celsius anförde, så häremot som kongsgårdars skattekiöp i allmänhet, åtskilliga betänkeligheter; hwarföre och då, uppå giord proposition, om protocollutdraget bifalles, swarades Ja och Nej, anställes däröfwer votering, som deciderade afslag med 33 Nej, emot 15 Ja.

31 §. Anmälte h:r doctor Hydrén, att han genomläst extraordinarie håfpredikantens magister Nath. Thenstedts ingifna skrifter om barnaundervisningen, som i ecclesiastiquedeputation förewarit, och funnit auctors företagande wara sådant, att det å daga lägger icke mindre berömlig nit och åhåga, än förfarenhet uti ungdomens handledande i christendomskundskapen. Och som således detta arbetet befinnes föra med sig god nytta, så skulle det samma till behörig censur öfwerlämnas.

---

²¹⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 232. Jfr prot. ovan 16 juni.

32 §. Företogs till afgjörande saken angående ostindiska compagniet,²¹⁴⁸ då h:r doctor Serenius anförde följande till protocollet:²¹⁴⁹

När jag nu straxt wid första upläsning skall här i ståndet yttra mig öfwer de nya associerades tillbud för en octroj, så finner iag att 10 t:r gulds förskott i afräkning på 75 000 d:r s:mt af hwart skepp årligen, och 20 t:r dito lån emot 6 procent, i förstone gör ett stort upseende, men när iag tager det i nogare öfwerwägande, förefalla mig några twifwelsmål, som en kortt tid lärer yppa, huruwida de warit grundade eller ej. 1:o är det icke någon swår operation för en sammansättning af kiöpmän, uti ett så penningwildt land som detta, att få ramassera rikets effekter, under få händer, att med disposition af ett järncontoir, man kan upjaga kursen till så många procent, som man sielf finner sitt bästa interesse wid, då betalningen blefwo ganska lätt för dem, men kronan wunno icke annat än ett stort dalertal på papperet och hela riket hade skada däraf i all sin ut- och inrikes rörelse, utlänningen allena hade fördelen och fingo då insätta sina penningar till en extravagant hög cours emot actiers undfäende, och ändå draga ett olika större dividend emot swenska undersåtare, fast kursen föllo tillbaka. 2:o skulle wäl wara mödan wärdt för alla de andre ostindiska compagnier i Europa, att antingen minera wårt swenska, eller giöra sig så mästare däraf genom starka insättningar, att det blir så dependent af dem, att de kunna ställa compagniets rörelse efter deras egit godtycko och hänwisa retourwahrorna till hwad marknad de behaga, samt således dirigera wäxelkursen här efter deras interesse. Allenast 40 à 50 000 £ sterl. woro för dem icke illa använde därpå, uti en tid då handelen, med freden måste bli mindre lönande, och följakteligen icke tåla många medtäflare. Jag will hwarken tro eller förmoda att någon swensk man kan eller will præstera sig till sådane negociationer, men historien af danska, emdiska och brabantiska compagniernes kastningar af utländskt kiöpmannawälde, och jemwäl wårt egit swenska compagnies hårda begynnelse, gör mig icke dristig nog att låfwa all ting så helbregda för främmande makt, som iag gerna wille. 3:o finner jag wäl någon reciprocité däruti, att de ärbiuda sig wid oc-

---

²¹⁴⁸ Se sekreta utskottets protokollsutdrag 17 juni, Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 161, med bilagt memorial av F. Löwen och R. Finlay daterat samma dag.

²¹⁴⁹ Egenhändigt koncept rubricerat "Ad protocollum" i Prästeståndets arkiv, vol. R 699.

troijens förlust att fullgöra sina betalningar af de stipulerade summor, hwilka dock genom uphandlingar af lotteri- och proemiesedlar, samt allehanda fordringar på kronan kunna blifwa dem mycket drägeliga, men iag finner ingen säkerhet för riket, att handelns icke kan gå förlo-rad och aldeles borttmistas, eller att blifwa drifwen med så ringa styrka, att den samma, emot hwad här till warit, will betyda litet eller intet. Ty med en så stor tunga att börja ett stort werk å nyo, som det är, att göra 30 t:r guld förskott till kronan, och lägga 100 t:r guld i skepp, magaziner, med mera, och det allt utan att känna land eller strand, annars än genom utländsk man eller makt, däruti kan iag för min del icke finna den säkerhet och bestånd, hwarpå ett nationelt werk bör wara fotadt. När iag detta med mycket mera lägger tillhoppa, så blyges iag icke att rent ut bekänna, det iag icke finner mig i stånd att decidera en sak af så stor wigt som denna, uti den hast och bråd-ska, hwarmed den nu är handterad; utan är iag af den tanka, att saken cum toto effectu hemskiutes till regeringen, som har att höra cancel-liecollegium in politicis och commercecollegium in oeconomicis, och därefter fatta sådant slut, som för riket swarligit och nyttigt wara kan.

Åtskillige af ståndets ledamöter conformerade sig härmed, och h:r doctor Celsius i synnerhet yttrade, sig icke kunna skrämjas ifrån att förklara sig för samma mening, blyges ock icke wid att bekänna, det han ej fiderar sig till det gjorde nya anbudet, innan det hos Kongl. Maj:t blifwit undersökt; och anser h:r doctorn det såsom något besynnerligit, att herrar Löwen och Finlay wilja, det octroijswilkoren skola ställas under auction, i stället för at det gamla compagniet bör därpå hafwa option.

H:r probsten Bolmstedt: Sedan så hederligit anbud blifwit giordt, och rikets behof äro så stora, skulle iag wara förgäten af ömhet för fädernes-landet, om iag icke skulle antaga så stora offerter. Det gamla compagniet hade icke längre bordt befrias ifrån den årliga afgiften på skeppen, sedan emdiska compagniet uphörde. Skulle ock denna handel gå under i nya händer, så woro det wäl på den ena sidan illa, men owist, om ock icke på den andra sidan äfwen så nyttigt. Upmärksamhet är ock wärdt, att 3/4:del-ar af interessenterne hittills warit utlänningar.

H:r kyrkoherden Wikman: Det kan icke sägas, att fides publica lider, när de gamla interessenterne icke wilja widtaga de wilkor, som för riket äro fördelaktigast, och är underligit, att icke wilja widtaga de bästa, när nöden är stor. Kundskap i handelns skötande kan äfwen så wäl falla på de

nya som de gamla. Och will det icke passa sig att remittera en sak till Kongl. Maj:t, wid hwilken ständer lagt sidsta handen, och hwaröfwer de redan voterat.

H:r superintendenten Lutkeman: Tillbudet synes wäl stort, men så är icke allt guld som glimmar. Saken förtjänar mera skärskådas än nu kan ske. Jag vågar icke röra wid hufwudsaken, angående sielfwa octroyen, som redan genom votering i ståndet är slutad, och till hwars ändrande fordras unanimité, men hwad det nya anbudet beträffar, öfwerlämnas det till Kongl. Maj:t, att efter sin wishet däröfwer höra och besluta.

H:r biskop Halenius: Som rikets bästa alltid bör bära ständers ögnamärke, och iag icke ännu är öfvertygad, att det nya anbudet är riket nyttigt, så önskar iag att det med all möjlig säkerhet först må utrönas.

H:r biskop Benzelstierna: Rikets och kronans interesse bör här sammanbindas. Jag går icke ifrån ståndets beslut, när iag nu i bägge afseenden förklarar det nya anbudet för ganska hederligt. Ty äfwen som coursen icke kan sägas stiga, när utländska penningarna dras utur compagniet, emedan icke capitalerna, utan bara interessen gå ut; och handeln således äfwen kan bära sig i andras, än de gamla interessenternas händer, så är ock anbudet till skattkammarens förmån mycket betydande. Säkerheten är dessutom den starkaste; ty då gamla compagniet år 1752 fick eftergift på hwad till kronan bordt erläggas; underkasta sig desse att mista 10 t:r guld om icke prästanda prästeras. Remiss till Kongl. Maj:t lærer nu mera icke låta sig göra.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus ansåg likaledes anbudet för hederligt; wisade, att riket icke i anseende till wäxelcoursen skulle lida wid dess antagande, samt tillade om rikets behof, och att saken icke kunde remitteras till Kongl. Maj:t.

H:r kyrkoherden Kollinius fant hufwudskäl för sin tanka uti h. doctor Serenii memorial. De gamla interessenterna böra wisseligen hafwa optionsfrihet, efter naturliga mening af orden i octroijen, som de förstås, när compagniet, tillförlitande sig däruppå, bygde ett stort stenhuis till sin förnödenhet. Dessutom är voterat i saken, då beslutet utan unanimité icke ändras kan, men werkelig ändring skulle dock ske, om de nya wilkoren widtagas.

H:r doctor Alin declarerade sig för den, som gör största offerthen.

H:r probsten Tiburtius sade sig icke finna den säkerhet för riket wid den nya offerthen, som hos det gamla compagniet. H:r probsten wet wäl icke alla interessenterne i den nya associationen, men tror sig kunna sluta af wissa omständigheter, att det måste wara riddersmän, då den reflexion icke tyckes blifwa utur vägen, att de äro ledamöter af den lagstiftande magten; för hwilka det kunde falla mindre swårt att winna afskrifningar. H:r probsten wet wäl icke hwad i framtiden hända kan, men har dock orsak att säga vestigia me terrent; kan icke eller anse det för någon wälgärning att få låna 20 t:r guld mot 6 procent, hwilket riket äfwen annorstädes måste kunna få. Det gamla compagniet bör därföre ha option, såsom hos hwilka riket förmodeligen finner all önskad säkerhet.

H:r probsten Meurling åberopade hwad h:r biskop Benzelstierna anfördt, och för öfrigit åstundade uplysning, huruwida de gamla interessenterne fullgiordt sitt contract. Detta anbudet är hederligt, och man wet icke ännu huru stort de andras blifwer. Ingen fara är eller, att anförtro styrelsen åt de nya, emedan det straxt i början måste wisa sig, om de därtill äga erforderlig styrka, eller icke. Man kan icke utan horreur jämföra de gamlas wilkor, med dem, som de nya wilja ingå; ty om dessa gå ut med sina, så måste de gamla avancerat allt för mycket.

H:r kyrkoherden Hoffgardt: Det är en ny sak, som genom ny votering, om icke enhälligt afgiöras bör. Och är det nya anbudet så mycket nyttigare att widtaga, som man wet, att riket behöft penningelån, men icke kunnat få. H:r kyrkoherden bifaller fördenskull ridderskapets och adelens protocollsutdrag.

H:r doctor Gadolin gjorde skillnad emellan det mål angående ostindiska compagniet som sidst afgiordes med bifall till borgareståndets extractum protocoll, och det som nu är före i anledning därpå att högre anbud blifwit giordt. Frågan är således, om detta anbudet kan antagas, innan det gamla compagniet först däröfwer fådt höras, hwilket hörande wisseligen i en så wigtig sak måste ske skrifteligen, och icke anses wara giordt med det, att 2 eller 3 lysande män fådt del därpå, som dock icke kunna sägas auctoriserade af hela societeten att höras. Och att nu underlåta på detta sättet höra dem, anser h:r doctorn för orimligt.

H:r doctor Celsius: Om ståndet nu skulle gå in med ridderskapet och adelen, så wore det mot sidsta beslutet, och intet rum lämnat, hwarken för option eller auction; då likwäl de gamla interessenterne böra få tillfälle

yttra sig. Men som dock farhåga och brist på ljus därmed icke torde kunna förtagas; är bäst trygga sig wid Kongl. M:ts wisa åtgärd. Att köpmän kiöpa undan hwarandra sådane rättigheter som dessa, är icke sällsynt, och förspordes nogsamnt när detta compagniet inrättades. Är ostindiska handelen gagnelig för riket, så äro 30 t:r guld för litet anbud, men i annor händelse kunde det låta höra sig, att få penningar och slippa en elak handel; ty wid detta tillfället står den säkert i fara; därför må altsammans öfwerlämnas till Kongl. Maj:t.

H:r probsten Hiortsberg: Som misstag här lærer wara på ordet förmånsrätt, och skilnad är emellan giöra anbud och taga wid anbud, så bör in hoc casu den, som äger sätta up wilkoren, giöra anbudet åt den han sådant låfwat; eljest lider rikets anseende, för hwilket ordhållighet bör wara mera wärd än 100 t:r guld. Hans Kongl. Maj:t må därför hembiuda den nya oferten till det gamla compagniet.

H:r biskop Filenius: Omwäxling med compagnie är och blir alltid äwentyrlig, såsom hwarwid utländningar giöra mycken upmärksamhet. Det gamla compagniet har nu etablerat sig i correspondence och credit kring hela Europa. Och ehuru man icke bör tro, att de skulle gå in uti något annat interessentskap, när denna octroyen ifrån dem togos, woro det dock möjligt. Säkrast är därför, att blifwa wid de gamla, och hänskiuta saken till Kongl. Maj:t som ej är owanligit.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus: Att compagniets interessenter äro deltagare i lagstiftande magten kan icke wara skadeligit för riket. Och om de gamla skola få förmånsrätt, böra de dock biuda så mycket som de nya.

H:r probsten Mathesius: Det kan icke wara gällande, att de nya icke skulle så wäl styra handelen som de gamla. I fall ock, som nu will förliudas, de gamla redan genom deputerade blifwit åtsporde öfwer de nyas anbud, så må de icke hålla sig för arftagare till handelen.

H:r biskop Benzelstierna: Jag begriper icke, att saken kan anses för afgjord mera än uti en sens. Är det så, att de gamla allena och ingen annan skola få giöra anbud, så är ock fåfängt, att nu mera tala därom. Men är det icke så, så måste öfwer ett nytt anbud tagas nytt decisum, i conformité med förra decisum. Hwad hembiudandet beträffar, må det ske öfwer detta nya anbudet, så att det gamla compagniet får octroyen, om de wilja widtaga dessa wilkor, men eljest icke.

H:r doctor Serenius och h:r biskop Lutkeman instämde däruti, att de nya associerade giordt sin offert misstänkt med det, att de dröijt så länge.

H:r doctor Celsius: Min mening är ingalunda, att wilja undandraga riket någon erbuden förmån, allenast det kan åtkommas på anständigt sätt. Icke behöfwer man eller frukta, att målet i expedition kan läggas ned; ty det är för rikswårdande, att icke öfwerlämnas till Kongl. Maj:t; tilläggande h:r doctorn, att om riksens ständer gå mot fides publica i detta målet, så giöra de wåld; hwaremot h:r kyrkoherden Hoffgardt påstod, att han genom sitt yttrande icke kan sägas gifwa anledning till något wåld.

Efter någon vidare öfwerläggning om sielfwa propositionen, blef den sådan, att Ja skulle betyda, det ståndet förblifwer wid dess under d:n 16 Junii till wällofl. borgareståndets protocollsutdrag af d:n 14 hujus gifna bifall; och hwad detta af herrar Löwen och Finlay giorda anbud beträffar, öfwerlämnas till Hans Kongl. Maj:t, att, sedan wederbörande blifwit hörde, taga de författningar, som för riket kunna nyttigast pröfwat. Nej åter skulle beteckna, att det giorda anbudet hembiudes till det gamla compagniet, men om det icke af dem antages, bewiljas det dem, af hwilka det blifwit giordt.

Som munteliga swaret icke war enhälligt, anställes votering, som producerade 28 Ja emot 21 Nej.

33 §. Företogs till afgjörande saken om Adlerska kronofordran,²¹⁵⁰ då först h:r kyrkoherden Lengren gjorde sin berättelse om saken, i anledning hwaraf frågan nu reducerades till 3:ne momenter. 1:o angående de 12 000 rd:r som Adlerska arfwingarne fordra, men dem af kammarcollegio disputeras af den grund, att de redan skola blifwit betalte till kammarrådet Lejonschölds arfwingar, men däruppå swaras, att alla kammarcollegii skäl äro blotta suppositioner – att fru Adler haft säkerhet i pantförskrifningen, och måste således hafwa lefwererat penningarne; att hon setat i panten i 30 år; att dess arfwingar icke kunnat protestera, emedan de icke fådt del af Lejonschöldska liquidationen; och att änteligen denna fordran blifwit godkänd i strängaste reductions- och liquidationstiden. Af allt detta med mera, som nu utur acterna²¹⁵¹ deducerades, slutades, att Adlerske arfwingarne böra

---

²¹⁵⁰ Jfr prot. ovan 12 juni.

²¹⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 156 med bilagor.

niuta dessa 12 000 rd:r. 2:o frågas, om interesstet skall beräknas till alterum tantum eller till terminus solutionis? H:r kyrkoherden sökte wisa, att det sednare här bör hafwa rum. 3:o hwad riksdalerns beräkande angår, som arfwingarne påstå böra till dem betalas i speciemynt eller efter nu warande cours; finner h:r kyrkoherden wäl, att lånet måste hafwa skedt i specie, men 1680 års förordning säger också, att där icke rd:r specie nämnas, skall inlösn ske efter det årets myntplacat, eller rd:r räknas till 6 marks silf:mt.

H:r kyrkoherden Kloth: År 1655 då lånet giordes war myntfoten förmodeligen 6 1/2 mark för rd:r.

H:rar kyrkoherdarne Laihiander och Wikman ansågo det mycket osäkert om de 12 000 r:dr icke redan woro betalte, åtminstone att sådant borde bewisas. Kammarcollegium understödjas i dess nit om kronans bästa; och icke byggas däruppå, att Adlerska arfwingarne icke protesterat, emedan sådant skall kunna hända efter öfwerenskommelse 2:ne parter emellan. Och må interesstet äfwen beräknas till alterum tantum, och riksd:r till 6 mark.

H:r probsten Bolmstedt conformerade sig med det särskilta votum.

H:r öfwerhåfpredikanten Grunnerus: Som ren förskrifning är i Adlerska arfwingarnes händer, så hafwa de rättighet till 12 000 riksdaler; och som de haft pantegods bör interesstet räknas efter 6 procent, men riksdalern till 6 mark.

Häruppå giordes proposition uppå hwardera af dessa omständigheter, då den första afgiordes genom votering och 33 Ja emot 10 Nej, så att betänkandet bifalles hwad de däruti omrörde 12 000 riksdalers utbetalning beträffar, men för öfrigit förenade ståndet sig både att interesstet bör beräknas till alterum tantum och riksd:rn till 6 mark silf:mt.²¹⁵²

---

²¹⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 154.

År 1762 den 19 Junii

1 §. Föredrogs å nyo secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om Alnorska fabriquen,²¹⁵³ och biföll ståndet borgareståndets utlå-tande, att fabriqueurerne Alnoor må genom 10 procents tillverknings-proemier få inlösa den Spetsiska gården till ägo och fri disposition, emot sådan förbindelse och wilkor, som deputation föreslagit.

2 §. Föredrogs å nyo samt bifölls kammar-, oeconomie- och commerce-deputations betänkande, om fiskköparens ansökning.²¹⁵⁴

3 §. Likaledes föredrogs å nyo, samt bifölls bemälte deputations betänkan-de, om trögårdsmästaresocieteten,²¹⁵⁵ på sätt som borgareståndets extrac-tum protocoll af d:n [10 Aug. 1761]²¹⁵⁶ omförmäler.

4 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations be-tänkande,²¹⁵⁷ angående manufactoristen Wahlboms sökte hielp till hans in-rättade polersmidens iståndsättande.

5 §. Uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande om manufacto-risten Agarii ansökning.²¹⁵⁸

6 §. Uplästes och bifölls samma deputations betänkande, rörande planta-gerne af mullbärsträd och färgegräs.²¹⁵⁹

7 §. Uplästes och bifölls justitiæ- samt secreta handels- och manufacturde-putations betänkande,²¹⁶⁰ angående kongl. förordningen af d:n 10 Decemb. 1756,²¹⁶¹ om hallrätternes jurisdiction wid brottmål.

---

²¹⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 131. Jfr prot. ovan 15 juni.

²¹⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 80. Jfr prot. ovan 26 april.

²¹⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 11. Jfr prot. ovan 25 september 1761.

²¹⁵⁶ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 87.

²¹⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 128.

²¹⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 77.

²¹⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 58.

²¹⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 60.

8 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående schäferierne i riket.²¹⁶²

9 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations betänkande,²¹⁶³ angående rådmannens i Uhleå, Gabriel Sinii ansökning, om ersättning för et wid Wisby förolyckat fartyg.

10 §. Föredrogs och bifölls borgareståndets extractum protocolli af d:n 26 Maji sidstl:ne,²¹⁶⁴ angående handelsmannen Johan Martin Schöns ansökning, om sin försutne tids återställande, till delaktighet med de öfrige creditorer uti framl. présidenten baron Bromans ägendom.

11 §. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d:n 17 Junii, angående träffat accord om ekewirke till örlogsflottan,²¹⁶⁵ och bifölls på sätt, som bondeståndets protocollsutdrag af d:n 18 Junii²¹⁶⁶ omförmäler.

12 §. Föredrogs secreta deputations betänkande²¹⁶⁷ öfwer vice häradshöfdingen Carl Adolph Lindelöfs besvär; och bifölls enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 21 Maji sidstledne.²¹⁶⁸

13 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om kammererare namn och heder för bokhållaren Harvelin.²¹⁶⁹

14 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om assessor Botin.²¹⁷⁰

---

²¹⁶¹ Tryckt förordning 10 december 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Wid hwad Domstol Fabriquers Förläggare, Betjenter och Arbetare, uti wisza mål måge Lagsökas.*

²¹⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 114.

²¹⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 53.

²¹⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 220 (med bilaga).

²¹⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 156.

²¹⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 235.

²¹⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 157.

²¹⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 258.

²¹⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 129.

15 §. Uplästes kyrkoherdens h:r magister Wikmans memorial,²¹⁷¹ jemte ett betänkande²¹⁷² från protocolsdeputations _:de²¹⁷³ utskott, angående Nyköpings qwarnar, som blef bifallit.

16 §. Uplästes och bifölls bergsdeputations betänkande, angående Haggie smidestillökning.²¹⁷⁴

17 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufactur-, samt kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,²¹⁷⁵ angående befordran af kopparförädlingen i riket.

18 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande öfwer vice häradshöfdingen Hortells²¹⁷⁶ beswär.²¹⁷⁷

19 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 20 April,²¹⁷⁸ angående meublehandlaren Tellerstedts lotterie, och afslogs.

20 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli angående secreteraren och controlleuren wid postverket.²¹⁷⁹

21 §. Uplästes och bifölls bondeståndets extractum protocolli af d:n 29 Maji sidstledne, om Gysinge manufactursmide.²¹⁸⁰

---

²¹⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 145. Enligt påskrift behandlat även 16 juni.

²¹⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 455.

²¹⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 916, protokollsdeputationens akter, nr 24.

²¹⁷³ Tomrum lämnat i prot.

²¹⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 36.

²¹⁷⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 133.

²¹⁷⁶ Rättat efter konc.; i prot.: *Nortells*.

²¹⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 51.

²¹⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 54.

²¹⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 155.

²¹⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 237.

22 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om Kolunda²¹⁸¹ etc. skattekiöp.²¹⁸²

23 §. Uplästes och bifölls bemälte deputations betänkande om forum i liquidationsmål emellan magistraten i Stockholm och förmyndarekammaren därstädes.²¹⁸³

24 §. Uplästes och biföllos följande extracta protocoll från secreta utskottet under särskilda datis utgifna, nämligen, om öfverstlieutenanten Sinclair,²¹⁸⁴ secreteraren Witte;²¹⁸⁵ vice präsidenten Ruuth;²¹⁸⁶ öfverkammarherren Ehrencrona;²¹⁸⁷ fru Ros och fru Uppers pension;²¹⁸⁸ hofmästarne Mozellii och Wimans ansökning;²¹⁸⁹ riksrådet friherre Eric Wrangels pension.²¹⁹⁰

25 §. Föredrogs och bifölls bergsdeputations betänkande²¹⁹¹ om Västra Silfbergets tillstånd och förslag till nyttig inrättning därstädes.

26 §. Uplästes och bifölls riksdagsmannen Olof Ericssons memorial,²¹⁹² angående skogarnes wård.

27 §. Uplästes och bifölls tulldeputations betänkande²¹⁹³ om tulltaxans förbättrande.

---

²¹⁸¹ Rättat efter betänkandet; i prot.: *Kälunda*.

²¹⁸² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 132.

²¹⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 183.

²¹⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 163, med bilaga.

²¹⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 164.

²¹⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 165.

²¹⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 285.

²¹⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 167.

²¹⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 168.

²¹⁹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 169.

²¹⁹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 41.

²¹⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 97.

²¹⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 13.

28 §. Föredrogs och bifölls secreta deputationens betänkande om professor Martins besvär.²¹⁹⁴

29 §. Föredrogs och bifölls justitiædeputationens betänkande öfver capitain Kreitlows besvär.²¹⁹⁵

30 §. Föredrogs och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om actuarien Carlstén.

31 §. Föredrogs och bifölls secreta deputationens betänkande om borgmästaren Wennberg.²¹⁹⁶

32 §. Af gifwen anledning bewiljade ståndet, att öfweradjutanten friherre Douwall må hugnäs med öfwerste namn och heder, men behålla dess innehafwande tour.

33 §. Föredrogs bergsdeputationens betänkande²¹⁹⁷ öfver slusstaxan i Stockholm och bifölls.

34 §. Förehades å nyo och bifölls borgareståndets extractum protocollii af d:n 10 Junii²¹⁹⁸ angående tillökning uti betalning för stadsens arbetsfolck.

35 §. Förehades å nyo 45 § af städernas allmänna besvär och bifölls.

36 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om boningsrums och backstugors upbyggande,²¹⁹⁹ som blef af ståndet bifallit.

---

²¹⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 139.

²¹⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 67.

²¹⁹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 211.

²¹⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 42.

²¹⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 234.

²¹⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 97.

37 §. Föredrogs ridderskapets och adelens extractum protocolli af d:n 18 Junii,²²⁰⁰ om åtskillige ryttmästares tour. Och bifölls med undantag af det som för majoren Ahlberg förut är resolverat.

38 §. Föredrogs och afslogs borgareståndets extractum protocolli af d:n 11²²⁰¹ Augusti 1761²²⁰² angående borgmästares rang.

39 §. Föredrogs å nyo öfwerstlieutenanten gref Fredric Posses memorial,²²⁰³ jemte bondeståndets extractum protocolli af d:n 25 Februarii sidstl. angående öfwerstefullmagt i arméen af samma dato, som h:r Durietz,²²⁰⁴ hwilket bifölls.

40 §. Föredrogs öfwerstlieutenanternes Fredric Ehrensverds, friherre Fr. Ribbings, samt von Platens memorialer, och biföllos enligit borgareståndets påskrift, att näml:n desse öfwerstlieutenanter hugnas med öfwerstefullmagt i arméen, af samma dato som öfwerstlieutenant Durietz, dock utan deras præjudice, som äro äldre öfwerstlieutenanter.

41 §. Föredrogs å nyo och biföllos 75 och 143 §§ af allmogens allmänna besvär.²²⁰⁵ Likaledes bifölls 177 §²²⁰⁶ med bondeståndets tillägning.²²⁰⁷

42 §. Föredrogs secreta deputationens betänkande²²⁰⁸ öfwer kammarskrifwaren Hadelins besvär, och bifölls på sätt som borgareståndets extractum protocolli af d:n 27 Maji omförmäler.

---

²²⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 66.

²²⁰¹ Läs: 17.

²²⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 94.

²²⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 314. Jfr prot. ovan 25 februari.

²²⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 170. Tryckt i *BdP* 9, s. 570 f.

²²⁰⁵ Tryckta i *BdP* 8, s. 828 f. och 868.

²²⁰⁶ Tryckt i *BdP* 8, s. 885.

²²⁰⁷ I Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 177, ligger även ett protokollsutdrag från bondeståndet av samma dag angående § 21 av allmogens besvär (med bilaga), med påskrift om att det behandlats och bifallits av prästeståndet.

²²⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 229.

43 §. Föredrogs och bifölls bondeståndets extractum protocollii af d:n [5 Junii]²²⁰⁹ angående Malma skattekiöp.

44 §. Föredrogs secreta deputations betänkande²²¹⁰ öfwer häradshöfdingens Odellii beswär, och bifölls enligt bondeståndets extractum protocollii af d:n 9 Junii sidstledne.²²¹¹

45 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations berättelse och utlåtande²²¹² öfwer landshöfdingarnes riksdagsrelationer, uti den delen som angår utmätningssmål, samt justitiens administrerande i landsorterne.

46 §. Deputerade ankommo från ridderskapet och adelen, som gåfwo tillkänna, att ridderskapet och adelen icke kunnat bifalla kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om Köpings diurgård, utan hade ridderskapet och adelen trodt, att denna lägenhet till kronans desto större förmån genom auction må till den mästbiudande uplåtas, hälst staden förmåles hafwa utrymme nog, och det medförer någon slags oordning, att sammanblanda stads- och landtägor med hwarandra.

47 §. Uplästes riksdagsbeslutet,²²¹³ och föreföll någon discours, huruwida det kunde säijas, att kriget war börjat i följe af westphaliska friden, emedan däraf torde dragas någon sådan följd, att kriget warit för Swerige nödwändigt, samt att riksens ständer, utan orsak, öfwer riksens råds förhållande, wid denna riksdag giordt en så betydande anmärkning, om riksens råds giöromål nu uti riksdagsbeslutet skulle justificeras.

Däremot anfördes, att riksens råd med rätta blifwit af ständer ansedde för det de, utan ständers sammankallande börjat kriget, men att det icke desto mindre rätteligen förhåller sig med garantien af westphaliska friden, uppå hwilket fundament äfwen den nu nyligen slutna friden sig grundar, såsom ock sådant expresse uti sielfwa fridsinstrumentet är förbehållit.

Efter ytterligare öfwerläggning biföll ståndet det upgifna project.

---

²²⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 37.

²²¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 912, nr 94.

²²¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 225. Tryckt i *BdP* 9, s. 642 f.

²²¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 90.

²²¹³ Dvs. projekt till riksdagsbeslut. Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 170.

48 §. Af denna anledning föredrogs äfwen och bifölls stora särskilta deputations betänkande angående kriget.²²¹⁴

49 §. En deputation från riddarhuset gaf tillkänna, att ridderskapet och adelen i anseende till herr grefwens och landtmarschalkens mångfaldiga möda under denna långwariga riksdag, för sin del beslutat för honom en gratification af 60 000 plåtar, men därjemte för framtiden fastställt, att för hwarje af de 3 månader, som riksdagsordningen omförmäler, må landtmarschalken niuta 3 000 plåtar, och sedermera 2 000 dito för hwar månad som öfwerskiuter de trenne första. Deputerade gåfwo äfwen wid handen, att ridderskapet och adelen antagit det anbud, som af öfwerste Löwen och h:r Finlay woro giordt om en ny octroy för ostindiska compagniet.

50 §. Sedan deputation afgådt biföll ståndet, hwad ridderskapet och adelen för landtmarschalken projecterat, och förklarade ståndet tillika det hälften eller 30 000 plåtar må anslås till preste- och borgareståndens talemän. Ståndet biföll äfwen, hwad ridderskapet och adelen om landtmarschalkens arfwode för framtiden fastställt, och afgick härom en deputation.

51 §. Uplästes och bifölls secrete utskottets extractum protocolli af d:n [17 hujus]²²¹⁵ angående archiatern Linæus.

52 §. Företogs å nyo capitain Gyllenhammars memorial,²²¹⁶ angående inrättande af ett collegium chirurgicum; och stadnade ståndet efter någon öfwerläggning i det slut, att detta memorial remitteras i underdånighet till Kongl. Maj:t, som sedan kongl. cancelliecollegium och academierna blifwit hörde i nåder behagar häröfwer förordna.

53 §. Föredrogs å nyo secrete utskottets extractum protocolli,²²¹⁷ angående friherre Christer Horn och instämde ståndet med ridderskapet och adelen, som i stället för lagmans- satt cancellierådsfullmagt.

---

²²¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, i slutet.

²²¹⁵ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 156.

²²¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 163.

²²¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 82. Jfr prot. ovan 12 november 1761.

54 §. Uplästes och bifölls kongl. secreteraren Rosenadlers memorial, angående förbehållandet af dess honom förut tillståndiga tour till cancellie-råds befördran.

55 §. Högwördigste herr archibiskopen föreställte, att sedan ståndet under d:n ²²¹⁸ i denna månad enhälligt förklarar, det ståndet afslår alla återstående tjemstemaal, hwilket herr archibiskopen för sin del tyckt wara det bästa, så hafwa åtskillige gamle håfrättsråder och andre, som erhållit 2:ne stånds tillstånd, att under accord taga afsked, på allt sätt och med tårar i ögonen sig beklagat, samt på det aldraömaste supplicerat, det wille ståndet behierta deras omständigheter.

Åtskillige af ståndets ledamöter intygade detta samma och styrkte till det, att man på något sätt måtte hielpa sådane embetsmän.

Häröfwer föreföllo åtskilliga discourser, och ehuruwäl samtelige ståndets ledamöter förklarade sig hafwa aldrahåldst önskat, att desse tjemstesaker ibland riksens ständer icke blifwit omrörde; ehuru man ock önskat, att det, hwad presteståndet angår, fådt förblifwa wid det som giordt är; så fant dock ståndet i anseende till åtskilliga ömande considerationer, sig föranlåt, att ännu genomgå listorne af de från de öfrige stånden inkomne ansökningar, samt borttlägga dem, som kunna wara af mindre angelägenhet, men under närmare bepröfwande och granskning taga dem, som äro af mera öm beskaffenhet, såsom accorder för gamla embetsmän af civilstaten; characterer för wälförtjente och gamla män; tour för någre som tillför-ene icke haft den samma så tydeliga utstakad.

De som af ståndet biföllos woro följande:

lagmannen grefwe Gyllenstiernas accord, enligt bondeståndets extractum protocoll af d:n 25 Sept. 1761,²²¹⁹

håfrättsrådet Bergenstråles d:o, enligt bondeståndets extractum protocoll af d:n 29 Aug. 1761,²²²⁰

håfrättsrådet Enander, enligt bondeståndets extractum protocoll af d:n 25 Septemb. 1761,²²²¹

---

²²¹⁸ Tomrum lämnat i prot.

²²¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 120.

²²²⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 82.

²²²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 115.

håfrättsrådet Franc, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 4 Septemb. 1761,²²²²

håfrättsrådet Strokirk, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 4 Septemb. 1761,²²²³

håfrättsrådet Lagerstam, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 31 Augusti 1761,²²²⁴

håfrättsrådet Stillman, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n [6] Martii 1762,²²²⁵

lagman Liljecreutz, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 5 Junii 1762,²²²⁶

lagman Lund, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 5 Decemb. 1761,²²²⁷

landshöfdingen Saltza, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 16 Octob. 1761,²²²⁸

landshöfdingen Broman, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n __,²²²⁹

underståthållaren Holmcreutz, enligt dess memorial,²²³⁰

landshöfdingen Lagerfelt, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 16 Octob. 1761,²²³¹

capitain Hofverberg, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 22 Maji 1762,²²³²

häradshöfdingen Ehrenhielm, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 4 Septemb. 1761,²²³³

---

²²²² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 102.

²²²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 216.

²²²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 90.

²²²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 201.

²²²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 234.

²²²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 183.

²²²⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 125.

²²²⁹ Tomrum lämnat i prot. Protokollsutdraget ej återfunnet i Prästeståndets arkiv.

²²³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 194.

²²³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 241.

²²³² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 212.

²²³³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 182.

häradshöfdingen Grewesmöhlen, enligt bondeståndets extractum protocolli af dito dato,²²³⁴

häradshöfdingen Gyllenbåt,²²³⁵ enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 1 Martii 1762,

häradshöfdingen Hvasser, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 29 Augusti 1761,²²³⁶

häradshöfdingen och assessoren Uggla, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 22 Maji 1762,²²³⁷

häradshöfdingen Hellenstierna, enligt borgareståndets extract. protocolli af d:n 15 Junii 1762,²²³⁸

assessoren och häradshöfdingen Quist, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n __,²²³⁹

kongl. secreteraren Arnell, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 11 Septemb. 1761,²²⁴⁰ och remiss ifrån kongl. rådkammaren af d:n 1 Septemb. 1761,²²⁴¹

kongl. secreterarne Dahlgren och Petersson, enligt borgareståndets extr. protocolli af d:n 31 Aug. 1761,²²⁴²

häradshöfdingen Trolle, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n [22 Maji 1762]²²⁴³

håfmarschalken Insensstierna, enligt borgareståndets extract. protocolli af d:n 12 Octob. 1761,²²⁴⁴

kammarherren friherre Fred. Ridderstolpe, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 25 Sept. 1761,²²⁴⁵

---

²²³⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 222.

²²³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 223.

²²³⁶ 1762 i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 87. Se även prot. 21 juni nedan.

²²³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 233.

²²³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 236.

²²³⁹ Tomrum lämnat i prot. Protokollsutdraget ej återfunnet i Prästeståndets arkiv.

²²⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 107.

²²⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 32, med bilagor.

²²⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 124.

²²⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 219.

²²⁴⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 142.

kammarherren Hasenkamph, enligt bondeståndets extractum protocolli d:n 25 Septemb. 1761,²²⁴⁶

kammarherren friherre Gust. Reuterholm, enligt bondeståndets extract. prot. af d:n 22 Sept. 1761,²²⁴⁷

fendrichen Silander, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 8 Junii 1762,²²⁴⁸

capitain von Haj, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 9 Junii 1762,²²⁴⁹

registratorn Carl Hiærne, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 4 Sept. 1761,²²⁵⁰

assessoren och bergmästaren Stockenström, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 2 Oct. 1761,²²⁵¹

häradshöfdingen Thure Sandelin, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 2 Oct. 1761,²²⁵²

vice häradshöfdingen Gustorff, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 5 Junii 1762,²²⁵³

referendarien Wadman, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 24 Augusti 1761,²²⁵⁴

landssecreteraren Thernström, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 10 Augusti 1761,²²⁵⁵

bergfogden Bergström, enligt bondeståndets extractum protocolli af d:n 2 Octob. 1761,²²⁵⁶

borgmästaren Brunsell, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 24 Octob. 1761,²²⁵⁷

---

²²⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 117.

²²⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 130.

²²⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 213.

²²⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 237.

²²⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 224.

²²⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 105.

²²⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 220.

²²⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 226.

²²⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 238.

²²⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 86.

²²⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 65.

²²⁵⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 128.

borgmästaren Ekman, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 7 Septemb. 1761,²²⁵⁸

borgmästaren Hagert, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 17 Septemb. 1761,²²⁵⁹

borgmästaren Hollsten, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 7 Septemb. 1761,²²⁶⁰

och anmärktes härwid, att för alla de borgmästare, som få afträda sina syslor, sättes: till den som wid borgerskapets fria wahl erhåller de mästa röster, i stället för: till den som winner borgerskapets förtroende, att han kan komma på förslag;

borgmästaren Lönbom, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 7 Septemb. 1761,²²⁶¹

borgmästaren Pape, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 20 Augusti 1761,²²⁶²

borgmästaren Fris, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n [24 Augusti 1761],²²⁶³

borgmästaren Wiggman, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 11 Septemb. 1761,²²⁶⁴

vice häradshöfdingen Sackléen, enligt borgareståndets extract. protocolli af d:n 30 Sept. 1761,²²⁶⁵

styrmannen Lindblad, enligt borgareståndets extr. prot. af d:n [9 Junii]²²⁶⁶ 1762,

borgmästaren Ignatius, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 29 Augusti 1761,²²⁶⁷

---

²²⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 153.

²²⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 123.

²²⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 135.

²²⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 125.

²²⁶¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 122.

²²⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 239.

²²⁶³ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 278.

²²⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 129.

²²⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 252.

²²⁶⁶ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 238.

²²⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 112. Jfr prot. ovan 2 oktober 1761.

rådman Renhorn, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n [25 Maii]²²⁶⁸ 1761,

borgmästaren Schulten, enligt borgareståndets extractum protocolli af d:n 14 Septemb. 1761.²²⁶⁹

56 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli om pension för cancellierådet Engelcrantzes barn.²²⁷⁰

57 §. Föredrogs secreta deputations betänkande öfwer auditeuren Qveckfeldts besvär;²²⁷¹ och bifölls borgareståndets extractum protocolli af d:n 15 Junii 1762.

58 §. Föredrogs secreta deputations betänkande,²²⁷² angående rättigheten att besitta adeliga gods; och resolverades, att härmed må förfaras efter gammal lag.

59 §. Uplästes borgareståndets extractum protocolli af d:n 11 Sept. 1761,²²⁷³ angående ett öre silfwer:mt i 2:ne år för Sätters kyrka, samt ett annat protocollsutdrag från bemälte stånd af d:n 22 Febr. sidstl. om ett öre s:mt för Lühleå stad.

Hwarjemte h:r biskopen doctor Halenius anmälte Schöfde stads kyrka i Skara stift, som genom wådeld blifwit i grund förstörd. Och bewiljade ståndet ett öre s:mt i 2:ne år för berörde Säter, Lühleå och Schöfde städer. Dock undantages härifrån Finland och Göteborgs stift, i anledning af h:rar kyrkoherdarne Laihianders och Collinii erhindringar.

60 §. Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om ersättning till framledne landshöfdingen Piper, för någre förmåner,

---

²²⁶⁸ Tomrum lämnat i prot. Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 46.

²²⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 133.

²²⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 151.

²²⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 145.

²²⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 207.

²²⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 131. Jfr prot. ovan 14 september 1761.

som frångådt dess innehafwande landshöfdingesysla i Österbottn;²²⁷⁴ och bifölls den föreslagne pension för dess enkefru.

61 §. Deputation ankom från bondeståndet och gaf tillkänna, att bemälte stånd bifallit ridderskapets och adelens utlåtande angående ostindiska handelen.

Hemställte tillika om icke bondeståndets taleman och secreterare hwarthera må ihågkommas med lika gratification, som preste- och borgareståndens talemän; recommenderade till bifall bondeståndets extractum protocollii om förskoning för dem som blifwit angifne för oloflig bränwinstillverkning.

62 §. En deputation ankom likaledes från borgareståndet, som anmälte, att bemälte stånd hwad ostindiska handelen angår, sedan directeurne wid gamla compagniet blifwit hörde, stadnat i det slut, att det af öfwerste Löwen och brukspatron Finlay giorde anbud må emottagas, dock så, att riksens ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet tillika anhålla, det må sådane anstalter widtagas, att den ostindiska handelen icke nedlägges, utan häldre utwidgas, så att riket i anseende till främmande magter må därpå draga behörig förmån.

Deputerade anmälte tillika, att borgareståndet bifallit hwad ridderskapet och adelen för landtmarschalken projecterat, såsom ock att preste- och borgareståndets talemän undfå häften. Likaledes hade borgareståndet gillat, hwad ridderskapet och adelen, angående landtmarschalkens arfwode för framtiden utsatt.

Deputerade aflämnade äfwen extractum protocollii, angående Nyköpings qwarnar, och anhöllo, att ståndet behagade närmare se på den saken, som woro med besynnerliga omständigheter beledsagad.

62 §.²²⁷⁵ Föredrogs secrete utskottets extractum protocollii af d:n 18 Junii,²²⁷⁶ angående ersättning för öfwersten Ramsaij; och biföll ståndet hwad secrete utskottet projecterat, men på det sätt, att taga saken uti ytterligare öfwerwägande, sedan ridderskapet och adelen sig utlåtitt.

---

²²⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 84.

²²⁷⁵ Dubbelnumrering i både konc. och renskr.

²²⁷⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 175.

63 §. Ankom extractum protocolli från ridderskapet och adelen angående landtmarschalkens arfwode,²²⁷⁷ som med bifall straxt afsändes.

64 §. Likaledes extractum protocolli om gratification för preste- och borgareståndets talemän à 30 000 plåtar hwarthera, samt 15 000 plåtar för hwarthera bondeståndets talemän och secreterare, som likaledes med bifall borttskickades.

65 §. Föredrogs och biföllos 3:ne extracta protocolli från ridderskapet och adelen, angående riddarehuscancellisten Psilanderhielm och riddarehuskammereraren Kerstein, så wäl som riddarehussecreteraren Franc.²²⁷⁸

66 §. Föredrogs och bifölls bondeståndets extractum protocolli angående dess secreterare kongl. secreteraren Paléen.²²⁷⁹

67 §. Uplästes och bifölls secrete utskottet extractum protocolli af d:n 18 Junii, angående någon belöning för hans excellence herr riksrådet grefwe Rosen.²²⁸⁰

68 §. Föredrogs å nyo samt bifölls tulldeputations betänkande, om afskrifning wid arrendet, med mera,²²⁸¹ dock förklarade kyrkoherden h:r magister Wikman, det han häruti icke tager någon del.

69 §. Af denna anledning föredrogs secreta deputations betänkande, angående tullbetjentes tour;²²⁸² och biföll ståndet bondeståndets extractum protocolli, af d:n 15 och 17 Junii²²⁸³ angående öfwerinspectoren Norn och secreteraren wid generaltullarrendesocieteten.

---

²²⁷⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 70.

²²⁷⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 75, 76 resp. 74.

²²⁷⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 241.

²²⁸⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 182.

²²⁸¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 15. Jfr prot. ovan 18 juni.

²²⁸² Möjligen avses ett betänkande 15 maj i Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 226 (utan påskrift).

²²⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 231 (dat. 17 juni), 240 (dat. 15 juni).

70 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll af d:n [19 Junii]²²⁸⁴ angående encouragement för swartsmide; och förblef ståndet wid dess förr tagna beslut.

71 §. Genom en deputation aflämnade ridderskapet och adelen dess yttrande öfwer secrete utskottets extractum protocoll af d:n 25 Maji, angående educationsverket för kongl. arfprintsarne och kongl. printsessan. Aflämnade tillika extractum protocoll angående ombudsmansarfwoide wid banquen.²²⁸⁵

Sedan deputation afgådt förklarade ståndet sig förblifwa wid dess angående educationsverket, under d:n 15 hujus tagne beslut, som straxt expedierades.

72 §. Föredrogs och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om understöd för fabriqueuren Pastelberg.²²⁸⁶

73 §. Föredrogs secrete utskottets extractum protocoll af d:n 17 Junii²²⁸⁷ angående secreteraren Archenholtz, och biföll ståndet för honom en pension af 1 000 d:r silf:mt.

74 §. Föredrogs bondeståndets extractum protocoll af d:n [19 hujus]²²⁸⁸ angående secreteraren Hamrén, hwilket ståndet fant betänkeligit att bifalla.

75 §. Föredrogs secrete utskottets extractum protocoll af d:n 3 hujus, angående öfwerjägmästaren Gyllensverds ansökning,²²⁸⁹ som likaledes afslogs.

76 §. Föredrogs secrete utskottets ytterligare extractum protocoll af d:n 18 hujus, angående ostindiska handeln; och resolverades, att ståndet bifaller hwad de öfrige 3:ne stånden redan förklarar, angående antagande af det

---

²²⁸⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 73.

²²⁸⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 72.

²²⁸⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 92.

²²⁸⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 176.

²²⁸⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 242.

²²⁸⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 145, med bilaga.

anbud, som Löwen och Finlay med associerade giordt, dock så att Kongl. Maj:t i underdånighet anmodas, att i nåder tillse, det denna handel utan dependance och collision med främmande magter, till rikets nytta drifwes och utwidgas, enligit borgareståndets häröfwer afgifna extractum protocollī af detta dato.

76 §.²²⁹⁰ Föredrogs ett ytterligare extractum protocollī från ridderskapet och adelen af d:n 17 i denna månad, angående ryttmästaren Kronackers ansökning om Sannegården,²²⁹¹ och resolverades det Sannegården må förblifwa biskopssäte uti Götheborgs stift, men ståndet bifaller, det må emot den omrörde summan à 4 000 d:r s:mt, någon med Sannegården till för-måner och hemmantal jemngod lägenhet till ryttmästaren Kronacker under säteriesfrihet uplåtas.

77 §. I anledning därpå, att de öfrige stånden, med någon förmån ihågkommit sin betjening, så fant ståndet billigt, det notarius consistorii här i Stockholm magister Johan Brander, som under denna riksdag med all flit och färdighet gådt ståndet tillhanda såsom notarius secundus, och i synnerhet haft att sysla med så wäl ståndets, som de öfrige ståndens allmänna beswär, samt ståndets ecclesiastiqueärender, må af statsmedlen undfå en gratification af tu tusende d:r s:mt. Hwilket genom utdrag af protocollet hos de öfrige respective stånden skulle till bifall recommenderas.²²⁹²

78 §. Anmälte h:r biskopen doctor Beronius, att i händelse och emot förmodan rätta löparen af justitiædeputations betänkande om assessores consistoriorum, samt protocollsdeputations betänkande uti Stagnellska saken, jemte ståndets protocollsutdrager i bägge målen, skulle förkomma, det må tillåtas, att emot vidimerade afskrifter uttaga deputationernas i ståndet warande liggare, samt begära nya påskrifter ifrån stånden, på det dessa ärender må blifwa från ständerne expedierade.

Och blef detta af ståndet bifallit.

---

²²⁹⁰ Dubbelnumrering.

²²⁹¹ Ej återfunnet i Prästeståndets arkiv, vol. R 922. Jfr prot. 27 maj och 15 juni ovan.

²²⁹² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 155.

Efter middagen

1 §. Föredrogs och biföll ståndet landt- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande öfwer Södertelje stads ansökning om båtsmanshållet.²²⁹³

2 §. Föredrogs och bifölls bemälte deputations betänkande²²⁹⁴ öfwer 24 § af krigsbefällets beswär.

3 §. Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll under detta dato,²²⁹⁵ angående brukspatron Ugglas memorial om förslag till yppighets och öfwerflöds hämmande,²²⁹⁶ med mera; och resolverades, att detta memorial öfwerlämnas i underdånighet till Kongl. Maj:t, som i nåder häröfwer behagar förordna.

4 §. Föredrogs och bifölls bergsdeputations betänkande,²²⁹⁷ om sättet, att kunna samla en fond till upmuntran och belöning för dem, som arbeta the ädlare bergwerken.

5 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande om befrielse från manufacturafgift för rudimaterier och fabriqueswerktyg i gemen.²²⁹⁸

6 §. Uplästes och bifölls justitiædeputations extractum protocoll af d:n 11 Decemb. 1761, om lius för håfrätterne.²²⁹⁹

---

²²⁹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 25.

²²⁹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 19.

²²⁹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 77.

²²⁹⁶ Tryckt som: *Ödmjukt memorial. Til höglofl. ridderskapet och adelen, med de öfrige respective stånden, af bruks-patronen Leonhard Magn. Ugglas ingifwit, och hos ridderskapet och adelen upläst, den 8 junii 1762, med därtill hörande bilagor* (Stockholm 1762).

²²⁹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 915, nr 35.

²²⁹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 60.

²²⁹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 59.

7 §. Förekom discours om ridderskapets och adelens extractum protocollii, angående indragandet af det arfwode som wid banquen bestås till ombudsmän uti landsorterne.

Och yrkades å ena sidan af h:r kyrkoherden Wikman, h:r rar probstarne Meurling, Serenius, Mathesius och flere, att detta arfwode nu är onödigt och länder allenast banquen till gravation sedan riksens ständer med bancolånen tagit en annan författning.

Däremot anfördes af h:r rar biskoparne Filenius, Halenius, Menander och Körning, att ehuru bancolånen blifwit inskränkte, så beror dock banquens nytta därpå, att i landsorterne äro sådane personer, som wid de förr giorda låner och hwarjehanda undersökningar, som komma att verkställas kunna wara upmärksamma. I synnerhet försäkrade h:r rar biskoparne Filenius, Halenius och Körning, som warit ledamöter uti bancodeputation, hwad nytta denna anstallt haft, som äfwen icke utgör något besynnerligt object, men trodde, om det ändras, hafwa för ståndet i annat afseende nog betydande påföljder, då menniskeligheten härigenom kan blifwa rörd.

Efter ytterligare öfwerläggning begärtes proposition, som med Ja och Nej beswarades, och yrkades på votering, hwarwid ridderskapet och adelens extractum protocollii bifölls genom 18 röster, och afslogs af 12.

Dock kom sedermera, i anledning af h:r doctor Celsii hemställan, som under voteringen kom tillstädes, uti närmare öfwerwägande, med huru åtskilliga betänkeligheter detta ärende woro beledsagadt; och biföll ståndet enhälligt h:r probsten Mathesii förslag, att ehuru ståndet genom votering bifallit ridderskapets och adelens extractum protocollii, så må dock expedition innehållas, till dess man får närmare jemka saken, då utwäg torde finnas till det, att man å ömse sidor finner sig nögd.

8 §. Föredrogs justitiæ- samt kammar-, oeconomie- och commercedeputationernes betänkande²³⁰⁰ om en wiss tid till kronoräkenskapernes reviderande och observationers utfärdande däröfwer; och bifölls samma betänkande med den tilläggning, att kammarrevision är kronan ansvarig, om icke altsammans till den föresatte tiden är redigt.

---

²³⁰⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 75.

9 §. H:r biskopen doctor Menander erinrade, att de personer som varit ledamöter uti de angående finska hushållningen förordnade deputationer, woro genom Kongl. Maj:ts nådiga skrifwelse, uppå ständers tillstyrkande, försäkrade om någon belöning, och syntes sålunda billigt wara, att ehuru ståndet icke bifaller det af kammar-, oeconomie- och commercedeputation uppgifne förslag till desse ledamöters belöning,²³⁰¹ så må dock ståndet uti några gynnande ordasätt yttra, hälst man af ett kortt afslag skulle kunna taga en sådan mening, att ståndet till alla delar ogillat deras giöromål.

Ståndet biföll detta, och i anledning här af resolverades: att ståndet förklarar dess nöije öfwer denna förrättning; och som ståndet icke twiflar, det samtelige deputerade lika wärdigt fortfara, så will ock ståndet försäkra, att wid nästa riksdag med någon belöning dem ihågkomma, emedan sådant för denna gång ej låtit sig giöra.

10 §. Uplästes secrete utskottets extractum protocoll af d:n 17 Junii,²³⁰² angående ecclesiastiquewerket i Lappmarken, som af ståndet med nöije åhördes och bifölls. Men hwad angår tour för secreteraren wid kongl. direction, så biföll ståndet bondeståndets extractum protocoll af detta dato.²³⁰³

11 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, om betjeningen wid hospitals- och barnhusdeputation,²³⁰⁴ som bifölls med undantag af det, som förmäles om de 4 procent.

12 §. Föredrogs ²³⁰⁵ om Strömbacka bruk; och bifölls bondeståndets extractum protocoll af d:n 15.²³⁰⁶

13 §. Uplästes och bifölls borgareståndets extractum protocoll af d:n 15 Junii²³⁰⁷ angående dess vice secreterare Hagtorn.

---

²³⁰¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 175. Jfr prot. ovan 18 juni.

²³⁰² Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 173.

²³⁰³ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 243.

²³⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 81.

²³⁰⁵ Tomrum lämnat i prot.

²³⁰⁶ Tryckt i *BdP* 9, s. 655 f.

²³⁰⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 255.

14 §. Uplästes och bifölls bondeståndets extractum protocollis af d:n 10 Junii, angående cancellisten Bethén.

15 §. Notarien magister Brander upwiste räkning öfwer de medel, som ifrån stiftens influtit till ståndets archivi förnödenhet. Ståndet befant både riktigheten af denna räkning, såsom ock hwad nytta ståndet haft af detta sammanskott. Men som ståndets förnödenhet ännu fordrar åtskilligt, och i synnerhet att sielfwa rummet blir på ett ordenteligare sätt inrättadt, så innaföre med ett talemansbord och bänkar, som hos de öfrige stånden kan wara brukeligt, såsom ock en beqwämligare upgång samt rymligare förmak, hwartill fordras någon större omkostnad, med hwilken dock kyrkan icke lærer kunna graveras, så biföll ståndet, att den af presterskapet förut bewiljade afgift må i så måtto förökas, att för hwarje 10:de mantal, erläggas af hwarje pastorat 8 öre kopp:mt, och af pastores i städerna proportionaliter, hwilket fördenskull uti circularret kommer att anmälas.

Ståndet bewiljade äfwen 100 d:r s:mt årligen såsom arfwode för notarien wid Stockholms consistorium, som kommer att besörja så wäl detta, såsom ock i öfrigit hålla ståndets archivum i ordning, anskaffa de acter som kunna wara nödiga, samt completera Pahliska samlingen.

16 §. Föredrogs bondeståndets extractum protocollis af d:n _ angående tillökning på Swea och Götha håfrätters löner, och bifölls på det sätt, att Åbo håfrätt får lika med de öfrige håfrätter.

17 §. Uplästes bondeståndets extractum protocollis af d:n 20 Febr. 1762²³⁰⁸ angående baron Hummerhielm, hwilket ståndet fant betänkeligt att bifälla.

18 §. Föredrogs och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande om methoden till nybyggens anläggande i Lappland.²³⁰⁹

19 §. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocollis af d:n 16 Martii, angående myntmästaren Malmberg.²³¹⁰

---

²³⁰⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 168.

²³⁰⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 123, med bilaga.

²³¹⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 125.

20 §. Dito om afledne fendriken Planmans enkas pension.²³¹¹

21 §. Upwistes bondeståndets extractum protocollī af d:n 22 Maji,²³¹² angående Anders Trulssons i Repetuaröd och dess medsökandes beswär öfwer urskillningsdeputations afslagsresolution, som upsköts.

22 §. Föredrogs herr Gust. A. v. Siegrots memorial,²³¹³ och bifölls att dess broder kongl. secreteraren Carl Ludvig Siegrot må huggas med cancellie-rådsfullmagt och -lön på extra stat, till dess han blifwer werkeligen befordrad.

---

²³¹¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 153.

²³¹² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 144.

²³¹³ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 396.

År 1762 den 21 Junii

1 §. Uplästes och bifölls bondeståndets extractum protocolli af d:n 19 Junii angående commendanten Bahrmans tjenstebyte med ryttmästaren baron Krus.²³¹⁴

2 §. Föredrogs och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande angående allmogens i Götheborg och Bohus län ansökning, att hämta kalk från Norrige.²³¹⁵

3 §. Föredrogs kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande rörande allmänna hushållningen i lappmarken.²³¹⁶

4 §. Uplästes bemälte deputations betänkande om tiggareordningen,²³¹⁷ och bifölls, jemte de af borgareståndet, uti extractum protocolli af d:n 4 Maji²³¹⁸ gjorde anmärkningar, dock så, att ordet: smittosamma, i 4 §, går ut.

5 §. Uplästes och bifölls secreta handels- och manufacturdeputations betänkande²³¹⁹ n:o 134 om schäferiecommissarier.²³²⁰

6 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, om Tibells tertialrättighet af en observation.²³²¹

7 §. Uplästes och bifölls bem:te deputations betänkande om spannemålsprofwarens införande till allmänt bruk.²³²²

---

²³¹⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 246.

²³¹⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 78.

²³¹⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 180.

²³¹⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 86.

²³¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 213.

²³¹⁹ *betäkande* i prot.

²³²⁰ Betänkande nr 134 ligger ej på sin plats i Prästeståndets arkiv, vol. R 921.

²³²¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 162.

²³²² Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 126.

8 §. Uplästes och bifölls samma deputationens betänkande, angående redogörelsen för revisionsarbetet i kammarrevision emellan riksdagarne.²³²³

9 §. Dito, om Åbo academiehemmans befrielse från herredagspenningars erläggande.²³²⁴

10 §. Dito, angående räntehö till Strömsholm.²³²⁵

11 §. Dito, om förlängande af frihetstiden till älgars skiutande.²³²⁶

12 §. Föredrogs secreta deputationens betänkande,²³²⁷ om åtskilligas besvär öfwer vice corporalen wid drabanterne von Ekstedts befordran, hwarwid först bifölls det särskilda votum, men blef sedermera däröfwer ytterligare discourerat.

13 §. Företogs hwad som återstod af så wäl allmogens som städernas allmänna besvär; och resolverades öfwer hwar § såsom å ståndets liggare finnes antecknat.

14 §. Uplästes och bifölls kammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande om skattelösn å hemmanet Snöfterup²³²⁸ uti Skurby sochn och Malmöhus län.²³²⁹

15 §. Uplästes och bifölls bondeståndets extractum protocollii af d:n _ [Junii]²³³⁰ angående häradshöfdingen Carssell.

16 §. Dito af d:n 13 Augusti 1761 om häradshöfdingen Broström.²³³¹

---

²³²³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 189.

²³²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 118.

²³²⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 76.

²³²⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 125.

²³²⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 205.

²³²⁸ Rättat efter konc.; i prot.: *Snöfterup*.

²³²⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 187.

²³³⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 247. Datum utelämnat både i protokollsutdraget och i prästeståndets prot.

17 §. Föredrogs å nyo bondeståndets extractum protocollis af d:n [29 Augusti]²³³² om häradshöfdingen Hvasser; och förenade sig ståndet med borgareståndets tilläggning, att notarien Agorell, antingen uti Kongelf eller ock någon annan stad, hwarest han winner borgerskapets förtroende och underdånigt förslag, må däruppå i nåder undfå borgmästarefullmakt.

17 §.²³³³ Uplästes och bifölls bondeståndets extractum protocollis af d:n 13 Aug. angående häradshöfdingen²³³⁴ Planck.²³³⁵

18 §. Dito, af d:n 4 Septemb. 1761 om notarien och vice häradshöfdingen Gabriel Franc.²³³⁶

19 §. Dito, kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande om notarien Hyllengren.²³³⁷

20 §. Dito om cancellisten Tullberg.²³³⁸

21 §. Dito om kammarskrifwaren Broberg.²³³⁹

22 §. Uplästes och bifölls håfjunkaren von Böhnens memorial²³⁴⁰ om befordran.

23 §. Uplästes och bifölls secreta deputations betänkande om kammarrevisionsrådet Åkerhielm.²³⁴¹

---

²³³¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 248.

²³³² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 87. Jfr prot. ovan 19 juni.

²³³³ Paragrafen har samma nummer som föregående.

²³³⁴ Läs: *hofrättsrådet*.

²³³⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 145.

²³³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 127.

²³³⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 174.

²³³⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 172.

²³³⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 173.

²³⁴⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 58.

²³⁴¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 177.

24 §. Dito bondeståndets extractum protocolli af d:n 19 hujus om dess cancellister Cygnell och Rudberg.²³⁴²

25 §. H:r probsten doctor Serenius gaf tillkänna huruledes man uti expeditiondeputation blifwit warse, det bondeståndet icke åtagit sig någon bewillning för Fahlu stad; och alldenstund ridderskapet och adelen åtagit sig den samma med det wilkor, att de öfrige stånden därtill likaledes samtycka, så hemställte h:r doctorn, huruwida ståndet will sig denna bewillning åtaga; och resolverades att ståndet i anseende till dessa omständigheter finner betänkeligt att samtycka till denna bewillning, hwilket genom utdrag af protocollet hos expeditiondeputation skulle gifwas tillkänna.

26 §. Föredrogs justitiæ- och bergsdeputationernas betänkande,²³⁴³ om præsidii förande uti Sala bergsrätt; och biföll ståndet borgareståndets extracta protocolli af d:n 5 Decemb. 1761 och 24 Maji 1762.²³⁴⁴

27 §. Föredrogs å nyo secrete utskottets extractum protocolli af d:n 18 Junii angående öfwersten Ramsai,²³⁴⁵ och föreslogs af åtskillige, hwilket ock genom votering af 23 röster emot 12 blef bifallit, det må bemälte öfwerste undfå i ett för allt och utan vidare tilläggning 12 000 plåtar.

28 §. Genom en deputation hemställte borgareståndet, om icke arfwode för bondeståndets taleman och secreterare kunde med 5 000 plåtar förökas, hwilket borgareståndet för sin del bifallit.

29 §. Föredrogs och bifölls borgareståndets extractum protocolli af detta dato,²³⁴⁶ angående tour för öfwerstlieutenanten Göös.

30 §. Dito bemälte stånds extractum protocolli angående lön för lagmännen och informatorerne för kongl. printsarne Woltemat och Benzelstierna.

---

²³⁴² Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 244.

²³⁴³ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 32.

²³⁴⁴ Protokollsutdraget 24 maj 1762 i Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 242.

²³⁴⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 175. Jfr prot. ovan 19 juni.

²³⁴⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 246.

31 §. Föredrogs extractum protocolli från kongl. rådkammaren af d:n 1 Decemb. 1761 angående secreteraren Ebeltoft, jemte bondeståndets extractum protocolli af d:n 9 Junii, hwilket sednare bifölls.²³⁴⁷

32 §. Föredrogs secreta deputations betänkande²³⁴⁸ om öfwerstlieutenanten gref Casimir Levenhaupt; och resolverades: det klaganden må niuta sin tour till godo, ock undfå öfwerstefullmagt i arméen, dock utan äldre öfwersteliutenanters præjudice.

33 §. Föredrogs secreta deputations sluteliga berättelse om dess arbete,²³⁴⁹ samt tillstyrkande angående någon författning wid sakernas föredragande uti Kongl. M:ts rådkammare.

Häröfwer yppades någon discours och trodde en del af ståndets ledamöter, att dessa författningar skulle hafwa mycken nytta med sig.

H:r probsten doctor Serenius hölt före bäst wara att låta förblifwa wid förra wanligheten, i synnerhet som ståndet nu icke hade tillräckelig tid att upläsa och öfwerwäga altsammans. Uppå begäran anställes votering, då deputations betänkande bifölls af 36, men afslogs af 2:ne röster.

34 §. Föredrogs och bifölls justitiædeputations betänkande öfwer Kongl. Maj:ts nådiga proposition i justitiæ ärender.

35 §. Föredrogs och bifölls bondeståndets extractum protocolli af detta dato, angående någon belöning för riksrådet friherre Löwenhielm.²³⁵⁰

36 §. Föredrogs å nyo secreta deputations betänkande²³⁵¹ om åtskillige öfwersteliutenanters beswär; och resolverades, att öfwersteliutenanterne Rosen och von Balzar må wid deras tour bibehållas, som genom utdrag af protocollet blef communicerat.²³⁵²

---

²³⁴⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 131.

²³⁴⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 148.

²³⁴⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 228.

²³⁵⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 146.

²³⁵¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 913, nr 122. Jfr prot. ovan 28 maj, 15 och 16 juni.

²³⁵² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 153.

37 §. Föredrogs och bifölls borgmästaren Frises memorial,²³⁵³ angående öfwerstlieutenant gref Knut Posse, såsom ock

38 §. det öfwerstlieutenanten gref Mejerfeldt må hugnas med öfwerste-fullmagt i arméen.

39 §. Föredrogs secrete utskottets extractum protocolli²³⁵⁴ angående architectern Schutzers belöning för dess upwaktning hos Hännes Kongl. Maj:t Drottningen, som bifölls, med tilläggning, att den föreslagne pension räknas från år 1748.

40 §. Föredrogs justitiædeputations betänkande angående capitaine Hammarhielms reparation för dess lidande.²³⁵⁵ Och lät ståndet bero wid det, att ridderskapet och adelen gifwit till Hammarhielm 6 000 d:r kopp:mt.

41 §. Dito om friherren och présidenten v. Höpkens fullmäktigskap wid riksens ständers banco.²³⁵⁶

Häröfwer resolverades ej något, men bifölls af gifwen anledning secrete utskottets extractum protocolli om riksrådet friherre Palmstiernas pension.²³⁵⁷

42 §. Föredrogs och bifölls secrete utskottets extractum protocolli af detta dato,²³⁵⁸ om någon tillökning wid beneficii- och benådningssaten.

43 §. Dito borgareståndets extract:m protocolli af d:n 12 Junii²³⁵⁹ angående secreteraren Kahl.

---

²³⁵³ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 127.

²³⁵⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 150.

²³⁵⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 80.

²³⁵⁶ Sereta utskottets protokollsutdrag, dat. 21 juni, i Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 181, med påskrift om att det upplästs samma dag.

²³⁵⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 107.

²³⁵⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 160.

²³⁵⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 244.

44 §. Dito, bondeståndets extractum protocolli af d:n [15 Junii]²³⁶⁰ angående häradshöfdingen Berger.

45 §. Dito, justitiædeputations betänkande om äktenskapsskilnad emellan capitain Hästskou och²³⁶¹ dess fru.²³⁶²

46 §. Föredrogs kammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande om förmyndarekammaren i Stockholm;²³⁶³ och instämde ståndet med ridderskapet och adelen, som bifallit deputations betänkande jemte öfwerståhållaren friherre Langtinghausens memorial.²³⁶⁴

47 §. Föredrogs och bifölls secrete utskottets extractum protocolli af d:n 21 Junii angående håfförtäringen.²³⁶⁵

48 §. Dito, borgareståndets extractum protocolli af d:n 24 Apr. angående capitain von Kocken.²³⁶⁶

49 §. Dito justitiædeputations betänkande om länsskillnad i Wästerbottn.²³⁶⁷

50 §. Föredrogs och bifölls bondeståndets extractum protocolli af d:n 17 Junii angående landshöfdingen friherre Pehr v. Psilander.²³⁶⁸

51 §. Dito bondeståndets extractum protocolli af d:n 19 Junii om auditeuren Anders Segerdal.²³⁶⁹

---

²³⁶⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 249.

²³⁶¹ Upprepat i prot.

²³⁶² Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 72.

²³⁶³ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 139.

²³⁶⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 227.

²³⁶⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 180.

²³⁶⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 243.

²³⁶⁷ Prästeståndets arkiv, vol. R 914, nr 68.

²³⁶⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 232.

²³⁶⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 129.

52 §. Föredrogs bemälte stånd's extractum protocolli af d:n 25 Sept. 1762,²³⁷⁰ angående notarierne uti commercecollegio Broman och Rosenborg, samt fiscalen Ternell; och emedan den förstnämde är intagen uti något förewarande accord, och den sidsta afsagt sig denna befordran, genom skrifteligt utlåtande af detta dato, så bifölls, det Rosenborg må blifwa commissarius i commercecollegio.

53 §. Föredrogs å nyo borgareståndets extractum protocolli om Bungen-cronska accordet,²³⁷¹ samt commercerådets tillökning, som blef afslagit.

54 §. Föredrogs och bifölls secreta handels- och manufacturedeputations betänkande om rådman Kohls mullbärsplantage.²³⁷²

55 §. Föredrogs secreta deputations betänkande öfwer assessoren Johan Linderstedts besvär, och resolverades, att som Linderstedt dessa sina besvär nu ej vidare yrkar, än att han emot sina wederlikar må warda bibehållen wid sin förut ägande tour, och att i följe däraf undfå sin håfrättsrådsfullmakt af samma dato med den ledamot i kongl. Götha håfrätt, som näst efter Linderstedt yngre assessorsfullmakt innehaft, så låter och ståndet därwid bero, samt bifaller, att assessorn Linderstedt med en sådan fullmakt hugnas.

56 §. Föredrogs och bifölls secreta utskottets extractum protocolli,²³⁷³ angående gymnasii- och scholæstaterne i Strengnäs.

57 §. Föredrogs och bifölls kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande öfwer håfsecreteraren Svahns sökte utbrytning utur Gripenmarkska kronofördringen.²³⁷⁴

---

²³⁷⁰ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 218.

²³⁷¹ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 132. Enligt påskrift hade detta föredragits hos prästeståndet 17 juni 1762, vilket inte framgår av protokollet ovan.

²³⁷² Prästeståndets arkiv, vol. R 921, nr 61.

²³⁷³ Prästeståndets arkiv, vol. R 909, nr 179.

²³⁷⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 917, nr 148.

58 §. På anmälan bifölls den tillägning som borgareståndet giordt wid statsfångarne angående prestmannen Forbus och borgaren Drake.

59 §. Föredrogs och bifölls justitiædeputations betänkande om justitiæ-ärenders drift.

60 §. Ståndet gick ned i kyrkan att biwista riksdagsgudstiensten.

År 1762 den 22 Junii

1 §. Högwördigste herr archibiskopen tillika med samtelige stånden tackade h:r biskopen doctor Menander för dess wackra predikan, och förklarade sin önskan, det samma predikan må blifwa tryckt, hwilket herr biskopen äfwen låfwade.²³⁷⁵

2 §. Som ståndets ledamöter till största delen nu resa bortt, så utnämdes till ledamöter uti expeditionsdeputation:

superintendent. h:r doct. Lutkeman,

kyrkoherden h:r doctor Celsius,

kyrkoherden h:r magist. Werander, eller så länge han är hindrad af secrete utskotts expedition, probsten h:r magist. Mathesius, som någon tid ännu blifwer här,

professoren h:r doctor Gadolin,

ståndets notarius magist. Stenbeck och notarius secundus magist. Brandt,

hwaröfwer extracta protocolli utfärdades.

3 §. Discourerades angående ståndets circular, och upwiste notarien förteckning på de puncter, som tid efter annan blifwit anmärkte, dels uti sielfwa ståndet, dels uti ståndets ecclesiastiquedeputation, hwilka nu af ståndet gillades; och undfick notarien befallning att upsätta detta circular, som se-

---

²³⁷⁵ Tryckt som: *Gudsfruktan, som et medel til enskildt och allmän sällhet; förestäld, under Hans Kongl. Majestets, Hans Kongl. Höghets Kron-prinsens, samt riksens råds och ständers närwaro; i en predikan, som wid riksdagens slut, den 21 junii, 1762, i Stockholms stads Stoor kyrka hållen är.*

dermera samma hos högwördigste herr archibiskopen i närwaro af de ledamöter som ännu blifwa qwar, kommer att justeras.

4 §. Utnämdes deputerade att hos de öfrige stånden taga afsked, hwarwid h:r superintendenten doct. Lutkeman förde ordet.

5 §. H:r kyrkoherden magister Wikman inlämnade afl:ne kyrkoherden h:r doctor Forskåls och afl. domproben h:r doctor Liungbergs anmärkningar wid h:r probsten Hiortsbergs cateches,²³⁷⁶ som lades ad acta.

6 §. Deputation ankom från bondeståndet, anförd af Otto Olsson, som tog afsked af ståndet.

7 §. Kyrkoherden magister Kollinius begärte, det uti protocollet må intagas, att alldenstund ståndet ej kommit att utlåta sig angående riksdagsmäns wäljande från stiftet, som dock war tillämnat, så förbehöllo h:r kyrkoherden på det kraftigaste sina committenter från Elfsborgs län och Göteborgs stift den rätt, som riksdagsordningen dem tillägger, så att, om framdeles så godt synes, dem, såsom innefattande 3:ne af de största contracterna i stiftet, må wara obetagit, hitsända till riksdag, egen fullmäktig, besynnerligen om presterskapet i Halland och Bohus län skulle fortfara, att icke wilja i agt taga en wiss ordning emellan de tre divisionerna i stiftet.

H:r kyrkoherden Klot påstod äfwen, det måtte samma rättighet blifwa dess committenter förbehållen.

Ståndet erindrade sig, huruledes så wid denna som förra riksdagen någon oreda warit, att flere riksdagsmän ankommit från Göteborgs stift, än 1727 års convention innehåller. I synnerhet hade denna oreda förmärkts från Bohus län, hwarifrån h:r probsten doctor Wahlborg och h:r kyrkoherden Klot nu äro; och synes detta däraf härröra, att en del contracter påstå, det år 1726 någon öfwerenskommelse woro skedd i stiftet, i följe hwaraf Elfsborgs län har en fullmäktig, Halland också en, och Bohus län likaledes en, men från sidstnämde län på det sätt, att de 2:ne contracter Vikorne och Elfsysslet med hwarannan alternera; andre åter wilja påstå, att denna con-

---

²³⁷⁶ Jonas Hjortsberg Larsson: *Catechismi förhör, efter en naturlig ordning, til förklaring öfwer doctor Martini Lutheri cateches ...* (Strängnäs 1756).

vention woro sedermera uphäfwen. Och aldenstund detta kommer an på stiftets afgjörande, så fant ståndet bäst wara, att genom bref anmoda biskopen h:r doctor Lamberg, det må wid tillfälle af prestmöte, en sådan författning blifwa widtagen, som kan både på det ena och det andra stället förekomma alla olägenheter, samt tjena så wäl consistorio wid utskrifningen till riksdagsmannawal, som de wäljande till efterrättelse. Och förwäntar ståndet att till nästkommande riksdag af samma författning få behörig del.

7 §. I anledning af denna discours fant ståndet äfwen för godt, det må hädaneftre ifrån Stockholms stads consistorium trenne riksdagsmän wäljas, utom præses consistorii, såsom tillförene en eller annan gång warit wanligt.

8 §. H:r biskopen doctor Filenius, h:r professorn doctor Hydren och kyrkoherden h:r doctor Celsius anmälte till hwad summa utgifterna wid ståndet kunna stiga, och bewiljade ståndet därtill 250 d:r af hwarje stift, som utgör 4 000 d:r kopp:mt.

9 §. Genom en deputation, som anfördes af justitiarien Faxell, tog borgareståndet på wanligt sätt afsked.

10 §. Likaledes ankom en deputation från ridderskapet och adelen, anford af friherre Cederhielm, och tog afsked af ståndet.

11 §. Återkommo ståndets deputerade, som å ståndets wägnar tagit afsked hos de öfrige stånden.

12 §. Sedan sålunda i Herrans namn, altsammans war slutadt, tog högwördigste herr archibiskopen och taleman, genom ett lämpeligt tal, ett ömt afsked af ståndet, som af biskopen i Lindköping h:r doctor Filenius, å ståndets wägnar beswarades.

Sluteligen och efter förrättad sång och bön, åtskildes ståndet under inbördes tacksäjelse och lyckönskan.

In fidem protocolli

Joh. Stenbeck. J. Brander.

BILAGOR TILL PRÄSTESTÅNDETS RIKSDAGS-

PROTOKOLL

1760–1762

1.

*Prästeståndets allmänna besvär**(Flertalet paragrafer i Prästeståndets arkiv, vol. R 915.)*

§ 1.

Om sabbatens helgande, och at resor m. m. ej på
helgedagar måge ske.

Ehuruwål de nådigste förordningar som tid efter annan äro af Hans Kongl. Maj:t utfärdade, om sabbathens helgande, finnas wara så tillräckeliga, att intet vidare stadgande härutinnan behöfwes, dock som dageliga förfarenheten witnar, huruledes efterlåtenhet hos wederbörande uppsyningsmän, cronobetjante och domare gör, att wärkställigheten i efterlefwande och hör-sammande icke, likmätigt högstbemälte kongl. förordningar, utöfwes, så nödgas presterskapet anhålla, att sådana anstalter, så i städerna som på landet, widtagas måtte till sabbathens helgande, att Guds wrede och straff ej öfwer land och rike drages.

I synnerhet förtjänar följande Kongl. Maj:ts och riksens höglofl. ständers upmärksamhet, och trängande åtgärd, att durchmarcher, resor och skjutsfärder, så med resande personer, som köpmansforor, utan afseende på sön- och helgedagar, företagas och fullföljas. Allmänna lagen stadgar wäl, i missgärningsb:n III cap. 8 §, att inga resor skola till lands eller sjöss i staden eller på landet, före än gudstjänsten är ändad, företagas. Kongl. gästgifwareförordningen af d. 12 Decemb. 1734 förmår äfwen i 17 §, att på sön- och högtidsdagar tillåtes ingen, utan i högsta nödfall, att anträda resor. Men som förfarenheten witnar, att resande personer och äfwen foror utan afseende på sabbath eller högtidsdag, af gästgifwarena och forbönder på landet genom skjuts fortskaffas, ehuru gästgifwaregårdarna ligga bredewid kyrkan, och de resande, samt gästgifwaren feck och betjänter, der kunna beqwämligen gudstjänsten biwista, så anhåller presterskapet, att gästgifwarne, så i städerna som på landet, måtte, wid det i lagen och högstbemälte kongl. förordning stadgade witet, warda förbudne, att för-middagen, och innan gudstjänsten fulländad är, med skjutshästar förse någon annan, än courierer och postförare, samt att i städerna, under guds-tjänsten, ingen genom tullarna in- eller utsläppes och att presterskapet må tillåtet warda, wid sådana kyrkor, som ligga in till gästgifwaregårdarna,

och stora landswägar, under samråd med soknemännen, på de wanliga soknestämmor, foga den anstalt, att bomar af trä warda öfwer wägarna satta och med lås försedda, till detta oskicks förekommande.

Men som för det människliga öfwerdådet icke nog stränga lagar kunna stiftas, så anhåller äfwen presterskapet, att den, som på dessa bomar någon wäldswärkan föröfwar, må till 20 dal. silf: rmt böter warda förfallen.

§ 2.

Om pædagogiers inrättande på landet²³⁷⁷

Till underdånigst följe af Kongl. Maj:ts nådigste skrifwelse till consistorierne under d. 13 Novemb. 1741, och consistoriernas deruppå grundade författning, äro barnalärare i flera församlingar, med församlingarnas friwilliga bifall, antagne, och en wälsignad wärkan derutaf rönt. Men som några församlingar icke welat beqwäma sig dertill, icke af den orsak, att de kunnat eller welat bestrida nödwändigheten af en sådan författning, utan emedan de stå i den tankan, att den icke worde af riksens ständer understödd och antagen, alltså anhåller presterskapet, att detta högwigtiga mål, som rörer ungdomens i riket timeliga och ewiga wälfärd, må så christeligen påtänkas och afslutas, att hwarje församling förbindes antaga barnalärare på de ställen, hwarest kläckarena icke kunna enligit kyrkolagen bestrida en sådan syssla. Men hwad tiden angår om året, då det beqwämligen ske kan, efter hwarje ords beskaffenhet, och hwad en sådan barnalärare skall hafwa i lön, samt hwarest han skall göra sin tjänst, det må komma an uppå öfwerenskommelse wid en allmän soknestämman, hwarwid landshöfdingens och consistorii fullmäktige böra wara tillstädes, och så afgöra saken, att den winner sitt påsyftade ändamål, som är ungdomens grundeliga underwisning i christendomen, och det under kyrkoherdens och contractprobstens uppsigt och strängaste answar, att allt ordenteligen tillgår och efterlefwes, som i soknestämman warder förafskedadt.

---

²³⁷⁷ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

§ 3.

Om recommenderade prästers befordran til regale och
ej consistorielle gäld.

Then märkeliga skilnad, som både kongl. kyrkoordningen, presterskapets privilegier och flera kongl. förordningar, göra och utstaka emellan the så kallade *regale och consistoriele prestegälden*, i kraft hwaraf, hwad lägenheternas besättande widkommer, folket uti de senare gälden förbehållet sig sjelfwa och allena den rättighet, att kalla prest, som uti de förra blifwit med konungamagten combinerad. Denna skillnad medförer äfwen och innebär en oumgängelig nödwändighet deraf, att församlingarna denna sig förbehålla rättigheten, till hela dess widd, obehindrade få utöfwa. Men skall detta ske, så måste äfwen consistorierna, hwilka å ämbetes wägnar äga, att wid dessa tillfällen gå församlingarna med missiver och förslag till handa, uppå ed och efter lag få denna skyldigheten efter yttersta samwete fuldgöra, utan att deruti wid existerande casus bindas genom speciela kongl. befallningar, så wida genom dem då för någon del disponeras öfwer en rätt, hwilken församlingarna icke från sig lämnat.

Presterskapet wördar underdånigst then rättighet, som är Kongl. Maj:ts Höghet tillständig, att, uppå riksens ständers underdånige föreskrifter, befordra wärdiga män. Men så lærer dock en sådan Kongl. Maj:ts höga åtgärd icke kunna ske på annat sätt, och i någon annan ordning, än rege-ringslagarna föreskrifwa wid alla andra befordringar, som af Kongl. Maj:t i nåder wärkställas; följakteligen icke sträcka sig derhän, att wederbörande ämbetsmän befallas upföra den i så måtto recommenderade på ett förslag, som icke kommer att Hans Kongl. Maj:t i underdånighet præsenteras. Warande wid prestelägenheter detta så mycket besynnerligare, som en riksens ständers föreskrift skulle på sådant sätt till dess fullbordan blifwa underkastad en församlings votering, hwilken lika fullt då äger, att genom sin pluralité sluteligen decidera om den recommenderade prestmannens befordran.

I anseende hwartill, och alldenstund presteståndet, utaf riksdagsrelationerna ifrån stiften, funnit något sådant sedan sista riksdag wara passeradt, ty håller sig ståndet förbundet i underdånighet anhålla, det ett slikt intrång uti församlingarnas och consistoriernas rättigheter för framtiden måtte förebyggas, och Hans Kongl. Maj:t allernådigst förklara, att, om och när framdeles hos Hans Kongl. Maj:t, af riksens ständer, någon prestman i under-

dånighet skulle anmälas, att till någon kyrkoherdelägenhet i nåder befordras, en sådan befordran, icke mindre än den, hwarmed Hans Kongl. Maj:t sjelf skulle allernådigt finna att någon borde belönas, då skall ske till ett regalt, men icke till ett consistorielt pastorat.

§ 4.

[Om annex- och mensalhemman i Bohuslän.]²³⁷⁸

Presteståndet anhåller i underdånighet, att obehindradt och utan någons förtydning få till godo njuta 7 § i Kongl. Maj:ts nådiga resolution på presterskapets allmänna besvär af d. 23 Decemb. 1747, så att presterskapet i Bohus län måga, lika med det öfriga presterskapet i riket, fritt och oqwaldt njuta sina urgamla annex- och mensalhemman, hwaraf presterskapet äger böxelen, det är tagan eller städjan, jämte flera räntor, frie och oturberade ifrån allt intrång, på sätt som de både förr och efter fredstractaterna åtnjutit hafwa, samt följakteligen, att Kongl. Maj:ts resolution på presterskapets i Bohus län enskylte besvär af d. 4 Martii 1734 § 8 och Kongl. Maj:ts resolution på Bohus läns dragoneregementes besvär af d. 15 septemb. 1738 § 3, såsom bägge genom högstberörde resolution af år 1747 § 7 uphäfne, icke på något sätt måga läggas dem i vägen, utan berörde 7 § å alla orter i riket helig hållas, samt der något skatteköp twärt deremot skulle sedan år 1747 d. 23 Decemb. wara bewiljadt, det då, enligt merhögstberörde 7 §, som grundar sig på så många deruti upräknade kongl. resolutioner och privilegier, må återgå, och presterskapet oqwaldt åtnjuta, hwad de af ålder njutet hafwa.

§ 5 [återtagen].²³⁷⁹

Skånske prästerskapets befrielse från wägrödning och brobygnad.

Att presterskapet af ålder warit befriadt ifrån wägrödning, ses tydeligen af 1675 års privilegier för presterskapet och 7 §. Men att icke samma ord finnes uti 1723 års privilegier, kan så mycket mindre bewisa, att presterskapet bör en sådan wägrödning widkännas, som 3 § i sistnämnda privilegier tydeligen försäkrar presterskapet, att *oförändradt* och oförryckt njuta och

²³⁷⁸ Rubriken satt av utgivaren.

²³⁷⁹ Paragrafen återtog på prästeståndets begäran enligt allmänna besvärstutionens protokoll 29 april 1761 i Prästeståndets arkiv, vol. R 915. Den ersattes sedan av en ny (se nedan).

behålla sina wälfångna friheter. Thessförutan när man jämförer 7 §§ uti högståberopade bägge privilegier, finner man uti 1675 års privilegier icke stadspresterne nämde, när der talas om befrielse från wägrödning, utan det omröras allenast presterna på landet. Men uti 1723 års privilegier nämnas i detta mål stadspresterne, och ej presterne på landet. Hwaraf man tycker sig kunna göra det rena slut, att, när stadspresterne beswärat sig deröfwer, att de ej fått njuta samma privilegier, som deras ämbetsbröder på landet, så äro uti 1723 års privilegier de, som förr varit lidande, nämde, men de senare, som oklandradt njutet privilegierne till godo, förtegade, helst deras rätt tillföre uti 3 § blifwit stadfästad. I stöd af detta, hoppas i synnerhet skånska presterskapet, att blifwa för all wägrödning, så wäl som ock brobyggnad, befriade.

§ 5 [ny].

Bäckenpgr.²³⁸⁰

Enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref d. 26 Oct. 1687, är thet Kongl. Maj:ts nådiga förordning, att hvar gemen soldat, swentjänare, ryttare och båtsman skall, så länge the wistas hemma i landet, och icke uti fält eller på com-menderingar stadde äro, gifwa sin kyrkoherde årligen uti ett före allt 12 öre s:mt eller 3:ne dagswärken; hvilken afgift i Finland genom kongl. förordningen d. 23 Febr. 1694 blifwit till 8 öre s:mt förminskad. Och ehuruwäl förenämde manskap, då de wistas uti fält, förklaras frie och ledige för thessa 12 öre s:mt eller dagswärken, kan dock meningen dermed endast wara, att wederbörande församlings kyrkoherde, der de hemma wistas, icke får af dem upbära en sådan rättighet, då de äro uti fält, men att den dock då till fältprestenskapet, under namn af bäcken- eller månadspenningar, ifrån äldre tider ständigt plägat utgöras, det intygar ibland annat Kongl. Maj:ts nådiga bref till öfwersten N. N. d. 15 Octob. 1688, af innehåll, att som det en lång tid varit practicabelt, att presten och barberaren hafwa njutet af hwar knekt månatligen ett hwitt runstycke, för det beswär och omak, de för dem i en och annan måtto hafwa måste, så will Kongl. Maj:t, att således härefter dermed förblifwa skall, och denna afkortningen presten och fältskären framgent till godo komma. Härmed öfwerensstämmer jäm-

---

²³⁸⁰ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

wäl Kongl. Maj:ts resolution på öfwerstens wid dess lifgarde N. N. memorial af d. 11 Jan. 1689, med den tillägning, att öfwer- och under-officerare kunna, när de om skriftermål sig anmäla, hwar och en efter sitt frivilliga och otwungna behag, sig hos predikanten infinna. I grund häraf har ock denna inkomst blifwit för regementsfältskärerna till 1 öre s:mt, samt presterna wid de tyska regementen till 1 skilling af man hwarje månad i nyare tider faststald; hwilket ock skedt wid Österbotns indelta infanterieregemente, af den uttryckeliga orsak, att Kongl. Maj:t sedt, det sådant för detta varit bewiljadt igenom nyssanförda kongl. bref af d. 15 Oct. 1688. Men som wid de öfriga regementen fältpresteskabet under nu påstående krig måst sakna denna inkomst, såsom i nyare tider icke af Hans Kongl. Maj:t för dem i nåder confirmerad, ty nödsakas de om en sådan confirmation i underdånighet anhålla, hälst grunden till dessa penningars betalande i fält är en och den samma wid alla regementen, och härigenom intet annat begäres, än hwad af ålder varit wanligit för presterna i fält att njuta, till bi-behållande hwaraf thet wore önskeligit, att till allmän lag blefwe stadgadt, thet hwar och en af manskapet och drängar böra efter äldre förordningar betala till sina prester i månaden, der swenska myntet är gångbart, ett öre s:mt, och i Tyskland en skilling, samt att officerare, underofficerare och deras wederlikar för sig och sin betjäning, efter eget behag och godtycko, sig hos presterna infinna.

§ 6 [återtagen].²³⁸¹

Kyrkors och prästebords ägotwister.

Emedan thet befunnits, att kyrkornas och prestebordens fasta tillhörigheter, nu på ett, nu på annat sätt, blifwa them ifrånkände, utan att then i 5 § af presterskapets privilegier år 1723²³⁸² föreskrefne methoden blifwit till alla delar i akt tagen, i synnerhet att det i dessa privilegier åberopade högstsäl. konung Gustav I:s bref d. 26 Maj 1538 lika som kommet i förgätenhet och ägotwister, som röra kyrkor eller prestebord, icke till Kongl. Maj:ts eget

²³⁸¹ Paragrafen återtog på prästeståndets begäran enligt allmänna besvärstutionens protokoll 16 juni 1761 i Prästeståndets arkiv, vol. R 915. Den ersattes sedan av en ny (se nedan). En tidigare version av den återtagna paragrafen, med rubriken Kyrkojordars refraction, ligger i samma volym.

²³⁸² Se Modée 1, s. 488 f., där även de här åberopade breven 1538 och 1617 är återgivna.

nådiga afdömande öfwerlämnas, ty anhåller presterskapet i underdånighet, att thetta höga konungabref, såsom hwaruppå en del af presterskapets privilegier sig stöder, måtte, såsom en tryggelig lag, å nyo och i så måtto blifwa confirmeradt, att det, jämte den år 1617 therå gifna confirmation, af kongl. tryckeriet, allom till rättelse, särskildt utkommer.

§ 6 [ny].

Capellansborden i Halland ang:de.

Presterskapet anhåller i underdånighet att ej allenast samtelliga capellanerne i riket måga i nåder blifwa bibehållne wid de boställshemman, som af dem nu innehafwas, på det sätt och med de förmåner, som kongl. resolutioner och de utfärdade immissionsbref innehålla, utan ock, att de capellaner i Halland, som sedan år 1719 undfått boställen, och uti de samma genom Kongl. Maj:ts och riksens cammarcollegium samt konungens befallningshafwande ärhållet immission, utan minsta förbehåll att betala någon del af hemmansröntan, må njuta denna sin rätt till godo och, såsom de, genom Kongl. Maj:ts nådiga utslag af d. 8 Julii 1761, äro befriade för den efterräkning, som kongl. cammarrevision d. 31 Januarii 1759 gjordt ifrån år 1754 uppå hemmansröntan, äfwen för närwarande och tillkommande tid, uti sina fattiga och trånga wilkor, få hugna sig af sådan befrielse, besynnerligen som de ej allenast, innan åberopade efterräkning af kongl. cammarrevision skedde, enligt de undfångna immissionsbref den samma åtnjutet, utan ock hela deras boställsrönta ej öfwerstiger, utan i somliga härader är mindre, än hwad deras wederlikar i Götha rike, i proportion efter hemmanens storlek, hafwa af sina boställen.

§ 7 [återtagen].²³⁸³

[Om stapelstäders inrättande i Österbotten.]

Presterskapet, så i Österbotn, som then del af Sawolax och Carelen, hwilka nödwändigt måste på lång wäg söka både sina afsalur och förnödenheters inköp uti österbotniska städerna, såsom, ehuru aflägsna, them dock närmast, känna ej mindre, än flere i landet, för mycken last, både af underpris

---

²³⁸³ Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 189, bilaga (flera ex.). Rubriken satt av utg.

uti försälgning, och dyrhet i sina outhärliga uphandlingar, som gör the-
ras möda fruktlös, och the-
ras lefnad tung.

Communionwinet för kyrkorna har ock stigit till det odrägeliga pris, att
många fattigare kyrkors enda och ringa penningesamling helt och hållet
medtages, tå, under folknumerns fägnessamma tillväxt, och flera kyrkors
tillbyggnad, winsäden blifwit för sitt ändamål helt otillräckelig.

Och som genom trenne stapelstäders inrättande i Österbotn, för thet till-
stötande widlyftiga landet, omtalta betryck förmodas finna anseelig lind-
ring, samt i öfrigit landets upkomst i gemen, såsom thet hufwudsakeligaste
och handelens lättande, genom sådana länge påtänkta stapelstäder, anse-
ligen befrämjas, ty anhålles om Kongl. Maj:ts allernådigste bifall och för-
ordnande i thenna del, såsom en ibland the angelägnaste, hwarpå landets
upkomst beror.

§ 7 [ny].

Årliga bygnaden och bygnadsskyldigheten vid prästgårdar.

Presterskapet nödsakas i underdånighet andraga, det wid husesyner på
prestegårdar, domhafwande på ett hårdt och nog tryckande sätt förfara när
the, i anledning af 1681 års husesynsförordning påbörda presterna årlig
bygnadsskyldighet, uträknad efter prestegårdens storlek i gårdtalet, utan
afseende på then lindring och minskning, som nödvändigt skall flyta af
the 7 laga husen, hwilka församlingen bör bygga, och som så mycket mera
bör komma innehafwaren till godo, som han till the-
ras widmagthållande
äfwen förbindas, och therföre ej synes böra beswäras med så mycken årlig
bygnad.

Nu aldenstund Kongl. Maj:t, på allmogens allmänna besvär år 1727 al-
lernådigst resolverat, till förekommande af egenwillighet på bägge sidor,
huru många hus, icke allenast till antalet, utan ock till ett wisst mått eller
alntal, församlingen åligger bygga, ty anhåller presterskapet, det allernå-
digst äfwen utsättas måtte så wäl antalet på husen, som pastores skyldige
äro wid prestegården, efter hemmanets storlek, bygga och underhålla,
såsom ock, huru stora till alnemått de wara böra; dock the landsorter i ri-
ket, undantagne, hwarest efter särskildt ingångne öfwerenskommelser, för-
samlingarna, till sitt presterskaps hjälp och understöd, all nödig bygnad
wid prestegårdarna sig åtagit.

Till detta ändamåls ärhållande, underställes i underdånighet, att prestegårdar följande bygnad må i wärket ställa, näml:n

I mangården:

1. En källare af 8 al:s längd och 7 al:rs bredd.
2. En drängstufwa, innehållande åtminstone 7 al:r i längd och bredd inom knutarna.
3. Ett torkhus, eller så kallad badstufwa, 10 al:r lång och 8 al:r bred, med sina behöriga lafwar.

I ladugården:

4. Ett swinhus af 3:ne rum, 8 al:r långt och 6 al:r bredt.
5. Ett wagnshus, eller redskapslider, 10 al:r långt och 8 d:o bredt.
6. Hemligt hus efter beqwämligheten.
7. Ett fårhus med skulla, 10 al:r långt, och 8 al:r bredt.
8. En sädeslada med loga och 2:ne gålf, lämpad efter nödtorften och gårdsbrukets storlek, hwarwid dock the orter undantagas, ther presten, efter gammal praxis och öfwerenskommelse, äger frihet, att betjäna sig af tijondeladan.

I fall ock boskapen ej rymmas skulle uti soknens fåhus, må presten äfwen bygga ett sådant efter nödtorften, äfwen som det ock är nödigt i skoglösa orter, hwar några af dessa hus äro sammanbygde, då ett hus af tre wäggar icke må casseras, när det nyttjar 4:de wäggen af ett annat.

För öfrigit är än ytterligare presterskapets underdåniga anhållan, att, wid the husesyner, som i början härefter anställas, eller nu kunna wara under skärskådande, förrän äfwannämde hus, efter föregående utstakning, blifwa förfärdigade, må imedlertid then bygnad, som på prestegårdarna nu befinnes, thereafter jämkad och ansedd warda. Och sist, hwarest flera hus, antingen redan äro, eller hädanefter, för presternas egen beqwämlighet, förfärdigade warda, må den afträdande lämnas frihet, efter godtycko afföra, eller till then tillträdande föryttra en sådan öfwerbyggnad.

§ 8.

Klockarebol i Finland.²³⁸⁴

Emedan de flesta församlingar i Finland ej med kläckarebohl äro försedda, anhålles i underdånighet, att these fattige kyrkobetjante, till någon bättre utkomst med wissa bohlstäder måga huggas, på det församlingarna måtte kunna hafwa tillgång uppå sådane kläckare, som wore skickelige, att underwisa allmogens ungdom i läsande, hwilket i denna landsort är så mycket angelägnare, som inga andra scholmästare å landet finnas, och de fleste äro så aflägsne ifrån de i städerna inrättade scholar, att för allmogen är kåstsamt, ja omöjeligit, att wid them sina barn underhålla. Och så wida i landet, allt efter som ref- och skattläggningen hinner för sig gå, all skog och utmark äfwen bör i skogskifte läggas, blifwa desse nödige kyrkobetjante i så uselt tillstånd försatte, att för them ej någon boningsplats, fast mindre till åker och äng eller wedbrand något utrymme öfrigit blifwer, om icke nu förut, af oskipt mark, boningsställen utsynas och tilläggas. Jämte det, att förenämde kläckarebohl skulle lända till befrämjande af menige mans barns underwisning i theras christendomsstycken, så blefwe ock en god del jord, som nu ligger ofruktbar, i hast upodlad och fruktbar gjord.

§ 9.²³⁸⁵

Ang:de tilräckeligare och wigare tilgång på salt i alla landsorter.

Så wäl bristen, som dyrheten på salt, nödga presterskapet att sig häröfwer i underdånighet beswära.

Uti de nådigste försäkringar, som Kongl. Maj:t sina trogna undersåtare lämnat, att en så nödwändig wara städse för billigt pris skall stå att ärhålla, och uplaget deraf ändock icke falla de handlande beswärligit, ärkänner presterskapet Kongl. Maj:ts nådigste omwårdnad om sina undersåtare i gemen, men presterskapet måste beklaga, att flera landsorter, under dessa sednare men särdeles innewarande år, ej kunnat i några stapelstäder, särdeles Norrköping och Götheborg, något salt till köps bekomma, och, om än

---

²³⁸⁴ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

²³⁸⁵ Frihetstidens utskottshandlingar, vol. R 3198, fol. 384–385, Riksarkivet. Koncept till denna och flera andra paragrafer i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 189 (med bilagor).

hos en eller annan handlande något med böner stått att ärhålla, har man 14, 15, ja 16 d. s:mt tunnan för spanskt salt nödgats betala.

Att Kongl. Maj:ts nådigste wälbehag är, det rikets inwånare med tillräckeligt salt städse skola förses, finner wäl presterskapet af de nådigste anstalter, som genom bref till landshöfdingarne af d. 1 Octob. 1741, och kongl. commercecollegium af d. 29 Maj 1742, gjorde äro; men som till befarande är, att dyrheten på salt nu för tiden härflyter derutaf, att en åttendedel af det med swenska skepp till stapelstäderna inkomne saltet ej warder på sätt och wis, som högstbemälta förordnande föreskrifwer, af hwarje skepps hela rederie, såsom nederlag förwarad. Hos Hans Kongl. Maj:t anholder derföre presterskapet underdånigst, at så wäl Norrköping och Göteborg, som de halländska stapelstäder måtte med allwarsamhet tillhållas, att hwarje qvartal till kongl. commercecollegium, ej allenast insända en behörigen verificerad förteckning, på sitt nederlags salt, utom ock wid samma tillfälle gifwa wid handen, till hwad pris saltet hos dem försäljes, och att sådant sedermera af högbemälte collegio gifwes landshöfdingarne tillkänna, som böra det i sina anförtrodda län kungöra.

Men om saltets brist och dyrhet igenom detta medel ej förekommas kan, underställer Kongl. Maj:t presterskapet underdånigst, om ej borgerskapet i upstäderna må i nåder tillåtas, att från andra inrikes stapelstäder förskrifwa nödigt salt för landsorterna, och det under nederlag i dessa stapelstäder förwara.

§ 10.

Rättigheters determinerande.²³⁸⁶

Sedan Kongl. Maj:t, på presterskapets underdåniga besvär af år 1719 i nåder stadgat, att pastorernas ansökning i Bergslagen, och der bruk i församlingarna finnas, att något wisst måtte blifwa faststaldt, hwad de i tijonde och annan rättighet af bruken böra undfå, borde remitteras till wederbörande landshöfdingar, att låta dem wederfaras, hwad de efter kongl. förordningar, eller med bruksförwaltarne uprättade föreningar, äro berättigade till, så har Hans Kongl. Maj:t af år 1752 i nåder täckts förklara, det wara betänkeligit, till pastorernas förrberörde ansökning bifalla, helst

---

²³⁸⁶ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

derom intet finnes stadgad i förra resolutioner och förordningar, dock att Kongl. Maj:t tillika i nåder will förmoda, att wederbörande bruksägare snarare mer än mindre sine själesörjares omsorg och beswär lära förskylla.

Detta beslut har wäl presterskapet sedermera i underdånighet åtlydt, men som det icke warit eller är ståndets afsigt, att på något sätt söka förökelse af dess inkomster och rättigheter, utan allenast få stadgad och förordnat, hwarutinnan och af huru mycket de böra bestå, så att de icke må härledas af bruksägarne wälbehag, råd och ämne, samt egna goda böjelse, helst presterskapets tijonde, rätt och inkomst uti lag, och ej uti åhörarnas godtycko, bör wara grundat, alltså anhålles i underdånighet, att wederbörande landshöfdingar och consistorier måtte få i befallning, att, sedan bruksägarena, såsom af hammarsmedjor, manufacturwärk, alun- och kalkbruk, med mera, tillika med wederbörande presterskap theröfwer hörde blifwit, uti de församlingar, hwarest inga särskillta föreningar i godo häröfwer antingen redan blifwit ingångne, eller hädanefter kunna ingås, föreslå något wisst, i proportion emot hemman, som bruken i presterättigheter böra ärlägga, eller ock, wid hammarwärk, efter hammarskatter, allt efter som skäligast pröfwas kan, hwarmed de sedermera må inkomma till Hans Kongl. Maj:t att ytterligare fastställas.

Billigheten af denna underdåniga ansökning tycker preteståndet deraf än vidare böra kunna finnas, att när bruken äga en i lag grundad rättighet till förmåner, medelst röst och stämma wid prestewal, så böra de icke eller undandraga sig de skyldigheter, hwilka dermed böra wara förknippade och alla andra röstägande äro ålagde, utan ordenteligen, såsom andre undersåtare, deltaga; märkande och i akt tagande, att det senare måste i detta fallet wara skälet och orsaken till det förras åtnjutande, och icke någotdera särskildt, utan bägge samfällt tagas; helst konungens och cronans gårdar och hus icke äro ifrån denna skyldighet undantagne, att ej förtiga, det bruksägare, med theras folk och arbetare, åtminstone njuta lika förmån och betjäning af presteämbetet med the öfrige församlingens inwånare, om icke presternas arbete ofta ökas medelst bruksfolkets myckenhet.

På samma sätt förhåller det sig äfwen med mjöl- och tull-qwarnar, af hwilkas ägare presterskapet ingen laga stadgad rättighet åtnjuter. Och som för sådana qwarnar rättighet är meddelad, att wälja och kalla prest, så tyckes äfwen den förpliktelsen wara derifrån oskiljaktig, att bidra till presterskapets aflöning, hwartill äfwen resolution på allmogens allmänna

besvär af d. 1 Septemb. 1741 § 40 gifwer all skälig anledning; ity tull-qwarnar, efter deras skattläggning med wiss ränta, blifwit ålagdt, emot hemmantal, taga del uti kyrko- och prestegårds-byggnader.

För öfrigit är det ganska swårt, att pastoreernas rätt och inkomst skall ankomma på eget behag och böjelse hos ägarena af sådana, ty derigenom ställas de uti en belägenhet och dependence hos åhörarena, som ådrager både ämbetet och personen, om icke föragt, dock åtminstone onödig samt förment förbindelse hos dessa åhörare, så wida ingen lag är härutinnan för en illa sinnad, hwaraf han må kunna taga sig anledning, att annorlunda tänka och döma om sin skyldighet härwid. Deremot tror ståndet, att hwarje wälsinnad ägare af slika wärk gärna skulle se, at han hade något wisst att rätta sig efter, och således undwika de många ledsamheter, som å ömse sidor, under denna osäkra och owissa författningen, förekomma.

§ 11.

Husbehofsaccisen.²³⁸⁷

I anledning af hwad Kongl. Maj:ts nådiga landttulls- och accisordning d. 17 Decemb. 1756 uti XI cap. 2 § n. 1 förmår, att husbehofsaccisen kan uti wissa städer, efter begifwande, ärläggas i tullportarne, då bakugnspenningarne aldeles komma att uphäfwas, har en sådan författning uti åtskilliga städer af generaltullarrendesocieteten blifwit gjord, twifwelsutan efter wederbörande magistraters och borgerskaps begifwande. Men som ett sådant begifwande på flera ställen icke blifwit sträckt till academia-, gymnasii- och scholæstaden i riket, så att de härwid i någor måtto blifwit hörde, eller deras samtycke inhämtadt, innan man skridit till wärkställigheten af en dem obekant öfwerenskommelse härutinnan, och för deras spanmål wid tullarna utkräfdt husbehofsaccis, när likwäl dessa stater, som hafwa sina egna privilegier, och till sin egendom icke kunna sägas wara underkastade hwarken magistraters eller andra staters disposition, med skäl wilja smaka den frukten af wår sälla frihet, att icke ohörde blifwa twungna till åtlydnad af en lag, som en annan stat eller societet infördt, uti ett mål, hwilket Kongl. Maj:t, uppå riksens ständers underdåniga tillstyrkan, i nåder lämnat till allas begifwande; warande sådana steg icke allenast stridande mot

---

²³⁸⁷ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

presterskapets allmänna privilegier af år 1723, som i 27 § förbjuda en hwar, att tillfoga dem något förfång eller öfwerwäld uti deras ägor och inkomster, utan ock emot de rättigheter, som dessa stater hwar för sig i nåder äro förunta, och hwaribland academiska privilegierna af år 1625 d. 25 Junii kunna tjäna till exempel, hwarest orden i 11 § så lyda: ”Men så ofta något academien och borgerskapet emellan stadgas skall, skall thet ske i vår befallningsmans samt borgmästare och råds närvaro och med theras samtycke, och att samma statuter och ordningar icke blifwa publicerade eller exsequerade förr, än the af oss och på våre wägnar af accademiens cancellario äro öfwersedde, gillade och confirmerade”; ty nödsakas preteståndet så mycket mera i underdånighet anhålla om rättelse härutinnan, så att både ärsättning winnes, för hwad hittills wederbörande lidit, genom ärlagd accis, som icke blifwit återställd, såsom ock hädanefter, och å the orter, hwarest någon academiæ-, gymnasii- och scholæstat sig icke godvilligt begifwit, att, i stället för bakugnspenningar, ärlägga portaccis, them en sådan förwandling icke må påtrugas, utan lämnas frihet, att bakugnspenningarna efter förra wanligheten utgöra; som ärfarenheten redan wisat, att them, igenom thenna nya författningen, en märkelig tunga blifwit ålagd; i synnerhet som wid försälgningen af en sådan deras till staden införd och förtullad spannmål accisen icke återställes, med mindre partiet icke stiger till 30 tunnor; ther likwäl mången nödgas sälja therinunder, och således accisa för then spannmål, han icke consumerar. Anhålles derföre i underdånighet om nådig reflexion uppå hwad nu anfördt är.

§ 12.

Communionwin.²³⁸⁸

Under den dyrhet, hwartill så wäl win som alla andra waror i dessa tider stigit, är för kyrkorna en ganska känbar tunga, att af sina egna medel inköpa ärforderligt communionwin, helst den till detta behof af ålder anslagna winsäden nu mera på långt när icke är tillräckelig. Och ehuruwäl, i grund af Kongl. Maj:ts nådiga resolution, på presterskapets besvär d. 27 Aug. 1668, flera gånger i nåder blifwit förordnat, att i fall winsäden, genom tillökning af personernas antal, ej skulle förslå, så åligger församling-

---

²³⁸⁸ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

arna, att sjelfwa sammanskjuta, hwad the uti winhåll kunna betarfwa; dock som ett sådant sammanskott, swåriligen står att ärhålla, så länge kyrkan har egna medel, ehuru litet det må wara, at tillgå, och af de många collecter, hwilka årligen samlas, nogsam kan ses, att näppeligen någon församling förmår wid magt hålla sin egen kyrka, utan andras tillhjelp, följakteligen både kyrka och församling, igenom en sådan utgift till win, då det gäller 30 dal. s:mt ankaret, blifwa ur stånd satte, att kunna bekåsta kyrkans nödwändigaste underhåll och reparationer, ty har presterskapet blifwit för-anlåtet, på det ömaste eftersinna någon utwäg till lindring härutinnan.

Och alldenstund Kongl. Maj:t d. 23 Dec. 1747 5 § i nåder resolverat uppå presterskapets besvär, att de waror, som behöfwat till kyrkornas byggnad, prydnad eller gudstjänstens förrättande, måga passera tullfritt genom stora och lilla tullarna, utan vidare förfrågan, ehwad de komma utrikes ifrån, eller äro förfärdigade här i riket, men ännu ingen kyrka i riket fått njuta högstbemälte nådiga resolution till godo, i anseende till communionwin, hwilket torde wara det enda som till gudstjänstens förrättande ifrån utrikes orter behöfwes; alltså och emedan en sådan tullfrihet skulle för kyrkorna wara af någon betydighet, ty anhålles underdånigst, att kyrkorna i riket måtte få, i kraft af merhögstbemälte nådiga resolution, tullfritt låta införa nödigt communionwin. Och på det intet underslef härwid af egennyttiga måtte försökas, kunde, sedan consistorierna för hwart stift till landshöfdingarna upgifwit det årliga behofwet, uträknadt till ett medium af hwad kyrkornas winräkningar utwisa för de sist förflutna 10 åren hafwa åtgått, detta quantum på stapelstäderna repareras, och en köpman i hwarje stad få tullfrihet för den del, som på staden blifwit reparerad; hwaremot den samma då förbindes, att sälja detta win till så mycket lindrigare pris, som tullen för det samma sig belöper.

§ 13.

Utsyning till ved och verke på närmaste skogar etc.²³⁸⁹

Den dageligen tilltagande swårigheten, att på skånska slättbygden få nöd-torftig wed, till värma, redskap och byggnad, kan icke annat, än sätta presterskapet på de orter uti bekymmersam omtanka. Hwad wedbrand an-

---

²³⁸⁹ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

går, så måste de å ena sidan på många ställen wid prestegårdarna sakna torfskyrd, och under åtskilliga äwentyr, men alltid med dryg kåstnad, få från andra orter skaffa sig detta slags bränsle. Å andra sidan se de sig af dessa swårigheter twungna, att uti sina hus, till bakning, kokning och kachelugnswärma nyttja och förbränna ganska mycken halm, hwilket icke annat kan förorsaka, än dagelig fruktan för eldswåda, och säker skada för åkerbruket, emedan så mycken halm, som kunde bidraga till gödselens förmerande, måste till förenämde nödtorfter förbrännas. Hwad åter redskaps- och bygningstimmer angår, så måste de sig det både dyrt och beswärligen förskaffa. Wäl har presterskapet att hugna sig af åtskilliga nådiga kongl. försäkningar, att få bränne-redskap och bygning-wed på närmaste cronoskogar, men nyttjandet af dessa kongl. benådningar är rätt nu så kringskuret, att deraf är intet wärkeligit i behåll. Ty förutan det, att utwisningarna af wederbörande göras så knappa, att de till ingen ting förslå, så hafwa ock många, både adel, ståndspersoner och bönder köpt skatterättighet på de flesta skogägande hemman, och förmena sig derigenom tillika wara sådane ägare af högskogen, att de kunna förneka presterskapet, likmätigt utwisningarna, få hos dem utstämpling, hwilket intet annat kan wara, än i sig sjelft både obilligt och orimmeligit, så wida derigenom skulle kunna hända, att en som af Kongl. Maj:t och cronan köper skatterättighet på sitt hemman för 6 års ränta, hwilken icke belöper sig till 60 å 70 d. s:mt, skulle dock komma att få under samma köp högskog till 3 å 4 000 d. s:mt, som på samma hemmans ägor kan befinnas. Så stor härlighet kan wäl Kongl. Maj:t och cronan aldrig hafwa welat försälja för så ringa summa, utan högskogen är och förblifwer en cronans härlighet, som kongl. förordningar dem förunnat, näml. att på närmaste cronoskogar, de må finnes på skattehemman eller andra, få utwisning till nödtorftig wedbrand, redskaps- och bygningstimmer.

Som presterskapet i Skåne gör sig försäkradt, att detta är rätta och sanna sakens beskaffenhet, så understår det sig ock underdånigst anhålla, det presterskapet, till förekommande af brist på nödtorftig wedbrand, redskap[s]- och bygningstimmer, måtte få hugna sig af Kongl. Maj:ts nådiga och tydliga förordnande 1) att presterskapet bör på närmaste cronoskog ha utwisning, antingen den samma är under skattemannarätt eller ej; 2) att till bränsles och redskapstimmers så mycket drägeligare köp, måtte allwarligen förbjudas, att ifrån Skåne till Danmark försälja någon bokwed, hwil-

ket i dessa sist förflutna åren af flera skedt, af hwilka ock somliga beropat sig på århållet tillstånd; 3) att det må blifwa presterskapet på slättbygderna tillåtet, att ifrån Blekingen få tillbyta sig wed och timmer emot spanmål, samt att de fartyg, som föra sådan wed och timmer, må få aflasta, hwar det är beqwämligast, enär sådant förut wid nästa tullcammare blifwer tillkänna gifwet, och tullbetjänter för presterskapets räkning begärte, som tillse, att allt sker lagligen.

§ 14

[Om prästegården.]²³⁹⁰

Uti the stift, hwarest af presterskapet för deras boställen, och de derunder afhyste hemman och stommar, nu på några år blifwit fordrad den så kallade prestegården, en afgift, som på de flesta ställen i riket är aldeles obekant, har dock presterskapet af uråldriga tider ifrån en sådan utlaga warit befriadt, twifwelsutan i anseende till prestegårdarnas swaghet, hwilka fordom blifwit uptagne af sådana byars ägor, som warit nära wid kyrkorna belägna, och som merendels bestått af små delar, utan några särdeles widhängande förmåner, hwilka dock i jordeböckerna blifwit upförde, af kyrkoherdarne ofta utan särdeles förbättring innehafde, och dem, mera under boställstitel, än till något wärkeligit understöd, påförde. Icke desto mindre har kongl. cammarcollegium behagat, genom bref till konungens befallningshafwande af d. 2 Jun. 1758, begära, det cronobetjänningen måtte anbefallas, att hädanefter årligen påföra kyrkoherdarne prestegården, för deras prestebord och anslagne stomhemman, och det i stöd af åtskilliga kongl. förordningar, i synnerhet instruction för häradsskrifwaren af d. 16 Oct. 1689 § 1 n. I, II, hwaraf anföres, at prestegård efter hufwudmantalen antagas bör, men icke uttryckeligen omtalas, att samma gård icke bör utbetalas på de orter, hwarest presterskapet i fordna tider warit ifrån en sådan betalning befriade.

Wälbemälte kongl. cammarcollegium har i åfwan anförda skrifwelse behagat förordna, att gården af alla prestegårdar och stommar skall uptagas, med wilkor: så framt icke speciel befrielse derifrån blifwit århållen. Nu gitter wäl icke presterskapet upwisa något sådant specielt privilegium, eller befrielsebref, fast derföre icke så säkert följer, att slika befrielsebref i

---

²³⁹⁰ Rubriken är satt av utgivaren.

äldre tider ej någonsin gifwits, emedan tidernas mångfaldiga förändringar, medelst krigsoroligheter, presternas afgång med döden, och de efterträdandes okunnighet, med mera, torde hafwa gjordt, att slika documenter blifwit skingrade och kommit ur vägen. Men så lefwer dock presterskapet i den underdåniga förtröstan, att, som af cronans räkenskaper, ifrån långliga tider tillbaka, icke kan inhämtas, det prestegärd någonsin warit, hwarken af presteborden eller stommarne ärlagd, en så långlig oklandrad befrielse de facto, lærer så mycket mer göra tillfyllest, att bewisa den kongl. nåd, hwilken presterskapet härutinnan wederfarits, som kongl. cammarcollegium, från äldsta tiderna in till nu, icke gjordt någon påminnelse, om en sådan gärds utbetalande.

Dessutom har Hans Kongl. Maj:t ett sådant långligt bruk til presterskapets förmån i nåder stadfäst uti presterskapets privilegier af år 1723, § 3, med dessa ord: Alla personer af predikoämbetet och lärostandet, hwar efter sin grad, heder och wärde, skola oförryckt behålla alla sina wälfångna friheter, hwilka de åtnjuta, under samma titel och förbehåll, som de dem innehafwa. Och § 4: Alla prester i gemen skola oförändradt behålla, efter gammal häfd sina prestegårdar i städer och på landet, indelningsstommar wid deras annexer, med deras tillhörigheter, ehwad namn de hafwa kunna, som anten urminnes häfd är på, eller af andra lagliga skäl kunna bewisas dem tillyda. I anseende fördenskull härtill, anhåller presterskapet underdånigst, att få njuta privilegiernas innehåll till godo, och, så hädanefter, som för detta, ifrån åftabemälte gärds ärläggande, af deras presteboställen och stomhemman, i nåder blifwa befriadt.

§ 15.

Prästrättigheter af skötbåtar på Åland.²³⁹¹

Ibland de missbruk, som uti Åland till presterskapets stora skada sig inriktat, är äfwen det, att Kongl. Maj:ts nådiga förordningar, angående skötfiskets ärläggande, således uttydes, att flera byar sammansätta sig om en skötbåt, hwilken the hwar sin gång nyttja, hwaraf händer, att presterskapet, som efter förordningarna njuta thes tjonde efter hwarje skötbåt, anseeligen förlora. Och som lagstiftarens tanka härwid ej kan wara annan, än

---

²³⁹¹ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

then, att presterskapet, efter then wälsignelse som fås, och fiskets storlek, kan undfå theas rättighet, så lærer nogsamnt finnas, att the på thetta sättet äro lidande. I anseende hwartill presterskapet underdånigst anhåller, thet Kongl. Maj:t täktes stadga, huru många hemmans åboer må kunna få sammansätta sig angående en skötbåt. Therigenom förekommes all oreda, och en hwar undfår, hwad honom lagligen tillhör.

§ 16 [återtagen].²³⁹²

[Om prästerskapets på Åland tionderättigheter.]²³⁹³

Presterskapet på Åland anhåller i underdånighet, att, i anseende till deras swaga löner, små prestebord, så wäl som åhörarenas ringa utsäde och åker, få förblifwa wid de af Kongl. Maj:t och dess glorwördigste företrädare år 1630 d. 18 Junii, 1653 d. 27 Octobr., 1668, 1681 d. 27 Septemb. samt flere tid efter annan utgifne nådiga förordningar, angående skafttjondens utgörande här på landet, och att, i fall någon tjondestättning härstädes allmogen skulle bewiljas, den då ej må i någor måtto sträcka sig till den rättighet, som presterskapet här nådigst är förunnad.

§ 16 [ny].

Disposition öfver ekar vid prästgård.²³⁹⁴

Som prestegårdarna i Bohus län till större delen icke hafwa någon skog, ju aldraminst nära wid gården, som kan gifwa dem någon prydnad, undantagna några få ekar, men dessa gemenligen af privatis, ehuru på wederbörligit tillstånd, blifwa nedfälde och bortförde, ty anhåller presterskapet allerunderdånigst, att samma ekar måga, utan andras intrång, wara under prestegårdens disposition, der conserveras, förökas och användas, till gårdens ej allenast prydnad utan ock nytta.

---

²³⁹² Denna paragraf saknar påskrifter och har uppenbarligen återtagits av prästeståndet och ersatts med en annan (se nedan).

²³⁹³ Rubriken satt av utgivaren.

²³⁹⁴ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

§ 17.

Om wiss tid till observationers afslutande öfwer landsböcker wid landscontoiren.

Som många af presterskapet redan nog lidit, och flere kunna stå i fara för att blifwa lidande, så framt kongl. cammarrevisionen skall hafwa magt, att efter 15 ja 20 års förlopp göra observationer och fordra cronorest, alltså anhålles underdånigst, att all den fordran, som göres så långt efter, må anses för kraftlös, eller ock uppskrifwas på deras räkning, som bordt och haft magt, att i rättan tid infordra cronans inkomster.

Och som Kongl. Maj:t, uppå städernas underdåniga beswär af år 1723 § 5, förklaringen d. 1 Mart. 1748 och d. 7 Julii 1752, i nåder resolverat, att landscontoiren, inom sex månaders tid, sedan slika räkenskaper äro ditsände, böra författa och till förklaring communicera alla nödiga observationer, samt att sex månader efter det förklaringarna deröfwer inkommet ej någon vidare observation öfwer sådana räkenskaper må göras, utan answaret, efter den tiden, stadna på landscontoiren allena, i fall någon efterlåtenhet derigenom ske skulle, ty är presterskapets underdåniga åstundan, att äfwen för sin del få njuta en dylik klar och allmännelig lag till godo, så att någon wiss tid förelägges, inom hwilken, hwad landsböckerna beträffar, alla observationer böra wid landscontoiren wara afslutade.

§ 18.

Criminaliers afgörande m.m.

Ehuruwäl allmänna lagen och flera kongl. bref till håfrätterna bjuda, att bråttmål skyndsamligen och bland de första ärender skola företagas, det ock finnes flera exempel derpå, att kongl. Swea håfrätt pålagt underdomaren, att ärsätta cronan fångförtäringen, när delinqventer, genom deras försummelse, längre än nödigt, blifwit i fängelse hållne; dock som sådant icke finnes tillräckeligt, utan ifrån flera landsorter, särdeles i Götha rike, deröfwer klagas, att fångarne, genom långligt häkte warda stängde ifrån deras salighetsmedel, så anhåller presterskapet underdånigst, att någon wiss lag måtte stadgas, hwarigenom öfwer- och underdomare, wid answar och fångförtäringens återgäldande, eller något ännu allwarsammare, kunde förbindas, att, så skyndesamt, som någonsin möjligt är, företaga och afgöra bråttmål, på det lagarnas ändamål genom straffens snabbhet

måtte winnas, och de rättslige ej tillika lida uti deras andeliga wälfärd, då de, under ett långsamt fängelse, måste umbära salighetsmedlen.

§ 19.

Upodlingar blifwit obehörigen skattlagde.²³⁹⁵

Sedan Kongl. Maj:t icke allenast genom förordningen angående landsculturen af d. 25 Novemb. 1740 i nåder förklarar, att all den jord och mark, som på hemmans ägor upodlas och nyttig göres, skall i ewärdeliga tider för skattläggning wara fri, så att för den således upodlade jord räntan på hemmanet ej skall blifwa förhögd, utan äfwen i förklaringen häröfwer d. 17 Julii 1747 i nåder förordnat, att enär någon prestegårdsinnehafware, af hwad egenskap han ock wara må, gör å boställets mycket oländige mark någon ansenlig förbättring, honom då förunnas nyttjanderätten deraf i 24 års tid, hwilken tid, såsom otillräckelig, genom kongl. förordningen d. 12 Aug. 1752 blifwit förlängd till 40 å 50 år, efter omständigheterna; hade wäl capellanerne förmodat, att de för upodlad mark allernådigst bewiljade förmåner icke mindre skulle angå dem, än alla öfriga Kongl. Maj:ts undersåtare, åtminstone hade de aldrig kunnat föreställa sig att de, i afseende på en i så måtto nedlagd kästnad och möda, skulle ännu mera blifwa grave-rade.

Icke desto mindre, och som sådant dock wärkeligen händt, i det capellaner, hwilka nöden twunget, att, till förbättring af sina swaga wilkor, genom egen flit och långwarigt arbete, så till åker som äng, upodla sina boställen, hafwa sedermera, och då de i så berömligit företagande hunnit göra något synbart och märkeligit framsteg, wid anställda skattläggningar blifwit taxerade till så stor förhögning i räntan, som swarat emot den præsterade upodlingen; alltså, och emedan ett sådant förfarande tyckes strida emot de till landsculturen i allmänheten redan widtagna hälsosamma mått och författningar, så wida dessa capellansägor på sådant sätt skulle blifwa de enda, uppå hwilka man aldrig med skäl kunde förwänta någon förbättring, ty föranlåtes presteståndet sig häröfwer i underdånighet beswära, och tillika anhålla, att de förhögningar i räntan, som således blifwit

---

²³⁹⁵ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

capellansboställen ålagde, måtte återgå,²³⁹⁶ samt för framtiden allernådigt stadgas, att capellanerne från en sådan tunga äro befriade, och i stället böra njuta sist åberopade 1752 års kongl. resolution till godo.

20 §.

Husesyner etc. utan prästers kostnad.²³⁹⁷

Af samma grund, som Hans Kongl. Maj:t uti 8 § af resolutionen på presterskapets allmänna besvär d. 12 Januarii 1757 i nåder funnit skäligen, att the, som förrätta husesyner på capellansbord, icke äro mer berättigade till arfwode therföre, än the, som syna militairboställen, hwilka likmätigt husesynsordningen d. 15 Septemb. 1752 therföre allsingen wedergällning få begära eller emottaga, anhåller äfwen i underdånighet presteståndet, att capellanerne, såsom fattige och oförmögne, i nåder måtte förskonas för kåstnad och besvär, enär twist sig yppar om capellansboställens ägor. Och emedan kongl. resolutionen på allmogens allmänna besvär d. 1 Septemb. 1741 uti 13 § förmår, att, uti jordetwister för de till milicen indelte cronohemman skulle medhinna, någon annan å regementets eller compagniets wägnar, helst den, som åboen kan hafwa förtroende till, må wid domstolen sig infinna, och, wid answar, icke det aldraminsta uti wedergällning för ett slikt biträde begära eller emottaga, så lefwer ock presteståndet i den underdåniga förhoppning, det ingen swårighet lærer finnas ligga capellanerne i wägen, att för capellansborden njuta en dylik förmån, så att, wid existerande ägotwist, som dem rör, landshöfdingen och consistorium må förordna en actor publicus, som utan att af capellanerne wedergällas, bewakar deras rätt.

21 §.

[Om knekteroteringen.]²³⁹⁸

Ehuruwäl Hans Kongl. Maj:t igenom nådigt bref till thess och riksens krigs- och cammarcollegier d. 25 April 1758 i nåder hållet betänkeligen, att knekteroteringen ifrån capellansboställen må uppå skattlagde utjordar och

---

²³⁹⁶ Härefter överstruket: *och innehafwarna godtgöras, i fall utlagorna therefter blifwit ärlagde.*

²³⁹⁷ Rubriken är hämtad från en översikt över presteståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

²³⁹⁸ Rubriken satt av utgivaren.

torp flyttas, likwäl och alldestund en del utjordar i riket finnas, hwilka, fastän the äro oroterade, till in- och ut-ägor äro lika med hela, halfwa och 3/4-hemman, jämwäl ock torp, hwilka, efter ärhållne frihetsår, wärkeligen blifwit till 1/8- och 1/4-hemmantal ansedde; att förtiga, det hela hemman torde gifwas, som under namn af utjordar skyddas; fördenskull och emedan slike lägenheter icke böra wara mera ifrån roteringsbeswäret undantagne, än andre af aldeles lika beskaffenhet, ty anhåller prästeståndet underdånigst at högstberörde kongl. bref icke måtte ligga kapellanerne i wägen wid roterings flyttande i från deras boställen, såsom ock, at the utjordar af lika beskaffenhet, hwilka befinnas icke ännu wara skattlagde, och genom kongl. förordningarne i från rotering icke befriade, samt alle efter landshöfdinginstructionens 30 § wid årliga jordransakningarne befintelige inlagde och oroterade hemman och jordar, måtte, enligt 7 § af landtmätareinstructionen den 20 April 1725 warda behörigen geometrice afmätte och skattlagde, samt roteringen ifrån kappellansboställen uppå dem med giörligaste skyndsamhet flyttad.

22 §.

Kapellaner [på Åland] likasom i Österbotn.²³⁹⁹

Såsom ortens belägenhet på Åland gör förrättningarna för presterskapet ganska beswärliga, och de ändå öfwer allt här på landet hafwa allt för knappa wilkor, i jämförelse med hwad deras medbröder på andra orter hafwa, så äro capellanerne nödsakade, att i djupesta underdånighet anhålla, det måtte dem i nåder bewiljas lika upbörd med capellanerne i Österbotn, näml. en half tunna spanmål af hwarje helt hemman, och en fjerdedel dito af de mindre, och det så mycket mer, som i kongl. förordningen om capellaner af d. 4 Julii 1644 gifwer till denna underdåniga anhållan den fullkomligaste grund.

23 §.

[Om prästänkesäten i Bohuslän.]²⁴⁰⁰

Prestenkeboställen eller -säten i Bohus län äro stundom af den beskaffenhet, att de bestå af flere små hemman, så att en fjerdedel ligger i en by, en

²³⁹⁹ Rubriken är hämtad från en översikt över prästeståndets besvär i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

²⁴⁰⁰ Rubriken satt av utgivaren.

annan åter i en annan, eller ock enstakade; stundom befinnes ock någon liten crono ödegård, skogspark, åkerteg eller ängstycke af ålder ligga derinunder, hwars ränta åt cronan af boställsdisponenten årligen betalas. Sådan loflig anstalt och omvårdnad om prestenkor leder sin uprinnelse ifrån konung Friedrich den III:djes tid i Danmark, då länet låg under danska cronan.²⁴⁰¹ Sådant är ock af alla följande swea konungar blifwit bibehållet. Men som det icke litet skulle försämra de fattiga enkornas tillstånd, om sådane till prestenkeboställen hörande delar och lägenheter, hwilka jordeböckren wisa af ålder dertill legat, af någon skulle till skatte köpas, så wida dispositionen åtföljer köpet och nyttan dispositionen, ty anhåller bohusslänska presterskapet allerunderdånigst, att inga skatteköp å dylika enkeboställen, deras smärre delar, eller små cronolägenheter, måga bewiljas, samt om något dylikt i sednare tider skedt, det då allernådigst må gå åter.

24 §.²⁴⁰²

[Om förbättring i lön och underhåll för fattige scholæbetjente.]

Genom nådig resolution på presterskapets allmänna besvär d. 23 Dec. 1747, § 6, har H. K. M. tillåtet consistorierne, att, till förbättring uti lön och underhåll för fattige scholæbetjente, ej allenast theas förlorade förmåner hos Kongl. Maj:t upgifwa, utan ock med theas underdåniga förslager inkomma, huruledes scholæbetjente, efter orternas beskaffenhet, känna, utan last för rikets stat, eller andras förfång, i theas wilkor njuta någon förbättring.

Som nu till preste-ståndet wid denna riksdag inkommet, icke allenast scholæstatens i riket mångfaldiga ansökningar, att få njuta nyssberörda kongl. löfte till godo, utan äfwen sådana förslag dertill, som uti resolutionen omförmälas.

Hwilka förslag förnämligast stämma uti det, som den nyare scholæstaten i Stockholm upgifvit, öfverens, näml. att af den spanmål, som cronan i kyrkoherbergen är bespard, och hvilken i åtskilliga läner tillsammans nu skall bestiga sig öfver 700 t:r, både de nu warande scholæbetjente kunde

²⁴⁰¹ Se Fredrik III:s brev 29 augusti 1648, tr. i *Norske Rigs-Registranter* 9 (1861), s. 113.

²⁴⁰² Efter koncept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 189, bilaga. Rubriken är hämtad från förordningsutskottets protokoll 16 juli 1761 i Frihetstidens utskottshandlingar, vol. R 3221, Riksarkivet. Ärendet remitterades då till kammarkollegiet.

winna någon tillökning i deras nog knappa löner, såsom ock deras antal förökas, hwadest det i jämförelse med ungdomens myckenhet befinnes wara otillräckeligit, och nya scholæmästare tillsättas så i städer som på landet, hwadest ännu ingen sådan scholæanstalt gjord blifwit, ty finner preteståndet sin skyldighet wara att detta i så måtto upgifna förslag, till förbättring i scholæstatens wilkor, hwarigenom hwarken rikets stat belastas, eller andre förfördelas, Hans Kongl. Maj:t i underdånighet föredraga, med lika underdånig anhållan, att detta förslag i nåder måtte gillas och antagas, samt i följe deraf wederbörande landshöfdingar och consistorier anbefallas, att för hwarje stift reglera huru mycket af en sådan spanmål må till stiftets scholæbetjåning warda anslagen, och på hwad sätt den till att sådana ändamål aldrabäst må kunna nyttjas, hwilka projecter sedan mera till kongl. cammarcollegium kunde insändas, att der ytterligare granskas och sluteligen till H. K. M:s allernådigste stadfåstande öfwerlämnas.

2.

Prästeståndets protokollsutdrag 8 november 1760 om de emellan riksdagarna utkomna kungliga förordningarnas överseende

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 1)

Protokollet s. 95.

Utdrag af protocollet, hållet i preteståndet d. 8 Novemb. 1760

S.d. Kom hos ståndet i öfwerwågende, huruledes wid åtskilliga riksdagar de emellan riksdagarna utkomne kongl. stadgar och förordningar med riksens ständers stadfåstande uti riksdagsbesluten icke alltid finnas wara intagne och utnåmde. Och emedan riksens ständers rätt och säkerhet mycket deruppå beror, att alla de påbud, hwilka till allmän efterlefnad af Kongl. Maj:t fattade blifwa, få sin kraft och gällande anseende endast från det stället, der den lagstiftande magten efter grundlagarna har dess säte, samt riksens ständer, i samma mån, som detta icke uttryckeligen sker, synas

icke nyttja en dem tillhörig rätt, att förtiga, det ett ofta timadt underlåtande häraf torde med tiden föda af sig missnöjsamma påföljder, ty fant preteståndet det wara af wigt och angelägenhet, att wid alla riksdagar ifrån Kongl. Maj:ts justitiærevision en noga förteckning på alla sådana förordningar och reglementer till riksens ständer aflämnas, såsom ock justitiædeputation wid innewarande riksdag, sedan den undfått en sådan förteckning, må enligt dess instruction med flit och sorgfällighet sig till genomseende företaga alla de kongl. påbud, hwilka sedan senaste riksdag af Hans Kongl. Maj:t blifwit i nåder utfärdade, samt de samma uti ett särskildt betänkande till riksens ständers plena, sedermera upgifwa, på det riksens ständer således måtte få tillfälle dem att skärskåda, och, sedan de gillade blifwit, medelst intagande uti riksdagsbeslutet, dem stadfästa. Som genom utdrag af protocollet med de öfrige respective ständer hörsam-, tjänst- och wän-ligen skulle communiceras. År och dag som före skrifwet står.

Ex protocollo

Joh. Brander.

3.

Präteståndets protokollsutdrag 12 januari 1761 om prästernas rättigheter på Gotland

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, präteståndets protokollsutdrag, nr 4)²⁴⁰³

Utdrag af protocollet, hållet i preteståndet d. 12 Januarii 1761

S.d. Anmältes af riksdagsmännen från Gothlands stift, det någon irring förelupet under sistledne riksdag, wid expedition af 78 § allmogens allmänna besvär, som handlar om presterskapets rättigheter på Gothland, och de matskott, som enligt 14 § uti 1648 års stadga af hwarje hemman skola utgöras, warande denna § som af samtelige respective ständer blifwit

---

²⁴⁰³ Koncept i Präteståndets arkiv, vol. R 908, nr 33. Ärendet omtalas ej i protokollet 12/1 1761. Jfr dock prot. 7/11 1760 § 3, 8/11 § 1 1760 och 16/4 1761 § 2.

bifallen, enligt wederbörandes öfwerenskommelse, af allmänna beswärsdeputation så stäld, att ett helt till och med fem åttondels hemman gifwer ett helt matskott fyra gånger om året; men uti Kongl. Maj:ts nådiga resolution uppå allmogens allmänna beswär af d. 29 Novemb. 1756, 78 §, finnas de orden: *till och med fem åttondels* wara utelämnade, och anhöllo sålunda bemälte riksdagsmän om rättelse härutinnan.

Ståndet tog detta uti öfwerwägande, och emedan af förledne riksdagsacter befants, det omrörde § warit så stäld, som sagdt är, likaledes af nu uppedde bewis bestyrktes, det samtelige respective stånden alldeles gillat §, tillika med en af ståndet genom extractum protocolli af d. 21 Septemb. 1756 gjord tilläggning, angående prestegårdsbyggnaden, och någon felaktighet med de omförmälta ordens uteslutande wid expedition måste hafwa sig tilldragit, hwilket icke allenast medförer minskning uti presterskapets rättigheter, och gifwer anledning till twist emellan presterskapet och dess åhörare, utan ock strider emot riksens ständers gemensamma beslut, alltså fant ståndet sig föranlåtet, hos de öfrige respective stånden sådant till rättelse anmäla, så att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålles, det må åfwannämde 78 § af allmogens allmänna beswär wid 1756 års riksdag så förklaras, att ett helt till och med fem åttondels hemman gifwer ett helt matskott fyra gånger om året, hwilket med de öfrige respective stånden hörsam-, tjänst- och wän-ligen skulle communiceras.

Ex protocollo

Joh. Stenbeck.

4.

*Prästeståndets protokollsutdrag 12 januari 1761 om de emellan riksdagarna utkomna kungliga förordningarnas öfverseende**(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 8)*

Protokollet s.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet d. 12 Jan. 1761

S.d. Sedan presteståndet genom protocollsutdrag under d. 8 Novemb. förledet år, gifwit de öfriga respective stånden dess tankar tillkänna, angående de emellan riksdagarna utkomna kongl. förordningars öfverseende och stadfästade af riksens höglofl. ständer, så har ståndet ytterligare låtet sig föredragas, hwad wällofl. borgareståndet, genom extractum protocolli under d. 18 Novemb.,²⁴⁰⁴ samt ärbara bondeståndet, genom protocollsutdrag af d. 14 i samma månad²⁴⁰⁵ behagat anmäla, och öfwer allt sammans stadnat uti det slut, att ståndet, af orsaker, som för detta anförde äro, finner för godt, det må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållas om nådigste befallning till wederbörande, att författa en noga förteckning på alla kongl. förordningar samt allmänna bref och rescripter till kongl. håfrätterne, collegierne, consistorierne, med mera, som sedan sista riksdags början blifwit af Kongl. Maj:t i nåder utfärdade, hwilken förteckning till riksens ständers urskillningsdeputation inlämnas, som efter hwarje ämnes beskaffenhet, har att hänskjuta dem till wederbörande deputationer, hwilka efter föregången pröfning sitt utlåtande öfwer hwarje förordning eller reglemente till riksens ständers plena aflämna, på det sluteligen de förordningar, som riksens ständer finna för godt att stadfästa, må uti riksdagsbeslutet, såsom en gällande lag blifwa intagne.

Ståndet håller före, att ett sådant öfverseende må allenast sträcka sig till förleden riksdag, emedan riksens ständer torde kunna synas med sitt stillatigande hafwa stadfäst de före utkomna, och torde likaledes någon min-

---

²⁴⁰⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 918, nr 2.

²⁴⁰⁵ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 4.

dre anständig rubbning förorsakas i de författningar, som blifwit widtagne i stöd af de kongl. förordningar, hwarwid riksens ständer wid deras sammanwaro icke hafwa gjordt någon påminnelse.

För öfrigit bifaller ståndet, det tillika hos Hans Kongl. Maj:t begäras må, att emellan riksdagarne inga nya och af riksens ständer sjelfwa ej tillstyrkta förordningar eller allmänna bref måge utfärdas, annars, än när rikets oumgängeliga wälfärd sådant ärfordrar, med tillägning, att Hans Kongl. Maj:t i nåder tackes, wid hwarje riksdags början hädanefter, låta en sådan förteckning till riksens ständer afgå. Hwilket genom utdrag af protocollet, med de öfrige respective stånden hörsam-, tjänst- och wänligen skulle communiceras.

Ut supra.

Ex protocollo
Joh. Stenbeck.

5.

Prästeståndets protokollsutdrag 3 juli 1761 om lasarettens inrättande i varje landsort

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 9)²⁴⁰⁶

Protokollet s. 488.

Utdrag af protocollet hållet i presteståndett d. 3 Julii 1761

S.d. Kom hos presteståndet uti öfwerwägande, huruledes inrättningen af lazarettet här i Stockholm är en af de nyttigaste inrättningar, som uppå någon tid gjorde äro, icke allenast i anseende till en widsträcktare christelig kärleks utöfning på eländiga människjor, utan besynnerligen till den stora winning, som publicum har, så wäl af människjors conservation till den allmänna rörelsen, som den förträffeliga öfning och schola för läkarekonsten, som eljest med stor kåstnad utom lands skulle förwärfwas.

---

²⁴⁰⁶ Koncept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 48.

Det synes wara att beklaga, det vårt kära fädernesland så sent härmed kommet till wäga, då lik wäl andra nationer, som häruti warit tidigare, äro nu så långt komne fram för oss, att många af dem nu underhålla tusende för hwar million af sin folkmängd, då wi icke mäta med mer än tjugu. En omständighet, som bör upmuntra riksens höglofl. ständer, att med ännu mera eftertryck fatta ett så angelägit wärk under armarna, och upfinna någon fond, som wore både tillräckeligare, samt mera säker.

Det wore wäl till önskande, att uti hwarje rikets province ett sådant lazarett kunde inrättas; men sådant torde åtminstone ej ännu kunna påtänkas, så i anseende till andra omständigheter, som äfwen det, att om någon del, som nu contribuerar, skulle draga sig härifrån, utan att publicum praesterrade ärsättning för hwad som kommo att brista, så wore detta wärket snart ruineradt.

Som dock den publique fonden, ehuru den i det möjeligaste skulle ökas, icke lærer förslå till ändamåls winnande med lazarettinrättningen, så att ju icke friwillige sammanskåten äro nödige, och desse senare ganska mycket derigenom upmuntras, att allmänheten får tydeligen se, huru berörde sammanskåten användas till rikets stora förmån och nödlidande medborgares räddande; så har preteståndet för sin del funnit wara nödigt, att riksens ständer förordna några få deputerade öfwer detta christeliga wärk, som måga göra sig underrättade, huru inkomsterna kunna förökas, och hushållningen i följe deraf förbättras, samt blifwa widsträcktare, hwarwid de, som känna inrättningen af utländske lazaretter, med nödige kunskaper kunna gå deputerade till handa.

Och som alla riksens ständer till detta wärk contribuera, så bör ock en sådan deputation bestå af alla fyra stånden, näml. efter preteståndets tanka, 4 af höglofl. ridderskapet och adelen, samt 2:ne af de öfriga stånden, samt deras åtgärd sedermera, till allmänhetens underrättelse, genom trycket kungöras. Hwilket med de öfrige respective stånden hörsam-, tjänst- och wän-ligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo

Joh. Stenbeck

6.

Prästeståndets protokollsutdrag 10 juli 1761 om fullmäktiges förordnande i jordtvister rörande prästbord

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 7)²⁴⁰⁷

Protokollet s. 512.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet d. 10 Julii 1761

S.d. Sedan presteståndet genom dess ledamöter uti allmänna beswårsdeputation kommet i ärfarenhet, huruledes ibland allmogens beswär²⁴⁰⁸ wid innewarande riksdag äfwen i underdånighet anhålles, om förkårtning af den hittills wanliga omgång med consistoriifullmäktiges förordnande uti jordatwister, hwaruti prestegårdar och kyrkohemman äga del, samt att consistorierne, hwar för sig, en gång för alla, må lämna contractprobstarne generel fullmagt, att, utan anmälan hos consistorium, tillförordna sådane fullmäktige, fant ståndet sig föränlåtet, att taga denna saken uti noga öfwerwägande.

Och alldenstund en sådan allmogens ansökning är stridande mot pressterskapets urgamla privilegier, i synnerhet 5 § af them, som år 1723 ståndet i nåder förläntes, och det der åberopade och confirmerade kon. Gustav I:stes bref dat. d. 26 Maj 1538,²⁴⁰⁹ i kraft af hwilka privilegier consistorierne är ålagde, att taga sig an kyrko- och prestebords-ägors lagliga förswar, så att hwarken förlikning eller dom, som them oweterligen sker, må hafwa någon kraft, hwilken skyldighet consistorierne, wid twister om dylika ägor, hafwa så mycket nödigare, att sjelfwe, efter bästa wett och samwete, genom skickelige fullmäktiges utnämmande, i akt taga, som en sådan fullmäktig säkrast af consistorio kan ärhålla sådana uplysningar, handlingar och underrättelser, hwilka blifwa honom en ombärlig hjälpreda, derest han sin commission wederbörligen skall kunna uträtta; alltså och emedan

---

²⁴⁰⁷ Konzept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 57.

²⁴⁰⁸ Se *BdP* 8, s. 820 § 57.

²⁴⁰⁹ Tryckt i *Konung Gustaf den Förstes registratur* 12, s. 47 f.

de föregifna olägenheter, härrörande af widlöftighet och uppehåll i saken, att hos consistorium begära en fullmägtigs förordnande å dess vägnar, förswinna när man betänker, huruledes parterna dock måste lämnas den i lagen utsatta stämningstiden, under hwilken tid consistorium äfwen sin fullmäktig kan utse, när saken straxt i början af wederbörande hos consistorium anmäles, och en sådan fullmäktig reqvireras, ty kunde preteståndet för sin del icke samtycka, att med consistorii fullmägtiges tillförordnande annorlunda, än hittills lagligen skedt, hädanefter må förfaras. Äfwen som ståndet till de öfriga respective stånden drager det säkra förtroende, att de icke bifalla något, som leder till presterskapets osäkerhet och förfång, eller rubbning uti dess privilegier, hwilket genom utdrag af protocollet hörsam-, tjänst- och wänligen skulle communiceras.

Ut supra.

Ex protocollo
Joh. Brander.

7.

*Prästeståndets protokollsutdrag 7 augusti 1761 om en professur i kemi i Lund**(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 10)*

Protokollet s. 622.

Utdrag af protocollet hållit i prästeståndet d. 7 Aug. 1761

S.d. Kom hos ståndet i öfwerwägande, huru som kongl. academien i Lund nu mera är den enda af rikets academier, hwarest ännu saknas en särskilt chemiæ profession, då likwäl chemien är en af de angelägnaste wettenskaper, som med fult alfware böra drifwas wid en academie, i anseende till dess mykna influence uti all slags både allmän och enskilt huushållning.

Och ehuru wid Lunds academie den delen af chemien, som egentel:n rörer medicinen hit intills blifwit skött af en medicinæ professor. Dock som denna wettenskapen i anseende till sitt widsträckt ämne fordrar en mans hela omsorg, och icke med behörig drift kan skötas, när den, tillsammans med andra wettenskaper, är under en lärares wård, hwarföre äfwen Kongl. Maj:et år 1758 i nåder för godt funnit, at chemien, som wid Åbo academie war förknippad med oeconomiae professionen, skulle förwaltas af en särskilt extraordinarie professor, hwartill kommer, att medicinæ professorn i Lund, som den samma hit in tills bestridt, dess utan förestår 2:ne särskilta professioner, och det i 2:ne faculteter, ty ansåg ståndet för oumgängel:n nödigt, till chemiens wederbörl. handhafwande, at i Lund på samma sätt, som i Upsala, redan skedt, at hwar Åbo academie beträffar hos riksens ständer wid denne riksdag är anhängigt en ny ordinarie chemiæ profession inrättas under dess egen särskilta professor, som då får sitt säte i consistorio academico, och blifwa ledamot af philosophiska faculteten.

Och som wid första inrättningen af en sysla det hufwudsakel. ankommer uppå det wahlet af personen, som den samma skall bestrida, och walet åter sådane egenskaper, som lämna öfvertygande prof om personens fullkoml. skickelighet; altså och emedan riksens ständer sig förbehållit, at i underdånighet föreslå personen wid besättandet af någon ny beställning; kan så-

dant så mycket lättare wid dette tillfället låta sig göra, som ståndet kommit i ärfarenhet, at innom academien i Lund finnes härtill et skickeligt ämne, neml. medicinæ adjuncten doctor Christian Wollin, hwilcken icke allenast äger fullgiltiga wittnesbörd om ärfordel. insigt i de chemiska wettenskaperna, och sedan år 1750 med beröm, såsom docens, gådt de studerande till handa, utan äfwen såsom medicinæ adjunct, står här till närmast i touren, utan at de öfrige adjuncti och docenters wid academien, som drifwa andra ifrå[n] chemien mera skilde studier, kan säga sig derigenom förfördelas.

I anseende till hwilket alt, emedan Wollin skall wara beredd, at nu utan lön emottaga förenämde professionen, fant ståndet godt at Hans Kongl. Majj:t må i underdånighet anmodas meddela adjuncten Wollin nådig fullmagt, at på sätt som förbemält är, wara ordinarius chemiæ professor i Lund. Hwilket med de öfriga respective stånden, till gunstbenägit bifall, hörsam-, tjenst- och wänl. skulle communiceras.

Ut supra.

Ex protocollo
J. Brander

8.

*Prästeståndets protokollsutdrag 13 augusti 1761 om bergmästare-
sysslans inrättande i Lappmarken och Västerbotten*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokolls-
utdrag, nr 12)*

Protokollet s. 634.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet d. 13 Aug. 1761

S.d. Uplästes ett af h. probsten Brunnus inlämnadt memorial,²⁴¹⁰ rörande bergmästaresysslan i Wästerbotn och Lappmarken.

---

²⁴¹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 12, bilaga.

Som detta memorial befants innehålla åtskilliga omständigheter, hwilka uti wederbörande deputation behöfwa att utredas, innan riksens ständer[s] plena deröfwer sig utlåta, fant ståndet godt, att i denna afsigt remittera det samma till bergsdeputationen.

Hwarjämte och alldenstund, enligt memorialet, underdånigt förslag redan skall wara uprättadt till thenna nu mera lediga sysslans återbesättande, pröfwades nödigt, att hos Hans Kongl. Maj:t riksens ständer i underdånighet anhålla, thet med förgifwandet af förenämde beställning må hafwas anstånd, till thes riksens ständer häröfwer hinna sig utlåta.

Hwilket med de öfrige respective stånden hörsam-, tjänst- och wänligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo
J. Brander

9.

*Jakob Serenius memorial augusti 1761 om invandring*²⁴¹¹

(Prästeståndets arkiv, vol. R 915, allmänna besvärdeputationens handlingar, nr 7)

Protokollet s. 1295.

Ödmiukt memorial.²⁴¹²

Uti then 91 § af borgareståndets besvär är thet första momentet, angående ny lag emot utrikesföddes delaktighet i riksdagsmansval, hwaremot första skälet är, *att utländningar ej böra njuta större rätt hos oss, än vi hos them, som icke anse främlingar för infödde, förrän i tredje slägte.*

Detta är mig aldeles obekant att någorstädes utrikes så sker; ty i England har hvar och en rätt att välja parlamentsman, som är fri man af staden, och har 50 schil. i ränta, utan någon annan skilnad än then, som religion gör på

²⁴¹¹ Jfr med O. Bidenius Renhorns memorial 27 maj 1762 i Borgarståndets arkiv, vol. R 1357, bilaga till allmänna besvärdeputationens projekt till resolutioner på städernas allmänna besvär, del 5.

²⁴¹² Ändrat från: *Votum*.

protestant och catholik, hvilka sednare allena äro incapable af actift eller passift val, och att utländsk mans son kan icke allenast välja andra, utan ock bli vald sielf till ämbeten, om han är född på engelsk köl eller botn, thet hafva vi nu nyligen ett exempel uppå uti Carl²⁴¹³ Brander, som är född af svensk fader och moder i England, han är nu i detta år vald till directeur af banquen, som är 500 p:d sterl. årlig lön, och Victorin, som var född i Skara, naturaliserad i England,²⁴¹⁴ blef wald till ståthållare (sheriff) för året i London. Andersson, född i Götheborg, war borgmästare i Hamburg, och Strauch, prästson i Stockholm, nu för tiden borgmästare i Dresden.

Thet andra skälet är, *att utländningar, som komma utfattiga hit och fara, effter kort vistande, rike och förmögne härifrån, få för mycken heder att kunna utomlands beröma sig hafva wunnit ett anseende hos ett fritt folk, som the visserligen nekat alla utländningar.* Thet är wäl sant, att några få engelsmän farit härifrån med penningar i gamle tider, men the hafwa icke warit borgare. Theremot lærer föga något exempel gifwas på them, som warit 7 år borgare och besuttne (som 1731 års förordning riksdagsmansväljare qualificerar) att the gådt här ifrån. Och om någon sådan skulle gifwas, som utomlands måtte skryta theraf, att han ibland 3 à 400 svenska borgare i en småstad, gifwit en enda röst till en herrdagsman, manne thet therföre skulle wara wärdigt skäl och ämne för ett rikes ständer att göra en ny lag? Jag menar nej, ty lagen är redan tillräckelig och swänksmanna-rätt nog befästad i kongl. förordningen om riksdagsmansval i städerna, som säger: att ibland electorer till riksdagsmän icke mer än 1/5-del af utländningar få wara electorer, så att deraf inga skadeliga fölgder kunna existera.

Thet andra momentet går ther på ut, *att stadsens äldsta icke må sammanträda utan 1:o skedd anmälan hos magistraten, 2:o på rådstufvun, 3:o med en edswuren notarius.* Then första omständigheten är redan klar lag uppå uti 1619 års stadga, och på then andra uti 1752 års bref, men then tredie finnes icke uti någonthera om en edswuren notarius, utan hans närwaro tillika med en magistratspersons finnes stadgad i skrå-ordningen vid skråets eller ämbetets sammanträde, som är en slags domstol, och therföre har en edsvoren notarius nödig, hvilket om the 24 äldste icke sägas kan, utan snarare är ofwanberörde 1619 års stadga emot en sådan notarii

---

²⁴¹³ Läs: *Gustaf*.

²⁴¹⁴ Författaren tycks här blanda ihop personer tillhörande samma familj.

öfverwaro, ty ther står, att borgerskapets äldsta skola imellan sig öfverväga på gillestugun om ärenderne Kongl. Maj:ts nådige skrifvelse af d. 29 Julii 1752 gifver ej eller någon anledning thertill, och vore thet i sanning ett stort tvång uppå ett borgerskap, att hafva en magistratens egen betjent till öfversijare, när the om stadsens medel och hushåldning hade, till äfventyrs emot theas egen magistrat att rådpläga. Therföre i fall 1752 års bref skall blifva allmänt kungjordt, som lofl. borgareståndet begär, så synes tillika böra kungöras, att stadsens äldsta skall vara obetagit, att uppå giord anmälan hos magistraten, med hvarandra sammanträda och rådgöra, hvilket magistraten icke bör ega magt att förvägra, så framt icke ärendet är sådant, som strider emot rikets grundlag och the författningar, som per expressum förbjuda ett borgerskap att sig thermed befatta. Likaledes att them vid theas rådplägingar bör stå fritt att hafva någon officiant, som förer pennan, hvartill the, äfven som borgerskapet i Stockholm, måge antaga then, som the hafva mästa förtroendet till, utan att någon annan them påtrugas.

När sådan ordning handhafves, blifver ingen omöijelighet för magistraten att förebygga oro och oordning, ty the äro på then ena sidan bibehållne vid theas ämbetsmagt och myndighet att upfylla sin trohetsplikt, och borgerskapet på then andra sidan vid then rättighet till theas egen välfärds befrämjande, som them skäligen tillkommer, hwarutöfver all inskränkning skulle medföra tvång och missnöije.

Thet 3:die momentet går therpå ut, *att utrikes födde borgare måge aldeles uteslutas ifrå rättighet att väljas till stadsens äldsta och åldermän, så framt icke någon genom sitt goda upförande, effter 25 års burskap, förtjenar att naturaliseras.*

Naturalisation är ett ord, som i vår lag är obekant, men uti äldstas och åldermäns väljande göra våra lagar ingen skilnad på infödd eller utländsk, utan när en utländsk man är värdig ansedd att blifwa borgare, som är den naturalisation vår lag känner, så har han all then qualification, som thertill hörer, att njuta frukten af ett ärligt upförande och therpå grundat medbröders förtroende inom sin societet, skrå och ämbete.

Dessutan är med åldermanskapet effter skråordningens 2:ra artikel så beskaffat, att ämbetena böra alltid sätta 2:ne i valet, af hvilka magistraten äger taga en så att när en in- och en utrikes född kommer på förslaget, kan äntå alltid magistraten föredraga then infödde.

I anseende till alt thetta finner jag för min del onödigt, att öfver thesse 3:ne mål, göra nya stadgar, och dess utan ganska betänkeligit, att så offta och utan trängande nöd, göra våra lagar lysande med någon obenägenhet emot främmande, ty utom thet att thet är stridande emot våre författningar med manufacturer, som alle syffta therhän, att föröka folk-numern i landet och med allehanda förmåner locka utländningar till oss, hvilka vi alt sedan Gustaf Adolphs tid hafva merändels att tillskrifva våra framsteg i vetenskaper och handaslögder, så bör härvid uti ett granlaga betraktande komma, att många svenske familler hafva sine anhörige i främmande land, och många af ridderskapet och adelen sine barn i utrikes tjenst, som kunna hindras i sin välfärd och framsteg, om vi med våra lagar yrka så högt vår svenskmanna-rätt emot utländsk man; ty om the skulle göra thet samma emot oss, så skulle många käcke officerare tappa sin lycka, och effter thenna dag blifva sällsynt att finna en svensk commendant i Hamburg, Dantzig och andre fristäder, ther borgerskap och icke öfverhetspersoner tjensterne utdela.

Stockholm d. ²⁴¹⁵ augusti 1761.

J. Serenius²⁴¹⁶

---

²⁴¹⁵ Datum utelämnat.

²⁴¹⁶ Påskrift: *Detta mitt votum är uti riksens höglofl. ständers justitiadeputation upläsit och åberopat uti dess afgifne betänkande till allmänna besvärdeputation, som det samma skall hafva infördrat, men mig ovitterligit af hvad orsak det är förvägrat. Derföre anhåller ödmjukeligen att det måtte berörde betänkande eller sielfva besvärspuncten hos riksens höglofl. ständer bifogas. Stockh. d. 21 Maj 1762. / J. Serenius.*

10.

*Prästeståndets protokollsutdrag 7 september 1761 om en professur
i offentlig rätt i Uppsala*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokolls-
utdrag, nr 16)*

Protokollet s. 693, 698.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet den 7²⁴¹⁷ Sep-
tembris 1761

S.d. Under det preste-ståndet, uti sina särskildta öfwerläggningar, äfwenwäl kommit at tänka på åtskilliga, det för hela riket så högstangelägna underwisingswerket rörande, omständigheter, och däribland med fägnad sig ärinrat den prisvärdaste författning, som af riksens ständer tilförene varit omtalt, och sluteligen, den 10 Februarii 1757, gjordes, at rikets grundlagar uti alla, så mindre som större rikets scholar och gymnasier, samt synnerligast academier, borde studerande ungdomen föreläsas; har ståndet äfwen trott sig åligga, at verkställigheten däraf efterfråga. Härwid har ståndet kommit i ärfarenhet, at härom har til consistorium academicum i Upsala, redan förut, den 14 Julii 1755, och än vidare, den 28 April 1757, hans excellences academiaecancellerns bref ankommet, med befallning, det borde ungdomen underwisas om rikets nu warande regerings-sätt och fundamentale lagar, som ock, om de öden riket undergått med de däruti timade förändringar. Och har, sedan juris publici romani profession, redan år 1739, af riksens ständer blifwit til en oeconomisk profession förwandlad, denna wigtiga del af riksens ungdoms underwising måst därstädes juris patrii professorn anbefallas och ombetros.

Denne juris patrii professor har tilförene, i kongl. academiens constitutioner, sig ålagt, at hwarje termin, läsa publice, (1.) svenska lagboken exegetice, (2.) jurisprudentiam civilem, (3.) criminalem, (4.) processum civilem, (5.) criminalem. Warande alla dessa stycken för den del af studerande

---

²⁴¹⁷ Rättat efter ett exemplar av samma protokollsutdrag i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 64.

ungdomen, som applicera sig til studium juridicum, oundärlige. Skulle han tillika wara förbunden at läsa (6.) jus romanum, (7.) grundlagarna exegetice, (8.) jus publicum suécanum uti systeme, (9.) rikshistorien, rörande de öden, som riket i alla tidehwarf undergått, med de däruti timade förändringar, så skulle denne juris professor, til at fullgöra sin ämbetes plikt antingen hwarje läse-dag supponeras kunna, med nytta och frukt, nio särskildta lectioner under händer hafwa, eller ock blifwa nödsakan, at de flesta däraf, och kanske angelägnasta, såsom til dess profession ej egentligen hörande, om icke aldeles negligera, dock med mindre drift handhafwa. Det förra läser hwar och en lätt finna blifwa omöjeligit. Blifwer således det nyssnämde senare, til wiss skada för studerande ungdomen och såmedelst för hela riket, oumgängeligit.

Til förekommande här af, samt i följe af alla anförda skäl och orsaker, har preste-ståndet för sin del tyckt, och äfwen trott, det skulle blifwa samtelige riksens ständer högstwärdigt, samt likasom ett nytt bewis af deras lofwärdaste omsorg för hela rikets bästa, så wäl i wår, som än mer tilkommande tider, om af riksens ständer anstalt gjordes, och til verkställighet befordrades, hwad wid flera riksdagar warit påtänkt, at nu wid Upsala academie, såsom den äldsta och största i riket, en juris publici i gemen och i synnerhet patrii eller svecani professio ordinaria blefwo inrättad.

Härigenom undgingo den där studerande rikets ungdom, at nu längre denna ofwannämde högstnödiga och nyttiga underwisningsdel, uti sin fulla ställning och widd, sakna.

Hwad länen angår: Om Hans Kongl. Maj:st underdånigt af riksens ständer tilstyrkes, at, genom hans excellence kongl. academiens canceller, anbefalla rector och consistorium academicum i Upsala, at med närmare förslag, så om tid, när den lägligen kan där af academiens ærario bestås, som ock, om sättet til vidare gillande och stadfästade inkomma, så warder denna sak nu ej mera swårighet finnande, än år 1747, då en ny juris practici profession föreslogs, och med full professors lön inrättades; hwilken dock sedermera är indragen och cesserat.

Imedlertid, och på det denna nya inrättning ej härigenom må komma at på tiden utdragas, är preste-ståndets tanka, at den nya nu tilförordnande juris publici, speciatim svecani, professor ordinarius, kunde, ett eller annat år, eller så länge omständigheterna det fordra, til så mycket mera och wisare lindring för academiens ærarium, härwid tjäna med sin förra lön och

gratialis, samt de andra professioners förmoner och rättigheter, då allenast den skilnad, som är emellan denna och professors lön och gratialis, jemte samma årsättning för præbendehemman, som juris practici professorn, förr åtnjöt, kommo at af academiens ærario honom bestås. Äfwen som denne blifwande professors successor i secreteriatet, under samma tid, och til des alt blifwer regleradt, wore nog belåten, om han, jemte sin förra lön, de wid secreteriatet warande och på staten bestådde skrif-material-penningar och præbendehemmanet undfingo.

Härjemte kan ståndet ej i obemäلت lemna, at, som riksens ständer sig sjelfwa i synnerhet förbehållet, at, så ofta några nya beställningar inrättas, dem samma första gången, med därtil tjänligast befundne personer, besätta och förese, och til denna tjänstens wärdiga bestridande fordras en man til åren stadig, som sin tid på sådana och flera härtil tjänande studier användt, samt äfwen, om så tilfälle warit, utrikes academier til vidare insigt-ers winnande häruti, frequenterat, så tror ståndet sig en sådan funnet, uti nu warande kongl. academiens secreterare, magister Nils Risell. Han är några och fyratio års man, blef för mer än 20 år sedan, magister i Upsala, med den heder och adprobatation, at han, ej långt därefter, blef därstädes til magister docens antagen, hwarefter han, i trenne år, wid utrikes academier sin tid wäl anlade, och därför, efter hemkomsten, blef först någon tid brukad såsom vice secreterare, däruppå befullmäktigad, at wara adjunctus ordinarius wid academien, och omsider nu, för fyra år sedan til kongl. academiens ordinarie secreterare befordrad.

Til winnande af det ofwanomrörde interimförslag om lönen, skulle preste-ståndet för sin del tycka, och äfwen de öfriga respective stånden lika wördsamt och wänligen tilstyrka, at notarien wid consistorium academicum i Upsala, magister Boudrie, blefwo, wid samma detta tilfälle, såsom successor uti den ledig blifwande academiae secreterare-sysslan, utsedd och utnämnd. Och det, af följande orsaker: Han har för flere år sedan blifwit med stort beröm magister, sedermera warit magister docens wid denna academie, är allmänt wid academien känd af mycken witterhet och lärdom, af consistorio academico wid protocollet ofta warit brukad, och därwid, med mycken adprobatation, tjänt sig up til notarius, hwarwid han på staten njuter 1 200 d:r kopparmynts lön. Om han härtil fingo de ofwanomrörde wid secreteriatet warande förmoner, hwartil han dessutom är i tour at blifwa avancerad, worde han äfwen, tils staten vidare hinner ställas i rätt

ordning, sig härmed lycklig och förnöjd finnande, kommande dock denna magister Boudries befordran wid existerande vidare flyttning inom academie-staten, icke at lända de framför honom äldre warande adjuncter til préjudice.

Hwilket alt med de öfriga respective stånden hörsam-, tjänst- och wänligen skulle communiceras.

Ut supra.

Ex protocollo
Joh. Brander

11.

*Prästeståndets protokollsutdrag 2 oktober 1761 om rådslönernas
beräkande för de utnämnda riksråden*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsut-
drag, nr 17)*

Utdrag af protocollet, hållit i presteståndet wid riksdagen i
Stockholm d. 2 Octobr. 1761

S.d. Kom hos presteståndet i öfwerwägande huruledes herrar riksens råd, grefwar Lieven och Horn, friherrar Friesendorff och Rudenschiöld, samt grefwe Törnflycht, hwilka af riksens ständer under innewarande riksdag, til det answariga riksrådsämbetet, blifwit kallade, skulle, icke utan alt för dryg känning uti denna owanl. dyra och tryckande tiden, nödgas äfwentyra deras egna förmögenheter, derest de enligt författningarna i statscontoiret skulle det första halfwa året tjena riket med deras förr innehafwande löner, i synnerhet, som det första halfwa året med drygare utgifter oundgängeligen behäftas, än de åren som derpå följa kunna, i betraktande hwaraf, samt i jämnförelse med hwad tillförene i dylika händelser under tiden gjordt blifwit, fant ståndet för sin del billigt at bifalla, det må rådslönerne denna gången och för dessa herrar dem från kallelsebrefwens datum beräknade warda, då deremot och till någon lisa i staten, de förra så indelta som oindelta löner, samt öfrige förmoner, hwilka desse herrar wid deras förra ämbeten innehafvt, komma för samma tid uti i rikets cassa at inflyta. Hwilket

med de öfrige respective stånden til gunstbenägit bifall hörsamt, tjenst- och wänligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo
J. Brander

12.

Prästeståndets protokollsutdrag 26 oktober 1761 om en kyrkohistorias förfärdigande av d:r Celsius

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 26)

Protokollet s. 801.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet d. 26 Octob. 1761

S.d. Hos ståndet har i öfwerwägande kommet, hwad för en märkelig brist befinnes uti literaturen i vårt kära fädernesland, så länge wi icke äro försedde med någon fullständig historia ecclesiastica sveogothica, hwilken hitintills af ingen tillräckeligen blifwit utarbetad, men hwarest saknad icke allenast är känbar för studerande af vår egen nation, utan äfwen wanhel- lerlig för oss hos utlänningar, hwilka imedlertid äro att ursäkta, när de som oftast misstaga sig uti sina skrifter om kyrkowäsendet i Swerige. Ståndets samtelige ledamöter hafwa fördenskull inom sig kommet öfwerens om an- gelägenheten af ett sådant arbete, och förklarar en gemensam önskan, att någon lärd man, som wore innehafwande af så widsträckt och mogna in- sigter, som ärfordras, att wärdigt kunna utföra detta wärket, wille ju före dess heldre derwid lägga handen. Och som ståndet fallet med sina tanckar i detta mål på professorn och kyrkoherden wid S. Jacobi och Johannis för- samlingar här i staden herr doctor Olof Celsius, såsom känd, att äga all den styrka, som till detta ändamål will wara nödig. Herr doctorn äfwen, uppå ståndets anmodan, förlarat sig icke obenägen att förenämde arbete sig åtaga, under förmodan, så wäl i allmänhet att blifwa biträdd med beqwäm- lig tillgång till archiver och publiquea ställen, der uplysningar i detta ämne

kunna ärhållas, som i synnerhet, att, i anseende till widlöftigheten af derwid ärforderliga samlingar och correspondence, blifwa försedd med en amanuensis, som af publico blefwe lönad, jämte frihet att nyttja consistorii i Stockholm fribrefsbok, hwilka sistnämde 2:ne omständigheter ståndet äfwen för sin del funnet skäligt att bifalla, ty skulle, genom utdrag af protocollet, de öfriga respective stånden häraf del lämnas, görande sig ståndet försäkradt om samtelige ståndens benägenhet, att angående amanuensens arfwode och postfriheten med ståndet instämma, samt i anledning derutaf till secreta utskottet öfwerlämna, att om wärkställigheten häraf till det bästa besörja.

Ut supra.

Ex protocollo
J. Brander

13.

*Prästeståndets protokollsutdrag 9 november 1761 om en ny
bibelöversättning*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokolls-
utdrag, nr 28)*

Protokollet s. 838.

Utdrag af protocollet, hållet i preste-ståndet d. 9 Novembris
1761

S.d. Icke utan synnerlig fågnad, har ståndet hört sig föreläsas ett, af hans excellence herr riksrådet grefve Bonde, wid denna riksdag til riksens ständer inlemnadt memorial,²⁴¹⁸ angående en ny och förbättrad öfversättning af then hel. Bibelen, på vårt nu brukeliga svenska tungomål.

Ståndet igenkänner uti detta herr grefvens och riksrådets memorial, åtskilliga bewekande omständigheter, som äfwen ståndet funnet tala för detta arbetets angelägenhet. Men, som ståndet äfwen, å andra sidan, insett den

---

²⁴¹⁸ Prästeståndets arkiv, vol. R 910, nr 37.

granlagenhet och mångfaldiga åtgärd som fordras, om det nog värdigt skal kunna utföras, har ståndet trott den method härvid vara rådeligast, at först låta utarbete och insamla sådana öfversättningar af de bibliska böckerna, som med all noghet blifvit författade, hvilka sedan, antingen af en sådan deputation, som herr grefven och riksrådet föreslaget, eller på något annat sätt, som tjänligast pröfwas kan, med all flit kunna öfverses, granskas och skärskådas, på det riksens ständer, til slut, må finna banad väg, at, wid en sådan öfversättnings antagande, lägga sista handen.

Preste-ståndet har, i detta afseendet, reparterat consistorierna emellan the bibliska böckerna, både af Gamla och Nya testamentet, ja äfven the så kallade apocryphiska, och hafva redan, vid thenna riksdags början, åtskilliga i öfversättning til ståndet blifvit inlemnade, så at ståndet har all anledning at hoppas, det ett så helsosamt företagande skal på thetta sättet, under den Högstas välsignelse, vinna önskelig framgång: äfwen som the öfrige respective stånden lära benäget af preste-ståndet låta sig försäkras, at, til ett sådant ändamåls winnande, ingen sorgfällighet skal, å thess sida, utur akt lemnas.

Hvilket, genom utdrag af protocollet, hörsam-, tjänst- och wän-ligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo
Joh. Brander

14.

Prästeståndets protokollsutdrag 9 november 1761 om en ny svensk psalmbok

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 29)

Protokollet s. 838.

Utdrag af protocollet, hållet i preste-ståndet d. 9 November 1761

S.d. Sedan preste-ståndet icke mindre nu, än de förra riksdagar, låtet dess omtanka äfwen gå däruppå ut, huru den swenska psalmboken måtte kom-

ma under ett sådant öfwerseende, hvarigenom alt, hvad däruti blefwe befinteligt, kunde med lika upbyggelse och andakt nyttjas, men ståndet nogsam samt finner at sådant arbete, i anseende til de ordentliga riksdag-sysslor-nas mångfaldighet, icke låter sig göra af ståndets ledamöter, under deras sammanwaro, har ståndet fallet på de tankar, at til detta, för hela svenska församlingen, så angelägna göromålet, wissa deputerade, efter denna riksdags slut komma at träda tilsammans, hwartil ståndet wil wara omtänkt, at utse wärdiga och skickeliga ledamöter, hvilka, i anledning af de samlingar, som antingen redan skedt, eller hädanefter ske kunna, enligt den plan, som ståndet härutinnan wil utstaka, skola utarbete en prof-psalmbok, som, til nästa riksdag, wil Gud, kan wara färdigtryckt, at riksens ständer til om-pröfvande och antagande föreläggas. Och som ståndet är sinnadt, så föranstalta med detta werk, at de därtill ärforderliga omkostningar icke skola komma någon stat til gravation, utan ståndets ledamöter wilja sjelfwe, genom sammanskott, göra därtill början, allenast at sedermera hwarje kyrka i riket något ringa därtill contribuerar, hvilken afgift ståndet ämnar så jemka, at den icke skal för någon blifwa känbar. Altså, och på det alt detta må ske med riksens ständers minne, och genom deras samtycke blifwa auctorisera, har ståndet trott sin skyldighet wara, at detta dess wälmenta upsåt med de öfriga respective stånden hörsam-, tjänst- och wän-ligen communicera; helst ståndet tilförser sig den benägenhet, wänskap och förtroende, at, wid detta dess christeliga förehafwande intet lærer wara at påminna. Ut supra.

Ex protocollo

Joh. Brander

15.

*Prästeståndets protokollsutdrag 22 januari 1762 om att
deputationerna inte får ta upp och remittera mål där
tidsfristen har gått ut*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokolls-
utdrag, nr 30)*

Protokollet s. 959.

Utdrag af protocollet, hållet i preste-ståndet d. 22 Januarii
1762

S.d. Kom hos ståndet uti öfverwägande, huruledes äfwen hos riksens ständer åtskilliga försök kunna göras, at få sådana ärender anhängiga, hvarvid lagarne föreskrifva fatalier, hvilka, enligt lagens föreskrift, af wederbörande sakägare icke blifvit i akt tagne.

Den säkerhet, hvarmed hwars och ens ägendom rätt bör wara omgärdad, har lag-stiftaren noga utstakat, samt tillika gifvit til känna, hwad wäg den bör gå, som emot en annan wil något anmäla, När den wägen nyttjas, så har hwar och en tilfälle at se, på hwad sida han angripes, och kan taga sina försvarsmått därefter. Men om saken får drifwas på en obekant sida, wet men ej ordet af, förr än man kan wara förlorad.

Det är ock allmänt bekant, huru nödigt det är, at wissa præscriptioner af tid äro utsatte, efter hwilkas förlopp hwarje sak bör förblifwa uti det stånd den är, samt hwar och en uti dess ärhållna rättighet förblifwa ostörd och säker.

Uti en sådan afsigt, har presteståndet funnet nödigt, det må riksens ständers deputationer aldeles förbjudas, at immediate uptaga och plenorum skärskådande underställa, eller til andra deputationer remittera och communicera sådana saker, hwarvid fatalier bära observeras, men hafwa icke på det uti riksdags-ordningen förskrefne sätt hos riksens ständer blifvit anmälda, hvilken tanka ståndet med de öfriga respective ständen, til gunstbenäget bifall, hörsam-, tjänst- och wän-ligen welat communicera.

Ut supra.

Ex protocollo / Joh. Stenbeck

16.

*Prästeståndets protokollsutdrag 29 januari 1762 om indragning
av de vid 1751 års riksdag beviljade löneökningarna för
hovrättsledamöter*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsut-
drag, nr 27)*

Protokollet s. 965.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet d. 29 Januarii
1762

S.d. Erinrade sig ståndet, huruledes sistl. riksdag blef bewiljadt, att den extraordinarie afgift, som ståndet wid 1751 års riksdag sig åtaget, till aflöning för nya ledamöter uti Swea och Götha håfrätter, skulle till denna riksdag continuera.

Ståndet påminte sig tillika, hurusom ändamålet af en sådan förstärkning uti dessa bäggge håfrätter war det, att de flere derstädes anhängiga mål, som då ännu befunnos oafgjorda, måtte, genom arbete uti flera divisioner, till de rättsökandes skäligen lindring, och främjande af lagens activitet, med mera skyndsamhet kunna afslutas.

Att fördenskuld riksens ständer, wid deras nu påstående sammankomst, må erhålla behörig uplysning, huru wida ett sådant ändamål af förenämde afgift till denna riksdag kunnat winnas, samt ståndet i anledning derutaf må få tillfälle pröfwä, huru med afgiftern för dess del hädanefter bör förhållas; fant ståndet nödigt, i anseende dertill, att ståndet icke längre, än till innewarande riksdag, åtaget sig denna afgift, samt att för den orsaken prestesterbhusen måste widkännas hwarjehanda olägenheter, det må justitiæ- och protocolsdeputationerna anbefallas, att med det första, efter hållet sammanträde, och i anledning af håfrätternas riksdagsberättelser och protocoller, till riksens ständer afgifwa deras betänkande uti detta ämne, på det hwart stånd måtte härutinnan i tid, efter omständigheterna, kunna taga sitt beslut.

Och skulle detta presteståndets godtfinnande, genom utdrag af protocollet, med de öfriga respective stånden, till gunstbenäget bifall, hörsam-, tjänst- och wän-ligen communiceras. Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

17.

*Prästeståndets protokollsutdrag 4 februari 1762 om saltbristens
förekommande*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsut-
drag, nr 25)*

Protokollet s. 979.

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet d. 4 Februarii
1762

S.d. Kom hos ståndet i ett ganska ömt betraktande ej allenast det, att den allmänna klagan om dyrhet och brist på salt ännu icke blifwit afhulpen, utan ock att nu mera, sedan kriget i södra delarna af Europa wordet up-
tändt, denna stora olägenhet synes ännu blifwa större igenom andra och
mera lönande frakters widtagande i Medelhafwet af våra rederier, assecu-
rancepræmiernas stegring och caperiernas tilltagande, hos de krigande
magter; fördenskull och som riket kan råka i den aldrastörsta nöd och obe-
stånd, om i detta år skulle samma hända som i det förledna, att bottniska
städerna måste gå härifrån, anten med halfwa lasten eller aldeles utan salt,
och landet öfwer allt ännu längre betungas med en odrägelig brist eller
dyrhet; så fant ståndet högst nödigt, att om en så stor rikets angelägenhet
tidigt erinra de öfrige respective stånden. Och som saltcontoiret brustit uti
dess löfte, att hålla riket med ett ständigt förråd till 18 högst 19 d:r tunnan,
men icke dess mindre, allt sedan år 1750, upburit en för den orsaken end-
ast ålagd afgift af 1 d:r kopp:mt på hwarje tunna, så fant ståndet rådeligit
och rättwist, att bemålte afgift nu genast bör uphöra, och contoiret för hela
upbördens göra behörig rede.

Och som ingen säkerhet kan blifwa emot en slik allmän landsnöd, när så solenne löften och contracter icke hållas; ty fant äfwen ståndet nödigt, att häremot måtte widtagas de aldra allwarsammaste mått, och att fördenskund kongl. commercecollegium bör undersöka och, med sådan säkerhet, som de inför riksens ständer kunna wara ansvariga före, upgifwa icke allenast nu warande tillgång och uplag, utan ock hwad som brister uti ett års behof, med allwarlig antydan till rederierna, att, der icke innan Junii månads slut ett tillräckeligt saltförråd befinnes i riket, Kongl. Maj:t då föranlåtes i nåder kungöra allmän tillåtelse för främmande skepp, att införa salt i alla rikets stapelstäder, emot hel fri tull och omgälder. Och om detta icke ändå skulle finnas fullkomligen swarande emot ändamålet, Kongl. Maj:t hafwa fria händer, att till detta föreslagna hjälpemedel gifwa hwad upmuntran som fins tillräckelig till en så högst angelägen nödtorft.

Hwilket med de öfriga respective stånden hörsam-, tjänst- och vänligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo
J. Brander

18.

Prästeståndets protokollsutdrag 20 mars 1762 om prästrättigheter i Växjö stift och sommaringens indragnade i Filipstads bergslag

(Bondeståndets arkiv, vol. R 1915, prästeståndets protokollsutdrag)

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet den 20 Martii 1762

S.d. Lät ståndet sig föredraga 2:ne protocollsutdrag ifrån ärbara bondeståndet, af den 6 och 18 i denna månad,²⁴¹⁹ hwaruti bewiljas, det wederbörandes, genom ingifna memorialer, gjorda ansökningar om ändring uti 2:ne Kongl. Maj:ts nådiga resolutioner, den ena af den 20 Decembris 1760, angående preste-rättigheters upbärande i Wexjö stift, och den andra

---

²⁴¹⁹ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, nr 176 och 181 (bägge med bilagor).

af den 12 nästledne Januarii, om sommartingets indragande i Philipstads bergslag, måga af riksens ständer, wid nu påstående riksdag, uptagas och afgöras.

Ståndet tog bägge dessa mål i öfwerwägande, och fant ståndet sig så mycket mindre kunna förena ärbara bondståndets yttrande häröfwer med den upriktiga försäkran, som alla fyra stånden hwarannan gifwet, at med gemensam drift arbeta däruppå, det denna långwariga riksdag måtte omsider kunna slutas til den nu mera bestämda tiden, som ståndet skäligen befarar, det ett dylikt omedelbart och tidigt uptagande af mål, hwilka, enligt grundlagarne, antingen böra passera urskilningsdeputation, och när dess termin är ute, höra til en annan riksdag, eller kunna anses som allmänna besvär, men efter 3 § i Kongl. Maj:ts nådiga förordning, om riksdagarnas förkortande, af den 6 Octobris 1738,²⁴²⁰ wid näst påföljande, och således icke under påstående riksdag böra andragas, skulle medföra ganska beswärliga påföljder, och gifwa anledning, at eludera de wisa författningar, som utstaka processen hos riksens ständer. Hwarföre, och som ståndet sig tillika ärinrade den myckenhet af mål, som, denna riksdag, lagligen inkommet, hvaruti således medborgare hafva skäl, at kräfja riksens ständers sluteliga åtgärd, men hvilka ännu, dels i deputationer, dels hos plena ligga oafgjorde. I anseende hvartil det för riksens ständer wil wara högstnödigt, at hädanefter noga, och, om möjligt är, mera, än hittills kunnat ske, undandra sig alt sådant, som skulle kunna förorsaka vidare uppehåll i riksdagen. Äfven som i samma afseende instruction för urskilningsdeputation i 1 § förbjuder, det något ärende, ehuru inom urskilningsterminen thärå förbehåll skett, må så sent inkomma och uptagas, at riksdagen dy-medelst utdrages, ty kunde ståndet, för sin del, icke samtycka til förrnämde 2:ne ansökningar, äfven som ock ståndet af anförda orsaker, fant sig föranlåtet, at, genom utdrag af protocollet hörsam-, tjänst- och vänligen tilstyrka de öfriga respective stånden, både at icke tillåta, det dessa och dylika mål uti hwilka, under warande riksdag, utslag fallet hos Hans Kongl. Maj:t, antingen omedelbarligen af riksens ständer uptagas, eller af något stånd, under form af allmänt beswär, til allmänna beswärsdeputation in-

---

²⁴²⁰ Tryckt förordning 6 oktober 1738: *Kongl. Maj:ts Ytterligare nådige Förordning, Angående Hwad wid tilkommande Riksdagar, til theras förkortande, widare bör i acht tagas.*

lemnas, såsom ock at, hos urskilningsdeputation, inga mål nu mera, wid denna riksdag, må uptagas och remitteras. Ut supra.

Ex protocollo
Joh. Brander

19.

Prästeståndets protokollsutdrag 7 maj 1762 om kollekt för Möja kapell i Uppsala stift

(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 35)²⁴²¹

Utdrag af protocollet, hållit i prästeståndet d. 7 Maji 1762

S.d. Lät ståndet sig föredraga den hos riksens ständer af inwånarne uti Möja capell, Wermdö församling, Upsala stift, giorda ansökning,²⁴²² at erhålla en allmän collect öfwer hela riket, till en ny stenkyrkas upbyggande wid förenämde capell.

Därwid andrages, hwilcket ock af stiftets fullmäktige bestyrkes, at den hitintills wid capellet brukade träkyrka, är nu så aldeles förfallen at inwånarne näppel:n utan lifsfara kunna däruti hålla gudstienst; at desse inwånare hafwa sina hemwist så långt uti hafsskiärren, at de wid wissa tider omöjeligen kunna komma till någon annan kyrka; at denne ort, under ryske fejden, 1719, måste undergå så wäl annor sköfling, som dess hus och skogar afbrännas, så at nu ingen tillgång är på wärke till capellets ombyggande; och äntel:n, at församlingen, som är ganska liten, ej förmår en sådan byggnad utföra.

I anseende till så ömmande omständigheter på det inwånarne uti Möja capell, ej må blifwa lidande uti den angelägnaste delen af deras wälfärd, pröfwade ståndet billigt, det en allmän collect öfwer hela riket må bewilljas till Möja capell kyrkas upbyggande af sten, dock de kyrkor derifrån undantagne, som sielfwe stå under ansenlig reparation, hwilcket ärende

---

²⁴²¹ Koncept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 132.

²⁴²² Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 132, bilaga.

ståndet hos de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall hörsam-,
tjent- och wänligen, welat recommendera. Ut supra.

Ex protocollo
Joh. Stenbeck

20.

*Prästeståndets protokollsutdrag 21 maj 1762 om Vingåkers
församlings delning*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokolls-
utdrag, nr 34)*

Protokollet s. 1197.

Utdrag af protocollet hållit i prästeståndet wid riksdagen i
Stockholm d. 21 Maji 1762

S.d. Sedan Kongl. Maj:it i nåder behagat samtycka och fastställa Wingåkers församlings i Södermanland begärte delning, har öfwersten högwälborne friherre Adolph Gyllenpistol till boställe för pastor i den afdelta östra församlingen donerat et helt frälsehemman, Qvarngöle benämmt, till storlek och förmåner förbättrat emot det förr varande capellansbordet i samma församling.

Men aldenstund detta donerade frälsehemman, så väl som det förra capellansbordet, har varit och är ännu till knektehåll inroterat, ty har riksdagsfullmäktigen ifrå[n] samma stift och ort detta ärendet uti prästeståndet anmält med ödmjuk anhållan, det ville ståndet så väl för egen del samtycka och besluta, det må bemälte pastor i Östra Wingåker, så till boställe som de öfrige rättigheter, få hugna sig af enahanda förmåner, som dess ämbetsbröder och wederlikar i riket, samt att ståndet hos de öfrige respective stånden ville samma ansökning till gunstbenägit bifall befordra.

Ståndet har tagit detta under behörigt öfwerwägande, och befunnit, att det af ålder har varit i denna församling en capellan med boställe försedd, och att en genom församlingens delning samma capellan blifvit till pastor förvandlad, och dess boställe, såsom capellansbord, har för detta bordt wa-

rit soldate-rotering qvitt, då det upgifvit giltigt vederlag, enligt Kongl. Majj:ts förklaring af d. 22 April 1734 men sådant ännu icke blifvit af vederbörande värkstält, ty kan bemälte boställe icke hafwa förlorat en sådan rättighet, sedan det blifvit pastorsboställe, hälst som det ännu är tillika capellansbord, och beslutit är, att denna församling skall aldrig i framtiden med något capellanshåll beswäras, utan den ena läraren för begge delar ansvarig vara.

I anseende hwartill prästeståndet för sin del ej annat kan, än för rättwist och billigt anse, det må bemälte pastorsboställe Qwarngöle i Östra Wingåkers församling, såsom tillika warande capellansbord, lemnas den frihet, att emot fullgiltigt upgifwit vederlag inom compagniet blifwa sin soldate-rotering qvitt, som efter Kongl. Majj:ts nådige befallning kommer af vederbörande kongl. collegier och ämbetsmän att värkställas,

Hvilket prästeståndet, hos de öfrige respective stånden härmed vill äfven till gunstbenägit bifall, hörsamt, tjenst- och vänligen recommendera. Ut supra.

Ex protocollo
Joh. Stenbeck

21.

*Prästeståndets protokollsutdrag 4 juni 1762 om allmän
tacksägelsedag samt amnesti*

*(Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bilaga till ridderskapets och
adelns protokollsutdrag, nr 47)*

Protokollet s. 1258.

Utdrag af protocollet, hållit i prästeståndet d. 4 Junii 1762

S.d. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli, af d. 3 i denna månad, angående fredswärket, som ståndet emottog med glädie och enhälligt beslut för sin del, at i underdånighet anmoda Hans Kongl. Majj:t at i nåder föranstalta om påbud af en allmän tacksäjelsedag uppå den sidsta bönedagen uti innewarande år.

Och på det en sådan glädiedag också måtte lysa för de olyckliga i landena som sitta i fängelsens mörker, så fann ståndet äfwen godt at i lika underdånighet anhållas måtte, det alle sådane fångar, som för statsbrott äro i häkte, måtte til den dagen gifwas pardon och förlossning, samt Christopher Springers namn af det offentliga rummet nedtagas.

Ståndet är härutinnan af den bewekande tanka, at riksens ständer i sådant sinne efterfölja den store Gudens fotspor, som klandrar sin rättfärdighet med nåd, och icke straffar längre än det höfwes til bättring.

Och som alle desse olycklige menniskior, som nu äro med sitt underhåll riket til tunga, kunna genom sin frihet, hwar i sin kallelse, blifwa arbetande och nyttige lemmar i det allmänna samhället, så gjorde sig ståndet om de öfrige respective ståndens bifall häruti så mycket mera förwissadt, och hwilket fördenskull genom utdrag af protocollet hörsam- och wänligen skulle communiceras. Ut supra.

Ex protocollo
Joh. Stenbeck

22.

Prästeståndets protokollsutdrag 5 juni 1762 om befordringsmål

(Bondeståndets arkiv, vol. R 1915, prästeståndets protokollsutdrag)²⁴²³

Utdrag af protocollet, hållet i presteståndet d. 5 Junii 1762

S.d. Riksens höglofl. ridderskap och adel hafwa medelst twänne utdrag af protocollet, hwilka till presteståndet blifwit inlämnade,²⁴²⁴ behagat uti mycket öma utlåtelse ytra dess bekymmer öfwer de befordringsmål, som wid denna riksdag af riksens ständer omedelbarligen blifwit uptagne och afgjorde, samt i afseende till de oredor, som deraf flyta kunna, ej mindre än den äwentyrliga wärkan, de samma sjelfwa regeringssättet torde påföra,

---

²⁴²³ Två koncept i Prästeståndets arkiv, vol. R 908, nr 144 (med bilagor).

²⁴²⁴ Prästeståndets arkiv, vol. R 922, ridderskapets och adelns protokollsutdrag nr 32 (19 oktober 1761 och 3 april 1762).

wänligen anmodat preteståndet, att nedlägga alla af sådan natur warande göromål, utom dem, som redan till Kongl. Maj:ts nådiga fullbordande kunna wara aflämnade.

Höglofl. ridderskapets och adelens i så måtto yttrade bekymmer förekommer preteståndet så mycket mindre oförmodadt, som preteståndet för dess del och utan twifwel ej mindre, än höglofl. ridderskapet och adelen, inser uti alla dessa stycker.

Men höglofl. ridderskapet och adelen kan icke mindre än de öfriga dess respective medständer, så wäl af förflutna riksdagars erfarenhet, som af hwad wid nu warande riksdag förelupet, hafwa sig bekant, huruledes och af hwad anledningar sådana mål under riksens ständers skärskådande pläga blifwa frambragte, samt att deras omedelbara uptagande och afgörande förgäfwes lärer kunna motas och förekommas, så länge riksens ständer sjelfwe icke täckas afsäga sig allt nyttjande af den wana och plägsed, som, snart sagdt allt ifrån detta regeringssättets början, inom dem waret öflig, och hwilken medelst de uti kongl. förordningar af d. 17 Dec. 1756 gjorde undantag, wunnet anseende af en laglig rättighet. Hwarjämte höglofl. ridderskapet och adelen uplyst täckes finna, att hwad således och af dylika anledningar inom stånden kan wara beslutat och ordenteligen afgjort, icke lämpeligen åter kan uptagas och omgöras, samt att af dylika steg och efterdömen ej mindre fruktanswärde äwentyr för regeringssättet och sjelfwa dess principe, än af de förre, kunde wara att förmoda.

När för den skull preteståndet för dess del är redo, att, jämte de öfriga dess respective medständer, undanrödja och obrukbara göra alla de vägar och anledningar, som till dylika måls frambringande wid riksdagar hittills waret öflige, och ståndet derjämte af erfarenheten derom är öfwerlygd, att desse saker, uti det skick de sig nu befinna, ingen ändring beqwämligen kunna undergå, ty blir den enda utwägen öfrig, andra och i wärkställigheten möjligare vägar till ändamålets ernående att påtänka och widtaga, hwarom äfwen preteståndet är så mycket beredwilligare dess wälmenta tankar med det aldraförsta att afgifwa som preteståndets önskan är, det måtte Kongl. Maj:ts höga nöje, samt ro, lugn och enighet inom riket, regeringssättet till styrka, allt framgent warda befrämjad. Ut supra.

Ex protocollo

J. Brander

PERSONREGISTER

- Acrel**, Olof, kirurg, direktör, 1247, 1256
- Adelhielm**, Ulrik, kapten, 1059, 1096, 1148, 1150
- Adelsvärd**, Johan, ryttmästare, krigsråd, 344
- Adler Salvius**, Johan, friherre, hovkansler, riksråd, död 1652 – hans arvingar 825, 1287, 1331, 1332
- Adlerberg**, Göran, protokollssekreterare, 391, 684, 685
- Adlerbeth**, Jakob Fredrik, assessor, 1037
- Adlerfelt**, Carl, friherre, generalmajor, 532
- Adlerheim**, Per, assessor, 846, 847
- Agarius**, manufakturist, 1333
- Agorell**, Johan, notarie, 1358
- Ahlberg**, Rudolf Hodder, ryttmästare, major, 685, 908, 1019, 1030, 1031, 1155, 1168, 1245, 1263, 1294, 1338
- Albrekt av Mecklenburg**, kung av Sverige, 398
- Alin**, Nils, lektor, prost, kyrkoherde i Öjaby, Småland, ledamot av prästeståndet, 14, 16, 48, 57, 97, 125, 172, 189, 250, 304, 310, 329, 336, 364, 371, 372, 386, 403, 410, 415, 480, 482, 538, 552, 588, 611, 616, 693, 703, 712, 723, 727, 743, 761, 765, 816, 860, 902, 982, 985, 992, 1008, 1072, 1102, 1147, 1160, 1163, 1165, 1180, 1242, 1271, 1315, 1328
- Alm**, Petter (Pehr), kyrkoherde i Tuna och Stavby, Uppland, ledamot av prästeståndet, 12, 79, 116, 125, 126, 144, 215, 265, 308, 309, 422, 432, 535, 692, 839, 891, 915, 917, 948, 1078, 1097, 1135, 1179, 1243
- Almquist**, Sven, prost, kyrkoherde i Södra Unnaryd, Småland, ledamot av prästeståndet, 14, 48, 49, 60, 116, 125, 126, 146, 216, 310, 324, 387, 762, 960, 1077, 1087, 1135, 1180
- Alnoor**, Abraham, fabrikör i Stockholm, 1300, 1333
- Alstrin**, Erik, biskop i Strängnäs stift, 14, 34, 96
- Alströmer**, Jonas, kommerseråd, avliden, 1170
- Aminoff**, Carl Fredrik, kapten, 1304
- Anckarcrantz**, Hans, amiral, direktör i konvojkommisariatet, 1290
- Anderson**, Johann, borgmästare i Hamburg, avliden, 1404
- Andersson**, Mårten, Västra Sönnarslövs socken, Skåne, ledamot av bondeståndet, 1037
- Andersson**, Olof, Avraby, Svennevads socken, Närke, 1289
- Andersson**, Torbjörn, krigskommissarie, 1290
- Anrep**, Johan Gabriel, häradshövding, 671
- Antivarius**, tysk resident i Stockholm, 369
- Antonsson**, Bengt, adjunkt vid Karlstads gymnasium, 444, 455, 465
- Antonsson**, Reinhold, handlande i Karlstad, assessor, ledamot av borgarståndet, 179, 180, 183, 329, 582, 587, 686, 839, 920

- Anzenius**, Olof, häradshövding, 592
- Apiarie**, Hans Reinhold, klädesfabrikör i Stockholm, ledamot av borgarståndet, 1246
- Appelberg**, Carl Peter, vice häradshövding, 1005
- Appelgren**, Eva Christina, jungfru, 883, 892, 893
- Arbin**, Erik, registrator, 489
- Arckenholtz**, Johan, hovråd, 1349
- Arfvedsson**, Abraham eller Jakob, eller **Arfwidsson**, Christian, handelsman, 593
- Arfvedsson**, Abraham, handelsman i Stockholm, 1246, 1273
- Arfvedsson**, Jakob, handelsman i Stockholm, 1246, 1273
- Arfwidsson**, Christian, handelsman i Göteborg, 1038
- Arfwids(son)** – se även **Arfvedsson**
- Armfelt**, Carl, kapten, 340, 465, 466, 476, 478, 787, 794
- Armfelt**, Fromhold, friherre, major, 1305
- Armfelt**, Magnus Vilhelm, friherre, kapten, major, 646, 1010, 1274
- Armfelt**, Reinhold, friherre, överstelöjtnant, kommandant, 166, 522, 648 – hans fru se Ebba Margareta **Wennerstedt**
- Armfelt**, Vilhelm, friherre, major, avliden, 674
- Arnell**, Axel, expeditionssekreterare, 1343
- Arnell**, Carl, president, 589, 791, 1124, 1140, 1268, 1310
- Arrhenius**, Jakob Larsson, protokollsekreterare i kungl. kansliet, 1248
- Arvidsson**, Jakob, prost, lektor i Göteborg, prost, ledamot av prästeståndet, 15, 23, 48, 50, 58, 67, 98, 125, 126, 418, 647, 727, 860, 873, 891, 902, 929, 945, 953, 960, 1087, 1131, 1139, 1284
- Askelöf**, Sven, bokhållare i krigskollegium, 1141
- Aspman**, Olof, protonotarie, 795
- Baas** (Baaz), Ingrid, 1067, 1147, 1307
- Bagge**, Fredrik, prost, kyrkoherde i Stora Åby, Östergötland, 649, 687, 688
- Bahrman**, Karl Fredrik, kommandant, 1356
- Baltzar**, Augustin Wolfgang von, överstelöjtnant, 1360
- Barck** (Bark), Ulrik, greve, överstelöjtnant, 1302
- Barkman**, Nikolaus, manufakturist, 951
- Barnekow**, Christian, friherre, landsövding i Kristianstads län, 486, 489
- Barnekow**, Rutger, överste, 908
- Baumgardt**, Henrik, fabrikör i Stockholm, 607
- Beck-Friis**, Corfitz Ludvig, kapten, 1019, 1030, 1031
- Beck-Friis**, Joakim, hovrättsråd, 524
- Beck-Friis**, Lave, major, 1019, 1030, 1031
- Beckman**, Jonas Erasmusson, vice häradshövding, 621
- Beckmarck**, Olof, pastor vid Vadstena krigsmanshus, 609
- Benzelstierna**, Johan Jakob, lagman, kammarråd, 712, 1359

- Benzelstierna**, Lars, biskop i Västerås, ledamot av prästeståndet, 11, 16, 21, 47, 52, 56, 57, 61, 64–66, 68, 71–73, 76, 82–84, 89, 94, 95, 97, 99, 110, 113, 124, 129, 145, 150, 151, 156, 165, 166, 169, 171, 174, 179, 186, 207, 210, 212, 217, 218, 238, 243, 246, 247, 250, 251, 257, 267, 268, 275, 277, 278, 280, 292, 295–297, 301, 302, 309, 313, 317, 324, 326, 328, 329, 336–338, 342, 360, 362, 365, 371, 377, 378, 380, 381, 386, 387, 390, 392, 395, 400, 402, 403, 407, 412, 415, 416, 426, 427, 429, 431, 433, 438, 440, 441, 443, 451, 457, 461, 467, 473, 474, 482, 483, 488, 495, 498, 502, 505, 509, 511, 512, 517, 519, 525, 530, 535, 541–543, 547, 554, 555, 564, 567, 572, 574, 575, 577, 585, 588, 593, 596, 598, 601–603, 605, 607, 611, 614, 618, 619, 623, 624, 629, 632, 638, 640, 644, 650, 652, 653, 655, 660–662, 669, 676, 678, 680, 683, 694, 702, 704, 705, 707, 710, 712, 722, 725, 727 (första belägget), 730, 732, 736, 741, 745, 749, 762, 767, 775, 780, 782, 787–789, 793, 798, 803, 808–810, 813, 819, 822, 826, 830, 842, 850, 854, 859, 861, 868, 869, 875, 876, 879, 884, 886, 889–891, 899, 902, 905, 906, 908, 910, 911, 915, 916, 924, 928, 931, 933, 936, 938, 941, 945, 950, 957, 958, 960, 967, 978, 982, 983, 990, 992, 997, 1001, 1003, 1005, 1007, 1014, 1020, 1024–1026, 1034, 1043, 1046, 1052, 1054, 1056, 1065–1067, 1072, 1086–1088, 1096, 1099, 1101, 1103, 1104, 1120, 1130, 1132, 1135, 1140, 1146, 1153, 1161, 1170, 1188, 1206, 1208, 1215, 1230, 1231, 1233, 1237, 1242, 1247, 1248, 1252, 1254, 1255, 1261, 1269, 1282, 1295, 1314, 1328–1330
- Benzelstierna**, Mattias, överpostdirektör, statssekreterare, tidigare sekreterare i sekreta utskottet, 118, 122, 139, 727 (andra belägget), 1203, 1208
- Berg**, Johan Peter, kammarskrivare, 1263
- Berg**, Sara, hustru till borgaren Anders Sjöberg i Stockholm, avliden, 1317
- Berg von Linde**, Otto Adrian, överstelöjtnant, 794
- Bergenhjelm**, Göran Fredrik, amiralitetskammarråd, 348
- Bergensträhle**, Johan Gabriel, hovrättsråd, 1341
- Berger**, Per Robert, notarie i Svea hovrätt, 1362
- Berghman**, Hans Fredrik, hovrättsråd, 635, 637, 646, 647
- Bergius**, Erik, landssekreterare, 688
- Bergman**, prost, 63, 118
- Bergström**, Lars Fredrik, bergsfogde, 1344
- Bernegau**, Gustaf, kammarförvant i kammarkollegium, 1154
- Beronius**, Johan, tjänstgörande vid kronprinsens bibliotek, 713
- Beronius**, Magnus, biskop i Kalmar, ledamot av prästeståndet, 15, 18, 32, 33, 39, 44, 47, 50, 58, 61, 65, 97, 111, 113, 116–118, 151, 152, 154, 170, 229, 255, 267, 278, 306, 310, 335, 338, 339, 353, 360, 361, 367,

- 407, 411, 416, 418, 420, 424, 425, 426, 428, 430, 432, 454, 486, 502, 510, 520, 527, 549, 565, 591, 598, 638, 644, 662, 692, 707, 724, 848, 854, 869, 913, 921, 954, 958, 978, 983, 984, 988, 991, 1000, 1006, 1026, 1044, 1056, 1073, 1090, 1099, 1105, 1120, 1136, 1145, 1147, 1167, 1210, 1232, 1237, 1242, 1244, 1251, 1253, 1256, 1350
- Bethén**, Gabriel, e.o. kanslist, 1354
- Beutman**, Johan Georg von, överstelöjtnant, 570, 634
- Bielke**, Nils Adam, greve, hovmarskalk, landshövding i Nyköpings län, 136, 251, 254, 255, 269, 310, 396, 398, 400, 401, 607, 1089
- Bielke**, Ture Gabriel, greve, riksråd, 198, 457, 566, 612–616, 618, 638, 644, 645, 713, 724, 725, 726, 730, 732, 734, 735, 744, 788, 790, 794, 800, 915, 927, 1323
- Bilang**, Jakob Johan von, kapten, 662–665
- Bilberg** (Billberg), Fredrik Otto, kaptenlöjtnant, 296, 348, 485, 608
- Bildensköld**, Johan Gabriel, assessor, 373, 376, 378, 677
- Bjuggren**, Magnus, bergmästare, 482–484, 846, 847, 849
- Björkman**, Sven, borgmästare och rådman i Norrköping, ledamot av borgarståndet, 686, 687, 756, 757, 1010, 1018, 1020–1023, 1026, 1027, 1042
- Björnberg**, Carl, friherre, generalmajor, 864, 907, 925
- Blessingh**, Carl Adam von, överstelöjtnant, 794
- Blix**, Gustaf Adolf, kommandörkapten, 479
- Boberg**, Carl Gustaf, borgmästare i Ystad, ledamot av borgarståndet, 444, 452, 634, 667, 668
- Boberg**, Johan, borgmästare i Hudiksvall, ledamot av borgarståndet, 645, 671
- Boije (af Gennäs)**, Anders, kapten, 1318
- Boije (af Gennäs)**, Carl Gustaf, överstelöjtnant, 172, 240, 298, 677, 706, 713
- Boije (af Gennäs)**, Hans Henrik, överstelöjtnant, landshövding i Nylands och Tavastehus län, 365, 554, 574, 583–588, 1088
- Boije (af Gennäs)**, Otto Ernst, kapten, 739, 755
- Bolmstedt**, Johan, prost, kyrkoherde i Västra och Östra Vram, Skåne, ledamot av prästeståndet, 14, 30, 60, 112, 125, 126, 132, 146, 149, 152, 189, 190, 231, 238, 260, 264, 266, 276, 286, 308, 310, 314, 315, 328, 360, 374, 385, 398, 401, 402, 406, 407, 412, 418, 422, 425, 426, 430, 432, 443, 459, 489, 491, 504, 505, 509, 525, 528, 535, 546, 563, 567, 569, 577, 588, 590, 591, 601, 603, 613, 619, 626, 640, 653, 657, 659, 665, 668, 669, 678, 688, 704, 719, 725, 733, 738, 740, 742, 746, 747, 756, 759, 761, 763, 766, 807, 812, 817, 819, 824, 838, 842, 859, 868, 893, 902, 906, 908, 911, 924, 926, 931, 933, 945, 951–954, 956, 965, 967–970, 974, 978, 984, 987, 1001, 1003, 1016, 1021, 1025, 1044, 1047,

- 1052, 1060, 1071, 1082, 1086, 1118, 1127, 1132, 1136, 1143, 1146, 1152, 1153, 1158, 1160, 1202, 1208, 1230, 1236, 1238, 1243, 1248, 1249, 1255, 1284, 1288, 1294, 1297, 1315, 1325, 1327, 1332
- Bonde**, Filip, friherre, ryttmästare, 876, 1229, 1245, 1263
- Bonde (af Björnö)**, Gustaf, greve, riksråd, 297, 566, 612–616, 618, 638, 644, 645, 713, 724–726, 730, 732, 734, 735, 744, 788, 790, 794, 800, 838, 915, 927, 1323, 1412
- Bonde (af Björnö)**, förnamn ej utsatt, greve, kammarherre, 53
- Bonge**, Ambrosius, kantor i Hedvig Eleonora församling, Stockholm, 947
- Bonsdorff**, Peter, gymnasielektor i Borgå, 83
- Borgenstierna**, Carl Christer, major – hans arvingar 637
- Borre**, Klas, bokhållare, 764, 1233, 1234
- Botin**, Anders, assessor i antikvitetsarkivet, 1334
- Boudrie**, Gustaf Anton, akademisekreterare i Uppsala, 701, 702, 1409, 1410
- Brahe**, Ulrika Juliana, grevinna, överhovmästarinna, 1213
- Brander**, Gustav, bankdirektör, London, 1404
- Brander**, Johan, konsistorienotarie, Stockholm, notarie i prästeståndet, 12, 50, 68, 76, 237, 886, 1350, 1354, 1364, 1366, 1394, 1400, 1402, 1403, 1410–1414, 1417, 1418, 1420, 1424
- Brase**, Hans, häradshövding, 702
- Bratt**, Carl Gustaf, kornett, uppfinnare, 969, 970
- Breant** (Briant), Johan, krigskommissarie, 1290
- Breding**, Jonas, skvadronspredikant, 439, 453, 1001, 1278
- Brelin**, Johan, löjtnant, 1239, 1240
- Briant** – se **Breant**
- Broberg**, Per, e.o. kammarskrivare i kammarkollegium, 1358
- Brocman**, Carl Henrik, kammarskrivare i Vadstena krigsmanshuskontor, 915, 917
- Broman**, Carl, landshövding i Stockholms län, 1342
- Broman**, Erland, friherre, president, avliden, 1080, 1083, 1334
- Broman**, Johan Fredrik, notarie, 1363
- Bromell**, Karl Magnus, revisor i kammarrevisionen, 777
- Broms** – se **Bröms**
- Broström**, Johan, häradshövding, 1357
- Broström**, Carl Niklas, räntemästare, 739
- Browallius**, Johan, biskop i Åbo, avliden, 60
- Brummer**, Magnus Henrik, major, löjtnant, 513, 677, 846
- Bruncrona**, Abraham Mattias, kornett, 783
- Brunnius**, Erik, prost, kyrkoherde i Övertorneå, Norrbotten, ledamot av prästeståndet, 15, 89, 124–126, 418, 426, 430, 432, 608, 634, 767, 786, 824, 862, 868, 924, 954, 960, 972, 976, 1034, 1044, 1090, 1112, 1115, 1132, 1229

- Brunsell**, Johan, borgmästare i Trosa, ledamot av borgarståndet, 1323, 1344
- Brödersson**, Benedikt, handelsman i Karlskrona, 508, 818, 819
- Bröms**, Joakim Vilhelm, advokatfiskal, 1109, 1305
- Bröms** (Broms), Peter Isaksson, häradshövding, 1273
- Bunge**, Juditha, änka efter Daniel Caméen, 1059
- Bungencrona**, Carl Gustaf, kommerseråd, död 1761, 635, 718, 1363
- Burtz**, Nils, rådman i Helsingfors, ledamot av borgarståndet, 760
- Bælter**, Sven, domprost i Växjö, 63
- Böckman** (Bökman), Jonas, arkiater, stadsfysikus i Greifswald, 389, 408
- Böhhnen**, Johan Casper von, hovjunkare, kammarherre, 1358
- Bökman** – se **Böckman**
- Cahman**, Johan, handelsman och brukspatron i Göteborg, 1038
- Caméen** (Kamén), Daniel, direktör – hans änka Juditha **Bunge** 1059
- Caménsköld**, Catharina Christina, änka, 813
- Camitz** (Kamits), Gustaf, landssekreterare, 256 – hans änka se Kettii
- Campbell**
- Campbell** (Kampbell), Ketti, hustru till landssekreteraren Gustaf Camitz, 256, 257, 303
- Carlborg**, Olof, fabrikör i Karlskrona, 1039, 1278
- Carleson**, Edvard, hovkansler, 53(?), 673, 674, 678, 726, 733, 952
- Carlsköld**, Carl, krigsråd, 589–591, 599, 635
- Carlstein**, Jonas, aktuarie i reduktions- och likvidationskontoret, 1337
- Carsell**, Carl, häradshövding, 1357
- Cassell**, Daniel Magnus, notarie i Göta hovrätt, 1292
- Cedercreutz**, Herman, friherre, riksråd, avliden, 627
- Cederfelt**, Johan, auskultant, 600
- Cederhielm**, förnamn ej utsatt, friherre, 1239, 1366
- Cederhielm**, Erik Julius, friherre, ryttmästare, 1245
- Cedermarck**, Nils Magnus, hovrättsråd, 760, 988
- Celsius**, Magnus, rikshistoriograf, 681, 682
- Celsius**, Olof (d.ä.), domprost i Uppsala, avliden, 63 – hans son se följande
- Celsius**, Olof (d.y.), professor, kyrkoherde i S:t Jakobs och S:t Johannes församlingar, Stockholm, ledamot av prästeståndet, 13, 17, 18, 22, 23, 25–28, 30, 38, 40, 41, 43, 46, 63, 64, 66–70, 72–74, 76, 79–81, 84, 85, 88–91, 99–101, 103, 106, 109, 112, 113, 116, 118, 122, 126, 129, 131, 133, 135, 141–143, 147, 152, 155, 159, 162, 163, 167, 169, 170, 175, 178, 188, 189, 195, 196, 206–209, 211, 214, 215, 218, 222, 225, 227, 228, 230, 231, 236, 238, 239, 241, 244, 246, 250, 251, 257, 259, 261, 262, 264, 267, 268, 274, 277, 279, 281, 282, 287, 288, 290, 294, 295, 296, 298, 300, 301, 304, 308, 310, 315, 318, 322, 325, 328, 334, 335,

- 337, 338, 344, 345, 354, 356, 361,
365, 370, 371, 373, 378, 381, 382,
383, 384, 387, 388, 390, 391, 393,
394, 396, 397, 398, 402, 404–408,
410, 411, 414, 418–420, 422–433,
436–439, 441, 445, 446, 451–454,
456, 462, 463, 464, 466, 468, 470,
473, 478, 480, 481, 483, 486–489,
491–493, 498, 505, 506, 507, 509,
510, 512, 516, 518–520, 524–527,
529, 531, 532, 534, 535, 537, 542,
545–547, 549, 559, 562, 566, 570,
573, 576, 579, 586–588, 596, 605,
610, 612, 615, 616, 618, 621, 629,
630, 632, 633, 638–640, 643, 644,
649, 654, 665, 668, 669, 672, 673,
675, 678, 680, 681, 693, 699, 702,
703, 707, 709–712, 715, 717–720,
722–725, 729–732, 735, 736, 738,
740, 741, 743, 744, 746, 753, 754,
756, 759, 763, 772, 773, 775, 779,
780, 781, 788, 790, 793, 795, 796,
799, 801–803, 807, 808, 810, 814,
816, 819, 820, 823, 824, 826, 828,
829–831, 835, 842, 848, 851, 853–
856, 858–862, 864, 865, 867, 868,
870, 871, 875, 876, 878, 880, 882–
889, 891, 896, 900, 902, 905, 906,
908, 911, 913, 915, 918, 922, 924–
926, 928, 931, 934, 935, 941, 944,
946, 950, 955, 956, 958, 959, 961,
967, 971, 973, 975, 978, 979, 981,
984, 986, 988, 990, 992, 993, 994,
997, 998, 999, 1003, 1004, 1006–
1009, 1011, 1012, 1014, 1016, 1019,
1020, 1021–1023, 1026, 1028, 1029,
1032, 1034, 1035, 1043, 1044, 1046,
1055, 1060, 1061, 1065, 1068, 1071,
1077, 1083, 1088, 1090, 1092, 1094,
1099, 1102, 1106, 1107, 1109, 1110,
1119, 1121, 1124, 1127, 1129, 1131,
1135, 1137, 1138, 1145, 1146, 1147,
1153, 1156–1158, 1160, 1169, 1170,
1172, 1179, 1186, 1202, 1206, 1208,
1211, 1215–1217, 1227, 1232, 1233,
1235, 1237, 1241, 1243, 1247–1249,
1250, 1253, 1254, 1256, 1257, 1280,
1288, 1295, 1309, 1312–1315, 1322,
1325, 1327, 1329, 1331, 1352, 1364,
1366, 1411
- Christoffersson**, Christoffer, kapten,
1037
- Claréen**, kopist, 685
- Claréen**, Anders Gabriel, kanslist i
slottskansliet 571
- Clason**, Johan, konsul, handlande i
Stockholm, 508, 553
- Clodt**, Gustaf Nils, friherre, major, 344
- Cock**, Georg Christian, kapten, 637,
676, 974, 975
- Cronacker**, Carl Niklas, ryttmästare,
117, 186, 340, 355, 444, 467, 688,
1046, 1057, 1147, 1194, 1202, 1226,
1232, 1264, 1301, 1350
- Cronhielm (af Flosta)**, Fredrik Ulrik,
greve, kapten, 486, 531, 532
- Cronhjort**, Carl Gustaf, friherre,
landshövding, 483, 1275
- Cronstedt**, Carl, friherre, president,
avliden, 412
- Cronstedt**, Erik Gustaf, major, 915,
1004
- Cronstedt**, Jonas, friherre, överste,
203, 411 – hans far se Carl C.
- Crusebjörn**, Frans Christian, hovjun-
kare, assessor, 1239
- Cygnell**, Josef, kanslist i bondeståndet,
1359

- Cöster** (Köster), Mikael Andreas, vice häradshövding, 689, 698
- Dahlberg**, Jakob Johan, löjtnant – hans änka 1029
- Dahlberg** – se även **Dahlborg**
- Dahlborg** (Dahlberg), Margareta Elisabeth, änka efter Jakob Åkerhielm, 856
- Dahlgren**, Sven, kunglig sekreterare, 1343
- Dalin**, Olof von, kansliråd, tidigare rikshistoriograf, 166
- Dalman**, Fredrik, vice häradshövding, 1005
- Danckwardt-Lillieström**, Claes, kapten - hans arvingar, 694
- Darelius**, överläkare vid Serafimerlasarettet, Stockholm, 1247
- de Carnall**, Carl Constantin, överstelöjtnant, 179, 180, 839, 874, 891, 1011
- de Carnall**, Hans Henrik, fänrik, 513, 516, 517
- de Frese**, Otto Henrik, landssekreterare, 526, 528, 529, 544, 620, 621
- de Friezky**, Carl Fredrik, major, 637, 999
- Delphin**, Kaspar Otto, konsul, 445
- Deutsch**, Emanuel, registrator i justitierevisionen, 1108, 1128, 1129
- Diurman**, Samuel, komminister, S:ta Klara församling, Stockholm, kyrkoherde i Björksta, Västmanland, ledamot av prästeståndet, 57, 125, 126, 514, 518, 520, 744, 758, 960, 1135
- Dohna**, Fredrik Carl, greve, major, 187
- Douglas**, Johan Vilhelm, greve, major, 489, 634
- Dougles** (Duglietz), Lennart Georg, kapten, 1196
- Drake**, statsfånge från Göteborg, 1364
- Drake**, Axel Otto, löjtnant, 1275
- Dröschler**, Bartold, kassör, 1260
- Du Rietz**, Anders Rudolf, överstelöjtnant, överste, 694, 710–712, 895, 1185, 1286, 1338
- Duglietz** – se **Duglies**
- Duwall**, förnamn ej utsatt, friherre, 149
- Duwall**, Johan Didrik, friherre, överadjutant, 379, 403, 421–423, 426, 431, 434, 532, 1337
- Düben**, Joakim von, friherre, statssekreterare, 60, 180, 201, 484, 590, 690
- Ebbeltoft**, Anders, hovrättssekreterare, 1059, 1360
- Eckstedt**, Johan von, vice korpral, 1357
- Ehrencreutz**, Olof Benjamin, hovrättsråd, 148, 190, 345, 368, 554, 644, 667
- Ehrencrona**, Carl Gustaf Gammal, friherre, överkammarherre, 1336
- Ehrenfalck**, Carl Leonard, assessor, 481, 482
- Ehrenhielm**, Erik, häradshövding, 1342
- Ehrenhoff**, Carl Gustaf, notarie, landssekreterare, 344, 845, 1297
- Ehrenmalm**, Georg, kapten, 917
- Ehrenmalm**, Samuel Magnus, häradshövding, 527, 529, 609, 688, 698, 761, 1018, 1020–1027, 1030, 1037, 1042, 1043, 1150, 1195

- Ehrenpohl**, Johan Georg, hovjunkare, e.o. hovrättsnotarie, 686, 1304
- Ehrenpreus**, Fredrik, överdirektör, 957, 1076
- Ehrenstolpe**, Carl Lorentz Baltzar, kvartermästare, 311
- Ehrenstolpe**, Gustaf Fredrik, löjtnant, 1286
- Ehrensvan**, Mårten, lagman, 674, 675, 684
- Ehrensvärd**, Augustin, generallöjtnant, general en chef, 162, 163, 348, 381, 382, 384, 385, 402, 403, 405, 406, 409, 455, 489, 1179
- Ehrensvärd**, Carl, överste, bror till Augustin E., 384, 385, 402–406, 409, 410, 412, 413, 414, 417, 420, 588, 1066, 1067
- Ehrensvärd**, Fredrik, överstelöjtnant, 628, 1286, 1338
- Ek**, Johan, borgmästare i Raumo, ledamot av borgarståndet, 675, 686
- Ekeblad**, Claes, greve, riksråd, överstemarskalk, 53, 349, 599, 1322
- Ekebom**, Jakob, häradshövding, 690
- Ekerot**, Jakob, urmakare, 790
- Ekestubbe**, Johan Leonard, kansliråd, 165, 607
- Ekhholm**, Erik, notarie, 280, 296
- Eklin**, Nils, rådman i Växjö, 454, 1067, 1072, 1307
- Eklund**, Carl, notarie i kammarkollegiet, 679, 845
- Ekman**, Anders, borgmästare i Åmål, ledamot av borgarståndet, 1345
- Ekman**, Emanuel, magister, 918
- Ekman**, Jonas, fältväbel vid livdragonregementet, 601, 777, 783
- Ekman**, Per, notarie, vice häradshövding, 353
- Ekvall**, Henrik Danielsson, bergmästare, 839
- Elers**, Johan, kopist, 684, 685
- Enander**, Samuel, hovrättsråd, 1341
- Enberg**, Markus, kamrer, 709, 712, 729
- Eneskjöld**, Bernt Johan, löjtnant, kapten, 581, 917
- Engelcrantz**, Otto Fredrik, kansliråd – hans barn 1346
- Engelcrantz**, Otto Fredrik, hovsekreterare, son till föreg., 765
- Engeström**, Jonas von, auditör, 683, 1122
- Engström** (Engeström), Johan, biskop i Lund, ledamot av prästeståndet, 11, 47, 58, 64, 97, 117, 125, 242, 310, 348, 383, 401, 418, 430, 485, 488, 489, 503, 529, 588, 603, 623, 632, 668, 695, 749, 967
- Engvall**, Magnus, fabrikör, Stockholm, 784
- Erik XIV**, tidigare kung av Sverige, 398
- Eriksson**, Olof, ledamot av bondeståndet, 1336
- Essen**, von, förnamn ej utsatt, 1006
- Essen**, Fredrik Ulrik von, friherre, kammarherre, 492, 493, 569
- Estenberg**, Carl, hovjunkare, advokatfiskal, 136, 168, 495, 765, 1060
- Eurén**, Erik, docens i naturalhistoria vid Karlstads gymnasium, 973, 974
- Faggot**, Jacob, lantmäteriöverdirektör, 237

- Fahlmark**, Natanael, ränthemästare i statskontoret, 1299
- Fahlström**, Per Augustin, f.d. löjtnant, 1299, 1308
- Falck**, Berent, kapten, 1134
- Falckengrén**, Germund Abraham, friherre, hovrättsråd, vice president, 1068, 1071, 1072, 1147
- Falkenberg (af Bålby)**, Melker, lagman, 138
- Falkenberg (af Trystorp)**, Conrad, friherre, major, överstelöjtnant, 1036
- Faxell**, Johan, justitiarie i Filipstad, ledamot av borgarståndet, 66, 121, 1366
- Faxell**, Kristoffer, överinspektör, 1194
- Faxell**, Bengt, kommissionssekreterare, 635
- Fazij**, Jean, urfabrikör i Stockholm, 790
- Fehrman**, Daniel, mynt- och medaljgravör, 1269
- Feldt**, Fredrik Gustaf, underkonduktör vid fortifikationen, 997, 998
- Fersen**, Axel von, greve, lantmarskalk, 491, 493, 569, 753, 1064; omtalad som "herr grefwen och landmarschalken" o.d. (utan namn) passim
- Filenius**, Peter, domprost i Linköping, från 1761 biskop i Linköping, ledamot av prästeståndet, 13, 43, 54, 64, 87, 97, 125, 143, 160, 188, 211, 275, 277, 298, 325, 329, 330, 409, 427, 429, 469, 471, 475, 485, 488, 502, 526, 529, 536, 541, 550, 564, 572, 577, 578, 616, 624, 671, 688, 698, 708, 717, 723, 727, 736, 753, 759, 763, 764, 768, 787, 788, 813, 824, 855, 875, 884–886, 900, 902, 914, 920, 923, 929, 945, 950, 960, 1026, 1053, 1104, 1106, 1107, 1121, 1122, 1133, 1135, 1145, 1146, 1149, 1153, 1157, 1158, 1170, 1179, 1205, 1242, 1247, 1275, 1280, 1320, 1323, 1330, 1352, 1366
- Finckenberg**, Jakob Johan, 845
- Finerus**, Carl, justitieborgmästare i Nyköping, ledamot av borgarståndet, 671, 681, 702, 841
- Finlajj**, Robert, grosshandlare, brukspatron, 927, 1013, 1197, 1317, 1324, 1327, 1331, 1340, 1347, 1350
- Fischerström**, Johan, författare, nationalekonom, 1318, 1319
- Fleming (af Liebelitz)**, Anna Christina, änka efter Mauritz Posse (af Säby), 1096, 1126
- Fleming (af Liebelitz)**, Fredrik, friherre, löjtnant, överstelöjtnant, 820, 844, 853
- Forbus**, Lars, bataljonspredikant, statsfånge, 1364
- Forelius**, Carl Daniel, sekreterare i Svea hovrätt, 456, 457, 465
- Forsell**, Johan, revisor, 198
- Forskål** – se **Forsskål**
- Forslind**, Samuel, kamrer i krigskollegium, 634
- Forssell** – se **Forsell**
- Forssén**, Fredrik, vice landssekreterare, 622, 627
- Forssén**, Olof, kyrkoherde vid artilleriregimentet i Stockholm, 15, 19, 29–32, 439
- Forssenius**, Anders, prost, kyrkoherde i Götene, Västergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 36, 42, 48, 60, 85, 105, 114, 123, 124, 126, 152, 186,

- 189, 324, 325, 326, 398, 418, 430, 493, 560, 569, 606, 676, 807, 949, 960, 1044, 1135, 1179, 1235, 1247, 1249, 1283
- Forsskål**, Johan, kyrkoherde i finska församlingen, Stockholm, avliden, 1313, 1365
- Fortelius**, Gabriel, domprost i Borgå, ledamot av prästeståndet, 14, 48, 49, 58, 60, 64, 69, 97, 125, 152, 214, 324, 325, 341, 453, 623, 625, 633, 924, 958, 1136, 1145, 1180, 1184, 1253, 1307
- Franc**, Evert (Ernst) August, ryttmästare, major, 1195, 1245
- Franc**, Gustaf Gabriel, vice häradshövding, 1358
- Franc**, Per, hovrättsråd, 1342
- Franc**, Per Christian, riddarhussekretäre, 1348
- Franckenheim**, Carl Natanael, livdrabant, 1012
- Fredenstierna**, Adam, hovrättspresident, 161, 372, 444, 1263
- Fredholm**, Johan, kamrer i riksständers manufakturkontor, 607
- Fredrik II**, kung av Preussen, 285, 872, 1309
- Fredrik III**, kung av Danmark–Norge, 1392
- Freidenfeldt** (Freudenfeldt), Georg Jean, löjtnant, 516, 1192
- Freijtag**, Gustaf Julius, ryttmästare, 1275
- Freudenfeldt** – se **Freidenfeldt**
- Fries** (Fris), Nils, borgmästare i Örebro, ledamot av borgarståndet, 77, 78, 1345, 1361
- Friesendorff**, Fredrik von, friherre, president, landshövding, riksråd, 148, 190, 194, 1059, 1410
- Fris** – se **Fries**
- Frisius**, Abraham, e.o. lantmätare i Finland, 765
- Frölich**, Bengt Gustaf, greve, korpral, 199, 915
- Funck**, Carl, friherre, överste, 402, 404–406, 409–413, 416, 437, 572, 588, 874, 892, 1041, 1042, 1070, 1076, 1310
- Funck**, Johan, friherre, landshövding, 198
- Furtenbach**, Carl Jöran, vice häradshövding, 592
- Gadd**, Per Adrian, ekonomidirektör, professor i Åbo, 457, 895
- Gadolin**, Jakob, professor, kyrkoherde i finska domkyrkoförsamlingen i Åbo, ledamot av prästeståndet, 14, 25, 27, 29, 36, 40, 44, 57, 68, 70, 80, 86, 92, 97, 112, 113, 124, 126, 129, 137, 144, 150, 153, 154, 161, 164, 167, 171, 208, 209, 211, 212, 228, 237, 244, 246, 247, 261, 268, 278, 279, 290, 292, 294, 303, 309, 319, 320, 322, 324, 326, 332, 343, 359, 361, 372, 380, 381, 388, 392, 395, 396, 403, 404, 406, 407, 416, 426, 428, 437, 441, 450, 463, 468, 470, 472, 476, 486, 487, 505, 509, 515, 516, 529, 537, 551, 552, 563, 567, 578, 601, 604, 610, 624, 627, 654, 667, 690, 728, 799, 803, 815, 824, 872, 878, 879, 886, 887, 890, 891, 904, 905, 924, 942, 949, 978, 982, 1000, 1002, 1003, 1006, 1007, 1021,

- 1022, 1034, 1043, 1094, 1129, 1145, 1159, 1165, 1180, 1243, 1256, 1280, 1306, 1315, 1317, 1325, 1329, 1364
- Gagner**, Aron, kyrkoherde i Odensvi, Västmanland, ledamot av prästeståndet, 14, 48, 124, 125, 324, 430, 514, 585, 629, 641, 647, 663, 891, 931, 1080, 1180
- Gahn** Persson, Sigfrid, kammarskrivare, 1191
- Gardemein**, Magnus Filip, kapten, 748
- Georgi**, Johan Christian, apotekare, 1254–1257
- Gerdessköld**, Johan, friherre, hovrättspresident, 55
- Gertten** (Gerdten), Adam von, löjtnant, 516
- Gertten** (Gerdten), Carl Mauritz von, löjtnant, stabsadjutant, 1304
- Gezelius**, Johannes, biskop i Åbo, död 1718, 175
- Giertta**, Gustaf Adolf, kapten, 739, 740, 837, 1195
- Giös**, Lorens Johan, överstelöjtnant, 584, 1212, 1359
- Gjörwell** (Görvel), Carl Christoffer, amanuens, 53
- Glan**, Joachim von, hovrättsnotarie, 760–762
- Glansenstierna**, Lorens, kapten, 659, 660, 794, 1010, 1274
- Gloeden**, Kristian Ludvig von, fänrik, 365
- Gnospelius**, Kristian, kaffekokare i Stockholm, 600
- Gottmarck**, Johan, magister, lärare vid kadettkåren i Karlskrona, 747
- Gran**, Johan Önert, handelsman i Karlskrona, 508
- Granatenhielm**, Samuel, kapten, ryttmästare, 795, 796, 1093, 1094, 1096, 1109, 1110
- Granfelt**, Carl Adolf, fältväbel, 601, 777, 783
- Grau** – se **Gråå**
- Grevesmühl**, Johan, grosshandlare i Stockholm, 944, 1039
- Grevesmöhlen**, Carl Engelbrekt, häradshövding, 1343
- Grevesmöhlen**, Johan August, advokatfiskal, assessor, 265, 266, 312, 383, 384, 390, 391, 421
- Gripenberg**, Magnus Vilhelm, auditör, 482, 1147
- Gripenmarck**, Daniel, kommissarie, 1363
- Grizelius**, Carl Gustav, kammarskrivare, 401
- Grooth**, förnamn ej utsatt, avliden, 727
- Grooth**, Gustaf von, kommandant, landshövding, 478, 667
- Groth**, Kristofer, kapten vid brandvakten i Stockholm, 518, 519, 522, 745, 746
- Grotius**, Hugo, holländsk humanist, avliden, 504
- Grubbe**, Carl Adolf, kapten, 637, 662–666
- Grunnerus**, Johan, överhovpredikant, kyrkoherde i Hammarland, Åland, ledamot av prästeståndet, 14, 19, 21, 27, 29, 41, 48, 49, 60, 124, 144, 157, 167, 209, 224, 231, 242, 258, 285, 286, 308, 313, 316, 329, 333, 360, 371, 374, 398, 404, 407, 413, 418, 424, 430, 438, 440, 461, 471, 485, 501, 520, 528, 529, 548, 556, 564, 572, 579, 586, 589, 601, 614, 621,

- 631, 632, 657, 661, 663, 707, 711, 712, 719, 723, 737, 742, 753, 761, 768, 782, 800, 825, 836, 878, 905, 976, 987, 1021, 1025, 1036, 1044, 1065, 1072, 1073, 1082, 1085, 1103, 1132, 1135, 1143, 1150, 1154, 1160, 1162, 1204, 1216, 1221, 1224, 1236, 1285, 1306, 1307, 1315, 1316, 1328, 1330, 1332
- Grüner**, Hans Axel, kapten, 1134
- Gråberg**, Olof, kyrkoherde i Ulrika Eleonora församling, Stockholm, 18, 46, 74, 75–77, 90, 99, 1313
- Gråsten**, Peter, häradshövding, 702
- Gråå** (Grau), Johan Gabriel, kanslist i justitierevisionen, 1168, 1300
- Grönvall**, Jakob, lantrönt- och proviantmästare i Malmö, avliden, 191
- Gustav I**, tidigare kung av Sverige, 278, 1074, 1374, 1399
- Gustav II Adolf**, tidigare kung av Sverige, 742, 879, 1406
- Gustorff**, Johan Birger, vice häradshövding, 1344
- Gyldencrantz**, Anna Christina, avliden, syster till följande, 893
- Gyldencrantz**, Helena Maria, avliden, syster till föregående, 893
- Gyldenstolpe**, Nils Filip, greve, kammarherre, 176, 744
- Gyllenberg**, familj, 668
- Gyllenberg**, förnamn ej utsatt, greve, 295
- Gyllenberg**, Gustaf Fredrik, greve, kavaljer hos kronprinsen, son till Johan G., 710, 720, 726, 727, 729
- Gyllenberg**, Henning Adolf, greve, riksråd till 1761, 118, 167, 175, 176, 338, 339, 551, 566, 583
- Gyllenberg**, Jakob Johan, greve, lagman, 667, 668
- Gyllenberg**, Johan, greve, tidigare överstelöjtnant och riksråd, avliden, 325, 729
- Gyllenbåat**, Carl Casper, häradshövding, 1343
- Gyllenbögel**, David Adam, underlöjtnant, 365
- Gyllenhammar**, Johan Gustaf, kapten, 1177, 1291, 1340
- Gyllenpistol**, Adolf, friherre, överste, 1197, 1421
- Gyllenram**, Carl Fredrik, kapten, 837, 1195
- Gyllensköld**, Carlheim, 1247
- Gyllenstierna (af Björksund och Helgö)**, Göran, greve, lagman, 720, 1314, 1315, 1341
- Gyllensvaan**, Fredrik, major, 525, 530, 535, 638–640, 644, 1038
- Gyllensvärd**, Johan Anders, överjägmästare, 863, 1349
- Gylling**, Erik, magister, collega scholæ i Karlstad, 455
- Görvel** – se **Gjörwell**
- Hackson**, svensk konsul i Smyrna, 1213
- Hadelin**, Hans Peter, kammarskrivare, 1338
- Hafverberg**, Kristina, 1317
- Hagelberg**, Jonas von, hovrättsråd, 726
- Hagen**, Johan Vilhelm van der, fabriker, Stockholm, 600
- Hagert**, Gabriel, borgmästare i Borgå, ledamot av borgarståndet, 195, 1345

- Hagtorn**, Lars Jakobsson, vice sekreterare i borgarståndet, 1353
- Hajj**, Vollrat Vilhelm von, kapten, 1344
- Halenius**, Engelbert, biskop i Skara, ledamot av prästeståndet, 11–13, 16–19, 22, 25, 26, 28, 30, 37, 39, 43, 47, 49, 51, 54, 57, 63, 64, 72, 91, 97, 104, 109, 110, 113, 124, 126–128, 145, 159, 160, 171, 182, 188, 201, 207, 212, 230, 236, 238, 239, 242, 247, 257, 264, 265, 269, 275, 292, 299, 307, 317, 323, 325, 329, 331, 340, 362, 371, 378, 380, 383, 390, 392, 398, 405, 415, 419, 422, 428, 466, 470, 476, 492, 493, 504, 511, 521, 536, 544, 548, 552, 553, 556, 560, 562, 565, 572, 591, 592, 599, 602, 603, 605, 606, 612, 624, 630, 643, 647, 658, 665, 678, 693, 696, 708, 727, 736, 757, 763, 767, 780, 787, 798, 806, 821, 822, 854, 859, 869, 877, 884, 885, 886, 887, 891, 896, 899, 902, 929, 935, 937, 945, 953, 992, 1021, 1046, 1056, 1068, 1072, 1083, 1088, 1103, 1114, 1117, 1135, 1153, 1160, 1165, 1170, 1179, 1243, 1269, 1289, 1328, 1346, 1352
- Hallenborg**, Carl, lagman, 365, 760
- Hallman**, Johan Gustaf, livmedicus, 1309
- Hamilton**, Gustaf David, greve, generallöjtnant, 561, 574, 650, 986, 987, 999, 1142
- Hamilton (af Hageby)**, Johan Abraham, friherre, hovmarskalk, 285, 718, 719, 720, 1289
- Hammarhielm**, Johan Laurentz, kapten, 96, 168, 650, 1038, 1361
- Hamrén**, Lars, sekreterare i riksständers manufakturkontor, 1349
- Hanell**, Kasper Abraham, rådman i Kalmar, ledamot av borgarståndet, 1301, 1304
- Hanqvist**, Johan, rådman i Västervik, ledamot av borgarståndet, 234, 587, 620, 634, 759
- Hansson**, Josef, Mossebo socken, Västergötland, ledamot av bondeståndet, 50, 71, 744, 1297
- Harmens**, Gustaf, professor vid Lunds universitet, 749
- Hartman**, Johan Jakob, furir vid kronprinsens regemente, 1275
- Harfvelin**, Henrik, bokhållare vid Stockholms hallrätt, 1334
- Hasenkampff**, Johan Christoffer, kammarherre, 149, 240, 366, 920, 1070, 1141, 1148, 1155, 1344
- Hasselbom**, Nils, auditör, 760, 762
- Hauswolff**, Justus Christoffer, kyrkoherde i S:ta Klara församling, Stockholm, 175
- Hederström**, Hans, kyrkoherde i Näsby, Östergötland, 420, 485, 486
- Hedman**, Abraham, fabrikör, 376
- Hedman**, tidigare prost i Vasa, riksdagsman i prästeståndet 1742–43, 27
- Hegardt**, Peter Fredrik von, revisionssekreterare, 813, 1246
- Heland**, von, löjtnant, 517
- Heland**, Johan von, expeditionssekreterare, kansliråd, 607
- Heldenhielm**, Johan Adam, kommandör, 269, 349
- Hellberg**, Axel, prost, kyrkoherde i Badelunda, Västmanland, ledamot

- av prästeståndet, 14, 36, 44, 48, 60, 85, 124, 126, 189, 291, 362, 418, 430, 632, 658, 662, 807, 811, 815, 826, 836, 883, 892, 922, 949, 982, 1038, 1044, 1054, 1071, 1082, 1087, 1101, 1105, 1129, 1152, 1154, 1164, 1180, 1255, 1318
- Helleday**, Johan, prost, ledamot av prästeståndet vid riksdagen 1755–56, 79
- Hellenstierna**, Magnus, häradshövding, 1343
- Hellman**, Nils, kapten i fransk tjänst, kornett, 482
- Hellstadius**, Tore, prost, kyrkoherde i Lyrestad, Västergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 23, 27, 124, 125, 418, 430, 563, 798, 824, 862, 868, 924, 1044, 1069, 1130, 1132
- Hellström** (Hällström), Anders, rådmän i Härnösand, 1031
- Helsingius**, Daniel, kungl. bibliotekarie, 1320
- Hermansson**, Mattias von, statssekreterare, 122, 1203, 1206
- Hermelin**, Carl, statssekreterare, 684
- Hermelin**, Carl, e.o. krigsråd, 581, 589, 591, 596, 599, 635
- Hermelin**, Johan Gustaf, löjtnant, 1096
- Hesselius**, Johan, e.o. kanslist i justitirevisionen, 647
- Hierne** – se **Hjärne**
- Hierta**, Carl, överstelöjtnant, 894, 968, 1013
- Hierta**, Lars, major, 1036, 1041
- Hildebrand**, David Henrik, ryttmästare, 269
- Hilphert** – se **Hülphers**
- Hinrik** Hinriksson – se **Mojjos**
- Hiortsberg**, Jonas Larsson, prost, kyrkoherde i Kjula och Sundby, Södermanland, ledamot av prästeståndet, 14, 17, 28, 39, 40, 48, 58, 70, 97, 125, 129, 142, 158, 171, 197, 201, 204, 207, 208, 222, 226, 231, 238, 247, 260, 287, 292, 306, 313, 317, 324, 330, 334, 375, 389, 393, 397, 403, 413, 419, 421–424, 439, 459, 474, 476, 478, 482, 495, 499, 502, 509, 521, 529, 537, 547, 559, 565, 573, 584, 609, 613, 621, 624, 642, 658, 663, 678, 705, 707, 718, 719, 723, 728, 731, 736, 743, 757, 763, 766, 773, 779, 787, 799, 803, 815, 824, 837, 860, 881, 882, 888, 905, 930, 931, 941, 945, 946, 953, 960, 1003, 1020, 1025, 1054, 1082, 1083, 1088, 1101, 1116, 1146, 1164, 1197, 1204, 1207, 1211, 1224, 1228, 1247, 1251, 1313, 1330, 1365
- Hising**, Johan, assessor, 602, 608
- Hjärne**, Carl, registrator, kunglig sekreterare, 1344
- Hjärne** (Hierne), Gustaf Adolf, överste, riksråd, 147, 190, 379, 422, 426, 431, 432, 516, 532, 778, 783, 925, 968
- Hobbes**, Thomas, engelsk filosof, 496
- Hof**, Sven, professor, gymnasielektor i Skara, 298
- Hoffgardh** (Hofgardt), Wilhelm Julius, kyrkoherde i Sövde och Blentarp, Skåne, ledamot av prästeståndet, 14, 48, 49, 85, 117, 125, 128, 138, 142, 157, 214, 220, 229, 233, 242, 249, 263, 268, 275, 281, 290, 306, 310, 313, 324, 329, 334, 358, 362, 371, 375, 398, 401, 403, 406, 407, 412,

- 418, 430, 431, 432, 438, 459, 462, 491, 510, 522, 525, 533, 541, 546, 555, 563, 575, 584, 601, 603, 613, 619, 661, 681, 685, 688, 707, 717, 722, 725, 758, 763, 769, 776, 779, 798, 807, 825, 842, 854, 868, 893, 906, 918, 945, 947, 948, 951, 953, 956, 962, 965, 967, 969, 975, 984, 997, 1003, 1012, 1044, 1047, 1054, 1088, 1097, 1100, 1106, 1120, 1130, 1152, 1169, 1180, 1212, 1224, 1228, 1235, 1244, 1252, 1253, 1255, 1288, 1294, 1325, 1329, 1331
- Hoffling**, Jakob, auditör, 978 – hans änka 985
- Hoffling**, Nils Elias, assessor, 481, 482
- Hofverberg**, Carl, kapten vid Jämtlands dragonregemente, 1342
- Hofving** – se **Hoving**
- Hollsten**, Lars, vice borgmästare i Enköping, 1345
- Holmcreutz**, Lars, underståthållare, 1342
- Holmqvist**, Johan Maurits, regementspredikant, 791, 793, 857, 1091, 1139, 1140, 1145
- Hoppe**, Fredrik Vilhelm, major vid fortifikationen, 915, 1004
- Horn (af Ekebyholm)**, Adam, greve, generallöjtnant, överstemarskalk, riksråd, 64, 164, 190, 194, 1107, 1410
- Horn (af Rantzien)**, Jakob Fredrik, friherre, överste, 923, 924
- Horn (af Åminne)**(?), ”Carl Gustaf”, trol. fel för Gustaf Adolf, 1066
- Horn (af Åminne)**, Christer, friherre, kammarherre, 344, 373, 845, 927, 1340
- Horn (af Åminne)**, Fredrik, friherre, överste, 677, 737, 753, 1066
- Horn (af Åminne)**, Gustaf Adolf, friherre, överste, 842, 908, 986, 987 – se även ”Carl Gustaf” H.
- Hortell**, Josef, vice häradshövding, 1335
- Hougborg**, Isaac, kyrkoherde i svenska församlingen i S:t Petersburg, 356
- Hoving** (Hofving), Daniel, tobaksmannafakturist – hans barn 1260, 1264
- Hoving** (Hofving), Johan, handelsman i Amsterdam, 1260
- Huitfeldt**, adelsfamilj, 1166, 1286
- Humbla**, Erik, prost, kyrkoherde i Överselö, Södermanland, ledamot av prästeståndet, 13, 14, 34, 45, 48, 49, 60, 64, 124–126, 146, 147, 418, 606, 799, 943, 958, 960, 1179, 1210, 1307
- Hummelhielm**, David Fredrik, hovrättsnotarie, 696
- Hummelhielm**, Hans, landshövding, 190, 651, 658
- Hummerhielm**, Per, friherre, överstelöjtnant, 1354
- Hwasser**, Birger, häradshövding, 1343, 1358
- Hydrén**, Lars, teologie professor, prost, kyrkoherde i Vaksala, Uppland, ledamot av prästeståndet, 12, 48, 49, 62, 64, 97, 118, 126, 245, 278, 296, 297, 488, 549, 698, 700, 747, 799, 854, 902, 918, 959, 1008, 1203, 1315, 1325, 1366
- Hygrell**, Anders, prost, kyrkoherde i Borås, ledamot av prästeståndet, 13, 97, 323, 606, 902, 929, 958, 960, 990, 1004, 1044, 1131

- Hyllengren**, Johan, notarie i kammarkollegium, 1358
- Hülphers**, Abraham, rådmän i Västerås, ledamot av borgarståndet, 831
- Hyltén**, Samuel von, landshövding, avliden, 1296
- Hyphof**, Joakim, överkrigskommissarie, lantränthemästare i Kristianstads län, 717
- Håkansson**, Olof, Lösens socken, Blekinge, bondeståndets talman, 173; omtalad som "bondeståndets taleman" o.d. (utan namn) passim
- Håkansson**, Sven, Byarums socken, Småland, ledamot av bondeståndet, 572
- Häggroth**, Erik, rådmän i Lindesberg, ledamot av borgarståndet, 383
- Hällström** – se **Hellström**
- Hästesko-Fortuna**, Lars Henrik, kapten, och hans fru 1362
- Högström**, Peter, kyrkoherde i Skellefteå, prost, 82, 83, 130
- Hökerstedt**, Gustaf Henrik, politieborgmästare i Norrköping, 687, 756
- Höpken**, Anders Johan von, friherre, riksråd till 1761, kanslipresident, akademikansler, 214, 215, 217, 220, 221, 350, 543–552, 554, 558, 560, 565, 567, 581, 603–605, 614, 797, 820, 927, 1061, 1143, 1177, 1231, 1361
- Höpken**, Carl Fredrik von, friherre, president i kammarkollegium, 609, 610
- Höppener**, Per Johan, assessor, 525, 1042
- Höökenberg**, Lorentz Peter, sergeant 964
- Idman**, Gustaf, advokatfiskal i Åbo, 760–762, 1195
- Iggström**, Erik, överkrigskommissarie, kamrer i kammarkollegium, 596, 599, 1000
- Ignatius**, Anders, politieborgmästare i Helsingfors, ledamot av borgarståndet, 1345
- Ignatius**, Johan, häradshövding, 758, 760–762, 1195, 1201
- Ihre**, Johan, professor, kansliråd, 644, 659, 998, 1156
- Ingman** (adlad **Nordenstolpe**), Elias Magnus, assessor, 1008, 1212, 1214, 1215, 1301
- Insenstierna**, Fredrik Ulrik, hovmarskalk, 1343
- Iser**, Mattias, biskop i Västerås – hans arvingar, 679
- Isoz**, Johan Wolrat, skinnberedare, 489
- Jansson**, Johan (Jan), vice häradshövding, 670
- Jegerhielm** (Jägerhielm), Samuel, kapten, 663, 697
- Jennings**, John (Johan), bruksägare, 148, 495, 927
- Jernfeltz**, Gustaf Crispin, överstelöjtnant, 285, 735, 737, 738, 1066, 1067, 1071, 1091
- Jernström**, Lorens kopparslagare i Stockholm, 1292
- Jonsson** – se **Jönsson**
- Junbeck**, Abraham, borgmästare i Falköping, 689, 695
- Junbeck**, Erland, sekreterare vid Lunds universitet, 672, 693
- Jusléen**, Johan Gabriel, lagman, assessor i Svea hovrätt, 457, 883, 892

- Jägerhielm** – se **Jegerhielm**
- Jönsson**, Anders, bonde, Gissleberga, Norrvidinge socken, Skåne, 454
- Jönsson** (Jonsson), Jonas, bonde, Ramsås, Bergs socken, Småland, 454
- Kagg**, Lars, friherre, 1012
- Kahl**, Gustaf Adolf, sekreterare i upphandlingsdeputationen för fästningsbyggnaden i Karlskrona, 1361
- Kalmeter**, ombudsman, 1224
- Kamén** – se **Caméen**
- Kamits** – se **Camitz**
- Kampbell** – se **Campbell**
- Karl IX**, tidigare kung av Sverige, 376, 742
- Karl XI**, tidigare kung av Sverige, 376, 502, 932, 1082, 1164, 1320
- Karl XII**, tidigare kung av Sverige, 502, 738, 1164
- Kellman** (Kiellman), Johan Carl, professor, Greifswald, 408
- Kierman**, Gustaf, handelsborgmästare i Stockholm, borgarståndets talman, 133, 152, 173, 422, 1125; omtalad som "borgareståndets taleman" o.d. (utan namn) passim
- Kihlman**, Anders Erik, borgmästare i Köping, ledamot av borgarståndet, 1247
- Kihlmarck**, Tomas, prost, kyrkoherde i Tensta, Uppland, avliden, 35, 36
- Kirstein**, Valdemar Anton, riddarhuskamrer, direktör, 1187, 1247, 1348
- Kiörning** (Körning), Olof, superintendent i Härnösand, ledamot av prästeståndet, 15, 18, 21–24, 27, 38, 40, 41, 44, 47, 58, 64, 67, 79, 83, 89, 97, 101, 102, 105, 116, 130, 144, 161, 200, 214, 233, 263, 394, 404, 414, 428, 442, 452, 461, 472, 488, 493, 503, 511, 512, 520, 530, 535, 536, 542, 552, 559, 618, 624, 652, 662, 672, 676, 678, 680, 684, 696, 707, 718, 720, 723–725, 728, 739, 743, 757, 761, 763, 770, 774, 779, 784, 787, 793, 799, 804, 808, 817, 832, 833, 854, 867, 869, 879, 882, 891, 904, 912, 921, 923, 927, 932, 934, 941, 945, 946, 953, 955, 958, 964, 966, 969, 971, 972, 977, 992, 1000, 1003, 1008, 1035, 1037, 1069, 1101, 1104, 1112, 1117, 1121, 1203, 1207, 1209, 1241, 1249, 1251, 1253, 1256, 1280, 1315, 1319, 1352
- Klein**, kyrkoherde i icke angiven församling i Pommern, avliden, 366
- Klingenstierna**, Samuel, kansliråd, 699
- Klingspor** (Klingsporre), Christian Johan, överstelöjtnant, 953
- Klingstedt**, Jonas Samuel, löjtnant, 516, 517
- Klingvall**, Gustav, konsistorienotarie i Visby, 77
- Klot**, Olof, kyrkoherde i Skee, Bohuslän, ledamot av prästeståndet, 15, 19, 21–23, 29, 48, 124–126, 131, 144, 221, 223, 227, 231, 236, 242, 247, 250, 271, 276, 286, 314, 324, 328, 332, 338, 362, 400, 406, 434, 447, 448, 454, 537, 540, 552, 556, 567, 620, 664, 705, 723, 729, 740, 743, 746, 758, 761, 763, 768, 769, 773, 775, 780, 787, 793, 796, 803, 804, 809, 813, 827, 832, 836, 842, 871, 878, 886, 904, 905, 931, 934,

- 935, 945, 950, 951, 969, 983, 1021, 1044, 1048, 1054, 1057, 1058, 1064, 1090, 1105, 1115, 1139, 1146, 1154, 1169, 1207, 1241, 1277, 1280, 1294, 1332, 1365
- Knorring**, Carl Reinhold von, kapten, 609
- Knorring**, Isak von, friherre, kammarherre, 311
- Knutinen**, Lars, kronobonde, Pirtivara, Ilomants socken, Finland, 608
- Koch** (Kock), Mikael, borgmästare i Uddevalla, ledamot av borgarståndet, 670, 671
- Kochen** (Kocken), Peter Gotthard von, kapten, 1362
- Kock**, Nils, rådmän i Åmål, brukspatron, 1214
- Kock** – se även **Koch**
- Kocken** – se **Kochen**
- Kohl**, Carl Martin, rådmän i Norrköping, 1363
- Kollinius**, Anders, kyrkoherde, Göteborgs stift, ledamot av prästeståndet, 15, 48, 124, 146, 147, 418, 647, 724, 883, 932, 1027, 1054, 1163, 1174, 1176, 1201, 1212, 1214, 1318, 1328, 1346, 1365
- Kors**, Johan, krigskommissarie – hans arvingar, 1144
- Krapp**, Daniel, brukspatron, Västanå, Viksjö socken, Ångermanland, 850
- Kreitlof**, Jonas(?), kapten, 600, 601, 1337
- Kristoffer av Bayern**, tidigare kung av Sverige, 38
- Krogius**, Samuel, lektor, vicepastor i Pieksämäki, Borgå stift, Finland, 341, 624
- Krok**, Jonas, handelsman i Karlskrona, 508
- Kruse (af Elghammar)**, Johan Gideon, friherre, ryttmästare, 1356
- Krusenstierna**, Mauritz Adolf von, schoutbynacht, 1003
- Kurck**, Arvid Fredrik, friherre, vice advokatfiskal, 1126
- Köster** – se **Cöster**
- Lagerberg**, Adam Otto, greve, hovmarskalk, vice landshövding, son till Sven L., 325–331, 382, 384, 385, 395–401, 419, 422, 423, 996
- Lagerberg**, Carl, friherre, riksråd, 334, 335, 338, 339, 346, 347, 1304, 1324
- Lagerberg**, Sven, greve, tidigare riksråd, avliden, 326, 395
- Lagerbielke**, Axel, vice amiral, 147, 190
- Lagerbielke**, Johan Eugenius, amiralitetskammarråd – hans arvingar, 1151, 1152, 1229
- Lagerborg**, Daniel Gustaf, kapten, 364, 365, 568
- Lagerfelt**, Gustaf Adolf, landshövding, 718, 719, 1304, 1342
- Lagerflycht**, Carl Barthold, kansliråd, 1293
- Lagerflycht**, Johan, vice president, 148, 180, 669, 690
- Lagerhielm**, Axel Alexander, kanslist, hovjunkare, 1267
- Lagerlöf**, Andreas, prost, kyrkoherde i Arvika, Värmland, ledamot av prästeståndet, 15, 48–50, 60, 64, 67, 116, 126, 146, 174, 252, 263, 401, 418, 891, 958, 960, 968, 978, 989, 1315

- Lagerlöf**, Erland von, kopist, son till föregående, 684
- Lagerlöf**, Nils, superintendent i Karlstad, ledamot av prästeståndet, 11, 47, 49, 58, 61, 63, 67, 97, 118, 126, 164, 252, 267, 335, 407, 418, 430, 455, 471, 488, 531, 544, 552, 685, 731, 854, 859, 935, 961, 967
- Lagerstam**, Sven, hovrättsråd i Svea hovrätt, 1342
- Lagersvärd**, Fredrik, kapten, 311, 635, 999, 1011, 1278
- Laihiander**, Johan, kyrkoherde i Eura, Åbo stift, Finland, ledamot av prästeståndet, 14, 21, 29, 85, 116, 124, 131, 280, 382, 388, 393, 445, 446, 461, 471, 492, 514–516, 536, 551, 555, 559, 560, 566, 578, 597, 598, 658, 660, 675, 705, 706, 758, 760, 796, 806, 841, 843, 851, 854, 892, 894, 918, 919, 926, 945, 950, 952, 1002, 1008, 1033, 1075, 1088, 1092, 1101, 1104–1106, 1128, 1138, 1160, 1182, 1195, 1201, 1232, 1236, 1238, 1241, 1253, 1282, 1294, 1319, 1332, 1346
- Lamberg**, Erik, biskop i Göteborg, ledamot av prästeståndet, 11, 47, 64, 97, 99, 125, 132, 145, 179, 221, 355, 368, 486, 551, 552, 616, 664, 692, 696, 719, 796, 902, 916, 958, 960, 1017, 1136, 1165, 1179, 1217, 1232, 1274, 1298, 1315, 1366
- Lannerstierna**, Magnus Vilhelm, kapten, 1167
- Lantingshausen**, Jakob Albrekt, friherre, generallöjtnant, överståthållare, 646, 1362
- Larsdotter**, Märta, änka efter Per Larsson, Haglösa, Lilla Slågarps socken, Skåne, 1264
- Larsson**, Nils, Lyngsjö, Nöbbelövs socken, Skåne, 952
- Laurentz**, David, handskmakare i Stockholm, 790
- Laurin**, Martin, kaplan, Kelviå, Finland, 443, 948
- Leenberg**, Lars Fredrik, likvidationskommissarie, kattunfabrikör i Stockholm, 1216, 1324
- Leijel**, Peter, notarie, 914, 1147
- Leijonadler**, Carl Fredrik, friherre, livdrabant, 285, 1309
- Leijonhielm**, Anders, friherre, ryttmästare, 646
- Leijonhielm**, Carl Fredrik, friherre, löjtnant, 1186
- Leijonhufwud** – se **Lewenhaupt**
- Leijonsköld**, Mårten, friherre, kammarråd, död 1656 – hans arvingar 1331
- Leijonstedt**, Carl Vilhelm, greve, överadjutant, kammarherre, 178, 182
- Lejel** – se **Leijel**
- Lenberg** – se **Leenberg**
- Lenngren**, Karl Erik, kyrkoherde i Västerljung, Södermanland, ledamot av prästeståndet, 14, 19, 33, 45, 46, 124, 125, 135, 138, 142, 247, 250, 276, 367, 532, 556, 570, 575, 676, 803, 1126, 1127, 1135, 1162, 1164, 1172, 1174, 1176, 1215, 1216, 1241, 1285, 1288, 1299, 1309, 1331
- Leopold**, Erik Rudolf, vice häradshövding, 739, 757, 758

- Lewenhaupt** (Leijonhufwud), Charles Emil, greve, överadjutant, 95, 137, 168, 174, 300, 967
- Lewenhaupt**, Mauritz Casimir, greve, överstelöjtnant, 247, 1360
- Levin**, Adolf Fredrik, möbelhandlare, 480
- Lexell**, Jonas, inspektör och ålderman i Åbo, ledamot av borgarståndet, 827, 1319
- Lidbeck** (Liedbeck), Erik Gustaf, professor vid Lunds universitet, direktör över plantagerna i Skåne, 301, 302, 304, 305, 310, 339, 367
- Lidius**, Erik, prost, kyrkoherde i Örebro, ledamot av prästeståndet, 14, 57, 97, 111, 163, 275, 310, 385, 387, 396, 403, 509, 611, 736, 819, 860, 891, 902, 929, 1020, 1131, 1242
- Liedner**, Wilhelm, kamrer, 677
- Liewen**, Carl Fredrik von, greve, överstelöjtnant, 680, 711
- Liewen**, Hans Henrik von, greve, generallöjtnant, riksråd, 147, 148, 1410
- Lilje(-)** – se **Lillie(-)**
- Lillie**, Hedvig Catharina, grevinna, avliden, 740
- Lillie (af Greger Mattssons ätt)**, Carl Gustaf, löjtnant, 1042
- Lilliecreutz**, Nils, lagman, 1299, 1309, 1342
- Lilliehorn**, Per, kaptenlöjtnant, 344
- Lilliehöök (af Gälaled och Kolbäck)**, Bengt, kapten, 837, 1195
- Lilliemarck**, Jakob Enok, konstapel, 784
- Lillienberg**, Anders Daniel, härads hövding, 760
- Lillienberg**, David, auditör, 650
- Lillienberg**, Johan Georg, landshövding, president, 198, 674, 678, 726, 791
- Lindberg**, Bengt, gästgivare, Nöbbelövs socken, Skåne, 952
- Lindberg** – se även under **Lindborg**
- Lindblad**, Gustaf, medelstyrman i flottan, 1345
- Lindblom**, Axel, prost, kyrkoherde i Odensvi, Småland, ledamot av prästeståndet, 13, 48, 116, 124, 126, 324, 387, 420, 474, 616, 687, 757, 789, 817, 958, 960, 1044, 1064, 1065, 1242, 1297
- Lindborg** eller **Lindberg** (Lindborg), Anders, häradsfogde, 513, 641
- Lindegren**, Johan, prost, kyrkoherde i Lindsberg, ledamot av prästeståndet, 14, 23, 28, 49, 116, 124, 424, 426, 430, 432, 468, 617, 680, 816, 960, 985, 994, 1057, 1151
- Lindelöf**, Carl Adolf, vice härads hövding, 1334
- Linderot**, Sven, kyrkoherde i Rännelöv, Halland, ledamot av prästeståndet, 15, 48, 116, 123, 125, 129, 167, 189, 190, 318, 418, 452, 696, 893, 923, 1044, 1090, 1098, 1153
- Linderstedt**, Johan (f. 1685), hovrättsråd, 671
- Linderstedt**, Johan (f. 1721), assessor, 55, 1363
- Lindhjelm**, Hedvig Eleonora, friherinna, änka efter Reinhold Gustaf Modée, hustru till Carl Gustaf Werander, 434
- Lindhult** (Linhult), medicine doktor, 636, 648, 666

- Linné** (Linæus), Carl, professor, archiater, 1340
- Linnerhielm**, Jonas, häradshövding, assessor, 524, 696, 703, 712, 1263
- Liungberg** – se **Ljungberg**
- Liungman**, Peter, byggningskrivare vid amiralitetet i Stockholm, 513
- Ljungberg**, Karl Fredrik, domprost i Strängnäs, död 1761, 75, 358, 1365
- Lochner**, J. F., bokhandlare i Stockholm, 358
- Locke**, John, filosof, 496
- Lode**, Reinhold Johan, kapten, kommandant, 640
- Lohm**, Carl Johan, kapten vid artilleriet, 840, 1040
- Lohman**, Carl Johan, prost, kyrkoherde i Tierp, Uppland – hans änka 62
- Lostbom**, Johan, professor i praktisk ekonomi, 918
- Lostbom** – se även **Låstbom**
- Lostierna**, Nils, häradshövding, 675
- Loudén**, Johannes, regementspräst vid Svea artilleriregemente, 454, 455, 473
- Lund**, Magnus Johan, lagman, 1342
- Lund**, Natanael Gabriel, fänrik, 648
- Lundius**, Johan, kammarförvant i krigskollegium, 635, 677
- Lundmark**, Daniel, sekreterare i riksens ständers bank, 1188
- Lundström**, Anders, bergsfogde, 1038
- Luth**, Axel, prost, kyrkoherde i Flistad, Västergötland, 63, 90, 91, 118, 299
- Luthman**, Carl, överdirektör, 198, 628
- Lütkehan**, Gabriel Timoteus, superintendent i Visby, ledamot av prästeståndet, 11, 21, 22, 31, 47, 49, 54, 58, 61, 64, 70, 77, 89, 93, 97, 112, 124, 128, 130–132, 145, 188, 209, 212, 247, 256–258, 266, 277, 292, 297, 310, 319, 324, 328, 337, 365, 378, 390, 397, 406, 409, 428, 443, 445, 457, 471, 472, 486, 489, 492, 494, 517, 521, 528, 551, 564, 570, 577, 590, 593, 598, 601, 616, 618, 638–640, 652, 666, 669, 678, 690, 705, 707, 710, 711, 723, 725, 727, 731–733, 743, 745, 761, 766, 781, 782, 788, 799, 812, 819, 824, 827, 837, 843, 860, 870, 875, 880, 881, 884, 889, 891, 902, 912, 925, 929, 944, 945, 949, 954, 957, 958, 960, 970, 981, 987, 997, 999, 1016, 1020, 1025, 1056, 1065, 1067, 1072, 1084, 1087, 1091, 1096, 1099, 1104, 1108, 1121, 1131, 1136, 1138, 1146, 1153, 1154, 1158–1160, 1164, 1167, 1170, 1179, 1183, 1188, 1202, 1203, 1207, 1209, 1210, 1224, 1227, 1234, 1236, 1237, 1243, 1246, 1248, 1252, 1256, 1285, 1295, 1314, 1315, 1321, 1323, 1328, 1331, 1364, 1365
- Låstbom** (Lostbom), Lars, häradshövding, 671, 672, 696, 712
- Löfving**, Henrik, kapten vid Tavastehus regemente, 348, 366, 827, 1239, 1281–1283
- Lönberg**, Jakob, kammarförvant, 676
- Lönbom**, Anders, borgmästare i Kristinehamn, ledamot av borgarståndet, 1345
- Löth-Örnsköld** – se **Örnsköld**
- Löthman**, Johan Konrad, kapten, 628, 630, 631, 632
- Löwe**, Georg, generaladjutant, 694
- Löwen**, Fabian, friherre, överste, generalmajor, 685, 997, 999, 1002, 1121,

- 1130, 1132–1134, 1141, 1142, 1317, 1324, 1327, 1331, 1340, 1347, 1350
- Löwenhielm**, Carl Gustaf, friherre, riksråd, 174, 332–339, 346, 347, 722, 1144, 1177, 1360
- Löwenhielm**, Carl Gustaf, friherre, kammarherre, 749, 755
- Löving** – se **Löfving**
- Malmberg**, Hans, myntmästare, 1354
- Malmerfelt**, Olof, vice häradshövding, 671
- Malmstedt**, Magnus Brynolf, docent vid Upsala universitet, 53, 245, 303, 356
- Malmsten**, Olof, direktör, sidenfärgare i Stockholm, 1238
- Malmström**, Per Gustaf, överkommisarie, 783, 1152
- Mangeot**, Carl Vilhelm, handskmakare i Stockholm, 790
- Mannerheim**, Gustaf Henrik, överste, 674, 685
- Mannerheim**, Johan Augustin, överstelöjtnant, 852
- Manquer**, Jakob, prost, kyrkoherde i Munsö, Uppland, ledamot av prästeståndet, 12, 16, 17, 35, 36, 38, 57, 59, 86, 89, 97, 112, 113, 124, 137, 156, 178, 214, 218, 229, 238, 243, 260, 267, 293, 306, 307, 314, 325, 329, 335, 362, 363, 370, 376, 378, 382, 388, 390, 394, 400, 418, 423, 427, 430, 432, 436, 439, 441, 454, 460, 463, 479, 484, 510, 515, 520, 528, 529, 535, 544, 549, 557, 568, 571, 588, 593, 596, 601, 616, 620, 624, 642, 662, 673, 676, 678, 680, 695, 707, 708, 709, 712, 728, 738, 755, 774, 781, 788, 789, 796, 810, 812, 820, 827, 834, 882, 884, 888, 890, 902, 936, 942, 951, 954, 958, 968, 971, 975, 985, 1016, 1097, 1215
- Manteuffel**, Heinrich von, preussisk generalmajor, 1179
- Margareta**, hustru, dömd i Göta hovrätt för delaktighet i grovt brott, 968
- Marteville**, Louis van, holländsk ambassadör, avliden, 74, 84, 358
- Martin**, Roland, professor vid collegium medicum, 1337
- Mathesius**, Johan, assessor, landssekreterare, 988
- Mathesius**, Peter N., prost, kyrkoherde i Pyhäjoki, Åbo stift, Finland, ledamot av prästeståndet, 14, 23, 24, 26–28, 32, 33, 35, 41, 43, 124–126, 130–132, 148, 149, 164, 188, 189, 209, 226, 237, 242, 250, 253–255, 261, 276, 282, 293, 303, 310, 314, 316, 337, 343, 372, 404, 418, 423, 426, 430, 432, 437, 442, 446, 449, 463, 473, 504, 510, 514, 515, 522, 541, 547, 556, 563, 567, 582, 588, 595, 596, 598, 629, 630, 631, 641, 642, 657, 662, 665, 667, 675, 678, 705, 727, 742, 743, 745, 757, 762, 763, 767, 774, 779, 781, 782, 784, 786, 790, 793, 800, 807, 814, 816, 817, 819, 824, 825, 833, 836, 841, 842, 859, 861, 862, 865, 867, 870, 882, 888, 906, 912, 924, 948, 951, 953, 954, 960, 961, 974, 976, 983, 988, 991, 997, 1025, 1037, 1044, 1050, 1056, 1061, 1069, 1072, 1077, 1082, 1090, 1092, 1099, 1102, 1112, 1115, 1121, 1132, 1139, 1157, 1161,

- 1167, 1182, 1189, 1190, 1198, 1201, 1206, 1207, 1210, 1212, 1226, 1232, 1241, 1281, 1288, 1294, 1313, 1314, 1318, 1330, 1352, 1364
- Meijer**, C. G., trumpetare, 801
- Meijer**, Roloff, handelsman, avliden, 1316
- Meijerfeldt**, Johan August, greve, överstelöjtnant, 1361
- Meldercreutz**, Jonas, informationskapten, professor i matematik vid Uppsala universitet, 699
- Mennander** (Menander), Carl Fredrik, biskop i Åbo, ledamot av prästeståndet, 11, 24, 26, 47, 64, 97, 124, 127, 145, 160, 232, 233, 277, 324, 443, 444, 458, 566, 588, 597, 631, 794, 958, 960, 1135, 1179, 1180, 1253, 1272, 1307, 1352, 1353, 1364
- Meurling**, Jöns, prost, kyrkoherde i Stora Åby, Östergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 48, 49, 59, 79, 85, 125, 126, 128, 152, 188, 189, 214, 271, 289, 301, 312, 315, 328, 355, 384, 404, 412, 418, 420, 422, 426, 430, 442, 462, 474, 584, 612, 655, 657, 659, 670, 678, 680, 689, 727, 737, 738, 743, 745, 757, 763, 770, 780, 786, 795, 799, 804, 813, 822, 823, 836, 842, 856, 857, 859, 861, 868, 882, 886, 887, 905, 912, 915, 916, 924, 927, 933, 941, 1007, 1023, 1034, 1044, 1056, 1065, 1068, 1075, 1079, 1085, 1090, 1093, 1096, 1100, 1109, 1115, 1128, 1132, 1135, 1146, 1153, 1160, 1169, 1204, 1224, 1226, 1239, 1242, 1252, 1288, 1297, 1319, 1329, 1352
- Modée**, Reinhold Gustaf, hovrättsråd, avliden, 434 – hans änka se Hedvig Eleonora **Lindhielm**
- Mojjos** (Mojonen), Hinrik Hinriksson, Merimasku socken, Finland, ledamot av bondeståndet, 776
- Moilanen**, Simon, Paldamo socken, Finland, ledamot av bondeståndet, 1064
- Molin**, Lars, domprost i Uppsala, avliden, 1186
- Mollin**, Jonas, handlande och f.d. borgmästare i Uleåborg, ledamot av borgarståndet, 175
- Momma**, Peter, bankokommissarie, boktryckare, 138
- Montan**, Peter, generalguvernementskamrer i Skåne, avliden, 1053, 1055
- Morath**, Alexander, advokatfiskal, 340, 344, 351, 353
- Mozelius**, Fredrik, hovmästare, 1336
- Mozelius**, Lars, assessor, 628, 635
- Muhl**, Robert, generallöjtnant, avliden, 909, 1191
- Munktell**, Fredrik, rådman och handelsman i Falun, ledamot av borgarståndet, 523, 634
- Månsson**, Jöns, Tabergs bergslag, ledamot av bondeståndet, 762
- Möller**, Johan Henrik, komminister i S:t Jakobs och S:t Johannes församlingar, Stockholm, 33, 34, 45
- Möller**, Levin, teologie professor, pastor i S:t Jakobs församling, Greifswald, 86
- Mörck**, Carl Fredrik, underkonduktör vid fortifikationen, miniatyrmålare, 1274

- Nackreij**, Christian von, vice härads-
hövding, brukspatron, 138
- Nackreij**, Olof von, häradshövding,
assessor i Göta hovrätt, 477, 637,
638, 646, 647, 671, 672, 696, 703,
712, 844, 1188, 1263
- Nensén** (Nentzen), Peter, kyrkoherde i
fransk-lutherska församlingen,
Stockholm, 1029, 1035, 1313
- Nettelblad**, Christian von, assessor vid
wismarska tribunalen, 690, 691,
1224, 1275
- Nicander**, Peter Magnus, fänrik, 367
- Nieber**, Hedvig, piga, 515
- Nilsson**, Assar, Svenstorps socken,
ledamot av bondeståndet, 219, 233,
239, 249, 253, 600
- Norbom** – se **Nordbom**
- Nordberg**, Åke, kammarskrivare vid
Vadstena krigsmanshuskontor, 915,
917
- Nordbom** (Norbom), Ingrid, änka,
Göteborg, 1237, 1238
- Nordencrantz**, Anders, kommerseråd,
100, 101, 105, 106, 108, 109, 111–
113, 122, 128, 139, 140, 151, 152,
194, 195, 298, 342, 389, 444, 478,
482, 494–506, 509, 510, 512, 533,
575, 633, 920, 938
- Nordencrutz**, Fredrik Jakob, major,
526, 915, 1004, 1075, 1076
- Nordenflycht**, Carl, kungl. sekreterare,
369, 1267, 1293
- Nordenskiöld**, Anders Johan, lands-
hövding, 574, 583–586, 588, 658
- Noreen**, Johan, kanslist, 364–388, 395
- Norin**, Lars, konsistorienotarie i Upp-
sala, 12
- Norman** (Norman), Karl Mauritz von,
kornett, 365
- Norn**, Jonas, överinspektör vid lant-
tullen och acciskammaren i Stock-
holm, 1348
- Nylander**, Johan, biskop i Borgå, död
1761, 340
- Nyman**, Hans, inspektör, 379
- Nyrén**, Carl, magister, Linköpings
gymnasium, 853–856
- Näsman**, Johan, bergsfiskal, 991, 994
- Obbarius**, Johan Mikael, fabrikör i
Stockholm, 1284
- Odenrantz**, Jan, notarie, 696
- Odenrantz**, Mattias, hovjunkare, 121
- Odhelius**, Jonas Larsson, häradshöv-
ding, 1339
- Oedman** – se **Ödman**
- Oelreich**, Niklas von, censor librorum,
100, 356, 494, 495, 502, 504, 505,
509, 512, 1148, 1156, 1157, 1202–
1208
- Oeltken** – se **Öltken**
- Oertzen**, Jesper Otto Fredrik von, kap-
ten, 568
- Oije**, Jean Baptiste, sidenfabrikör i
Stockholm, 1213
- Oldenskiöld**, Erik von, kapten, 1194
- Olivecreutz**, Johan, sekreterare vid
Åbo akademi, 650
- Olivecrona**, Johan Adolf, auskultant,
149, 1304
- Olivenbaum**, Henrik, yllefabrikör i
Sundsvall, 1202
- Olofsson**, Jonas, handelsman i Karls-
krona, 508

- Olofsson** (Olsson), Otto, Grythyttans socken, Närke, ledamot av bondeståndet, 78, 113, 706, 1365
- Olsson**, Anders, Giltebo, Kalmar län, 326, 452
- Orell**, Karl Fredrik, krigskassör i krigskollegium, 993
- Osander**, Olof, biskop i Växjö, ledamot av prästeståndet, 14, 32, 47, 64, 97, 116, 245, 332, 553, 564, 606, 618
- Osander**, Per Olof, kanslist, 364, 386–388, 395, 647, 703, 712, 768, 799, 945, 958, 960, 1008, 1090, 1135
- Oxenstierna (af Korsholm och Wasa)**, Göran (Georg), greve, kommandant, generalmajor, 636, 681, 1082
- Pahl**, Carl Magnus, vice kronofogde, 1126
- Paléen**, Erik Johan, protokollssekreterare, sekreterare i bondeståndet, lagman, 41, 1348
- Palmcrona**, Carl Gustav von, borgmästare i Ystad, hovsekreterare, 1231
- Palmerus**, Nils, prost, kyrkoherde i Kullerstad, Östergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 16, 17, 26, 34, 36, 37, 57, 90, 97, 124, 188, 277, 292, 307, 330, 396, 429, 475, 509, 550, 565, 572, 588, 616, 669, 696, 727, 736, 757, 761, 763, 787, 977, 987, 1003, 1020, 1025, 1087, 1132, 1161, 1179, 1230, 1234
- Palmstierna**, Nils, friherre, riksråd till 1761, 215, 216, 222, 224, 227, 230, 231, 234, 236, 240, 251, 264, 543, 545–550, 552, 559, 560, 562, 568, 574, 604, 605, 611–616, 618, 619, 626, 714, 723, 980, 1011, 1061, 1323, 1361
- Pape**, Ernst, stadssekreterare och vice borgmästare i Arboga, 1345
- Pape**, Ludvig Ferdinand, hovkvartermästare, 676
- Pastelberger**, Arnold Fredrik, sidenfabrikör, 1349
- Pauli**, Carl Vilhelm, överjägmästare, 348
- Pechlin**, Carl Fredrik, överste, 147, 150, 153, 157, 163, 168, 238, 239, 283, 340, 343, 366, 378, 619, 677, 678, 706, 713, 1015
- Pereswetoff-Morat**, Alexander, advokatfiskal, 344, 351, 353
- Persdotter**, Anna, änka, Haglösa, Lilla Slägarps socken, Skåne, 1057
- Persdotter**, Karin, änka, Mårum, Horns socken, Västergötland, 996
- Persson**, Samuel, bonde, Rangelsnäs, Södra Unnaryds socken, Småland, 968
- Petersen** (Petersson), Sven, förste expeditionssekreterare, 1343
- Peterson**, Abraham, kyrkoherde i Ridddarhusförsamlingen, Stockholm, 1029, 1035, 1313
- Pfeiff** (Pheif), Johan, kanslist, 686
- Piper**, Gustaf Abraham, generalmajor, landshövding, avliden, 1346
- Pipping**, Henrik, justitieborgmästare i Helsingfors, 760–762, 1195
- Planck**, Josua, hovrättsråd, 647, 1358
- Planman**, Johan, fänrik – hans änka 1355
- Platen**, Baltzar Achates von, överstelöjtnant, 1338

- Plomgren**, Anders von, kommissarie, 1213
- Poppius**, Abraham, prost, kyrkoherde i Pieksämäki, Borgå stift, Finland, 15, 341, 624
- Portuan**, Lars, kyrkoherde i S:ta Katarina församling, Stockholm, 1313
- Posse**, förnamn ej utsatt, ”landshövding”, 740
- Posse**, Fredrik Arvidsson, greve, överstelöjtnant, kavaljer, 1036, 1338
- Posse**, Knut Arvidsson, greve, f.d. kapten, 1361
- Posse (af Säby)**, Mauritz Mauritzson, friherre, major, 639, 739
- Post**, Fredrik von, riddarhusfiskal, assessor, 233, 234, 237, 251, 695, 795
- Post**, Vilhelm Mauritz von, lagman, 490
- Psilander**, Peter von, friherre, landshövding, 1362
- Psilanderhielm**, Johan Gustaf, hovjunkare, riddarhuskanslist, 1348
- Psilanderhielm**, Nils, bergsråd, 1305
- Psilanderskjöld**, Nils, schoutbynacht, 990, 1002–1004, 1111, 1121, 1130–1132, 1142
- Pufendorf**, Samuel von, rikshistoriograf, avliden, 504
- Putbus**, Christian Vilhelm, greve, löjtnant, 365
- Quanten**, Carl Jakob von, löjtnant, 269
- Queckfelt**, Samuel Gustaf, auditör, 1346
- Qviding**, Per, hovsekreterare, 1300, 1316
- Qvist**, Lars, assessor, landssekreterare, 1343
- Rabbe**, Sten, sekreterare, 1285, 1286
- Rajalin**, Johan von, kommandör, 990, 1002–1004, 1111
- Rajalin**, Olof von, kommandör, 990
- Ramel**, Hans, ryttmästare, 777, 1141
- Ramsay**, Anders Henrik, överstelöjtnant, 583, 584, 602, 608, 667, 668, 684, 698, 907, 923–925, 1031, 1347, 1359
- Rappe**, Christoffer Johan, hovrättsråd, 150, 153, 157, 356, 357, 370, 372, 459, 654, 655, 657–659, 668, 669, 675, 883, 1153
- Rappe**, Tomas Carl, major, överstelöjtnant, 629, 646, 653, 654
- Reenstierna**, Fredrik Ulrik, greve, lagman, 357, 367, 372, 718, 719, 1124
- Rehbinder**, Johan Adam, friherre, kanslist, 684
- Renhorn**, Nils, titulärrådman, sekreterare i borgarståndet, 637, 672, 673, 758, 1346
- Renhorn**, Olof Bidenius, borgmästare i Arboga, kommissarie i riksens ständers kontor, ledamot av borgarståndet, 168, 181, 240, 251, 254, 263, 264, 283, 284, 311–314, 495, 501, 554, 972, 1295, 1403 not
- Reutercrona**, Carl Gustaf, hovjunkare, häradshövding, 1028, 1267
- Reuterholm**, Axel Gottlieb, friherre, kammarherre, 153, 251, 706, 799, 1145, 1177, 1179
- Reuterholm**, Esbjörn Christian, friherre, hovmarskalk, 204, 340, 344, 351, 353, 363, 638
- Reuterholm**, Gustaf Gottfrid, friherre, notarie, 920, 1344(?)

- Rhyzelius**, Anders, biskop i Linköping, död 1761, 19, 54, 418
- Ribbing (af Koberg)**, Fredrik, friherre, major, 1338
- Ribbing (af Zernava)**, Gustaf, friherre, presidentssekreterare, 1038
- Ribbing (af Zernava)**, Lennart, friherre, ceremonimästare, tidigare vice landshövding, 396
- Ridderhierta**, Carl, kapten, 852
- Ridderstolpe**, Carl Johan, friherre, hovrättsråd, 684, 693, 719, 726, 883, 1153
- Ridderstolpe**, Fredrik Vilhelm, friherre, kammarherre, 1343
- Rimmius**, Carl Jakob, regementsskrivare, 452
- Risell**, Nils, akademisekreterare i Uppsala, 693, 698, 700–702, 1409
- Robeck**, Jonas, justitieborgmästare i Stockholm, ledamot av borgarståndet, 51, 220, 345, 552
- Roos**, Axel Carl, friherre, kapten – hans änka 846, 1336
- Roos (af Hjelmsäter)**, Herman Julius, kapten, 628–632
- Rosén**, ..., överhovpredikant, 55
- Rosen**, Fredrik Ulrik von, greve, kapten, 817
- Rosen**, Gustaf Fredrik von, greve, riksråd, 1348
- Rosén**, Nils, arkiater, bibliotekarie, 1256
- Rosen**, Otto Vilhelm von, överstelöjtnant, 681, 711, 713, 1360
- Rosenadler**, Carl Albrecht, protokollsekreterare, 1341
- Rosenberg** – se **Rosenborg**
- Rosenborg** (Rosenberg), Anders, kapten, 198
- Rosenborg**, Lars, notarie i kommerskollegium, 1363
- Rothoff**, Fredrik, brukspatron, 1292
- Rothstein**, Anders, rådman i Stockholm ledamot av borgarståndet, 1260
- Roxendorff**, Carl Gustaf, generallöjtnant, landshövding, 913, 1002, 1202, 1209, 1210
- Rozir**, Johan, revisionssekreterare, 1246
- Rubens**, sekreterare, translator, 1040
- Rudbeck**, Ture Gustaf, överste, 346, 363, 373, 378, 379, 384, 422, 426, 431–433, 495
- Rudberg**, Samuel, kanslist i riksständers manufakturkontor, kanslist i bondeståndet, 1359
- Rudenschöld**, Bengt (Bernt), statskommissarie, avliden, och hans änka 248, 266, 268
- Rudenschöld**, Carl, friherre, president, riksråd, 325, 345, 356, 1410
- Rutensköld**, Carl Axel, major, 311, 557, 963, 1147, 1196
- Rutström**, Anders Carl, kyrkoherde i Hedvig Eleonora och Ladugårdslandet, Stockholm, 13, 15, 18, 19, 33, 34, 45, 53, 88, 154, 173, 239, 247, 250, 251, 344, 345, 348, 365, 367, 391, 419, 435, 442, 452, 542, 543, 561, 800, 802–810, 829, 866, 908, 913, 973, 991, 1156, 1240, 1260
- Ruuth**, Bartold, kammarråd och hans arvingar 1144, 1149, 1162–1165, 1172–1176, 1214, 1215

- Ruuth**, Gustaf Samuel, vice president i kammarrevisionen, 1336
- Rückersköld**, Reinhold Galle, fiskal, 383
- Rydingsvärd**, Fredrik, major, 1239
- Ryzelius** – se **Rhyzelius**
- Råbergh**, Carl Magnus, major, 915, 1004
- Råfelt**, Johan, landshövding, 607, 1165
- Rålamb**, Claes Gustaf, friherre, landshövding, 51
- Rålamb**, Åke, friherre, överste, avliden, 233, 685
- Rönngren**, Jakob, fältkamrer, lantränmästare i Älvsborgs län, 513
- Sabelhierta**, Johan Henrik, löjtnant, 944
- Sabin**, Johan Gottlieb, fabrikör i Stockholm, 748
- Sacklén**, Jakob Johan, vice häradshövding, 675, 1345
- Sahlstedt**, Abraham, kunglig sekreterare, 71, 299
- Salander**, Erik, kommissarie i riksständers manufakturkontor, 1246
- Salin**, Samuel, finsk översättare, 827, 840
- Saltza**, Jakob Ludvig von, friherre, landshövding, generalmajor, 1342
- Sandel**, Samuel, assessor, 846, 847
- Sandelhielm**, Mårten, kapten, överstelöjtnant, 1304, 1305
- Sandelin**, Ture, häradshövding, 1344
- Sass**, Arvid Henrik, fänrik, 820, 844, 853
- Saxenberg**, Eric, handelsman i Stockholm, 368, 526, 536, 537, 634
- Schaeij**, Johan Vilhelm von, protonotarie, hovrättssekreterare, 647, 671, 672, 696, 740
- Schagerström**, Johan, kamrer i krigskollegium, 635, 677
- Schauw**, Arvid, borgmästare i Landskrona, ledamot av borgarståndet, 363, 444, 451, 478, 495, 1325
- Schedvin**, Daniel, löjtnant, 458, 459, 594, 638
- Schéele**, Adam, sekreterare vid fästningsbyggnadsdeputationen i Kristianstad, 1000, 1001
- Scheffer**, Carl Fredrik, friherre, riksråd, 215, 216, 222, 224, 227, 230, 231, 234, 236, 240, 251, 264, 337, 543, 545–552, 559, 560, 562, 566, 568, 574, 604, 605, 611–616, 618, 619, 626, 714, 718, 721–726, 734, 783, 798–800
- Schenck**, Johan, primarie kämnär, Stockholm, 914, 1147
- Schiös**, Henning, kurator vid förmyn-darekammaren i Stockholm, 1298
- Schmedeman**, Johan, överpostdirektör, kansliråd, avliden, 1305
- Schmiedefelt**, Carl Johan, överstelöjtnant, 1042, 1125
- Schmiterlöv**, Gustaf Adolf, ryttmästare, 876, 1229, 1245, 1263, 1297
- Schröder**, Göran Claes, överhovpredikant i Stockholm, ledamot av prästeståndet, 11, 13, 18, 34, 40, 45, 47, 48, 52, 53, 55, 57, 97, 105, 129, 151, 418, 427, 430, 432, 434, 488, 519, 542, 552, 572, 588, 727, 731, 781, 808, 1036, 1122, 1135, 1167, 1169, 1179, 1205, 1207, 1250, 1254, 1261, 1312

- Schröder**, Karl G., prost, kyrkoherde i Högsby, Småland, ledamot av prästeståndet, 15, 48, 50, 60, 64, 116, 125, 126, 190, 418, 430, 577, 694, 811, 960, 1098, 1099, 1180, 1210, 1288
- Schröder**, Samuel, bergsdirektör, e.o. assessor, 1291
- Schult**, Fredrik, sekreterare i justitierrevisjonen, 686
- Schultén**, Carl, borgmästare i Kristianstad, ledamot av borgarståndet, 486, 489, 1346
- Schultz**, ciderättikebryggare i Stockholm, avliden, 536, 537
- Schultze**, Johan, skaffaredräng vid hovet, 1270
- Schutzer** – se **Schützer**
- Schwartz**, Johan Christoffer von, major, 639, 1245, 1274
- Schwindern**, Margareta von, änka efter handelsmannen J. Mentzer, 1260
- Schützer**, Herman, arkiater, 1361
- Schützer**, Salomon, guvernementskamrer, 513
- Schön**, Johan Martin, handelsman i Stockholm, 1334
- Schönberg**, Anders, kanslist, amanuens vid kungl. biblioteket, 609, 927, 1197, 1320
- Schös** – se **Schiös**
- Segebaden**, Carl Otto von, överste, 1066
- Segerdahl**, Anders, vice auditör vid Västgöta kavalleriregemente, kanslist i bondeståndet, 1362
- Sereen**, Magnus, häradshövding, 592, 622
- Serenius**, Jakob, prost, kyrkoherde i Nyköpings östra församling, ledamot av prästeståndet, 14, 27, 29, 31, 32, 39, 40, 45, 60, 61, 63, 72, 73, 76, 80, 82, 83, 85, 86, 101, 104, 108, 123, 124, 126–128, 130–133, 135, 142, 144, 148, 152, 154, 164, 167, 168, 170, 174, 175, 178, 188, 189, 204, 209, 214, 222, 225, 230, 231, 234, 236, 238, 242, 246, 248, 250, 259, 263, 264, 266, 267, 269, 276, 280, 282, 285, 286, 293, 294, 297, 303, 304, 307, 308, 319, 325, 329, 338, 346, 358, 380, 381, 384, 386, 390, 395, 397, 401, 405, 416, 418, 425, 428, 430–433, 440, 452, 464, 468, 479, 484, 488, 492, 504, 507, 511, 514, 519, 524–526, 528, 535, 537, 550, 555, 558, 568, 570, 571, 582, 598, 613, 617, 627, 631, 640, 642, 647, 653, 664, 668, 670, 671, 680, 696, 702, 707, 711, 720, 721, 726, 729, 732, 738, 744, 746, 748, 781, 784, 786, 787, 788, 793, 796, 798, 808, 817, 825, 826, 827, 829, 835, 840, 842, 855, 858, 859, 861, 862, 871, 874, 875, 876, 887, 888, 891, 898, 902, 905, 906, 919, 926, 945, 949, 952, 954, 956, 969, 972, 973, 975, 979, 981, 984, 986, 987, 990, 1004, 1017, 1021, 1023, 1025, 1033, 1044, 1045, 1065, 1071, 1072, 1082, 1084, 1098, 1101–1106, 1109, 1112, 1118, 1122, 1127, 1129, 1135–1138, 1143, 1144, 1169, 1170, 1177, 1179, 1186, 1189, 1190, 1196, 1206, 1207, 1209, 1212, 1220–1222, 1224, 1226, 1231, 1237, 1238, 1243, 1248, 1250, 1252, 1253, 1255, 1266,

- 1280, 1283, 1284, 1295, 1306, 1308, 1309, 1315, 1326, 1328, 1331, 1352, 1359, 1360, 1403, 1406
- Siberg**, Lars, kanslist i inrikes civilexpeditionen, 684, 685
- Siegroth**, Carl Ludvig von, kansliråd, 1355
- Siegroth**, Gustaf Adolf von, överstelöjtnant, 1355
- Silander**, Gabriel, löjtnant, 1344
- Silent**, Abraham., ..., 1297
- Silfverhielm**, Claes Erik, friherre, överste, 1293
- Silfverhielm**, Fredrik, friherre, kapten, 1019
- Silfverlåås**, Anders, kornett, löjtnant, 557
- Silferskiöld**, Arvid, revisionssekreterare, landshövding, 524, 532, 651, 829
- Silfersparre**, Carl Ulrik, arkivarie vid Göta hovrätt, 524
- Silfverstedt**, Jakob, bankokommissarie, 758
- Silfverstolpe**, Fredrik, tidigare prototarie, kommissarie i banken, 387, 388, 391
- Silfverstolpe**, Lars, kungl. sekreterare, 682, 683, 709, 710, 712, 729
- Sinclair**, Anders Frans, kapten, 1147, 1181, 1196
- Sinclair**, Fredrik Carl, överstelöjtnant, 1306, 1336
- Sinius**, Gabriel, råd- och handelsman i Uleåborg, 1334
- Siöblad**, Carl Georg, friherre, tidigare överarimal – hans arvingar 219, 220, 233
- Sjöberg**, Anders, borgare i Stockholm, 1317
- Skeckta**, Börje Filip, premiärkapten, 376
- Skeckta**, Magnus, major, 148, 166
- Snoilsky**, Gustaf Adolf, major, överstelöjtnant, 839
- Solander**, Daniel, jur. professor i Uppsala, 702
- Spak**, Henrik, e.o. rådman i Stockholm, direktör vid barnhuset, 1196
- Sparre**, Blechert Casimir, friherre, ryttmästare, 839, 1125
- Sparre**, Gabriel Erik, friherre, major, 968, 986, 987, 1013
- Sparre (af Söfdeborg)**, Erik Arvid, greve, amiral, 147
- Sparre (af Söfdeborg)**, Johan, greve, överstelöjtnant, 1066, 1067
- Sparrsköld**, Erik Daniel, löjtnant, 846
- Spikbacka**, Mikael Nilsson, Kronoby socken, Finland, ledamot av bondeståndet, 709
- Spiner**, Jakob, slottsbokhållare, 1320
- Sprengtport**, Carl Henrik, generalmajor, 1000
- Sprengtport**, Johan Vilhelm, överste, 1066
- Springer**, Christoffer, köpman och politisk aktör bosatt i London, 1258, 1423
- Spöhler**, Fredrik Johan, kornett, 600, 601
- Staaf**, Peter, prost, kyrkoherde i Skön, Medelpad, ledamot av prästeståndet, 15, 48, 50, 60, 124, 126, 190, 324, 430, 474, 1044, 1136, 1180
- Stackelberg**, Bernt Otto, friherre, överste, generalmajor, 845, 1278

- Stackelberg**, Wolter Reinhold, friherre, generalmajor, 149
- Stagnell**, Johan, gymnasielektor i Kalmar, 116, 174, 339, 599, 848, 850, 1185, 1217, 1218, 1259, 1350
- Stahlen**, Otto Herman von, överste, 381, 402, 409
- Stenbeck**, Johan, komminister i Storkyrkoförsamlingen, Stockholm, notarie i prästeståndet, 12, 18, 52, 76, 122, 236, 258, 703, 883, 1158, 1228, 1297, 1364, 1366, 1395, 1397, 1398, 1415, 1421–1423
- Stenhagen**, Carl Fredrik von, statssekreterare, avliden 589, 590, 591
- Stenius**, Jakob, kyrkoherde i Pielisjärvi, Borgå stift, Finland, ledamot av prästeståndet från 1761, 340, 341, 447, 453, 602, 607, 623, 624, 625, 633, 773, 960, 969, 989, 1056, 1118, 1162, 1239, 1281, 1319
- Stierncrona**, Lars Gabriel, löjtnant, 517
- Stierngranat**, Carl Johan, sekreterare, 710, 720, 726, 727, 729
- Stiernroos**, Magnus, general, 838, 1074
- Stiernsparre**, Axel Magnus, kammarherre, 650
- Stiernstedt**, Lars, friherre, kungl. sekreterare, 1186, 1293, 1322
- Stjerner**, Lars, prost, kyrkoherde i Sorunda, Södermanland, avliden, 75
- Stillman**, Sven, hovrättsråd i Svea hovrätt, 1342
- Stobée**, Lorentz Christoffer, generalmajor, landshövding, avliden, 376
- Stockenström**, Anders, d.ä., assessor, bergmästare, 1344
- Stockenström**, Erik von, justitiekansler, 325, 345, 368
- Strauch**, Carl Gustav, borgmästare i Dresden, död 1760, 1404
- Strokirch**, Carl Reinhold von, hovrättsråd i Göta hovrätt, 483
- Strokirch**, Johan von, hovrättsråd i Göta hovrätt, 758, 841, 1153, 1342
- Stromberg**, Claes, greve, riksråd till 1761, 581–583, 603–605, 748, 755
- Ström**, Erik, kämnär i Stockholm, 62
- Strömfelt**, Carl Harald, friherre, landshövding, 369, 370, 607, 1267
- Strömhielm**, Nils, ryttmästare, major, 1245
- Sture**, Arvid, prost, kyrkoherde i Gudmundtorp, Skåne, 191
- Svan**, Konrad, hovsekreterare, 1013, 1363
- Svebelius**, Göran, häradshövding, 670
- Swedenborg**, Emanuel, assessor, 298
- Svedenstierna**, Lars, riddarhusfiskal, 909, 1191, 1192
- Sylvius**, Matthias, prost, gymnasielektor i Kalmar, 50, 51, 65
- Söderborg**, Magnus Andreas, skolmästare, komminister i Ulricehamn, 13
- Taube**, Didrik Henrik, greve, vice amiral, landshövding, 733, 747
- Tegnæus**, Johan, landssekreterare, 692, 693
- Tellerstedt**, Didrik, möbelhandlare, 480, 1311, 1335
- Ternell**, Carl Fredrik, manufakturfiskal i kommerskollegium, 1363
- Tersmeden**, Carl, kommandörkapten, 1152

- Tessin**, Carl Gustaf, greve, riksråd till 1761, 335, 337, 338, 346, 347, 548, 607, 714, 716, 718, 721–723, 726, 733, 734, 754
- Thenstedt**, Natanael, hovpredikant, 1325
- Thernström**, Daniel, landssekreterare i Blekinge, 1344
- Thoméé**, Johan Christian, e.o. kanslist, 1317
- Tibell**, 1356
- Tiburtius**, Tiburt, prost, kyrkoherde i Vreta klosterns pastorat, Östergötland, ledamot av prästeståndet, 13, 19, 33, 43, 45, 124, 125, 146, 147, 163, 188, 206, 210, 224, 230, 232, 238, 249, 258, 292, 319, 330, 385, 423, 431–433, 468, 470–472, 474, 487, 572, 591, 610, 611, 678, 773, 787, 812, 891, 900, 929, 945, 946, 953, 957, 968, 978, 1046, 1057, 1088, 1091, 1117, 1233, 1241, 1321, 1329
- Tilas**, Daniel, bergsråd, 239, 240, 256, 828, 829, 985
- Toll**, Carl Gustaf, löjtnant, 845
- Tornérhielm**, Abraham, ryttmästare, 852, 1168, 1245
- Torpadius**, Gabriel, vice häradshövding, 452
- Tranchell**, Andreas, kyrkoherde i Kungälv, 22, 23
- Treutiger**, Carl von, kapten vid amiralitetet, 1134
- Troilius**, Samuel, ärkebiskop i Uppsala, prästeståndets talman, 11, 56, 1122; omtalad som ”högwürdigste herr archibiskopen” o.d. (utan namn) passim.
- Troilius**, Magnus, prost, kyrkoherde i Husby, Dalarna, ledamot av prästeståndet, 14, 27, 45, 70, 97, 126, 141, 142, 152, 155, 156, 163, 171, 188, 209, 292, 345, 388, 394, 400, 419, 438, 441, 542, 551, 565, 638, 642, 743, 763, 773, 807, 885, 886, 891, 900, 921, 926, 931, 936, 945, 984, 988, 992, 1101, 1105, 1135, 1153, 1157, 1207, 1208, 1252, 1268, 1279
- Trolle**, Israel, häradshövding, 1343
- Trozelius**, ekonomie professor i Lund, 749
- Trulsson**, Anders, bonde i Repetuaröd, Hörröds socken, Skåne, 1355
- Trägård**, Erasmus, prost, kyrkoherde i Karlshamn, 63, 117, 118
- Tullberg**, Johan, kanslist i kammarutskottet, 1358
- Törling**, Johan Magnus, protonotarie i Svea hovrätt, 383, 384, 390
- Törne**, Mikael von, kapten, 457, 1017, 1019, 1030
- Törne**, Peter von, protonotarie, 761, 762, 1195
- Törneros**, Carl, auditör vid Dalregementet, 690
- Törnflycht**, Carl Fredrik, greve, hovmarskalk, riksråd, 368, 379, 1410
- Ubman**, Nils, advokatfiskal, auditör, förordnad till assessor, 1138
- Uggla**, Leonard Magnus, brukspatron, 1351
- Uggla**, Samuel, häradshövding, assessor, 1343
- Ulfsparre (af Broxvik)**, Börje Mikael, kapten, 894, 1125

- Ulfvenklou** (Ulfclou, Ulfklou), Abraham Henrik, ryttmästare, major, 247, 968
- Ulfvenklou** (Ulfclou), 659, 660, 1245
- Ullholm**, Jonas, prost, kyrkoherde, gymnasielektor i Karlstad, ledamot av prästeståndet 1762, 961, 962, 967, 968, 973, 974, 977, 989, 992, 1044, 1072, 1102, 1107, 1132, 1136, 1178, 1180, 1307
- Ullström**, Johan, länsman, Tråvad, Tråvads socken, Västergötland, 996
- Unæus**, Erik, vice häradshövding, 839
- Unander**, Erik, prost, kyrkoherde, missionär, 997
- Unger** (Unge), Hans, borgmästare i Halmstad, ledamot av borgarståndet, 635, 688, 996
- Ungern Sternberg**, Mattias Alexander von, friherre, fältmarskalk, 634, 964, 1208, 1262
- Urlander**, Johan, bergmästare, sekreterare, 484, 846, 847, 849
- Utter**, Aron Fromhold, kapten – hans änka 846
- Wachschlager** (Wacktsclager) Carl Henrik, kammarherre, 1260
- Wachtmeister** (af Björkö), Axel Gustaf, friherre, överstelöjtnant – hans arvingar 764, 1233
- Wacktsclager** – se **Wachschlager**
- Wadenstierna**, Carl Erik, protokollsekreterare, 287, 296, 303, 304, 684, 1240, 1305
- Wadman**, Petter, referendarie i kammarkollegium, 1344
- Wagner**, Erik Crispin, revisionssekreterare, 532, 542, 608
- Wahlberg**, Knut, domkyrkosysselman i Linköping, 576–580, 916, 920
- Wahlberg**, Nils, fabrikör i Stockholm, 1246
- Wahlbom**, Anders, manufakturmed i Stockholm, 1333
- Wahlborg**, Erik J., auskultant, son till Jonas W. 689
- Wahlborg**, Jonas, prost, kyrkoherde i Uddevalla, ledamot av prästeståndet, 15, 19, 21–23, 60, 67, 116, 125, 126, 190, 216, 223, 260, 288, 298, 306, 316, 324, 330, 333, 464, 473, 479, 516, 529, 535, 537, 543, 544, 550, 555, 558, 566, 606, 632, 663, 664, 672, 689, 727, 768, 843, 860, 882, 969, 974, 1054, 1059, 1068, 1082, 1090, 1116, 1178, 1180, 1284, 1307, 1365
- Wahlborg**, notarie, 698
- Wahlgren**, Ernst, kammarrevisionsråd, 800
- Wall**, Nils, adjunkt vid Uppsala universitet, 701, 702, 1134, 1140
- Wallén**, Jeremias, landshövding, 646, 654, 655, 657–659, 669, 675
- Wallman**, Olof, landsfiskal, 523
- Wallvijk**, Claes Jakob von, häradshövding, 1320
- Valtinsson**, Magnus, advokatfiskal i kommerskollegium, 1292
- Varg**, Jonas, expeditionskassör – hans arvingar, 1151, 1152, 1229
- Wasell**, Johan, häradshövding, avliden, 683
- Wattrang**, Jakob, hovstallmästare, 1075, 1076
- Wefver**, Johan, kammarskrivare i kammarkollegium, 1201

- Wegelius** (Wigelius), Henrik, kyrkoherde i Utsjoki och Enare, Åbo stift, Finland, ledamot av prästeståndet, 14, 19, 21, 23–29, 33, 41, 48, 124, 125, 200, 503, 550, 564, 994, 1075, 1213, 1253
- Wennberg**, Johan Gustaf, borgmästare i Lidköping, ledamot av borgarståndet, 1337
- Wennberg**, Ture, landssekreterare, 561, 694
- Wennerstedt**, Ebba Margareta, 648 – hennes make se Reinhold **Armfelt**
- Wenggren**, Olof, brukspatron, Norra Torrskog, Västerlanda socken, Bohuslän, 605, 606, 810, 970, 993
- Werander**, Carl Gustaf, kyrkoherde i finska församlingen, Stockholm, ledamot av prästeståndet, 13, 27, 57, 59, 97, 99, 111, 125, 146, 163, 277, 310, 396, 403, 434, 509, 564, 611, 627, 631, 704, 761, 902, 960, 1020, 1242, 1364 – hans hustru se Hedvig Eleonora **Lindhielm**
- Westeling** (Wessling), Anders, auskultant, 1299
- Wettring**, Elias, sekreterare, assessor, 735, 755, 927, 990, 1044, 1047–1056, 1058, 1263, 1294
- Wexell**, Nils, revisor i krigskollegium, 1154
- Vicken**, Johan Edvard von, major, 838, 978, 1136
- Victorin**, Lars, handelsman i London, avliden, 1404
- Wigelius** – se **Wegelius**
- Wiggman**, Anders, borgmästare i Marstrand, ledamot av borgarståndet, 1345
- Wijnblad**, Carl, kapten, 1098, 1099, 1224
- Wikman**, Botvid, kontrollör, 1229, 1230
- Wikman**, Casper, kyrkoherde i Mo och Rengsjö, Hälsingland, ledamot av prästeståndet, 12, 26, 29, 32, 48, 125, 132, 136, 137, 142, 161, 170, 189, 209, 224, 227, 236, 249, 259, 266, 270, 281, 286, 305, 308, 313, 315, 325, 328, 333, 360, 374, 381, 385, 387, 398, 401, 405–407, 411, 414, 415, 417, 418, 423, 426, 428, 430, 432, 436, 459, 482, 492, 504, 507, 510, 513, 516, 517, 520, 527, 528, 535, 538, 555, 556, 559, 563, 567, 574, 575, 577, 582, 583, 594, 595, 598, 610, 611, 613, 616, 619, 625, 626, 629, 637, 641, 642, 646, 654, 661, 664, 667, 670, 672, 674, 678, 680, 684, 687, 693, 695, 701, 704–707, 711, 712, 719, 723, 726, 727, 729, 735, 737, 738, 743, 747, 748, 758, 759, 763, 766, 771, 779, 786, 788, 796, 798, 803, 807, 810, 811, 813, 815–817, 819, 821, 822, 825, 829, 831, 836, 841, 842, 848, 851, 854, 859, 862, 865, 868, 876, 888, 889, 893, 901, 905, 906, 910, 919, 921, 922, 924, 926, 931, 942, 959, 961, 971, 981, 984, 1000, 1007–1009, 1016, 1021, 1023, 1034, 1041, 1043, 1044, 1051, 1063, 1065, 1067, 1079, 1083, 1088, 1092, 1097, 1098, 1101, 1102, 1105, 1108–1110, 1115, 1124, 1128, 1132, 1135, 1139, 1140, 1144, 1146, 1152, 1155, 1160, 1164, 1169, 1170, 1177, 1179, 1185, 1203, 1205, 1212, 1225–1227,

- 1230–1232, 1236, 1237, 1242, 1246, 1249, 1250–1252, 1259, 1279, 1280, 1283, 1285, 1287, 1306, 1314, 1316, 1325, 1327, 1332, 1335, 1348, 1352, 1365
- Wilde**, Anders, kungl. bibliotekarie, 84, 1320
- Wilkman**, Sven, lektor i Skara, 174, 177, 201, 641
- Wiman**, Uddo Olof, hovmästare, 1336
- Winberg**, Per, 1028
- Winblad** – se **Wijnblad**
- Witte**, Carl Ulrik, kungl. sekreterare, 366, 1336
- Woiwallenius**, Johan, häradshövding, 670
- Wolffradt** (Volrat), Baltzar Filip, överste, 583, 584
- Wollenius**, Per, prost, kyrkoherde i Mora, Dalarna, 513, 514, 629, 641–643
- Wollin**, Christian, medicine adjunkt, 623, 881, 1402
- Volrat** – se **Wolffradt**
- Voltemat**, Henrik Julius, lagman, informator, kammarråd, 683, 709–712, 1359
- Voltemat**, Johan Albrekt, protokollsekreterare, 684, 1305
- Wrangel (af Adinal)**, Georg Gustaf, friherre, generaladjutant, minister, överste, 450, 636, 694, 710, 711
- Wrangel (af Lindeberg)**, Erik, friherre, riksråd, 615, 1336
- Wrangel (af Lindeberg)**, Fredrik Otto, friherre, häradshövding, 160, 718, 719, 789, 920
- Wrangel (af Sauss)**, Anders Reinhold, friherre, överstelöjtnant, 713, 1001
- Wrangel (af Sauss)**, Anton Johan, greve, riksråd, 340, 421
- Wrangel (af Sauss)**, Fredrik Ulrik, överste, 713, 1001, 1286
- Wrede (af Elimä)**, Fabian Casimir, friherre, överste, 254, 525, 534, 535, 864, 865, 874, 921, 923, 925, 990
- Wulfcrona**, Fredrik, löjtnant, 340, 465, 466, 476–478, 787, 794
- Wulfcrona**, Gustaf, kapten, avliden, 476, 477
- Wulfvenstierna**, Johan, tidigare sekreterare, 727
- Wulfvenstierna**, Jonas, kammarråd, 60, 1305
- Vult von Steijern**, Johan Julius, kommerseråd, 635, 646, 666, 952
- Wænerberg** (Wännerberg), Jonas (Johan), skvadronspredikant vid Östgöta kavalleriregemente, 408, 409, 420, 446, 448, 648–650, 687, 693, 734
- Yxkull**, Carl Otto, friherre, ryttmästare, 627, 659, 662
- Zander**, Daniel Johan, president, 1262
- Zellbell**, Ferdinand, kapellmästare, 795
- Zethelius**, Erik, fabrikör i Stockholm, 1015
- Zetterling**, Petrus, prost, kyrkoherde i Kuddby, Östergötland, 470
- Ziebeth**, Alexander, prost, kyrkoherde i Kvidinge, Skåne, ledamot av prästeståndet, 14, 17, 63, 86, 97, 101, 117, 126, 142, 147, 152, 155, 169, 170, 175, 178, 187, 238, 250, 310, 358, 400, 417, 418, 423, 425, 430, 431, 441, 473, 489, 551, 563, 616,

- 661, 682, 693, 694, 695, 704, 706,
711, 731, 790, 824, 859, 862, 882,
915, 924, 958, 960, 967, 975, 1026,
1044, 1072, 1085, 1088, 1090, 1132,
1136, 1180, 1190, 1251, 1315
- Ziervogel**, Evald, professor, 71
- Zollin**, Jakob Anders, assessor, tidigare
borgmästare i Vasa, 739, 757–759
- Åkerhielm**, Gillis, kammarrevisions-
råd, 1358
- Åkerhielm**, Jakob, advokat, avliden,
856 – hans änka se Margareta Eli-
sabeth **Dahlborg**
- Åkerhielm (af Blombacka)**, Samuel,
major, 1245
- Åkerhielm (af Margretelund)**, Samu-
el, friherre, tidigare riksråd, 549,
614, 615
- Åkerman**, Anders, gravör i Uppsal,
716
- Åkerman**, Peter, prost, kyrkoherde i
Rone, Gotland, ledamot av präste-
ståndet, 15, 48, 55, 58, 60, 89, 93,
124–126, 132, 177, 178, 695, 733,
740, 753
- Ödman** (Oedman), Johan, prost, kyr-
koherde i Tanum, Bohuslän, 22, 23
- Öhrlin**, Olof, teol. lic., 54, 1260
- Öltken** (Oeltken), Bernhard von, vice
aktuarie, 978–984, 986
- Örnsköld**, förnamn ej utsatt, 659, 662
- Örnsköld**, Mårten Ludvig, löjtnant,
686
- Örnsköld**, Per Abraham, bergsråd,
138, 674, 675, 684, 720, 927

ORTSREGISTER

- Adolfsfors**, järnmanufakturverk, Köla socken, Värmland, 1037
- Algrena**, bruk, Askersunds landsförsamling, Närke, 1125, 1188
- Alingsås** 1169–1171
- Allhelgona** – se **Helgona**
- Alvasjö**, kronohemman, Börstils socken, Uppland, 1322
- Amerika** 997
- Amsterdam** 1260
- Anklam** 513, 789
- Arboga** 314
- Archangelsk** 774
- Asarum**, socken, Blekinge, 1321
- Aspa**, bruk, Hammars socken, Närke, 1125, 1188
- Avesta**, kronobruk, Avesta socken, Dalarna, 609, 790
- Avraby**, Svennevads socken, Närke, 1289
- Backa**, Karlskoga socken, Värmland, 458
- Berg**, socken, Småland, 454
- Berghamn**, lotsplats, Houtskär, Åbo, 827
- Bergkvara**, köping, Småland, 1213, 1220, 1221
- Bergslagen** 138, 483, 793, 926, 1193, 1379
- Billesholm**, Södra Vrams socken, Skåne, 454
- Billnäs**, bruk, Pojo socken, Finland, 608
- Bissbol**, Västerljungs socken, Södermanland, 457
- Björksta**, pastorat, Västmanland, 960
- Björneborg** 917, 918, 1277
- Björneborgs län** – se **Åbo och Björneborgs län**
- Blekinge** 997, 1190, 1221, 1308, 1385
- Bohus**, fästning, 637, 662, 663, 665, 983, 1000
- Bohuslän**, landskap, och **Göteborgs och Bohus län** 15, 21, 22, 592, 637, 801, 1272, 1356, 1365, 1372, 1387, 1391
- Borgå** 83, 195, 196, 341, 623, 863, 1075, 1136, 1213, 1296
- Borgå stift** 14, 36, 58, 59, 340, 623, 863, 960, 1184, 1213
- Bornholm**, 1058
- Borås** 990, 995, 1004, 1017, 1027, 1028, 1201, 1291
- Bottniska viken** 843, 966, 1116
- Broby**, socken, Västergötland, 1289
- Byn**, Sköns socken, Medelpad, 198
- Bygdeå**, socken, Västerbotten, 394, 1221
- Byälven**, Värmland, 839, 1201, 1291
- Börningekloster**, Börninge socken, Skåne, 603
- C** – se **K**
- Dalarna** 344 – se även **Österdalarna**
- Dalälven** 599, 1284
- Damgarten** 363, 365, 568
- Danmark** 134, 663, 1058, 1384, 1392

- Dannemora**, gruva, Dannemora socken, Uppland, 816
- Danzig** 1406
- Dresden** 1404
- Davidshyttan**, Hedemora socken, Dalarna, 609
- Drottningholm**, slott, Lovö socken, Uppland, 342, 1145, 1149, 1158, 1179
- Dömestorp**, Skeda socken, Östergötland, 596
- Ekebonäs**, Västerljungs socken, Södermanland, 457
- Ekenäs** 1298
- Ekerö**, ö och socken, Uppland, 789
- Eksjö** 1094
- Elfsborgs fästning** – se **Nya Älvsborgs fästning**
- Engeltofta** – se **Ängeltofta**
- England** 106, 109–111, 134, 243, 270, 499, 786, 867, 932, 979, 1014, 1017, 1033, 1133, 1253, 1403, 1404
- Enköping** 845
- Europa** 550, 613, 1326, 1330, 1417
- Fagervik**, bruk, Nyland, 608
- Falköping** 689
- Falun** 507, 523, 790, 925, 926, 1045, 1100, 1101, 1102, 1359
- Fès**, Marocko, 276
- Filipstads bergslag** 1220, 1419
- Finland** 87, 280, 291, 343, 366, 382, 404, 458, 463, 478, 516, 538, 570, 586, 596, 602, 631, 634, 663, 675, 690, 706, 709, 770, 774, 776, 867, 924, 949, 950, 997, 1031, 1058, 1161, 1215, 1219, 1253, 1270, 1272, 1278–1281, 1346, 1373, 1378
- Finspång**, bruk, Risinge socken, Östergötland, 1305
- Fittja**, socken, Uppland, 1272
- Fjärdhundraland**, del av Uppland, 12
- Flarken**, Bygdeå socken, Västerbotten, 1165, 1310
- Flistad**, socken, Östergötland, 576, 920
- Fogelfors** – se **Fågelfors**
- Fornsigtuna** (Försigtuna), nu Signhildsberg, säteri, Håtuna socken, Uppland, 1127
- Fornåsa**, socken, prästgård, Östergötland, 339, 356, 367, 560, 580, 735
- Frankrike** 111, 134, 243, 753
- Frosta härad**, Skåne, 117
- Fryksdal**, pastorat, Värmland, 582, 587, 596, 599
- Fryksände**, socken, Värmland, 582
- Frötuna**, pastorat, Uppland, 263
- Furudal**, bruk, Ore socken, Dalarna, 680, 813, 816
- Fågelfors** (Fogelfors), bruk, Fågelfors socken, Småland, 811, 812, 814
- Fårö**, ö, Gotland, 843
- Försigtuna** – se **Fornsigtuna**
- Galtström**, bruk, Njurunda socken, Medelpad, 494
- Garphyttan**, bruk, Tysslinge socken, Närke, 1270, 1290
- Giltebo**, Hannäs socken, Småland, 326, 350, 385, 452, 1046
- Gissleberga**, Norrvinge socken, Skåne, 454
- Gotland** 58, 77, 89, 128, 256, 366, 443, 472, 593, 733, 759, 764, 785, 843, 918, 970, 1099, 1243, 1277, 1297, 1299, 1394
- Gotlands stift** – se **Visby stift**

- Gotska Sandön**, ö, Fårö socken, Gotland, 970
- Grebo**, socken, Östergötland, 253
- Greifswald** 408, 690, 1251, 1252
- Gripsholm**, slott, kungsladugård, Mariefreds stad, Södermanland, 1261
- Gripswald** – se **Greifswald**
- Grönland** 842
- Gudmundtorp**, socken, Skåne, 191
- Gunnarskog**, socken, Värmland, 951, 1126
- Gysinge**, bruk, Österfärnebo socken, Gästrikland, 1335
- Gäsene härad**, Västergötland, 1041
- Gästrikland** 12, 350, 595
- Gävle** 879, 1116, 1120
- Gävleborgs län** – se **Västernorrlands län**
- Göteborg** 11, 152, 164, 166, 200, 202, 217, 355, 356, 470, 541, 592, 625, 772, 840, 999, 1009, 1038, 1136, 1166, 1217, 1272, 1274, 1298, 1356, 1365, 1378, 1379, 1404
- Göteborgs och Bohus län** – se under **Bohuslän**
- Göteborgs stift** 15, 19, 58, 59, 61, 67, 186, 187, 418, 960, 1298, 1346, 1350, 1365
- Haga**, kungsgård, Åland, 1222
- Hagge** (Haggie), hammare, Norrbärke socken, Dalarna, 1335
- Haglösa**, Lilla Slågarps socken, Skåne, 1039, 1041, 1057, 1264
- Halland** 15, 123, 129, 1199, 1365, 1375
- Hamburg** 1404, 1406
- Hamiltonska huset**, Riddarhustorget, Stockholm, 630
- Hannäs**, socken, Småland, 1046
- Hedvig Eleonora församling** (Ladugårdslandsförsamlingen), Stockholm, 173, 344, 345, 365, 532, 947, 1260, 1313
- Heikilä**, Vemo socken, Finland, 1298
- Helgona** (Allhelgona), socken, Södermanland, 296, 310
- Helsingfors**, 554, 658, 679, 686, 1060, 1253, 1278
- Hertsånger**, Bygdeå socken, Västerbotten, 1165, 1221, 1310
- Hillingfall** – se **Hällingsfall**
- Hinterpommern** 872
- Hojestorp** – se **Högestorp**
- Holland** 270, 394, 932, 1033
- Horn**, socken, Västergötland, 995
- Hudiksvall** 671
- Huen** – se **Ven**
- Huru**, hemman i Överkimminge by, Ijo socken, Finland, 1298
- Hurva**, socken, Skåne, 191
- Husberga**, prästgård, Herrestads socken, Östergötland, 1200
- Hycklinge**, Fornåsa socken, Östergötland, 560
- Hållnäs**, socken, Uppland, 1097
- Hållsnäset**, gård (nu lagd till Erikslund), Västerljungs socken, Södermanland, 457
- Hällestads bergslag**, Östergötland, 777
- Hällingsfall** (Hillingfall), Hannäs socken, Småland, 452, 1046
- Hälsingland** 12, 582, 595, 786, 811, 813, 814, 1110, 1299
- Härnösand** 18, 67, 421, 709, 770, 784, 879, 1111, 1118, 1136, 1229, 1230, 1242

- Härnösands stift** 15, 21, 24, 44, 58, 59, 61, 67, 82, 89, 960, 1118, 1229, 1242
- Högestorp** (Hojestorp), rusthåll, Reslövs socken, Skåne, 454
- Höör**, socken, Skåne, 117, 688
- Johannisberg**, kungsgård, Lundby socken, Västmanland, 1310
- Jämtland** 21
- Jönköping** 201, 232, 523, 525, 544, 795, 944, 955, 996, 1041, 1070, 1076, 1318
- Jönköpings län** 964
- Kaflås** – se Kavlös
- Kajana** 186, 203, 630, 631, 632, 1064, 1153, 1219
- Kalmar** 18, 50, 58, 65, 116, 154, 174, 339, 360, 594, 598, 781, 848, 850, 854, 949, 1046, 1213, 1217, 1218, 1221, 1275
- Kalmar län** 326, 452, 524, 1046
- Kalmar stift** 15, 58, 59, 297, 960, 1136
- Kammarboda**, Åtvids socken, Östergötland, 811, 812, 814
- Karelen** 1056, 1161, 1198, 1375
- Karlsdal** (Carlsdal), Karlskoga socken, Värmland, 628
- Karlshamn** 917, 1078, 1278, 1321
- Karlskoga** 198, 458, 597, 628
- Karlskrona** 152, 164, 166, 200, 202, 217, 242, 264, 266, 296, 508, 535, 553, 573, 622, 625, 747, 790, 794, 840, 917, 1039, 1080, 1213, 1221
- Karlstad** 11, 455, 531, 544, 582, 863, 961, 967, 973, 974, 977, 1030, 1045, 1100–1102, 1178, 1201, 1221
- Karlstads stift** 15, 58, 59, 74, 252, 582, 960, 967, 968, 1136
- Karlsten**, fästning, Marstrand, 636, 1000
- Kavlös** (Kaflås), Hömbs socken, Västergötland, 569
- Kelviä** (Kelwio), socken, Finland, 443
- Kemi lappmark** 24, 25
- Kilafors**, bruk, Hanebo socken, Hälsingland, 811
- Kimito**, socken, Finland, 650
- Koivuniemi** (Koifwaniemi), Eura-åminne socken, Finland, 444, 1221
- Kolstad**, Mjölby socken, Östergötland, 1192
- Kolunda**, Stenkvista socken, Södermanland, 1336
- Kottby** (Kåttby), Helsing socken, Finland, 1193
- Kristianstad** 166, 486, 489, 570, 670, 838, 854, 1112
- Kristinehamn** 1311
- Kronobergs län** 454, 1271
- Kroppkärr**, Karlstad stad, Värmland, 1291
- Kungsholmen**, Stockholm, 653, 877–879, 1009, 1013, 1027, 1126, 1130, 1137, 1138, 1197, 1231 – se även **Ulrika Eleonora församling**
- Kungälv** 593, 629, 759, 763, 793, 919, 921, 1069, 1070, 1076, 1117, 1138, 1139, 1358
- Kvarngölet** (Qvarngöle), gård, Östra Vingåkers socken, Södermanland, 1197, 1421, 1422
- Kvistofta**, socken, Skåne, 117
- Kåttby** – se **Kottby**
- Källerydsås**, Källunga socken, Västergötland, 1041, 1130

- Källunga**, socken, Västergötland, 1041
Köping 1316, 1339
Lackalänga, socken, Skåne, 749
Ladugårdslandet, Stockholm, 878, 879
Ladugårdslandsförsamlingen – se **Hedvig Eleonora församling**
Landskrona 1112
Landsort, ö, Torö socken, Södermanland, 1260
Lappland 24, 25, 29, 1354
Lappmarken 14, 25, 200, 204, 608, 634, 1075, 1213, 1270, 1353, 1356, 1402
Lidö, säteri, Vätö socken, Uppland, 233
Lilla Harrie, kronokvarn, Lilla Harrie socken, Skåne, 1039
Lilla Ramsås – se **Ramsås**
Lilla Slågarp (Lilla Slagerup), socken, Skåne, 1041
Lilla Torskog – se **Torrskog**
Lillängen, lägenhet vid Danviks hospital, Stockholm, 1196
Linde bondefjärding, del av Linde bergslag, Västmanland, 1198
Lindholmen, säteri, Svedala socken, Skåne, 219, 233, 249, 251, 1074
Linköping 408, 576, 698, 841, 853, 855, 857, 1253, 1274, 1304, 1366
Linköpings stift 13, 19, 37, 43, 54, 57, 59, 253, 408, 485, 649, 687, 960, 1135
Lissabon 769, 786
Ljung, socken, Östergötland, 576, 920
Lojo, socken, Finland, 572, 606, 1213
Loka brunn, hälsokälla, Grythyttans socken, Västmanland, 448, 1189
Lomsmyren, Mora socken, Dalarna, 641
London 786, 1404
Lovisa 483, 774, 781, 924, 1112, 1118, 1278, 1318, 1319
Ludgonäs, nu Trollesund, herrgård, Ludgo socken, Södermanland, 892–894
Luleå, 1194, 1268, 1346
Lunaström, kvarn, Nättraby socken, Blekinge, 1063, 1073
Lund, 11, 117, 301, 377, 485, 622, 623, 627, 629, 672, 710, 727, 749, 827, 881, 894, 1136, 1401, 1402
Lunds stift, 14, 58, 59, 117, 132, 191, 301, 960, 967, 1190, 1260
Lübeck 775, 932, 1116
Lyngsjö kvarn, Lyngsjö socken, Skåne, 952
Lövsta (nu Österlövsta), socken, Uppland, 1097
Lövsta, Sänga socken (nu i Järfälla socken), Uppland, 218
Lövstaholm, kungsgård, S:t Olofs socken, Uppland, 1074, 1078, 1080–1083
Malma, f.d. Bondkyrka socken, Uppland, 484, 1130, 1339
Malmarne – se **Stockholms malmar**
Malmö 191, 570, 962, 975
Malmöhus län 117, 191, 962, 965, 1041, 1141, 1357
Maria Magdalena församling, Stockholm, 128, 203, 474, 572, 950
Marieberg, Stockholm, 1108
Mariestad 658
Marks härad, Västergötland, 995, 1004

- Marocko** 276
Marstrand 109, 444, 593, 855, 983, 1147
Medelhavet 785, 786, 1417
Medelpad 21, 198
Melderstein, bruk, Råneå socken i nuv. Norrbotten, 1268
Mjölby 554, 1192, 1267
Mora, socken, Dalarna, 1284
Mora stenar, historisk plats, Lagga socken, Uppland, 1077
Munkarp, socken, Skåne, 117, 688
Mutebo, hemman, Skeda socken, Östergötland, 596
Mållångsta, Alfta socken, Hälsingland, 1292
Mårum, Horns socken, Västergötland, 995
Mälaren 742, 784
Möhlby – se **Mjölby**
Möja, kapellförsamling, Uppland, 1420

Nacka i dåv. Nacka socken, Södermanland, 1193
Nederkalix, socken i nuv. Norrbotten, 1268
Nora 857, 986, 1062, 1091, 1140, 1145
Norberg, socken, Västmanland, 582
Norge, 261, 559, 663, 666, 785, 786, 1356
Norrboda, Gräsö socken, Uppland, 1322
Norrköping 451, 466, 470, 471, 474, 475, 487, 572, 580, 686, 756, 1305, 1378, 1379
Norrland 394, 538, 771, 786, 832, 879, 1104, 1110, 1112

Norrvidinge härad, Småland, 454
Nya Älvsborg (Elfsborg), fästning utanför Göteborg, 1000
Nyköping 14, 297, 367, 554, 604, 607, 617, 625, 644, 649, 655, 671, 681, 841, 1347
Nyland, landskap, och **Nylands och Tavastehus län** 574, 583, 588, 602, 670, 778, 845, 851, 864, 874, 907, 917, 918, 923, 925, 1188
Nystad 1278
Näsby, f.d. socken, Östergötland, 485
Nätra, socken, Ångermanland, 394

Olofström (Peterfors eller Olofström), bruk, Jämshögs socken, Blekinge, 1011
Oranienborg – se **Uranienborg**
Osbyholm (Ousbyholm), säteri, Hörby socken, Skåne, 637, 676, 974, 975

Partille, socken, Västergötland, 1298
Pater Nosterskären, ögrupp, Klädesholmens socken, Tjörns härad, Bohuslän, 1289
Peterfors – se **Olofström**
Piteå 1111, 1230
Pommern 15, 20, 64, 66, 69, 95, 242, 243, 247, 271, 277, 287, 305–307, 335, 366, 379, 384, 406, 422, 435, 439, 507, 516, 570, 595, 636, 640, 674, 711, 791, 794, 839, 842, 870, 880, 908, 968, 982, 986, 1001, 1013, 1031, 1038, 1089, 1179
Preussen 222, 285, 785, 872, 1309

Qvarngöle – se **Kvarngölet**

- Ramshyttan**, bruk, Kils socken, Närke, 1147
- Ramsås** (Lilla Ramsås), Bergs socken, Småland, 454
- Rangelnäs** (Rangelnäs), Södra Unnarvads socken, Småland, 968
- Rantasalmi** (Randasalmi), socken, Finland, 679, 686
- Raumo** 675, 686
- Reinholdsfors**, bruk, Mangskogs socken, Värmland, 957, 986
- Repetuaröd**, Hörröds socken, Skåne, 1355
- Riddarholmen**, ö, Stockholm, 427
- Riddarholmens församling**, Stockholm, 1313
- Riddarhustorget**, Stockholm, 630
- Riga** 270, 834
- Rom** 106
- Ronneby** (Runneby) 1310
- Rosersberg**, säteri, Norrsunda socken, Uppland, 1074, 1077–1084, 1288
- Roslagen** 12, 742
- Rumhult**, Hannäs socken, Småland, 452, 1046
- Runneby** – se **Ronneby**
- Rymanska fattighuset**, Stockholm, 532
- Ryssland** 222, 270, 291, 445, 492, 683, 742, 774, 785, 786, 1034, 1118, 1162
- Rystad**, pastorat, Östergötland, 408, 409, 420, 648, 649
- Rådanefors**, Ödeborgs socken, Dalsland, 1046
- Rådmansö**, pastorat, Uppland, 263
- Råneå**, socken i nuv. Norrbotten, 1268
- Räcksätter**, Nykils socken, Östergötland, 596
- Rönnebergs härad**, Skåne, 117
- Rörstrand**, slott, porslinsfabrik, Stockholm, 1108
- Sachsen** 285
- Sagu**, socken, Finland, 597, 650
- Sala** 1238, 1268, 1359
- Sala bergslag** 651
- Sandö** – se **Gotska Sandön**
- S:t Jakobs församling**, 801, 1029, 1411
- S:t Johannes församling**, Stockholm, 520, 715, 801, 1029, 1411
- S:t Olofs församling**, Stockholm, 520
- S:t Petersburg** 356, 445
- S:ta Katarina församling**, Stockholm, 950, 1313
- S:ta Klara församling**, Stockholm, 175, 1205
- Sannegården**, säteri, Lundby socken (nu i Göteborgs stad), Västergötland, 355, 368, 1194, 1202, 1226, 1232, 1233, 1244, 1293, 1301, 1350
- Sarvinge sjö** (fi. Sarvinki), Ilomants socken, Finland, 608
- Savolax** 525, 1279, 1375
- Schlesien** 285
- Sickla** (Zikla cattunstryckeri) 1216
- Signhildsberg** – se **Fornsigtuna**
- Signilskär**, Eckerö, Åland, 789
- Siikajoki** (Sikajocki), socken, Finland, 1152
- Skara** 11, 54, 61, 174, 298, 1056, 1135, 1269, 1289, 1346, 1404
- Skara stift** 13, 57, 59, 61, 960, 1269, 1289, 1346
- Skaraborgs län** 382, 384, 395, 398, 399, 401, 995, 1263
- Skeby**, socken, Västergötland, 1289

- Skellefteå** 82
Skottland 786
Skurby – se **Skårby**
Skytts härad (Skiuts härad), Skåne, 1041
Skåne 38, 301, 371, 454, 637, 676, 704, 706, 717, 952, 974, 997, 1016, 1048, 1141, 1243, 1297, 1384
Skårby (Skurby), socken, Skåne, 1357
Skänninge 470, 513, 554, 831, 863
Skön, socken, Medelpad, 198
Skövde 203, 587, 831, 863, 1300, 1346
Slite hamn, Gotland, 593, 785
Smedjegården (Smedgården), fångelse på Norrmalm, Stockholm, 109
Smedstorp, säteri, Smedstorps socken, Skåne, 1047, 1049, 1052–1056, 1294, 1295
Småland 814, 1093
Snavlunda, Snavlunda socken, Närke, 1074, 1286
Snöftarp (Snöfterup), Skårby socken, Skåne, 1357
Sonstorp, bruk, Hällestads socken, Östergötland, 1011, 1195
Spanien 979
Spetsiska gården, trol. i Stockholm, 1333
Starby, S:t Pers socken, Östergötland, 1200
Stockholms malmar (Malmarne) 879
Stora Kopparberg, gruva och bergslag, Dalarna, 609, 762, 790, 1038
Stora Tuna – se **Tuna**
Storkyrkan och **Storkyrkoförsamlingen**, Stockholm, 11, 12, 52, 53, 55, 1228
Stralsund 639, 882
Strängnäs 14, 46, 75, 76, 96, 357, 709, 949, 1058, 1135, 1363
Strängnäs stift 13, 19, 57, 59, 96, 960, 1197
Strömbacka, bruk, Bjuråkers socken, Hälsingland, 1353
Strömsholm, kungsgård, Kolbäcks socken, Västmanland, 1296, 1357
Strömsrum, kungsgård, Ålems socken, Småland, 1277
Strömstad 593
Stävie, socken, Skåne, 749
Sundsvall 198, 421, 1165, 1202
Svartsjö, kungsgård, Sånge socken, Uppland, 218, 1231
Svartsjö län, Uppland, 218
Sveaborgs fästning 639, 1112
Sysmä, socken, Finland, 1278
Säter 680, 715, 1189, 1346
Söderboda, Gräsö socken, Uppland, 1322
Söderhamn 811
Södermanland 458, 720, 726, 865, 874, 891, 892, 957, 1322, 1422
Södra Torrskog – se **Torrskog**
Tabergs bergslag, Småland, 762
Tegelsmora, socken, Uppland, 1097
Tessjöholm, kungsgård, Finland, 1318, 1319
Tierp, socken, Uppland, 1097
Tjusts härad, Småland, 524, 1046
Tomarp, översteboställe, Kvidinge socken, Skåne, 1039, 1277
Torneå 421
Torrskog (Lilla Torrskog, Södra Torrskog), Västerlanda socken, Bohuslän, 605, 810, 970
Trelleborg 629

- Tuna**, nu Stora Tuna, socken, Dalarna, 1189
- Tyskland** 167, 825, 1374
- Täfte**, ödesgods i närheten av Sundsvall, 198
- Uddevalla** 569, 670
- Uleåborg** (Uhleå o.d.) 253, 685, 1116, 1334
- Uleåborgs län** 572
- Ulrika Eleonora församling** (Kongsholmsförsamlingen), Stockholm, 46, 74, 1276, 1280, 1313
- Ultuna kungsladugård**, f.d.
Bondkyrka socken, Uppland, 198
- Umeå** 394, 1031, 1274
- Uppland** 12, 494, 538
- Uppsala** 11, 12, 71, 245, 367, 458, 473, 542, 549, 622, 623, 693, 698, 713, 716, 718, 820, 864, 918, 922, 1077, 1098, 1186, 1401, 1407–1409
- Uppsala stift** 12, 30, 48, 52, 57, 59, 132, 959, 1097, 1135, 1420
- Uranienborg** (Oranienborg), kungsgård på Ven, S:t Ibbs socken, Skåne, 1167, 1306, 1325
- Vadsbo härad** (Wassbo härad), Västergötland, 995
- Vadstena** 204, 217, 608, 914, 917, 1169, 1192, 1193
- Vallstanäs**, säteri, Norrsunda socken, Uppland, 1080
- Vallåkra**, Kvistofta socken, Skåne, 117
- Vasa** 685, 739, 757, 1116
- Wassbo härad** – se **Vadsbo härad**
- Ven** (Huen), ö, S:t Ibbs socken, Skåne, 1306
- Vendel**, socken, Uppland, 1097
- Venedig** 106
- Ventholm**, Hilleshögs socken, Uppland, 1304, 1324
- Wetzlar** 690
- Vifolka härad**, Östergötland, 1192
- Vika**, Mora socken, Dalarna, 514
- Vingåker**, f.d. socken, Södermanland, 1421 – se även **Östra Vingåker**
- Vira**, bruk, Roslags-Kulla socken, Uppland, 1219
- Visby** 11, 77, 256, 733, 1136, 1183, 1334
- Visby stift** (Gothlands stift) 15, 54, 58, 59, 297, 960, 1394
- Visingsö**, Småland, 348
- Vrinnevi**, (f.d.) by, nu i Norrköpings stad, Östergötland, 1233
- Vånga bergslag**, Östergötland, 777
- Väkkerä**, Euraåminne socken, Finland, 1221
- Värmdö**, socken, Uppland, 1420
- Värmland** 198, 266, 628, 839, 952, 991, 994, 998
- Värna**, socken, Östergötland, 253
- Väsby**, säteri, Torshälla landsförsamling, Södermanland, 458, 638
- Västanfors**, socken, Västmanland, 165, 166, 582, 954
- Västana**, bruk, Viksjö socken, Ångermanland, 850
- Västerbotten** 198, 200, 364, 421, 608, 634, 759, 766, 774, 784, 881, 972, 976, 1115, 1121, 1124, 1268, 1362, 1402
- Västergötland** 492
- Västerljung**, socken, Södermanland, 198, 457

- Västernorrlands län** (Gefleborgs län) 198, 592, 674, 683, 684, 759, 766, 774, 881, 1000, 1069, 1115, 1121, 1124, 1280
- Väster Silvberg**, gruvor, Norrbärke socken, Dalarna, 1336
- Västersjön**, avseende Nordsjön eller Atlanten, 786, 1165
- Västervik** 470, 587, 781
- Västerås** 11, 472, 582, 693, 1135
- Västerås stift** 14, 36, 57, 59, 245, 582, 960
- Västmanland** 451, 517, 747, 794
- Växjö** 454, 553, 1135
- Växjö stift** 14, 57, 59, 960, 1074, 1168, 1418
- Ylixtalo**, Pikis socken, Finland, 1298
- Ystad** 452
- Zieglerska huset**, Riddarhustorget, Stockholm, 630
- Zikla** – se **Sickla**
- Åbo** 11, 24, 180, 444, 457, 458, 474, 597, 606, 622, 650, 654, 690, 760, 879, 895, 1116, 1120, 1135, 1150, 1180, 1253, 1263, 1319, 1357, 1401
- Åbo och Björneborgs län** 444, 650, 658, 966, 1298
- Åbo stift** 14, 19, 23, 25–27, 29, 57, 59, 597, 863, 960, 1075
- Åby**, pastorat, Östergötland, 649, 687
- Åby**, gästgivaregård, Ringarums socken, Östergötland, 1239, 1273
- Ål**, socken, Dalarna, 245, 251, 344
- Åland** 14, 21, 29, 688, 766, 1030, 1222, 1279, 1386, 1387, 1391
- Ålbrunna**, Lossa socken, Uppland, 739, 1096, 1126
- Åmål** 1201
- Ångermanland** 850
- Åreberg**, järnbruk, Kyrkfälla socken, Västergötland, 957, 986
- Ädelfors** (Ädelfors guldwerk), Alseda socken, Småland, 964
- Älvkarleby**, socken, laxfiske, Uppland, 721
- Älvsborgs län** 15, 513, 989, 1041, 1365
- Ängeltofta** (Engel-), säteri, Barkåkra socken, Skåne, 1290
- Öland** 913, 1002, 1060, 1074, 1130, 1185, 1202, 1209–1211
- Ölands södra udde** 1289
- Örebro** 14, 739
- Österbotten** 14, 24, 25, 26, 27, 203, 343, 345, 356, 442, 443, 517, 552, 572, 581, 582, 595, 630, 632, 667, 709, 759, 766, 768, 771, 774, 784, 786, 815, 852, 881, 948, 966, 1069, 1115, 1118, 1120, 1124, 1220, 1279, 1298, 1319, 1347, 1374–1376, 1391
- Österdalarna** 245
- Östergötland** 452, 485, 491, 560, 811, 813, 1017, 1093, 1104, 1192, 1195, 1215
- Österrike** 243, 285
- Östersjön** 769, 775, 843, 1298
- Östra Vingåker**, socken, Södermanland, 1197, 1421, 1422
- Överkalix**, socken i nuv. Norrbotten, 1268

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Riksarkivet

Ständernas plena och kanslier:

Borgarståndets arkiv

Prästeståndets arkiv

Frihetstidens utskottshandlingar

Ständernas beslut och försäkringar

Tryckta källor och litteratur

Samtida offentligt tryck (lagar, förordningar, resolutioner, kungörelser, instruktioner, taxor, reglementen m.m. som kungen och olika statliga myndigheter utfärdat) och samtida riksdagstryck tas inte upp här.

Apelblad, Jonas, 1759: *Rese-beskrifning öfwer Saxen*. Stockholm.

BdP = *Bondeståndets riksdagsprotokoll*. Utg. av S. Landahl. 1–13. Stockholm 1939–86.

BgP = *Borgarståndets riksdagsprotokoll från frihetstidens början* (från d. 9:1 med titeln *Borgarståndets riksdagsprotokoll*). Utg. av N. Staf et al. 1–. Stockholm 1945–.

Bælter, Sven, 1755–60. *Wårs herras och frälsares Jesu Christi historia, ifrån hans födelse, til hans himmelsfärd*. Växjö.

Forsskål, Petter, 1759: *Tankar om borgerliga friheten*. Stockholm.

Konung Gustaf den Förstes registratur. 1–29. Stockholm 1861–1916.

Modée = *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718/1791 utkomne pub-*

lique handlingar ... Utg. av R. G. Modée et al. 1–15. Stockholm 1742–1829.

Nordenflycht, Carl, 1759: *Samling af äldre och nyare rön uti landhushållningen*. 1–2. Stockholm.

PRF = *Privilegier, resolutioner och förordningar för Sveriges städer*. Utg. av N. Herlitz et al. 1–6. Stockholm 1927–85.

PrP = *Prästeståndets riksdagsprotokoll*. Utg. av A. Forssell & E. Granstedt et al. 1–. Stockholm 1949–.

RAP = *Sveriges ridderskaps och adels riksdagsprotokoll från och med år 1719*. 1–32. Stockholm 1875–.

Sveriges regeringsformer 1634–1809 samt konungaförsäkringar 1611–1800, red. E. Hildebrand. Stockholm 1891.

Wijnbladh, Carl, 1761: *Afhandling om mur- och tak-tegelbruks inrättande, jämte beskrifning huru tegel på fördelaktigt sätt brännes med stor besparing af wed, samt nödiga ritningar på lerbråkor, lador och ugnar.* Stockholm.

Wilskman, Sven, 1760: *Swea rikes ecclesiastique wärk, i alphabetisk ordning sammandragit, utur lag och förordningar, privilegier och resolutioner, samt andra handlingar.* Skara.

